Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3



Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

[illegible]
B. 43.
KW 235
F 6

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

C. PLINII SECVNDI

NATVRALIS HISTORIÆ,

Tomus Tertius.

Koninklijke Bibliotheek te 's Hage



Lugd. Batavorum
Ex Officina Elſeviriana,

cIↄ Iↄ c xxxv.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

C. PLINII SECVNDI

NATVRALIS HISTORIÆ

LIBER XXV.

Procœmium.

CAP. I. *Naturæ herbarum ſponte naſcentium.*

IPSA quæ nunc dicetur herbarum claritas, medicinæ tantum gignente eas tellure, in admirationem curæ priſcorum diligentiæq; animum agit. Nihil ergo intentatum inexpertumque illis fuit: nihil deinde occultatum, quod non prodeſſe poſteris vellent. At nos elaborata iis abſcondere atque ſupprimere cupimus & fraudare vitam etiam alienis bonis? Ita certè recondunt, qui pauca aliqua novere, invidentes aliis: & neminem docere, in autoritatem ſcientiæ eſt. Tantum ab excogitandis novis, ac juvanda vita mores abſunt: ſummumque opus ingeniorum diu jam hoc fuit, ut intra unumquenque rectè facta veterum perirent. At hercule ſingula quoſdam inventa Deorum numero addidere, omnium utique vitam clariorem fecere cognominibus herbarum, tam benigne gratiam memoria referente. Non æque hæc cura eorum mira eſſet in his, quæ ſatu

 blan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

blandiuntur, aut cibo invitant: ſed culmina quoque montium invia & ſolitudines abditas, omniſque terræ fibras ſcrutati invenere, quid quæq; radix polleret, ad quot uſus herbarum folia pertinerent, etiam quadrupedum pabulo intacta ad ſalutis uſus vertentes.

CAP. II. *Qui Latine uſus herbarum ſcripſerint, & quando ad Romanos notitia earum pervenerit, & qui primi Græcorum de his compoſuerint, & de herbarum inventione, & antiqua medicina, & quare minus exerceantur earum remedia, & de cynorrhodo, & de dracunculo medicinæ.*

Minus hoc, quam par erat, noſtri celebravere, omnium utilitatum & virtutum rapaciſſimi: primusque & diu ſolus idem ille M. Cato, omnium bonarum artium magiſter, paucis duntaxat attigit, boum etiam medicina non omiſſa. Poſt eum unus illuſtrium tentavit C. Valgius eruditione ſpectatus, imperfecto volumine ad Divum Auguſtum, inchoata etiam præfatione religioſa, ut omnibus malis humanis illius potiſſimum principis ſemper medicetur majeſtas. Antea condiderat ſolus apud nos, quod equidem inveni, Pompeius Lenæus, Magni libertus: quo primum tempore hanc ſcientiam ad noſtros perveniſſe animadverto. Nanque Mithridates, maximus ſua ætate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante ſe genitorum diligentiſſimus vitæ fuiſſe argumentis, præterquam fama, intelligitur: uni ei excogitatum, quotidie venenum bibere præſumptis remediis, ut conſuetudine ipſa innoxium fieret: primo inventa genera antidoti, ex quibus unum etiam nomen ejus retinet: illius inventum autumant,

mant, ſanguinem anatum Ponticarum miſcere antidotis, quoniam veneno viverent. Ad illum Aſclepiadis medendi arte clari, volumina compoſita extant, cum ſolicitatus ex urbe Roma, præcepta pro ſe mitteret. Illum ſolum mortalium vigintiduabus linguis locutum certum eſt, nec de ſubjectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis LVI. quibus regnavit. Is ergo in reliqua ingenii magnitudine medicinæ peculiariter curioſus, & ab hominibus ſubjectis, qui fuere pars magna terrarum, ſingula exquirens, ſcrinium commentationum harum & exemplaria, effectusque in arcanis ſuis reliquit. Pompeius autem omni regia præda potitus, transferre ea ſermone noſtro libertum ſuum Lenæum, Grammaticæ artis doctiſſimum, juſſit: vitæque ita profuit non minus, quam reipub. victoria illa. Præter hos Græci autores medicinæ prodidere, quos ſuis locis diximus: ex his Evax rex Arabum, qui de ſimplicium effectibus ad Neronem ſcripſit: Cratevas, Dionyſius, Metrodorus, ratione blandiſſima, ſed qua nihil pene aliud, quam rei difficultas, intelligatur. Pinxere nanque effigies herbarum, atque ita ſubſcripſere effectus. Verum & pictura fallax eſt & coloribus tam numeroſis, præſertim in æmulatione naturæ, multum degenerat tranſcribentium ſors varia. Præterea parum eſt ſingulas earum ætates pingi, cum quadripartitis varietatibus anni faciem mutent. Quare cæteri ſermone eas tradidere: aliqui ne effigie quidem indicata, & nudis plerunque nominibus defuncti, quoniam ſatis videbatur, poteſtates vimq; demonſtrare quærere volentibus. Nec eſt difficile cognitu: Nobis certe, exceptis admodum paucis, contigit reliquas contemplari ſcientia Antonii Caſtoris, cui ſumma

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

autoritas erat in ea arte noſtro ævo, viſendo hortulo ejus, in quo plurimas alebat, centeſimum ætatis annum excedens, nullum corporis malum expertus, ac ne ætate quidem memoria aut vigore concuſſis: nec aliud mirata magis antiquitas reperietur. Inventa jampridem ratio eſt prænuntians horas, non modo dies ac noctes, Solis Lunæque defectuum: durat tamen tradita perſuaſio in magna parte vulgi, veneficiis & herbis id cogi, eamque [1] num fœminarum ſcientiam prævalere. Certe quid non replevere fabulis Colchis Medea, aliæque, in primis Itala Circe, Diis etiam adſcripta? unde arbitror natum, ut Æſchylus è vetuſtiſſimis in Poëtica, refertam Italiam herbarum potentia proderet, multique Circeios, ubi habitavit illa: magno argumento etiamnum durante in Marſis, à filio ejus orta gente, quos eſſe dormitores ſerpentium conſtat. Homerus quidem primus doctrinarum & antiquitatis parens, multus alias in admiratione Circes, gloriam herbarum Ægypto tribuit, cum etiam, quæ rigatur Ægyptus illa, non eſſet, poſtea fluminis limo invecta. Herbas certè Ægyptias à regis uxore traditas ſuæ Helenæ plurimas narrat, ac nobile illud Nepenthes, oblivionem triſtitiæ veniamque afferens, & ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Primus autem omnium, quos memoria novit, Orpheus de herbis curioſius aliqua prodidit. Poſt eum Muſæus & Heſiodus polion herbam in quantum mirati ſunt, diximus. Orpheus & Heſiodus ſuffitiones commendavere. Homerus & alias nominatim herbas celebrat, quas ſuis locis dicemus. Ab eo Pythagoras clarus ſapientia, primus volumen de earum effectu compoſuit, Apollini, Æſculapioque, & in totum Diis immortalibus inventione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tione & origine aſſignata: compoſuit & Democritus; ambo peragratis Perſidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique Magis. Adeoque ad hæc attonita antiquitas fuit, ut affirmaret etiam incredibilia dictu. Xanthus hiſtoriarum autor, in prima earum tradit, occiſum draconis catulum revocatum ad vitam à parente herba, quam balin nominat: eademque Thylonem, quem draco occiderat, reſtitutum ſaluti. Et Iuba in Arabia herba revocatum ad vitam hominem tradit. Dixit Democritus, credidit Theophraſtus, eſſe herbam, cujus contactu illatæ ab alite, quam retulimus, exiliret cuneus à paſtoribus arbori adactus: quæ etiamſi fide carent, admirationem tamen implent: coguntque confiteri, multum eſſe quod vero ſuperſit. Inde pleroſque ita video exiſtimare, nihil non herbarum vi effici poſſe, ſed plurimarum vires eſſe incognitas: quorum in numero fuit Herophilus clarus medicina, à quo ferunt dictum, quaſdam fortaſſis etiam calcatas prodeſſe: obſervatum certe eſt, inflammari vulnera ac morbos ſuperventu eorum, qui pedibus iter confecerint. Hæc erat antiqua medicina, quæ tota migrabat in Græciæ linguas. Sed quare non plures noſcantur, cauſa eſt quod eas agreſtes literarumque ignari experiuntur: ut qui ſoli inter illas vivant. præterea ſecuritas quærendi, obvia Medicorum turba. Multis etiam inventis nomina deſunt, ſicut illi, quam retulimus in frugum cura, ſcimusque defoſſam in angulis ſegetis præſtare, ne qua ales intret. Turpiſſima cauſa raritatis, quod etiam qui ſciunt, demonſtrare nolunt, tanquam ipſis periturum ſit quod tradiderint aliis. Accedit ratio inventionis anceps: quippe etiam in repertis, alias invenit caſus, alias (ut verè dixerim) Deus. Inſanabilis ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

hoſce annos fuit rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potusque omnis afferens odium: nuper cujuſdam militantis in Prætorio mater vidit in quiete, ut radicem ſylveſtris roſæ, quam cynorrhodon vocant, blanditam ſibi aſpectu pridie in frutecto, mitteret filio bibendam: in Lacetania res gerebatur, Hiſpaniæ proxima parte: caſuque accidit, ut milite à morſu canis incipiente aquas expaveſcere, ſuperveniret epiſtola orantis ut pareret religioni: ſervatusque eſt ex inſperato, & poſtea quisquis auxilium ſimile tentavit. Alias apud autores cynorrhodi una medicina erat, ſpongiolæ, quæ in mediis ſpinis ejus naſcitur, cinere cum melle alopecias capitis expleri. In eadem provincia cognovi in agro hoſpitis nuper ibi repertum dracunculum appellatum caulem, pollicari craſſitudine verſicoloribus viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morſus eſſe remedium. Alius eſt, quam quos in priori volumine ejuſdem nominis diximus, ſed huic alia figura, aliudque miraculum exerentis ſe terra ad primas ſerpentium vernationes bipedali fere altitudine, rurſusque cum iiſdem in terram condentis: nec omnino occultato eo apparet ſerpens, vel hoc per ſe ſatis officioſo naturæ munere, ſi tantum præmoneret, tempusque formidinis demonſtraret.

CAP. III. *De quodam peſtifero fonte Germaniæ, & de Britannica, & maximis morborum doloribus.*

Nec beſtiarum ſolum ad nocendum ſcelera ſunt, ſed interim aquarum quoque ac locorum. In Germania trans Rhenum caſtris à Germanico Cæſare promotis, maritimo tractu fons erat aquæ, dulcis ſolus, qua pota intra biennium dentes deciderint, compagesq; in genibus ſolverentur: Stomacacen

macacen Medici vocabant, & ſceletyrben ea mala: reperta auxilio eſt herba, quæ vocatur Britannica, non nervis modo & oris malis ſalutaris, ſed contra anginas quoque & ſerpentes: folia habet oblonga nigra, radicem nigram: ſuccus ejus exprimitur & ex radice. Florem vibones vocant: qui collectus prius, quam tonitrua audiantur, & devoratus, ſecuros in totum reddit. Friſii, qua caſtra erant, noſtris demonſtravere illam: mirorque nominis cauſam, niſi forte confines Oceano Britanniæ, velut propinquæ, dicavere: non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima naſceretur, certum eſt, etiamnum Britannia libera. Fuit quidem & hic quondam ambitus, nominibus ſuis eas adoptandi, ut docebimus feciſſe reges, ut res tanta debeatur, herbam invenire, vitam juvare, nunc fortaſſis aliquibus curam noſtram frivolam quoque exiſtimaturis: adeo deliciis ſordent etiam quæ ad ſalutem pertinent. Autores tamen, quarum inveniuntur, in primis celebrari par eſt, effectu earum digeſto in genera morborum. Qua quidem in reputatione miſereri ſortis humanæ ſubit, præter fortuita caſusque, & nomina quæ omnis hora excogitat ad millia morborum, ſingulis mortalium timenda. Qui graviſſimi ex his ſint, diſcernere ſtultitia prope videri poteſt, cum ſuus cuique ad præſens quisque atrociſſimus videatur. Et de hoc tamen judicavere [2] avi experimento, aſperrimos cruciatus eſſe calculorum, à ſtillicidio veſicæ: proximum ſtomachi, tertium eorum quæ in capite doleant, non ob alios fere morte [3] concita. A Græcis & noxias herbas demonſtratas miror equidem, nec venenorum tantum: quoniam ea vitæ conditio eſt, ut mori plerunque etiam optimi portus ſit: tradatque M. Varro, Servium Clo-

dium equitem Romanum magnitudine doloris in podagra coactum, veneno crura perxunxiſſe, & poſtea caruiſſe ſenſu omni, æque quam dolore in ea parte corporis. Sed quæ fuit venia monſtrandi, qua mentes ſolverentur, partus eliderentur, multaque ſimilia? Ego nec abortiva dico, ac ne amatoria quidem, memor Lucullum Imperatorem clariſſimum amatorio periiſſe: nec alia Magica portenta, niſi ubi cavenda ſunt aut coarguenda, in primis fide eorum damnata. Satis operæ fuit abundeque præſtitum vitæ, ſalutares dixiſſe, ac poſteris inventas.

CAP. IV. *De moly, & dodecatheo, & pæonia, vel pentorobo, vel glycyſide, & panace, vel aſclepio, & heraclio, & panace Chironio, & panace centaureo, vel pharnaceo, & heraclio ſiderio, & hyoſcyamo, vel apollinari, ſive altercangeno.*

Laudatiſſima herbarum eſt Homero, quam vocari à Diis putat moly, & inventionem ejus Mercurio aſſignat, contraq; ſumma veneficia demonſtrat. Naſci eam hodie circa Pheneum, & in Cyllene Arcadiæ tradunt, ſpecie illa Homerica, radice rotunda nigraque magnitudine cæpæ, folio ſcillæ: effodi autem difficulter. Græci autores florem ejus luteum pinxere, cum Homerus candidum ſcripſerit. Inveni è peritis herbarum Medicis, qui & in Italia naſci eam diceret, afferrique Campania mihi aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas, radicis XXX pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ, ſed abruptæ. Ab ea maxima autoritas herbæ eſt, quam dodecatheon vocant, omnium Deorum majeſtatem commendantes. In aqua potam omnibus morbis mederi tradunt: folia ejus ſeptem, lactucis ſimillima, exeunt à lutea radice. Vetuſtiſſi-

tuſtiſſima inventu pæonia eſt, nomenque autoris retinet, quam quidam pentorobon appellant, alii glycyſidem. Hæc quoq; difficultas eſt, quod eadem aliter alibi nuncupantur. Naſcitur opacis montibus, caule inter folia digitorum quatuor, ferente in cacumine veluti Græcas nuces quatuor aut quinque: ineſt iis ſemen copioſum, rubrum nigrumque. Hæc medetur & Faunorum in quiete ludibriis: præcipiunt eruere noctu, quoniam ſi picus Martius videat, tuendo in oculos impetum faciat. Panaces ipſo nomine omnium morborum remedia promittit, numeroſum & Diis inventoribus aſcriptum. Vnum quippe Aſclepion cognominatur, quoniam is filiam Panaceam appellavit: ſuccus 4 eſt coactus ferulæ, qualem diximus; radice multi corticis & ſalſi: hac evulſa ſcrobem repleri vario genere frugum religio eſt, ac terræ piamentum. Vbi & quo fieret modo, & quale maxime probaretur, inter peregrina docuimus. Id quod è Macedonia affertur, bucolicon vocant, armentariis ſponte erumpentem ſuccum excipientibus: hoc celerrime evaneſcit. Et in aliis autem generibus improbatur maxime nigrum ac molle, id enim argumentum eſt cera adulterari. Alterum genus heraclion vocant, & ab Hercule inventum tradunt: alii origanum heracleoticon ſylveſtre, quoniam eſt origano ſimile, radice inutili: de quo origano diximus. Tertium panaces Chironion cognominatur ab inventore: folium ejus lapatho ſimile, majus tamen & hirſutius: flos aureus, radix parva: naſcitur pinguibus locis: hujus flos efficaciſſimus, eoque amplius, quam ſupra dicta, prodeſt. Quartum genus panacis ab eodem Chirone repertum centaurion cognominatur: ſed & Pharnaceon, in controverſiam inventionis à Pharnace

rege

rege deductum: ſeritur hoc, longioribus, quam cætera, foliis, & ſerratis: radix odorata in umbra ſiccatur, vinoque gratiam adjicit. Hujus genera duo fecere, alterum levioris folii, alterum tenuioris. Heracleon ſiderion & ipſum ab Hercule inventum eſt, caule tenui, digitorum quatuor altitudine, flore Puniceo, foliis coriandri: juxta lacus & amnes invenitur, omniaque vulnera ferro illata efficaciſſime ſanat. Eſt Chironis inventum ampelos quæ vocatur Chironia, de qua diximus inter vites, ſicuti de herba, cujus inventio aſſignatur Minervæ. Herculi eam quoque aſcribunt, quæ Apollinaris, apud [5] Arabas altercum ſive altercangenon,apud Græcos vero hyoſcyamus appellatur. Plura ejus genera: unum nigro ſemine, floribus pene purpureis, ſpinoſum: talis naſcitur in Galatia: vulgare autem candidius eſt & fruticoſius, altius papavere. Tertii ſemen irionis ſemini ſimile: & omnia inſaniam gignentia, capitisque vertigines. Quartum genus molle, lanuginoſum, pinguius cæteris, candidi ſeminis, in maritimis naſcens, hoc recepere Medici: item rufi ſeminis; nonnunquam ante candidum rufeſcit, ſi non ematuruit,improbaturque: & alioqui nullum,niſi cum inaruit, legitur. Natura vini, ideoque mentem caputque infeſtans. Vſus ſeminis & per ſe, & ſucco expreſſo: exprimitur ſeparatim, & caulibus foliiſque utuntur & radice, temeraria in totum (ut arbitror) medicina: quippe etiam foliis conſtat mentem corrumpi, ſi plura quam quatuor bibantur: etiam antiqui in vino febrem depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex ſemine, ut diximus, quod ipſum auribus infuſum tentat mentem. Mireque ut contra venenum remedia prodidere his qui id bibiſſent, & ipſum pro remediis, adeo nul,

lo om-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

lo omnia experiendi fine, ut cogerentur etiam venena prodeſſe.

CAP. V. *De linozoſte, parthenio, Hermupoa, ſive potius Mercuriali, & Achilleo & panace heracleo, ſideriti, millefolio, & de ſcopa regia, & hemionio, teucrio, ſplenio, & melampodio ſive elleboro, quotve eorum genera, & de nigro elleboro & albo medicinæ, & quando detur, & quomodo ſumendum, & quibus non dandum, quod mures necet.*

Linozoſtis ſive parthenion Mercurii inventum eſt, ideo apud Græcos Hermupoan multi vocant eam, apud nos omnes Mercurialem. Duo ejus genera, maſculus & fœmina; quæ efficacior, caule cubitali, interdum ramoſo in cacumine, ocimo anguſtioribus foliis, geniculis denſis, alarum cavis multis, ſemine in geniculis dependente fœminæ copioſo, mari juxta genicula ſtante, rariori ac brevi contortoque fœminæ ſoluto & candido. Folia maribus nigriora, fœminis candidiora, radix ſupervacua, prætenuis: naſcuntur in campeſtribus cultis. Mirum eſt, quod de utroque eorum genere proditur: ut mares gignantur, hunc facere, ut fœminæ, illam: hoc contingere, ſi à conceptu ſuccus protinus bibatur in paſſo, edanturve folia decocta ex oleo & ſale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in novo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus ſpicis, donec decoquatur: decoctum dari jubent, & herbam ipſam in cibo, altero die purgationis, mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum uſu prædicavit has: ad hunc modum Medicorum nemo novit: Ille eas vulvæ cum melle, vel roſaceo, vel irino, vel lirino admovit: item ad ciendos menſes ſecundasque: hoc idem

idem præſtare potu fotuque dixit. Inſtillavit auribus olidis ſuccum, inunxitque cum vino vetere. Alvo folia impoſuit, epiphoris, ſtranguriæ, & veſicæ. Decoctum ejus dedit cum myrrha & thure. Alvo quidem ſolvendæ, vel in febri, decoquitur quantum manus capiat, in duobus ſextariis aquæ ad dimidias: bibitur ſale & melle admiſto, nec non cum ungula ſuis, aut gallinaceo decoctum ſalubrius. Purgationis cauſa putavere aliqui utranque dandam, ſive cum malva decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, ſed ſtomachum lædunt: reliquos uſus dicemus ſuis locis. Invenit & Achilles diſcipulus Chironis, qua vulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos vocatur: hac ſanaſſe Telephum dicitur. Alii primum æruginem inveniſſe, utiliſſimam emplaſtris, ideoque pingitur ex cuſpide decutiens eam gladio in vulnus Telephi: alii utroque uſum medicamento volunt. Aliqui & hanc panacem heracleon, alii ſideritin, & apud nos millefolium vocant, cubitali ſcapo, ramoſam, minutioribus quam fœniculi foliis veſtitam ab imo. Alii fatentur quidem illam vulneribus utilem, ſed veram achilleon eſſe ſcapo cæruleo pedali, ſine ramis, ex omni parte ſingulis foliis rotundis eleganter veſtitam. Alii quadrato caule, capitibus marrubii, folio quercus: hanc etiam præciſos nervos glutinare faciunt. Alii ſideritin in maceriis naſcentem, cum teratur, fœdi odoris: Etiamnum aliam ſimilem huic, ſed candidioribus foliis & pinguioribus, tenerioribus cauliculis, in vineis naſcentem. Aliam vero binum cubitorum, ramulis exilibus, triangulis, folio filicis, pediculo longo, betæ ſemine; omnes vulneribus præcipuas. Noſtri eam, quæ eſt latiſſimo folio, ſcopas regias vocant: medetur anginis ſuum. Invenit & Teucer

eadem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

eadem ætate Teucrion, quam quidam [6] hemionion vocant, ſpargentem juncos tenues, folia parva, aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore, nunquam florentem: neque ſemen gignit: Medetur lienibus. Conſtatque ſic inventam: cum exta ſuper eam projecta eſſent, adhæſiſſe lieni, eumque exinaniſſe: ob id à quibuſdam [7] ſplenion vocatur: narrant ſues, qui radicem ejus ederint, ſine ſplene inveniri. Quidam ramis hyſſopi ſurculoſam, folio fabæ, eodem nomine appellant, & colligi florentem adhuc jubent: adeo florere non dubitant: maximeque ex Ciliciis & Piſidiæ montibus laudant. Melampodis fama, divinationis artibus nota eſt: ab hoc appellatur unum ellebori genus Melampodion. Aliqui paſtorem eodem nomine inveniſſe tradunt, capras purgari paſto illo animadvertentem, datoque lacte earum ſanaſſe Prœtidas furentes. Quamobrem de omnibus ejus generibus dici ſimul convenit. Prima duo ſunt, candidum & nigrum: hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique: alii folia nigri platani ſimilia, ſed minora nigrioraque, & pluribus diviſuris ſciſſa: albi, betæ incipientis: hæc quoque nigriora, & canalium dorſo rubeſcentia. Vtraque caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis [8] convoluto, radice fibrata cæparum modo. Nigro equi, boves, ſues necantur, itaque cavent id, cum candido veſcantur: tempeſtivum eſſe tradunt meſſibus. Plurimum autem naſcitur in Oeta monte: & optimum uno ejus loco circa Pyram: nigrum ubique provenit, ſed melius in Helicone, qui mons & aliis laudatur herbis. Candidum probatur Oetæum: ſecundum Ponticum: tertio loco Eleaticum, quod in vitibus naſci ferunt: quarto Parnaſſium, quod adulteratur Ætolico, ex vicino. Nigrum ex his Melampodion

podion vocant, quo & domos ſuffiunt, purgantque ſpargentes, & pecora, cum precatione ſolenni: hoc & religioſius colligitur: primum enim gladio circunſcribitur: dein qui ſucciſurus eſt, Ortum ſpectat, & precatur, ut id liceat ſibi concedentibus Diis facere, obſervatque aquilæ volatus: fere enim ſecantibus intereſt, & ſi prope advolavit, moriturum illo anno qui ſuccidat, augurium eſt. Nec album facile colligitur, caput aggravans, maxime niſi præſumatur allium, & ſubinde vinum ſorbeatur, celeriterque fodiatur. Nigrum alii 9 entomon vocant, alii polyrrhizon: purgat per inferna: candidum autem vomitione, cauſasque morborum extrahit, quondam terribile, poſtea tam promiſcuum, ut plerique ſtudiorum gratia ad pervidenda acrius, quæ commentabantur, ſæpius ſumptitaverint. Carneadem reſponſurum Zenonis libris: Druſum quoque apud nos, Tribunorum popularium clariſſimum, cui ante omnes plebs ſtans plauſit, optimates vero bellum Marſicum imputavere, conſtat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra inſula: ibi enim tutiſſime ſumitur, quoniam (ut diximus) ſeſamoides admiſcent: Italia veratrum vocat. Farina eorum per ſe, & miſta radicula, qua lanas diximus lavari, ſternutamentum facit, amboque 10 ſomnum. Leguntur autem tenuiſſimæ radices brevesque, ac velut decurtatæ & imæ: nam ſumma, quæ eſt craſſiſſima, cæpis ſimilis, canibus tantum datur purgationis cauſa. Antiqui radicem cortice quam carnoſiſſimo ſeligebant, quo tenuior eximeretur medulla: hanc humidis ſpongiis opertam, turgeſcentemque acu in longitudinem findebant: deinde fila in umbra ſiccabant, iis utentes: nunc ramulos ipſos ab radice quam graviſſimi corticis

ita

ſta dant. Optimum, quod acre guſtu fervensque in frangendo pulverem emittit. Durare vim ejus xxx. annis ferunt. Nigrum medetur paralyticis, inſanientibus, hydropicis, dum citra febrim, podagris veteribus, articulariis morbis: trahit alvum, & bilem, pituitasque. Ex aqua datur ad leniter molliendam alvum, plurimum drachma, modice quatuor obolis. Miſcuere aliqui & ſcammoneam, ſed tutius ſalem. In dulcibus datum copioſius periculum infert, oculorum caliginem fotu diſcutit: ob id quidam & inunxere trito. Strumas, ſuppurata, duritias concoquit & purgat: item fiſtulas, tertia die exemptum. Verrucas tollit cum ſquamis æris & ſandaracha. Hydropicorum ventri imponitur cum farina hordeacea & vino. Pecorum & jumentorum pituitas ſanat, ſurculo per aurem trajecto, & poſtero die eadem hora exempto. Scabiem quadrupedum cum thure aut cera, ac pice, vel cum piſſelæo. Album optimum, quod celerrime movet ſternutamenta, ſed multum terribilius nigro, præcipue ſi quis apparatum poturorum apud antiquos legat: contra horrores, ſtrangulatus, intempeſtivas ſomni vires, ſingultus infinitos aut ſternutamenta, ſtomachi diſſolutiones, tardiores vomitus aut longiores, exiguos aut nimios: quippe alia dare ſoliti, quæ concitarent vomitiones ipſumque elleborum extraherent medicamentis, aut clyſteribus, ſæpe etiam ſanguine venis emiſſo. Iam vero & cum proſpere cedat, terribili viſu, variis coloribus vomitionum, & poſt vomitiones obſeruatione alvi, balinearum diſpenſatione, totius corporis cura, antecedente omnia hæc magno terrore famæ: nanque tradunt abſumi carnem, ſi coquatur una. Sed antiquorum vitium erat, quod propter hos metus parcius dabant: cum

cele-

celerius erumpat, quo largius ſumitur. Themiſon binas non amplius drachmas datavit: ſequentes & quaternas dedere, claro Herophili præconio, qui elleborum fortiſſimi ducis ſimilitudini æquabat: concitatis enim intus omnibus, ipſum in primis exire. Præterea mirum inventum eſt, quod inciſum forficulis, ut diximus, cribrant: cortex remanet, hunc inaniunt: medulla cadit, hæc in nimia purgatione data vomitiones ſiſtit. Cavendum eſt, felici quoque cura, ne nubilo die detur: quippe impatibiles cruciatus exiſtunt: nam æſtate potius, quam hyeme dandum, non eſt in dubio. Corpus ſeptem diebus ante præparandum cibis acribus, abſtinentia vini, quarto & tertio die vomitionibus, pridie cœnæ abſtinentia. Album & in dulci datur, aptiſſime vero in lacte aut pulte. Nuper invenere, diſſectis rhaphanis inſerere elleborum, rurſusque comprimere rhaphanos, ut tranſeat vis, atque eo lenimento dare: reddi poſt quatuor fere horas incipit: totum opus ſeptenis peragitur horis. Medetur ita morbis comitialibus, ut diximus, vertigini, melancholicis, inſanientibus, lymphaticis, elephantiæ albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropicis, incipientibusque tympaniticis, [11] ſtomachicis, ſpaſticis, clinicis, iſchiadicis, quartanis quæ aliter non deſinant, tuſſi veteri, inflammationibus, torminibus redeuntibus. Vetant dari ſenibus & pueris: item mollis ac fœminei corporis animive, exilibus aut teneris, & fœminis minus, quam viris: item timidis, aut ſi exhulcerata ſint præcordia, vel tumeant, minimeve ſanguinem excreantibus, cauſariis vel latere, vel faucibus. Medetur extra corpus eruptionibus pituitæ cum axungia ſalſa illitum; item ſuppurationi veteri. Mures polentæ ad-
miſtum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

miſtum necat. Galli ſagittas in venatu elleboro tingunt, circuncisoque vulnere teneriorem ſentiri carnem affirmant. Muſcæ quoque necantur albo trito, & cum lacte ſparſo: eodem & phthiriaſis emendatur.

CAP. VI. *De Mithridatio & ſcordoti ſive ſcordio, & polemonia, & philetæria, vel chiliodynama, & eupatoria, & centaurea ſive chironia, & de lepto centaureo libadio, felle terræ, & triorche medicinæ.*

Ipſi Mithridati Cratevas adſcripſit unam Mithridation vocatam. Huic folia duo à radice acantho ſimilia: caulis inter utraque ſuſtinens roſeum florem. Alteram Lenæus, ſcordotin ſive ſcordion, ipſius manu adſcriptam, magnitudine cubitali, quadrangulo caule, ramoſam quercus ſimilitudine, foliis lanuginoſis. Reperitur in Ponto campis pinguibus humidisque guſtus amari. Eſt & alterius generis, latioribus foliis, mentaſtro ſimilis, plurimosque utraque ad uſus per ſe & inter alia in antidotis. Polemoniam, alii philetæriam, à certamine regum inventionis appellant: Cappadoces autem chiliodynamam, radice craſſa, exilibus ramis, quibus in ſummis corymbi dependent, nigro ſemine: cætero rutæ ſimilis, naſcitur in montoſis. Eupatoria quoque regiam autoritatem habet, caulis lignoſi, nigricantis, hirſuti, cubitalis, & aliquando amplioris, foliis per intervalla quinque folii, aut cannabis, per ambitum inciſis quinque partito, nigris & ipſis plumoſisque: radice ſupervacua: ſemen dyſentericis in vino potum auxiliatur unice. Centaurea curatus dicitur Chiron, cum Herculis excepti hoſpitio pertractanti arma, ſagitta excidiſſet in pedem: quare aliqui Chironion vocant. Folia ſunt lata & oblonga, ſerrato ambi-

tu,

tu, denſa ab radice, caules ternum cubitorum, geniculati: in his capita ceu papaverum: Radix vaſta rubeſcens, tenera fragilisque, ad bina cubita, madida ſucco, amara cum quadam dulcedine. Naſcitur in collibus pingui ſolo: laudatiſſima in Arcadia, Elide, Meſſenia, Pholoe, & Lycæo, & in Alpibus verò, plurimisque aliis locis. Quidam & ex ea Lycium faciunt. Vis in vulneribus tanta, ut cohæreſcere etiam carnes tradant, ſi coquantur ſimul. In uſu radix tantum duabus drachmis bibenda, quibus dicetur: ſi febris ſit, in aqua trita, cæteris in vino: medetur & ovium morbis decoctæ ſuccus. Eſt alterum centaurion cognomine lepton, minutis foliis, quod aliqui [12] libadion vocant, quoniam ſecundum fontes naſcitur, origano ſimile, anguſtioribus & longioribus foliis, anguloſo caule paululum alto, fruticante, flore lychnidis, radice tenui & ſupervacua, ſucco efficax. Ipſa herba autumno legitur; ſuccus, è fronde. Quidam caules conciſos madefaciunt diebus XVIII. atque ita exprimunt. Hoc centaurion noſtri fel terræ vocant, propter amaritudinem ſummam: Galli exacon, quoniam omnia mala medicamenta potum è corpore exigat per alvum. Tertia eſt centauris, cognomine triorchis: qui eam ſecat, rarum eſt ut non vulneret ſeſe: hæc ſuccum ſanguineum mittit. Theophraſtus defendi eam, impugnarique colligentes tradidit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia, & primo generi aſſignant.

CAP. VII. *De clymeno, & gentiana, & lyſimachia, & parthenide, & artemiſia, & ambroſia, & nymphæa, & heraclio, & euphorbia medicinæ.*

Clymenos à rege herba appellata eſt, ederæ foliis,

liis, ramoſa, caule inani, articulis præcincta, odore gravi, & ſemine ederæ, ſylveſtribus & montoſis naſcens. Quibus morbis pota medeatur, dicemus: ſed hic indicandum eſt, dum medeatur, ſterilitatem potu etiam viris fieri. Græci plantagini ſimilem eſſe dixerunt, caule quadrato, folliculis cum ſemine inter ſe implexis, velut in polyporum cirris. Et ſuccus autem in uſu, vi ſumma in refrigerando. Gentianam invenit Gentius rex Illyriorum, ubique naſcentem, in Illyrico tamen præſtantiſſimam, folio fraxini: ſed magnitudine lactucæ, caule tenero pollicis craſſitudine cavo & inani, ex intervallis foliato, trium aliquando cubitorum, radice lenta, ſubnigra, ſine odore, aquoſis montibus ſubalpinis plurima. Vſus in radice & ſucco: radicis natura eſt excalfactoria, ſed prægnantibus non bibenda. Invenit & Lyſimachus herbam Lyſimachiam, quæ ab eo nomen retinet, celebrata Eraſiſtrato. Folia habet ſalicis viridia, florem [13] purpureum, fruticoſa, ramulis erectis, odore acri: gignitur in aquoſis. Vis ejus tanta eſt, ut jumentis diſcordantibus jugo impoſita, aſperitatem cohibeat. Mulieres quoque hanc gloriam affectavere, in quibus Artemiſia uxor Mauſoli, adoptata herba quæ antea parthenis vocabatur: ſunt qui ab Artemide Ilithya cognominatam putent, quoniam privatim medeatur fœminarum malis. Eſt autem abſinthii modo fruticoſa, majoribus foliis pinguibusque. Ipſius duo genera: altera latioribus foliis, altera tenera tenuioribus, & non niſi in maritimis naſcens. Sunt qui in mediterraneis eodem nomine appellent, ſimplici caule, minimis foliis, floris copioſi, erumpentis, cum uva matureſcit, odore non injucundo, quam quidam botryn, alii ambroſiam vocant: talis in Cappadocia

padocia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

padocia naſcitur. Nymphæa nata traditur Nympha zelotypia erga Herculem mortua: quare heraclion vocant aliqui, alii rhopalon, à radice clavæ ſimili: ideoque eos, qui biberint eam, duodecim diebus coitu genituraque privari. Laudatiſſima in Orchomeno & Marathone: Bœoti madon vocant, qui & ſemen edunt. Naſcitur in aquoſis, foliis magnis, in ſumma aqua, & aliis ex radice prodeuntibus, flore lilio ſimili, & cum defloruit, capiti papaveris in caule: ſecatur autumno. Radix nigra in Sole ſiccatur, adverſaturque alvinis. Eſt & alia nymphæa in Theſſalia, amne Peneo, radice alba, capite luteo, roſæ magnitudine. Invenit & patrum noſtrorum ætate rex Iuba, quam appellavit Euphorbium medici ſui nomine & fratris Muſæ, à quo Divum Auguſtum conſervatum indicavimus. Iidem fratres inſtituere à balineis frigida multa corpora adſtringi: antea non erat mos, niſi calida tantum lavari, ſicut apud Homerum etiam invenimus. Sed Iubæ volumen quoque extat de ea herba, & clarum præconium. Invenit eam in monte Atlante [14] ſpectatur foliis acanthinis. Vis tanta eſt, ut è longinquo ſuccus excipiatur: inciſæ conto, ſubdito excipulo, ventriculo hœdino: humor lactis videtur effluere, ſiccatus cum coit, thuris effigiem habet: qui colligunt, clarius vident. Contra ſerpentes medetur, quacunque parte percuſſa, vertice inciſo, & medicamento addito. Ibi Getuli, qui legunt, hœdino lacte adulterant: ſed diſcernitur igni: id enim, quod ſyncerum non eſt, faſtidiendum odorem habet. Multum infra hunc ſuccũ eſt, qui in Gallia fit ex herba chamelæa, granum cocci ferente. Fractus Hammoniaco ſimilis eſt, etiam levi guſtu os accenſum diu detinens, & magis ex intervallo, donec fauces quoque ſiccet.

CAP. VIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. VIII. *De plantagine, & bugloſſo, & cynogloſſo, & buphthalmo, & Scythica, & hippice, & iſchamone, & vettonica, & Cantabrica, & conſiligine, & hiberide, & chelidonia, & canaria, & elaphoboſco, & dictamno, & ariſtolochia, & quod ejus delectatione advolant piſces, & ſtatim capiuntur, & medicina contra ſerpentium ictus ex herbis, quas ſuperius nominavit.*

Celebravit & Themiſon Medicus vulgarem herbam Plantaginem, tanquam inventor, volumine de ea edito. Duo ejus genera: minor anguſtioribus foliis & nigrioribus linguæ pecorum ſimillimis, caule anguloſo, in terram inclinato, in pratis naſcens: altera major, foliis, laterum modo incluſa: quæ quia ſeptena ſunt, quidam eam heptapleuron vocavere: hujus & caulis cubitalis eſt, & napi ſimilis. Naſcitur in humidis multo efficacior. Vis mira in ſiccando denſandoque corpore, cauterii vicem obtinens: nulla res æque ſiſtit fluxiones, quas Græci rheumatiſmos vocant. Iungitur huic Bugloſſos, boum linguæ ſimilis: cui præcipuum, quod in vinum dejecta, animi voluptates auget: & vocatur euphroſynum. Iungitur & Cynogloſſos, caninas imitans linguas, topiariis operibus gratiſſima. Ajuntque quæ tres thyrſos ſeminis emittat, ejus radicem potam ex aqua ad tertianas prodeſſe: quæ quatuor, ad quartanas. Eſt alia ſimilis ei, quæ fert lappas minutas: ejus radix pota ex aqua, ranis & ſerpentibus adverſatur. Eſt & Buphthalmos ſimilis boum oculis, folio fœniculi, circa oppida naſcens, fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti: quidam [15] cachlam vocant: hæc cum cera ſcirrhomata diſcutit. Invenere herbas & univerſæ gentes: Scythia primum

eam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

eam, quæ Scythice vocatur, circa Mæotin naſcens,
16 prædulcis: Aliam utiliſſimam ad ea quæ ſpa-
ſmata vocant. Magna & ea commendatio, quod
in ore eam habentes, famem ſitimque non ſen-
tiunt. Idem præſtat apud eoſdem Hippice dicta,
quod in equis quoque eundem effectum habeat:
traduntque his duabus herbis Scythas etiam in
duodenos dies durare in fame ſitique. Iſchæmo-
nem Thracia invenit, qua ferunt ſanguinem ſiſti,
non aperta modo vena, ſed etiam præciſa: ſerpit
è terra milio ſimilis, foliis aſperis & lanuginoſis,
farcitur in nares: quæ in Italia naſcitur, & ſan-
guinem eadem adalligata ſiſtit. Vettones in Hiſpa-
nia eam, quæ Vettonica dicitur in Gallia, in Italia
autem ſerratula, à Græcis ceſtron aut pſychotro-
phon, ante cunctas laudatiſſima: exit anguloſo
caule, cubitorum duum, à radice ſpargens folia
fere lapathi, ſerrata, ſemine purpureo. Folia ſic-
cantur in farinam plurimos ad uſus: fit vinum ex
ea & acetum ſtomacho & claritati oculorum: tan-
tumque gloriæ habet, ut domus in qua ſata ſit,
tuta exiſtimetur à piaculis omnibus. In eadem
Hiſpania inventa eſt Cantabrica, per divi Auguſti
tempora à Cantabris reperta: naſcitur ubique,
caule junceo pedali, in quo ſunt floſculi oblongi,
velut calathi: in his ſemen perquam minutum.
Nec alias defuere Hiſpaniæ herbis exquirendis, ut
in quibus, etiamnum hodie in numeroſo & lætio-
re convictu, potionem è centum herbis mulſo ad-
ditis, credidere ſaluberrimam ſuaviſſimamque:
nec quiſquam genera earum jam novit aut mul-
titudinem: numerus tamen conſtat in nomine.
Noſtra ætas meminit herbam in Marſis repertam:
naſcitur & in Æquicolis circa vicum Nerveſiæ,
vocatur Conſiligo: prodeſt, ut demonſtravimus

ſuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſuo loco, deploratis in phthiſi. Invenit nuper & Servilius Damocrates è primis medentium, quam appellavit Hiberida, quanquam ficto nomine, inventioni ejus aſſignato carmine. Naſcitur maxime circa vetera monumenta parietinasque, & inculta itinerum: floret ſemper, folio naſturtii, caule cubitali, ſemine tam parvo, ut vix aſpici poſſit: radici odor naſturtii: uſus æſtate efficacior, & recenti tantum: tunditur difficulter. Coxendicibus & articulis omnibus cum axungia modica utiliſſima, viris plurimum quaternis horis, fœminis minus dimidio adalligata, ut deinde in balineis deſcendatur in calidam, & poſtea oleo ac vino corpus perungatur: diebusque vicenis interpoſitis idem fiat, ſiqua admonitio doloris ſuperſit. Hoc modo rheumatiſmos omnes ſanat occultos. Imponitur non in ipſa inflammatione, ſed imminuta. Animalia quoque invenere herbas, in primisq; Chelidoniam: hac enim hirundines oculis pullorum in nido reſtituunt viſum, ut quidam volunt, etiam erutis oculis. Genera ejus duo: major fruticoſo caule, folio paſtinacæ erraticæ ampliore, ipſa altitudine duûm cubitorum: colos albicans, flos luteus. Minori folia ederæ rotundiora, minus candida: ſuccus croci mordax, ſemen papaveris. Florent adventu hirundinum, diſceſſu marceſcunt: florentibus ſuccus exprimitur, & in æreo vaſe cum melle Attico leniter cinere ferventi decoquitur, ſingulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per ſe ſucco in collyriis, quæ chelidonia appellantur ab ea. Invenerunt & canes Canariam, qua faſtidium deducunt, eamque in noſtro conſpectu mandunt, ſed ita ut nunquam intelligatur quæ ſit: etenim depaſta cernitur. Notata eſt & hæc animalis hujus malignitas in alia herba

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

major : percuſſus enim à ſerpente mederi quadam ſibi dicitur : ſed illam homine inſpectante non decerpit. Simplicius cervæ monſtravere elaphoboſcon, de qua diximus. Item ſeſeli, enixæ à partu : Dictamnum oſtendere (ut indicavimus) vulneratæ paſtum ſtatim decidentibus telis. Non eſt alibi, quam in Creta, ramis prætenue, pulegio ſimile, fervens & acre guſtu : foliis tantum utuntur. Flos nullus ei, aut ſemen, aut caulis : radix tenuis ac ſupervacua : & in Creta autem non ſpatioſe naſcitur : mireque capris expetitur. Pro eo eſt & pſeudo dictamnum, multis in terris naſcens, folio ſimili, ramulis minoribus, à quibuſdam chondris vocatum : minoris effectus ſtatim intelligitur : Dictamnum enim minima portione accendit os. Qui legere eam, in ferula vel harundine condunt, præligantque, ne potentia evaneſcat. Sunt qui dicant, utranque naſci multifariam, ſed deteriores in agris pinguibus, veram quidem dictamnum non niſi in aſperis. Eſt & tertium genus dictamnum vocatum, ſed neque facie neque effectu ſimile, folio ſiſymbrii, ramis majoribus : præcedente perſuaſione illa, quicquid in Creta naſcitur, infinito præſtare cæteris ejuſdem generis alibi genitis: proxime quod in Parnaſſo. Alioquin herbiferum eſſe & Pelium montem in Theſſalia, & Telethrium in Eubœa, & totam Arcadiam ac Laconicam tradunt. Arcades quidem non medicaminibus uti, ſed lacte circa ver, quoniam tunc maxime ſuccis herbæ turgeant, medicenturque ubera paſcuis : bibunt autem vaccinum, quoniam boves omnivoræ fere ſunt in herbis. Potentia earum per quadrupedes etiamnum duobus claris exemplis manifeſta fit : circa Abderam, & limitem qui Diomedis vocatur, equi paſti inflammantur rabie: circa Potnias

verò

verò aſini. Inter nobiliſſimas ariſtolochiæ nomen dediſſe gravidæ videntur, quoniam eſſe ἀρίστη λεχούσαις: Noſtri malum terræ vocant. & quatuor genera ejus ſervant. Vnum tuberibus radicum rotundis, foliis inter malvam & ederam, nigrioribus mollioribusque: alterum maſculæ, radice longa quatuor digitorum longitudine, baculi craſſitudine: tertium longiſſimæ tenuitatis, vitis novellæ, cui ſit præcipua vis, quæ clematis vocatur, ab aliis Cretica. Omnes colore buxeo, caulibus parvis, flore purpureo: ferunt bacculas parvas, ut capparis: valent radice tantum. Eſt & quæ Piſtolochia vocatur, quarti generis, tenuior, quam proxime dicta, denſis radicis capillamentis, junci plenioris craſſitudine: hanc quidam polyrrhizon cognominant. Odor omnium medicatus, ſed oblongæ radici tenuiorique gratior: carnoſi enim eſt corticis, unguentis quoque nardinis conveniens. Naſcuntur pinguibus locis & campeſtribus. Effodere eas meſſibus tempeſtivum: ita deſquamato terreno ſervantur. Maxime tamen laudatur Pontica: & in quocunque genere ponderoſiſſima quæque, medicinis aptior: rotunda contra ſerpentes: oblonga tamen in ſumma gloria eſt; ſi modo à conceptu admota vulvis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Piſcatores Campaniæ radicem eam quæ rotunda eſt, venenum terræ vocant, coramque nobis contuſam immiſta calce, in mare ſparſere: advolant piſces cupiditate mira, ſtatimque exanimati fluitant. Quæ polyrrhizos cognominatur, convulſis, contuſis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utiliſſima eſſe traditur: Semine pleuriticos & nervos confirmare, excalfacere: eadem ſatyrion eſt. Verum & effectus earum uſuſque dicendi ſunt: ordiendumque à malorum

omnium peſſimo, id eſt ſerpentium ictu: medentur ergo Britannica herba, panacisque generum omnium radix è vino, Chironii flos & ſemen potum, illitumve ex vino & oleo: privatimque, quæ cunila bubula appellatur, polemonia vel philetæria radicis drachmis quatuor ex mero: teucria, ſideritis, ſcordotis ex vino, privatim ad angues, potæ & illitæ, ſive ſucco, ſive folio, ſive decocto: centaurii majoris radix drachma in vini albi cyathis tribus: gentiana præcipue adverſus angues, duabus drachmis cum pipere & ruta, vini cyathis ſex, ſive viridis, ſive ſicca. Et lyſimachiæ odorem fugiunt. Datur ex vino percuſſis chelidonia. Morſibus imponitur Vettonica præcipuè, cui vis tanta perhibetur, ut incluſæ circulo ejus ſerpentes, ipſæ ſeſe interimant flagellando. Datur ad ictus ſemen ejus denarii pondere cum tribus cyathis vini: vel farina drachmis tribus ſextario aquæ imponitur. Cantabrica, dictamnum, ariſtolochia: radicis drachma in vini hemina ſæpius bibenda: prodeſt & illita ex aceto: ſimiliter piſtolochia; quin & omnino ſuſpenſa ſupra focum fugat è domibus ſerpentes.

CAP. IX. *De argemonia, & agarico, & echio, & hyoſcyamo, & hierabotane, & blattaria, & lemonia, & quinquefolio, & dauco, & perſolata, & arcio, & cyclamino, & peucedano, omnia ad ſerpentium ictus.*

Argemonia quoque; radice ejus denarii pondere in vini cyathis tribus pota. Plura de ea convenit dici, cæteriſque, quæ primum nominabuntur: in eo autem genere medendi primum nominari quamque, in quo maxime valebit. Folia habet, qualia anemone diviſa apii modo, caput in cauli-

cauliculo papaveris ſylveſtris, item radicem: ſuccum croci colore acrem & acutum: naſcitur & in arvis apud nos. Noſtri tria genera ejus faciunt, & id demum probant, cujus radix thus redoleat. Agaricon ut fungus naſcitur in arboribus circa Boſphorum, colore candido. Datur obolis quatuor contritum cum binis cyathis aceti mulſi: id quod in Gallia naſcitur, infirmius habetur: præterea mas ſpiſſior, amariorque: hic & capitis dolores facit: fœmina ſolutior, initio guſtu dulcis, mox in amaritudinem tranſit. Echios utriusque generis, pulegio ſimilis foliis [17] coronata; drachmis duabus ex vini cyathis quatuor datur. Item altera, quæ lanugine diſtinguitur ſpinoſa, cui & capitulá viperæ ſimilia ſunt: hæc ex vino & aceto. Quidam [18] arcion perſonatam vocant, cujus folio nullum eſt latius, grandes lappas ferentem: hujus radicem decoctam ex aceto dant potui. Hyoſcyamum contuſum cum foliis ex vino datur peculiariter contra aſpidas. Nulla tamen Romanæ nobilitatis plus habet, quam Hierabotane; aliqui periſtereon, noſtri verbenacam vocant: hæc eſt, quam legatos ferre ad hoſtes indicavimus: hac Iovis menſa verritur, domus purgantur, luſtranturque. Genera ejus duo ſunt: folioſa, quam fœminam putant: mas rariotibus foliis: ramuli utriusque plures, tenues, cubitales, anguloſi; folia minora, quam quercus, anguſtioraque, diviſuris majoribus, flos glaucus, radix longa, tenuis. Naſcitur ubiq; in planis aquoſis. Quidam non diſtinguunt, ſed unum omnino genus faciunt, quoniam eoſdem effectus habeat. Vtraque ſortiuntur Galli, & præcinunt reſponſa: ſed Magi utique circa hanc inſaniunt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

morbo mederi: colligi circa Canis ortum deber
ita ut ne Luna aut Sol conſpiciat, favis ante
melle terræ ad piamentum datis: circunſcripta
ferro effodi ſiniſtra manu & in ſublime tolli: ſi
cari in umbra, ſeparatim folia, caulem, radicem
Ajuntque, ſi aqua ſpargatur triclinium, qua m
duerit, lætiores convictus fieri: adverſus ſerper
tes conteritur ex vino. Eſt ſimilis Verbaſco herb
quæ ſæpe fallit pro ea capta, foliis minus candidi
cauliculis pluribus, flore luteo: hæc abjecta bla
tas in ſe contrahit: ideoque Romæ blattariam vo
cant. Leimonium ſuccum lacteum mittit, con
creſcentem gummi modo humidis locis: datu
denarii pondus in vino. Quinquefolium nul
ignotum eſt, cum etiam fraga gignendo commen
detur: Græci vocant pentapetes, ſive chamæzelon
ſive pentaphyllon. Cum effoditur, rubram habe
radicem: hæc inareſcens nigreſcit, & anguloſa fit
nomen à numero foliorum habet: & ipſa herb
incipit & deſinit cum vite. Adhibetur & purgan
dis domibus: adverſus ſerpentes bibitur & eju
radix, quæ ſparganion vocatur, ex vino albo
Dauci genera quatuor fecit Petronius Diodotus
quæ perſequi nihil attinet, cum ſint differentia
duæ: Probatiſſimi in Creta, mox in Achaia, & i
ſiccis ubicunque nati, fœniculi ſimilitudine, can-
didioribus foliis & minoribus hirſutisque: caule
pedali recto, radice ſuaviſſimi guſtus & odoris.
Hoc in ſaxoſis naſcitur meridianis: reliqua gene-
ra ubiq; naſcuntur terrenis collibus limitibusque,
nec niſi pingui ſolo, foliis coriandri, caule cubitali,
capitibus rotundis, ſæpe pluribus quam ternis, ra-
dice lignoſa, & cum inaruit, ſupervacua. Semen
hujus cumino ſimile, prioris milio, album, acre,
odoratum omnibus & fervens: ſecundum priore
vehe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vehementius eſt, ideoque parce ſumi debet: ſi jam maxime tertium genus facere libeat, eſt ſimile ſtaphylino, quod paſtinacam erraticam appellant, ſemine oblongo, radice dulci. Omnia hæc & hyeme & æſtate ſunt intacta quadrupedi, niſi poſt abortus. Ex aliis uſus ſeminis: ex Creta, radicis dulcis, & magis ad ſerpentes eſt. Bibitur è vino drachma una: datur & quadrupedibus percuſſis. Therionarca, alia quam Magica, & in noſtro orbe naſcitur, fruticoſa, foliis ſubviridibus, flore roſeo: ſerpentes necat: cuicunque admota feræ & hæc torporem affert. Perſolata, quam nemo ignorat, Græci verò arcion vocant, folia habet majora etiam cucurbitis & hirſutiora, nigrioraq; & craſſiora, radicem albam & grandem: hæc ex vino bibitur denariorum duûm pondere. Item cyclamini radix contra ſerpentes omnes: folia habet minora, quam edera, nigrioraque & tenuiora, ſine angulis: in quibus albicant maculæ: caule exiguo, inani; floribus purpureis; radice lata, ut rapum videri poſſit, cortice nigro: naſcitur in umbroſis: noſtris tuber terræ vocatur: in omnibus ſerenda domibus, ſi verum eſt, ubi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta: amuletum vocant: narrantque & ebrietatem repræſentari, addita in vinum. Radix ſiccata, ſcillæ modo conciſa, reponitur: decoquitur eadem ad craſſitudinem mellis: ſuum tamen venenum ei eſt: traduntque ſi prægnans radicem tranſgrediatur, abortum fieri. Eſt & altera cyclaminos cognomine ciſſanthemos, geniculatis caulibus, ſupervacuis, à priore diſtans, circa arbores ſe volvens, acinis ederæ, ſed mollibus, flore candido, ſpecioſo; radice ſupervacua. Acini tantum in usu, guſtu acri, ſed lenti: ſiccantur in umbra, tuſique dividuntur in paſtillos. Mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& tertia cyclaminos demonſtrata eſt, cognomine chamæciſſos, uno omnino folio, radice ramoſa, qua piſces necantur. Sed inter primas celebratur peucedanum laudatiſſimum in Arcadia, mox Samothrace: caulis eſt ei tenuis, longus, fœniculo ſimilis, juxta terram folioſus, radice nigra, craſſa, gravi odore, ſuccoſa: gignitur in montibus opacis: foditur exitu autumni: placent tenerrimæ & altiſſimæ radices: hæ conciduntur in quaternos digitos oſſeis cultellis, funduntque ſuccum in umbra, capite prius & naribus roſaceo perunctis, ne vertigo ſentiatur. Et alius ſuccus invenitur caulibus adhærens, inciſisque manat. Probatur craſſitudine mellea, colore rufo, odore ſuaviter gravi, fervens guſtu: & hic in uſu, & radix & decoctum ejus, pluribus medicamentis: ſucco tamen efficaciſſimo, qui reſolvitur amaris amygdalis aut ruta, bibiturque contra ſerpentes, & ex oleo perunctos tuetur.

CAP. X. *De ebulo, & verbaſco, & thelyphono, & contra ſcorpionum ictus, & rubetarum & canum morſus, & generaliter contra omne venenum.*

Ebuli quoque, quem nemo ignorat, fumo fugantur ſerpentes. Privatim adverſatur ſcorpionibus polemoniæ radix, vel alligata tantum: item phalangio, ac cæteris minoribus venenatis. Scorpionibus ariſtolochia: agaricum obolis quatuor in vini miſti cyathis totidem. Verbenaca & phalangio cum vino aut poſca: item quinquefolium, daucum. Verbaſcum Græci phlomon vocant. Genera habet prima duo: album, in quo mas intelligitur: alterum nigrum, in quo fœmina: tertium genus non niſi in ſylvis invenitur. Sunt folia braſſicæ latiora, piloſa, caulis erectus, cubitali amplior:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

plior: ſemen nigrum inutile: radix una craſſitudine digiti: naſcuntur & in campeſtribus. Sylveſtri folia elelifphaci, alta, ramis lignoſis. Sunt & phlomides duæ hirſutæ, rotundis foliis, humiles: tertia Lychnitis vocatur, ab aliis thryallis, foliis ternis, aut cum plurimum quaternis, craſſis, pinguibusque, ad lucernarum lumina aptis. Ajunt in foliis ejus, quam fœminam diximus, ficus omnino non putreſcere. Diſtingui genera hæc pene ſupervacuum eſt, cum ſint omnia ejuſdem effectus. Contra ſcorpiones bibitur radix cũ ruta ex aqua, magna amaritudine, ſed effectu pari. Thelyphonon herba ab aliis ſcorpion vocatur, propter ſimilitudinem radicis, cujus tactu moriuntur ſcorpiones: itaque contra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum ſi quis elleboro candido linat, reviviſcere ajunt. Thelyphonon omnem quadrupedem necat, impoſita verendis radice: folio quidem intra eundem diem, quod eſt ſimile cyclamino: ipſa geniculata naſcitur in opacis. Scorpionibus adverſatur & Vettonicæ ſuccus, ac plantaginis. Sunt & ranis venena, rubetis maxime: vidimusque pſyllos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quam aſpidum pernicie: auxiliatur eis phrynion in vino pota: aliqui neurada appellant, alii poterion, floribus parvis, radicibus multis, nervoſis, bene olentibus. Item Aliſma, quam alii damaſonion, alii lyron appellant: folia erant plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, & magis laciniosa, convexaque in terram, alias etiam venoſa ſimiliter, caule ſimplici & tenui, cubitali, capite thyrſi, radicibus denſis, tenuibus, ut veratri nigri, acribus, odoratis, pinguibus: naſcitur in aquoſis. Alterum genus ejuſdem in ſylvis, nigrius, majoribus foliis. Vſus in radice utriusque adver-

ſus ranas & lepores marinos, drachmæ ponde
in vini potu. Lepori marino adverſatur & cycl
minos. Veneni vim canis quoque rabidi morſu
habent, contra quos erit cynorrhodum, de qu
diximus. Plantago ad omnes beſtiarum morſu
pota atque illita prodeſt: Vettonica ex mero vete
ri. Periſtereos vocatur, caule alto, foliato, cacu
mine in alios caules ſe ſpargens, columbis admo
dum familiaris, unde & nomen: hanc habente
negant latrari à canibus. Proxima ab his malis
venena ſunt, quæ ſibimetipſi homines excogi
tant: contra hæc omnia, magicasque artes, eri
primum illud Homericum moly, dein Mithrida
tion, & ſcordotis, & centaurium. Potu omni
mala medicamenta exigit per alvum Vettonica
ſemen in mulſo aut paſſo, vel farinæ drachma in
vini veteris cyathis IV: vomere cogendi, atque
iterum bibere: iis qui quotidie guſtent eam, nulla
nocitura mala medicamenta tradunt. Poto vene-
no ariſtolochia ſubvenit eadem menſura, qua con-
tra ſerpentes, Quinquefolii ſuccus: Agaricum,
poſtquam vomuerint, denarii pondere ex aquæ
mulſæ cyathis tribus. Antirrhinon vocatur ſive
anarrhinon, ſive lychnis agria, ſimilis lino, radi-
ce nulla, flore hyacinthi, ſemine vituli narium: Et
hoc perunctos venuſtiores fieri, nec ullo malo me-
dicamento lædi poſſe, aut veneno, ſi quis in bra-
chiali habeat, arbitrantur Magi: ſimiliter ea, quam
Eupleam vocant; traduntque ea perunctos com-
mendatioris eſſe famæ. Artemiſiam quoque ſe-
cum habentibus negant nocere mala medicamen-
ta beſtiamve ullam, ne Solem quidem. Bibitur &
hæc ex vino adverſus opium: alligata privatim po-
tens traditur, potave adverſus ranas. Pericarpum
bulbi genus eſt: duæ ejus ſpecies: cortice rubro al-
terum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

terum, alterum nigro papaveri ſimile: ſed vis major, quam priori: utrique autem excalfaciendi. Ideo contra cicutam dantur, contra quam & thus & panaces, Chironium præcipue: hoc & contra fungos.

CAP. XI. *Remedia ad capitis vitia.*

Verum & generatim membratimque ſingulis corporum morbis remedia ſubtexemus, orſi à capite. Alopecias emendat nymphææ & cicutæ radix, ſi una tritæ illinantur. [19] Polytricha diſtat à callitricha, quod juncos albos habet, & folia plura majoraque: frutice quoque major eſt: defluentem capillum confirmat & denſat: item Lingulaca circa fontes naſcens, cujus radix admiſta combuſta teritur cum adipe ſuis nigræ: id quoque excipitur, ut ejus ſit ſuis quæ nunquam peperit: Sol deinde plurimum confert illitæ: ſimilis uſus eſt cyclamini radicis. Porriginem veratri radix tollit in oleo decocta, vel in aqua. Capitis dolori medetur panacis omnium generum radix in oleo contrita: ariſtolochia, & iberis adalligata hora, vel diutius, ſi pati poſſit, comitante balinei uſu: medetur & daucum. Purgat autem cyclaminos cum melle in nares addita: & hulcera capitis ſanat illita: medetur & Periſtereos. [20] Cacalia ſive leontice vocatur, ſemen margaritis minutis ſimile, dependens inter folia grandia, in montibus fere: hujus grana xv. in oleo macerantur, atque ita adverſo capillo caput ungitur. Fit & ex callitriche ſternutamentum: folia ſunt lenticulæ ſimilia: caules juncis tenuiſſimis, radice minima: naſcitur in opacis & humidis, guſtatu fervens. Hyſſopum in oleo contritum phthiriaſi reſiſtit, & prurigini in capite: eſt autem optimum Cilicium è Tauro monte, deín Pamphylium ac Smyrnæum: ſtomacho contrarium: purgat cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cum fico ſumptum per inferna, cum melle vomitionibus: putant & ſerpentium ictibus adverſari tritum cum melle & ſale & cumino. Lonchitis non (ut plerique exiſtimaverunt) eadem eſt quæ xiphion, aut [21] phaſganion, quanquam cuſpidi ſimilis ſemine: habet enim folia porri, rubentia ad radicem, & plura, quam in caule; capitula, perſonis Comicis ſimilia, parvam exerentibus linguam, radicibus prælongis: naſcitur in ſitientibus. E diverſo xiphion, & phaſganion in humidis, cum primum exit, gladii præbet ſpeciem, caule duum cubitorum, radice ad nucis avellanæ figuram fimbriata, quam effodi ante meſſes oportet, ſiccari in umbra: ſuperior pars ejus cum thure trita, æquo pondere admiſto vino, oſſa fracta è capite extrahit, aut ſi quid in corpore ſuppurat, vel ſi calcata ſunt oſſa, ſerpentis eadem contra venena efficax. Caput in dolore veratro, vel oleo, vel roſaceo decocto tritoque ungi convenit: peucedano ex oleo vel roſaceo & aceto: tepidum hoc prodeſt & doloribus, qui plerunque ex dimidia parte capitis ſentiuntur, & vertigini: perungunt & radice ejus ſudoris cauſa eliciendi, quoniam cauſtica vis ei eſt. Pſyllion alii cynoides, alii chryſtallion, alii ſicelion, alii cynomyiam appellant, radice tenui, ſupervacua, ſarmentoſum, fabæ granis in cacuminibus, foliis canino capiti non diſſimilibus, ſemine autem pulici, unde & nomen: hoc in baccis, ipſa herba in vineis invenitur. Vis ei ad refrigerandum & diſcutiendum ingens: ſemen in uſu: fronti imponitur in dolore, & temporibus, ex aceto & roſaceo aut poſca: ad cætera illinitur, acetabuli menſura ſextario aquæ, denſat ac contrahit; tunc terere & craſſitudinem illinire oportet cuicunque dolori & collectioni inflammationique. Et vulneribus

bus capitis medetur Ariſtolochia, fracta extrahens oſſa, & in alia quidem parte corporis, ſed maxime capite: ſimiliter piſtolochia. Thyſſelium eſt non diſſimile apio; hujus radix commanducata purgat capitis pituitas.

CAP. XII. *De centaureo, & chelidonia, & panace, & hyoſcyamo, & euphorbio, ad oculorum vitia.*

Oculorum aciem centaureo majore putant adjuvari, ſi addita aqua foveantur. Succo vero minoris cum melle culices, nubeculas, obſcuritatem diſcuti, cicatrices extenuari. Albugines quidem etiam jumentorum ſideriti. Iam chelidonia ſupra dictis omnibus mire medetur. Panacis radix cum polenta epiphoris imponitur. Hyoſcyami ſemen bibunt obolo, tantundem meconii adjicientes vinumque, ad epiphoras inhibendas: adjungunt & gentianæ ſuccum, quem collyriis acrioribus pro meconio miſcent. Facit claritatem & euphorbium inunctis. Inſtillatur plantaginis ſuccus lippitudini. Caligines ariſtolochia diſcutit. Iberis adalligata capiti cum quinquefolio, epiphoras, & ſiqua in oculis vitia ſunt, emendat. Verbaſcum epiphoris imponitur. Periſtereos ex roſaceo vel aceto. Ad hypochyſin & caliginem, cyclaminon in paſtillos diluunt. Peucedani ſuccum, ut diximus, ad claritatem & caligines, cum meconio & roſaceo. Pſyllion illitum fronti epiphoras ſuſpendit.

CAP. XIII. *De anagallide ſive corchoro, & mandragora ſive circeio, & cicuta, & crethmo agrio, & molybdæna, & capno, & acoro, & iride, & cotyledone, & aeizoo, & andrachne, & erigero, & de ephemero, & de labro Veneris, & de ranunculo, ad oculorum, aurium, narium, dentium, oriſq; vitia medicinæ.*

Anagallida aliqui, [22] corchoron vocant. Duo genera

genera ejus: mas flore phœniceo , fœmina cæ
leo, non altiores palmo , frutice tenero , foliis p
ſillis , rotundis , in terra jacentibus : naſcuntur
hortis & aquoſis: prior floret cærulea. Vtriusq
ſuccus oculorum caliginem diſcutit cum melle,
ex ictu cruorem & argema rubens,magis cum A
tico melle , inunctis : Pupillas dilatat : & ideo h
inunguntur ante , quibus paracenteſis fit. Iume
torum quoque oculis medentur:ſuccus caput pu
gat per nares infuſus , ita ut deinde vino collua
tur. Bibitur & contra angues ſucci drachma in v
no. Mirum , quod pecora fœminam vitant : at
decepta ſimilitudine (flore enim tantum diſtant
deguſtavere, ſtatim eam, quæ Aſylla appellatur,i
remedio quærunt : ea à noſtris ferus oculus voca
tur. Præcipiunt aliqui effoſſuris,ante Solis ortum
priusquam quicquam aliud loquantur, ter ſalutar
eam , tum ſublatam exprimere : ita præcipuas eſ
vires. De Euphorbio ſatis dictum eſt, cujus ſuccu
lippitudini , ſi tumor erit , ita abſinthium cum
melle tritum , itemque Vettonicæ farina conve-
niet. Ægilopas ſanat herba eodem nomine,quæ in
hordeo naſcitur,tritici folio; ſemine contrito cum
farina permiſta, impoſitaque, vel ſucco : exprimi-
tur hic è caule foliisque prægnantibus,dempta ſpi-
ca , & cum trimeſtris farina digeritur in paſtillos:
aliqui & mandragoræ utebantur : poſtea abdica-
tus in hac curatione eſt : Epiphoris (quod certum
eſt) medetur, & oculorum dolori,radix tuſa cum
roſaceo & vino : nam ſuccus multis oculorum
medicamentis miſcetur. Mandragoram , alii Cir-
ceium vocant: duo ejus genera : candidus , qui &
mas: niger, quæ fœmina exiſtimatur , anguſtiori-
bus foliis , quam lactucæ , hirſutis [23] & caulibus,
radicibus binis ternisve rufulis , intus albis carno-
ſis

ſis teneriſque, pene cubitalibus. Ferunt mala avellanarum nucum magnitudine, & iis ſemen ceu pyrorum. Album hoc alii arſen, alii morion, alii hypophlomon vocant: hujus folia alba, quam alterius, latiora, ut lapathi ſativæ. Cavent effoſſuri contrarium ventum, & tribus circulis ante gladio circunſcribunt: poſtea fodiunt ad occaſum ſpectantes. Succus fit & è malis & caule, deciſo cacumine & radice punctis aperta, aut decocta: utilis hæc vel ſurculo. Conciſa quoque in orbiculos ſervatur in vino. Succus non ubique invenitur, ſed ubi poteſt, circa vindemias quæritur: odor gravis ejus, ſed radicis & mali gravior. Ex albo mala matura in umbra ſiccantur: ſuccus ex iis Sole denſatur: item radicis tuſæ, vel in vino nigro ad tertias decoctæ. Folia ſervantur in muria efficacius, alias recentium ſuccus peſtis eſt: ſic quoque noxiæ vires: gravedinem afferunt etiam olfactu: quanquam mala in aliquibus terris mandantur, nimio tamen odore obmuteſcunt ignari: potu quidem largiore etiam moriuntur: is ſomnifica pro viribus bibentium: media potio cyathi unius. Bibitur & contra ſerpentes, & ante ſectiones punctioneſque ne ſentiantur: ob hæc ſatis eſt aliquibus ſomnum odore quæſiſſe. Bibitur & pro elleboro duobus obolis in mulſo: 24 efficacius elleborum, ad vomitiones, & ad bilem nigram extrahendam. Cicuta quoque venenum eſt, publica Athenienſium pœna inviſa, ad multa tamen uſus non omittendi: ſemen habet noxium: caulis autem & viridis eſtur à pleriſque & in patinis: levis hic & geniculatus ut calami, nigricans, altior ſæpe binis cubitis, in cacuminibus ramoſus: folia coriandri teneriora, gravi odoratu: ſemen aniſo craſſius: radix concava, nullius uſus. Semini & foliis refrigeratoria vis, quæ ſi

enecat,

enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corp
ris: remedio eſt, priuſquam perveniat ad vital
vini natura excalfactoria: Sed in vino pota, ir
mediabilis exiſtimatur. Succus exprimitur fol
floribusque: tunc enim maxime tempeſtivus e
Semine trito expreſſus, & Sole denſatus in paſt
los, necat ſanguinem ſpiſſando: hæc altera vis;
ideo ſic necatorum maculæ in corporibus app
rent. Ad reſolvenda medicamenta utuntur illo p
aqua. Fit ex eo ad refrigerandum ſtomachum m
lagma. Præcipuus tamen eſt ad cohibendas ep
phoras æſtivas, oculorumque dolores ſedand
circumlitus: miſcetur collyriis, & alios omn
rheumatiſmos cohibet. Folia quoque tumore
omnem doloremque & epiphoras ſedant. Anax
laus autor eſt, mammas à virginitate illitas, ſen
per ſtaturas: quod certum eſt, lac puerperaru
mammis impoſita extinguit, Veneremque, teſt
bus circa pubertatem illita. Remedia liberationi
quibus bibenda cenſetur, non equidem præcepe
rimus. Maxima vis natæ Suſis Parthorum, mo
Laconicæ, Creticæ, Aſiaticæ: in Græcia vero Me
garicæ, deinde Atticæ. Crethmos agrios gramia
tollit oculorum impoſitus, tumorem quoque po
lenta addita: naſcitur vulgo molybdæna, id eſ
plumbago, etiam in arvo, folio lapathi, craſſa ra
dice, hiſpida: hac commanducata ſi oculus ſubin-
de elingatur, plumbum (quod eſt genus vitii) e
oculo tollitur. Capnos prima, quam pedes gallina-
ceos vocant, naſcens in parietinis & ſepibus, ra-
mis tenuiſſimis, ſparſiſque, flore purpureo, viridis,
ſucco caliginem diſcutit: itaque in medicamenta
oculorum additur. Similis & nomine & effectu,
ſed alia eſt capnos fruticoſa, prætenera, foliis co-
riandri, cineracei coloris, flore purpureo: naſci-

tur in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tur in hortis & ſegetibus hordeaceis. Claritatem facit inunctis oculis, delacrymationemque, ceu fumus: unde nomen: eadem evulſas palpebras renaſci prohibet. Acoros iridis folia habet, anguſtiora tantum & longiore pediculo, radices nigras minusque venoſas, cætero & has ſimiles iridis, guſtu acres, odore non ingratas, ructu faciles. Optimæ Ponticæ, dein Galaticæ, mox Creticæ: ſed plurimæ in Colchide juxta Phaſin amnem, & ubicunque in aquoſis. Recentibus virus majus, quam vetuſtis: creticæ candidiores Ponticis: ſiccantur utribus in umbra digitalibus fruſtis. Necnon inveniuntur, qui oxymyrſinæ radicem acaron vocant: ideoque quidam hanc acaron agrium vocare malunt. Vis ei ad calfaciendum extenuandumque efficax, contra ſuffuſiones & caligines oculorum, ſucco ejuſdem poto, contraque ſerpentes. Cotyledon parvula herba, cauliculo tenero, puſillo, pingui folio & concavo, ut [25] coxendices, naſcitur in maritimis petroſisque, viridis, radice olivæ modo rotunda: oculis medetur ſucco. Eſt aliud genus ejuſdem, ſordidis foliis, latioribus denſioribusque circa radicem, velut oculum cingentibus, aſperrimi guſtus, longiore caule, ſed pergracili. Vſus ejus ad eadem, quæ [26] iris. Aeizoi duo genera: majus in fictilibus vaſculis ſeritur, quod aliqui buphthalmum vocant, alii zoophthalmon, alii ſtergethron, quod amatoriis conveniat, alii hypogeſon, quoniam in ſubgrundiis fere naſcitur: ſunt qui ambroſiam potius vocant, & qui amerimnon: Itali Sedum magnum aut oculum, aut digitellum. Alterum minuſculum, quod erithales vocant, alii trithales, quia ter floreat, alii chryſothales, aliqui iſoetes: ſed aeizoum utrunque, quoniam viret ſemper, aliqui ſempervivum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Majus cubiti altitudinem excedit, craſſitu
plusquam pollicari: folia cacumine linguæ ſim
carnoſa, pinguia, largo ſucco, latitudine pollic
alia in terram convexa, alia ſtantia, ita ut am
effigiem imitentur oculi: quod minus eſt, in m
ris parietinisque naſcitur & tegulis, fruticoſu
radice, & ſurſum usque ad cacumen foliis an
ſtis, mucronatis, ſuccoſis; palmo alto caule: ra
inutilis. Huic ſimilis eſt, quam Græci Andra
nen agriam vocant, Itali illecebram, puſillis la
ribus foliis, breviori cacumine: naſcitur in pe
& colligitur cibi cauſa. Omnium harum vis
dem, perfrigerare & aſtringere: medentur epipl
ris folia impoſita, vel ſuccus inunctis: purg
enim hulcera oculorum, explentque & ad cica
cem perducunt, palpebras deglutinant. Eæd
capitis doloribus medentur, ſucco vel folio te
poribus illitis: adverſantur phalangiorum ictib
aconito vero majus Aeizoum præcipue: à ſc
pionibus quoque habentem id feriri negant. M
dentur & aurium dolori: item ſuccus inunct
hyoſcyami modice: item Achilleæ, & mino
centaurei, & plantaginis, peucedani cum roſac
& meconio: acori ſuccus cum roſa: omnis aute
ſtrigili calefactus infunditur. Cotyledon etiam p
rulentis, & cum medulla cervina calefacta. Eb
radicis tritæ ſuccus linteolo colatus, mox in So
denſatus, & cum opus eſt, roſaceo dilutus & ca
lefactus, parotidas ſanat. Verbenaca quoque: ite
plantago: item ſideritis cum axungia vetere. Na
rium ozænas emendat Ariſtolochia cum cyper
Dentibus remedio ſunt panacis radix comman
ducata, præcipue Chironiæ, item ſuccus, collutis
radix hyoſcyami ex aceto manducata, item pole
moniæ: commanducantur & plantaginis radices
au

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

aut colluuntur in aceto decoctæ ſucco: & folia ſunt utilia, vel ſi ſanguine gingivæ putreſcant, vel ſanguinis ſit rejectio: ſemen ejuſdem apoſtemata, & collectiones gingivarum ſanat: Et ariſtolochia. Gingivas dentesve confirmat Verbenaca cum radice manducata, & decoctæ ex vino aut aceto ſuccus collutus: Item quinquefolii radices, decoctæ ad tertias vino aut aceto : prius vero quam decoquantur, aqua marina aut ſalſa lavantur: decoctum diu tenendum in ore. Quidam cinere quinque folii fricare malunt. Et verbaſci radix decoquitur in vino ad colluendos dentes. Et hyſſopo colluuntur, & peucedani ſucco, cum meconio: vel radicum anagallidis magis fœminæ ſucco, ab altera nare, quam doleat, infuſo. Erigeron à noſtris vocatur ſenecio: hanc ſi ferro circunſcriptam effodiat aliquis, tangatque ea dentem, & alternis ter deſpuat, ac reponat in eundem locum, ita ut vivat herba, ajunt dentem eum poſtea non doliturum. Herba eſt trixaginis ſpecie & mollitia, cauliculis ſubrubicundis: naſcitur & in tegulis, & in mùris: nomen hoc Græci dederunt, quia vere caneſcit: caput ejus numeroſa dividitur lanugine (qualis eſt ſpinæ) inter diviſuras exeunte: quare eam Callimachus acanthida appellat, alii [27] pappum: nec deinde Græcis de ea conſtat: alii erucæ foliis eſſe dixerunt, alii roboris, ſed minoribus multo: radice alii ſupervacua, alii nervis utili, alii potu ſtrangulante. E diverſo quidam regio morbo cum vino dederunt, & contra omnia veſicæ vitia; item cordis & jocineris: renibus extrahere harenam dixere: Iſchiadicis drachmam cum oxymelite ab ambulatione propinavere: torminibus quoque in paſſo utiliſſimam, præcordiis etiam cibo ex aceto eam prædi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

prædicantes, ſerentesque in hortis. Nec defue
qui & alterum genus facerent: nec quale eſ
demonſtrarunt, contra ſerpentes in aqua bib
dam, edendamque comitialibus dantes: nos e
Romanis experimentis per uſus digeremus. I
nugo ejus cum croco & exiguo aquæ frigidæ t
ta illinitur epiphoris: toſta cum mica ſalis ſt
mis. Ephemeron folia habet lilii, ſed minora, ca
lem parem, florem cæruleum, ſemen superv
cuum, radicem unam digitali craſſitudine, den
bus præcipuam, conciſam in aceto, decoctamq
ut tepido colluantur: & ipſa etiam radix mobil
ſiſtit: cavis & exeſis imprimitur Chelidoniæ; r
dix ex aceto trita continetur ore: eroſis veratru
nigrum imponitur: mobiles utralibet decocta i
aceto firmantur. Labrum Venereum vocant i
flumine naſcentem: eſt ei vermiculus, qui circ
dentes necatur, aut cavis dentium cera includitu
cavendum, ne avulſa herba terram tangat. Ranun
culum vocamus, quem Græci batrachion: gener
ejus quatuor: unum pinguioribus, quam corian
dri, foliis, & ad latitudinem malvæ accedentibus
colore livido, caule albo, gracili, & radice alba
naſcitur in limitibus humidis & opacis: alterum
folioſius, pluribus foliorum inciſuris, altis cauli-
bus: tertium minimum eſt gravi odore, flore au-
reo: quartum ſimile huic flore luteo. Omnibus
vis cauſtica, ſi cruda folia imponantur, puſtulas-
que, ut ignis, faciunt: ideò ad lepras & pſoras eis
utuntur, & ad tollenda ſtigmata: cauſticisque
omnibus miſcent: alopeciis imponunt, celeriter
removentes. Radix in dolore commanducata diu-
tius, rumpit dentes: eadem ſicca conciſa, ſternu-
tamentum eſt. Noſtri herbarii ſtrumeam vocant,
quoniam medetur ſtrumis & panis, parte in fumo
ſuſpen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſuſpenſa: creduntque ea rurſus ſata rebellare, quæ curaverint, vitia: quo ſcelere & plantagine utuntur. Oris hulcera intus ſuccus plantaginis emendat, & folia radiceſque commanducata, vel ſi rheumatiſmo laboret os. Hulcera fœtoremque quinquefolium: hulcera pſyllium. Compoſita quoque ad fœtorem, vel maxime pudendum vitium, trademus: ergo folia myrti & lentiſci pari pondere, gallæ Syriacæ dimidium pondus, ſimul terere & vino vetuſto ſparſa mandere matutino, optimum eſt. Vel ederæ baccas cum caſia & myrrha pari pondere ex vino. Naribus utiliſſimum eſt dracontii ſemen contritum ex melle, etiamſi carcinomata in his ſint. Suggillata hyſſopo emendantur. Stigmata in facie, mandragora illita delet.

LIBER XXVI.

Procemium.

CAP. I. *Reliquæ per membrorum genera medicinæ, & de novis morbis, & lichenes quid ſint, & quando primum in Italia cœperint, & de carbunculo, & de elephantiaſi, & colo.*

SENSIT & facies hominum novos, omnique ævo priore incognitos, non Italiæ modo, verumetiam univerſæ prope Europæ, morbos: tunc quoque nec tota Italia, nec per Illyricum Galliaſve aut Hiſpanias magnopere vagatos, aut alibi, quam Romæ circaque, ſine dolore quidem illos, ac ſine pernicie vitæ: ſed tanta fœditate, ut quæcunque mors præferenda eſſet. Graviſſimum ex his lichenas appellavere Græco nomine, Latine, quoniam à mento fere oriebatur, joculari primum laſcivia (ut eſt

procax

procax natura multorum in alienis miſeriis)
& uſurpato vocabulo mentagram, occupante
multis totos utique vultus, oculis tantum imu-
nibus, deſcendentem verò & in colla pectusque
manus, fœdo cutis furfure. Non fuerat hæc
apud majores patresque noſtros: & primum Ti-
berii Claudii Cæſaris principatu medio irrepſit
Italiam, quodam Peruſino equite Romano Qu-
ſtorio ſcriba, cum Aſia apparuiſſet, inde con-
gionem ejus importante. Nec ſenſere id mam
fœminæ, aut ſervitia, plebesque humilis, aut
dia, ſed proceres veloci tranſitu oſculi maxi
fœdiore multorum, qui perpeti medicinam t
raverant, cicatrice, quam morbo. Cauſticis n
que curabantur, ni uſque in oſſa corpus exuſt
eſſet, rebellante tædio. Adveneruntque ex Æ
pto genitrice talium vitiorum medici, hanc ſo
operam afferentes, magna ſua præda: ſiquidem
certum eſt, Manilium Cornutum ex prætoriis
gatum Aquitanicæ provinciæ, H-S CC elocaſſe
eo morbo curandum ſeſe. Acciditque ſæpius
nova contra genera morborum gregatim ſenti-
tur. Quo mirabilius quid poteſt reperiri? alia
gigni repente vitia terrarum in parte certa, me-
brisque hóminum certis, vel ætatibus, aut eti
fortunis, tanquam malo eligente, hæc in pu
graſſari, illa in adultis: hæc proceres ſentire,
pauperes. L. Paulo, Q. Marcio Cenſoribus, p
mum in Italiam carbunculum veniſſe, Annali
conſcriptum eſt, peculiare Narbonenſis provin
malum: quo duo Conſulares obiere, condenti
hæc nobis eodem anno, Iulius Rufus, & Q. Le
nius Baſſus, ille medicorum inſcitia ſectus,
verò pollice lævæ manus evulſo acu ab ſemetip
tam parvo vulnere, ut vix cerni poſſet. Naſcit

in c

in occultiſſimis corporum partibus, & plerumque ſub lingua, duritia rubens varicis modo, ſed nigricans capite, alias livida, corpus intendens, neque intumeſcens, ſine dolore, ſine pruritu, ſine alio quam ſomni indicio, quo gravatos in triduo aufert, aliquando & horrorem afferens, circaque puſtulas parvas, rarius febrem; ſtomachum fauceſque cum invaſit, ocyſſime exanimans. Diximus elephantiaſin ante Pompeii Magni ætatem non accidiſſe in Italia, & ipſam à facie ſæpius incipientem, in nare prima veluti lenticula: mox invaleſcente per totum corpus, maculoſa, variis coloribus & inæquali cute, alibi craſſa, alibi tenui, dura alibi ceu ſcabie aſpera: ad poſtremum verò nigreſcente: & ad oſſa carnes apprimente, intumeſcentibus digitis in pedibus manibusque. Ægypti peculiare hoc malum: & cum in reges incidiſſet, populis funebre: quippe in balneis ſolia temperabantur humano ſanguine ad medicinam eam. Et hic quidem morbus celeriter in Italia reſtinctus eſt: ſicut & ille, quem gemurſam appellavere priſci, inter digitos pedum naſcentem, etiam nomine obliterato. Idipſum mirabile, alios deſinere in nobis, alios durare, ſicuti colum: Tiberii Cæſaris principatu irrepſit id malum: nec quiſquam prior Imperatore ipſo ſenſit, magna civitatis ambage, cum edicto ejus excuſantis valetudinem, legeret nomen incognitum. Quid hoc eſſe dicamus, aut quas Deorum iras? Parum enim erant homini certa morborum genera, cum ſupra CCC eſſent, niſi etiam nova timerentur? Neque ipſi autem homines pauciora ſibi opera ſua negotia important. Hæc apud priſcos erant, quæ memoramus, remedia, medicinam ipſa quodammodo rerum natura faciente, & diu fuere.

CAP. II.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. II. *Laus Hippocratis.*

Hippocratis certe, qui primus medendi p cepta clariſſime condidit, referta herbarum m tione invenimus volumina: nec minus Dio Caryſtii, qui ſecundus ætate famaque extitit: it Praxagoræ & Chryſippi, ac deinde Eraſiſtr Herophilo quidem, quanquam ſubtilioris ſe conditori, ante omnes celebratam rationem ea paulatim uſu, efficaciſſimo rerum omnium ma ſtro, peculiariter utique medicinæ, ad verba g rulitatemque deſcendente. Sedere nanque in ſcholis auditioni operatos gratius erat, quam per ſolitudines, & quærere herbas alias aliis c bus anni.

CAP. III. *De nova medicina, & Aſclepiade medico, & qua ratione veterem medicinam mutaverit.*

Durabat tamen antiquitas firma, magnas confeſſæ rei vindicabat reliquias, donec Aſclep des ætate Magni Pompeii orandi magiſter, nec tis in arte ea quæſtuoſus, ut ad alia ſagacis inge huc ſe repente convertit: atque (ut neceſſe e homini qui nec id egiſſet, nec remedia noſſet, o lis uſuque percipienda) torrenti ac meditata qu tidie oratione blandiens omnia abdicavit: tota que medicinam ad cauſam revocando, conjec ram fecit, quinque res maxime communium a xiliorum profeſſus, abſtinentiam cibi, alias vi fricationem corporis, ambulationem, geſtation quæ cum unuſquisque ſemetipſum ſibi præſta poſſe intelligeret, faventibus cunctis ut eſſent ve quæ facillima erant, univerſum prope humanu genus circumegit in ſe, non alio modo, quam cælo emiſſus adveniſſet. Trahebat præterea me tes artificio mirabili, vinum promittendo ægri

da

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

dandoque tempeſtive, tum frigidam aquam. Et quoniam cauſas morborum ſcrutari prior Herophilus inſtituerat, vini ratioñe illuſtraverat Cleophantus apud priſcos, ipſe cognominari ſe frigida danda præferens, ut autor eſt M. Varro; alia quoque blandimenta excogitabat, jam ſuſpendendo lectulos, quorum jactatu aut morbos extenuaret, aut ſomnos alliceret; jam balineas avidiſſima hominum cupidine inſtituendo, & alia multa dictu grata atque jucunda: magna autoritate: nec minore fama, cum occurriſſet ignoto funeri, relato homine ab rogo atque ſervato, ne quis levibus momentis tantam converſionem factam exiſtimet. Id ſolum poſſumus indignari, unum hominem è leviſſima gente, ſine opibus ullis orſum, vectigalis ſui cauſa, repente leges ſalutis humano generi dediſſe, quas tamen poſtea abrogavere multi. Aſclepiadem adjuvere multa, quorum cura nimis anxia & rudis, ut obruendi ægros veſte, ſudoresque omni modo ciendi, nunc corpora ad ignes torrendi, ſolesve aſſiduo quærendi, in urbe umbroſa: imò verò tota Italia imperatrice, tum primum penſili balinearum uſu ad infinitum blandientem. Præterea in quibuſdam morbis medendi cruciatus detraxit, ut in anginis, quas curabant in fauces organo demiſſo. Damnavit merito & vomitiones, tunc ſupra modum frequentes. Arguit & medicamentorum potus ſtomacho inimicos, quod eſt magna ex parte [1] vetitum. Itaque nos in primis quæ ſunt ſtomacho utilia ſignamus.

CAP. IV. *Irriſio Magicæ artis, & de lichene, ejusque remedio, & faucium.*

Super omnia adjuvere eum Magicæ vanitates, in tantum evectæ, ut abrogare herbis fidem cunctis poſſent. Æthiopide herba amnes ac ſtagna ſic-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cati conjectu, tactu clauſa omnia aperiri: Achæmenide conjecta in aciem hoſtium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacen dari ſolitam à Perſarum rege legatis, ut quocunque veniſſent, omnium rerum copia abundarent, ac multa ſimilia. Vbinam iſtæ fuere, cum Cimbri Teutonique terribili Marte ulularent, aut cum Lucullus tot reges Magorum paucis legionibus ſterneret? Curve Romani duces primam ſemper in bellis [2] commerciorum habuere curam? Cur hercule Cæſaris miles ad Pharſaliam famem ſenſit, ſi abundantia omnis contingere unius herbæ felicitate poterat? Non ſatius fuit Æmilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quam machinis clauſtra per tot annos quatere? Siccentur hodie Æthiopide Pontinæ paludes, tantumque agri ſuburbanæ reddatur Italiæ. Nam quæ apud eundem Democritum invenitur compoſitio medicamenti, quo pulchri bonique & fortunati gignantur liberi, cur nunquam Perſarum regi tales dedit? Mirum eſſet profecto, hucuſque provectam credulitatem antiquorum, ſaluberrimis ortam initiis, ſi in ulla re modum humana ingenia noviſſent, atque non hanc ipſam medicinam ab Aſclepiade repertam, ſuo loco probaturi eſſemus evectam ultra Magos etiam. Sed hæc eſt omni in re animorum conditio, ut à neceſſariis orſa primo, cuncta pervenerint ad nimium. Igitur demonſtratarum priore libro herbarum reliquos effectus reddemus: adjiciemus, ut quasque ratio dictaverit. Sed in lichenis remediis, atque tam fœdo malo, plura undique acervabimus, quanquam non paucis jam demonſtratis. Medetur ergo plantago trita, quinquefolium, radix albuci ex aceto, ficulnei caules aceto decocti, hibiſci radix cum glutino & aceto

acri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

acri decocta ad quartas. Defricantur etiam pumice, ut rumicis radix trita ex aceto illinatur, & flos viſci cum calce ſubactus. Laudatur & tithymali cum reſina decoctum. Lichen verò herba omnibus his præfertur, inde nomine invento: naſcitur in ſaxoſis, folio uno ad radicem lato, caule uno, parvo, longis foliis dependentibus: hæc delet & ſtigmata: teritur cum melle. Eſt aliud genus lichenis, petris totum inhærens, ut muſcus, qui & ipſe illinitur. Hic & ſanguinem ſiſtit vulneribus inſtillatus, & collectiones illitus: morbum quoque regium cum melle ſanat ore illito & lingua. Qui ita curantur, aqua ſalſa lavari jubentur, ungi oleo amygdalino, hortenſiis abſtinere. Ad lichenas & thapſiæ radice utuntur trita cum melle. Anginæ argemonia medetur ſumpta ex vino: hyſſopum cum vino decoctum & gargarizatum: peucedanum cum coagulo vituli marini æquis partibus. Proſerpinaca cum muria ex mænis & oleo trita, vel ſub lingua habita. Item ſuccus de quinquefolio, potus cyathis tribus: hic & omnibus faucium vitiis medetur gargarizatus: verbaſcum tonſillis in aqua potum.

CAP. V. *Ad ſtrumas, & ad digitos, & ad pectus, & ad tuſſim medicinæ.*

Strumis plantago: chelidonia cum melle & axungia: quinquefolium: radix perſolatæ item cum axungia, operitur folio ſuo impoſita: item artemiſia: radix mandragoræ ex aqua. Sideritis lata folia, clavo ſiniſtra manu circunfoſſa, adalligantur, cuſtodienda ſanatis, ne rurſus ſata diro herbariorum ſcelere (ut in quibuſdam) rebellet: quod in his, quos artemiſia ſanaverit, prædici reperio: item in his, quos plantago. Damaſonion, quæ & alcea vocatur, ſub ſolſtitio collecta, impo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nitur ex aqua cæleſti; folium tritum, vel rad
cum axungia tuſa, ita ut impoſita folio ſuo op
riatur: ſic & ad omnes cervicis dolores, tum
resque quacunque in parte. Bellis in pratis naſc
tur, flore albo, aliquatenus rubente: hanc cu
artemiſia illitam, efficaciorem eſſe produnt. Cor
durdum herba ſolſtitialis, flore rubro, ſuſpenſa i
collo, comprimere dicitur ſtrumas: item verb
naca cum plantagine. Digitorum vitiis omnibu
& privatim pterygiis, quinquefolium medetur. I
pectoris vitiis vel graviſſimum eſt tuſſis: huic m
detur panacis radix in vino dulci. Succus hyoſcy
mi etiam ſanguinem excreantibus: nidor quoq
accenſi tuſſientibus. Item ſcordotis miſto naſtu
tio, & reſina, & cum melle tuſa arida. Facit & p
ſe faciles excreationes. Item centaureum maju
vel ſanguinem rejicientibus: cui vitio & plantag
nis ſuccus medetur. Et Vettonica obolis tribus i
aqua, contra purulentas, contraque cruentas e
creationes. Perſolatæ radix drachmæ ponder
cum pineis nucleis undecim. Peucedani ſuccu
pectoris doloribus, & acorum ſubvenit, & ide
antidotis miſcetur: tuſſi daucum: item Scythic
herba: ea demum omnibus pectoris vitiis, tuſſi &
purulenta excreantibus, obolis tribus in paſſo.

CAP. VI. *De verbaſco, & cacalia, tuſſilagine, vel bechio, & ſalvia, ad tuſſim.*

Totidem verbaſcum, cujus flos aureus: tan
huic vis eſt, ut jumentis etiam non tuſſientib
modo, ſed alia quoque trahentibus, auxiliet
potu: quod & de gentiana reperio. Radix cacali
commanducata, & in vino madefacta, non tu
tantum, ſed & faucibus prodeſt. Hyſſopi quoq
quinque rami cum duobus rutæ & ficis tribus d
cocti thoracem purgant. Tuſſim ſedat bechio

qu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quæ & tuſſilago dicitur: duo ejus genera: Sylveſtris ubi naſcitur, ſubeſſe aquas credunt: & hoc habent ſignum aquileges: folia ſunt majuſcula, quam ederæ, quinque aut ſeptem, ſubalbida à terra, ſuperne pallida, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, radice tenui. Quidam eandem eſſe [3] bechion, & alio nomine chamæleucen putant: hujus aridæ cum radice fumus per harundinem hauſtus & devoratus, veterem ſanare dicitur tuſſim: ſed in ſingulos hauſtus paſſum guſtandum eſt. Altera à quibuſdam ſalvia appellatur, ſimilis verbaſco: conteritur ea, & colata calefit, atque ita ad tuſſim laterisque dolores bibitur: contra ſcorpiones eadem & dracones marinos efficax: contra ſerpentes quoq; ex oleo perungi ea prodeſt. Hyſſopi faſciculus cum quadrante mellis decoquitur ad tuſſim.

CAP. VII. *Ad lateris dolores, & pectoris, ad orthopnæas, ad jocinoris dolorem, cordis dolori, pulmoni, urinæ, tuſſi, pectori, hulceribus, renibus, hepaticis, ad vomitiones, & ad ſingultus, pleuriticis, lateri.*

Ad lateris & pectoris dolores verbaſcum cum ruta ex aqua; Vettonicæ farina bibitur ex aqua calida. Stomachum corroborat ſcordotis ſuccus, centaureum, gentiana, ex aqua potæ. Plantago aut per ſe ſumpta in cibo, aut cum lente, alicæve ſorbitione. Vettonica alias gravis ſtomacho, vitia tamen ſanat pota, vel foliis commanducata: Item ariſtolochia pota: agaricum manducatum ſiccum, ut ex intervallo merum ſorbeatur: nymphæa heraclia illita: peucedani ſuccus. Pſyllion ardoribus imponitur, vel cotyledon trita cum polenta, vel aeizoum: Molon ſcapo eſt ſtriato, foliis mollibus parvis, radice IV digitorum, in qua extrema allii

 caput

caput eſt: vocatur à quibuſdam ſyron. Ex vin
ſtomacho, & dyſpnœæ medetur: centaurium ma
jus ecligmate: plantago ſucco vel cibo: Vettonica
tuſæ pondo libra mellis Attici ſemuncia, ex aqu
calida quotidie bibentibus. Ariſtolochia vel agari
con, obolis ternis ex aqua calida, aut lacte aſin
pota. Ciſſanthemos ad orthopnœas bibitur: item
hyſſopum & aſthmaticis. Peucedani ſuccus in jo
cinoris doloribus, & pectoris laterisque, ſi febre
non ſint. Sanguinem quoque expuentibus ſubve-
nit agaricum, Victoriati pondere tritum & in
mulſi v cyathis datum: idem & amomon facit
Iocinori privatim Teucria bibitur recens, drach
mis I V in poſcæ hemina. Vettonicæ drachma
una, in aqua calida, cyathis I I I ad cordis vitia,
in frigida, cyathis I I. Quinquefolii ſuccus joci
noris & pulmonis vitiis, ſanguinemque rejicien-
tibus,, & cuicunque ſanguinis vitio intus occur
rit. Iocinori anagallides mire proſunt. Capnon
herbam qui edere, bilem per urinam reddunt.
Acoron jocinori medetur, thoraci quoq; & præ-
cordiis. Caucon, quæ & ephedra, ab aliis anaba-
ſis vocata, naſcitur ventoſo fere tractu; ſcandens
arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, cir-
ris numeroſa, qui ſunt junci geniculati, radice
pallida. Datur ex vino nigro auſtero trita ad tuſ-
ſim, ſuſpiria, tormina, & ſorbitione facta, in
quam vinum addi convenit: item gentiana made-
facta pridie contrita denarii pondere in vini cya-
this tribus. Geum radiculas tenues habet, nigras,
bene olentes: medetur non modo pectoris dolo-
ribus aut lateris, ſed & cruditates diſcutit jucun-
do ſapore. Verbenaca vero omnibus viſceribus
medetur, lateribus, pulmonibus, jocinoribus,
thoraci: peculiariter autem pulmonibus, & quos
ab his

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ab his phthiſis tentat. Radix herbæ conſiliginis, quam nuper inventam diximus, ſuum quidem & pecoris omnis remedium præſens eſt, pulmonum vitio, vel trajecta tantum in auricula: bibi debet ex aqua, haberique in ore aſſidue ſub lingua. Superficies ejus herbæ an ſit in aliquo uſu, adhuc incertum eſt. Renibus prodeſt plantaginis cibus, Vettonicæ potus, agaricum potum, ut in tuſſi. Tripolium in maritimis naſcitur ſaxis, ubi alludit unda, neque in mari, neque in ſicco, folio iſatis craſſiore, palmo alto, in mucrone diviſo, radice alba, odorata, craſſa, calidi guſtus: datur hepaticis in farre decocta: hæc herba eadem videtur quibuſdam, quæ polium, de qua ſuo loco diximus. Symphonia, vel gromphena, alternis viridibus roſeisque per caulem foliis, in poſca ſanguinem rejicientibus medetur. Iocinori autem herba melandryum, naſcens in ſegete ac pratis, flore albo odorata: ejus cauliculus conteritur ex vino vetere: Item herba chalcetum è vineis contrita imponitur. Faciles præſtat vomitiones radix Vettonicæ, ellebori modo IV drachmis in paſſo aut mulſo. Hyſſopum tritum cum melle utilius, præſumpto naſturtio aut irione: 4 molemonium denarii pondere. Eſt & ſilybo lacteus ſuccus, qui denſatus in gummi, ſumitur cum melle ſupra dicto pondere: præcipueque bilem trahit. Rurſus ſiſtunt vomitionem cuminum ſylveſtre, Vettonicæ farina: ſumuntur ex aqua. Abſtergent faſtidia, cruditatesque digerunt, daucum, Vettonicæ farina ex aqua mulſa; plantago decocta caulium modo. Singultus hemionium ſedat: item ariſtolochia: Suſpiria clymenos. Pleuriticis & peripneumonicis centaureum majus: item hyſſopum bibitur. Pleuriticis peucedani ſuccus. Halus autem, quam

Galli ſic vocant, Veneti cotoneam, medetur lateri: item renibus convulſisque & ruptis: ſimilis eſt eunilæ bubulæ, cacuminibus thymo, dulcis, & ſitim ſedans, raræ radicis, alibi albæ, alibi nigræ. Eoſdem effectus in lateris doloribus habet chamærops, myrteis circa caulem geminis foliis, capitibus Græculæ roſæ, ex vino pota. Iſchiadicos dolores & ſpinæ levat agaricum potum, ut in tuſſi: item ſtœchadis, aut Vettonicæ farina ex aqua mulſa.

CAP. VIII. *De omnibus vitiis ventris & remediis, & eorum quæ circa vel intra ſunt, & de alvo ſiſtenda vel ſolvenda.*

Plurimum tamen homini negotii alvus exhibet, cujus cauſa major pars mortalium vivit. Alias enim cibos non tranſmittit, alias non continet, alias non capit, alias non conficit. Eoque mores venere, ut homo maxime cibo pereat. Peſſimum corporum vas inſtat ut creditor, & ſæpius die appellat: hujus gratia præcipue avaritia expetitur: huic luxuria conditur: huic navigatur ad Phaſin: huic profundi vada exquiruntur: & nemo utilitatem ejus æſtimat, conſummationis fœditate. Ergo numeroſiſſima eſt circa hanc medicinæ opera. Siſtit eam ſcordotis recentis drachma cum vino trita, vel decocta potu. Polemonia quoque & dyſentericis ex vino datur: verbaſci radix pota ex aqua duorum digitorum magnitudine: nymphææ heracliæ ſemen cum vino potum: radix ſuperior è xiphio, drachmæ pondere ex aceto: Semen plantaginis in vino tritum, vel ipſa ex aceto cocta, aut alica ex ſucco ejus ſumpta: Item cum lenticula cocta, vel aridæ farina inſperſa potioni cum papavere toſto & trito, vel ſuccus infuſus, aut ſuccus Vettonicæ, in vino ferro calefacto. Eadem

cœliacis in vino auſtero datur: his & iberis imponitur, ut dictum eſt. Teneſmo radix nymphææ heracliæ è vino bibitur: pſyllium in aqua: acori radicis decoctum. Aeizoi ſuccus alvum ſiſtit & dyſenterias, & tineas rotundas pellit. Symphyti radix dyſenteriam ſiſtit: item dauci. Aeizoum foliis contritis ex vino torminibus reſiſtit: Alceæ ſiccæ farina pota cum vino. Aſtragalus folia habet longa inciſuris multis, obliqua circa radices, caules III aut IV foliorum plenos, florem hyacinthi, radices villoſas, implicatas, rubras, prædura: naſcitur in petroſis, apricis, & iiſdem nivalibus, ſicut Pheneo Arcadiæ: Vis ei ad ſpiſſanda corpora: alvum ſiſtit radix in vino pota: quo fit ut moveat urinam repercuſſo liquore, ſicut pleraque quæ alvum ſiſtunt: ſanat & dyſentericos in vino rubro tuſa: difficile autem tunditur: eadem gingivarum ſuppurationi utiliſſima eſt fotu: colligitur exitu autumni, cum folia amiſit: ſiccatur in umbra. Et ladano ſiſtitur alvus utroque: quod in ſegetibus naſcitur, contuſo & cribrato, bibitur ex aqua mulſa: item nobili, è vino. Lada appellatur herba, ex qua ladanum fit in Cypro, barbis caprarum adhæreſcens: nobilius in Arabia: fit jam & in Syria atque Africa, quod toxicon vocant. Nervos enim in arcum circundatos lanis trahunt, adhæreſcente [5] roſcido lanugini: plura de eo diximus inter unguenta. Hoc graviſſimum odore eſt, duriſſimumque tactu: plurimum enim terræ colligit, cum probetur maxime purum, odoratum, molle, viride, reſinoſum. Natura ei molliendi, ſiccandi, concoquendi, ſomnum alliciendi: capillum fluentem cohibet, nigritiamque cuſtodit: auribus cum hydromelite aut roſaceo infunditur: furfures cutis & manantia hulcera ſa-

le addito ſanat: tuſſim veterem cum ſtyrace ſumptum: efficaſſimum ad ructus. Alvum ſiſtit & chondris, ſive pſeudo dictamnum: hypociſthis, orobathion quibuſdam dicta, malogranato immaturo ſimilis: naſcitur, ut diximus, ſub ciſtho, unde nomen: hæc arefacta in umbra ſiſtit alvum ex vino auſtero nigroque utraque. Duo enim genera ejus, candida & ruffa. Vſus in ſucco: ſpiſſat, ſiccat: & rufa magis ſtomachi reumatiſmos emendat: pota tribus obolis, ſanguinis execrationes: cum amylo dyſenterias pota & infuſa. Item verbenaca ex aqua data, aut carentibus febre ex vino ammineo: cochlearibus quinque additis in cyathos tres vini. Laver quoque naſcens in rivis condita & cocta torminibus medetur. Potamogeton vero ex vino dyſentericis etiam & cœliacis; ſimilis betæ foliis, minoribus tantum hirſutioribusque, paulatim ſupereminens extra aquam; peculiariter refrigerat, ſpiſſat. Vſus in foliis: cruribus vitioſis utilia, & contra hulcerum nomas, cum melle vel aceto. Caſtor hanc aliter noverat, tenui folio velut equinis ſetis, thyrſo longo & lævi, in aquoſis naſcentem: radice ſanabat ſtrumas & duritias. Potamogeton adverſatur & crocodilis, itaque ſecum habent eam, qui venantur illos. Alvum ſiſtit & Achillea: eoſdem effectus præſtat & ſtatice VII caulibus, veluti roſæ capita ſuſtinens. Ceratia uno folio, radice nodoſa & magna, in cibo cœliacis & dyſentericis medetur. Leontopodion, alii leuceoron, alii dorypetron, alii thorybetron vocant, cujus radix alvum ſiſtit, purgatque bilem, in aquam mulſam addito pondere denariorum duum: Naſcitur in campeſtri & gracili ſolo: ſemen ejus potum, lymphatica ſomnia facere dicitur. Lagopus [6] ſiſtit alvum è vino pota, aut

in ſe-

in febri ex aqua: eadem inguini adalligatur in tumore: naſcitur in ſegetibus. Multi ſuper omnia laudant ad deploratos dyſentericos quinquefolium, decoctis in lacte radicibus potis: & Ariſtolochiam victoriati pondere in cyathis vini tribus. Quæ ex ſupra dictis calida ſumentur, hæc candente ferro temperari aptius erit. E diverſo purgat alvum ſuccus centaurei minoris, drachma in hemina aquæ cum exiguo ſalis & aceti, bilemque detrahit. Majore tormina diſcutiuntur. Vettonica alvum ſolvit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis novem. Item euphorbium vel agaricum drachmis duabus cum ſale modico potum ex aqua, aut in mulſo obolis tribus. Solvit & cyclaminos ex aqua pota, aut balanis ſubditis: item chamæciſſi balanus. Hyſſopi manipulus decoctus ad tertias cum ſale, pituitas trahit illitus, vel contritus cum oxymelite & ſale: pellitque ventris animalia. Pituitam & bilem detrahit peucedani radix. Alvum purgat anagallis ex aqua mulſa: item epithymon, qui eſt flos è thymo, ſatureiæ ſimili: differentia, quod hic [7] herbaceus eſt, alterius thymi albus: quidam hippopheon vocant: ſtomacho minus utilis, vomitiones minus movet: ſed tormina & inflationes diſcutit: ſumitur & ecligmate ad pectoris vitia cum melle, & aliquando iride. Alvum ſolvit, à quatuor drachmis ad ſex, [8] cum mellis exiguo ſalis atque aceti. Quidam aliter epithymum tradunt ſine radice naſci, tenue, ſimilitudine pallioli, rubens: ſiccari in umbra, bibi ex aqua acetabuli parte dimidia, detrahere pituitam bilemque. Alvum leniter ſolvit & nymphæa in vino auſtero. Solvit & pycnocomon, erucæ foliis craſſioribus & ratioribus, radice rotunda, lutei coloris, terram olente, caule quadrangulo, modico,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

dico, tenui, flore ocimi: invenitur in ſaxoſis locis: radix ejus in aqua mulſa denariorum duum pondere, & alvum, & bilem, & pituitam exinanit: ſemen ſomnia tumultuoſa facit, una drachma in vino potum. Et capnos ſtrumam diſcutit. Detrahit bilem polypodion, quam noſtri filiculam vocant: ſimilis enim eſt filici. Radix in uſu, piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cavernoſa, ceu polyporum cirri, ſubdulcis, in petris naſcens, aut ſub arboribus vetuſtis. Exprimitur ſuccus aqua madefacta: & ipſa conciſa inſpergitur oleri vel betæ, vel malvæ, vel ſalſamento: vel cum pulticula coquitur ad alvum vel in febri leniter ſolvendam: detrahit bilem & pituitam, ſtomachum offendit: aridæ farina indita naribus polypum conſumit: 9 floret, & ſemen non fert. Scammonium quoque diſſolutionem ſtomachi facit, bilem detrahit, alvum ſolvit, præterquam ſi adjiciantur aloes drachmæ duæ obolis ejus duobus. Eſt autem ſuccus herbæ ab radice ramoſæ, pinguibus foliis, triangulis, albis, radice craſſa, madida, nauſeoſa: naſcitur pingui & albo ſolo. Radix circa Canis ortum excavatur, ut in ipſam confluat ſuccus: qui Sole ſiccatus, digeritur in paſtillos. Siccatur & ipſa, vel cortex. Laudatur natione Colophonium, Myſium, Prienenſe: ſpecie autem nitidum, & quam ſimillimum taurino glutini, fungoſum tenuiſſimis fiſtulis, cito liqueſcens, virus redolens, gummoſum, linguæ tactu lacteſcens, quam leviſſimum, cum diluitur, albeſcens. Hoc evenit & adulterino, quod fit ervi farina & tithymali marini ſucco, in Iudæa fere: quod etiam ſtrangulat ſumptum: deprehenditur guſtu: Tithymalus enim linguam excalfacit: bulbi more, nec ante, nec poſtea utile.

Dedere

Dedere & per ſe ex aqua mulſa & ſale quaternis obolis: ſed utiliſſime cum aloe, ita ut incipiente purgatione mulſum bibatur. Fit & decoctum radicis in aceto ad craſſitudinem mellis, quo lepræ illinuntur: & caput ungitur in dolore cum oleo. Tithymalum noſtri herbam lactariam vocant, alii lactucam caprinam: narrantque lacte ejus inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, apparere literas, & ita quidam adulteras alloqui maluere, quam codicillis. Genera ejus multa: Primus cognominatur characias, qui & maſculus exiſtimatur, ramis digitali craſſitudine, rubris, rugoſis, quinque aut ſex, cubitali longitudine, à radice foliis [10] pendulis, in cacuminibus coma junci: naſcitur in aſperis maritimis. Legitur ſemen autumno cum coma: ſiccatum ſole tunditur & reponitur: ſuccus vero incipiente pomorum lanugine, defractis ramulis excipitur farina ervi, aut ficis, ut cum iis areſcat: quinas autem guttas ſingulis excipi ſatis eſt: traduntque etiam toties purgari hydropicos fico ſumpta, quot guttas lactis exceperit. Succus cum colligitur, ne attingat oculos cavendum eſt. Fit & è foliis tuſis priore minus efficax. Fit & decoctum è ramis. Eſt & ſemen in uſu cum melle decoctum ad catapotia ſolvendæ alvi gratia. Semen & dentium cavis cera includitur: colluuntur & radicis decocto è vino aut oleo. Illinunt & lichenas ſucco: bibuntque eum, ut purgent vomitione, & alvo ſoluta, alias ſtomacho inutilem. Trahit pituitam ſale adjecto in potu, bilem aphronitro: ſi per alvum purgari libeat, in poſca: ſi vomitione, in paſſo aut aqua mulſa. Media potio tribus obolis datur: ficos à cibo ſumpſiſſe melius eſt. Fauces urit leniter; eſt enim tam ferventis naturæ, ut per ſe extra corpori

pori

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

pori impoſitum, puſtulas ignium modo faciat, & pro cauſtico in uſu ſit. Alterum genus tithyma myrſiniten vocant, alii caryiten, foliis myrti acutis & pungentibus, ſed mollioribus, & ipſum in aſperis naſcens. Colliguntur comæ ejus hordei turgeſcente, ſiccatæque in umbra diebus novem in Sole inareſcunt. Fructus non pariter matureſcit ſed pars anno ſequente, & nux vocatur: inde cognomen Græci dedere. Demetitur cum meſſium maturitate, lavaturque, dein ſiccatur, & datur cum papaveris nigri duabus partibus, ita ut ſit totum acetabuli modus: minus hic vomitionibus, quam ſuperior, cæteri item. Aliqui ſic & folium ejus dedere, nucem vero ipſam in mulſo, aut paſſo, vel cum ſeſama: trahit bilem & pituitam per alvum: oris hulcera ſanat: ad nomas oris folium cum melle eſtur. Tertium genus tithymali paralium vocatur ſive tithymalis, folio rotundo, caule palmum alto, ramis rubentibus, ſemine albo, quod colligitur incipiente uva, & ſiccatum teritur, ſumiturq; acetabuli menſura ad purgationes. Quartum genus helioſcopion appellant, foliis portulacæ, ramulis ſtantibus à radice quatuor aut quinque, rubentibus, ſemipedali altitudine, ſucci plenis: hoc circa oppida naſcitur, ſemine albo, columbis gratiſſimo, quod colligitur incipiente uva. Nomen accipit, quoniam capita cum Sole circumagit. Trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo: cæteri uſus, qui characiæ. Quintum cypariſſian vocant propter foliorum ſimilitudinem, caule gemino aut triplici naſcentem in campeſtribus: cui eadem vis, quæ helioſcopio, aut characiæ. Sextum platyphyllon vocant: alii corymbiten, alii amygdaliten à ſimilitudine: nec ullius latiora ſunt folia. Piſces necat, alvum ſolvit,

radice vel foliis vel ſucco in mulſo aut aqua mulſa drachmis quatuor: detrahit privatim aquas. Septimum dendroides cognominant, alii cobion, alii leptophyllon, in petris naſcens, comoſiſſimum ex omnibus, maxime cauliculis rubentibus, & ſemine copioſiſſimum, ejuſdem effectus, cujus characias. Apios iſchas, ſive rhaphanoſagria, juncos duos, ſive tres ſpargit in terra rubentes, foliis rutæ: radix cæpæ, ſed amplior: quare quidam rhaphanum ſylveſtrem vocant. Intus habet [11] mammam candidam, extra cortices nigros; naſcitur in montoſis aſperis, aliquando & in herboſis. Effoditur vere, tuſaque in fictili mergitur: dejectoque quod ſupernatat, reliquus ſuccus purgat utraque parte, ſeſquiobolo in aqua mulſa: ſic & hydropicis datur acetabuli menſura. Inſpergitur & aridæ radicis farina potioni: ajuntque ſuperiorem partem ejus vomitione biles extrahere, inferiorem per alvum. Tormina diſcutit quodcunque panaces & vettonica, præterquam à cruditate: peucedani ſuccus & inflationes, ructus gignens: item acori radix daucumve, ſi lactucæ modo ſumatur. Ladanum Cyprium potum interaneorũ vitiis occurrit: item gentianæ farina, ex aqua tepida fabæ magnitudine. Plantago mane ſumpta duabus lingulis, & tertia papaveris in vini non veteris cyathis IV. Datur & in ſomnum euntibus, addito nitro vel polenta, ſi multo poſt cibum detur. Colo infunditur hemina ſucci, vel in febri. Agaricum potum obolis tribus in vini veteris cyatho uno, lieni medetur: & panacis omnium generum radix in mulſo: ſed Teucria præcipue, pota arida & decocta, quantum manus capiat, in aceti heminis tribus. Ad vulnus illinitur eadem cum aceto: aut ſi tolerari non poſſit, ex ficu vel aqua. Polemonia bibitur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bitur ex vino. Vettonica drachma in oxymeliti cyathis tribus. Ariſtolochia, ut contra ſerpentes. Argemonia VII diebus in cibo ſumpta, lienē conſumere dicitur: agaricum in aceto mulſo obolis duobus. Nymphææ heracliæ radix è vino pota, & ipſa cōſumit. Ciſſanthemus, drachma bis die ſumpta, in vini albi cyathis II per dies XL lienem dicitur paulatim emittere per urinam. Prodeſt & hyſſopum cum fico decoctum: Lonchitidis radix decocta, priuſquam ſemen emittat: Peucedani quoque radix decocta, & lieni & renibus. Lien acori potu conſumitur: Præcordiis & ilibus utiliſſima radices. Clymeni ſemen potum diebus XXX pondere denarii in vino albo: Vettonicæ farina ex melle & aceto ſcillite pota: Radix lonchitidis in aqua: & Teucrium illinitur: item ſcordium cum cera, agaricum cum farina fœnigræci, veſicæ malis, contraque calculos; graviſſimis cruciatibus, ut diximus, auxilio eſt; Polemonia ex vino pota: item agaricum. Plantago radice vel foliis potis ex paſſo: & Vettonica, ut in jocinore diximus: item ramici, pota atque illita: eadem ad ſtrangurias efficaciſſima. Ad calculos quidam vettonicam & verbenacam & milleſolium æquis portionibus ex aqua, pro ſingulari remedio bibere ſuadent. Strangurias diſcuti & dictamno certum eſt: item quinquefolio decocto ad tertias in vino: hoc & enterocelicis dari atque illini, utiliſſimum eſt. Xiphii quoq; radix ſuperior urinam ciet infantibus. Enterocelicis datur ex aqua, & illinitur veſicæ vitiis. Peucedani ſuccus infantium ramici: & umbilicis eminentibus pſyllion illinitur. Vrinam cient anagallides, acorique radicis decoctum, vel ipſa trita potaque: & omnia veſicæ vitia ſanat, & calculos herba & radix cotyledonis. Itemque genitalium

inflam-

inflammationem omnem, pari pondere caulis & ſeminis & myrrhæ. Ebulum teneris cum foliis tritum, ex vino potum, calculos pellit: impoſitum teſtes ſanat. Erigeron quoque cum farina thuris & vino dulci, teſtium inflammationes ſanat. Symphyti radix illita enterocelas cohibet: genitalium nomas hypociſthis alba. Artemiſia quoque datur contra calculos ex vino dulci, & ad ſtranguriam. Dolores veſicæ ſedat ex vino nymphææ heracliæ radix. Eadem vis crithmo, ab Hippocrate admodum laudato: eſt autem inter eas quæ eduntur ſylveſtrium herbarum: hanc certe apud Callimachum apponit ruſtica illa Hecale: ſpeciesque eſt batis hortenſis. Caulis vnus palmum altus, ſemen fervens, odoratum, ceu libanotidis, rotundum, ſiccatum rumpitur: habet intus nucleum candidum, quem aliqui cachryn vocant: folia pinguia, albicant veluti olivæ, craſſiora, & ſalſa guſtu: radices digiti craſſitudine tres aut quatuor: naſcitur in maritimis petroſis. Eſtur crudum coctumve cum olere, odoratum ſaporisque jucundi: ſervatur etiam in muria: præcipui uſus ad ſtranguriam, folio, vel caule, vel radice ex vino. Colorem quoque corporis gratiorem facit, verum æquo largior inflationes: alvum ſolvit decocto urinamque, & à renibus humorem trahit. Sic & althææ ſiccæ farina in vino pota, ſtranguriam tollit, efficacius addito dauco: Lieni quoque utilis: adverſus ſerpentes bibitur: jumentis quoque in pituita, aut ſtranguria hordeo inſperſa ſuccurrit. Anthyllion eſt lenti ſimillima, quæ in vino pota veſicas vitiis liberat, ſanguinem ſiſtit: (altera eſt anthyllis, chamæpityos ſimilis, flore purpureo, odore gravi, radice intubi) Vel magis cepæa, ſimilis portulacæ, nigriore radice, ſed inutili, naſcens in littoribus

hare-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

harenoſis, guſtu amara: in vino cum aſparagi ra dice veſicæ plurimum prodeſt. Eadem præſta hypericon, quam alii chamæpytin, alii [11] corio appellant, oleraceo frutice, tenui cubitali, ruben te, folio rutæ, odore acri, ſemine in ſiliqua nigro matureſcente cum hordeo. Natura ſemini ſpiſſandi, alvum ſiſtit: urinam ciet: ad calculos veſicæ cum vino bibitur. Eſt aliud hypericon, quod alii [12] corin appellant, folio tamaricis, & ſub e naſcitur, ſed pinguioribus foliis & minus rubentibus, odoratum, palmo altius, leniter ſuave, aculeatum. Vis ſemini excalfactoria, & ideò inflationem facit enterocelis: ſed ſtomacho non inutile, præcipuum ad ſtranguriam, ſi exhulcerata non ſi veſica: medetur & pleuriticis ex vino potum. Veſicæ autem [13] callitrichon trita ſimul cum cumino, & data ex vino albo. Verbenaca quoque foliis, decocta ad tertias, vel radix ejus è mulſo calido calculos ejicit. Item perpreſſa, quæ Aretii & in Illyrico naſcitur, in aqua decocta è tribus heminis ad unam, & pota. Trifolium ex vino ſumptum, & chryſanthemum primum. Anthemum quoque calculos ejicit, parvis à radice foliis quinis, caulibus longis duobus, flore roſeo: radices tritæ per ſe, ceu laver crudum. Silaus naſcitur glareoſis & perennibus rivis, cubitalis, apii ſimilitudine: coquitur, ut olus acidum, magna utilitate veſicæ: quæ ſi ſcabiem ſentiat, panacis radice ſanatur, aliter inutile veſicis. Calculos pellit malum erraticum, radicis libra in vini congio decocta ad dimidias: inde heminæ ſumuntur per triduum: reliquum ex vino cum ſio, & urtica marina, & daucum, & plantaginis ſemen ex vino. Et herba Fulviana trita ex vino (& hæc nomen inventoris habet, nota tractantibus) urinas ciet. Scordion

teſtium

teſtium tumores ſedat. Hyoſcyamum genitalibus medetur: peucedani ſuccus ex melle, & ſemen, ſtranguriæ: agaricum obolis tribus in vini veteris cyatho uno: trifolii radix drachmis duabus in vino: dauci una drachma, vel ſeminis. Iſchiadici & ſemine & foliis erythrodani tritis ſanantur, panace poto: & infricata polemonia, ariſtolochiæ decocto folii. Agarico quidem & nervus, qui platys appellatur, & humerorum dolor ſanatur, obolis tribus in vini veteris cyatho uno potis. Quinquefolium iſchiadicis & bibitur & imponitur: item ſcammonia decocta cum hordei farina. Semen hyperici utriuſque bibitur ex vino. Sedis vitia & attritus celerrime ſanat plantago: condylomata quinquefolium: ſedem [15] converſam cyclamini radix ex aceto. Anagallis cærulea procidentiam ſedis retro agit: è diverſo rubens protitat. Cotyledon condylomata & hæmorrhoidas mire curat. Teſtium tumores acori radix decocta in vino tritaque & illita. Intertrigines negat fieri Cato, abſinthium Ponticum ſecum habentibus.

CAP. IX. *De pulegio, & argemone.*

Alii adjiciunt & pulegium: quod jejunus qui legerit, ſi poſt ſe alliget, inguinis dolores prohibet aut ſedat cœptos. Inguinaria (quam quidam argemonem vocant) paſſim in vepribus naſcens, ut proſit inguinibus, in manu tantum habenda eſt. Panos ſanat panaces cum melle: plantago cum ſale: quinquefolium: perſolatæ radix, ut in ſtrumis: item damaſonium: verbaſcum cum ſua radice tuſum, vino aſperſum, folioque involutum, & ita in cinere calfactum, ut imponatur calidum. Experti affirmavere, plurimum referre ſi virgo imponat nuda, jejuna jejuno, & manu ſupina tangens dicat: Negat Apollo peſtem poſſe creſcere,

quam

quam nuda virgo reſtinguat: atque ita retrorſi manu ter dicat, totieſque deſpuant ambo. Medetur & radix mandragoræ ex aqua: radicis ſcammoniæ decoctum cum melle: ſideritis cum adipe veteri: vel Chryſippea cum ficis pinguibus, & hæc ab inventore habet nomen.

CAP. X. *De nymphæa, & abſtinentia & appetentia Veneris, & de ſatyrio erythraico, & crategi, & ſideriti.*

Venerem in totum adimit, ut diximus, nymphæa heraclia; eadem ſemel pota, in XL dies: inſomnia quoque Veneris à jejuno pota, & in cibo ſumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet non ſolum Venerem, ſed & affluentiam genituræ: ob id corpus alere vocemque dicitur. Appetentiam Veneris facit radix è xiphio ſuperior, data potu in vino. Item quam [16] crethmon agrion appellant: & horminos agrios, cum polenta contrita. Sed inter pauca mirabilis eſt orchis herba, ſive ſerapias, foliis porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice, teſticulis ſimili, ita ut major, ſive (ut aliqui dicunt) durior, ex aqua pota excitet libidinem: minor ſive mollior, è lacte caprino inhibeat. Quidam folio ſcillæ eſſe dicunt læviori ac minori, caule ſpinoſo: ejuſque radices ſanant oris hulcera, thoracis pituitas; alvum ſiſtunt è vino potæ. Concitatricem vim habet ſatyrion: duo ejus genera: una longioribus foliis, quam oleæ, caule quatuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis teſtium, alternis annis intumeſcente ac reſidente. Altera ſatyrion orchis cognominatur, & fœmina eſſe creditur: diſtinguitur internodiis & ramoſiore frutice; radice faſcinis utili: naſcitur fere juxta mare. Hæc tumores & vitia partium earum erumpentia cum polenta

polenta illita ſedat, vel per ſe trita. Superioris radix in lacte ovis colonicæ data, nervos intendit: eadem ex aqua remittit. Græci ſatyrion, foliis lilii rubri, minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus tradunt, caule lævi, cubitali, nudo, radice gemina: cujus inferior pars & major mares gignat, ſuperior ac minor fœminas. Et aliud genus ſatyrii (erythraicon appellant) ſemine viticis majore, lævi: duræ radicis cortice rubro intus album includi, ſapore ſubdulce: fere in montoſis inveniri: Venerem, etiam ſi omnino manu teneatur radix, ſtimulari, [17] adeò ſi bibatur in vino auſtero: Arietibus quoque & hircis ſegnioribus in potu dari: & à Sarmatis equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu, quod vitium proſedamum vocant. Vim ejus reſtinguit aqua mulſa aut lactuca ſumpta. In totum quidem Græci, cum concitationem hanc volunt ſignificare, ſatyrion appellant, ſic & [18] crategin cognominantes, & thelygonon, quarum ſemen teſtium ſimile eſt. Tithymali quoque ramorum medullam habentes, ad Venerem proniores fieri dicuntur. Prodigioſa ſunt, quæ circa hoc tradidit Theophraſtus, autor alioqui gravis, ſeptuageno coitu duraſſe libidinem contactu herbæ cujuſdam, cujus nomen ſpeciemque non poſuit. Sideritis adalligata varices minuit, & ſine dolore præſtat. Podagræ morbus rarior ſolebat eſſe, non modo patrum avorumque memoria, verumetiam noſtra, peregrinus & ipſe: nam ſi Italiæ fuiſſet antiquitus, Latinum nomen inveniſſet. Inſanabilis non eſt credendus: quippe quoniam & ſponte deſiit, & in pluribus cura. Medentur panacis radices cum uva paſſa: ſuccus hyoſcyami cum farina vel ſemen, ſcordion ex aceto: iberis, uti dictum eſt: Verbenaca cum axungia trita,

trita, cyclamini radix; cujus decoctum & pernio nibus prodeſt. Podagras refrigerat radix è xiphio ſemen è pſyllio, cicuta cum lithargyro aut axun gia, aeizoum in primo impetu podagræ rubentis hoc eſt, calidæ. Vtrilibet vero convenit erigero cum axungia, plantaginis folia trita addito ſal modico, argemonia tuſa ex melle. Medetur & verbenaca illita, aut ſi pedes macerentur in eju decocto. Et lappago, ſimilis anagallidi, niſi eſſe ramoſior ac pluribus foliis aſpera, rugoſa, aſperio ris ſucci, gravis odoris: quæ talis eſt, mollugo vo catur: ſimilis, ſed aſperioribus foliis, aſperugo Superioris ſuccus expreſſus pondere XI denario rum in vini cyathis duobus quotidie ſumitur Præcipue vero liberat eo malo phycos thalaſſion id eſt, fucus marinus, lactucæ ſimilis, qui con chyliis ſubſternitur: non podagræ modo, ſed omnibus articulorum morbis impoſitus, priu quam exareſiat. Tria autem genera ejus: latum, & alterum longius, quadantenus rubens: tertium criſpis foliis, quo in Creta veſtes tinguntur, omni ejuſdem uſus. Nicander ea & adverſus ſerpente in vino dedit. Salutare eſt & ſemen ejus herbæ quam pſyllion appellavimus, madefactum aqua admiſtis in heminam ſeminis, reſinæ Colopho niæ cochlearibus duobus, thuris uno. Laudantu & mandragoræ folia cum polenta tuſa.

CAP. XI. *Medicinæ generales de pedibus, talis, articulis, nervis, & remedia contra morbos qui totum corpus occupant, & de mirthryda, & vigiliis, & paralyſi, & de febribus frigidis, & febre jumentorum, & phreneticis, & chamæacta, & aeizoo, & de igne ſacro.*

Talis vero tumentibus limus aquaticus cum oleo ſubactus mire prodeſt. Articulis ſuccus è

Centau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Centaureo minore: idem nervis utiliſſimus: item Centauris. Vettonica nervis diſcurrentibus per ſcapulas, humeris, ſpinæ, lumbis pota, ut in jocinore. Articulis Quinquefolium impoſitum: Mandragoræ folia cum polenta, vel radix recens tuſa cum cucumere ſylveſtri, vel decocta in aqua.
[19] Cubitorum ac pedum rimis polypodii radix: articulis ſuccus hyoſcyami cum axungia: Amomi ſuccus cum decocto: item centumculus decocta, vel muſcus recens ex aqua obligatus, donec inareſcat: item lappæ boariæ radix è vino pota. Cyclaminos decocta in aqua perniunculos curat, omniaque alia frigoris vitia. Perniunculos curat & cotyledon cum axungia: folia ex batrachio: epithymi ſuccus. Clavos pedum extrahit ladanum cum caſtoreo; verbenaca ex vino. Nunc peractis malis, quæ membratim ſentiuntur, dicemus de his, quæ totis corporibus graſſantur. Remedia autem hæc communia invenio: ante omnes potam dodecatheon, de qua diximus: deinde panacis omnium generum radices, peculiariter longinquis morbis, & ſemen interaneorum vitiis. Ad omnes vero corporis dolores ſuccum è ſcordio: item Vettonicæ, quæ pota colorem plumbeum corporis privatim emendat, gratioremque reducit. Geranion aliqui [20] myrrhin, alii merthryda appellant: ſimilis eſt cicutæ, foliis minutioribus, & caule breviori, rotundo, ſaporis & odoris jucundi; noſtri ſic eam tradunt. Græci foliis candidioribus paulo quam malvæ, caulibus tenuibus, piloſis, ramoſam ex intervallis, binum palmorum, & in his foliis, inter quæ in cacuminibus capitula ſint gruum. Alterum genus foliis anemones, diviſuris longioribus, radice mali modo rotunda, dulci, reficientibus ſe ab imbecillita-

te uti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

te utiliſſima: & fere talis vera eſt: bibitur cont
phthiſin drachma in vini cyathis tribus bis di
item contra inflationes: & cruda idem præſta
Succus radicis auribus medetur: Opiſthotonic
ſemen, drachmis quatuor cum pipere & myrrl
potum. Phthiſin ſanat & plantaginis ſuccus, ſi b
batur, & ipſa decocta: in cibo cum ſale & ole
& à ſomno matutino refrigerat: eadem datur hi
quos atrophos vocant, interpoſitis diebus. Ve
tonica phthiſicis ecligmate cum melle, fabæ m
gnitudine: Agaricum potum duobus obolis
paſſo, vel daucon cum centaureo majore in vin
Phagedænis (quod nomen ſine modo exede
tium eſt) & aliis hulcerum, tithymali medent
cum ſeſamis ſumpti. Inter mala univerſi corpo
vigiliæ ſunt plerisque: harum remedio monſtr
tur panaces, clymenos, ariſtolochia, & odore,
perunćto capite: aeizoum, ſive ſedum, ſi invol
tum panno nigro, ignorantis pulvino ſubjiciatu
& œnothera ſive onuris hilaritatem afferens
vino; amygdalaceo folio, flore roſaceo, fruticoſ
longa radice, & cum ſiccata eſt, vinum olent
hæc in potu data feras quoque mitigat. Crudit
tes, quæ nauſeam faciunt, digerit Vettonica: e
dem pota à cœna concoctionem facit, in oxym
litis cyathis tribus drachmæ pondere, & crapula
diſcutit: item agaricum poſt cibos in aqua cali
potum. Paralyſin Vettonica ſanare dicitur: ite
Iberis, ut dictum eſt: eadem & torpentibus mem
bris prodeſt: item Argemonia, omnia quæ per
clitentur ſecari, diſcutiendo. Comitiales ſana
panacis, quam heracliam diximus, radices pot
cum coagulo vituli marini, ita ut ſint panacis tr
partes: Plantago pota: Vettonicæ in oxymeli
drachma, vel agaricum obolis tribus: folia qui
queſo

queſolii ex aqua. Sanat & archezoſtis, ſed cum ammineo pota: ſanat & baccharis radix arida in pulverem contrita, cyathis tribus cum coriandro in aqua calida: & Centunculus, trita in aceto, aut melle, aut in aqua calida: Verbenaca ex vino pota: Hyſſopi baccæ ternæ contritæ, & in aqua potæ diebus ſedecim: peucedanum cum coagulo vituli marini æquis portionibus potum: quinquefolii contrita folia ex vino pota diebus XXXI. Vettonicæ farina pondere X, III cum aceti ſcylliti cyatho, mellis Attici uncia: ſcammonium obolis duobus cum caſtorei drachmis quatuor. Febres frigidas leviores facit agaricum potum in calida aqua: tertianas ſideritis cum oleo: item ladanum, quod in ſegetibus naſcitur, contuſum: plantago ex aqua mulſa, duabus horis ante acceſſionem pota binis drachmis: vel ſuccus radicis madefactæ vel tuſæ: vel ipſa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dedere: idem in quartanis quaternas fecerunt. Bugloſſo inareſcente, ſi quis medullam è caule eximat, dicatque ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei ſeptem folia ante acceſſionem, ajunt à febre liberari: item Vettonicæ drachma, in aquæ mulſæ cyathis tribus, vel agarico, maxime in his febribus, quæ cum horrore veniunt. Quinquefolii folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura cæteris: alii omnibus, obolis tribus cum pipere, ex aqua mulſa. Verbenaca quidem & jumentorum febribus in vino medetur: ſed in tertianis à tertio geniculo inciſa, quartanis à quarto. Bibitur & ſemen hyperici utriusque in quartanis, & horroribus: Vettonicæ farina, quæ omnes horrores coërcet. Item panaces, adeo excalfactoria natura, ut per nivem itu-

ris bibere id, ac perungi eo præcipiant. Et ariſto
lochia perfrictionibus reſiſtit. Phreneticos ſomnu
ſanat, qui contingit peucedano ex aceto capiti in
fuſo, & anagallidum ſucco. E diverſo lethargico
excitare labor eſt, hoc præſtante (ut perhibent
ex aceto naribus tactis peucedani ſucco. Contr
inſanias [21] Vettonica bibitur. Carbunculos rum
pit panaces: ſanat Vettonicæ farina ex aqua, au
braſſica cum thure, frequenti potu calidæ: vel
carbone in conſpectu extincto, favilla, digito ſub
lata & illita, vel plantago tuſa. Tithymalus chara
cias hydropicos ſanat. Panaces, plantago in cibo
cum prius panem ſiccum ederint ſine potu: Vet
tonica drachmis duabus in duobus cyathis vin
aut mulſi: vel agaricum, vel ſemen lonchitidis
duabus lingulis ex aqua potum: pſyllium ex vino
anagallidum ſuccus: cotyledonis radix è mulſo
ebuli recentis radix, excuſſa tantum, nec colluta
quantum duo digiti comprehendant, ex vini ve
teris calidi hemina: trifolii radix drachmis dua-
bus ex vino: tithymalum, platyphyllon cogno-
mine, ſemen hyperici, quod [22] coris appellatur
Acte, quam quidam eſſe ebulum putant, radic
contrita in vini cyathis tribus, ſi febris abſit, ve
ſemine ex vino nigro. Item verbenaca, faſcicul
manus plenæ decocta in aqua ad dimidias. Præci-
pue tamen chamæactæ ſuccus aptiſſimus credi-
tur. Eruptiones pituitæ emendant plantago, cy-
clamini radix cum melle: ebuli folia contrita, &
vetere vino impoſita etiam boam ſanant, id eſt,
rubentes papulas: Pruriginem ſuccus ſtrychni il-
litus. Igni ſacro medetur Aeizoum: folia trita ci-
cutæ: mandragoræ radix: ſiccatur in aëre, ut cu-
cumis: primoque ſuper muſtum ſuſpenditur, mo
in fumo: dein tunditur in vino aut aceto: prodeſt
& vino

& vino myrteo fovere: Mentæ ſextans, vivi ſulphuris uncia, ex aceto ſimul trita: fuligo ex aceto. Ignis ſacri plura ſunt genera, inter quæ medium hominem ambiens, qui zoſter appellatur, & enecat, ſi cinxerit. Medetur plantago cum creta Cimolia, & periſtereos per ſe: radix perſolatæ. Aliis quæ ſerpunt, cotyledonis radix cum mulſo, aeizoum, ſuccus linozoſtis ex aceto.

CAP. XII. *Ad luxata membra, & contra morbum regium, & contra furunculos, & fiſtulas, & inflationes, & ambuſtionem, & contra alios morbos, ad nervos, ad ſanguinem.*

Radix polypodii illita luxatis medetur. Doloremque & tumores tollunt ſemen pſyllii, folia plantaginis tuſa, ſale modico addito: verbaſci ſemen ex vino decoctum & contritum: cicuta cum axungia. Folia ephemeri [23] tuberibus atque tumoribus illinuntur, quæ etiamdum diſcuti poſſunt. Morbum regium in oculis præcipue mirari eſt, tenuitatem illam denſitatemque tunicularum felle ſubeunte. Hippocrates à ſeptimo die in febre, mortiferum ſignum eſſe docuit. Nos ſcimus vixiſſe aliquos etiam ab hac deſperatione. Fit vero & citra febres, impugnaturque centaureo majore (ut diximus) poto, Vettonica, agarici obolis tribus ex vini veteris cyatho: item verbenacæ folio, obolis tribus ex vini calidi hemina quatriduo. Sed celerrime quinquefolii ſuccus medetur tribus cyathis potus cum ſale & melle. Cyclamini radix drachmis tribus bibitur in loco calido, & à perfrictionibus tuto: ſudores enim felleos movet. Folia tuſſilaginis ex aqua: ſemen linozoſtis utriusque inſperſum potioni, vel cum abſinthio, aut cicere decoctum: hyſſopi baccæ cum aqua potæ: lichen herba, ſi cum ſumitur, cætero olere abſti-

neatur: polytrix in vino data, ſtruthion in mulſo. Paſſim & in quacunq; parte ac maximo incommodo naſcuntur, qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio ſunt pycnocomi folia trita cum polenta, ſi nondum caput fecerint. Diſcutiunt & folia ephedri illita. Fiſtulæ quoque in omni parte ſerpunt, medicorum vitio male ſectis corporibus. Auxilio eſt centaureum minus, collyriis cum melle decocto additis: plantaginis ſuccus infuſus: quinquefolium cum ſale & melle: ladanum cum caſtoreo: cotyledon cum medulla cervina calefacta, & impoſita: Verbaſci radicis medulla collyrii tenuitate in fiſtulam additur: vel ariſtolochiæ radix, vel ſuccus tithymali. Collectiones inflammationesque ſanant argemoniæ folia illita. Duritias & collectiones omnes verbenaca, vel quinquefolium, decoctum in aceto: verbaſci folia vel radix: hyſſopum è vino impoſitum: acori radix, decocto ejus herbæ foventibus: aeizoum. Item quæ contuſa ſint, duritiasque & ſinus corporis. 24 Illecebræ omnia infixa corpori extrahunt, folia tuſſilaginis, daucum, ſemen leontopodii tritum in aqua cum polenta. Suppurationibus imponuntur pycnocomi folia trita cum polenta, vel ſemen: item orchis. Vitia, quæ ſint in oſſibus, ſatyrii radice impoſita, efficaciſſime ſanari dicuntur. Nomæ & collectiones omnes, fuco maris, priusquam inareſcat: Et alceæ radix collectiones diſcutit. Ambuſta ſanantur plantagine, arcio, ita ut cicatrix fallat: folia ejus in aqua decocta, & contrita illinuntur: radices cyclamini cum aeizoo: herba ipſa hyperici, quod corion appellavimus. Nervis & articulis convenit plantago trita cum ſale: argemonia tuſa ex melle. Peucedani ſucco perunguntur

tur ſpaſtici, tetanici. Nervorum duritiæ ægilops ſucco, doloribus erigeron ex aceto illinitur. Epithymo ſpaſticis, opiſthotonicis perungi ſemine hyperici, quod coris vocatur, idemque bibere prodeſt. Phrynion dicitur etiam abſciſſos ſanare nervos, ſi confeſtim imponatur trita vel manſa. Spaſticis tremulis, opiſthotonicis alceæ radix bibitur ex aqua mulſa: ſic & rigores excalfacit. Sanguinis profluvium ſiſtit herbæ pæoniæ ſemen rubrum: eadem & in radice vis. 25 Cyclaminos vero, ſi ore ſanguis rejiciatur, ſive è naribus, ſive alvo fluat, ſive fœminarum utero, item lyſimachia pota vel illita, vel naribus indita: item plantaginis ſemen: quinquefolium potum & illitum: cicutæ ſemen in nares, ſi inde fluat, tritum ex aqua inditum aeizoum, aſtragali radix: ſiſtit & iſchæmon, & Achillea.

CAP. XIII. *De herba equiſeto, nymphæa, peucedano, ſideriti, aliisque pluribus ad ſanguinem ſiſtendum utilibus, & ſtephanomeli, & eriſithale, & contra vermes.*

Equiſetum, hippuris, à Græcis dicta, & pratis vituperata nobis, (eſt autem pilus terræ, equinæ ſetæ ſimilis) lienem curſorum extinguit decocta fictili novo ad tertias, quantum vas capiat, & per triduum heminis pota: unctis eſculentis ante diem unum interdicitur. Græcorum varia circa hanc opinio: alii pino foliis ſimilem, nigricantem, eodem nomine appellant, vim ejus admirabilem tradentes, quod etiam ſanguinis profluvia vel tacto ea tantum homine ſiſtat. Alii hippurin, alii ephedron, alii anabaſin vocant: traduntque juxta arbores naſci, & ſcandentem eas dependere comis junceis multis nigris, ut eſt equorum cauda, geniculatis ramulis folia habere pauca, tenuia, exi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

gua: ſemen rotundum, ſimile coriandro, radi
lignoſa: naſci in arbuſtis maxime. Vis ejus ſpiſſ
re corpora: ſuccus ſanguinem è naribus fluente
incluſus ſiſtit: item alvum: medetur dyſenteric
in vino dulci potus cyathis tribus: Vrinam cie
tuſſim, orthopnœam ſanat: item rupta, & qu
ſerpunt: Inteſtinis & veſicæ folia bibuntur: Ent
rocelem cohibet. Faciunt & aliam hippurin, br
vioribus & mollioribus comis candidioribusqu
perquam utilem iſchiadicis, & vulneribus ex ac
to impoſitam, propter ſanguinem ſiſtendum. I
nymphæa trita plagis imponitur. Peucedanu
cum ſemine cupreſſi bibitur, ſi ſanguis per os red
ditus eſt, fluxitque ab infernis. Sideritis tanta
vim habet, ut quamvis recenti gladiatoris vulne
illigata, ſanguinem claudat: quod facit & ferul
cinis, vel carbo: fungus vero etiam efficacius, qu
ſecundum radicem ejus naſcitur. Per nares aute
fluenti, & cicutæ ſemen tritum ex aqua inditum
que, efficax habetur: item ſtephanomelis ex aqu
Vettonicæ farina è lacte caprino pota, ſiſtit e
ubere fluentem: plantagoque contuſa: ejuſde
ſuccus vomentibus ſanguinem datur. Ad errati
cum autem radix perſolatæ cum axungia vete
illita probatur. Ruptis convulſiſque, ex alto deje
ctis centaureum majus, gentianæ radix trita ve
decocta, vel ſuccus Vettonicæ, & hoc amplius
vocis aut lateris contentionibus: panaces, ſcor
dion, ariſtolochia, pota: agaricum item contuſi
& everſis, potum duobus obolis in mulſi cyathi
tribus, aut ſi febris ſit, in aqua mulſa: verbaſcum
cujus flos ſimilis auro eſt, acori radix, aeizoum
omne, ſed è majori ſuccus efficaciſſime: item
ſymphyti radicis decoctum: daucum crudum. Eri-
ſithales eſt flore luteo, foliis acanthi: bibitur
vino:

vino: item chamærops: & in ſorbitione irio, vel plantago omnibus modis. Item phthiriaſi, qua Sylla Dictator conſumptus eſt: naſcuntur in ſanguine ipſo hominis animalia exeſura corpus: reſiſtitur uvæ taminiæ ſucco, aut veratri, cum oleo perunctis corporibus. Taminia quidem in aceto decocta, etiam veſtes eo tædio liberat.

CAP. XIV. *Ad hulcera, plagas, & ad verrucas tollendas, & de polycnemo.*

Hulcera multorum ſunt generum, ac multis modis curantur. Panacis omnium generum radix, ex vino calido illinitur manantibus: ſiccat privatim, quam Chironiam diximus. Cum melle trita tubera aperit: hulceribusque, quæ ſerpunt, deploratis auxilio eſt cum æris flore, vino temperato omnibus modis, vel flore, vel ſemine, vel radice. Eadem cum polenta vetuſtis vulneribus prodeſt: Heraclion quoque ſiderion, apollinaris, pſyllium, tragacantha, ſcordotis cum melle purgat: farina ejus carnes excreſcentes per ſe inſparſa conſumit. Polemonia hulcera, quæ cacoethe vocant, ſanat: centaureum majus inſparſum vel illitum: item minoris coma decocta vel trita, vetera quoque hulcera purgat & perſanat. Folliculi clymeni recentibus plagis imponuntur. Illinitur autem gentiana hulceribus, quæ ſerpunt, radice triſa, vel decocta in aqua ad mellis craſſitudinem, vel ſucco: vulneribus, ex ea factum lycium. Lyſimachia recentibus plagis medetur. Plantago omnium generum hulceribus, peculiariter fœminarum, ſenum & infantium: Igne mollita melior, & cum ceroto, craſſa hulcerum labra purgat, nomas ſiſtit: tritam ſuis foliis integere oportet. Suppurationes, collectiones, ſinus hulcerum chelidonia quoque ſiccantur: vulnera adeò, ut etiam pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſpodio utantur : eadem jam deſperatis cum axun gia imponitur. Dictamnum pota ſagittas pellit, & alia tela extrahit illita : bibitur ex aquæ cyatho, fo liorum obolo: proxime pſeudodictamnum. Vtra que etiam ſuppurationes diſcutit. Ariſtolochi quoq; putria hulcera exeſt : ſordida expurgat cum melle, vermesque extrahit : item clavos in hulce ribus natos : & infixa corpori omnia, præcipu ſagittas, & oſſa fracta, cum reſina : cava vero hul cera explet per ſe : & cum iride recentia vulner ex aceto. Vetera hulcera verbenaca, quinquefo lium cum ſale & melle. Radices perſolatæ, vulne ribus ferro illatis recentibus imponuntur: folia ve teribus: cum axungia utrunque : & ſuo folio ope ritur. Damaſonium, ut in ſtruma : folia verbaſci ex aceto aut vino. Periſtereos ad omnia genera, vel calloſorum putreſcentiumque hulcerum facit. Manantia nymphææ heracliæ radix ſanat : item cyclamini radix vel per ſe, vel ex aceto, vel cum melle : eadem & contra ſteatomata efficax, ſicut ad hulcera manantia hyſſopum : item peucedanum, cui ad recentia vulnera vis tanta eſt, ut ſaniem oſſibus extrahat. Præſtant hoc & anagallides, cohibentque quas vocant nomas, & reumathiſmos : utiles & recentibus plagis, ſed præcipue ſenum corpori. Cum cerato apoſtemata & hulcera tetra, folia mandragoræ recentia: radix vulnera cum melle aut oleo: cicuta cum ſiligine miſta mero: aeizoum herpetas quoque & nomas, ac putreſcentia : ſicut erigeron verminoſa: recentia autem vulnera aſtragali radix : & vetera quoque hulcera purgat hypociſthis utraque. Leontopodii ſemen tritum in aqua, & cum polenta illitum, ſpicula ſagittarum extrahit : item pycnocomi ſemen. Tithymalus characias ſucco gangtænas, phagedænas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nas, putria, vel decocto ramorum cum polenta & oleo: orchis radices, hoc amplius & cacoethe ex aceto cum melle ſiccæ & recentes: per ſe œnothera [26] efferantia ſeſe hulcera ſanat. Scythica vulnera curant. Ad carcinomata, argemonia ex melle efficaciſſima eſt. Vulneribus præſanatis aſphodeli radix decocta, ut diximus, trita cum polenta & illita: quibuſcunque vero apollinaris. Aſtragali radix in pulverem trita, humidis hulceribus prodeſt: item callithrix decocta in aqua. Privatim vero iis quæ calceamento facta ſint verbenaca, necnon & lyſimachia contrita, ac nymphæa arida infricata. Polythrix inveteratis iiſdem utilior. Polycnemon cunilæ bubulæ ſimilis eſt, ſemine pulegii, ſurculoſa, multis geniculis, corymbo odorato, acri & dulci odore, quæ ferro factis vulneribus commanducata imponitur, & quinto die ſolvitur. Symphyton ad cicatricem celerrime perducit: item ſideritis: hæc imponitur ex melle. Verbaſci ſemine ac foliis ex vino decoctis ac tritis omnia corpori infixa extrahuntur: item mandragoræ foliis cum polenta: cyclamini radicibus cum melle. Triſſaginis folia in oleo contrita iis maxime adhibentur hulceribus, quæ ſerpunt: & alga in melle trita. Vettonica ad carcinomata, & melanias veteres addito ſale. Verrucas tollit argemonia ex aceto, vel batrachii radix, quæ & ungues ſcabros aufert. Linozoſtidis utriusque folia, vel ſuccus illitus: Tithymali omnes, genera verrucarum omnia: item omnia pterygia, varosque tollunt. Cicatrices cum elegantia ad colorem reducit ladanum.

CAP. XV. *De pluribus experimentis ad mulierum menſes, & vulvæ morbos, & partus e'iciendos, & continendos, & cutis in facie vitia, & capillum tingendum & tollendum, & quadrupedum ſcabiem.*

Artemiſiam & eleliſphacum alligatas qui habeat viator, negatur laſſitudinem ſentire. Muliebribus morbis medetur maxime in univerſum pæoniæ herbæ ſemen nigrum ex aqua mulſa: eadem & in radice vis menſes ciet: panacis ſemen cum abſinthio menſes & ſudores: ſcordotis potu & illitu. Vettonica drachma in vini cyathis tribus bibitur contra omnia vulvarum vitia, aut quæ à partu fiunt. Menſes nimios ſiſtit Achillea impoſita, & decoctum ejus inſidentibus. Mammis imponitur hyoſcyami ſemen ex vino: locis radix è cataplaſmate: & mammis etiam chelidonia. Secundas morantes, vel partus emortuos, radices panacis appoſitæ extrahunt: ipſum panaces in vino potum vulvas purgat, appoſitumque cum melle. Polemonia pota ex vino, ſecundas pellit: nidore purgat vulvas. Centaurei minoris ſuccus potu, fotuque menſes ciet: item majoris radix, in vulvæ doloribus iiſdem modis prodeſt: deraſa vero & appoſita, extrahit partus emortuos. Plantago apponitur in lana in dolore vulvæ: in ſtrangulatu bibitur. Sed præcipua dictamno vis eſt: menſes ciet, partus emortuos vel tranſverſos ejicit: bibitur ex aqua foliorum obolo, adeò ad hæc efficax, ut ne in cubiculum quidem prægnantium inferatur: nec potu tantum, ſed & illitu & ſuffitu valet: proxime pſeudodictamnum: ſed menſes ciet cum mero decoctum pondere denarii. Plurimis tamen modis ariſtolochia prodeſt: nam & menſes & ſecundas ciet, & emortuos partus extrahit, myrrha & pipere

pere

pete additis, pota, vel ſubdita: Vulvas quoque procidentes inhibet fotu vel ſuffitu, vel ſubjectu, maxime tenuis. Strangulatum ab his, menſiumq; difficultatem agaricum tribus obolis in vini veteris cyatho potum, emendat: periſtereos appoſita in adipe ſuillo recenti: antirrhinon cum roſaceo & melle. Item appoſita nymphææ theſſalæ radix, dolori medetur: in vino nigro pota profluvia inhibet. E diverſo ciet cyclamini radix pota & appoſita: & veſicæ inſidentium decocto medetur. Secundas pota ciſſanthemos pellit, vulvam ſanat. Et xiphii radix ſuperior menſes ciet, drachma ex aceto pota. Peucedanum ſtrangulatus vulvæ nidore uſtum recreat. Menſes alvosque præcipuè pſyllium, drachma in cyathis tribus aquæ mulſæ
27 ciet. Semen mandragoræ potum vulvam purgat: menſes ciet ſuccus appoſitus, & emortuos partus: nimia rurſus profluvia ſiſtit ſemen cum vino & ſulphure. Alvi profluvia ſiſtit & contrahit batrachion potu vel cibo, ardens alias (ut diximus) cruda: ſed cocta commendatur cum ſale & oleo, & cumino. Daucum & menſes & ſecundas potu facillime pellit. Ladanum ſuffitu corrigit vulvas: dolori earum exhulceratisque imponitur: emortua Scammonium pellit, potum vel appoſitum. Menſes ciet hypericum utrumque, appoſitum. Ante alia vero (ut Hippocrati videtur) crethmos è vino, ſemine vel radice: cortice trahit & ſecundas: ſuccurrit & ſtrangulationibus ex aqua pota: item radix è geranio, peculiariter ſecundis inflammationibusque vulvarum conveniens. Purgat hippuris pota & appoſita vulvas. Polygonus pota menſes ciet & althææ radix: folia plantaginis pellunt, item agaricum ex aqua mulſa. Artemiſia vulvæ medetur trita, ex oleo irino aut fico,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

fico, aut cum myrrha appoſita: ejuſdem radix p
ta in tantum purgat, ut partus enectos extraha
menſes & ſecundas ciet ramorum decoctum in
dentibus: item folia pota drachma. Ad eade
omnia proſunt vel impoſita ventri imo, cum f
rina hordeacea. Acoron quoque utile eſt interi
ribus fœminarum morbis & coniza utraque,
crethmos: & anthyllides duæ vulvis utiliſſima
torminibusque, & ſecundarum moræ, in vi
potæ. Callitrix fotu locis medetur, albugines i
capite tollit, capillos inficit oleo trita. Geranio
in vino albo potum, hypociſthis in rubro, profl
vium ſiſtunt. Hyſſopum ſuffocationes laxat. R
dix verbenacæ pota ex aqua, ad omnia in part
aut ex partu mala, præſtantiſſima eſt. Peucedan
quidam miſcent in vino nigro ſemẽ cupreſſi co
tritum. Nam ſemen pſyllii defervefactum in aqu
cum intepuit, epiphoras omnes uteri lenit. Sym
phiton tritum in vino nigro [28] evocat menſe
Partus accelerat ſcordotis pota, drachma ſucci i
aquæmulſæ cyathis quatuor: dictamni folia pra
clare dantur ex aqua: conſtat, unius oboli pon
dere vel ſi mortui ſint in utero infantes, protinu
reddi ſine vexatione puerperæ. Similiter prode
pſeudodictamnum, ſed tardius: cyclaminos adal
ligata: ciſſanthemos pota: vettonicæ farina e
aqua mulſa. Arſenogonon & thelygonon herba
ſunt habentes uvas floribus oleæ ſimiles, pallidio-
res tamen, ſemen album papaveris modo. Thely-
goni potu fœminam concipi narrant: Arſenogo-
non ab ea ſemine oleæ, nec alio diſtat: hujus po-
tu mares generari perhibentur, ſi credimus. Ali
utranque ocimo ſimilem tradunt. Arſenogoni au-
tem ſemen geminum eſſe teſtibus ſimile. Mam-
marum vitiis aeizoum, quod digitellum appella-
vimus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vimus, unice medetur. Erigeron ex paſſo mammas uberiores facit: ſonchum in farre coctum. Quæ vero maſtos vocatur, indita, pilos mammarum è partu naſcentium aufert, & tineas in facie: aliaque cutis vitia emendat. Gentiana, nymphæa Heraclia illita, cyclamini radix, maculas omnes. Cacaliæ grana miſta ceræ liquidæ, extendunt cutem in facie, erugantque: vitia omnia acori radix emendat. Capillum lyſimachia flavum facit: denigrat hypericon, quod & corion vocatur: item ophrys herba [50] denticulato oleri ſimilis, foliis duobus. Nigritiam dat & polemonia, in oleo decocta. Pſilothrum nos quidem in muliebribus medicamentis tractamus: verum jam & viris eſt in uſu: efficaciſſimum autem habetur archezoſtis: item tithymali ſucco, vel in Sole, cum oleo illito crebro, vel evulſis pilis. Quadrupedum ſcabiem ſanat hyſſopum, ex oleo; ſuum anginas peculiariter ſideritis. Verum & reliqua genera herbarum reddamus.

LIBER XXVII.

Prooemium.

CAP. I. *Reliqua herbarum genera.*

CRESCIT profecto apud me certe, tractatu ipſo admiratio antiquitatis: quantoque major copia herbarum dicenda reſtat, tanto magis adorare priſcorum in inveniendo curam, in tradendo benignitatem ſubit. Nec dubie ſuperata hoc modo poſſet videri etiam rerum naturæ ipſius munificentia, ſi humani operis eſſet inventio. Nunc vero Deorum fuiſſe eam apparet, aut certe divinam, etiam cum homo

inve-

inveniret: eandemque omnium parentem & ge
nuiſſe hæc, & oſtendiſſe, nullo vitæ miraculo ma
jore, ſi verum fateri volumus. Scythicam herban
à Mæotidis paludibus, & euphorbiam è mont
Atlante, ultraque Herculis columnas, & ipſo re
rum naturæ defectu, parte alia Britannicam e
Oceani inſulis extra terras poſitis: itemq; Æthio
pidem ab exuſto ſideribus axe: alias prætere
aliunde ultro citroque humanę ſaluti in toto orb
portari, immenſa Romanæ pacis majeſtate, non
homines modo diverſis inter ſe terris gentibusque, verum etiam montes, & excedentia in nubes juga, partusque eorum & herbas quoque invicem oſtentante. Æternum quæſo Deorum ſit munus iſtud: adeò Romanos, velut alteram lucem, dediſſe rebus humanis videntur.

CAP. II. *De aconito, & panthera, quæ extinguitur aconito.*

Sed antiquorum curam diligentiamque quis poſſit ſatis venerari: cum conſtet omnium venenorum ocyſſimum eſſe aconitum: & tactis quoque genitalibus fœminini ſexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interremptas dormientes à Calphurnio Beſtia uxores M. Cæcilius accuſator objecit: hinc illa atrox peroratio ejus, [1] in digito mortuas. Fabulæ narravere, à ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideoque apud Heracleam Ponticam, ubi monſtratur is ad inferos aditus gigni. Hoc quoque tamen in uſus humanæ ſalutis vertere, ſcorpionum ictibus adverſari experiendo datum in vino calido: ea eſt natura, ut hominem occidat, niſi invenerit quod in homine perimat: cum eo ſolo colluctatur, velut pari intus invento: ſola hæc pugna eſt, cum venenum in viſceribus

reperit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

reperit: mirumque, exitialia per ſe ambo cum ſint, duo venena in homine commoriuntur, ut homo ſuperſit. Imo vero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonſtrando quomodo venenata quoque ipſa ſanarentur. Torpeſcunt ſcorpiones aconiti tactu, ſtupentque pallentes, & vinci ſe confitentur: auxiliatur eis elleborum album, tactu reſolvente: ceditque aconitum duobus malis, ſuo & omnium. Quod ſi quis illa forte ab homine excogitari potuiſſe credit, ingrate Deorum munera intelligit. Tangunt carnes aconito, necantque guſtatu earum pantheras, niſi hoc fieret, repleturas illos ſitus: ob id quidam pardalianches appellavere: at illas ſtatim liberari morte, excrementorum hominis guſtu, demonſtratum. Quod certe caſu repertum quis dubitet? & quoties fiat, etiam nunc ut novum naſci, quoniam feris ratio & uſus inter ſe tradi non poſſit.

CAP. III. *Quod omnium creaturarum conditor ſit Deus.*

Hic ergo caſus, hic eſt ille, qui plurima in vita invenit, Deus: hoc habet nomen, per quem intelligitur eadem & parens rerum omnium & magiſtra natura, utraque conjectura pari, ſive iſta quotidie feras invenire, ſive ſemper ſcire judicemus. Pudendumque rurſus, omnia animalia, quæ ſint ſalutaria ipſis, noſſe, præter hominem. Sed majores, oculorum quoque medicamentis aconitum miſceri, ſaluberrime promulgavere, aperta profeſſione malum quidem nullum eſſe ſine aliquo bono. Fas ergo nobis erit, qui nulla diximus venena, monſtrare quale ſit aconitum, vel deprehendendi gratia. Folia habet cyclamini aut cucumeris, non plura quatuor, ab radice leniter hirſuta: radicem modicam cammaro ſimilem marino:

quare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quare quidam cammaron appellavere, alii thely phonon, ex qua diximus cauſa. Radix incurvatu paulum ſcorpionum modo, quare & ſcorpion ali qui appellavere: nec defuere, qui myoctonon ap pellare mallent, quoniam procul & è longinqu odore mures necat. Naſcitur in nudis cautibus quas aconas nominant; & ideò aconitum aliqu dixere, nullo juxta, ne pulvere quidem nutriente hanc aliqui rationem nominis attulere. Alii, quo niam vis eadem in morte eſſet, quæ cotibus a ferri aciem deterendam, ſtatimque admota velo citas ſentiretur.

CAP. IV. *De æthiopide, & agerato, & aloe, & aloea, & alypo, & alſina, & androſace, & androſamo, & ambroſia, & anoni, & anagyro, & anonymo.*

Æthiopis folia habet phlomo ſimilia, magna & multa, & hirſuta ab radice: caulem quadrangu lum, ſcabrum, ſimilem arcio, multis concavum alis: ſemen eruo ſimile, candidum, geminum radices numeroſas, longas, plenas, molles, gluti noſas guſtu: ſiccæ nigreſcunt, duranturque, u cornua videri poſſint. Præter Æthiopiam naſcun tur, & in Ida monte Troadis, & in Meſſenia colliguntur autumno, ſiccantur in Sole aliquo diebus, ne ſitum ſentiant: medentur vulvis, pota in vino albo, iſchiadicis, pleuriticis, faucibus ſca bris, decoctæ potu dantur: ſed quæ ex Æthiopi venit eximia eſt, atque illico prodeſt. Agerato ferulacea eſt, duorum palmorum altitudine, ori gano ſimilis, flore bullis aureis: hujus uſtæ nido urinam ciet, vulvamque purgat, tanto magis inſi dentibus: cauſa nominis non hæc, ſed quoniam diutiſſime non marceſcit. Aloë ſcillæ ſimilitudi nem habet, major, & pinguioribus foliis ex obli

quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quo ſtriata: caulis ejus tener eſt, rubens medius, non diſſimilis antherico: radice una, ceu palo in terram demiſſa, gravi odore, guſtu amara. Laudatiſſima ex India affertur, ſed naſcitur & in Aſia: non tamen ea utuntur, niſi ad vulnera recentibus foliis: mirifice enim conglutinat, vel ſucco: ob id in turbinibus cadorum eam ſerunt, ut aeizoum majus. Quidam & caulem ante maturitatem ſeminis incidunt ſucci gratia, aliqui & folia: invenitur & per ſe lachryma adhærens: ergo pavimentandum, ubi ſata ſit, cenſent, ut lacryma non abſorbeatur: fuere, qui traderent in Iudæa ſuper Hieroſolymam metallicam ejus naturam: ſed nulla magis improba eſt, neque alia nigrior eſt, aut humidior. Erit ergo optima pinguis ac nitida, rufi coloris, friabilis, ac jocinoris modo coacta, facile liqueſcens: improbanda nigra & dura, harenoſa quoque quæ & guſtu intelligitur: Gummi adulteratur & acacia. Natura ejus ſpiſſare, denſare, & leviter calfacere: uſus in multis, ſed principalis alvum ſolvere, cum pene ſola medicamentorum quæ id præſtant confirmet etiam ſtomachũ, adeò non infeſtet ulla vi contraria. Bibitur drachma: ad ſtomachi vero diſſolutionem, in duobus cyathis aquæ tepidæ vel frigidæ, cochlearis menſura, bis terve in die ex intervallis, ut res exigit: Purgationis etiam cauſa plurimum tribus drachmis: efficacior, ſi pota ea ſumatur cibus. Capillum fluentem continet cum vino auſtero, capite in Sole contra capillum perunĉto. Dolorem capitis ſedat temporibus & fronti impoſita ex aceto & roſaceo, dilutiorque infuſa. Oculorum vitia omnia ſanari ea convenit, privatim prurigines & ſcabiem genarum: item inſignita ac livida, illita cum melle, maxime pontico. Tonſillas, gingivas, & omnia oris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

oris hulcera: ſanguinis excreationes, ſi modi
ſint, drachmæ pondere ex aqua: ſi minus, ex a
to pota. Vulnerum quoque ſanguinem, & un
cunque fluentem ſiſtit per ſe, vel ex aceto: al
etiam eſt vulneribus utiliſſima, ad cicatricem p
ducens. Eadem inſpergitur exhulceratis genit
bus virorum, condylomatis, rimisque ſedis, al
ex vino, alias ex paſſo, alias ſicca per ſe, ut exi
mitiganda curatio, aut coërcenda. Hæmorrh
dum quoque abundantiam leniter ſiſtit: Dyſ
teriæ infunditur: & ſi difficilius concoquan
cibi, bibitur à cœna modico intervallo: & in
gio morbo tribus obolis ex aqua. Devorantur
pillulæ cum mellis decocto, aut reſina terebinth
ad purganda interiora. Digitorum pterygia toll
Oculorum medicamentis lavatur, ut quod ſit h
renoſiſſimum, ſubſidat: aut torretur in teſta, pe
naque ſubinde verſatur, ut poſſit æqualiter torr
ri. Alcea folia habet ſimilia verbenacæ, quæ
periſtereon cognominatur, caules tres aut qu
tuor, foliorum plenos, florem roſæ, radices
bas, cum plurimum ſex, cubitales, obliquas: n
ſcitur in pingui ſolo, nec ſicco. Vſus radicis ex v
no vel ex aqua dyſentericis, alvo citæ, & rup
convulſis. Alypon cauliculis eſt molli capite, n
diſſimilis betæ; acre guſtatu ac lentum, morden
que vehementer & accendens: alvum ſolvit
aqua mulſa, addito ſale modico: minima pot
duarum drachmarum, media quatuor, maxim
ſex, ea purgatione quibus datur è gallinaceo jur
Alſine, quam quidam myoſotin appellant, naſc
tur in lucis, unde & alſine dicta eſt: incipit à m
dia hyeme, areſcit æſtate media: cum prorepi
muſculorum aures imitatur foliis. Sed aliam d
cebimus eſſe, quæ juſtius myoſotis vocetur: ha
eade

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

eadem erat quæ helxine, niſi minor minusque hirſuta eſſet: naſcitur in hortis, & maxime in parietibus: cum teritur, odorem cucumeris reddit. Vſus ejus ad collectiones inflammationesque: & ad eadem omnia, quæ helxine, ſed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: item verendis hulceribusque, cum farina hordeacea: ſuccus ejus auribus infunditur. Androſaces herba eſt alba, amara, ſine foliis, folliculos in cirris habens, & in his ſemen: naſcitur in maritimis [2] Syriæ maxime: datur hydropicis drachmis duabus tuſa aut decocta in aqua, vel aceto, vel vino: vehementer enim urinas ciet. Datur & podagricis illiniturque: idem effectus eſt & ſemini. Androſæmon, ſive (ut alii appellavere) aſcyron, non abſimile eſt hyperico, de qua diximus, cauliculis majoribus, denſioribusque, & magis rubentibus: folia alba rutæ figura: ſemen papaveris nigri: comæ tritæ ſanguineo ſucco manant: odor ei reſinoſus: gignitur in vineis. Fere medio autumno effoditur, ſuſpenditurque. Vſus ad purgandam alvum tuſæ cum ſemine, potæque matutino, vel à cœna duabus drachmis, in aqua mulſa, vel vino, vel aqua pura, totius potionis ſextario. Trahit bilem: prodeſt iſchiadicis maxime: ſed poſtera die capparis radicem reſinæ permiſtam devorare oportet drachmæ pondere, iterumque quatridui intervallo eadem facere: à purgatione autem ipſa robuſtiores vinum bibere, infirmiores aquam. Imponitur & podagris & ambuſtis, & vulneribus, cohibens ſanguinem. Ambroſia vagi nominis eſt, & circa alias herbas fluctuati: fruticem unum habet denſum, ramoſum, tenuem, trium fere palmorum, tertia parte radice breviorem, foliis rutæ circa imum caulem: in ramulis ſemen eſt uvis dependen-

penden-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

pendentibus, odore vinoſo: qua de cauſa bott
à quibuſdam vocatur, ab aliis artemiſia: corona
tur illa Cappadoces. Vſus ejus ad ea quæ diſc
opus ſit. Anonin quidam ononida malunt voc
re, ramoſam, ſimilem fœnogræco, niſi fruticoſi
hirſutiorque eſſet, odore jucundo, poſt ver ſ
noſa. Eſtur etiam muria condita: recens ve
margines ulcerum erodit: radix decoquitur
poſca dolori dentium. Eadem cum melle pot
calculos pellit. Comitialibus datur in oxymeli
decocta ad dimidias. Anagyros, quam aliqui ac
pon vocant, fruticoſa eſt, gravis odore, flore, ol
ris: ſemen in corniculis non brevibus gignit,
mile renibus, quod dureſcit per meſſes: folia co
lectionibus imponuntur, difficulterque parient
bus adalligantur, ita ut à partu ſtatim auferantu
Quod ſi emortuus hæreat, & ſecundæ menſe
que morentur, drachmæ pondere bibuntur
paſſo folia: ſic & ſuſpirioſis dantur: & in vino v
tere ad phalangiorum morſus: radix diſcutiend
concoquendisque adhibetur: ſemen commandu
catum vomitiones facit. Anonymos non inv
niendo nomen invenit: affertur è Scythia, cel
brata Hiceſio, non parvæ autoritatis Medic
item Ariſtogitoni, in vulneribus præclara, ex aq
tuſa & impoſita: pota vero, mammis præco
diisque percuſſis: item ſanguinem excreantibu
Putaverunt & bibendam vulneratis. Fabuloſa a
bitror, quæ adjiciuntur: recente ea, ſi uratur fe
rum aut æs, ferruminari.

CAP. V. *De aparine, & arctio, & aſpleno, &
aſclepiade, & aſtere vel bubonio, & aſcyro vel
aſcyroide, & aphace, & de alcibio,
& alectorolopho.*

Aparinen aliqui omphacocarpon, alii philan
thropo

thropon vocant, ramoſam, hirſutam, quinis ſe-
nisve in orbem circa ramos foliis per intervalla:
ſemen rotundum, durum, concavum, ſubdulce.
Naſcitur in frumentario agro, aut hortis pratisve,
aſperitate etiam veſtium tenaci. Efficax contra
ſerpentes, ſemine poto ex vino drachma: & con-
tra phalangia. Sanguinis abundantiam ex vulneri-
bus reprimunt folia impoſita: ſuccus auribus in-
funditur. Arction aliqui arcturum vocant: ſimilis
eſt verbaſco foliis, niſi quod hirſutiora ſunt, cau-
le longo, molli, ſemine cumini: naſcitur in petro-
ſis, radice tenera, alba, dulcique. Decoquitur in
vino ad dentium dolorem, ita ut contineatur ore
decoctum: bibitur propter iſchiada & ſtrangu-
riam è vino: ambuſtis imponitur, & pernioni-
bus: foventur eadem cum radice ſemine trito in
vino. Aſplenon ſunt qui hemionion vocant, foliis
trientalibus multis, radice limoſa, cavernoſa, ſicut
filicis, candida, hirſuta: nec caulem, nec florem,
nec ſemen habet: naſcitur in petris, parietibusque
opacis, humidis, laudatiſſima in Creta. Hujus fo-
liorum jure in aceto decocto, per dies XL poto
lienem abſumi ajunt: & illinuntur autem eadem,
ſedantque ſingultus: non danda fœminis, quo-
niam ſterilitatem facit. Aſclepias folia ederæ ha-
bet, ramos longos, radices numeroſas, tenues,
odoratas: floris virus grave, ſemen ſecuridacæ:
naſcitur in montibus. Radices torminibus me-
dentur, & contra ſerpentium ictus, non ſolum
potu, ſed etiam illitu. Aſter ab aliquibus bubonion
appellatur, quoniam inguinum præſentaneum re-
medium eſt: cauliculus foliis oblongis duobus aut
tribus: in cacumine capitula ſtellæ modo radiata.
Bibitur & adverſus ſerpentes: ſed ad inguinum
medicinam, ſiniſtra manu decerpi jubent, & jux-
ta cin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ta cinctus alligari: prodeſt & coxendicis dolo adalligata. Aſcyron & aſcyroides, ſimilia ſunt in ter ſe, & hyperico: majores habet ramos, quo aſcyroides vocatur, ferulaceos, omnino ruben tes, capitulis parvis, luteis: ſemen in caliculis pu ſillum, nigrum, reſinoſum. Comæ tritæ velu cruentant: qua de cauſa quidam hanc androſa mon vocavere. Vſus ſeminis ad iſchiadicos, po duabus drachmis in hydromelitis ſextario: alvum ſolvit, bilem detrahit: illinitur & ambuſtis. Apha ce tenuia admodum folia habet, puſilla, altio lenticula eſt: ſiliquas majores fert, in quibus te na aut quaterna ſemina ſunt nigriora, & mad diora & minora lenticula: naſcitur in arvis. Na tura ei ad ſpiſſandum efficacior, quam lenti: rel quo uſu eoſdem effectus habet: Stomachi alviqu fluxiones ſiſtit ſemen decoctum. Alcibion qual eſſet herba, apud autores non reperi: ſed radice ejus & folia trita, ad ſerpentis morſum imponi bibi jubent: folia, quantum manus capiat, tri cum vini meri cyathis tribus, aut radicem, drac marum trium pondere cum vini eadem menſur Alectorolophos, quæ apud nos [3] criſta dicitu folia habet ſimilia gallinacei criſtæ, plura, caule tenuem, ſemen nigrum in ſiliquis. Vtilis tuſſie tibus cocta cum faba freſa melle addito; & caligi oculorum; ſolidum ſemen conjicitur in oculum nec turbat, ſed in ſe caliginem contrahit: mut colorem, & ex nigro albicare incipit, & int meſcit, ac per ſe exit.

CAP. VI. *De alo.*

Alum nos vocamus, Græci ſymphyton p træum, ſimile cunilæ bubulæ, foliis parvis, ram tribus aut quatuor à radice, cacuminibus thym ſurculoſum, odoratum, guſtu dulce, ſalivam cien

radi

adice longa rutila: naſcitur in petris, ideo pe-
ræum cognominatum: utiliſſimum lateribus, lie-
ibus, renibus, torminibus, pectori, pulmonibus
anguinem rejicientibus, faucibus aſperis: bibitur
adix trita, & in vino decocta, & aliquando ſu-
erlinitur. Quin & commanducata ſitim ſedat,
ræcipueque pulmonem refrigerat: luxatis quo-
ue imponitur & convulſis, lieni, interaneis: al-
um ſiſtit cocta in cinere: detractiſque folliculis
rita cum piperis novem granis, & ex aqua pota.
Vulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut car-
es quoque, dum coquuntur, conglutinet addita:
nde & Græci nomen impoſuere: oſſibus quo-
ue fractis medetur.

CAP. VII. *De alga, & actæa, & de ampelo agria, & abſinthio.*

Alga rubra & ſcorpionum ictibus. Actæa gra-
i foliorum odore, caulibus aſperis, geniculatis,
emine nigro, ut ederæ, baccis mollibus, naſcitur
n opacis & aſperis, aquoſiſque: datur acetabulo
leno interioribus fœminarum morbis. Ampelos
gria vocatur herba, foliis duris cineracei coloris,
ualem in ſatis diximus, viticulis longis, calloſis,
ubentibus, qualiter flos, quem Iovis flammam
ppellavimus in violis, fert ſemen Punici mali ſi-
nile acinis. Radix ejus decocta in aquæ cyathis
ernis, additis vini Coi cyathis duobus, alvum
olvit leniter: ideoque hydropicis datur. 4 Vulvæ
itia & cutis in facie mulierum emendat: Iſchia-
icos quoque uti hac herba prodeſt, tuſa cum fo-
iis, & illita cum ſucco ſuo. Abſinthii genera ſunt
lura: Santonicum appellatur à Gallia civitate:
Ponticum à Ponto, ubi pecora pingueſcunt illo,
& ob id ſine felle reperiuntur: neque aliud præ-
tantius, multoque Italico amarius, ſed medulla
Pontici

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Pontici dulcis. De uſu ejus convenit dicere, h
bæ facillimæ, atque inter paucas utiliſſimæ, pr
terea ſacris populi Romani celebratæ peculia
ter: ſiquidem Latinarum feriis quadrigæ certa
in Capitolio, victorque abſinthium bibit: cred
ſanitatem præmio dari honorifice arbitratis m
joribus. Stomachum corroborat, & ab hoc ſap
ejus in vina transfertur, ut diximus: bibitur
decoctum aqua, ac poſtea nocte & die refrige
tum ſub dio, decoctis ſex drachmis foliorum cu
ramis ſuis in cœleſtis aquæ ſextariis tribus: opo
tet & ſalem addi: vetuſtiſſime in uſu eſt. Bibit
& madefacti dilutum: ita enim appellatur hoc g
nus: diluti ratio, ut (quisquis fuerit modus aqu
tegatur per triduum. Tritum raro in uſu eſt, ſic
& ſuccus expreſſi: exprimitur autem, cum p
mum ſemen turgeſcit, madefactum aqua trid
recens, aut ſiccum ſeptem diebus: deinde coctu
in æneo vaſe ad tertias, x heminis in aquæ ſex
riis XLV iterumque percolatum lente coquit
ad craſſitudinem mellis, qualiter ex minore ce
taureo quæritur ſuccus: ſed hic, [5] inutilis ſtom
cho capitique eſt, cum ſit ille decocti abſinthii
luberrimus: namque aſtringit ſtomachum, l
lemque detrahit, urinam ciet, alvum emollit,
in dolore ſanat: ventris animalia pellit, malacia
ſtomachi & inflationes diſcutit cum ſili & nar
Gallico, aceti exiguo addito: faſtidia abſterg
concoctiones adjuvat: cruditates detrahit cu
ruta, & pipere, ſale. Antiqui purgationis ca
dabant, cum marinæ aquæ veteris ſextario, ſen
nis ſex drachmas, cum tribus ſalis, & mellis cy
tho: efficacius purgat duplicato ſale: diligent
autem teri debet, propter difficultatem. Quida
& in polenta dedere ſupra dictum pondus, addi
pulegi

pulegio:alii cõtra paralyſin:alii pueris folia in fico, ſic ut amaritudinem fallerent. Thoracem purgat cum iride ſumptum:in regio morbo crudũ bibitur cum [6] apio, aut adjanto. Adverſus inflationes calidum paulatim ſorbetur ex aqua : jocinoris cauſa cum Gallico nardo : lienis, cum aceto, aut pulte, aut fico ſumitur. Adverſatur fungis ex aceto: item viſco : cicutæ ex vino, & muris aranei morſibus, draconi marino, ſcorpionibus. Oculorum claritati multum confert. Epiphoris cum paſſo imponitur: ſuggillatis cum melle. Aures decoctũ ejus, vaporis ſuffitu ſanat: aut ſi manat ſanies: cum melle tritum. Vrinam ac menſes cient III & IV ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquæ VI. Menſes privatim cum melle ſumptũ, & in vellere appoſitum. Anginis ſubvenit cum melle & nitro. Epinyctidas ex aqua ſanat: vulnera recentia, prius quam aqua tangantur, impoſitum: præterea capitis hulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum Cypria cera, aut cum fico: ſanat & pruritus: non eſt dandũ in febri. Nauſeas maris arcet in navigationibus potum: inguinum tumorem in ventrali habitum: ſomnos allicit olfactum, aut inſcio ſub capite poſitum. Veſtibus inſertũ tineas arcet: Culices ex oleo perunctis abigit, & fumo, ſi uratur. Atramentum librarium ex diluto ejus temperatũ, literas à muſculis tuetur: capillum denigrat abſinthii cinis, unguento roſaceo permiſtus. Eſt & abſinthium marinum, quod quidam Seriphium vocant, probatiſſimum in Taphoſiri Ægypti : hujus ramum Iſiaci prçferre ſolemne habent: anguſtius priore, minusq; amarũ, ſtomacho inimicum, alvum mollit, pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & ſale, aut in farinç trimeſtris ſorbitione dilutũ: coquitur, quantũ manus capiat, in aquç ſextario ad dimidias.

CAP. VIII. *De ballote, & botrye fruticoſa, & bra*
byla, & bryo, & bupleuro, & catanance, & calla,
& circæa, & cirſio, & crataogono, & the-
lygono, & crocodilio, & cynoſorchi,
& chryſolachano, & cucubalo,
& conferva.

Balloten alio nomine melanpraſion Græci vo
cant, herbam fruticoſam, anguloſis caulibus ni
gris, hirſutis foliis veſtientibus, majoribus quan
porri, & nigrioribus, grave olentibus. Vis eju
efficax adverſus canis morſus, ex ſale foliis tritis
impoſita: item ad condylomata, coctis cinere, i
folio oleris: purgat & ſordida hulcera cum melle
Botrys fruticoſa herba eſt, luteis ramulis: ſemei
circa totam naſcitur: folia cichorio ſimilia: in
venitur in torrentium ripis: medetur orthopnoi
cis. Hanc Cappadoces ambroſiam vocant, alii ar
temiſiam. Brabyla ſpiſſandi vim habet, cotone
mali modo: nec amplius de ea tradunt authores
Bryon, marina herba ſine dubitatione eſt, lactuca
foliis ſimilis, rugoſa veluti contracta, ſine caule
ab ima radice exeuntibus foliis: naſcitur in ſcopu
lis maxime, teſtiſque terra comprehenſis. Præ
cipua ſiccandi ei ſpiſſandique vis, & collectione
omnes inflammationesque cohibendi, præcipu
podagræ, & quicquid refrigerare opus ſit. Bu
pleuri ſemen ad ictus ſerpentium dari reperio, fo
verique plagas decocta ea herba, adjectis foliis
mori aut origani. Catanancen Theſſalam herbam,
qualis ſit, à nobis deſcribi ſupervacuum eſt, cum
ſit uſus ejus ad amatoria tantum: illud non ab re
eſt dixiſſe ad detegendas Magicas vanitates, ele-
ctam ad hunc uſum conjectura, quoniam areſcens
contraheret ſe ad ſpeciem unguium milvi exani-
mati. Eadem ex cauſa & Cemos ſilebitur à nobis.

[7] Calla

7 Calla duorum generum eſt: una ſimilis aro: naſcitur in arationibus: colligitur antequam inareſcat, uſusque eoſdem habet, quos arum. Bibitur quoque radix hujus ad exinaniendas alvos, menſesque mulierum: item caules cum foliis in leguminibus decocti, ſanant teneſmon. Alterum genus ejus quidam anchuſam vocant, alii rhinochiſiam: folia lactucæ, longiora, plumoſa, radice rubra, quæ ignes ſacros cum flore polentæ ſanat impoſita: jocinoris autem vitia, in vino albo pota. Circæa ſtrychno ſativo ſimilis eſt, flore nigro, puſillo, parvo ſemine, ut milii, naſcente in quibuſdam corniculis, radice ſemipedali, triplici ferme aut quadruplici, alba, odorata, guſtus calidi: naſcitur in apricis ſaxis. Diluitur in vino, bibiturque ad dolorem vulvæ & vitia: macerari oportet in ſextariis tribus quadrantem radicis tuſæ, noctem & diem: trahit eadem potio & ſecundas: ſemine lac minuitur, in vino aut mulſa aqua poto. Cirſion cauliculis eſt tener duûm cubitorum, triangulo ſimilis, foliis ſpinoſis circundatus: ſpinæ molles ſunt: folia bovis linguæ ſimilia, minora, ſubcandida, & in cacumine capitula purpurea, quæ ſolvuntur in lanugines. Hanc herbam radicemve ejus adalligatam, dolores varicum ſanare tradunt. Cratæogonon ſpicæ tritici ſimile eſt, multis calamis ex una radice emicantibus, multorumque geniculorum: naſcitur in opacis, ſemine milii, vehementer aſpero guſtu: quod ſi bibant ex vino ante cœnam, tribus obolis in cyathis aquæ totidem, mulier ac vir, ante conceptum diebus XL virilis ſexus partum futurum ajunt. Eſt & alia cratæogonos, quæ thelygonos vocatur: differentia intelligitur lenitate guſtus. Sunt qui florem cratæogoni bibentes mulieres, intra XL diem con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cipere tradant. Eadem ſanant hulcera vetera ni
cum melle: explent ſinus hulcerum, & atro
carnoſiora faciunt: purulenta expurgant: pa
diſcutiunt: podagras, collectionesque omnes
niunt, peculiariter mammarum. Theophraſtus
boris genus intelligi voluit cratæogonon ſive c
tæogona, quam Itali aquifoliam vocant. Cro
dilion chamæleontis herbæ nigræ figuram ha
radice longa, æqualiter craſſa, odoris aſperi :
ſcitur in ſabuletis. Pota ſanguinem per nares pe
copioſum craſſumque, atque ita lienem conſun
re dicitur. Cynoſorchin aliqui orchin vocant,
liis oleæ, mollibus, ternis, per ſemipedem lon
tudinis in terra ſtratis, radice bulboſa, oblonga
plici ordine, ſuperiore quæ durior eſt, & inferi
quæ mollior. Eduntur ut bulbi cocti, in vineis f
inventi. Ex his radicibus ſi majorem edant vi
mares generari dicunt: ſi minorem fœminæ, al
rum ſexum. In Theſſalia molliorem in lacte cap
no viri bibunt ad ſtimulandos coitus, durior
vero ad inhibendos: adverſatur altera alteri. Ch
ſolachanum in pineto, lactucæ ſimile naſcitur;
nat nervos inciſos, ſi confeſtim imponatur.
aliud genus chryſolachani traditur, flore aur
foliis oleris: coctum eſtur, ut olus molle. He
hac adalligata morbum regium habentibus, ita
ſpectari ab his poſſit, ſanari id malum traditur.
chryſolachano nec ſatis dici ſcio, nec plura re
rio: nanque & hoc vitio laboravere proximi u
que herbarii noſtri, quod ipſi notas, velut vul
res, ſtrictim & nominibus tantum indicavere: t
quam coagulo terræ alvum ſiſti, ſtranguriam c
ſolvi, ſi bibatur ex vino aut aqua. Cucubali fo
trita cum aceto, ſerpentium ictibus & ſcorpion
mederi. Quidam hanc alio nomine ſtrumum
pella

pellant, alii Græce ſtrychnon: acinos habet nigros: ex his cyathus ſucci cum mulſi duobus, medetur lumbis: item capitis doloribus cum roſaceo infuſus: ipſa ſtrumis illita. Peculiaris eſt Alpinis maxime fluminibus Conferva, appellata à conferruminando, ſpongia aquarum dulcium verius, quam muſcus aut herba, villoſæ denſitatis atque fiſtuloſæ. Curatum ea ſcio, omnibus fere oſſibus confractis, prolapſum ex arbore alta putatorem circundata univerſo corpori, aquam ſuam inſpergentibus, quoties inareſceret, raroque nec niſi deficientem herbam mutationis cauſa reſolventibus, convaluiſſe vix credibili celeritate.

CAP. IX. *De cocco Gnidio, & dipſaco, & dryopteri, & dryophonio, & elatine, & empetro ſive calcifraga, & epipacti ſive elleborine, & epimedio, & enneaphyllo, & filice, & de femore bubulo, & galeopſide ſive galeobdolo, & glauce ſive eugalacto.*

Cocco Gnidio color cocci, magnitudo grano piperis major, vis ardens: itaque in pane devoratur, ne adurat, cum gulam tranſit: huic vis præſentanea contra cicutam. [8] Siſtit alvum. Dipſacos folia habet lactucæ, bullasque ſpinoſas in dorſi medio, caulem duûm cubitorum, iiſdem ſpinis horridum, genicula ejus binis foliis amplectentibus, concavo alarum ſinu, in quo ſubſiſtit ros ſalſus: in cacumine capitula ſunt echinata ſpinis: naſcitur in aquoſis. Sanat rimas ſedis: item fiſtulas decocta in vino radice, uſque dum ſit craſſitudo ceræ, ut poſſit in fiſtulam collyrium mitti: item verrucas omnium generum: quidam & alarum, quas ſupra diximus, ſuccum illinunt his. Dryopteris filici ſimilis, in arboribus naſcitur, tenui foliorum ſubdulcium inciſura, radice hirſuta. Vis ei cauſtica eſt:

ideo pſilothrum eſt radix tuſa : illinitur enim , t
que dum ſudores evocet : iterumque & tertio,
ne ſudor abluatur. Dryophonon ſimilis herba e
cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis utri
que foliis , pollicari amplitudine , qualia oxymy
ſines, ſed candidioribus mollioribusque, flore ca
dido ſambuci : edunt cauliculos decoctos : ſemi
vero ejus pro pipere utũtur. Elatine folia habet h
xinæ, puſilla, piloſa, rotunda, ſemipedalibus ram
lis quinis ſenisve à radice ſtatim folioſis : naſcit
in ſegetibus, acerba guſtu, & ideo oculorũ fluxi
nibus efficax , foliis cum polenta tritis & impo
tis, ſubdito linteolo: eadem cum lini ſemine coc
ſorbitionis uſu dyſenteria liberat. Empetron, qua
noſtri calcifragam vocant , naſcitur in montib
maritimis , fere in ſaxo : quo propius mari fuer
9 minus ſalſa eſt, potaque bilem trahit ac pituita
quo longius magisque terrena , amarior ſentitu
trahit aquam : ſumitur autem in jure aliquo , a
in hydromelite: vetuſtate vires perdit : recens u
nas ciet decoctum in aqua vel tritum, calculosq
frangit : qui fidem promiſſo huic quærunt , affi
mant lapillos, qui ſubferveſiant una , rumpi. Ep
pactis , ab aliis elleborine vocatur , parva herb
exiguis foliis, jocinoris vitiis utiliſſima , & cont
venena pota. Epimenidion caulis eſt non magnu
ederæ foliis denis atque duodenis , nunquam fl
rens, radice tenui, nigra, gravi odore : naſcitur
humidis : & huic ſpiſſandi refrigerandique nat
ra, fœminis cavenda : folia in vino trita virginu
mammas cohibent. Enneaphyllon , longa fol
novena habet, cauſticæ naturæ : imponitur la
circundatum, ne urat latus: continuo enim puſt
las excitat , lumborum doloribus & coxendicu
utiliſſimum. Filicis duo genera; nec florem h
ben

bent, nec ſemen. Pterin Græci vocant, alii blechnon, cujus ex una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graves odore: hanc marem exiſtimant. Alterum genus thelypterin Græci vocant, alii nymphæam pterin: eſt autem ſingularis atque non fruticoſa, brevior, molliorque & denſior, foliis ad radicem canaliculata. Vtriusque radice ſues pingueſcunt: folia utriusq; lateribus pinnata, unde nomen Græci impoſuere: radices utrique longæ in obliquum, nigræ, præcipue cum inaruere: ſiccari autem eas Sole oportet: naſcuntur ubique, ſed maxime frigido ſolo: effodi debent Vergiliis occidentibus. Vſus radicis in trimatu tantum, neque antea, neque poſtea: pellunt interaneorum animalia, ex his tænias cum melle: cætera ex vino dulci triduo potæ: utraque ſtomacho inutiliſſima: Alvum ſolvit: primo bilem trahens, mox aquam: melius tænias cum ſcammonii pari pondere. Radix ejus duûm obolorum pondere ex aqua, poſt unius diei abſtinentiam bibitur, melle præguſtato contra rheumatiſmos. Neutra danda mulieribus, quoniam gravidis abortum, cæteris ſterilitatem facit. Farina earum hulceribus tetris inſpergitur: jumentorum quoque in cervicibus: folia cimicem necant: ſerpentem non recipiunt: ideò ſubſterni utile eſt in locis ſuſpectis: uſtæ etiam fugant nidore. fecere Medici hujus quoque herbæ diſcrimen: optima Macedonia eſt, ſecunda Caſſiopica. Femur bubulum appellatur herba, nervis & ipſa utilis, recens in aceto ac ſale trita. Galeopſis, aut, ut alii, galeobdolon vel galion, caulem & folia habet urticæ læviora, & quæ gravem odorem trita reddant: flore purpureo: naſcitur circa ſepes ac ſemitas ubique: folia caulesque duritias & carcinomata ſanant ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

aceto trita & impoſita: item ſtrumas: panos parotidas diſcutiunt. Ex uſu eſt & decocto & ſu co fovere: putreſcentia quoque & gangrænas ſ nat cum ſale. Glaux antiquitus eugalacton voc batur; cytiſo & lenticulæ foliis ſimilis: averſa ca didiora: rami in terra ſerpunt quini ſenive, adm dum tenues ab radice: floſculi purpurei exeun invenitur juxta mare. Coquitur in ſorbitione milaginis, ad excitandam ubertatem lactis: ea quæ hauſerint, balineis uti convenit.

CAP. X. *De glaucio, & glycyſide, & gnaphalio, ſive chamæzelo, & galedrago, & holco, & hyoſiri, & holoſteo, & hippophæſto.*

Glaucion in Syria & Parthia naſcitur, humil herba, denſis foliis, fere papaveris, minoribus t men ſordidioribusque, odoris tetri, guſtus ama cum aſtrictione: granum, habet crocei coloris hoc in olla fictili luto circunlitum, in clibanis cal faciunt: deinde exempto ſuccum exprimunt eju dem nominis. Vſus eſt & ſucci, & foliorum, ſi te rantur, adverſus epiphoras, quæ univerſæ uno im petu cadunt. Hinc temperatur collyrium, quo Medici diaglaucion vocant. Lactis quoque ube tas intermiſſa reſtituitur: ſumitur ejus rei cauſa e aqua. Glycyſide, quam aliqui pæoniam, aut pe torobon vocant, caulem habet duûm cubitorum comitantibus duobus aut tribus, ſubrutilum, cu lauri: folia qualia iſatis pinguiora, rotundioraque & minora: ſemen in ſiliquis, aliud grano rubente aliud nigro. Duo autem genera ſunt: fœmina exi ſtimatur, cujus radicibus ſeu balani longiores cir citer octo aut ſex adhærent: mas plures habet quoniam non una radice nixus eſt, palmi altitu dine, candidaque: ea guſtu aſtringit: fœminæ fo lia myrrham redolent, & denſiora ſunt: naſcuntu

ii

in ſylvis. Tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculoſum ſit: radix vero cum effodiatur, periculum eſſe ne ſedes procidat: magna id vanitate ad oſtentationem rei fictum arbitror. Vſus in his diverſus: rubra enim grana rubentes menſes ſiſtunt, xv fere pota in vino nigro: nigra grana vulvis medentur, ex paſſo aut vino totidem pota. Radix omnes ventris dolores ſedat in vino, alvumque purgat: ſanat opiſthotonum, morbum regium, renes, veſicam: matricem autem & ſtomachum decocta in vino: alvumque ſiſtit: eſtur etiam contra malum mentis: ſed in medendo quatuor drachmæ ſatis ſunt. Grana nigra auxiliantur & ſuppreſſionibus nocturnis, in vino pota, quo dictum eſt numero. Stomachi vero eroſionibus, & eſſe ea & illinire prodeſt. Suppurationes quoque diſcutiuntur, recentes, nigro ſemine; veteres, rubro. Vtrunque auxiliatur à ſerpente percuſſis: & pueris contra calculos, incipiente ſtranguria. Gnaphalion alii chamæzelon vocant, cujus foliis albis mollibusq; pro tormento utuntur: ſane & ſimilia ſunt: datur in vino auſtero ad dyſenteriam: ventris ſolutiones, menſesque mulierum ſiſtit: infunditur autem teneſmo: illinitur & putreſcentibus hulcerum. Galedragon vocat Xenocrates leucacantho ſimilem, paluſtrem & ſpinoſam, caule ferulaceo, alto, cui ſummo capite inhæret ſimile ovo: in hoc creſcente ætate vermiculos naſci tradunt, quos pyxide conditos adalligari cum [10] pane brachio ad eam partem, qua dens doleat, mireque illico dolorem tolli: valere non diutius anno, & ita ſi terram non attigerint. Holcus in ſaxis naſcitur ſiccis: ariſtas habet in cacumine tenues, culmo quale hordeum reſtibile: hæc circa caput alligata, vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

circa lacertum, educit è corpore ariſtas: quidam o id ariſtidam vocant. Hyoſiris intubo ſimilis, ſe minor, & tactu aſperior: vulneribus contuſa præ clare medetur. Holoſteon ſine duritia eſt herba ex adverſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce, tenui uſque in capillamenti ſpeciem, longitudine qua tuor digitorum, ceu gramen, foliis anguſtis, aſtrin gens guſtu: naſcitur in collibus terrenis. Vſus eju ad convulſa rupta, in vino potæ: Vulnera quo que conglutinat: nam & carnes coguntur, addita Hippophæſton naſcitur in ſpinis, ex quibus fiun
11 æneæ fulloniæ, ſine cauliculo, ſine flore, capi tulis tantum inanibus, & foliis parvis, multis, her bacei coloris, radiculas habens albas, molles. Suc cus earum exprimitur æſtate, ad ſolvendam al vum, tribus obolis, maxime in comitialibus mor bis, & tremulis hydropicis: contra vertigines, or thopnœas, paralyſeis incipientes.

CAP. XI. *De hypogloſſa, & hypecoo, Idæa, iſo- pyro, lathyri, leontopetalo, lycopſide, litho- ſpermo, lapide vulgari, de limeo, leuce, & leucographi.*

Hypogloſſa folia habet figura ſylveſtris myrti concava, ſpinoſa, & in his ceu linguas folio parvo exeunte de foliis: capitis dolorem corona ex hi impoſita minuit. Hypecoon in ſegetibus naſcitur, foliis rutæ: natura ejus eadem quæ papaveris ſuc- co. Ideæ herbæ folia ſunt, quæ oxymyrſines: ad- hærent his velut pampini, in quibus flos: alvum, menſesque, & omnem abundantiam ſanguinis ſiſtit: ſpiſſandi cohibendique naturam habet. Iſo- pyron aliqui phaſelion vocant, quoniam folium, quod eſt aniſo ſimile, in pampinos torquetur: ca- pitula ſunt in ſummo caule tenuia, plena ſeminis melanthii. Contra tuſſim & cætera pectoris vitia,

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ex melle aut aqua mulſa; item jocinori utiliſſima. Lathyris folia habet multa, lactucæ ſimilia, tenuiora germina multa, in quibus ſemen tuniculis continetur, ut capparis, quæ cum inaruere, eximuntur grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgatu: hæc vicena in aqua pura aut mulſa pota, hydropicos ſanant: trahunt & bilem. Qui vehementius purgari volunt, cum folliculis ipſi ſumunt ea: nam ſtomachum lædunt: itaque inventum eſt, ut cum piſce aut jure gallinacei ſumerentur. Leontopetalon alii [12] rhapeion vocant, folio braſſicæ, caule ſemipedali: alæ multæ, ſemen in cacumine, in ſiliquis ciceris modo: radix rapo ſimilis, grandis, nigra: naſcitur in arvis. Radix adverſatur omnium ſerpentium generibus ex vino pota: nec alia res celerius proficit: Datur & iſchiadicis. Lycopſis longioribus, quam lactuca, eſt foliis, craſſioribusque. Caule longo, hirſuto, adnatis multis cubitalibus, flore parvo, purpureo: naſcitur in campeſtribus. Illinitur cum farina hordeacea igni ſacro: ſudorem in febribus movet, ſucco aquæ calidæ admiſto. Inter omnes herbas lithoſpermo nihil eſt mirabilius: aliqui ægonychon vocant, alii Diospyron, alii Heracleon. Herba quincuncialis fere foliis duplo majoribus, quam rutæ, ramulis ſurculoſis, craſſitudine junci: gerit juxta folia ſingulas veluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia vero lapidea: ipſi, qua pediculis adhærent, cavernulas habent, & intus ſemen. Naſcitur & in Italia, ſed laudatiſſimum in Creta: nec quicquam inter herbas majore quidem miraculo aſpexi: tantus eſt decor, velut aurificum arte alternis inter folia candicantibus margaritis: tam exquiſita difficultas lapidis ex herba na-

ba naſcentis. Iacere atque humi ſerpere authores tradunt: ego vulſam, non hærentem vidi. Iis lapillis drachmæ pondere potis in vino albo calculos frangi, pellique conſtat, & ſtranguriam diſcuti: neque in alia herbarum fides eſt viſus ſtatim, ad quam medicinam nata ſit: eſt autem ejus ſpecies, ut etiam ſine autore viſu ſtatim noſci poſſit. Lapis vulgaris juxta flumina fert muſcum ſiccum, canum: hic fricatur altero lapide, addita hominis ſaliva: illo lapide tangitur impetigo: qui tangit, dicit, φεύγετε κανθαρίδες, λύκος ἄγριος ὕμμε διώκει. Limeum herba appellatur à Gallis, qua ſagittas in venatu tingunt medicamento, quod venenum cervarium vocant: ex hac in tres modios ſalivati additur, quantum in unam ſagittam addi ſolet: ita offa demittitur boum faucibus in morbis: alligari poſtea ad præſepia oportet, donec purgentur (inſanire enim ſolent) ſi ſudor inſequitur, aqua frigida perfundi. Leuci Mercuriali ſimilis, nomen ex cauſa accepit, per medium folium candida linea tranſcurrente: quare meſoleucon quidam vocant. Succus ejus fiſtulas ſanat: ipſa contrita, carcinomata: forraſſis eadem ſit, quæ leucas appellatur, contra omnia marina venena efficax. Speciem ejus autores non tradunt, nec aliud, quam ſylveſtrem latioribus foliis eſſe efficaciorem, hanc ſemine acriorem. Leucographis qualis eſſet, ſcriptum non reperi: quod eo magis miror, quoniam utilis proditur ſanguinem excreantibus, tribus obolis cum croco: item cœliacis, trita ex aqua & appoſita: profluvio fœminarum, oculorum quoque medicamentis, & explendis hulceribus, quæ fiunt in teneris partibus corporis.

CAP. XII.

CAP. XII. *De medio, & myoſota, & myagro, & natrice, & othonne, & onoſma, & onopordo, & oſyri, & oxye, & batrachio, & polygono, & leucanthemo, & phyteuma, & phyllo, & phellandrio, & phalari, & polyrrhyzo, & proſerpinaca, & de rhacoma, de reſeda, & ſtœchade.*

Medion folia habet [13] iridis ſativæ, caulem tripedalem, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum, ſemine minuto, radicem ſemipedalem: in ſaxis opacis naſcitur. Radix drachmis duabus cum melle menſes fœminarum ſiſtit ecligmate per aliquot dies ſumpto: ſemen quoque in vino, tritum, contra abundantiam fœminarum datur. Myoſota ſive myoſotis, lævis herba, caulibus pluribus ab vna radice, aliquatenus rubentibus, concavis, ab imo foliis anguſtis, oblongis, dorſo acuto, nigris, per intervalla aſſidue geminatis, tenuibus cauliculis ex alis prodeuntibus, flore cæruleo: radix digitali craſſitudine, multis capillamentis fibrata. Vis ei ſeptica & exhulceratrix, ideoque ægilopas ſanat. Tradunt Ægyptii, menſis quem Thiatin vocant die XXVII fere in Auguſtum menſem incurrente, ſi quis hujus herbæ ſucco inungatur mane priuſquam loquatur, non lippiturum eo anno. Myagros herba ferulacea eſt foliis ſimilis rubiæ, tripedanea. Semen oleoſum, quod & fit ex eo: medetur oris hulceribus perunctis hoc ſucco. Herba, quæ vocatur Nigina, tribus foliis longis intubaceis illita, cicatrices ad colorem reducit. Natrix vocatur herba, cujus radix evulſa virus hirci redolet: hac in Piceno à fœminis abigunt, quos mira perſuaſione [14] Fatuos vocant: ego ſpecies lymphantium hoc modo animorum eſſe crediderim, qui tali medicamento juventur. Odontitis inter

ter fœni genera eſt, cauliculis denſis ab eadem radice, geniculatis, triangulis, nigris: in geniculis folia parva habet, longiora tamen quam polygonon: ſemen in alis hordeo ſimile, florem purpureum, puſillum: naſcitur in pratis. Decoctum cauliculorum ejus in vino auſtero, quantum manus capiat, dentium dolori medetur, ita ut contineatur ore. Othonne in Syria naſcitur, ſimilis erucæ, perforatis crebro foliis, flore croci: quare quidam anemonem vocaverunt: ſuccus ejus oculorum medicamentis convenit: mordet enim leviter & excalfacit, aſtringitque ſiccando: purgat cicatrices & nubeculas, & quicquid obſtat. Quidam tradunt lavari, atque ita ſiccatam digeri in paſtillos. Onoſma longa folia habet fere ad tres digitos in terra jacentia, tria, ad ſimilitudinem anchuſæ inciſa, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine: prægnans ſi edat eam, aut ſupergradiatur, abortum facere dicitur. Onopordon ſi comederint aſini, crepitus reddere dicuntur: trahit urinas & menſes, alvum ſiſtit, ſuppurationes & collectiones diſcutit. Oſyris ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in iis folia nigra ceu lini: ſemenque in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubeſcens: ſmegmata mulieribus faciunt ex his. Radicum decoctum potum, ſanat arquatos: eædem, priuſquam matureſcat ſemen conciſæ, & Sole ſiccatæ, alvum ſiſtunt: poſt maturitatem vero collectæ, & in ſorbitione decoctæ, rheumatiſmis ventris medentur, & per ſe tritæ ex aqua cæleſti bibuntur. Oxys folia terna habet: datur ad ſtomachum diſſolutum: edunt & qui enterocelen habent. Polyanthemum, quam quidam barrachion appellant, cauſtica vi exhulcerat cicatrices, & ad colorem reducit: eademque vitiligines concorporat. Polygonon Græci vocant, quam nos

os ſanguinariam: non attollitur à terra, foliis ru-
æ, ſemine graminis: ſuccus ejus infuſus naribus
apprimit ſanguinem: & potus cum vino, cujus-
bet partis profluvium, excretionesque cruentas
nhibet. Qui plura genera polygoni faciunt, hanc
narem intelligi volunt, appellarique à multitudine
eminis aut denſitate fruticis calligonon: Alii poly-
onaton à frequentia geniculorum: alii theuthali-
la, alii carcinetron, alii clema, multi myrtopeta-
on. Nec non inveniuntur, qui hanc fœminam eſſe
licunt: marem autem majorem, minusque ni-
ram, & geniculis denſiorem, ſemine ſub omni-
us foliis turgeſcentem. Quocunque hæc modo ſe
abeant, vis earum eſt ſpiſſare ac refrigerare: ſe-
nina alvum ſolvunt, largius ſumpta urinam cient,
heumatiſmos cohibent: qui ſi non fuere, non
roſunt. Stomachi fervori folia imponuntur: ve-
icæ dolori illinuntur, & ignibus ſacris: ſuccus &
uribus purulentis inſtillatur & oculorum dolori
er ſe: Datur & in febribus ante acceſſiones duo-
us cyathis in tertianis, quartaniſve prçcipue: item
holericis, dyſentericis, & in ſolutione ſtomachi.
Tertium genus oreon vocatur, in montibus na-
ſcens, harundini teneræ ſimile, uno caule, denſis
geniculis, & in ſe fractis, foliis autem piceæ, radi-
cis ſupervacuæ, inefficacius quam ſuperiora: pe-
culiare iſchiadicis. Quartum genus ſylveſtre appel-
latur, pene arboris modo frutex, radice lignoſa,
ſtirpe cedri rubicundo: ramis ſparti, binûm pal-
morum, nigris geniculorum ternis quaterniſve
articulis: huic quoque ſpiſſandi natura, ſapor mali
cotonei. Decoquitur in aqua ad tertias, aut ari-
di farina inſpergitur & oris hulceribus, & attritis
partibus: propter gingivarum vero vitia ipſa com-
manducatur: Nomas ſiſtit, omniaque quæ ſer-
punt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

punt, aut difficilem cicatricem habent: privatim vero ſanat à nive facta hulcera. Herbarii & ad anginas utuntur illa: & in capitis dolore coronam ex ea imponunt: & contra epiphoras collo circundant. In tertianis quidam ſiniſtra manu evulſam adalligant: adeo contra profluvia ſanguinis, nec ullam magis aridam quam polygonum, ſervant. Pancration aliqui ſcillam puſillam appellare malunt, foliis albi lilii, longioribus craſſioribusque, radice bulbi magni, colore rufo: alvum ſolvit, ſucco cum farina erui ſumpto; hulcera purgat. Hydropicis ſpleneticisque cum melle datur. Alii decoquunt eam, donec aqua dulcis fiat: eaque effuſa, radicem terentes digerunt in paſtillos Sole ſiccatos: & poſtea utuntur ad capitis hulcera, & cætera quæ repurganda ſunt: item ad tuſſim, quantum tribus digitis apprehenderint, in vino dantes, & ad lateris dolores, aut peripneumonicis ecligmate: propter iſchiada in vino bibendũ, & propter tormina menſesque ciendos. Peplos, quam aliqui ſycen, alii meconion aphrodes vocant, ex una radice tenui fruticat, foliis rutæ paulo latioribus, ſemine ſub foliis rotundo, minore quam candidi papaveris. Inter vites fere colligitur meſſibus: ſiccaturque cum fructu ſuo, ſubjectis aquis, in quas excidat: hoc poto alvus ſolvitur, bilis ac pituita detrahitur: media potio eſt acetabuli menſura, in aquæ mulſæ heminis tribus. Et cibis inſpergitur obſoniisque ad molliendam alvum. Periclymenos fruticat & ipſa, ex intervallo duo folia habens, ſubcandida, mollia: in cacumine autem ſemen inter folia durum, & quod difficile evellatur: Naſcitur in arvis ac ſepibus, convolvens ſe adminiculis quibuscunque: ſemen ejus in umbra ſiccatum tunditur & in paſtillos digeritur: hi reſoluti dantur in vini

ini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem: umq; urina cruenta, aut per alvum abſumit: quod ntelligitur à decimo ſtatim die. Vrinam cient & olia decocta: quæ & orthopnoicis proſunt: parum quoque adjuvant, ſecundasque pellunt pota imili modo. Pelecinum in ſegetibus diximus naci, fruticoſam cauliculis, foliis ciceris: ſemen in iliquis fert, corniculorum modo aduncis, ternis juaternisve, quale gith novimus, amarum, ſtomacho utile: additur in antidotis. Polygala palmi ltitudinem petit, in caule ſummo foliis lenticulæ, uſtu aſtricto, quæ pota lactis abundantiam facit. Poterion, aut (ut alii vocant) phrynion, vel neuada, large fruticat, ſpinis retorrida, lanugine ſpiſſa oliis parvis, rotundis, ramulis longis, mollibus, entis, tenuibus, flore longo, herbacei coloris: ſeninis nullus uſus, ſed guſtu acuto & odorato: invenitur in aquoſis collibus. Radices habet duas aut res, binûm cubitorum in altitudinem, nervoſas, andidas, firmas: circumfoditur autumno, & præciſo frutice dat ſuccum gummi ſimilem: Radix mira vulneribus ſanandis traditur, pręcipueq; nervis vel præciſis illita. Decoctum quoque ejus cum melle potum diſſolutiones nervorum, & infirmitates, & inciſuras juvat. Phalangites, à quibuſdam phalangion vocatur, ab aliis leucanthemon, vel (ut in quibuſdam exemplaribus invenio) leucacantha: Ramuli ſunt ei nunquam pauciores duobus, in diverſa tendentes: flos candidus, lilio rubro ſimilis, ſemine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiæ figuram, multo tenuiore, radice herbacei coloris: Hujus folio vel flore vel ſemine auxiliantur contra ſcorpionum, phalangiorumque, & ſerpentium ictus: item contra tormina. Phyteuma qualis ſit, deſcribere ſupervacuum habeo, cum ſit uſus ejus tantum ad ama-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

amatoria. Phyllon à Græcis vocatur herba in ſaxoſis montibus, fœmina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parva, ſemine rotundo, papaveri ſimili. Hæc ſui ſexus facit partus: mares autem ſemine tantum differens, quod eſt incipientis olivæ: utrumque bibitur in vino. Phellandrion naſcitur in paluſtribus, folio apii: bibitur ſemen ejus propter calculos & veſicæ incommoda. Phalaris thyrſum habet longum, tenuem, ceu calamum, in ſummo florem inclinatum: ſemen ſimile ſeſamæ: & hoc calculos frangit, potum ex vino vel aceto vel cum melle & lacte: idem & vitia veſicæ ſanat. Polyrrhizon folia habet myrti, radices multas: hæ tuſæ dantur in vino contra ſerpentes: proſunt & quadrupedibus. Proſerpinaca herba vulgaris eſt, eximii adverſus ſcorpiones remedii: eadem contrita, addita muria & oleo, anginam eximie curari tradunt. Præterea in quantalibet laſſitudine recreari defeſſos, etiam cum obmutuerint, ſi ſubjiciatur linguæ: ſi devoretur, vomitionem ſequi ſalutarem. Rhacoma affertur ex his, quæ ſupra Pontum ſunt, regionibus: radix coſto nigro ſimilis, minor & rufior paulò, ſine odore, calfaciens guſtu & aſtringens: eadem trita vini colorem reddit, ad crocum inclinantem: illita collectiones inflammationesque ſedat: vulnera ſanat: epiphoras oculorum ſedat ex paſſo illita: inſignita cum melle, & alia liventia ex aceto. Farina ejus inſpergitur contra cacoethe, & ſanguinem rejicientibus drachmæ pondere in aqua: Dyſentericis etiam & cœliacis, ſi febri carent, in vino: ſin aliter, ex aqua: Facilius teritur, nocte antecedente madefacta. Datur & decoctum ejus bibendum duplici menſura ad rupta convulſa, contuſis, ex ſublimi devolutis: ſi pectoris ſint dolores, additur piperis aliquid & myrrhę: ſi diſſo-

ſi diſſolutio ſtomachi, ex frigida aqua ſumitur: ſive intus, ſive extra, purulentis excreationibus: item hepaticis, ſpleneticis, iſchiadicis: ad renum vitia, ſuſpiria, orthopnœas. Arteriæ ſcabritias ſanat ex paſſo, tribus obolis tritis pota, aut decoctum ejus: Lichenas quoque ex aceto impoſita purgat: bibitur contra inflationes & perfrictiones, febres frigidas, ſingultus, tormina, aſperitates, capitis gravitates, melancholicas vertigines, laſſitudinum dolores & convulſiones. Circa Ariminum nota eſt herba, quam Reſedam vocant: diſcutit collectiones, inflammationesque omnes: qui curant ea, addunt hæc verba, Reſeda morbos reſeda, ſciſne ſciſne quis hic pullos egerit? radices nec caput, nec pedes habeant: hæc ter dicunt, totiesque deſpuunt. Stœchas in inſulis tantum ejuſdem nominis gignitur, odorata herba, coma hyſſopi, amara guſtu. Menſes ciet potu: pectoris dolores levat: antidotis quoque miſcetur.

CAP. XIII. *De ſolano, & ſmyrnio, & telephio, & trichomane, & thalietro, & thlaſpe, & tragonia, & tragoni, & trago, & tragopogo, & ſpondyli. Et quod quidam morbi in quibuſdam non ſunt gentibus.*

Solanum Græci ſtrychnon vocant, ut tradit Cornelius Celſus: huic vis reprimendi refrigerandique. Smyrnion caulem habet apii, folia latiora, & maxime [15] circa ſtolones multos, quorum à ſinu exiliunt pinguia, ad terram infracta, odore medicato, & cum quadam acrimonia jucundo, colore in luteum langueſcente, capitibus caulium orbiculatis, ut anethi ſemine rotundo, nigro, quod areſcit incipiente æſtate. Radix quoque odorata, guſtu acri mordet, ſuccoſa, mollis. Cortex ejus foris niger, intus pallidus: odor myrrhæ habet qua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

qualitatem: unde & nomen: naſcitur & in ſaxoſis collibus, & in terrenis. Vſus ejus excalfacere, extenuare: urinam & menſes cient folia & radix. ſemen alvum ſiſtit: radix collectiones & ſuppurationes non veteres, item duritias diſcutit illita: prodeſt & contra phalangia ac ſerpentes, admiſto cachry aut polio, aut meliſſophyllo, in vino pota, ſed particulatim, quoniam univerſa vomitionem movet: qua de cauſa aliquando cum ruta datur. Medetur tuſſi & orthopnϾ ſemen, vel radix: item thoracis, aut lienis, aut renum, aut veſicæ vitiis: radix autem ruptis convulſis: partus quoque adjuvat, & ſecundas pellit: datur & iſchiadicis cum crethmo in vino: ſudores ciet & ructus: ideo inflationem ſtomachi diſcutit: vulnera ad cicatricem perducit. Exprimitur & ſuccus radici, utilis fœminis & thoracis præcordiorumque deſideriis: calfacit enim & concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & ſuccus illinitur, & malagmate è cortice arido. Et ad obſonia utuntur cum mulſo & oleo, & garo, maxime elixis carnibus ſimul. Concoctiones facit, ſapore ſimillima piperi: eadem in dolore ſtomachi efficax. Telephion portulacæ ſimilis eſt & caule & foliis: rami à radice ſepteni octonive fruticant, foliis craſſis, carnoſis: naſcitur in cultis, & maxime inter vites. Illinitur lentigini, & cum inaruit, teritur: Illinitur & vitiligini, ternis fere menſibus, ſenis horis noctis aut diei: poſtea farina hordeacea illinitur: medetur & vulneribus & fiſtulis. Trichomanes adianto ſimilis eſt, exilius modo, nigriusque, foliis lenticulæ denſis, amaris, adverſis inter ſe. Decoctum ejus ſtrangurias ſanat in vino albo potum, addito cumino ruſtico: ſuccus cohibet capillos defluentes, aut ſi effluxerint, reparat:

alope-

alopeciaſque denſat tritum, & in oleo illitum: ſternutamenta quoque guſtatu movet. Thalietrum folia coriandri habet, pinguiora paulo, caulem papaveris: naſcitur ubique, præcipue in campeſtribus. Medentur hulceribus folia cum melle. Thlaſpi duorum generum eſt, anguſtis foliis digitali longitudine; & latitudine in terram verſis, in cacumine diviſis, cauliculo ſemipedali, non ſine ramis, peltarum ſpecie, ſemine incluſo lenticulæ effigie, niſi quod infringitur, unde nomen: flos albicat: naſcitur in ſemitis & ſepibus. Semen aſperi guſtus, bilem & pituitam utrinque extrahit: modus ſumendi, acetabuli menſura. Prodeſt & iſchiadicis infuſum, donec ſanguinem trahat: menſes quoque ciet, ſed partus necat. Alterum thlaſpi, aliqui Perſicum [16] napi vocant, latis foliis, radicibus magnis, & ipſum utile iſchiadicorum infuſioni: prodeſt & inguinibus utrunque. Præcipitur, ut qui colligit, dicat ſumere ſe contra inguina & contra omnes collectiones, & contra vulnera, unaque manu tollat. Trachinia herba qualis ſit, non traditur: credo & falſum eſſe promiſſum Democriti: portentoſum enim eſt, adalligatam triduo abſumere lienes. Tragonis, ſive tragion, naſcitur in Cretæ tantum inſulæ maritimis, junipero ſimilis & ſemine, & folio, & ramis: ſuccus ejus lacteus in gummi ſpiſſatus, vel ſemel impoſitione ſpicula è corpore ejicit: tunditur recens, & cum vino illinitur, aut ſiccæ farina cum melle. Eadem lactis abundantiam facit: mammiſque unice medetur. Eſt & alia herba tragos, quam aliqui ſcorpion vocant, ſemipedem alta, fruticoſa, ſine foliis, puſillis racemis rubentibus, grano tritici, acuto cacumine, & ipſa in maritimis naſcens. Hujus ramorum x aut xii cacumina trita ex vino pota

pota cœliacis, dyſentericis, ſanguinem excreantibus, menſiumque abundantiæ auxiliantur. Eſt & tragopogon, quem alii comen vocant, caule parvo, foliis croci, radice longa, dulci, ſuper caulem calice lato, nigro: naſcitur in aſperis, ſine uſu. Et de herbis quidem hæc memoria digna hactenus aut accepimus, aut comperimus. In fine earum admonere non ab re judicamus, aliis alias virium ætates eſſe: longiſſimo tempore durat elaterium, ut diximus: chamæleon niger XL annis: centaureum non ultra XII. Peucedanum & ariſtolochia ac vitis ſylveſtris anno in umbra ſervantur. Et animalium quidem cæterorum nullum aliud radices à nobis dictas attingit, excepta ſpondyli, quæ omnes perſequitur: genus id ſerpentis eſt. Ne illud quidem dubitatur, omnium radicum vim effectusque minui, ſi fructus prius matureſcant: item ſeminum, ante radice propter ſuccum inciſa. Reſolvitur autem omnium vis conſuetudine: & deſinunt prodeſſe, cum opus eſt, quæ quotidie in uſu fuere, æque quam nocere. Omnes vero herbæ vehementiores effectu viribusque ſunt in frigidis locis, & in Aquiloniis: item ſiccis. Sunt & gentium differentiæ non mediocres: ſicut accepimus de tineis lumbricisque, ineſſe Ægypti, Arabiæ, Syriæ, Ciliciæ populis: è diverſo Græciæ, Phrygiæ omnino non innaſci. Minus id mirum, quam quod in confinio Atticæ Bœotiæque Thebanis innaſcuntur, cum abſint Athenienſibus. Quæ contemplatio aufert rurſus nos ad ipſorum animalium naturas, ingenitasque iis vel certiores morborum omnium medicinas. Enimvero rerum omnium parens, nullum animal ad hoc tantum ut paſceretur, aut alia ſatiaret, naſci voluit: arteſque ſalutares inſeruit & viſceribus, quippe cum

ſurdis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

[ab]ſurdis etiam rebus inſeruerit. Tum vero illa ani[m]æ auxilia præſtantiſſima ex anima alia eſſe vo[lu]it, contemplatione ante cuncta mirabili.

LIBER XXVIII.

Procœmium.

CAP. I. *De medicinis ex animalibus.*

DICTAE erant omnium rerum naturæ, inter cœlum ac terram naſcentium, reſtabant quæ ex ipſa tellure fodiuntur, ſi non herbarum ac fruticum tractata re[m]edia auferrent tranſverſos, ex ipſis animalibus [q]uæ ſanantur, reperta majore medicina. Qui ergo [de]xerimus herbas & florum imagines, ac pleraque [in]ventu rara ac difficilia, iidem tacebimus quid in [ip]ſo homine proſit homini, cæteraque genera re[m]ediorum inter nos viventia? cum præſertim, niſi [p]arenti doloribus morbisque, vita ipſa pœna fiat: [m]inime vero: quin omnem inſumemus operam, [li]cet faſtidii periculum urgeat: quando ita decre[t]um eſt, minorem gratiæ, quam utilitatum vitæ, [re]ſpectum habere. Quinimo externa quoque, & [b]arbaros etiam ritus indagabimus: fides tantum [au]tores appellet. Quanquam & ipſi conſenſu pro[ba]: judicata eligere laboravimus, potiusque curæ [re]rum, quam copiæ inſtitimus. Illud admonuiſſe [pe]rquam neceſſarium eſt, dictas jam à nobis na[tu]ras animalium, & quæ cujusque eſſent inventa: [n]eque enim minus profuere medicinas reperien[d]o, quam poſſunt præbendo) nunc quæ in ipſis [a]uxilientur indicari, neque illic in totum omiſſa: [it]aque hæc eſſe quidem alia, illis tamen connexa. [I]ncipiemus autem ab homine, ipſum ſibi exquirentes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

rentes, immenſa ſtatim difficultate obvia. Sanguinem quoque gladiatorum bibunt, ut viventibus poculis, comitiales morbi: quod ſpectare facientes in eadem harena feras quoque horror eſt. At hercule illi ex homine ipſo ſorberi efficaciſſimum putant calidum ſpirantemque, & una ipſam animam ex oſculo vulnerum, cum plagis ne ferarum quidem admoveri ora fas ſit humana. Alii medullas crurum quærunt, & cerebrum infantium. Nec pauci apud Græcos, ſingulorum viſcerum membrorumque etiam ſapores dixere, omnia perſecuti uſque ad reſegmina unguium: quaſi vero ſanitas videri poſſit, feram ex homine fieri, morboque dignum in ipſa medicina, egregia hercule fruſtratione, ſi non proſit. Aſpici humana exta nefas habetur, quid mandi? quis iſta invenit oſtenta? tecum enim res erit everſor juris humani, monſtrorumque artifex, qui primus ea condidiſti, credo ne vita tui oblivıſceretur. Quis invenit ſingula membra humana mandere? qua conjectura inductus? quam poteſt medicina iſta originem habuiſſe? quis veneficia innocentiora effecit, quam remedia? eſto, barbari externique ritus invenerint, etiamne Græci ſuas fecere has artes? extant commentationes Democriti, ad alia noxii hominis è capite oſſa plus prodeſſe: ad alia, amici & hoſpitis. Iam vero vi interempti dente gingivas in dolore ſcarificari, Apollonius efficaciſſimum ſcripſit: Miletus, oculorum ſuffuſiones felle hominis ſanari. Artemon calvaria interfecti, neque cremati, propinavit aquam è fonte noctu comitialibus morbis. Ex eadem ſuſpendio interempti catapotia fecit, contra canis rabioſi morſus Antheus. Atque etiam quadrupedes homines ſanavere, contra inflationes boum, perforatis cornibus inſerentes oſſa huma-

humana: ubi homo occiſus eſſet, aut crematus, ſiliginem quæ pernoctaſſet, ſuum morbis dando. Procul à nobis noſtrisque literis abſint iſta: nos auxilia dicemus, non piacula: ſicubi lactis puerperarum uſus mederi potuit, ſicubi ſaliva tactusve corporis, cæteraque ſimilia. Vitam quidem non adeo expetendam cenſemus, ut quoquo modo trahenda ſit. Quiſquis es talis, æque moriere, etiam cum obſcœnus vixeris, aut nefandus. Quapropter hoc primum quisq; in remediis animi ſui habeat: ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullum melius eſſe tempeſtiva morte: in eaque id optimum, quod illam ſibi quisq; præſtare poterit.

CAP. II. *An ſit in medendo verborum aliqua vis: oſtenta & ſanciri & depelli.*

Ex homine remediorum primum maximę quæſtionis, & ſemper incertæ eſt, valeantne aliquid verba & incantamenta carminum. Quod ſi verum eſt homini acceptum ferri oportere conveniet: ſed viritim ſapientiſſimi cujusque reſpuit fides: in univerſum vero omnibus horis credit vita, nec ſentit. Quippe victimas cædi ſine precatione non videtur, referre, nec Deos rite conſuli. Præterea alia ſunt verba [1] impetrantis, alia depulſoris, alia commendationis. Vidimus certis precationibus obſecraſſe ſummos magiſtratus: & ne quid verborum prætereatur, aut præpoſterum dicatur, de ſcripto præire aliquem, rurſusque alium cuſtodem dari qui attendat, alium vero præponi, qui faveri linguis jubeat: tibicinem canere, ne quid aliud exaudiatur: utraque memoria inſigni, quoties ipſæ diræ obſtrepentes nocuerint, quotiesve precatio erraverit: ſic repente extis adimi capita, vel corda, aut geminari victima ſtante. Duratque immenſo exemplo Deciorum, patris filiique, quo ſe devo-

vere, carmen. Extat Tucciæ Veſtalis inceſtæ precatio, qua uſa aquam in cribro tulit, anno urbis DCIX. Boario vero in foro Græcum Græcamque defoſſos, aut aliarum gentium, cum quibus tum res eſſet, etiam noſtra ætas vidit. Cujus ſacri precationem, qua ſolet præire. Quindecim virum collegii magiſter, ſi quis legat, profecto vim carminum fateatur, ea omnia approbantibus octingentorum triginta annorum eventibus. Veſtales noſtras hodie credimus, nondum egreſſa urbe mancipia fugitiva, retinere in loco precatione: cum ſi ſemel recipiatur ea ratio, & Deos preces aliquas exaud re, aut ullis moveri verbis, confitendum ſit de tota conjectatione. Priſci quidem noſtri perpetuo talia prodidere: difficillimumque ex his etiam fulmina elici, ut ſuo loco docuimus. L. Piſo primo Annalium autor eſt, Tullum Hoſtillum regem ex Numæ libris eodem, quo illum, ſacrificio Iovem cælo devocare conatum, quoniam parum rite quædam feciſſet, fulmine ictum. Multi vero magnarum rerum fata & oſtenta verbis permutari; cum in Tarpeio fodientes delubro fundamenta, caput humanum inveniſſent, miſſis ob id à Senatu legatis, Hetruriæ celeberrimus vates Olenus Calenus præclarum id fortunatumque cernens, interrogatione in ſuam gentem transferre tentavit; ſcipione prius determinata templi imagine in ſolo ante ſe: hoc ergo dicitis Romani? Hic templum Iovis optimi maximi futurum eſt: hic caput invenimus: conſtantiſſima Annalium affirmatione, tranſiturum fuiſſe fatum in Hetruriam, ni præmoniti à filio vatis legati Romani reſpondiſſent: non plane hic, ſed Romæ inventum caput dicimus. Iterum id accidiſſe tradunt, cum in faſtigium ejuſdem delubri præparatæ quadrigæ fictiles
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

in fornace crevisſent: & iterum ſimili modo retentum augurium. Hæc ſatis ſint, exemplis ut appareat, oſtentorum vires & in noſtra poteſtate eſſe: ac prout quæque accepta ſint, ita valere. In Augurum certe diſciplina conſtat, neque diras, neque ulla auſpicia pertinere ad eos, qui quanque rem ingredientes, obſervare ſe ea negaverint: quo munere divinæ indulgentiæ majus nullum eſt. Quid? non & legum ipſarum in Duodecim tabulis verba ſunt? Qui fruges excantaſſet. Et alibi, Qui malum carmen incantaſſet. Verrius Flaccus autores ponit, quibus credat, in oppugnationibus ante omnia ſolitum à Romanis ſacerdotibus evocari Deum, cujus in tutela id oppidum eſſet: promittique illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve. Durat in Pontificum diſciplina id ſacrum: conſtatque ideo occultatum, in cujus Dei tutela Roma eſſet, ne qui hoſtium ſimili modo agerent. Defigi quidem diris deprecationibus nemo non metuit: huc pertinet ovorum, ut exorbuerit quiſque, calices cochlearumque protinus frangi, aut eoſdem cochlearibus perforari: hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximeque Virgilii incantamentorum amatoria imitatio. Figlinarum opera multi rumpi credunt tali modo: non pauci etiam ſerpentes ipſas incantari: & hunc unum illis eſſe intellectum, contrahique Marſorum cantu, etiam in nocturna quiete. Etiam parietes incendiorum deprecationibus circumſcribuntur. Neque eſt facile dictu, externa verba atque ineffabilia derogent fidem validius, an Latina inopinata, & quæ ridicula videri cogit animus, ſemper aliquid immenſum expectans, ac dignum Deo movendo, imo vero quod numini imperet. Dixit Homerus, profluvium ſanguinis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vulnerato femine Vlixem inhibuiſſe carmine: Theophraſtus iſchiadicos ſanari: Cato prodidit luxatis membris carmen auxiliari; M. Varro podagris. Cæſarem Dictatorem poſt unum ancipitem vehiculi caſum, ferunt ſemper, ut primum conſediſſet, id quod plerosque nunc facere ſcimus, carmine ter repetito ſecuritatem itinerum aucupari ſolitum. Licet hanc in partem ſingulorum quoque conſcientiam coarguere: cur enim primum anni incipientis diem lætis precationibus invicem fauſtum ominamur? cur publicis luſtris etiam nomina victimas ducentium proſpera legimus? Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus alii Græcam Nemeſin invocantes: cujus ob id Romæ ſimulacrum in Capitolio eſt, quamvis Latinum nomen non ſit. Cur ad mentionem defunctorum teſtamur memoriam eorum à nobis non ſolicitari? cur impares numeros ad omnia vehementiores credimus? idque in febribus dierum obſervatione intelligitur. Cur ad primitias pomorum hæc vetera eſſe dicimus, alia nova optamus? cur ſternutamentis ſalutamur? quod etiam Tiberium Cæſarem, triſtiſſimum (ut conſtat) hominum, in vehiculo exegiſſe tradunt: & aliqui nomine quoque conſalutare, religioſius putant. Quin & abſentes tinnitu aurium præſentire ſermones de ſe, receptum eſt. Attalus affirmat, ſcorpione viſo, ſi quis dicat duo, cohiberi, nec vibrare ictus. Et quoniam ſcorpio admonuit, in Africa nemo deſtinat aliquid, niſi præfatus Africam: in cæteris vero gentibus, Deos ante obteſtatur, ut velint: nam ſi menſa adſit, [2] nullum ponere, tranſlatitium videmus etiam, quoniam multas religiones pollere manifeſtum eſt. Alius ſaliva poſt aurem digito relata, ſolicitudinem animi propitiat:

pitiat: pollices, cum faveamus, premere etiam proverbio jubemur: in odorando dexteram ad oſculum referimus, totumque corpus circumagimus: quod in lævum feciſſe, Galliæ religioſius credunt. Fulgetras popyſmis adorare, conſenſus gentium eſt. Incendia inter epulas nominata, aquis ſub menſam profuſis abominamur. Recedente aliquo ab epulis, ſimul verri ſolum: aut bibente conviva, menſam vel repoſitorium tolli, inauſpicatiſſimum judicatur. Servii Sulpitii principis viri commentatio eſt, quamobrem menſa linquenda non ſit: nondum enim plures, quam convivæ, numerabantur. Nam ſternutamento revocari ferculum menſamve, ſi non poſtea guſtetur aliquid, inter diras habetur, ut omnino non eſſe. Hæc inſtituere illi, qui omnibus negotiis horisque intereſſe credebant Deos: & ideo placatos etiam vitiis noſtris reliquerunt. Quin & repente conticeſcere convivium adnotatum eſt, non niſi in pari præſentium numero: qua in re famæ labor eſt, ad quencunque eorum pertinens. Cibus etiam è manu prolapſus reddebatur, utique per menſas: vetabantque munditiarum cauſa deflare: & ſunt condita auguria, ſi quid loquenti cogitantive id acciderit, inter execratiſſima. Si Pontifici accidat [3] Ditis cauſa epulanti, in menſa utique id reponi, adolerique ad Larem, piatio eſt. Medicamenta, priuſquam adhibeantur, in menſa forte depoſita, negantur prodeſſe. Vngues reſecari nundinis Romanis tacenti atque à digito indice, multorum pecuniæ religioſum eſt. Capillum vero contrectari, contra defluvia ac dolores capitis, XVII. Luna, atque XXIX. Pagana lege in plerisque Italiæ prædiis cavetur, ne mulieres per itinera ambulantes torqueant fuſos, aut omnino detectos ferant: quo-

niam adverſetur id omnium ſpei, præcipueque frugum. M. Servilius Nonicanus princeps civitatis, non pridem in metu lippitudinis, priuſquam ipſe eam nominaret, aliusve ei prædiceret, duabus literis Græcis, P & A, chartam inſcriptam, circunligatam lino, ſubnectebat collo: Mutianus ter Conſul, eadem obſervatione viventem muſcam in linteolo albo; his remediis carere ipſos lippitudine prædicantes. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contraque ambuſta, quædam etiam experta: ſed prodendo obſtat ingens verecundia, in tanta animarum varietate: quapropter de his, ut libitum cuique fuerit, opinetur.

CAP. III. *Remedia ex homine contra Magos.*

Hominum monſtrificas naturas & veneficos aſpectus, diximus in portentis gentium, & multas animalium proprietates, quæ repeti ſupervacuum eſt. Quorundam hominum tota corpora proſunt, ut ex his familiis, quæ ſunt terrori ſerpentibus, tactu ipſo levant percuſſos, ſuctuve [4] modico. Quorum è genere ſunt Pſylli Marſique, & qui Ophio genes vocantur in inſula [5] Cypro: ex qua familia legatus Exagon nomine, à Conſulibus Romæ in dolium ſerpentium conjectus experimenti cauſa, circummulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum ejus familiæ eſt, ſi modo adhuc durat, vernis temporibus odoris virus: atque eorum ſudor quoque medebatur, non modo ſaliva. Nam in inſula Nili Tontyri naſcentes tanto ſunt crocodilis terrori, ut vocem quoque eorum fugiant. Horum omnium generum in ſua repugnantia interventum quoque mederi conſtat: ſicuti aggravari vulnera introitu eorum, qui unquam fuerint ſerpentium

pentium

pentium canisve dente læſi. Iidem gallinarum incubitus, pecorum fœtus, abortu vitiant. Tantum remanet virus excepto ſemel malo, ut venefici fiant venena paſſi. Remedio eſt, ablui prius manus eorum, aquaque illa eos, quibus medearis, inſpergi. Rurſus à ſcorpione aliquando percuſſi, nunquam poſtea à crabronibus, veſpis, apibusve ferientur. Minus miretur hoc, qui ſciat, veſtem à tineis non attingi, quæ fuerit in funere: ſerpentes ægre, præterquam læva manu extrahi.

CAP. IV. *De quibuſdam ſortilegiis, & ſaliva hominis.*

Pythagoræ inventis non temere fallere; impoſitivorum nominum imparem vocalium numerum, clauditates, oculorumve orbitatem, ac ſimiles caſus dextris aſſignare partibus, parem lævis: ferunt difficiles partus ſtatim ſolvi, cum quis tectum, in quo ſit gravida, tranſmiſerit lapide, vel miſſili ex his, qui tria animalia ſingulis ictibus interfecerint; hominem, aprum, urſam. Probabilius id facit haſta velitaris, evulſa à corpore hominis, ſi terram non attigerit: eoſdem enim illata effectus habet. Sic & ſagittas corpore eductas, ſi terram non attigerint, ſubjectas cubantibus, amatorium eſſe, Orpheus & Archelaus ſcribunt. Quin & comitialem morbum ſanari cibo è carne feræ occiſæ eodem ferro, quo homo interfectus ſit. Quorundam partes medicæ ſunt, ſicuti diximus de Pyrrhi regis pollice: & Elide ſolebat oſtendi Pelopis coſta, quam eburneam affirmabant. Nævos in facie tondere, religioſum habent etiam nunc multi. Hominum vero in primis jejunam ſalivam, contra ſerpentes præſidio eſſe, docuimus: ſed & alios efficaces ejus uſus recognoſcat vita: deſpuimus comitiales morbos, hoc eſt contagia regerimus:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

mus: ſimili modo & faſcinationes repercutimus, dextræque clauditatis occurſum. Veniam quoque à Deis ſpei alicujus audacioris petimus, in ſinum ſpuendo etiam. Eadem ratione terna deſpuere, deprecatione, in omni medicina mos eſt atque ita effectus adjuvare: incipientes furunculos ter præſignare jejuna ſaliva. Mirum dicemus, ſed experimento facile: ſi quem pœniteat ictus eminus cominusve illati, & ſtatim expuat mediam in manum, qua percuſſit, levatur illico percuſſus à pœna: hoc ſæpe delumbata quadrupede approbatur, ſtatim à tali remedio correcto animalis ingreſſu. Quidam vero aggravant ictus, ante conatum ſimili modo ſaliva in manum ingeſta. Credamus ergo lichenas leprasq; jejunæ illitu aſſiduo arceri: item lippitudines, matutina quotidie velut inunctione: carcinomata, malo terræ ſubacto: cervicis dolorem, ſaliva jejuni dextra manu ad dextrum poplitem relata, læva ad ſiniſtrum: ſi quod animal aurem intraverit, & inſpuatur, exire. Inter amuleta eſt, editæ quemque urinæ inſpuere: ſimiliter in calciamentum dextri pedis, antequam induatur: item cum quis tranſeat locum, in quo aliquod periculum adierit. Marcion Smyrnæus, qui de
6 ſimplicium effectibus ſcripſit, rumpi ſcolopendras marinas ſputo tradit: item rubetas, aliasque ranas: Ophilius, ſerpentes ſi quis in hiatum earum expuat. Salpe, torporem ſedari quocunque membro inſtupente, ſi quis in ſinum exputat: aut ſi ſuperior palpebra ſaliva tangatur. Nos ſi hæc, & illa credamus rite fieri: extranei interventu, aut ſi dormiens ſpectetur infans, à nutrice ter adſpui: quanquam religione mutatur, & Faſcinus, Imperatorum quoque, non ſolum infantium cuſtos, qui Deus inter ſacra Romana à Veſtalibus colitur, & cur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& currus triumphantium ſub his pendens defendit medicos invidiæ, juberque eoſdem reſpicere. Similis medicina linguæ, ut ſit exorata à tergo Fortuna, gloriæ carnifex. Morſus hominis inter aſperrimos quoque numeratur. Medentur ſordes ex auribus: ac ne quis miretur, etiam ſcorpionum ictib⁹ ſerpentiumq; ſtatim impoſitæ. Melius è percuſſi auribus proſunt: ita reduvias [7] ajunt ſanari. Serpentium vero ictum, contuſi dentis humani farina. Capillus puerorum, qui primum deciſus eſt, podagræ impetus dicitur levare circumligatus: & in totum impubium impoſitus. Virorum quoque capillus, canis morſibus medetur ex aceto: & capitum vulneribus ex oleo aut vino: ſi credimus, à revulſo cruci, quartanis: combuſtus æque capillus, carcinomati. Pueri qui primus ceciderit dens, ut terram non attingat, incluſus in armillam, & aſſidue in brachio habitus, muliebrium locorum dolores prohibet. Pollex in pede præligatus proximo digito, tumores inguinum ſedat. In manu dextra duo medii lino leviter colligati, diſtillationes atque lippitudines arcent. Quin & ejectus lapillus calculoſo, alligatus ſupra pubem levare cæteros dicitur, ac jocinoris etiam dolores: ac celeritatem partus facere. Addidit Granius, efficaciorem ad hoc eſſe ferro exemptum. Partus accelerat vicinos, ex quo quæque conceperit, ſi cinctu ſuo ſoluto fœminam cinxerit, dein ſolverit, adjecta precatione, ſi vinxiſſe, eundem & ſoluturum, atque abierit. Sanguine ipſius hominis, ex quacunque parte emiſſo, efficaciſſime anginam illini tradunt Orpheus & Archelaus: item ora, comitiali morbo lapſorum: exurgere enim protinus. Quidam, ſi pollices pedum pungantur, exque his guttæ referantur in faciem: aut ſi virgo dextro pollice attin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

gat: hac conjectura cenſentes virgines carnes edendas. Æſchines Athenienſis ex crematorum cinere anginis medebatur & tonſillis, uviſque, & carcinomatis. Hoc medicamentum vocabat botryon. Multa genera morborum primo coitu ſolvuntur, primoque fœminarum menſe: aut ſi non id contingat, longinqua fiunt; maximeque comitiales. Quin & à ſerpente ac ſcorpione percuſſos, coitu levari produnt: verum fœminas Venere ea lædi. Oculorum vitia fieri negant, nec lippire eos, qui cum pedes lavant, aqua inde ter oculos tangant. Immatura morte raptorum manu, ſtrumas, parotidas, guttura tactu ſanari affirmant: quidam vero cujusque defuncti, duntaxat ſui ſexus, læva manu averſa. Et è ligno fulgure icto, rejectis poſt terga manibus, demorderi aliquid, & ad dentem qui doleat, admoveri, remedio eſſe produnt. Sunt qui præcipiant dentem ſuffiri dente hominis ſui ſexus: & eum qui caninus vocetur, inſepulto exemptum adalligari. Terram ex calvaria, pſilothrum eſſe palpebrarum tradunt: herba vero, ſi qua ibi genita ſit, commanducata, dentes cadere. Hulcera non ſerpere oſſe hominis circunſcripta. Alii è tribus puteis pari menſura aquas miſcent, & prolibant novo fictili: reliquum dant in tertianis acceſſu febrium bibendum. Item in quartanis fragmentum clavi à cruce, involutum lana, collo ſubnectunt: aut ſpartum è cruce: liberatoque condunt caverna, quam Sol non attingat. Magorum hæc commenta ſunt: ut cotem, qua ferramenta ſæpe exacuta ſint, ſubjectam ignari cervicalibus, de veneficio deficientis, evocare indicium, ut ipſe dicat quid ſibi datum ſit, & ubi, & quo tempore: autorem tamen non nominare. Fulmine utique percuſſo, circumactum in vulnus hominem, loqui

pro-

protinus conſtat. Inguinibus medentur aliqui, licium telæ detractum alligantes novenis ſeptenisve nodis, ad ſingulos nominantes viduam aliquam, atque ita inguina alligantes licio. Et clavum, aliudve, quod quis calcaverit, alligatum ipſos jubent gerere, ne ſit dolori vulnus. Verrucas avellunt à viceſima Luna, in limitibus ſupini ipſam intuentes, ultra caput manibus porrectis, & quicquid comprehendere, eo fricantes. Clavum corporis, cum cadat ſtella, ſi quis diſtringat, vel cito ſanari ajunt cardinibus oſtiorum aceto affuſo; lutum fronti illitum, capitis dolorem ſedare: item laqueum ſuſpendioſi circundatum temporibus. Si quid è piſce hæſerit faucibus, in aquam demiſſis frigidam pedibus, cadere: ſi vero ex aliis oſſibus, impoſitis capiti ex eodem oſſe [8] oſſiculis. Si panis hæreat, ex eodem in utramque aurem addito pane. Quin & ſordes hominis in magnis fecere remediis quæſtuoſorum gymnaſia Græcorum: quippe ea ſtrigmenta molliunt, calfaciunt, diſcutiunt, complent, ſudore & oleo medicinam facientibus, Vulvis inflammatis contractisq; admoventur. Sic & menſes cient: ſedis inflammationes & condylomata leniunt: item nervorum dolores, luxata, articulorum nodos. Efficaciora ad eadem, ſtrigmenta à balineis, & ideo miſcentur ſuppuratoriis medicamentis. Nam illa, quæ ſunt è ceromate, permiſto cœno, articulos tantum molliunt, calefaciunt, diſcutiunt efficacius, ſed ad cætera minus valent. Excedit fidem impudens cura, qua ſordes virilitatis contra ſcorpionum ictus ſingularis remedii, celeberrimi autores clamant. Rurſus in fœminis, quas infantium alvo editas in vetero ipſo, contra ſterilitatem ſubdi cenſent: meconium vocant. Imo etiam ipſos gymnaſiorum raſere parietes: & illæ

quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quoque ſordes excalfactoriam vim habere dicuntur: panos diſcutiunt: hulceribus ſenum puerorumque, & deſquamatis ambuſtisve illinuntur. Eo minus omitti convenit ab animo hominis pendentes medicinas: abſtinere cibo omni, aut potu, alias vino tantum aut carne, alias balineis, cum quid eorum poſtulet valetudo, in præſentiſſimis remediis habetur. His remediis adnumeratur exercitatio, intentio vocis, ungui, fricari cum ratione. Vehemens enim fricatio ſpiſſat, lenis mollit: multa adimit corpus, auget modica. In primis vero prodeſt ambulatio, geſtatio, & ea pluribus modis. Equitatio ſtomacho & coxis utiliſſima: phthiſi navigatio: longis morbis locorum mutatio. Item ſomno mederi ſibi, aut lectulo, aut rara vomitione. Supini cubitus oculis conducunt, at proni tuſſibus, in latera adverſum diſtillationes. Ariſtoteles & Fabianus plurimum ſomniari circa vernum & autumnum tradunt, magisque ſupino cubitu, at prono nihil. Theophraſtus celerius concoqui dextri lateris incubitu, difficilius à ſupinis.
9 Solum quoque remediorum maximum ab ipſo ſibi præſtari poteſt, ſicut linteorum ſtrigiliumque vehementia: perfundere caput calida ante balinearum vaporationem, & poſtea frigida, ſaluberrimum intelligitur. Item præſumere cibis, & interponere frigidam, ejuſdemque potu ſomnos antecedere, & ſi libeat interrumpere. Notandum, nullum aliud animal calidos potus ſequi, ideoque non eſſe naturales. Mero ante ſomnos colluere ora, propter halitus: frigida matutinis, impari numero, ad cavendos dentium dolores: item poſca oculos contra lippitudines, certa experimenta ſunt.

CAP. V.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. V. *De obſervatione victus.*

Sicut totius corporis valetudini, in varietate victus obſervata. Hippocrates tradit non prandentium exta celerius ſeneſcere. Verum id remediis cecinit, non epulis: quippe multo utiliſſima eſt temperantia in cibis. L. Lucullus hanc de ſe præfecturam ſervo dederat: ultimoque probro manus in cibis triumphali ſeni deducebatur, vel in Capitolio epulanti, pudenda re, ſervo ſuo facilius parêre, quam ſibi.

CAP. VI. *De ſternutamento, & Venere, & cæteris remediis.*

Sternutamenta [10] pinna gravedinem emendant, & ſi quis [11] muris nares, ut tradunt, oſculo attingat, ſternutamenta & ſingultum. Ob hoc Varro ſuadet palmam alterna manu ſcalpere. Pleriq; annulum è ſiniſtra in longiſſimum dexteræ digitum transferre, aut in aquam ferventem manus immergere. Theophraſtus ſenes laborioſius ſternuere dicit. Venerem damnavit Democritus, ut in qua homo alius exiliret ex homine. Ex hercule raritas ejus utilior: Athletæ tamen torpentes reſtituuntur Venere, vox revocatur, cum è candida declinat in fuſcam. Medetur & lumborum dolori, oculorum hebetationi, mente captis ac melancholicis. Adſidere gravidis, vel cum remedium alicui adhibeatur, digitis pectinatim inter ſe implexis, veneficium eſt: idq; compertum tradunt Alcmena Herculem pariente: pejus, ſi circa unum ambove genua. Item poplites alternis genibus imponi: ideo hæc in conciliis ducum poteſtatumve fieri vetuere majores, velut omnem actum impedientia: vetuere & ſacris votiſve ſimili modo intereſſe. Capita autem aperiri aſpectu magiſtratuum, non venerationis cauſa juſſere, ſed (ut Varro autor eſt)

valetu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

valetudinis, quoniam firmiora conſuetudine ea fierent. Cum quid oculo inciderit, alterum comprimi prodeſt: cum aqua dextræ auriculæ, ſiniſtro pede exultare, capite in dextrum humerum devexo, invicem è diverſa aure. Si tuſſis concitet, ſalivam in frontem ab alio afflari. Si jaceat uva, à vertice morſu alterius ſuſpendi. In cervicis dolore poplites fricare, aut cervicem in poplitum. Pedes in humo deponi, ſi nervi in his cruribusve tendantur in lectulo: aut ſi in læva parte id accidat; ſiniſtræ plantæ pollicem dextra manu apprehendi: item è diverſo. Extremitates corporis vel aurium perſtringi contra horrores corporis, ſanguinemve narium immodicum: lino vel papyro principia genitalium: femur medium, ad cohibenda urinæ profluvia. In ſtomachi ſolutione pedes preſſare, aut manus in ferventem aquam dimittere. Iam & ſermoni parci, multis de cauſis ſalutare eſt. Triennio Mecœnatem Meſſium accepimus ſilentium ſibi imperaviſſe, à convulſione reddito ſanguine. Nam everſos ſcandentesq; ac jacentes, ſi quid ingruat, contraque ictus, ſpiritum cohibere ſingularis præſidii eſt: quod inventum eſſe animalis docuimus. Clavum ferreum defigere, in quo loco primum caput defixerit corruens morbo comitiali, abſolutorium ejus mali dicitur. Contra renum aut lumborum veſicæque cruciatus, in balinearum ſoliis pronos urinam reddere mitigatorium habetur. Vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt: atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam habere utilem dicuntur: quippe cum Hercules eum prodiderit. Numerum quoque quaternarum Demetrius condito volumine, & quare quaterni cyathi ſextariive non eſſent potandi. Contra lippitudines retro aures fri-

care

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

care prodeſt,& lacrymoſis oculis frontem. Augurium ex homine ipſo eſt non timendi mortem in ægritudine, quandiu oculorum pupillæ imaginem reddant. Magna & urinæ non ratio ſolum, ſed etiam religio apud autores invenitur,digeſta in genera: ſpadonum quoque ad fœcunditatis beneficia. Verum ex his quæ referre fas ſit, impubium puerorum contra ſalivas aſpidum, quas ptyadas vocant, quoniam venena in oculos hominum expuant: contra oculorum albugines, obſcuritates, cicatrices, argema, palpebras, & cum ervi farina contra aduſtiones, contra aurium pura, vermiculosque ſi decoquatur ad dimidias partes cum porro capitato novo fictili: vaporatio quoque ea menſes fœminarum ciet. Salpe fovet illa oculos firmitatis cauſa: illinit Sole uſta, cum ovi albumine, efficacius ſtruthiocameli, binis horis: hac & atramenti lituræ abluuntur. Virilis podagris medetur, argumento fullonum, quos ideo tentari eo morbo negant. Veteri miſcetur cinis oſtreorum, adverſus eruptiones in corpore infantium, & omnia hulcera manantia: ea exeſis, ambuſtis, ſedis vitiis, rhagadiis, & ſcorpionum ictibus illinitur. Obſtetricum nobilitas non alio ſucco efficacius curari pronuntiavit corporum pruritus nitro addito, hulcera capitum, porrigines, nomas, præcipue genitalium. Sua cuique autem (quod fas ſit dixiſſe) maxime prodeſt, confeſtim perfuſo, canis morſu, echinorumque ſpinis inhærentibus, & in ſpongia laniſve impoſita: aut adverſus canis rabidi morſus, cinere ex ea ſubacto: contraque ſerpentium ictus. Nam contra ſcolopendras mirum proditur, vertice tacto urinæ ſuæ gutta, liberari protinus læſos. Auguria valetudinis ex ea traduntur: ſi mane candida, dein rufa ſit: illo modo concoquere, hoc

concoxiſſe ſignificatur. Mala ſigna rubræ, peſſima nigræ: mala bullantis & craſſæ: in qua quod ſubſidit, ſi album eſt, ſignificat circa articulos aut viſcera dolorem imminere. Eadem viridis, morbum viſcerum, pallida bilis, rubens ſanguinis. Mala, & in qua veluti furfures atque nubeculæ apparent. Diluta quoq; alba vitioſa eſt: mortifera vero craſſa, gravi odore: & in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant ejus cauſa contra Solem Lunamque nudari, aut umbram cujuſquam ab ipſa aſpergi. Heſiodus juxta obſtantia reddi ſuadet, ne Deum aliquem nudatio offendat. Hoſthanes contra mala medicamenta omnia promiſit auxiliari, matutinis horis ſuam cuique inſtillatam in pedem.

CAP. VII. *De remediis muliebribus.*

Quæ ex mulierum corporibus traduntur, ad portentorum miracula accedunt, ut ſileamus diviſos membratim in ſcelera abortus, menſium piacula, quæque alia non obſtetrices modo, verum etiam ipſę meretrices prodidere. Capilli ſi crementur, odore ſerpentes fugari: eodem odore vulvæ morbo ſtrangulatas reſpirare. Cinere eo quidem, ſi in teſta ſint cremati, vel cum ſpuma argenti, ſcabritias oculorum ac prurigines emendari: item verrucas, & infantium hulcera cum melle. Capitis quoque vulnera, & omnium hulcerum ſinus, addito melle ac thure. Panos, podagras, cum adipe ſuillo, ſacrum ignem, ſanguinemque ſiſti illico, & formicationes corporum. De lactis uſu convenit, dulciſſimum eſſe molliſſimumque, & in longa febre cœliacisq; utiliſſimum, maxime ejus quæ jam infantem removerit: & in malacia ſtomachi, in febribus, roſionibus, efficaciſſimum experiuntur: item mammarum collectionibus cum thure, oculo ab ictu cruore ſuffuſo, & in dolore aut epipho-

ris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tis ſi immulgeatur, plurimum prodeſt: magisque cum melle & narciſſi ſucco, aut thuris polline. Semperque in omni uſu efficacius ejus, quæ marem enixa ſit: multoque efficaciſſimum ejus, quæ geminos peperit mares, & ſi vino ipſa cibisque acrioribus abſtineat. Miſto præterea ovorum candido liquore, madidaque lana frontibus impoſitum, fluxiones oculorum ſuſpendit. Nam ſi rana ſaliva ſua oculum aſperſerit, præcipuum eſt remedium: & contra morſum ejuſdem bibitur, inſtillaturque. Qui ſimul matris filiæque lacte inunctus ſit, liberari oculorum metu in totam vitam affirmant. Aurium quoque vitiis medetur, modice admiſto [12] oleo: aut ſi ab ictu dolent, anſerino adipe tepefactum: ſi odor gravior ſit, ut plerunque fit longis vitiis, diluto melle lana includitur. Et contra morbum regium in oculis relictum, inſtillatur cum elaterio. Peculiariter valet potum contra venena, quæ data ſunt è marino lepore bupreſtique, & ut Ariſtoteles tradit, dorycnion. Et contra inſaniam, quæ facta ſit hyoſciami potu. Podagris quoque jubent illini cum cicuta: alii cum œſypo & adipe anſerino: qualiter etiam vulvarum doloribus imponitur. Alvum etiam ſiſtit potum, ut Rabirius ſcribit: & menſes ciet. Ejus vero quæ fœminam enixa ſit, ad vitia tantum in facie ſananda prævalet. Pulmonum quoque incommoda lacte mulieris ſanantur: cui ſi admiſceatur impubis pueri urina vel mel Atticum, omnia ſingulorum cochlearum menſura, murmura quoque aurium ejici invenio. Ejus quæ marem peperit lacte guſtato, canes rabioſos fieri negant. Mulieris ſalivam quoque jejunæ potentem dijudicant oculis cruentatis: & ſi contra epiphoras, ferventes anguli oculorum ſubinde madefiant: efficacius, ſi cibo vinoque ſe

pridie

pridie ea abſtinuerit. Invenio & faſcia mulieris alligato capite, dolores minui. Poſt hæc nullus eſt modus. Iam primum abigi grandines turbinesque, contra fulgura, ipſa in menſe connudata: ſic averti violentiam cæli in navigando quidem tempeſtates etiam ſine menſtruis. Ex ipſis vero menſibus, monſtrificis alias, uti ſuo loco indicavimus, dira & infanda vaticinantur: è quibus dixiſſe non pudeat, ſi in defectu Lunę Soliſve congruat vis illa, irremediabilem fieri: non ſegnius & ſilente Luna, coitusque tum maribus exitiales eſſe atque peſtiferos: purpuram quoque ab his eo tempore pollui: tanto vim eſſe majorem. Quocunque autem alio menſtruo, ſi nudatæ ſegetem ambiant, erucas ac vermiculos ſcarabæosque ac noxia alia decidere: Metrodorus Scepſius in Cappadocia inventũ prodit, ob multitudinem cantharidum: ire ergo per media arva, retectis ſuper clunes veſtibus: alibi ſervatur, ut nudis pedibus eant, capillo cinctuque diſſoluto. Cavendum ne id oriente Sole faciant: ſementem enim areſcere: item novellas vites ejus tactu in perpetuum lædi: rutam & ederam res medicatiſſimas illico mori. Multa diximus de hac violentia. Sed præter illa certum eſt, apes tactis alveariis fugere: linaque, cũ[13] coquantur, nigreſcere: aciem in cultris tonſorum hebeteſcere: æs contactum grave virus accipere & æruginem, magis ſi decreſcente Luna id accidat: equas, ſi ſint gravidæ, tactas abortum pati. Quin & aſpectu omnino, quamvis procul viſas, ſi purgatio illa poſt virginitatem prima ſit, aut in virginea ætate ſpontanea. Nam bitumen in Iudea naſcens, ſola hac vi ſuperari, filo veſtis contactæ, docuimus. Ne igne quidem vincitur, quo cuncta: cinisque etiam ille, ſi quis aſpergat lavandis veſtibus, purpuras mutat,
florem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

lorem coloribus adimit, ne ipſis quidem fœminis malo ſuo inter ſe immunibus: abortum facit illitus, aut ſi omnino prægnans ſupergrediatur. Quæ Lais & Elephantis inter ſe contraria prodidere de abortivis, carbone è radice braſſicæ vel myrti vel tamaricis in eo ſanguine extincto: item aſinas non concipere tot annis, quot grana hordei contacta ederint: quæque alia nuncupavere monſtrifica, aut inter ipſas pugnantia, cum hæc fœcunditatem fieri iiſdem modis, quibus illa ſterilitatem, pronuntiaret, melius eſt non credere. Bythus Dyrrhachinus hebetata aſpectu ſpecula recipere nitorem tradit, iiſdem averſa rurſus contuentibus: omnemque vim talem reſolvi, ſi mullum piſcem ſecum habeant. Multi vero ineſſe etiam remedia tanto malo ajunt: podagras illini, ſtrumas, & parotidas, panos, ſacros ignes, furunculos, epiphoras tactatu earum mulierum leniri. Lais & Salpe canum rabioſorum morſus, & tertianas quartanasque febres, menſtruo in lana arietis nigri, argenteo brachiali incluſo. Diotimus Thebanus, veſtis omnino ita infectæ portiuncula, ac vel licio, brachiali inſerta. Sotira obſtetrix, tertianis quartanisque efficaciſſimum dixit plantas ægri ſubterlini: multoque efficacius, ab ipſa muliere, & ignoranti: ſic & comitiales excitari. Icetidas medicus quartanas coitu finiri, incipientibus duntaxat menſtruis, ſpopondit. Inter omnes vero convenit, ſi aqua potusque formidetur à morſu canis, ſuppoſita tantum calici lacinia tali, ſtatim metum eum diſcuti: videlicet prævalente ſympathia illa Græcorum, cum rabiem canum ejus ſanguinis guſtatu incipere diximus. Cinere eo jumentorum omnium hulcera ſanari certum eſt, addita caminorum farina & cera. Maculas autem è veſte eas, non niſi ejuſdem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

urina elui. Cinerem per ſe roſaceo miſtum, fœminarum præcipue, capitis ſedare dolores illitum fronti. Aſperrimamque vim profluvii ejus eſſe primis annis virginitate ſoluta. Id quoque convenit, quo nihil equidem libentius crediderim, tactis omnino menſtruo poſtibus: irritas fieri Magorum artes, generis vaniſſimi, ut æſtimare licet. Ponam enim vel modeſtiſſimum è promiſſis eorum: ex homine ſiquidem reſegmina unguium è pedibus manibusque cera permiſta, ita ut dicatur tertianæ, vel quotidianę, vel quartanæ febri remedium quæri, ante Solis ortum alienæ januæ affigi jubent, ad remedia in iis morbis: quanta vanitate ſi falſum eſt, quantave noxa, ſi transferunt morbos ad innocentiores? Ex his omnium digitorum reſegmina unguium, ad cavernas formicarum abjici jubent, eamque quæ prima cœperit trahere, correptam ſubnecti collo, ita diſcuti morbum.

CAP. VIII. *Medicinæ ex animalibus peregrinis, de elephanto, & leone, & camelo, & hyæna, & crocodilo, & chamæleonte, & ſcinco, & hippopotamo, & lyncibus.*

Hæc ſunt, quæ retuliſſe fas ſit, ac pleraque ex iis non niſi honore dicto: reliqua inteſtabilia & infanda, ut feſtinet oratio ab homine fugere. In cæteris claritates animalium aut operum ſequemur. Elephanti ſanguis, præcipue maris, fluxiones omnes, quas rheumatiſmos vocant, ſiſtit. Ramentis eboris cum melle Attico (ut ajunt) [14] nubeculæ in facie, ſcobe paronychia tolluntur. Proboſcidis tactu capitis dolor levatur, efficacius ſi & ſternuat. Dextra pars proboſcidis cum Lemnia rubrica adalligata, impetus libidinum ſtimulat. Sanguis & ſyntecticis prodeſt, jecurq; comitialibus morbis. Leonis adipes cum roſaceo, cutem in facie cuſto-
diunt

diunt à vitiis, candoremque ſervant: ſanant & adusta nivibus, articulorumque tumores. Magorum vanitas perunctis eo adipe, faciliorem gratiam apud reges populoſve promittit: præcipue tamen eo pingui, quod ſit inter ſupercilia, ubi eſſe nullum poteſt: ſimilia dentis, maxime à dextra parte, villique è roſtro inferiori, promiſſa ſunt. Fel aqua addita, claritatem oculis inunctis facit: & cum adipe ejuſdem, comitiales morbos diſcutit, levi guſtu, & ut protinus, qui ſumpſere, curſu id digerant. Cor in cibo ſumptum, quartanis medetur: adeps cum roſaceo quotidianis febribus: perunctos eo beſtiæ fugiunt: reſiſtere etiam inſidiis videtur. Cameli cerebrum arefactum, potumque ex aceto, comitialibus morbis ajunt mederi: item fel cum melle potum: hoc & anginæ. Cauda arefacta ſolvi alvum: fimi cinere criſpari capillum cum oleo: & dyſentericis prodeſt illitus cinis, potusque quantum tribus digitis capiatur, & comitialibus morbis: urinam fullonibus utiliſſimam eſſe tradunt: itemque hulceribus manantibus: Barbaros conſtat eam ſervare quinquennio, & heminis potâ ciere alvum: ſetas è cauda contortas, & ſiniſtro brachio adalligatas, quartanis mederi. Hyænam Magi ex omnibus animalibus in maxima admiratione poſuerunt, utpote cui & ipſi Magicas artes dederint, vimque, qua alliciat ad ſe homines mente alienatos. De permutationis ſexus annua vice diximus, cæteraque de monſtrifica natura ejus: nunc perſequemur quæcunque medicinis produntur. Præcipue pantheris terrori eſſe traduntur, ut ne conentur quidem reſiſtere: & aliquid de corio earum habentem non appeti: mirumque dictu, ſi pelles utriusque contrariæ ſuſpendantur, decidere pilos pantheræ: Cum fugiant venantem,

nantem, declinare ad dextram, ut prægreſſi hominis veſtigia occupent: quod ſi ſucceſſerit, alienari mente, ac vel ex equo hominem decidere: at ſi in lævam detorſerit, deficientis argumentum eſſe, celeremque capturam. Facilius autem capi, ſi cinctus ſuos venator, flagellumque imperitans equo ſeptenis alligaverit nodis. Mox, ut eſt ſolers ambagibus vanitas Magorum, capi jubent Geminorum ſignum tranſeunte Luna, ſingulosque prope pilos ſervari: capitis dolori alligatam cutem prodeſſe quæ fuerit in capite ejus: lippitudini fel illitum frontibus: aut ne omnino lippiatur decoctum cum mellis Attici cyathis tribus & croci uncia, inunctum: ſic & caligines diſcuti & ſuffuſiones: claritatem excitari melius inveterato medicamento: aſſervari autem in Cypria pyxide: eodem ſanari argema, ſcabritias, excreſcentia in oculis: item cicatrices. Glaucomata vero jocinoris recentis inaſſati ſanie, cum deſpumato melle, inunctis. Dentes ejus dentium doloribus tactu prodeſſe, vel adalligatos ordine; humeros humerorum & lacertorum doloribus: ejuſdem dentes ſi de ſiniſtra parte roſtri eruti ſint, alligatos pecoris aut capri pelle, ſtomachi cruciatibus: pulmones in cibo ſumptos cœliacis: ventriculis, cinerem cum olea illitum: nervis, medullas è dorſo cum oleo vetere ac[16] felle. Febribus quartanis, jecur deguſtatum ter ante acceſſiones. Podagris, ſpinæ cinerem cum lingua & dextro pede vituli marini, addito felle taurino, omnia pariter cocta, atque illita hyænæ pelle: in eodem morbo prodeſſe & fel cum lapide Aſſio. Tremulis, ſpaſticis, exilientibus, & quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita, ut reliquæ partes cum cerebro hyænæ illinantur. Pilos etiam auferri, hac compoſitione illita, aut per ſe

felle,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſelle, evulſis prius, quos renaſci non libeat: ſic &
palpebris inutiles tolli. Lumborum doloribus carnes è lumbis edendas, illinendasque cum oleo. Sterilitatem mulierum emendari, oculo cum glycyrrhiza & anetho ſumpto in cibo, promiſſo intra triduum conceptu. Contra nocturnos pavores umbrarumque terrorem unus è magnis dentibus lino illigatus ſuccurrere narratur. Furentes ſuffiri eodem, & circumligare ante pectus cum adipe renum, aut jecinore, aut pelle præcipiunt. Mulieri candida à pectore hyænæ caro, & pili ſeptem, & genitale cervi ſi illigentur dorcadis pelle, collo ſuſpenſa, continere partus promittunt. Venerem ſtimulari, genitali ad ſexus ſuos in melle ſumpto, etiamſi viri mulierum coitus oderint, Quinimo totius domus concordiam, eodem genitali & articulo ſpinæ cum adhærente corio aſſervatis, conſtare: quem ſpinę articulum ſive nodum Atlantion vocant: eſt autem primus: in comitialium quoque remediis habent eum. Adipe accenſo, ſerpentes fugari dicunt. Maxillæ parte comminuta cum aniſo, & in cibo ſumpta, horrores ſedari: eodem ſuffitu mulierum menſes evocari. Tantumque eſt vanitas, ut ſi ad brachium adalligetur ſuperioris roſtri dextræ partis dens, jaculantium ictus deerraturos negent. Palato ejuſdem arefacto, & cum alumine Ægyptio calefacto, ac ter in ore permutato, fœtores & hulcera oris emendari. Eos vero, qui linguam in calceamento ſub pede habeant, non latrari à canibus. Siniſtra parte cerebri naribus illita, morbos perniciosos mitigari, ſive hominum, ſive quadrupedum. Frontis corium faſcinationibus reſiſtere. Cervicis carnes ſive mandantur, ſive bibantur, areſtæ, lumborum doloribus. Nervis à dorſo armisque, ſuffiendos nervorum dolores. Pilos roſtri admotos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

motos mulierum labris, amatorium eſſe. Iecur pe
tum, torminibus & calculis mederi. Iam cor in ci
bo potuve ſumptum, omnibus doloribus corpo
rum auxiliari: lienem lienibus: omentum, hulce
rum inflammationibus cum oleo: medullas, dolo
ribus ſpinæ & nervorũ, laſſitudini renum. Nervo
potos in vino cum thure, fœcunditatem reſtituer
ademptam veneficio. Vulvam cum mali Puni
dulcis cortice in potu datam prodeſſe mulierur
vulvæ. Adipe è lumbis ſuffiri difficulter pariente
& ſtatim parere. E dorſo medullam adalligatar
contra vanas ſpecies opitulari. Spaſticis, genitale
maribus ſuffitu. Item lippientibus, ruptis, & cont
inflammationes, ſervatos pedes, tactu: lævos de
tris partibus, dextros lævis. Siniſtrum pedem ſi
perlatum parturienti, lethalem eſſe: dextro illat
facile eniti. Membranam quæ fel contineat, ca
diacis potam in vino vel in cibo ſumptam, ſuccu
rere: veſicam in vino potam, contra urinæ inco
tinentiam. Quæ autem in veſica inventa ſit urin
additis oleo ac ſeſamo, & melle, hauſtam prodeſ
ægrimoniæ veteri. Coſtarum primam & octavan
ſuffitu ruptis ſalutarẽ eſſe: ex ſpina vero parturie
tibus oſſa: ſanguinem cum polenta ſumptum, to
minibus: eodem tactis poſtibus, ubicunque Mag
rum infeſtari artes, non elici Deos, nec colloqu
ſive lucernis, ſive pelvi, ſive aqua, ſive pila, ſive qu
alio genere tententur. Carnes ſi edantur, cont
canis rabidi morſus efficaces eſſe: etiamnum jec
efficacius. Carnes vel oſſa hominis, ſi quæ in ve
triculo occiſæ inveniantur, ſuffitu podagricis au
liari. Si ungues inveniantur in his, mortem a
cujus capientium ſignificari. Excrementa ſive o
reddita, cum interimitur, contra Magicas inſidi
pollere. Fimum, quod in inteſtinis inventum ſ

aref

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ırefactum, ad dyſentericos valere potum: illitumque cum adipe anſerino opitulari toto corpore læ-is malo medicamento: à cane vero morſis adipem illitum, & corium ſubſtratum. Rurſus tali ſiniſtri cinere decocto cum ſanguine muſtelæ, per-unctos omnibus odio venire: idem fieri oculo decocto. Super omnia eſt, quod extremam fiſtulam inteſtini contra ducum, ac poteſtatum iniquitates commonſtrant, & ad ſucceſſus petitionum, judiciorumq; ac litium eventus, ſi omnino tantum aliquis ſecum habeat. Ejuſdem caverna ſiniſtro lacerto alligata, ſi quis mulierem reſpiciat, amatorium eſſe tam præſens, ut illico ſequatur. Ejuſdem oci pilorum cinerem ex oleo illitum viris, qui ſint probroſæ mollitiei, non modo pudicos, ſed & ſeveros mores induere. Proxime ſabuloſus eſt crocodilus, ingens quoque ille cui vita in aqua terraque communis: duo enim genera eorum: illius è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus (ſi credimus) ſtimulant: canini ejus dentes febres ſtatas arcent thure repleti (ſunt enim cavi) tane diebus quinque ab ægro cernatur, qui adalligaverit: idem pollere & ventre exemptos lapillos, adverſus febrium horrores venientes tradunt: eadem de cauſa Ægyptii perungunt & adipe ægros ſuos. Alter illi ſimilis, multum infra magnitudinem, in terra tantum, odoratiſſimisque floribus vivit: ob id inteſtina ejus diligenter exquiruntur jucundo nidore farcta: crocodileam vocant, oculorum vitiis utiliſſimam, cum porri ſucco inunctis, & contra ſuffuſiones vel caligines: illita quoque ex oleo cyprino, moleſtias in facie enaſcentes tollit: ex aqua vero morbos omnes, quorum natura ſerpit in facie, nitoremque reddit: lentigines tollit ac varos, omnesque maculas. Et contra co-

initiales morbos bibitur ex aceto mulſo binis obolis: appoſita menſes ciet: optima, quæ candidiſſima & friabilis, minimeque ponderoſa: cum teratur inter digitos fermenteſcens: lavatur, ut ceruſſa: adulterant amylo, aut Cimolia, ſed maxime, qui captum oryza tantum paſcunt. Felle inunctis oculis ex melle contra ſuffuſiones, nihil utilius prædicant. Inteſtinis & reliquo corpore ejus ſuffiri vulva laborantes ſalutare tradunt: item velleribus circundari vapore ejus infectis. Corii utriusque cinis ex aceto illitus his partibus, quas ſecari opus ſit, aut nidor cremati, ſenſum omnem ſcalpelli aufert. Sanguis utriusque claritatem viſus inunctis donat: & cicatrices oculorum emendat. Corpus ipſum excepto capite pedibusque, elixum manditur iſchiadicis: tuſſimque veterem ſanat, præcipue in pueris: item lumborum dolores. Habent & adipem, quo tactus pilus defluit: hic perunctos à crocodilis tuetur, inſtillaturq; morſibus. Cor annexum in lana ovis nigræ, cui nullus alius color incurſaverit, & primo partu genitæ, quartanas abigere dicitur. Iungemus illis ſimillima, & peregrina æque animalia, priusque Chamæleontem, peculiari volumine dignum exiſtimatum Democrito, ac per ſingula membra deſecatum, non ſine magna voluptate noſtra, cognitis proditisque mendaciis Græcæ vanitatis. Similis & magnitudine eſt ſupra dicto crocodilo, ſpinæ tantum acutiore curvatura, & caudæ amplitudine diſtans. Nullum animal pavidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe mutationis. Vis ejus maxima contra accipitrum genus: detrahere enim ſupra volantem ad ſe traditur, & voluntarium præbere lacerandum cæteris animalibus. Caput ejus & guttur ſi roboreis lignis accendantur, imbrium & toni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

gruum concurſus facere, Democritus narrat: item jecur in tegulis uſtum. Reliqua ad veneficia pertinentia quæ dicit, tanquam falſa exiſtimantes, omittemus, præterquam ubi irriſu coarguendus. Dextro oculo, ſi viventi eruatur, albugines oculorum cum lacte caprino tolli: lingua adalligata, pericula puerperii: eundem ſalutarem eſſe parturientibus, ſi ſit domi: ſi vero inferatur, perniciosiſſimum. Linguam, ſi viventi exempta ſit, ad judiciorum eventus pollere. Cor adverſus quartanas illigatum nigra lana primæ tonſuræ. Pedem è prioribus dextrum, hyænæ pelle adalligatum ſiniſtro brachio, contra latrocinia terroresque nocturnos pollere. Item dextram mamillam contra formidines pavoresque. Siniſtrum vero pedem torreri in furno cum herba quæ etiam chamæleon vocetur, additoque unguento in paſtillos digeri: eos in ligneo vaſe conditos, præſtare (ſi credimus) ne cernatur ab aliis qui habeat. Armum dextrum ad vincendos adverſarios vel hoſtes valere, utique ſi abjectos ejuſdem nervos calcaverit. Siniſtrum humerũ quibus monſtris conſecret, qualiter ſomnia quæ velis & quibus velis mittantur, pudet referre. Omnia ea dextro pede ſolvi: ſicut ſiniſtro latere lethargos, quos fecerit dextrum: capitis dolores, inſperſo vino, in quo latus alterutrum maceratum ſit, ſanari. Feminis ſiniſtri vel pedis cineri, ſi miſceatur lac ſuillum, podagricos fieri illitis pedibus. Felle glaucomata & ſuffuſiones corrigi prope creditur, tridui inunctione: ſerpentes fugari ignibus inſtillato: muſtelas contrahi in aquam conjecto: corpore vero illito, detrahi pilos. Idem præſtare narrant jecur, cum ranæ rubetæ pulmone illitum. Præterea jocinore amatoria diſſolvi. Melancholicos autem ſanari, ſi ex corio chamæleontis her-

bæ ſuccus bibatur. Inteſtina & fimum eorum, cum id animal nullo cibo vivat, cum ſimiarum urina illita inimicorum januæ, odium omnium hominum his conciliare. Cauda, flumina & aquarum impetus ſiſti, ſerpentes ſoporari. Eadem medicata cedro & myrrha, illigataque gemino ramo palmæ, percuſſam aquam diſcuti, ut quæ intus ſint omnia appareant: utinamque eo ramo contactus eſſet Democritus, quoniam ita loquacitates immodicas promiſit inhiberi. Palamque eſt, virum alias ſagacem & vitæ utiliſſimum, nimio juvandi mortales ſtudio prolapſum. Ex eadem ſimilitudine eſt Scincus, quem quidam terreſtrem crocodilum eſſe dixerunt, candidiore tantum & tenuiore cute. Præcipua tamen differentia dignoſcitur à crocodilo, ſquamarum ſeta à cauda ad caput verſa. Maximus Indicus, deinde Arabicus: afferuntur ſalſi. Roſtrum ejus & pedes in vino albo poti, cupiditates Veneris accendunt: utique cum ſatyrio & erucæ ſemine, ſingulis drachmis omnium, ac piperis duabus admiſtis, ita ut paſtilli ſingularum drachmarum bibantur: per ſe laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur. Prodeſt & contra ſagittarum venena, ut Apelles tradit, ante poſteaque ſumptus: in antidota quoque nobilia additur. Seſtius plus quam drachmæ pondere in vini hemina potum, perniciem afferre tradit: præterea ejuſdem decocti jus cum melle ſumptum, Venerem inhibere. Eſt crocodilo cognatio quædam amnis ejuſdem, geminique victus cum Hippopotamo: repertore detrahendi ſanguinis, ut diximus. Plurimi autem ſuper Saiticam præfecturam: hujus corii cinis cum aqua illitus, panos ſanat: adeps frigidas febres: item fimum ſuffitu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſitu. Dentes è parte læva dolores dentium, ſcarificatis gingivis. Pellis ejus è ſiniſtra parte frontis in inguina adalligata, Venerem inhibet: ejuſdem cinis alopecias explet: teſticuli drachma ex aqua contra ſerpentes bibitur: ſanguine pictores utuntur. Peregrinæ ſunt & Lynces, quæ clariſſime omnium quadrupedum cernunt: ungues earum omnes cum corio exuri efficaciſſime in Carpatho inſula tradunt: hoc cinere poto, propudia virorum: ejuſdem aſperſu, fœminarum libidines inhiberi: item pruritus corporum: urina, ſtillicidia veſicæ. Itaque eam protinus terra pedibus aggeſta obruere traditur: eadem autem & jugulorum dolori monſtratur in remedio. Hactenus de externis. Nunc revertemur ad noſtrum orbem: primumque communia animalium remedia, atque eximia dicemus.

CAP. IX. *Medicinæ communes ex feris animalibus, aut ejuſdem generis placidis. Lactis uſus & obſervationes, & de caſeis, butyro & adipe.*

Sicuti de lactis uſu: utiliſſimum cuique maternum: concipere nutrices exitioſum eſt: hi ſunt enim infantes qui coloſtrati appellantur, denſato lacte in caſei ſpeciem. Eſt autem colloſtra, prima à partu ſpongioſa denſitas lactis. Maxime autem alit quodcunque humanum, mox caprinum: unde fortaſſis fabulæ Iovem ita nutritum dixere. Dulciſſimum ab hominis camelinum, efficaciſſimum ex aſinis. Magnorum animalium & corporum, facilius redditur. Stomacho accommodatiſſimum caprinum, quoniam fronde magis, quam herba, veſcuntur; bubulum medicatius; ovillum dulcius & magis alit; ſtomacho minus utile, quoniam eſt pinguius. Omne autem vernum aquatius æſtivo,

& de novellis : probatiſſimum verò quod in ungue hæret, nec defluit : innocentius decoctum, præcipue cum calculis marinis. Alvus maxime ſolvitur bubulo : minus inflat quodcunque decoctum. Vſus lactis ad omnia intus exhulcerata, maxime renes, veſicam, interanea, fauces, pulmones : foris ad pruritum cutis, eruptiones pituitæ, poſt abſtinentiam. Nam ut in Arcadia bubulum biberent phthiſici, ſyntecticique & cachectæ, diximus in ratione herbarum. Sunt inter exempla, qui aſininum bibendo liberati ſint podagra chiragrave. Medici ſpeciem unam addidere lactis generibus, quod ſchiſton appellavere : id fit hoc modo : Fictili novo fervet, caprinum maxime, ramiſque ficulneis recentibus miſcetur, additis totidem cyathis mulſi, quot ſint heminæ lactis : cum fervet, ne circunfundatur, præſtat cyathus argenteus cum frigida aqua demiſſus ita ne quid fundat: ablatum deinde igni refrigeratione dividitur, & diſcedit ſerum à lacte. Quidam & ipſum ſerum jam muſto potentiſſimum, decoquunt ad tertias partes, & ſub dio refrigerant : bibitur autem efficaciſſime heminis per intervalla ſingulis diebus quinis : melius à potu geſtari: datur comitialibus, melancholicis, paralyticis, in lepris, elephantiaſi, articularibus morbis. Infunditur quoque lac contra roſiones à medicamentis factas : & ſi uratur dyſenteria, decoctum cum marinis lapillis, aut cum ptiſana hordeacea : Item ad roſiones inteſtinorum, bubulum aut ovillum utilius. Recens quoque dyſentericis infunditur: ad colum autem crudum : item vulvæ, & contra ſerpentium ictus : phthiſicis, cantharidum, aut ſalamandræ, aut bupreſtis, aut pityocampes venenis : privatim bubulum his qui Colchicon biberint, aut cicutam, aut dory-

dorycnium, aut leporem marinum: ſicut aſininum contra gypſum, & ceruſam, & ſulphur, & argentum vivum: item duræ alvo in febri. Gargarizatur quoque faucibus exhulceratis utiliſſime: & bibitur ab imbecillitate vires recolligentibus, quos atrophos vocant: in febri etiam quæ careat dolore capitis. Pueris ante cibum, lactis aſinini heminam dari, aut ſi in exitu cibi roſiones ſentirent, antiqui in arcanis habuerunt; hoc non eſſet, è caprino. Bubuli ſerum orthopnoicis prodeſt ante cætera, addito naſturtio: inunguntur etiam oculi, in lactis heminis ſeſamæ additis drachmis quatuor, tritis in lippitudine. Caprino lienes ſanantur (poſt bidui inediam tertia die edera paſtis capris) per triduum poto ſine alio cibo. Lactis uſus alias contrarius capitis doloribus, hepaticis, nervorum vitiis, febres habentibus, vertigini (prœterquam purgationis gratia) gravedini, tuſſientibus, lippis. Suillum utiliſſimum teneſmo, dyſenteriæ, necnon phthiſicis: hoc & mulieri ſaluberrimum qui dicerent, fuerunt. De generibus caſeorum diximus, cum de uberibus ſingulisq; animalium membris diceremus. Sextius eoſdem effectus equino, quos bubulo, tradit: hunc vocant hippacen. Stomacho utiles, qui non ſint ſalſi, id eſt, recentes: veteres alvum ſiſtunt, corpusque minuunt, ſtomacho [16] utiliores: & in totum ſalſa minuunt corpus, alunt mollia. Caſeus recens cum melle, ſuggillata emendat, [17] mollis alvum ſiſtit. Sedat tormina paſtillis in vino auſtero decoctis, rurſusque in patina toſtis cum melle: ſapron vocant, qui cum ſale & ſorbis ſiccis è vino tritus potusque medetur cœliacis: genitalium carbunculis carpinus tritus & impoſitus: item acidus cum oxymelite: maculis in balineo illitus, oleo inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

linitur. E lacte fit & butyrum, barbararum gentium laudatiſſimus cibus, & qui divites à plebe diſcernat: plurimum è bubulo, & inde nomen: pinguiſſimum ex ovibus: fit & ex caprino: ſed hyeme calefacto lacte, æſtate expreſſo tantum, crebro jactatu in longis vaſis, anguſto foramine ſpiritum accipientibus ſub ipſo ore, alias præligato: additur paululum aquæ, ut aceſcat: quod eſt maxime coactum, in ſummo fluitat; id exemptum addito ſale, oxygala appellant. reliquum decoquunt in ollis: ibi quod ſupernatat, butyrum eſt, oleoſum natura: quo magis virus reſipit, hoc præſtantius judicatur. Pluribus compoſitionibus miſcetur inveteratum: natura ejus adſtringere, mollire, replere, purgare. Oxygala fit & alio modo, acido lacte addito in recens quod velis aceſcere, utiliſſimum ſtomacho: effectus dicemus ſuis locis. Proxima in communibus adipis laus eſt, ſed maxime ſuilli; apud antiquos etiam religioſi; certe novæ nuptæ intrantes, etiamnum ſolenne habent, poſtes eo attingere. Inveteratur duobus modis, aut cum ſale, aut ſyncerus: tanto utilior, quanto ſit vetuſtior: axungiam etiam Græci appellavere eum in voluminibus ſuis: neque eſt occulta virium cauſa, quoniam id animal herbarum radicibus veſcitur: itaque etiam fimo innumeri uſus: quamobrem non de alia loquimur ſue: multo efficaciore fœmina, & quæ non peperit: multo verò præſtantior in apris eſt. Vſus igitur axungiæ eſt ad mollienda, excalfacienda, diſcutienda, purgandaque. Medicorum aliqui admiſto anſeris adipe, taurorumque ſevo & œſypo, ad podagras uti jubent: ſi verò permaneat dolor, cum cera, myrto, reſina, pice. Syncera axungia medetur ambuſtis vel nive: pernionibus autem cum hordei ci-

nere & galla pari modo : prodeſt & confricatis membris : itinerumque laſſitudines & fatigationes levat. Ad tuſſim veterem recens decoquitur quadrantis pondere in vini cyathis tribus addito melle : vetus etiam phthiſin in pilulis ſumpta ſanat, quæ ſine ſale inveterata eſt : (omnino enim non niſi ad ea quæ purganda ſint, aut quæ non ſint exhulcerata, ſalſa petitur.) Quidam quadrantes axungiæ & mulſi in vini cyathis tribus decoquunt contra phthiſes, quintoque die picem liquidam in ovo ſumi jubent, circumligatis lateribus, & pectoribus, & ſcapulis eorum qui phthiſin ſentiunt. Tantaque eſt vis, ut genibus etiam adalligata, redeat in os ſapor, eamque expuere videantur. E ſue quæ non pepererit, aptiſſime utuntur ad cutem mulieres : contra ſcabiem verò quivis; admiſto jumentorum ſevo, pro parte tertia, & pice, pariterque ſubfervefactis. Syncera partus in abortum vergentes nutrit : collyrii modo ſubdita. Cicatrices concolores facit ceruſſa admiſta, vel argenti ſpuma: at cum ſulphure, unguium ſcabritias emendat : medetur & capillo fluenti & hulceribus in capite mulierum cum gallæ parte quarta : & infumata pilis oculorum. Datur & phthiſicis unciatim, cum vini veteris hemina decocta, donec tres unciæ è toto reſidant : aliqui & mellis exiguum adjiciunt : panis illinitur cum calce, item furunculis, duritiæque mammarum : rupta & convulſa, & ſpaſmata, & luxata ſanat : clavos & rimas callique vitia, cum elleboro albo: parotidas admiſta farina ſalſamentariæ teſtæ : quo genere proficit & ad ſtrumas. Pruritus & papulas in balineo perunctis tollit: alioque etiamnum modo podagricis prodeſt miſto oleo vetere, contrito una ſarcophago lapide, & quinquefolio tuſo in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vino vel cum calce, vel cum cinere. Facit & peculiare emplaſtrum LXXXV pondo, centum ſpumæ argenteæ miſtis, utiliſſimum contra inflammationes hulcerum. Adipe verrino & inungi putant utile, quæque ſerpant, illinire cum reſina. Antiqui maxime axibus vehiculorum perungendis, ad faciliorem circumactum rotarum utebantur: unde nomen: ſic quoque utili medicina, cum illa ferrugine rotarum, ad ſedis vitia virilitatisque. Et per ſe axungiam Medici antiqui maxime probabant renibus detractam, & exemptis venis aqua cæleſti fricabant crebro decoquebantque fictili novo ſæpius, tum demum aſſervantes. Convenit ſalſam magis emollire, excalfacere, diſcutere, utilioremque eſſe vino lotam. Maſſurius palmam lupino adipi dediſſe antiquo traditur. Ideò novas nuptas illo perungere poſtes ſolitas, ne quid mali medicamenti inferretur. Quæ ratio adipis, eadem in his quæ ruminant ſevi eſt; aliis modis, non minoris potentiæ: perficitur omne exemptis venis aqua marina vel ſalſa lotum, mox in pila tuſum, aſperſum marina: crebro poſtea coquitur, donec odor omnis aboleatur: mox aſſiduo Sole ad candorem reducitur. A renibus autem omne laudatiſſimum eſt: ſi vero vetus revocetur ad curam, liquefieri prius jubent: mox frigida aqua lavari ſæpius, dein liquefacere affuſo vino quam odoratiſſimo: eodemque modo iterum ac ſæpius coquunt, donec virus evaneſcat. Multi privatim ſic taurorum, leonumque, ac pantherarum, & camelorum pinguia curari jubent: uſus dicetur ſuis locis. Communis & ratio medullarum eſt: omnes molliunt, explent, ſiccant, excalfaciunt: laudatiſſima cervina, mox vitulina, dein hircina & caprina. Curantur ante autumnum recentes lotæ, ſicca-

ſiccatæque in umbra per cribrum: dein liquatæ per lintea exprimuntur, ac reponuntur in fictili locis frigidis. Inter omnia autem communia animalium vel præſtantiſſimi effectus fel eſt: vis ejus excalfacere, mordere, ſcindere, extrahere, diſcutere. Minorum animalium ſubtilius intelligitur, & ideo ad oculorum medicamenta utilius exiſtimatur: taurino præcipua potentia, etiam in ære pellibusque colore aureo ducendo. Omne autem curatur recens præligato ore lino craſſo, demiſſum in ferventem aquam ſemihora, mox ſiccatum ſine Sole, atque in melle conditum: damnatur equinum tantum inter venena, ideo Flamini ſacrorum equum tangere non licet, cum Romæ publicis ſacris equus etiam immoletur. Quin & ſanguis eorum ſepticam vim habet; item equarum, præterquam virginum; erodit, emarginat hulcera: Taurinus quidem recens inter venena eſt, excepta Ægiræ: ibi enim ſacerdos Terræ vaticinatura, tauri ſanguinem bibit prius quam in ſpecum deſcendat: tantum poteſt ſympathia illa, de qua loquimur, ut aliquando religione aut loco fiat. Druſus Tribunus plebis traditur caprinum bibiſſe, cum pallore & invidia veneni ſibi dati, inſimulare Q. Cepionen inimicum vellet. Hircorum ſanguinis tanta vis eſt, ut ferramentorum ſubtilitas non aliter acrius induretur, ſcabritia tollatur vehementius, quam lima: non igitur & ſanguis animalium inter communia dici poteſt, & ideo quisque ſuis dicetur effectibus. Digeremus enim in [18] animalia ſingula uſus, plurimumque contra ſerpentes. Exitio his eſſe cervos nemo ignorat, ut ſi quæ ſunt, extractas cavernis mandentes: nec vero ipſi, ſpirantesque tantum adverſantur, ſed membratim quoque: fugari eas nidore cornus,

nus, ſi uratur, dictum eſt: at è ſummo gutture uſtis oſſibus, congregari dicuntur. Pelles ejuſdem animalis ſubſtratæ, ſecuros præſtant ab eo metu ſomnos: coagulum quoque ex aceto potum, ab ictu: & ſi omnino tractatum ſit, eo die non ferit ſerpens. Teſtes quoque ejus inveterati, vel genitale maris, ſalutariter dantur in vino: item ventres, qui centipelliones vocantur: fugiunt & omnino dentem cervi habentes, aut medulla perunctos, ſevove cervi aut hinuli. Summis autem remediis præfertur, hinulei coagulum matris utero execti, ut indicavimus. Sanguine quoque cervino ſi una urantur dracontion & cunilago & anchuſa lentiſci ligno, contrahi ſerpentes dicunt: diſſipari deinde, ſi ſanguine detracto adjiciatur pyrethrum. Invenio apud autores Græcos animal cervo minus, & pilo demum ſimile, quod Ophion vocatur: Sardiniam id tantum ferre ſolitam. Hoc intereſſe arbitror, & ideo medicinas ex eo omitto.

CAP. X. *Medicinæ de apro, & capris, & equis feris, & remedia ex beſtiis contra omnes morbos.*

Apri quoque cerebrum contra eas laudatur cum ſanguine. Iecur etiam inveteratum cum ruta potum ex vino: item adeps cum melle reſinaque. Simili modo verrinum jecur, exemptis duntaxat fibris, quatuor obolorum pondere, vel cerebrum in vino potum. Caprarum cornu vel pilis accenſis, fugari ſerpentes dicunt, cineremque eorum potum vel illitum contra ictus valere: item lactis hauſtus cum uva taminia, vel urinæ cum aceto ſcillite: caſeum caprinum cum origano impoſitum, vel ſevum cum cera. Millia præterea remediorum ex eo animali demonſtrantur, ſicut apparebit: quod equidem miror, cum febri negetur carere. Amplior potentia feris ejuſdem generis, quod numeroſiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

roſiſſimum eſſe diximus: alia vero & hircis. Democritus etiamnum effectus ejus auget, qui ſingularis natus ſit. Fimo quoque caprarum in aceto decocto illini ictus ſerpentium placet, & recentis cinere in vino: atque in totum difficilius ſe recolligentes à ſerpentium ictu, in caprilibus optime convaleſcunt. Qui efficacius volunt mederi, occiſæ capręalvum diſſectam cum fimo intus reperto ſtatim illigant: alii carnem recentem hœdorum pilo ſuffiunt, eodemque nidore fugant ſerpentes. Vtuntur & pelle eorum recente ad plagas, carne & fimo equi in agro paſti, coagulo leporis ex aceto, contraque ſcorpionem & murem araneum: ajunt autem non feriri leporis coagulo perunctos. A ſcorpione percuſſis, fimum caprę efficacius cum aceto decoctum auxiliatur: lardum iuſque decocti potum his, qui bupreſtim hauſerint. Quinetiam ſi quis aſino in aurē percuſſum à ſcorpione ſe dicat, tranſire malum protinus tradunt: venenataq; omnia accenſo ejus pulmone fugere. Et fimo vituli ſuffiri percuſſos à ſcorpione prodeſt. Canis rabidi morſu facta vulnera circuncidunt ad vivas uſque partes quidam, carnemque vituli admovent, & jus ex eodē carnis decoctæ dant potui, aut axungiam cum calce tuſam. Laudant hirci jecur, quo impoſito, ne tentari quidem aquæ metu affirmant. Laudant & capræ fimum ex vino illitum, aut melle, melis & cuculi, & hirundinis decoctum & potum. Ad reliquos beſtiarum morſus caprinum caſeum ſiccum cum origano imponunt, & bibi jubent: ad hominis morſus carnē bubulam coctam, efficacius vituli, ſi non ante quintum diem ſolvant. Veneficiis roſtrum lupi reſiſtere inveteratum ajunt, ob idque villarum portis præfigunt: hoc idem præſtare & pellis è cervice ſolida exiſtimatur: quippe

tanta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tanta vis eſt animalis, præter ea quæ retulimus, ut veſtigia ejus calcata equis afferant torporem. Iis qui argentum vivum biberint, lardum remedio eſt. Aſinino lacte poto venena reſtinguuntur, peculiariter ſi hyoſcyamum potũ ſit, aut viſcum, aut cicuta, aut lepus marinus, aut opocarpathum, aut pharicon, aut dorycnium, & ſi coagulum alicui nocuerit: nam id quoque venenum eſt in prima lactis coagulatione. Multos ejus & alios uſus dicemus: ſed meminiſſe oportebit recenti utendum, aut non multo poſtea tepefacto: nullum enim celerius evaneſcit. Oſſa quoque aſini confracta & decocta, contra leporis marini venenum dantur: omnia eadem ex onagris efficaciora. De equiferis non ſcripſerunt Græci, quoniam terræ illæ non gignebant: verumtamen fortiora omnia eadem, quam in equis, intelligi debent. Lacte equino venena leporis marini & toxica expugnantur. Nec uros aut biſontes habuerunt Græci in experimentis, quanquam bove fero refertis Indiæ ſylvis: portione tamen eadem efficaciora omnia ex his credi par eſt. Sic quoque lacte bubulo cuncta venena expugnari tradunt, maxime ſupra dicta, & ſi ephemerum impactum ſit, aut ſi cantharides datæ, vomitione omnia egeri: ſic & caprino jure cantharides. Contra ea vero quæ exhulceratione enecant, ſevum vitulinum ſeu bubulum auxiliatur. Nam contra ſanguiſugas potas butyrum remedio eſt, cum aceto ferro calefacto: quod & per ſe prodeſt contra venena: nam ſi oleum non ſit, vicem ejus repræſentat. Multipedum morſus cum melle ſanat. Omaſi quoque jure poto venena ſupra dicta expugnari putant, privatim vero aconita & cicutas: itemque vitulino ſevo. Caprinus caſeus recens, his qui viſcum biberint:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

rint: lac vero contra cantharidas remedio eſt, & contra ephemerum potum cum taminia uva. Sanguis caprinus decoctus cum medulla contra toxica venena ſumitur: hœdinus contra reliqua. Coagulum hœdi contra viſcum, & chamæleontem album, ſanguinemque taurinum, contra quem & leporis coagulum ex aceto. Contra paſtinacam vero & omnium marinorum ictus vel morſus, coagulum leporis, vel hœdi, vel agni, drachmæ pondere ex vino. Leporis coagulum & contra venena additur antidotis. Papilio quoque lucernarum luminibus advolans, inter mala medicamenta numeratur: huic contrarium eſt jecur caprinum, ſicut fel veneficiis ex muſtela ruſtica factis.

CAP. XI. *De remediis ad morborum multa genera ex animalibus.*

Hinc deinde revertemur ad genera morborum. Capilli defluvia urſinus adeps admiſto ladano & adianto continet, alopeciasque emendat, & raritatem ſuperciliorum cum fungis lucernarum, ac fuligine quæ eſt in roſtris earum: porrigini cum vino prodeſt. Ad hanc & cornus cervinis cinis è vino, utque non tædia animalium capillis inhæreſcant. Item fel caprinum cum creta Cimolia & aceto, ſic ut paululum capilli inareſcant. Item fel hircinum cum urina tauri. Si vero vetus ſit, etiam furfures adjecto ſulphure emendat. Cinere genitalis aſinini, ſpiſſari capillum putant, & canitie vindicari, ſi raſis illinatur, plumboq; tritus cum oleo. Denſari & aſinini pulli cum urina: admiſcentque nardum faſtidii gratia. Alopecias felle taurino cum Ægyptio alumine, tepefactis illinunt. Capitis hulcera manantia, urina tauri efficaciter ſanat: item hominis vetus, ſi cyclaminum adjiciatur & ſulphur. Efficacius tamen & vitulinum fel: quo cum

aceto

aceto calefacto, & lendes tolluntur. Sevum vitulinum cum ſale tritum, capitis hulceribus utiliſſimum. Laudatur & vulpium adeps, ſed præcipue fel, & fimum cum ſinapis pari modo illitum. Caprini corpus farina vel cinis, magisque hircini, addito nitro & tamaricis ſemine, & butyro oleoque, prius capite raſo, mire continent, ita fluentem capillum: ſicut & canis cinere ex oleo illito ſupercilia nigreſcunt. Lacte caprino lendes tolli tradunt: fimo cum melle alopecias expleri: item ungularum cinere cum pice, fluentem capillum contineri. Leporinus cinis cum oleo myrteo capitis dolores ſedat: item aqua pota, quæ è bovis aut aſini potu relicta eſt: & ſi credimus, vulpis maſculæ genitale circunligatum: cornus cervini cinis illitus ex aceto vel roſaceo, aut ex irino. Oculorum epiphoras bubulo ſevo cum oleo cocto illinunt. Cervini cornus cinere ſcabrities eorum inungunt: mucrones autem ipſos efficaciores putant. Lupi excrementis circunlini ſuffuſiones prodeſt: cinere eorum cum Attico melle inungi obſcuritates: item felle urſino. Epinyctidas, adipe aprugno cum roſaceo. Vngulæ aſininæ cinis inunctus è ſuo lacte, cicatrices oculorum, & albugines tollit. Medulla bubula ex dextro crure priore trita cum fuligine, pilis & palpebrarum vitiis angulorumque occurrit: calliblepharique modo fuligo in hos uſus temperatur: optime ellychnio papyraceo oleoque ſeſamino, fuligine in novum vas pennis deterſa: efficaciſſime tamen evulſos ibi pilos coercet. Felle tauri cum ovi albo, collyria fiunt, aquaque diſſoluta inunguntur per quatriduum. Sevum vituli cum anſeris adipe & ocimi ſucco, genarum vitiis aptiſſimum eſt: ejuſdem medullæ cum pari pondere ceræ & olei vel roſacei, addito ovo, du-

ritiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

itiæ genarum illinuntur. Caſeo molli caprino impoſito ex aqua calida epiphoræ ſedantur: ſi tumor it, ex melle: utrunq; vero ſero calido fovendum. Sicca lippitudo, lumbulis ſuum toſtis atque contritis, & impoſitis tollitur. Capras negant lippire, quoniam eæ quaſdam herbas edant: item dorcadas: & ob id fimum earum cera circundatum nova Luna devorare jubent, & quoniam noctu æque quoque cernant. Sanguine hircino ſanari luſcioſos putant, nyctalopas à Græcis dictos: capræ vero jocinore, in vino auſtero decocto. Quidam inaſſati jocinoris ſanie inungunt, aut felle capræ, carnesque eas veſci, & dum coquantur oculos vaporari præcipiunt. Id quoque referri arbitrantur, ſi rutili coloris fuerint. Volunt & oculos ſuffiri, jocinore in ollis decocto: quidam inaſſato. Fel quidem caprinum pluribus modis aſſumunt: cum melle, contra caligines: cum veratri candidi tertia parte, contra glaucomata: cum vino, contra cicatrices, & albugines, & caligines, & pterygia, & argema: ad palpebras vero evulſo prius pilo, cum ſucco oleris, ita ut inunctio inareſcat. Contra ruptas tuniculas, cum lacte mulieris. Ad omnia autem inveteratum fel efficacius putant. Nec abdicant fimum ex melle illitum, epiphoris, contraque dolores medullam: item pulmonem leporis. Sedat caliginem fel cum paſſo aut melle. Lupino quoque adipe, vel medulla ſuum, fricari oculos contra lippitudines præcipiunt: nam vulpinam linguam habentes in armilla, lippituros negant. Aurium dolori & vitiis medetur urina apri in vitro ſervata: fel apri vel ſuis, vel bubulum, cum oleo cicino & roſaceo æquis portionibus. Præcipue vero taurinum, cum porri ſucco tepidum, vel cum melle, ſi ſuppuret. Contraque odorem gravem per

ſe tepefactum in malicorio. In ea parte rupta cum lacte mulierum efficaciter ſanat: quidam etiam in gravitate aures ſic perluendas putant. Alii cum ſenecta ſerpentium & aceto includunt lanas, ante aqua calida collutas: aut ſi major ſit gravitas aurium, fel cum myrrha & ruta in malicorio excalfactum infundunt: lardum quoque pingue: item fimum aſini recens cum roſaceo inſtillatur: omniaque ea tepefacta. Vtilior equi ſpuma, vel equini fimi recentis cinis cum roſaceo: ſevum bubulum cum adipe anſerino, butyrum recens: urina capri vel tauri, vel fullonia vetus calfacta, vapore vel lagenæ collum ſubeunte: admiſcent & aceti tertiam partem: & aliquid urinæ vituli, qui nondum herbam guſtaverit: fimum etiam miſto felle ejuſdem: & cutem, quam relinquunt angues, excalfactis prius auribus: lana autem medicamina ea includuntur. Prodeſt & ſevum vituli cum anſeris adipe, & ocimi ſucco: ejuſdem medullo admiſto cumino trito infuſa. Virus verrinum è ſcropha exceptum prius quam terram attingat, contra dolores. Auribus fractis glutinum è naturis vitulorum factum, & in aqua liquatum. Aliis vitiis adeps vulpium: item fel caprinum cum roſaceo tepido, aut porri ſucco. aut ſi ſint rupta ibi aliqua, è lacte mulieris. Si gravitas ſit audiendi, fel bubulum cum urina capræ, vel hirci, vel ſi pus ſit. In quocunque autem uſu putant hæc efficaciora in cornu caprino per dies viginti infumata. Laudant & coagulum leporis tertia denarii parte, dimidiaque ſagapeni in ammineo vino. Parotidas urſinus adeps comprimit, pari pondere ceræ & taurini ſevi: addunt quidam hypociſthidem: & per ſe butyrum illitum, ſi prius foveantur fœnigræci decocti ſucco: efficacius cum ſtrychno. Pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

unt & vulpium teſtes, & taurinus ſanguis aridus
ritus: urina capræ calefacta inſtillata auribus: fi-
mumque ejuſdem cum axungia illitum. Dentes
mobiles confirmat cervini cornus cinis, dolores-
que eorum mitigat, ſive infricentur, ſive colluan-
ur: quidam efficaciorem ad omnes eoſdem uſus
crudi cornus farinam arbitrantur. Dentifricia
utroque modo fiunt. Magnum remedium eſt &
n luporum capitis cinere: certumq; eſt in excre-
mentis eorum plerunq; inveniri oſſa: hæc adalli-
gata eundem effectum habent. Item leporina coa-
gula per aurem infuſa contra dolores: & capitis
eorum cinis dentifricium eſt, adjectoque nardo
mulcet graveolentiam oris. Aliqui murinorum
capitum cinerem miſcuiſſe malunt. Reperitur in
latere leporis acui os ſimile: hoc ſcarificari dentes
in dolore ſuadent. Talus bubulus accenſus, eos qui
labant cum dolore, admotus confirmat: ejuſdem
cinis cum myrrha, dentrificium eſt. Oſſa quoque
ex ungulis ſuum combuſta, eundem uſum præ-
bent: item oſſa ex acetabulis pernarum, circa quæ
coxendices vertuntur: iiſdem ſanari, demiſſis in
fauces, jumentorum verminationes notum eſt:
ſed & combuſtis dentes confirmari. Aſinino quo-
que lacte percuſſu vexatos, aut dentium ejuſdem
cinere: lichene item equi cum oleo infuſo per au-
rem: eſt autem hoc non hippomanes, quod alio-
qui noxium omitto, ſed in equorum genibus, ac
ſuper ungulas. Præterea in corde equorum inve-
nitur os, dentibus caninis maxime ſimile: hoc ſca-
rificari dolorem, aut exempto dente emortui
equi maxillis ad numerum ejus qui doleat, de-
monſtrant. Equarum virus à coitu in ellychniis
accenſum, Anaxilaus prodidit, equinorum capi-
tum viſus repræſentare monſtrifice: ſimiliter ex
aſinis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

aſinis: nam hippomanes tantas in veneficio vires habet, ut affuſum æris miſturæ in effigiem equæ Olympiæ, admotos mares equos ad rabiem coitus agat. Medetur dentibus & fabrile glutinum, in aqua decoctum illitumque; & mox paulo detractum, ita ut confeſtim colluantur vino, in quo decocti ſunt cortices mali Punici dulcis. Efficax habetur & caprino lacte collui dentes, vel felle taurino. Talorum capræ recentium cinis dentifricio placet, & omnium fere villaticarum quadrupedum, ne ſæpius eadem dicantur.

CAP. XII. *Ad faciei vitia, cervicis & pectoris morbos.*

Cutem in facie erugari & tenereſcere, & candorem cuſtodire lacte aſinino putant. Notumque eſt quaſdam quotidie D. cuſtodito numero fovere. Poppæa hoc Neronis principis inſtituit, balinearum quoq; ſic ſolio temperato, aſinarum gregibus ob hoc eam comitantibus. Impetus pituitæ in facie, butyro illito tolluntur: efficacius cum ceruſſa. Syncero vero vitia quæ ſerpunt, inſuper impoſita farina hordeacea. Hulcera in facie membrana è partu bovis madida. Frivolum videatur, non tamen omittendum, propter deſideria mulierum, talum candidi juvenci, quadraginta diebus noctibusque, donec reſolvatur in liquorem decoctum, & illitum linteolo, candorem cutisque erugationem præſtare. Fimo taurino malas rubeſcere ajunt; non crocodileam illini meliùs; ſed foveri frigida & ante & poſtea jubent. Æſtates, & quæ decolorem faciunt cutem, fimum vituli cum oleo & gummi manu ſubactum emendat. Hulcera oris ac rimas, ſevum vituli vel bovis cum adipe anſeris, & ocimi ſucco. Eſt & alia miſtura, ſevo vituli cum medulla cervi, & albæ ſpinæ foliis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

una tritis: idem præſtat & medulla cum reſina, vel ſi vaccina ſit, juſque è carne vaccina. Lichenas oris præſtantiſſime vincit glutinum factum è genitalibus vitulorum, liquatum aceto cum ſulphure vivo, ramo ficulneo permiſtum, ita ut bis die recens illinatur. Item lepras ex melle & aceto decoctum, quas & jecur calidum illitum tollit: ſicut elephantiaſin fel caprinum: etiamnum lepras ac furfures, tauri; vel addito nitro. Vrina aſini circa Canis ortum, maculas in facie: fel utriusque per ſeſe aqua infractum, evitatisque ſolibus ac ventis poſt [19] detractam cutem. Similis effectus in taurino ſevo, vitulinove felle, cum ſemine cunilæ ac cinere è cornu cervino, ſi Canicula exoriente comburatur. Aſinino ſevo cicatricibus ac licheni leprisque maxime color redditur. Hirci fel & lentigines tollit, admiſto caſeo ac vivo ſulphure ſpongiæque cinere, ut mellis ſit craſſitudo. Aliqui inveterato felle uti maluere, miſtis calidis furfuribus pondere oboli unius, quatuorque mellis, prius defricatis maculis. Efficax ejuſdem & ſevum cum melanthio, & ſulphure, & iride. Labrorum fiſſuris cum adipe anſerino, ac medulla cervina reſinaque & calce. Invenio apud autores, his qui lentiginem habeant, negari Magicæ ſacrificiorũ uſum. Lacte bubulo aut caprino tonſillæ & arteriæ exhulceratæ levantur: gargarizatur tepidum, ut eſt expreſſum, aut calefactum: caprinum utilius, cum malva decoctum & ſale exiguo. Linguæ exhulcerationi & arteriarum prodeſt jus omaſi gargarizatu: tonſillis autem privatim renes vulpium aridi, cum melle triti illitique: anginæ fel taurinum vel caprinum cum melle. Iecur melis ex aqua oris gravitatem, hulceraque [20] vetera emendat. Spinam aliudve quid faucibus adhærens, felis extrin-
ſecus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſecus fimo perfricatis, aut reddi aut delabi tradunt. Strumas diſcutit fel aprinum, vel bubulum tepidum illitum: nam coagulum leporis è vino in linteolo exhulceratis duntaxat imponitur. Diſcutit & ungulæ aſini vel equi cinis, ex oleo, aquave illitus, & urina calefacta: & bovis ungulæ cinis ex aqua: fimum quoque fervens ex aceto. Item ſevum caprinum cum calce, aut fimum ex aceto decoctum, teſtesque vulpini. Prodeſt & ſapo: Gallorum hoc inventum rutilandis capillis, ex ſevo & cinere: optimus fagino & [21] caprino, duobus modis, ſpiſſus ac liquidus: uterque apud Germanos majore in uſu viris, quam fœminis. Cervicum dolores butyro aut adipe urſino perfricantur: rigores bubulo ſevo: quod & ſtrumis prodeſt cum oleo. Dolorem inflexibilem (opiſthotonon vocant) levat urina capræ auribus infuſa, aut fimum cum bulbis illitum: ungues contuſos fel cujuscunque animalis circumligatum: pterygia digitorum vel taurinum aqua calida diſſolutum: quidam adjiciunt ſulphur & alumen, pari pondere omnium. Tuſſim jecur lupi ex vino tepido ſanat: urſinumque fel admiſto melle, aut ex cornu bubuli ſummis partibus cinis: vel ſaliva equi, triduo potu eam mori tradunt: pulmo cervinus cum gula ſua arefactus in fumo, dein tuſus ex melle quotidiano ecligmate. Efficacior eſt ad id ſubulo cervorum generis. Sanguinem expuentes, cervini cornus cinis: coagulum leporis tertia parte denarii cum terra Samia & vino myrteo potum ſanat. Ejuſdem fimi cinis in vino veſperi potus nocturnas tuſſeis: pili quoque leporis ſuffiti, extrahunt pulmonibus difficiles excreationes. Purulentas autem exhulcerationes pectoris pulmonisque, & à pulmone graveolentiam halitus, butyrum efficaciſſime juvat,
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cum pari modo mellis Attici decoctum, donec ruſeſcat, & matutinis ſumptum ad menſuram ligulæ: quidam pro melle, laricis reſinam addere maluerunt. Si ſanguis rejiciatur, efficacem tradunt bubulum ſanguinem, modice & cum aceto ſumptum: nam de taurino credere, temerarium eſt. Sed glutinum taurinum tribus obolis cum calida aqua bibitur in vetere ſanguinis excreatione.

CAP. XIII. *Ad ſtomachi & lumborum dolores, & renum vitia.*

Stomachum exhulceratum lactis aſinini potus reficit: item bubuli: Roſiones ejus caro bubula admiſto aceto & vino cocta: Rheumatiſmos cornus cervini cinis. Sanguinis excreationes hœdinus ſanguis recens, ad cyathos ternos cum aceto acri, pari modo fervens potus: coagulum tertia parte ex aceto potum. Iocinoris dolores, lupi jecur aridum ex mulſo: aſininum jecur aridum cum petroſelini partibus duabus, ac nucibus tribus, ex melle tritum, & in cibo ſumptum: ſanguis hircinus cibo aptatus. Suſpirioſis ante omnia efficax eſt potus equiferorum ſanguinis: proxime lactis aſinini tepidi cum bulbis decocti, ita ut ſerum ex eo bibatur, addito in tres heminas cyatho naſturtii albi, perfuſi aqua, deinde melle diluti. Iecur quoque vulpinum, aut pulmo, in vino nigro, aut fel urſinum in aqua, laxat meatus ſpirandi. Lumborum dolores, & quæcunque alia mollire opus ſit, urſino adipe perfricare convenit: cinerem aprini aut ſuilli fimi inveterati, aſpergi potioni vini. Afferunt & Magi ſua commenta: primum omnium rabiem hircorum, ſi mulceatur barba, mitigari: eadem præciſa, non abire eos in alienum gregem. Huic admiſcent fimum caprinum, & ſubdito linteolo uncto cava manu, quantum pati poſſit, fervens,

vens, ſuſtineri jubent: ita ut ſi læva pars dolea hæc medicina in dextra manu fiat, aut è contr rio: fimum quoque ad eum uſum acus æreæ pu ctis tolli jubent: modus curationis eſt, donec v por ad lumbos ſentiatur pervenire: poſtea ve manum porro tuſo illinunt, item lumbos ipſo mo cum melle, ſuadentque in eodem dolore teſtes leporis devorare. Iſchiadicis fimum bubu lum imponunt, calfactum in foliis, cinere ferve ti: in renumque dolore leporis renes crudos de vorari jubent, aut certe coctos, ita ne dente co tingantur. Ventris quidem dolore tentari nega talum leporis habentes. Lienem ſedat fel apri v ſuis potum, vel cervini cornus cinis in aceto: effi caciſſime tamen inveteratus lien aſini, ita ut in tri duo ſentiatur utilitas. Aſinini pulli fimum, quo primum edidit, (polean vocant Syri) datur in ace to mulſo: datur & equi lingua inveterata ex vino præſentaneo medicamento, ut didiciſſe ſe ex ba baris Cęcilius Bion tradidit: & lien bubulus ſimi modo: recens autem aſſus vel elixus, in cibo. I veſica quoque bovis allii capita xx tuſa, cum ace ti ſextario, imponuntur ad lienis dolorem. Ea dem ex cauſa emi lienem vituli, quanti indicatu ſit, jubent Magi, nulla pretii contatione: quo niam hoc quoque religioſe pertineat: diviſumqu per longitudinem annecti tunicæ utrinque, & in duentem pati decidere ad pedes: dein collectum in umbra areſacere: cum hoc fiat, ſimul reſider lienem ægri vitiatum, liberarique eum morb dicitur. Prodeſt & pulmo vulpium cinere ſicca tus, atque in aqua potus: item hœdorum lien im poſitus.

CAP. XIV. *Ad alvum ſiſtendam, cœliacos, dyſentericos, inflationes alvi, rupta, teneſmon, & tineas, & colum.*

Alvum ſiſtit cervinus ſanguis: item cornus cinis: jecur aprinum ex vino potum citra ſalem, recensque: item aſſum ſuillum, vel hircinum decoctum in vini hemina: coagulum leporis in vino ciceris magnitudine: aut ſi febris ſit, ex aqua (aliqui & gallam adjiciunt, alii per ſe leporis ſanguine contenti ſunt in lacte cocto) equini fimi cinis in aqua potus: taurini cornus veteris ex parte ima cinis, inſperſus potioni aquæ: ſanguis hircinus in carbone decoctus: corium caprinum cum ſuo pilo decoctum, ſucco epoto. Coagulum equi, & ſanguis caprinus, vel medulla, vel jecur alvum ſolvit: fel lupi cum elaterio umbilico illitum: vel lactis equini potus: item caprini cum ſale & melle: capræ fel cum cyclamini ſucco & aluminis modico: (aliqui & nitrum & aquam adjeciſſe malunt) fel tauri cum abſinthio tritum ac ſubditum paſtillo. Butyrum largius ſumptum cœliacis & dyſentericis medetur; & jecur vaccinum: cornus cervini cinis, tribus digitis captus in potione aquæ: coagulum leporis ſubactum in pane: ſi vero ſanguinem detrahunt, in polenta: aprini vel ſuilli vel leporini fimi cinis, inſperſus potioni tepidæ vini. Vituli quoque jus vulgariter datum, inter auxilia cœliacorum & dyſentericorum tradunt: lactis aſinini potus utilior, addito melle: nec minus efficax fimi cinis ex vino, utrique vitio: item polea ſupra dicta. Equini coagulũ, quod aliqui hippacen vocant, etiam ſi ſanguinem detrahant: vel fimi cinis, dentiumque ejuſdem tuſorum farina, ſalutaris dicitur: & bubuli lactis decocti potus. Dyſentericis addi mellis exiguum præcipiunt: & ſi

tormina ſint, cornus cervini cinerem, aut fel taurinum cumino miſtum, & cucurbitæ carnes umbilico imponere: caſeus recens vaccinus immittitur ad utrunque vitium: item butyrum heminis quatuor, cum reſinæ terebinthinæ ſextante, aut cum malva decocta, aut roſaceo: datur & ſevum vitulinum, aut bubulum: item medullæ excoquuntur cum farina & cera exiguoque oleo, ut ſorberi poſſint: medulla & in pane ſubigitur: lac caprinum ad dimidias partes decoctum: ſi ſint & tormina, additur protropum. Torminibus ſatis eſſe remedii in leporis coagulo poto è vino tepido, vel ſemel, arbitrantur aliqui: cautiores & ſanguine caprino cum farina hordeacea & reſina, ventrem illinunt. Ad omnes epiphoras ventris illini caſeum mollem ſuadent: veterem autem in farinam tritum, cœliacis & dyſentericis dari, cyatho caſei in cyathis vini tribus. Sanguis caprinus decoctus cum medulla dyſentericis. Iecur aſſum capræ, cœliacis ſubvenit, magisque etiam hirci, in vino auſtero decoctum potumque, vel ex oleo myrteo umbilico impoſitum. Quidam decoquunt à tribus ſextariis aquæ ad heminam, addita ruta. Vtuntur & liene aſſo capræ hircive, & ſevo hirci in pane qui cinere coctus ſit, 22 Capræ à renibus maxime, ut per ſe hauriatur: protinusque modice frigidam ſorberi jubent: aliqui & in aqua decoctum ſevum admiſta polenta, & cumino, & anetho, acetoque. Illinunt & ventrem cœliacis, fimo cum melle decocto: utuntur ad utrunque vitium & coagulo hœdi in vino myrtite, magnitudine fabæ poto: & ſanguine ejuſdem in cibum formato quem ſanguiculum vocant. Infundunt dyſentericis & glutinum taurinum, aqua calida reſolutum. Inflationes autem diſcutit vitulinum fimum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſimum in vino decoctum. Inteſtinorum vitiis magnopere prodeſt coagulum cervorum, decoctum cum lente betaque, atque ita in cibo ſumptum: leporis pilorum cinis cum melle decoctus: lactis caprini potus decoctus cum malva exiguo ſale addito: & ſi coagulum addatur, majoribus emolumentis fiat. Eadem vis eſt & in ſevo caprino in ſorbitione aliqua, uti protinus hauriatur frigida aqua: item fœminum hœdi cinis rupta inteſtina ſarcire mire traditur; ſimum leporis cum melle decoctum, & quotidie fabæ magnitudine ſumptum, ita ut deploratos ſanaverint: laudant & caprini capitis cum ſuis pilis decocti ſuccum. Teneſmos, id eſt, crebra & inanis voluntas egerendi, tollitur poto lacte aſinino: item bubulo. Tinearum genera pellit cervini cornus cinis potus. Quæ in excrementis lupi diximus inveniri oſſa, ſi terram non attigerint, colo medentur adalligata brachio: polea quoque ſupra dicta magnopere prodeſt in ſapa decocta: item ſuilli ſimi farina addito cumino in aqua rutæ decocta. Cornus cervini teneri cinis, cochleis Africanis cum teſta ſua tuſis miſtus, in vini potione.

CAP. XV. *Ad veſicæ cruciatus & calculos: de genitalium & ſedis vitiis, & inguinum remediis.*

Veſicæ calculorumque cruciatibus auxiliatur urina apri, & ipſa veſica pro cibo ſumpta: efficacius, ſi prius fumo maceretur utrunque: veſicam elixam mandi oportet, & à muliere fœminæ ſuis: inveniuntur & in jocinoribus eorum lapilli, aut duritiæ lapillis ſimiles, candidi, ſicuti in vulgari ſue: quibus contritis atque potis in vino, pelli calculos ajunt. Ipſi apro tam gravis ſua urina eſt, ut niſi egeſta fugæ non ſufficiat, ac velut devinctus

opprimatur: exuri illa tradunt eos. Leporis renes inveterati, in vino poti, calculos pellunt. In perna ſuis articulos eſſe diximus, quorum decoctum jus facit urinæ utile. Aſinini renes inveterati tritique, & in vino mero dati, veſicæ medentur. Calculos expellunt lichenes equini ex vino aut mulſo poti diebus XL: prodeſt & ungulæ equinæ cinis, in vino, aut aqua: item fimum caprarum in mulſo, efficacius ſylveſtrium: pilo quoque caprini cinis. Verendorum carbunculis, cerebrum apri vel ſuis, ſanguisque: vitia verò, quæ in eadem parte ſerpunt, jecur eorum combuſtum, maxime juniperi ligno cum [23] charta & arrhenico ſanat: fimi cinis: fel bubulũ cum alumine Ægyptio ac muria ad craſſitudinem mellis ſubactum: inſuper beta ex vino cocta, impoſita caro quoque. Manantia vero hulcera, ſevum cum medulla vituli in vino decoctum, vel caprinum cum melle rubique ſucco: vel ſi ſerpant, fimum etiam prodeſſe cum melle dicunt aut cum aceto, & per ſe butyrum. Teſtium tumor cum ſevo vituli, addito nitro cohibetur: vel fimo ejuſdem ex aceto decocto: urinæ incontinentiam cohibet veſica aprina, ſi aſſa mandatur: ungularũ apri vel ſuis cinis potioni inſperſus: veſica fœminæ ſuis combuſta ac pota: item hœdi, vel pulmo: cerebrum leporis in vino: ejuſdem teſticuli toſti, vel coagulum cum anſerino adipe in polenta: renes aſinini in mero triti potique. Magi verrini genitalis cinere poto ex vino dulci demonſtrant urinam facere in canis cubili, ac verba adjicere, ne ipſe urinam faciat, ut canis, in ſuo cubili. Rurſus ciet urinam veſica ſuis, ſi terram non attigerit, impoſita pubi. Sedis vitiis præclare prodeſt fel urſinum cum adipe: quidam adjiciunt ſpumam argenti ac thus. Prodeſt & butyrum cum adipe an-

ſerino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſerino ac roſaceo : modum ipſæ res ſtatuunt, ut ſint illitu faciles. Præclare medetur & taurinum fel, in linteolis concerptis : rimasque perducit ad cicatricem. Inflationibus in ea parte, ſevum vituli, maxime ab inguinibus cum ruta : cæteris vitiis medetur ſanguis caprinus cum polenta : item fel caprinum condylomatis per ſe : item fel lupinum ex vino. Panos & apoſtemata in quacunque parte, ſanguis urſinus diſcutit : item taurinus aridus tritus. Præcipuum tamen remedium traditur in calculo onagri : quem dicitur cum interficiatur reddere urina, liquidiorem initio, ſed in terra ſpiſſantem ſe : hic adalligatus femini, omnes impetus diſcutit, omnique ſuppuratione liberat : eſt autem rarus inventu, nec ex omni onagro, ſed celebri remedio. Prodeſt & urina aſini cum melanthio: & ungulæ equinæ cinis cum oleo & aqua illitus : ſanguis equi, præcipue admiſſarii : & ſanguis bubulus : item fel. Caro quoque eoſdem effectus habet calida impoſita : & ungulæ cinis ex aqua aut melle : urina caprarum, hircorumque carnes in aqua decoctæ : aut fimum ex his cum melle decoctum: fel urſinum ſive verrinum : urina ſuum in lana impoſita. Femina atteri adurique equitatu notum eſt : utiliſſimum eſt ad omnes inde cauſas, ſpumam equi ex ore inguinibusque illinire. Inguina & ex hulcerum cauſa intumeſcunt: remedio ſunt equi ſetæ tres, totidem nodis alligatæ intra hulcus.

CAP. XVI. *Ad podagras, ad morbum comitialem, ad ſideratos, morbumque regium, oſſaque fracta, remedia.*

Podagris medetur urſinus adeps, taurinumque ſevum, pari pondere & ceræ. Addunt quidam hypociſthida & gallam. Alii hircinum præferunt ſe-

vum cum fimo capræ, & croco ſinapive, vel caulibus ederæ tritis, ac perdicio vel flore cucumeris ſylveſtris: item bovis fimum cum aceti fæce. Magnificant & vituli, qui nondum herbam guſtaverit, fimum, aut per ſe ſanguinem tauri: vulpem decoctam vivam, donec oſſa tantum reſtent: lupumve vivum oleo cerati modo incoctum: ſevum hircinum, cum helxines parte æqua, ſinapis tertia: fimi caprini cinerem cum axungia. Quin & iſchiadicos uri ſub pollicibus pedem eo fimo fervente, utiliſſime tradunt: articulorumque vitiis fel urſinum utiliſſimum eſſe, & leporis pedes adalligatos: podagras quidam mitigari pede leporis viventis abſciſſo, ſi quis ſecum aſſidue habeat. Perniones urſinus adeps, rimasque pedum omnes ſarcit: efficacius alumine addito: ſevum caprinum: dentium equi farina: aprinum vel ſuillum fel: cum adipe pulmo impoſitus: & ſi ſubtriti ſint contuſive offenſatione: ſi vero aduſti frigore, leporini pili cinis: ejuſdem pulmo contuſis diſſectus, aut pulmonis cinis. Sole aduſta, ſevo aſinino aptiſſime curantur: item bubulo cum roſaceo. Clavos & rimas callique vitia, fimum apri vel ſuis recens illitum, ac tertio die ſolutum ſanat: talorum cinis, pulmo aprinus, aut ſuillus, aut cervinus. Attritus calceamentorum urina aſini cum luto ſuo illita. Clavos ſevum bubulum cum thuris polline. Perniones vero corium combuſtum: melius ex vetere calceamento. Injurias è calceatu, ex oleo corii caprini cinis. Varicum dolores ſedat fimi vitulini cinis, cum lilii bulbis decoctus, addito melle modico: itemque omnia inflammata & ſuppurationes minantia. Eadem res & podagricis prodeſt, & articulariis morbis, è maribus præcipue vitulis. Articulorum attritis, fel aprorum vel ſuum, linteo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

linteo calefacto impoſitum: vituliq; qui nondum herbam guſtaverit, fimum: item caprinum cum melle in aceto decoctum. Vngues ſcabros ſevum vituli emendat: item caprinum admiſta ſandaracha. Verrucas vero aufert vitulini fimi cinis ex aceto: aſini urinæ lutum. Comitiali morbo teſtes urſinos ediſſe prodeſt, vel aprinos bibiſſe ex lacte equino, aut ex aqua: item aprinam urinam ex aceto mulſo: efficacius, quæ inaruerit in veſica ſua. Dantur & ſuum teſticuli inveterati tritique in ſuis lacte, præcedente vini abſtinentia, & ſequente continuis diebus: dantur & leporis ſale cuſtoditi pulmones, cum thuris tertia parte, in vino albo, per dies XXX: item coagula ejuſdem: aſini cerebrum ex aqua mulſa, infumatum prius in foliis, ſemuncia per dies: vel ungularum ejus cinis cochlearibus binis toto menſe potus: item teſtes ſale aſſervati, & aſperſi potioni, in aſinarum maxime lacte, vel ex aqua. Membrana partus earum, præcipue ſi marem pepererint, olfactata accedenti morbo comitialium reſiſtit. Sunt qui è mare nigroque cor edendum cum pane ſub dio prima aut ſecunda Luna præcipiant: alii carnem, aliqui ſanguinem aceto dilutum per dies XL bibendum. Quidam urinam equi aquæ ferrariæ ex officinis miſcent, eademque potione & lymphaticis medentur. Comitialibus datur & lactis equini potus, lichenque in aceto mulſo bibendus: dantur & carnes caprinæ in rogo hominis toſtæ, ut volunt Magi. Sevum earum cum felle taurino pari pondere decoctum, & in folliculo fellis reconditum, ita ne terram attingat, potũ verò [24] ſub limine ex aqua. Morbum ipſum deprehendit caprini cornus vel cervini uſti nidor. Sideratis urina pulli aſinini nardo admiſto, perunctione prodeſſe dicitur. Regio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

morbo cornus cervini cinis: ſanguis aſinini pulli ex vino: item fimum aſinini pulli, quod primum edidit à partu, datum fabæ magnitudine è vino medetur intra diem tertium: eadem & ex equino pullo ſimiliterque vis eſt. Fractis oſſibus præſentaneus maxillarum apri cinis vel ſuis: item lardum elixum atque circunligatum mira celeritate ſolidat. Coſtis quidem fractis laudatur unice caprinum fimum ex vino vetere, aperit, extrahit, perſanat. Febres arcet cervorum caro, ut diximus: eas quidem quæ certo dierum numero redeunt, oculus lupi dexter ſalſus adalligatusque, ſi credimus Magis. Eſt genus febrium, quod amphemerinon vocant: hoc liberari tradunt, ſi quis è vena auris aſini tres guttas ſanguinis in duabus heminis aquæ hauſerit. Quartanis Magi excrementa felis cum digito bubonis adalligari jubent, & ne recidant, non removeri ſepteno circuitu. Quis hoc quæſo invenire potuit? quæve eſt iſta miſtura? cur digitus potiſſimum bubonis electus eſt? Modeſtiores jecur felis decreſcente Luna occiſæ inveteratum ſale, ex vino bibendum ante acceſſiones quartanæ dixere. Iidem Magi fimi bubuli cinere conſperſo puerorum urina illinunt digitos pedum, manibusque leporis cor adalligant: coagulum ante acceſſionem propinant: datur & caſeus caprinus recens cum melle diligenter ſero expreſſo.

CAP. XVII. *Ad melancholicos, lethargicos, hydropicos, ad ignem ſacrum, & ad dolores nervorum remedia.*

Melancholicis fimum vituli in vino decoctum remedio eſt. Lethargicos excitat aſini lichen, naribus illitus ex aceto: caprini cornus nidor aut pilorum: jecur aprinum: itaque & veternoſis datur. Phthiſicis medentur, jecur lupi ex vino, ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cræ ſuis fœminæ herbis paſtæ lardum, carnes aſininæ ex jure ſumptæ: hoc genere maxime in Achaia curant id malum. Fimi quoque aridi, ſed pabulo viridi paſto bove, fumum harundine hauſtum prodeſſe tradunt. Bubuli quoq; cornus mucronem exuſtum, duorum cochleariorum menſura, addito melle, pilulis devoratis. Capræ ſevo in pulte ex alica & phthiſin & tuſſim ſanari, vel recenti cum mulſo liquefacto, ita ut uncia in cyathum addatur, rutæque ramo permiſceatur, non pauci tradunt. Rupicapræ ſevi cyatho, & lactis pari menſura, deploratum phthiſicum convaluiſſe certus autor affirmat. Sunt & qui ſuum fimi cinerem profuiſſe ſcripſerint in paſſo: & cervi pulmonem, maxime ſubulonis, ſiccatum in fumo, tritumque in vino. Hydropicis auxiliatur urina veſicæ apri paulatim data in potus: efficacius quæ inaruerit cum veſica ſua. Fimi cervini, maxime ſubulonis, ſed & bubuli, de armentinis loquor (quod bolbiton vocant) cinis cochleariorũ trium in mulſi hemina; bovis fœminæ in mulieribus, & ex altero ſexu in viris: quod veluti myſterium occultarunt Magi: fimum vituli maſculi illitum: fimi vituli cinis cum ſemine ſtaphylini, æqua portione ex vino: ſanguis caprinus cum medulla: efficaciorem putant hircorum, utique ſi lentiſco paſcantur. Igni ſacro urſinus adeps illinitur, maxime qui eſt ad renes: vitulinum fimum recens, vel bubulum: caſeus caprinus ſiccus cum porro: ramenta pellis cervinæ deſecta pumice, ex aceto trita. Rubori cum prurigine, equi ſpuma aut ungulæ cinis. Eruptionibus pituitæ, aſinini fimi cinis cum butyro. Papulis nigris, caſeus caprinus ſiccus ex melle & aceto in balineis, oleo remoto. Puſtulis ſuilli fimi cinis aqua illitus, vel cornus

cervini cinis. Luxatis recens fimum aprinum vel ſuillum:item vitulinum: verris ſpuma recens cum aceto: fimum caprinum cum melle. Bubula caro impoſita tumorem ſanat. Fimum ſuillum in teſta calefactum tritumque cum oleo, duritias corporum omnes tollit optime. Adeps è lupis illitus, in his quæ rumpere opus eſt, plurimum proficit: fimum bubulum in cinere calefactum, aut caprinum in vino vel aceto decoctum. In furunculis ſevum bubulum cum ſale: aut ſi dolor eſt intinctum oleo, liquefactum ſine ſale, ſimilique modo caprinum. In ambuſtis urſinus adeps cum lilii radicibus:aprinum aut ſuillum fimum inveteratum: ſetarum ex his è penicillis tectoriis cinis cum adipe tritus: tali bubuli cinis, cum cera & medulla cervina: fel tauri: fimum leporis: ſed caprarum fimus ſine cicatrice ſanare dicitur. Glutinum præſtantiſſimum fit ex auribus taurorum & genitalibus: nec quicquam efficacius prodeſt ambuſtis: ſed adulteratur nihil æque, quibusvis pellibus inveteratis, calceamentisque etiam decoctis: Rhodiacum fideliſſimum: eoque pictores & medici utuntur: Id quoque quo candidius, eo probatius: nigrum & lignoſum damnatur. Nervorum doloribus, fimum caprinum decoctum in aceto cum melle, utillſſimum putant, vel putreſcente nervo. Spaſmata & percuſſi vitiata fimo aprugno curant, vere collecto & arefacto. Sic & quadrigis agendis tractos, rotave vulneratos: & quoquomodo ſanguine contuſo, vel ſi recens illinatur: ſunt qui incoxiſſe aceto, utilius putent. Quin & in potu farinam eam ruptis convulneratisque & everſis ex aceto ſalutarem promittunt: reverentiores cinerem ejus ex aqua bibunt. Feruntque & Neronem principem hac potione recreari ſolitum, cum ſic quo-

quoque [25] ſe trigario approbare vellet. Proximam ſuillo fimo vim putant.

CAP. XVIII. *Ad ſanguinem ſiſtendum, & contra hulcera & carcinomata, ad ſcabiem remedia: & quæ infixa corpori extrahunt, & quæ cicatricibus proſunt.*

Sanguinem ſiſtit coagulum cervinum ex aceto: item leporis: hujus quidem & pilorum cinis: item ex fimo aſinino cinis: & pilorum quidem cinis illitus. Efficacior vis è maribus aceto admiſto, & in lana ad omne profluvium impoſito. ſimiliter ex equino capite & ſemine: aut fimi vitulorum cinis illitus ex aceto: item caprini cornus vel fimi ex aceto. Hircini verò jocinoris diſſecti ſanies efficacior: & cinis utriusque ex vino potus, vel naribus ex aceto illitus. Hircini quoque utris vinarii duntaxat cinis, cum pari pondere reſinæ: quo genere ſiſtitur ſanguis, & vulnus glutinatur. Hœdinum quoq; coagulum ex aceto, & feminum ejus conbuſtorum cinis, ſimiliter pollere traduntur. Hulcera ſanat in tibiis cruribusque adeps urſinus, admiſta rubrica. Quæ vero ſerpunt, vel aprugnum cum reſina & ceruſſa: maxillarum apri vel ſuum cinis: fimum ſuum illitum ſiccum: item caprinum ex aceto ſubfervefactum. Cætera purgantur & explentur butyro: cornus cervini cinere, vel medulla cervi: felle taurino cum cyprino oleo, aut fimo caprino, aut hircino. Fimum recens ſuum, vel inveterati farina illinitur vulneribus ferro factis. Phagedænis & fiſtulis immittitur fel tauri, cum ſucco porri, aut lacte mulierum, vel ſanguis aridus cum cotyledone herba. Carcinomata curat coagulum leporis, cum pari pondere capparis aſperſum vino. gangrenas urſinum fel penna illitùm: aſini ungularum cinis ea quæ ſerpunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

punt hulcera inſperſus. Sanguis equi adrodit carnes ſeptica vi: item fimi equini inveterati favilla. Ea vero quæ phagedænas vocant in hulcerum genere, corii bubuli cinis cum melle. Caro vituli recentia vulnera non patitur intumeſcere: fimum bubulum cum melle. Feminum vituli cinis ſordida hulcera, & quæ cacoethe vocant, è lacte mulieris ſanat. Recentes vero plagas ferro illatas, glutinum taurinum liquefactum, tertio die ſolutum. Caſeus caprinus ſiccus ex aceto ac melle, purgat hulcera: quæ vero ſerpant, cohibet ſevum cum cera: item addita pice ac ſulphure percurat. Similiter proficit ad cacoethe, hœdi feminum cinis à lacte mulieris: & adverſus carbunculos, ſuis fœminæ cerebrum toſtum illitumque. Scabiem hominis, aſininæ medullæ maxime abolent: & urinę ejuſdem cum ſuo luto illitæ. Butyrum etiam, quod in jumentis proficit cum reſina calida: glutinum taurinum in aceto liquefactum, addita calce: fel caprinum cum aluminis cinere: boas fimum bubulum: unde & nomen traxere. Canum ſcabies ſanantur bubulo ſanguine recenti: iterumque, cum inareſcat, illito, & poſtero die abluto cinere lixivio. Spinæ ac ſimilia corpori extrahuntur felis excrementis: item capræ ex vino: coagulo quocunque, ſed maxime leporis, cum thuris polline & oleo, aut cum viſci pari pondere, aut cum propoli. Cicatrices nigras ſevum aſininum reducit ad colorem. Fel vituli extenuat calefactum: medici adjiciunt myrrham & mel & crocum, æreaque pyxide condunt: aliqui & florem æris admiſcent.

CAP. XIX. *Ad muliebria mala medicinæ, & ad infantium morbos, & Veneris remedia.*

Mulierum purgationes adjuvat fel taurinum lana ſuccida appoſitum: (olympias Thebana addidit

dit hyſſopum & nitrum) cornus cervini cinis potus: item vulvas laborantes, illitu quoque: & fel taurinum cum opio appoſitum obolis binis. Vulvas & pilo cervino ſuffire prodeſt. Tradunt, cervas cum ſenſerint ſe gravidas, lapillum devorare: quem in excrementis repertum, aut in vulva (nam & ibi invenitur) cuſtodire partus adalligatum: inveniuntur & oſſicula in corde & in vulva, perquam utilia gravidis parturientibusque. Nam de pumice, qui in vaccarum utero ſimili modo invenitur, diximus in natura boum. Lupi adeps illitus vulvas mollit, dolores etiam jecur. Carnes lupi ediſſe parituris prodeſt: aut ſi incipientibus parturire ſit juxta qui ederit, adeò, ut etiam contra illitas noxias valeat: eundem ſupervenire, perniciosum eſt. Magnus & leporis uſus mulieribus: vulvas adjuvat pulmo aridus potus: profluvia jecur cum Samia terra ex aqua potum: ſecundas coagulum: caventur pridiana balinea. Illitum quoque cum croco & porri ſucco, vellere appoſitum, abortus mortuos expellit. Si vulvæ leporum in cibis ſumantur, mares concipi putant: hoc & teſticulis eorum & coagulo profici: conceptum leporis utero exemptum his quæ parere deſierint, reſtibilem fœcunditatem afferre: ſed pro conceptu, leporis ſaniem & viro Magi propinant: item virgini novem grana fimi, ut ſtent perpetuo mammæ: coagulum quoque ob id cum melle illinunt; ſanguinem, ubi evulſos pilos renaſci volunt. Inflationi vulvæ, fimum aprugnum ſuilumve cum oleo illini prodeſt: efficacius ſiſtit farina aridi, ut aſpergatur potioni, vel ſi gravidæ aut puerperæ torqueantur. Lacte ſuis poto cum mulſo adjuvantur artus mulierum: per ſe vero potum, deficientia ubera puerperarum replet: eadem circumlita

ſangui-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſanguine fœminæ ſuis, minus creſcent. Si dolent, lactis aſinini potu mulcentur: quod addito melle ſumptum, & purgationes earum adjuvat. Sanat & vulvatum exhulcerationes ejuſdem animalis ſevum inveteratum, & in vellere appoſitum duritiem vulvarum emollit: per ſe verò recens vel inveteratum, ex aqua illitum, pſilothri vim obtinet. Ejuſdem animalis lien inveteratus, ex aqua illitus mammis, abundantiam facit: vulvas ſuffitu corrigit. Vngulæ aſininæ ſuffitæ partum maturant, ut vel abortus evocetur: nec aliter adhibentur, quoniam viventem partum necant. Ejuſdem animalis fimum ſi recens imponatur, profluvia ſanguinis mire ſedare dicitur: necnon & cinis ejuſdem fimi, qui & vulvæ prodeſt impoſitus. Equi ſpuma illita per dies xx prius quam primum naſcantur pili reſtinguuntur: item cornus cirvini decocto: melius, ſi recentia ſint cornua. Lacte equino juvantur vulvæ collutæ. Quod ſi mortuus partus ſentiatur, lichen ex aqua dulci potus ejicit; item ungulæ ſuffitus, aut fimum aridum. Vulvas procidentes butyrum infuſum ſiſtit: induratam vulvam aperit fel bubulum roſaceo admiſto, foris vellere cum reſina terebinthina impoſito. Ajunt & ſuffitu fimi è mare bove, procidentes vulvas reprimi, partus adjuvari: conceptus vero vaccini lactis potu. Sterilitatem ob partus vexationem fieri, certum eſt: hanc emendari Olympias Thebana affirmat felle taurino, & adipe ſerpentium, & ærugine, addito melle, medicatis locis ante coitus: Vitulinum quoque fel, ſi in purgationibus fuerit ſub coitu aſperſum vulvæ: etiam duritiam ventris emollit, & profluvium minuit umbilico peruncto, atque in totum vulvę prodeſt. Modum ſtatuunt fellis pondere denarii ad apii tertiam, ad-

miſto amygdalino oleo, quantum eſſe ſatis appareat: hoc in vellere imponunt. Maſculi vel vituli, cum mellis dimidio tritum, ſervatur ad vulvas. Carnem vituli ſi cum ariſtolochia inaſſatam edant circa conceptum, mares parituras promittunt. Medulla vituli in vino ex aqua decocta cum ſevo, exhulcerationibus vulvarum impoſita prodeſt. Item adeps vulpium, excrementumque felium: hoc cum reſina & roſaceo impoſitum. Caprino cornu ſuffiri vulvam, utiliſſimum putant. Sylveſtrium caprarum ſanguis cum [26] palma marina pilos detrahit; cæterarum vero fel, callum vulvarum emollit inſperſum, & à purgatione conceptus facit: ſic quoque pſilothri vis efficitur, ſi evulſis pilis triduo ſervetur illitum. Profluvium, quamvis immenſum, urina capræ pota ſiſti, obſtetrices promittunt, & ſi fimum illinatur. Membrana caprarum in qua partus editus, inveterata, potuque ſumpta in vino, ſecundas pellit. Hœdorum pilis ſuffiri vulvas, utile putant, & in profluvio ſanguinis coagulum bibi, aut [27] hyoſcyami ſemen imponi. E bove ſylveſtri nigro ſi ſanguine ricini lumbi perungantur mulieri, tædium Veneris fieri, dicit Oſthanes: idem amoris, pota hirci urina, admiſta propter faſtidium nardo. Infantibus nihil butyro utilius, per ſe & cum melle: privatim & in dentitione & ad gingivas, & ad oris hulcera. Dens lupi adalligatus infantium pavores prohibet, dentientiumque morbos: quod & pellis lupina præſtat. Dentes quidem eorum maximi, equis quoque adalligati, infatigabilem curſum præſtare dicuntur. Leporum coagulo illito ubere ſiſtitur infantium alvus. Iecur aſini, admiſta modice panace, inſtillatum in os, à comitialibus morbis & aliis infantes tuetur: hoc XL diebus fieri præcipiunt,

piunt. Et pellis aſinina injecta, impavidos infantes facit. Dentes qui equis primum cadunt, facilem dentitionem præſtant infantibus adalligati: efficacius, ſi terram non attigere. Lien bubulus in melle editur: & illinitur ad lienis dolores: ad hulcera manantia cum melle. Lien vituli in vino decoctus, tritusque & illitus, hulcuſcula oris. Cerebrum capræ Magi per annulum aureum trajectū, prius quam lac detur, infantibus inſtillant contra comitiales, cæterosq; infantibus morbos. Caprinum fimum inquietos infantes adalligatum panno cohibet, maxime puellas. Lacte caprino, aut cerebro leporum perunctæ gingivæ, faciles dentitiones faciunt. Somnos fieri lepore ſumpto in cibis Cato arbitratur: vulgus & gratiam corpori in VII dies, frivolo quidem joco, cui tamen aliqua debeat ſubeſſe cauſa in tanta perſuaſione. Magi felle capræ, ſacrificatæ duntaxat, illito oculis, vel ſub pulvino poſito, ſomnum allici dicunt. Sudores inhibet cornus caprini cinis è myrteo oleo perunctis. Coitus ſtimulat fel aprugnum illitum: item medullæ ſuum hauſtæ: ſevum aſininum, anſeris maſculi adipe permiſto illitum. Item à coitu equi Virgilio quoq; deſcriptū virus, & teſticuli equini aridi, ut potioni interi poſſint, dexterve aſini teſtis in vino potus pro portione, vel adalligatus brachiali. Ejuſdem à coitu ſpuma collecta roſeo panno, & incluſa argento, ut Oſthanes tradit. Salpe genitale in oleum fervens mergi jubet ſepties, eoque perungi pertinentes partes. Bialcon cinerem ex eodem bibi, vel tauri à coitu urinam, lutoque ipſo illini pubem. At è diverſo muris fimo illito, cohibetur virorum Venus. Ebrietatem arcet pulmo apri aut ſuis aſſus, jejuni cibo ſumptus eo die: item hœdinus.

CAP. XX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. XX. *Mira de animalibus.*

Mira præterea traduntur in eiſdem animalibus. Veſtigium equi excuſſum ungula (ut ſolet plerunque) ſi quis collectum reponat, ſingultus remedium eſſe recordantibus quonam loco id repoſuerint. Iecur 28 leporum equinæ ungulæ ſimile eſſe, & rumpi equos qui veſtigia luporum ſub equite ſequantur. Talis ſuum diſcordiæ vim quandam ineſſe. In incendiis ſi fimi aliquid egeratur è ſtabulis, facilius extrahi, nec recurrere oves bovesque. Hircorum carnes virus non reſipere, ſi panem hordaceum eo die, quo interficiantur, ederint, laſerve dilutum biberint. Nullas verò teredinem ſentire, Luna decreſcente induratas ſale. Adeoque nihil omiſſum, ut leporem ſurdum celerius pingueſcere reperiamus. Animalium verò medicinas: ſi ſanguis profluat jumentis, ſuillum fimum ex vino infundendũ: Boum autem morbis ſevum, ſulphur vivum, allium ſylveſtre, ovum coctum: omnia hæc trita in vino danda, aut vulpis adipem. Carnem Caballinam diſcoctam, potu ſuum morbis mederi: omnium verò quadrupedum morbis, capram ſolidam cum corio, & ranam rubetam diſcoctas. Gallinaceos non attingi à vulpibus, qui jecur animalis ejus aridum ederint: vel ſi pellicula ex eo collo inducta, galli inierint: Similia in felle muſtelæ. Boves in Cypro contra tormina, hominum excrementis ſibi mederi. Non ſubteri pedes boum, ſi prius cornua pice liquida perungantur. Lupos in agrum non accedere, ſi capti unius pedibus infractis, cultroq; adacto paulatim ſanguis circa fines agri ſpargatur: atque ipſe defodiatur, in eo loco, ex quo cœperit trahi. Aut ſi vomerem, quo primus ſulcus eo anno in agro ductus ſit, excuſſum aratro, focus Larium, quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

familia convenit, abſumat: ſic lupum nulli animalium nociturum in eo agro, quandiu id fiat. Hinc deinde revertemur ad animalia ſui generis, quæ aut placida non ſunt, aut fera.

LIBER XXIX.

Procœmium.

CAP. I. *De origine medicinæ & quando primum clinice, & quando primum iatraleptice, & de Chryſippo & Eraſiſtrato, & empirice, & Herophilo, & reliquis illuſtribus Medicis: & quoties ratio medicinæ mutata ſit, & qui primus Romæ Medicus, & quando, & quid de Medicis antiqui Romani judicaverint, & vitia medicinæ.*

NATVRA remediorum, atque multitudo inſtantium ac præteritorum, plura de ipſa medendi arte cogunt dicere: quanquam non ignarus ſim, nullius ante hæc Latino ſermone condita, ancepsque ac lubricum eſſe rerum omnium [1] novarum, talium utique quam ſteriles gratiæ, difficultates in promendo: ſed quoniam occurrere veriſimile eſt omnium qui hæc cognoſcant cogitationi, quonam modo exoleverint in medicinæ uſu, quæ tam parata atque pertinentia erant: mirumque & indignum protinus ſubit, nullam artium inconſtantiorem fuiſſe, & etiamnum ſæpius mutari, cum ſit fructuoſior nulla. Diis primum inventores ſuos aſſignavit, & cœlo dicavit: necnon & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æſculapium fabulata, quoniam Tyndariden revocaviſſet ad vitam. Nec tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

amen ceſſavit narrare alios revixiſſe opera ſua, lara Trojanis temporibus, quibus fama certior, ulnerum tamen duntaxat remediis. Sequentia jus (mirum dictu) in nocte denſiſſima latuere uſque ad Peloponneſiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in inſula Coo, n primis clara ac valida, & Æſculapio dicata. Is cum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum eſſet, ut poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, inſtituiſſe medicinam hanc, quæ Clinice vocatur. Nec fuit poſtea quæſtus modus, quoniam Prodicus Selymbriæ natus, diſcipulus ejus, inſtituens quam vocant Iatralepticen, reunctoribus quoque Medicorum ac mediaſtinis vectigal invenit. Horum placita Chryſippus ingenti garrulitate mutavit, plurimumque etiam ex Chryſippo diſcipulus ejus Eraſiſtratus, Ariſtotelis filia genitus. Hic Antiocho rege ſanato c talentis donatus eſt à rege Ptolemæo filio ejus, ut incipiamus & præmia artis oſtendere. Alia factio ab experimentis ſe cognominans Empiricen, cœpit in Sicilia, [2] Acrone Agrigentino Empedoclis Phyſici autoritate commendato. Diſſederuntque eæ ſcholæ: & omnes eas damnavit Herophilus, in muſicos pedes venarum pulſu deſcripto per ætatum gradus. Deſerta deinde & hæc ſecta eſt, quoniam neceſſe erat in ea literas ſcire. Mutata & quam poſtea Aſclepiades (ut retulimus) invenerat. Auditor ejus Themiſon fuit, qui quæ inter initia ſcripſit, illo mox recedente à vita, ad ſua placita mutavit. Sed & illa Antonius Muſa ejuſdem, autoritate Divi Auguſti, quem contraria medicina gravi periculo exemerat. Multos prætereo Medicos, celeberrimosque

ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ex iis Caſſios, Calpitanos, Aruntios, Albutios, Rubrios, CCL H-S. annua mercede iis fuere apud principes. Q. verò Stertinius imputavit principibus, quod H-S. quingenis annuis contentus eſſet; ſexcena enim ſibi quæſtu urbis fuiſſe numeratis domibus oſtendebat. Par & fratri ejus merces, à Claudio Cæſare effuſa eſt: cenſusque, quanquam exhauſti, operibus Neapoli exornata, hæredi H-S CCC reliquere, quantum ad eam ætatem Aruntius ſolus. Exortus deinde eſt Vectius Valens, adulterio Meſſàlinæ Claudii Cæſaris nobilitatus, pariterque eloquentiæ aſſectator: Is eam potentiam nactus, novam inſtituit ſectam. Eadem ætas Neronis principatu ad Theſſàlum tranſilivit, delentem cuncta majorum placita, & rabie quadam in omnis ævi medicos perorantem: quali prudentia ingenioque, æſtimari vel uno argumento abunde poteſt, cum monumento ſuo (quod eſt Appia via) iatronicen ſe inſcripſerit. Nullius hiſtrionum, equorumque trigatii comitatior egreſſus in publico erat: cum Crinas Maſſilienſis arte geminata, ut cautior religioſiorque, ad ſiderum motus ex ephemeride Mathematica cibos dando, horasque obſervando, autoritate eum præceſſit: nuperque centies H-S reliquit muris patriæ, mœnibus quoque aliis penè non minori ſumma extructis. Hi regebant fata, cum repente civitatem Charmis ex eadem Maſſilia invaſit, damnatis non ſolum prioribus Medicis, verum & balineis: frigidaque etiam hybernis algoribus lavari perſuaſit: merſit ægros in lacus: videbamus ſenes Conſulares uſque in oſtentationem rigentes; qua de re extat etiam Annæi Senecæ ſtipulatio. Nec dubium eſt, omnes iſtos famam novitate aliqua aucupantes, animas ſtatim noſtras negotiari: hinc illæ circa ægros miſeræ ſenten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ententiarum concertationes, nullo idem cenſen-
e, ne videatur acceſſio alterius: hinc illa infelicis
nonumenti inſcriptio, turba ſe medicorum periſ-
e. Mutatur ars quotidie toties interpollis, & in-
eniorum Græciæ flatu impellimur: palamque
ſt, ut quiſque inter iſtos loquendo polleat impe-
atorem illico vitæ necisque fieri: ceu verò non
nillia gentium ſine Medicis degant, nec tamen
ine Medicina: ſicut populus Romanus vltra ſex-
entesimũ annum, nec ipſe in accipiendis artibus
entus, Medicinæ verò etiam avidis, donec exper-
am damnavit. Etenim percenſere inſignia priſco-
um in his moribus convenit: Caſſius Hemina ex
antiquis autor eſt, primum è Medicis veniſſe Ro-
mam Peloponneſo Archagathum Lyſaniæ filium,
L. Æmilio, M. Livio Coss. anno urbis D XXXV ei-
que jus Quiritium datum, & tabernam in compi-
to Acilio emptam ob id publice. Vulnerarium eum
tradunt fuiſſe vocatum, mireque gratum adven-
tum ejus initio: mox à ſævitia ſecandi urendique,
tranſiſſe nomen in carnificem, & in tædium ar-
tem omnesque Medicos: quod clariſſime intelligi
poteſt ex M. Catone; cujus autoritati triumphus
atque Cenſura minimum conferunt, tanto plus in
ipſo eſt: quamobrem verba ejus ipſa ponemus.
Dicam de iſtis Græcis ſuo loco Marce fili, quid
Athenis exquiſitum habeam, & quod bonum ſit
eorum literas inſpicere, non perdiſcere. Vincam
nequiſſimum & indocile genus illorũ: & hoc puta
vatem dixiſſe: quandocunque iſta gens ſuas literas
dabit, omnia corrumpet: tum etiam magis, ſi Me-
dicos ſuos huc mittet: jurarunt inter ſe barbaros
necare omnes Medicina. Sed hoc ipſum merce-
de faciunt: ut fides iis ſit, & facile diſperdant.
Nos quoque dictitant barbaros, & ſpurcius nos,
quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quam alios, opicos appellatione fœdant: interdixi tibi de Medicis. Atque hic Cato DCV anno urbis noſtræ obiit, LXXXV ſuo, ne quis illi defuiſſe publice tempora, aut privatim vitæ ſpatia ad experiendum arbitretur: quid ergo? damnatam ab eo rem utiliſſimam credimus? minime hercule. ſubjicit enim qua medicina & ſe & conjugem uſque ad longam ſenectam perduxerit, iis ipſis ſcilicet, quæ nunc nos tractamus. Profiteturque eſſe commentarium ſibi, quo medeatur filio, ſervis familiaribus, quem nos per genera uſus ſui differimus. Non rem antiqui damnabant, ſed artem: maxime verò quęſtum eſſe immani pretio vitę recuſabant: ideo templum Æſculapii, etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem feciſſe, iterumque in inſula, traduntur: & cum Græcos Italia pellerent, diu etiam poſt Catonem excepiſſe Medicos. Augebo providentiam illorum: ſolam hanc artium Græcarum nondum exercet Romana gravitas in tanto fructu, pauciſſimi Quiritium attigere, & ipſi ſtatim ad Græcos transfugæ: imo vero autoritas aliter quam Græce eam tractantibus, etiam apud imperitos expertesque linguæ, non eſt: ac minus credunt, quæ ad ſalutem ſuam pertinent, ſi intelligunt. Itaque hercule in hac artium ſola evenit, ut cuicunque Medicum ſe profeſſo ſtatim credatur, cum ſit periculum in nullo mendacio majus: non tamen illud intuemur: adeo blanda eſt ſperandi pro ſe cuique dulcedo. Nulla præterea lex, quæ puniat inſcitiam capitalem, nullum exemplum vindictæ: diſcunt periculis noſtris, & experimenta per mortes agunt: Medicoque tantum hominem occidiſſe impunitas ſumma eſt: quinimo tranſit in convitium, & intemperantia culpatur: ultroque qui periere arguuntur. Sed decuriæ

pro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tro more cenſuris principium examinantur: inquiſitio per 3 parietes agitur: & qui de nummo judicet, à Gadibus columnisque Herculis accerſitur: de exilio verò non niſi die XL quinque electis viris datur tabella. At de judice ipſo quales in conſilium eunt, ſtatim occiſuro? Merito, dum nemini noſtrum libet ſcire, quid ſaluti ſuæ opus ſit. Alienis pedibus ambulamus: alienis oculis agnoſcimus: aliena memoria ſalutamus: aliena vivimus opera. Perieruntque rerum naturæ pretia & vitæ argumenta: nihil aliud pro noſtro habemus, quam delicias. Non deferam Catonem tam ambitioſæ artis invidiæ à me objectum, aut Senatum illum qui ita cenſebat, idque non criminibus artis arreptis, ut aliquis expectaverit. Quid enim venenorum fertilius, aut unde plures teſtamentorum inſidiæ? Iam verò & adulteria etiam in principum domibus, ut Eudemi in Livia Druſi Cæſaris: item Valentis, in qua dictum eſt regina. Non ſint artis iſta, ſed hominum: non magis hæc urbi timuit Cato, ut equidem credo, quam reginas. Ne avaritiam quidem arguam, rapacesque nundinas pendentibus fatis, & dolorem indicaturam, ac mortis arrham, aut arcana præcepta: ſquamam in oculis emovendam potius, quam extrahendam: per quæ effectum eſt, ut nihil magis prodeſſe videretur, quam multitudo graſſantium. Neque enim pudor, ſed æmuli pretia ſummittunt. Notum eſt ab eodem Charmide unum ægrum ex provincialibus H-S. ducentis conductum: Alconti vulnerum Medico H-S. C. damnato ademiſſe Claudium principem: eidemque in Gallia exulanti, & deinde reſtituto acquiſitum non minus intra paucos annos: & hæc perſonis imputentur. Ne fæcem quidem aut inſcitiam ejus turbæ arguamus, ipſorumque

rumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

rumque intemperantiam in morbis, aquarum calidarum diverticulis: imperioſam inediam, & ab iiſdem deficientibus cibos ſępius die ingeſtos, mille præterea pœnitentiæ modis, culinarum etiam præceptis & vnguentorum miſturis, quando nullas omiſere vitæ illecebras. Invehi peregrinas merces, conciliariq; extrema pretia, diſplicuiſſe majoribus crediderim equidem, non tamen hoc Catonem providiſſe, cum damnaret artem. Theriace vocatur excogitata compoſitio luxuriæ: fit ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, quæ ſingula ſufficerent. Mithridatium antidotum ex rebus LIV componitur, interim nullo pondere æquali, & quarundam rerum ſexageſima denarii unius imperata. Quo Deorum [4] perfidiam iſtam monſtrante? Hominum enim ſubtilitas tanta eſſe non potuit: oſtentatio artis & portentoſa ſcientiæ venditatio manifeſta eſt. Ac ne ipſi quidem illam novere: comperique vulgo pro cinnabari Indica in medicamenta minium addi, inſcitia nominis, quod eſſe venenum docebimus inter pigmenta. Verum hæc ad ſingulorum ſalutem pertinent: illa autem, quæ timuit Cato, atque providit, innocentiora multo & parva opinatu, quæ proceres artis ejuſdem in ſemetipſis fatentur: illa perdidere imperii mores, illa quæ ſani patimur, luctatus, ceromata, ceu valetudinis cauſa inſtituta, balineæ ardentes, quibus perſuaſere in corporibus cibos coqui, ut nemo non minus validus exiret, obedientiſſimi verò efferrentur. Potus deinde jejunorum ac vomitiones, & rurſus per potationes, ac pilorum eviratio inſtituta reſinis eorum: itemque pectines in fœminis quidem publicati: iſta eſt profecto lues morum, nec aliunde major, quam è medicina, vatem prorſus quotidie facit Catonem,

& ora-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& oraculum : ſatis eſſe ingenia Græcorum inſpicere, non perdiſcere. Hæc fuerint dicenda pro Senatu illo, ſexcentisque populi Romani annis adverſus artem, in qua conditione inſidioſiſſima autoritatem peſſimis boni faciunt : ſimul contra attonitas quorundam perſuaſiones, qui prodeſſe niſi pretioſa non putant. Neque enim dubitaverim, aliquibus faſtidio futura quæ dicentur animalia : at non Virgilio fuit nominare formicas nulla neceſſitate, & curculiones, ac lucifugis congeſta cubilia blattis : non Homero inter prælia Deorum improbitatem muſcæ deſcribere : non naturæ gignere iſta, cum gignat hominem. Proinde cauſas quisque & effectus, non res, æſtimet. Ordiemur autem à confeſſis, hoc eſt, lanis ovisque, ut obiter rebus præcipuis honos in primis perhibeatur. Quædam etiam ſi alienis locis, tamen obiter dici neceſſe erit : nec deerat materiæ pompa, ſi quicquam aliud intueri liberet, quam fidem operis. Quippe inter prima proditis etiam ex cinere phœnicis nidoque medicinis, ceu verò id certum eſſet, atque non fabuloſum. Irridere eſt, vitæ remedia poſt milleſimum annum reditura monſtrare.

CAP. II. *De medicinis lanarum.*

Lanis autoritatem veteres Romani etiam religioſam habuere, poſtes à nubentibus [5] attingi jubentes. Præterque cultum & tutelam contra frigora, ſuccidæ plurima præſtant remedia ex oleo vinoque aut aceto, prout quæque mulceri mordetive opus ſit, & aſtringi laxarive, luxatis membris, dolentibusque nervis impoſitæ, & crebro ſuffuſæ : quidam etiam ſalem admiſcent luxatis : alii cum lana rutam tritam adipemque imponunt: item contuſis tumentibusque. Halitus quoq; oris gratiores facere traditur, confricatis dentibus atq;

gingivis admiſto melle: prodeſt & phreneticis ſuffitu. Sanguinem in naribus ſiſtit cum oleo roſaceo, & alio modo indita auribus obturatis ſpiſſius. Quin & hulceribus vetuſtis imponitur cum melle. Vulnera ex vino, vel aceto, vel aqua frigida & oleo expreſſa ſanat. Arietis vellera lota frigida ex oleo madefacta, in muliebribus malis inflammationes vulvæ ſedant: & ſi procidant, ſuffitu reprimunt. Succida lana impoſita ſubditaque mortuos partus evocat: ſiſtit etiam profluvia earum: at canis rabioſi morſibus inculcata, poſt diem ſeptimum ſolvitur. Reduvias ſanat ex aqua frigida: eadem nitro, ſulphure, oleo, aceto, pice liquida ferventibus tincta, quam calidiſſima impoſita bis die, lumborum dolores ſedat. Sanguinem ſiſtit ex ariete ſuccida, articulos extremitatum præligans. Laudatiſſima omnis è collo; natione verò Galatica, Tarentina, Attica, Mileſia. Succidam imponunt & deſquamatis, percuſſis, lividis, incuſſis, colliſis, contritis, dejectis, capitis & aliis doloribus, ſtomachi inflammationi ex aceto & roſaceo. Cinis ejus illinitur attritis, vulneratis, ambuſtis. Et in oculorum medicamenta additur: item in fiſtulas aureſque ſuppuratas. Ad hæc detonſam eam, alii verò evulſam deciſis ſummis partibus ſiccant, carpuntque, & in fictili crudo componunt, ac melle perfundunt utrunque: alii aſſulis tedæ ſubjectis, & ſubinde interſtratis, oleo aſperſam accendunt, cineremque in labellis aqua addita confricant manu, & conſidere patiuntur, idque ſæpius mutantes aquam, donec linguam aſtringat leniter, nec mordeat: tum cinerem reponunt. Vis ejus ſeptica eſt, efficaciſſimeque genas purgat: quin ipſæ ſordes pecudum ſudorque feminum & alarum adhærentes lanis (œſypum vocant) innumeros

meros prope uſus habent: in Atticis ovibus genito palma. Fit pluribus modis, ſed probatiſſimum, lana ab his partibus recenti concerpta, aut quibuscunque ſordibus ſuccidis primum collectis, ac lento igni in æneo vaſe ſubfervefactis & refrigeratis, pinguique quod ſupernatet, collecto in fictili vaſe, iterumque decocta priori materia: quæ pinguitudo utraque, frigida aqua lavatur, & in linteo ſiccatur, ac Sole torretur, donec candida fiat ac tranſlucida: tum in ſtannea pyxide conditur. Probatio autem, ut ſordium virus oleat, & manu fricante ex aqua non liquetur, ſed albeſcat ut ceruſa. Oculis utiliſſimum contra inflammationes genarumque callum: quidam in teſta torrent, donec pinguedinem amittat, utilius tale exiſtimantes eroſis & duris genis, angulis ſcabioſis & lacrymantibus: hulcera non oculorum modo ſanat, ſed oris etiam & genitalium, cum anſerino adipe: medetur & vulvæ inflammationibus, & ſedis rhagadiis & cōdylomatis cum meliloto ac butyro: reliquos uſus ejus ſuo loco digeremus. Sordes quoque caudarum concretæ in pilulas, ac ſiccatæ per ſe tuſæque in farinam & illitæ, dentibus mirè proſunt, etiam labantibus, gingivisque, ſi carcinoma ſerpat. Iam verò pura vellera aut per ſe impoſita cæcis doloribus, aut accepto ſulphure: & cinis eorum genitalium vitiis. Tantumque pollent, ut medicamentis quoque ſuperponantur. Medentur ante omnia & pecori ipſi, ſi faſtidio non paſcatur: cauda enim quam arctiſſime præligata, evulſa inde lana, ſtatim veſcuntur: traduntque quod extra nodum ſit è cauda præmori.

CAP. III. *De ovorum natura.*

Lanæ habent & cum ovis ſocietatem ſimul fronti impoſitæ contra epiphoras: non opus eſt eas in

hoc uſu radicula eſſe curatas: neque aliud, quam candidum ex ovo, infundi ac pollinem thuris. Ova per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urentesque refrigerant: quidam cum croco præferunt, & pro aqua miſcent collyriis: infantibus verò contra lippitudines vix aliud remedium eſt, butyro admiſto recenti: eadem cum oleo trita ignes ſacros leniunt, betæ foliis ſuperilligatis. Candido ovorum in oculis & pili reclinantur, Hammoniaco trito admiſtoque: & vari in facie cum pineis nucleis, ac melle modico: ipſa facies illita Sole non aduritur. Ambuſta aquis ſi ſtatim ovo occupentur, puſtulas non ſentiunt: quidam admiſcent farinam hordaceam, & ſalis parum: hulceribus verò ex ambuſto, cum candido ovorum toſtum hordeum, & ſuillo adipe, mire prodeſt: eadem curatione ad ſedis vitia utuntur: infantibus quidem etiam ſi quid ibi procidat. Ad pedum rimas ovorum candido decocto cum ceruſſę denariorum duûm pondere, pari ſpumæ argenti, myrrhæ, exiguo deinde vino. Ad ignem ſacrum, candido ovorum trito cum amylo: ajunt & vulnera candido glutinari, calculosque pelli. Lutea ovorum cocta ut indureſcant, admiſto croco modicè, item melle & lacte mulieris illita, dolores oculorum mitigant: vel cum roſaceo & mulſo lana oculis impoſita, vel cum trito apii ſemine ac polenta in mulſo illita. Prodeſt & tuſſientibus per ſe luteum devoratum liquidum, ita ut dentibus non attingatur: thoracis diſtillationibus, faucium ſcabritiæ: privatim contra hæmorrhoidum morſum illinitur, ſorbeturque crudum. Prodeſt & renibus, veſicę roſionibus exhulcerationibusque, & cruenta excreantibus. Quinque ovorum lutea in vini hemina cruda ſorbentur dyſentericis, cum [6] jure puta-

putaminis ſui & papaveris ſucco ac vino. Dantur cœliacis cum uvæ paſſæ pinguis pari pondere, & malicorio, per triduum æquis portionibus: & alio modo lutea ovorum trium lardi veteris & mellis quadrantibus, vini veteris cyathis tribus, trita ad craſſitudinem mellis, & cum opus ſit, avellanæ nucis magnitudine ex aqua pota. Item ex oleo fricta terna, totis ovis pridie maceratis in aceto: ſic & lienicis. Sanguinem autem rejicientibus cum tribus cyathis muſti. Vtuntur iiſdem ad liventia, ſi vetuſtiora ſint, cum bulbis ac melle. Siſtunt & menſes mulierum cocta, & ex vino pota; inflationes quoque vulvæ cruda cum oleo ac vino illita. Vtilia ſunt & cervicis doloribus cum anſerino adipe & roſaceo. Sedis etiam vitiis durata igni, & calore quoque proſunt: & condylomatis cum roſaceo: item ambuſtis durata in aqua, mox in pruna putaminibus exuſtis, tum lutea ex roſaceo illinuntur. Fiunt & tota lutea, quæ vocant ſchiſta, cum triduo incubata tolluntur. Stomachum diſſolutum confirmant pulli ovorum cum gallæ dimidio, ita ne ante duas horas alius cibus ſumatur: dat & dyſentericis pullos in ipſo ovo decoctos, admiſta vini auſteri hemina, & pari modo olei polentæque. Membrana putaminis detracta ſive crudo, ſive cocto, labiorum fiſſuris medetur. Putaminis cinis in vino potus, ſanguinis eruptionibus. Comburi ſine membrana oportet: ſic fit & dentifricium: idem cinis & mulierum menſes cum myrrha illitus ſiſtit. Firmitas putaminum tanta eſt, ut recta nec vi nec pondere ullo frangantur, nec niſi paululum inflexa rotunditate. Tota ova adjuvant partum, cum ruta, & anetho, & cumino pota ex vino. Scabiem corporum ac pruritum oleo & cedria miſtis tollunt: hulcera quoque hu-

mida in capite cyclamino admiſta. Ad puris & ſanguinis excreationes ovum crudum cum porri ſectivi ſucco, parique menſura mellis Græci calefactum hauritur. Dantur & tuſſientibus cocta & trita cum melle, & cruda cum paſſo oleique pari modo. Infunduntur & virilitatis vitiis ſingula cum ternis paſſi cyathis, amylique ſemuncia à balineis. Adverſus ictus ſerpentium cocta tritaque adjecto naſturtio illinuntur. Cibo quot modis juvent notum eſt, cum tranſmeent faucium tumorem, calfactuque obiter foveant: nullus eſt alius cibus, qui in ægritudine alat, neque oneret, ſimulque vim potus ac cibi habeat. Maceratorum in aceto molliri diximus putamen: talibus cum farina in pane ſubactis cœliaci recreantur. Quidam ita reſoluta in patinis torreri utilius putant: quo genere non alvos tantum, ſed & menſes fœminarum ſiſtunt, aut ſi major ſit impetus, cruda cum farina ex aqua hauriuntur, & per ſe lutea ex iis decocta in aceto, donec induréſcant: iterumque cum trito pipere torrentur ad cohibendas alvos. Fit & dyſentericis remedium ſingulare, ovo effuſo in fictili novo, ejuſdemque ovi menſura, ut paria ſint omnia, melle, mox aceto, item oleo, confuſis crebroque permiſtis: quo fuerint ea excellentiora, hoc præſentius remedium erit. Alii eadem menſura pro oleo & aceto reſinam adjiciunt rubentem, vinumque: & alio modo temperant, olei tantum menſura pari, pineique corticis duabus ſexageſimis denariorum, una ejus quod rhus diximus, mellis obolis quinque ſimul decoctis, ita ut cibus alius poſt quatuor horas ſumatur. Torminibus quoque multi medentur, ova bina [7] cum aliis piſcis quatuor una atterendo, vinique hemina calefaciendo, atque ita potui dando. Et nequid deſit ovorum

gratiæ,

gratiæ, candidum ex his admiſtum calci vivæ glutinat vitri fragmenta: vis vero tanta eſt, ut lignum perfuſum ovo non ardeat, ac ne veſtis quidem contacta aduratur. De gallinarum autem ovis tantum locuti ſumus, cum & reliquarum alitum reſtent magnæ utilitates, ſicut ſuis locis dicemus. Præterea eſt ovorum genus in magna Galliarum fama, omiſſum Græcis: angues innumeri æſtate convoluti, ſalivis faucium corporumque ſpumis artifici complexu glomerantur, anguinum appellatur: Druidæ ſibilis id dicunt in ſublime jactari, ſagoque oportere intercipi, ne tellurem attingat: profugere raptorem equo: ſerpentes enim inſequi, donec arceantur amnis alicujus interventu: experimentum ejus eſſe, ſi contra aquas fluitet vel auro vinctum. Atque, ut Magorum ſolertia occultandis fraudibus ſagax, certa Luna capiendum cenſent, tanquam congruere operationem eam ſerpentium humani ſit arbitrii. Vidi equidem id ovum mali orbiculati modici magnitudine, cruſta cartilaginis, velut acetabulis brachiorum polypi crebris inſigne; Druidis ad victorias litium ac regum aditus mirè laudatur: tantæ vanitatis, ut habentem id in lite in ſinu, equitem Romanum è Vocontiis, à Divo Claudio principe interemptum non ob aliud ſciam. Hic tamen complexus anguium & efferatorum concordia, cauſa videtur eſſe, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentis circundata effigie anguium fecerint: neque enim criſtatos eſſe in caduceo mos eſt. De anſerum ovis magnæ utilitatis, ipſoque anſere dicturi hoc in volumine, debemus honorem & Comagenorum clariſſimæ rei: fit ex adipe anſerum, alioquin celeberrimi uſus eſt ad hoc in Comagene Syriæ parte cum cinnamo, caſia, pipere albo, herba

quæ Comagene vocatur, obrutis nive vaſis, odore jucundo, utiliſſimum ad perfrictiones, convulſiones, cæcos ac ſubitos dolores, omniaque quæ accipis curantur: unguentumque pariter ac medicamentum eſt. Fit & in Syria alio modo, adipe avium curato, ut diximus, additis eryſiſceptro, xylobalſamo, phœnice elate, item calamo, ſingulorum pondere, qui ſit adipis, cum vino bis aut ter ſubfervefactis. Fit autem hyeme, quoniam æſtate non glaciat: niſi accepta cera. Multa præterea remedia ſunt ex anſere, quod miror, æque quam capris; nanque anſer corvusque ab æſtate in autumnum morbo conflictari dicuntur. De anſerum honore, quem meruere Gallorum in Capitolium aſcenſu deprehenſo, diximus.

CAP. IV. *Remedia de cane, & ex animalibus quæ placida non ſunt, ſed fera, & ex volucribus, & contra morſus phalangiorum.*

Eadem de cauſa ſupplicia annua canes pendunt inter ædem Iuventutis & Summani, vivi in furca ſambucea arbore fixi: ſed plura de hoc animali dici cogunt priſcorum mores. Catulos lactentes adeò puros exiſtimabant ad cibum, ut etiam placandis numinibus hoſtiarum vice uterentur his. Genito manè catulo res divina fit, & in cœnis Deûm etiamnum ponitur catulina: Aditialibus quidem epulis celebrem fuiſſe, Plauti fabulæ indicio ſunt. Sanguine canino contra toxica nihil præſtantius putatur: vomitiones quoque hoc animal monſtraſſe homini videtur: & alios uſus ex eo mirè laudatos referemus ſuis locis: nunc ad ſtatutum ordinem pergemus. Adverſus ſerpentium ictus efficacia habentur, fimum pecudis recens in vino decoctum illitumque: mures diſſecti & impoſiti;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

poſiti; quorum natura non eſt ſpernanda, præcipue in aſcenſu ſiderum (ut diximus) cum lumine lunæ fibrarum numero creſcente ac decreſcente. Tradunt magi, jocinore muris dato porcis in fico, ſequi dantem id animal: in homine quoque ſimiliter valere, ſed reſolvi cyatho olei poto. Muſtelarum duo genera: alterum ſylveſtre: diſtant magnitudine: Græci vocant ictidas: harum fel contra aſpides dicitur efficax, cætero venenum. Hæc autem quæ in domibus noſtris oberrat, & catulos ſuos (ut autor eſt Cicero) quotidie transfert, mutatque ſedem, ſerpentes perſequitur: ex ea inveterata ſale denarii pondus in cyathis tribus datur percuſſis, aut ventriculus coriandro fartus inveteratusque & in vino potus: & catulus muſtelæ etiam efficacius. Quædam pudenda dictu tanta autorum aſſeveratione commendantur, ut præterire fas non ſit: ſiquidem illa concordia rerum, aut repugnantia, medicinæ gignuntur: veluti cimicum animalis fœdiſſimi, & dictu quoque faſtidiendi natura, contra ſerpentium morſus, & præcipue aſpidum valere dicitur: item contra venena omnia: argumento, quod dicunt gallinas, quo die id ederint, non interfici ab aſpide: carnes quoque earum percuſſis plurimum prodeſſe. Ex his quæ tradunt, humaniſſimum eſt, illinire morſibus cum ſanguine teſtudinis: item ſuffitu eorum abigere ſanguiſugas adhærentes; hauſtasque ab animalibus reſtinguere in potu datos: quanquam & oculos quidam iis inungunt tritis cum ſale & lacte mulierum, auresque cum melle & roſaceo admiſtis: eos qui agreſtes ſint, & in malva naſcantur, crematos cinere permiſto roſaceo infundunt auribus. Cætera quæ de iis tradunt, vomicæ & quartanarum remedia aliorumque morborum, quanquam ovo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

aut cera aut faba incluſos cenſeant devorandos, falſa, nec referenda arbitror. Lethargi tamen medicinæ cum argumento adhibent, quoniam vincatur aſpidum ſomnifica vis, ſeptenos in cyatho aquæ dantes, puerilibus annis quaternos: & ſtranguriæ fiſtulæque impoſuere: adeo nihil parens illa rerũ omnium ſine ingentibus cauſis genuit. Quin & adalligatos lævo brachio binos lana ſubrepta paſtoribus, reſiſtere nocturnis febribus prodiderunt, diurnis in roſaceo panno. Rurſus iis adverſatur ſcolopendra, ſuffituque necat. Aſpides percuſſos torpore & ſomno necant, omnium ſerpentium minime ſanabiles: ſed venenum earum ſi ſanguinem attingit, aut recens vulnus, ſtatim interimit: inveteratum hulcus tardius: de cætero potum quantalibet copia, non nocet: non eſt enim tabifica vis: itaque occiſa morſu earum animalia, cibis innoxia ſunt. Cunctarer in proferendo ex his remedio, niſi M. Varronem ſcirem LXXXVIII vitæ anno prodidiſſe, aſpidum ictus efficaciſſime curari, hauſta à percuſſis ipſorum urina. Baſiliſci, quem etiam ſerpentes ipſi fugiunt, alios olfactu necantem, qui hominem vel ſi aſpiciat tantum, dicitur interimere, ſanguinem Magi miris laudibus celebrant, coeuntem picis modo & colore, dilutum cinnabari clariorem fieri. Tribuunt ei & ſucceſſus petitionũ à Poteſtatibus, & à Diis etiam precum, morborumque remedia, veneficiorum amuleta: quidam id Saturni ſanguinem appellant. Draco non habet venena: caput ejus limini januarum ſubditum, propitiatis adoratione Diis, fortunatam domum facere promittunt. Oculis ejus inveteratis, & cum melle tritis, inunctos non paveſcere ad nocturnas imagines, etiam pavidos. Cordis pingue in pelle dorcadum nervis cervinis adalli-

adalligatum in lacerto, conferre judiciorum victoriæ: primum ſpondylum aditus poteſtatum mulcere. Dentes ejus illigatos pellibus caprearum, cervinis nervis, mites præſtare dominos, poteſtatesque exorabiles. Sed ſuper omnia eſt compoſitio, qua invictos faciunt Magorum mendacia: cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte & medulla ejuſdem, equi victoris ſpuma, canis unguibus adalligatis cervino corio, nervisq; cervi alternatim & dorcadis: quæ arguiſſe non minus refert, quam contra ſerpentes remedia demonſtraſſe, quoniam hæc morborum veneficia ſunt. Draconum adipem venenata fugiunt: item virus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos. Viperæ caput impoſitum, vel alterius quam quæ percuſſerit, ſine fine prodeſt: item ſi quis eam ipſam in vapore baculo ſuſtineat: ajunt enim [8] præcavere: item ſi quis exuſtæ ejus cinerem illinat. Reverti autem ad percuſſum ſerpentes neceſſitate naturæ, Nigidius autor eſt. Caput quidem diſſecant Scythæ inter aures ad eximendum lapillum, quem ajunt ab ea devorari territa. Alii ipſo toto capite utuntur. Fiunt ex vipera paſtilli, qui theriaci vocantur à Græcis, quaternis digitis utrinque amputatis, exemptisque interaneis & livore ſpinæ adhærente, reliquo corpore in patina ex aqua & anetho discocto, ſpinisque exemptis, & addita ſimilagine, atque ita in umbra ſiccatis paſtillis, quibus ad multa medicamenta utuntur: ſignificandum videtur è vipera tantum hoc fieri. Quidam purgatæ, ut ſupra dictum eſt, adipem cum olei ſextario decoquunt ad dimidias: ex eo, cum opus ſit, ternis ſtillis additis in oleum perunguntur, ut omnes beſtiæ fugiant eos. Præterea conſtat, contra omnium ſerpentium ictus, quamvis inſanabiles, ipſarum

ſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſerpentium exta impoſita auxiliari: eosque qui aliquando viperæ jecur coctum hauſerint, nunquam poſtea feriri à ſerpente. Neque anguis venenatus eſt, niſi per menſem Luna inſtigatus: ſed prodeſt vivus comprehenſus, & in aqua contuſus, ſi foveatur ita morſus. Quin & ineſſe ei remedia multa creduntur, ut dicemus, & ideo Æſculapio dicatur. Democritus quidem monſtra quædam ex his conficit, ut poſſint avium ſermones intelligi. Atqui anguis Æſculapius Epidauro Romam advectus eſt: vulgoque paſcitur & in domibus: ac niſi incendiis ſemina exurerentur, non eſſet fœcunditati eorum reſiſtere in orbe terrarum: pulcherrimum anguium genus eſt, quod in aqua vivit, hydri vocantur, nullis ſerpentium inferiores veneno: horum jecur ſervatum adverſus percuſſos ab his auxilium eſt. Scorpio tritus ſtellionum veneno adverſatur: fit enim & è ſtellionibus malum medicamentum: nam cum immortuus eſt vino, faciem eorum qui biberint lentigine obducit: ob hoc in unguento necant eum, inſidiantes pellicum formæ: remedium eſt ovi luteum, & mel ac nitrum. Fel ſtellionum tritum in aqua muſtelas congregare dicitur. Inter omnia venenata Salamandræ ſcelus maximum eſt: cætera enim ſingulos feriunt, nec plures pariter interimunt: ut omittam, quod perire conſcientia dicuntur homine percuſſo, neque amplius admitti ad terras: ſalamandra populos pariter necare improvidos poteſt: nam ſi arbori irrepſit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint, necat frigida vi, nihil aconito diſtans. Quinimo ſi contacto ab ea ligno vel pede, cruſta panis incoquatur, idem veneficium eſt: vel ſi in puteum cadat: quippe cum ſaliva ejus quacunque parte corporis, vel in pede

imo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

imo reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus. Tamen talis ac tanta vis veneni à quibuſdam animalium, ut ſuibus, manditur, domante eadem illa rerum diſſidentia. Venenum ejus extingui primum omnium ab his quæ veſcantur illa, veriſimile eſt: quæ prodantur, cantharidum potu, aut lacerta in cibo ſumpta: cætera adverſantia diximus, dicemusque ſuis locis. Ex ipſis quæ Magi tradunt contra incendia, quoniam ignes ſola animalium extinguat, ſi forent vera, jam eſſet experta Roma. Sextius Venerem accendi cibo earum, ſi detractis interaneis, & pedibus, & capite in melle ſerventur, tradit, negatque reſtingui ignem ab iis. Ex volucribus in auxilio contra ſerpentes primum vultur eſt: annotatum quoque minus virium eſſe nigris: pennarum ex his nidore, ſi urantur, fugari eas dicunt: item cor ejus alitis habentes, tutos eſſe ab impetu non ſolum ſerpentium, ſed etiam ferarum, latronumque, & regum ira. Carnibus gallinaceorum, ita ut tepeant avulſæ, appoſitis, venena ſerpentium domantur: item cerebro in vino poto. Parthi gallinæ malunt cerebrum plagis imponere. Ius quoque ex his potum præclare medetur, & in multis aliis uſibus mirabile: pantheræ leonesque non attingunt perunctos eo, præcipue ſi & allium fuerit incoctum: alvum ſolvit: validius è vetere gallinaceo: prodeſt & contra longinquas febres, & torpentibus membris tremulisque, & articulariis morbis & capitis doloribus, epiphoris, inflationibus, faſtidiis, incipienti teneſmo, jocinori, renibus, veſicæ: contra cruditates, ſuſpiria. Itaque etiam faciendi ejus extant præcepta: efficacius enim cocti cum olere marino, aut cybio, aut cappari, aut apio, aut herba Mercuriali, aut polypodio, aut anetho: utiliſſime

autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

autem in congiis tribus aquę ad tres heminas cum ſupra dictis herbis, & refrigeratum ſub dio dari tempeſtivis antecedente vomitione. Non præteribo miraculum, quanquam ad medicinam non pertinens: ſi auro liqueſcenti gallinarum membra miſceantur, conſumunt id in ſe: ita hoc venenum auri eſt: at gallinaceis ipſis circulo è ſarmentis addito in collum, non canunt. Auxiliatur contra ſerpentes & columbarum caro recens concepta, & hirundinum: bubonis pedes uſti cum plumbagine herba. Nec omittam in hac quoque alite exemplum Magicæ vanitatis: quippe præter reliqua portentoſa mendacia, cor ejus impoſitum mammæ mulieris dormientis ſiniſtræ, tradunt efficere ut omnia ſecreta pronuntiet: præterea in pugnam ferentes idem, fortiores fieri. Ejuſdem ovo ad capillos remedia demonſtrant. Quis autem quæſo ovum bubonis unquam videre potuit, cum ipſam autem vidiſſe prodigium ſit? quis utique experiri, & præcipue in capillo: ſanguine quidem pulli bubonis etiam criſpari capillum promittunt. Cujus generis prope videri poſſint, quæ tradunt & de veſpertilione, ſi ter circunlatus domui vivus, per feneſtram inverſo capite infigatur, amuletum eſſe: privatimque ovilibus circunlatum toties, & pedibus ſuſpenſum ſurſum in ſuperliminari. Sanguinem quoque ejus cum carduo, contra ſerpentium ictus inter præcipua laudant. Phalangium eſt Italiæ ignotum, & plurium generum: unum ſimile formicæ, ſed multo majus, rufo capite, reliqua parte corporis nigra, albis incurſantibus reſperſum guttis: acerbior hujus, quam veſpæ ictus. Vivit maxime circa furnos & molas. In remedio eſt, ſi quis ejuſdem generis alterum percuſſo oſtendat: & ad hoc ſervantur, cum mortui inveniuntur: & corti-

cortices eorum contriti & poti medentur, & muſtelæ catuli, ut diximus ſupra. Æque phalangion Græci vocant inter genera araneorum, ſed diſtinguunt lupi nomine. Tertium genus eſt eodem phalangii nomine araneus lanuginoſus, grandiſſimo capite: quo diſſecto inveniri dicuntur intus vermiculi duo, adalligatique mulieribus cervina pelle ante Solis ortum, præſtare ne concipiant, ut Cæcilius in commentariis reliquit. Vis ea annua eſt: quam ſolam ex omni atocio dixiſſe fas ſit, quoniam aliquarum fœcunditas plena liberis tali venia indiget. Vocatur & rhagion acino nigro ſimilis, ore minimo ſub alvo, pedibus breviſſimis, tanquam imperfectis: dolor à morſu ejus qualis â ſcorpione. Vrina ſimilis araneis textis. Idem erat aſterion, niſi diſtingueretur virgulis albis: hujus morſu genua labefactantur. Peior utroque eſt cæruleus lanugine nigra, caliginem concitans, & vomitus araneoſos: etiamnum deterior, à crabrone penna tantum differens: hic & ad maciem perducit. Myrmecion formicæ ſimilis capite, alvo nigra, guttis albis diſtinguentibus, veſparum dolore torquet. Tetragnathii duo genera habent: pejor, medium caput diſtinguente linea alba, & transverſa altera: hic oris tumorem facit: at cinereus poſteriori parte candicans, lentior. Minime autem noxius eodem colore, qui telas muſcis in parietibus latiſſime pandit. Contra omnium morſus remedium eſt gallinaceum cerebrum cum piperis exiguo potum in poſca: item formicæ quinque potæ: pecudum fimi cinis illitus ex aceto: & ipſi aranei quicunque in oleo putrefacti. Muris aranei morſus ſanatur coagulo agnino in vino poto: ungulæ arietinæ cinere cum melle, muſtelæ catulo, ut in ſerpentibus dictum eſt. Si jumenta momorderit,

mus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

mus recens cum ſale imponitur, aut fel veſpertilionis ex aceto: & ipſe mus araneus contra ſe remedio eſt, divulſus & impoſitus: nam ſi prægnans momordit, protinus diſſilit: optimum, ſi imponatur qui momorderit: ſed & alios ad hunc uſum ſervant in oleo, aut luto circunlitos. Eſt & contra morſum ejus remedio terra ex orbita: fertur enim non tranſiri ab eo orbitam, torpore quodam naturæ. Scorpionibus contrarius maxime in vicem ſtellio traditur, ut viſu quoque pavorem iis afferat, & torporem frigidi ſudoris: itaque in oleo putrefaciunt eum, & ita ea vulnera perungunt. Quidam oleo illo ſpumam argenteam decoquunt ad emplaſtri genus, atque ita illinunt. Hunc Græci coloten vocant, & aſcalaboten, & galeoten: in Italia non naſcitur. Eſt autem hic plenus lentigine, ſtridoris acerbi, & veſcitur, quæ omnia à noſtris ſtellionibus aliena ſunt. Prodeſt & gallinarum fimi cinis illitus, draconis jecur, lacerta divulſa, mus divulſus, ſcorpio ipſe ſuæ plagæ impoſitus, aut aſſus in cibo ſumptus, aut potus in meri cyathis duobus. Proprium eſt ſcorpionum, quod manus palmam non feriunt, nec niſi pilos attigere. Lapillus qualiscunque, ab ea parte qua in terra erat, appoſitus plagæ, levat dolorem: item teſta terra operta ex aliqua parte, ſicut erat impoſita, liberare dicitur. Non debent reſpicere qui imponunt, & cavere ne Sol aſpiciat. Vermes terreni triti impoſiti proſunt: multa & alia ex his remedia ſunt, propter quæ in melle ſervantur. Noctua apibus contraria, & veſpis crabronibusque & ſanguiſugis: pici quoque Martii roſtrum ſecum habentes non feriuntur ab iis. Adverſantur & locuſtarum minimæ ſine pennis, quos attelabos vocant. Eſt & formicarum genus venenatum: non fere in Italia.

Sol-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Solpugas Cicero appellat, ſalpugas Bætica. Iis cor veſpertilionis contrarium, omnibusque formicis: ſalamandris cantharides, ut diximus. Sed in iis magna quæſtio, quoniam ipſæ venena ſunt potæ veſicæ cum cruciatu præcipuo. Coſſinum equitem Romanum, amicitia Neronis principis notum, cum is lichene correptus eſſet, vocatus ex Ægypto Medicus ob hanc valetudinem ejus à Cæſare, cum cantharidum potum præparare voluiſſet, interemit. Verum illitas prodeſſe non dubium eſt, cum ſucco taminiæ uvæ, & ſevo ovis vel capræ. Ipſarum cantharidum venenum in qua parte ſit, non conſtat inter autores. alii in pedibus & capite exiſtimant eſſe, alii negant: convenit tamen pennas earum auxiliari, in quacunque parte ſit venenum. Ipſæ naſcuntur ex vermiculo, in ſpongia maxime, cynorrhodi quæ fit in caule, ſed fœcundiſſime in fraxino: cæteræ in alba roſa, minus efficaces. Potentiſſimæ inter omnes variæ, luteis lineis, quas in pennis tranſverſas habent, multum pingues· inertiores minutæ, latæ, piloſæ: inutiliſſimæ vero, unius coloris macræque. Conduntur in calice fictili non picato, & linteo colligato, congeſtæ roſa matura, & ſuſpenduntur ſuper acetum cum ſale fervens, donec per linteolum vaporentur, poſtea reponuntur. Vis earum adurere corpus, cruſtas obducere: eadem pityocampis, in picea naſcentibus, eadem bupreſti, ſimiliterque præparantur. Efficaciſſimæ omnes ad lepras lichenasque: dicuntur & menſes ciere & urinam. Ideo Hippocrates & hydropicis dabat. Cantharides objectæ ſunt Catoni Vticenſi, ceu venenum vendidiſſet in auctione regia, quoniam eas ſeſtertiis LX addixerat.

CAP. V.

CAP. V. *De ſevo ſtruthiocamelino, & cane rabido, & lacerta, & anſeribus, & columbis, & muſtelis remedia.*

Et ſevum autem ſtruthiocamelinum tunc veniſſe ſeſtertiis LXXX obiter dictum ſit, efficacioris ad omnia uſus, quam eſt adeps anſerinus. Diximus & mellis venenati genera: contra quod utuntur melle, in quo apes ſint mortuæ: idem potum in vino, remedium eſt vitiorum, quæ cibo piſcium gignuntur. In canis rabidi morſu tuetur à pavore aquæ capitis canini cinis illitus vulneri (oportet autem comburi omnia eodem modo, ut ſemel dicamus, in vaſe fictili novo, argilla circunlito, atque ita in furnum indito.) Idem & in potione proficit: quidam ob id edendum dederunt: aliqui & vermem è cadavere canino adalligavere: menſtruave in panno ſubdidere calici, aut intus ipſius caudæ pilos combuſtos inſuêre vulneri. Cor caninum habentem fugiunt canes: non latrant verò, lingua canina in calceamento ſubdito pollici: aut caudam muſtelæ, quæ abſciſſa dimiſſa ſit, habentes. Eſt limus ſalivæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu, fieri hydrophobos non patitur: multo tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur, ſi poſſit fieri, crudum madendum: ſi minus, quoquo modo coctum, aut jus coctis carnibus. Eſt vermiculus in lingua canum, qui vocatur à Græcis lytra, quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt: idem ter igni circunlatus, datur morſis à rabioſo, ne rabidi fiant: & cerebello gallinaceo occurritur: ſed id devoratum anno tantum eo prodeſt. Ajunt & criſtam contritam efficaciter imponi, & anſeris adipem cum melle: ſaliuntur & carnes eorum, qui rabidi fuerunt, ad eadem remedia

media in cibo dandæ. Quin & necantur catuli ſtatim in aqua, ad ſexum ejus qui momorderit, ut jecur crudum devoretur ex iis. Prodeſt & fimum gallinaceum, duntaxat rufum, ex aceto impoſitum: & muris aranei caudæ cinis, ita ut ipſe, cui abſciſſa ſit, vivus dimittatur: glebula ex hirundinum nido illita ex aceto, vel pulli hirundinis combuſti: membrana ſive ſenectus anguium, vernatione exuta, cum cancro maſculo trita. Nam etiam per ſe repoſita in arcis armariisque, tineas necat: tanta vis mali eſt, ut urina quoque calcata rabioſi canis noceat, maxime hulcus habentibus: remedium eſt fimum caballinum aſperſum aceto, & calfactum in fico impoſitum. Minus hoc miretur, qui cogitet, lapidem à cane morſum, uſque in proverbium diſcordiæ veniſſe. Qui in urinam canis ſuam egeſſerit, torporem lumborum dicitur ſentire. Lacerta, quam hiſepa, alii chalcidicen vocant, in vino pota, morſus ſuos ſanat. Veneficiis ex muſtela ſylveſtri factis, contrarium eſt jus gallinacei veteris largè hauſtum, peculiariter contra aconitum: addi parum ſalis oportet. Gallinarum fimum duntaxat candidum, in hyſſopo decoctum aut mulſo, venena fungorum boletorumq; aſtringit: item inflationes ac ſtrangulationes: quod miremur, cum, ſi aliud animal guſtaverit id fimum, torminibus & inflationibus afficiatur. Sanguis anſerinus contra lepores marinos valet, cum olei æqua portione: item contra mala medicamenta omnia aſſervatur cum Lemnia rubrica & ſpinæ albæ ſucco, paſtillorum drachmis quinque, qui in cyathis ternis aquæ bibantur: item muſtelæ catulus, ut ſupra diximus præparatus. Coagulum quoque agninum adverſus omnia mala medicamenta pollet: item ſanguis anatum Ponticarum: itaque

& ſpiſ-

& ſpiſſatus ſervatur, vinoque diluitur. Quidam fœminæ anatis efficaciorem putant. Simili modo contra venena omnia, ciconiarum ventriculus valet, coagulum pecoris. Caulis jus ex carne arietum, privatim adverſus cantharidas: item lac ovium calidum, præterquam iis qui bupreſtin aut aconitum biberint. Columbarum ſylveſtrium fimum privatim contra argenti vivi potum. Contra toxica, muſtela vulgaris inveterata, binis drachmis pota.

CAP. VI. *Ad alopecias tollendas, & ad pilos reddendos, & ad lendes tollendos, & ad palpebras, & ad glaucomata, & ad oculos, & ad parotidas remedia.*

Alopecias replet fimi pecudum cinis cum oleo cyprino & melle: item ungularum muli vel mulæ ex oleo myrteo. Præterea (ut Varro noſter tradit) murinum fimum, quod item muſcerdam appellat. Et muſcarum capita recentia, prius folio ficulneo aſperata: alii ſanguine muſcarum utuntur: alii decem diebus cinerem earum illinunt cum cinere chartæ, vel nucum, ita ut ſit tertia pars è muſcis: alii lacte mulierum cum braſſica cinerem muſcarum ſubigunt: quidam melle tantum. Nullum animal minus docile exiſtimatur, minorisve intellectus: eo mirabilius eſt, Olympiæ ſacro certamine, nubes earum immolato tauro Deo, quem Myiodem vocant, extra territorium id abire. Alopecias cinis è murium capitibus caudisque & totius muris emendat: præcipue ſi veneficio acciderit hæc injuria. Item herinacei cinis cum melle, aut corium combuſtum cum pice liquida: caput quidem ejus uſtum per ſe, etiam cicatricibus pilos reddit: alopecias autem in ea curatione præparari oportet novacula & ſinapi: quidam ex aceto uti malue-

maluerunt. Quæ de herinaceis dicuntur, omnia tanto magis valebunt in hyſtrice. Lacertæ quoque, ut docuimus, combuſtæ cum radice recentis harundinis, quæ ut una cremari poſſit, minutim findenda eſt: ita myrteo oleo permiſto cineres capillorum defluvia continent: efficacius virides lacertæ omnia eadem præſtant. Etiamnum utilius admiſto ſale, & adipe urſino, & cæpa tuſa: quidam denas virides in decem ſextariis olei veteris diſcoquunt, contenti ſemel in menſe ungere. Pellium viperinarum cinis, alopecias celerrime explet: item gallinarum fimum recens illitum. Corvi ovum in æreo vaſe oleo permiſtum illitumque deraſo capite nigritiam capillis affert: ſed donec inareſcat, oleum in ore habendum eſt, ne & dentes ſimul nigreſcant: idque in umbra faciendum, neque ante quatriduum abluendum: alii ſanguine & cerebro ejus utuntur cum vino nigro: alii excoquunt ipſum, & nocte concubia in plumbeum vas condunt. Aliqui alopecias cantharide trita illinunt cum pice liquida, nitro præparata cute: cauſtica vis earum, cavendumq; ne exhulcerent altè: poſtea ad hulcera ita facta, capita murium, & fel murium, & fimum cum elleboro & pipere illini jubent. Lendes tolluntur adipe canino, vel anguibus in cibo ſumptis anguillarum modo, aut vernatione eorum, quam exuunt, pota. Porrigines felle ovillo cum creta Cimolia, illito capite, donec inareſcat. Capitis doloribus remedio ſunt cochlearum, quæ nudæ inveniuntur nondum peractæ, ablata capita, ex his lapidea duritia exempta (eſt autem calculi latitudine) quæ alligantur, & minutæ fronti illinuntur tritæ. Item ægypii oſſa è capite aut vulturis adalligata, aut cerebrum, cum oleo cedrino peruncto capite, & intus naribus illitis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

illitis. Cornicis cerebrum coctum, in cibo ſumptum, vel noctuæ, idem præſtat: gallinaceusque ſi incluſus abſtineatur die ac nocte, pari inedia ejus qui doleat, evulſis collo plumis circumligatisque vel criſtis: muſtelæ cinis illitus: ſurculus ex nido milvi pulvino ſubjectus: murina pellis cremata ex aceto illito cinere. Limacis inter duas orbitas inventæ oſſiculum per aurem cum ebore trajectum, vel in pellicula canina adalligatum, quod remedium pluribus ſemperque prodeſt. Fracto capiti aranei tela ex oleo & aceto impoſita, non niſi vulnere ſanato, abſcedit: hæc & vulneribus tonſtrinarum ſanguinem ſiſtit: à cerebro verò profluentem, anſeris ſanguis, aut anatis infuſus: adepsque earundem alitum cum roſaceo coctus. Matutino paſcentis hirundinis caput præciſum, maxime Luna plena, lineo panno adalligant capitis doloribus licio: aut cera alba fronti illinunt, & pilos caninos panno adalligant. Cerebrum cornicis in cibo ſumptum, palpebras gignere dicitur: œſypum cum myrrha calidum penicillo illitum. Idem præſtare muſcarum, fimique murini cinerem æquis portionibus, ut efficiatur dimidium pondus denarii, promittitur, additis duabus ſextis denarii è ſtibi, ut omnia œſypo illinantur; item murini catuli triti in vino vetere ad craſſitudinem acopi. Pilos in his incommodos, evulſos renaſci non patitur fel herinacei: ovorum ſtellionis liquor: ſalamandræ cinis: lacertæ viridis vel in vino albo Sole coactum ad craſſitudinem mellis in æreo vaſe: hirundinis pullorum cinis cum lacte tithymali, ſpumaque cochlearum. Glaucomata dicunt Magi cerebro catuli VII dierum emendari, ſpecillo demiſſo in dextram partem, ſi dexter oculus curetur, in ſiniſtram, ſi ſiniſter: aut felle recenti aſionis:

noctua-

noctuarum eſt id genus maximum, quibus pluma
iurium modò micat. Suffuſionem oculorum ca-
nino felle malebat quam hyænæ curari Apollonius
Pitanæus cum melle : item albugines oculorum.
Murium capitum caudarumque cinere ex melle
nunctis , claritatem viſus reſtitui dicunt : multo-
que magis gliris aut muris ſylveſtris cinere, aut
quilæ cerebro vel felle. Cum Attico melle cinis
& adeps ſoricis combuſti tritus , lacrymoſis ocu-
is plurimum confert: & ſtibi, quod quid ſit dice-
nus in metallis. Muſtelæ cinis ſuffuſionibus: item
acertæ hirundinisve cerebrum : quæ etiam tritæ
coctæve fronti illitæ, epiphoras ſedant, ſive per ſe,
ive cum polline, ſive thure : ſic & ſolatis proſunt.
Vivas quoq; cremare, & cinere earum cum melle
Cretico inungi caligines, utiliſſimum eſt. Iumen-
orum oculis membrana aſpidis, quam exuerit.
um adipe ejuſdem claritatem inunctis facit. Vi-
eram vivam in fictili novo comburere, addito
œniculi ſucco ad cyathum unum, & thuris ꝰ man-
a una , atque ita ſuffuſiones oculorum & caligi-
ıes inungere utiliſſimum eſt : medicamentum id
chion vocatur. Fit & collyrium è vipera , in olla
utrefacta, vermiculisque enatis cum croco tritis:
xuritur in olla cum ſale, quem lingendo clarita-
em oculorum conſequuntur, & ſtomachi totius-
ue corporibus tempeſtivitates : hic ſal & pecori
latur ſalubritatis cauſa , & in antidotum contra
erpentes additur . Quidam & viperis utuntur in
ibis: primum omnium occiſæ ſtatim ſalem in os
ddi jubent, donec liqueſcat humor , quatuor di-
itorum menſura utrinque præciſa, exemptisque
nteraneis diſcoquunt in aqua, aut oleo, ſale, ane-
ho , & omnibus aut ſtatim veſcuntur , aut pane
olligunt ut ſæpius utantur. jus, præter ſupra dicta,
pedi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

pediculos è toto corpore expellit, pruritusq; etian ſummæ cutis. Effectum oſtendit & per ſe capiti viperini cinis: utiliſſime oculos inungunt: item que adeps viperinus. De felle non audacter ſuaſe rim quæ præcipiunt, quoniam (ut ſuo loco docui mus) non aliud eſt ſerpentium venenum. Anguium adeps ærugini miſtus, ruptas oculorun partes ſanat, & membrana ſive ſenectus vernatio ne eorum exuta, ſi adfricetur, claritatem facit Vlulæ quoque fel prædicatur ad albugines, ſuffu ſiones, caligines: adeps ſimiliter ad claritatem Aquilæ, quam diximus pullos ad contuendum Solem experiri, miſto felle cum melle Attico inunguntur nubeculæ & caligationes ſuffuſionesqu oculorum: eadem vis & in vulturino felle eſt cun porri ſucco, & melle exiguo: item in gallinace felle alligato ad argema, & ad albugines ex aqu diluto: item ad ſuffuſiones oculorum, maxim candidi gallinacei. Fimum quoque gallinaceorum duntaxat rubrum luſcioſis illiniendum monſtrant Laudant & gallinæ fel, ſed præcipue adipem, contra puſtulas in pupillis: has ſcilicet ejus rei grati ſaginant: adjuvat mirifice & ruptas oculorun tuniculas admiſtis ſchiſto & hæmatite lapidibus Fimum quoque earum, duntaxat candidum, ii oleo vetere corneisque pyxidibus adſervant, a pupillarum albugines. Qua in mentione ſignificandum eſt, pavones fimum ſuum reſorbere tra di, invidentes hominum utilitatibus. Accipite decoctus in roſaceo efficaciſſimus ad inunctione omnium vitiorum putatur: item fimi ejus cini cum Attico melle. Laudatur & milvi jecur. Fimum columbarum ex aceto ad ægilopas: ſimilite ad albugines & cicatrices. Fel anſerinum, ſangui anatum, contuſis oculis, ita ut poſtea [10] hyſſop

& mell

& melle inungantur. Fel perdicum cum mellis æquo pondere, per ſe vero ad claritatem; dorcados Hippocratis (ut putant) autoritate, adjicitur, quod in argentea pyxide adſervari jubent. Ova perdicum in vaſe æreo decocta cum melle, hulceribus oculorum & glaucomatis medentur. Columbarum, turturum, palumbium, perdicum ſanguis, oculis cruore ſuffuſis eximie prodeſt: in columbis maſculæ efficaciorem putant: vena autem ſub ala ad hunc uſum inciditur, quoniam ſuo calore utilior eſt. Superimponi oportet ſplenium è melle decoctum, lanamque ſuccidam ex oleo aut vino. Earundem avium ſanguis nyctalopas ſanat: & jecur ovium: atque (ut in capris diximus) efficacius fulvæ: decocto quoque ejus oculos abluere ſuadent: & medulla dolores tumoresque illinunt. Bubonis oculorum cinis collyrio miſtus claritatem oculis facere promittitur. Turturis ſimum albugines extenuat: item cochlearum cinis: ſimum cenchridis; accipitrum generis hanc Græci faciunt. Argema ex melle omnibus, quę ſupra ſcripta ſunt, ſanatur: mel utiliſſimum oculis, in quo ſunt apes immortuæ. Ciconiæ pullum qui ederit, negatur annis continuis lippiturus: item qui draconis caput habeat: hujus adipe & melle cum oleo vetere, incipientes caligines diſcuti tradunt. Hirundinum pullos plena Luna excæcant, reſtitutaque eorum acie capita comburuntur: hoc cinere cum melle utuntur ad claritatem & dolores, ac lippitudines & ictus. Lacertas quoque pluribus modis ad oculorum remedia aſſumunt: alii viridem includunt novo fictili: ac lapillos, qui vocantur cinædia, quæ & inguinum tumoribus adalligari ſolent, novem ſingulos ſignis ſignantes, & ſingulos detrahunt per dies: nono emittunt lacertam: lapillos ſervant ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

oculorum dolores. Alii terram ſubſternunt lacertæ viridi excæcatæ, & una in vitreo vaſe annulos includunt è ferro ſolido vel auro: cum recepiſſe viſum lacertam apparuerit per vitrum, emiſſa ea, annulis contra lippitudinem utuntur: alii capitis cinere pro ſtibio ad ſcabritias. Quidam viridem longo collo in ſabulóſis naſcentem comburunt, & incipientem epiphoram inungunt: item glaucomata. Muſtelæ etiam oculis punctu erutis, ajunt viſum reverti: eademque quæ in lacertis & annulis faciunt. Serpentis oculum dextrum adalligatum contra epiphoras prodeſſe, ſi ſerpens viva dimittatur. Lachrymantibus ſine fine oculis, cinis ſtellionis capitis cum ſtibio eximie medetur. Aranei muſcarii telæ, & præcipue ſpelunca ipſa impoſita per frontem ad duo tempora, ita ut à puero impube & capiatur & imponatur, nec is triduo ſe oſtendat ei cui medeatur, neve alteruter nudis pedibus terram attingat his diebus, mirabiliter epiphoris mederi dicuntur. Albugines quoque dicitur tollere inunctione araneus candidus, longiſſimis ac tenuiſſimis pedibus, contritus in oleo vetere: ſed is etiam cui craſſiſſimum textum eſt, in contignationibus ferè, adalligatus panno epiphoras ſanare traditur. Scarabæi viridis natura contuentium viſum exacuit: itaque gemmarum ſculptores contuitu eorum acquieſcunt. Aures purgat fel pecudis cum melle: canini lactis inſtillatio ſedat dolorem: gravitatem adeps cum abſinthio & oleo vetere, item adeps anſerinus: quidam adjiciunt ſuccum cæpæ & allii pari modo. Vtuntur & per ſe ovis formicarum: nanque & huic animali eſt medicina: conſtatque urſos ægros hoc cibo ſanari. Anſerum quoque & omnium avium adeps præparatur, exemptisque venis omnibus patina

novo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

novo fictili operta in Sole, ſubdita aqua ferventi liquatur: ſiccatusque lineis ſaccis, & in fictili novo repoſitus loco frigido, minus putreſcit addito melle. Murium cinis cum melle inſtillatus, aut cum roſaceo decoctus, aurium dolores ſedat. Si aliquod animal intraverit, præcipuum remedium eſt murium fel aceto dilutum. Si aqua intraverit, adeps anſerinus cum cæpæ ſucco. Gliris detracta pelle, inteſtinis exemptis diſcoquitur melle in vaſe novo: ſed Medici malunt è nardo decoqui uſque ad tertias, atque ita aſſervari, deinde cum opus ſit, ſtrigili tepefacta infundere. Conſtat deplorata aurium vitia eo remedio ſanari: & ſi terreni vermes adipe anſeris decocti infundantur. Item ex arboribus rubri cum oleo triti exhulceratis & ruptis auribus præclare medentur. Lacerti inveterati in os pendentium addito ſale contuſi & ab ictu læſas aures ſanant: efficaciſſime autem ferrugineas maculas habentes, lineis etiam per caudam diſtincti. Millepeda, ab aliis centipeda aut multipeda dicta, animal eſt è vermibus terræ piloſum, multis pedibus arcuatim repens, tactuque contrahens ſe: oniſcon Græci vocant, alii tylon: efficaciter ſanat aurium dolores, cum cortice Punici mali decoctum & porri ſucco: addunt & roſaceum, & in alteram aurem infundunt. Illam autem quæ non arcuatur, ſepa Græci vocant, alii ſcolopendram, minorem pernicioſamque. Cochleæ, quæ ſunt in uſu cibi, cum myrrha aut thuris polline appoſitæ, item minutæ & latæ fracturis aurium illinuntur cum melle. Senectus ſerpentium fervente teſta uſta inſtillatur roſaceo admiſto, contra omnia quidem vitia efficax, ſed contra graveolentiam præcipue: aut ſi purulentæ ſunt, ex aceto: melius cum felle caprino,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vel bubulo, aut teſtudinis marinæ. Vetuſtior anno eadem membrana non prodeſt, nec imbre perfuſa, ut aliqui putant. Item aranei ſanies cum roſaceo, aut per ſe in lana, vel cum croco, auribus prodeſt: gryllus cum ſua terra effoſſus & illitus. Magnam autoritatem huic animali perhibet Nigidius, majorem Magi, quoniam retro ambulet, terramque terebret, ſtridat noctibus. Venantur eum formica circunligato capillo in cavernam ejus conjecta, efflato prius pulvere ne ſeſe condat: ita formicæ complexu extrahitur. Ventris gallinaceorum membrana quæ abjici ſolet, inveterata & in vino trita, auribus purulentis calida infunditur, gallinarum quoq; adeps. Eſt & quædam pinguitudo blattæ, ſi caput avellatur: hanc tritam una cum roſaceo auribus mirè prodeſſe dicunt, ſed lanam, qua incluſerint, poſt paulum extrahendam: celerrime enim id pingue tranſire in animal, fierique vermiculum. Alii binas ternasve in oleo decoctas efficaciſſime auribus mederi ſcribunt, & tritas in linteolo imponi contuſis. Hoc quoque animal inter pudenda eſt: ſed propter admirationem naturæ, priſcorumque curæ, totum in hoc loco explicandum. Plura earum genera fecerunt: molles, quas in oleo decoctas, verrucis efficaciter illini experti ſunt: alterum genus Mylœcon appellavere, circa molas ferè naſcens: has capite detracto attritas, lepras ſanaſſe, Muſa & Picton in exemplis reliquerunt: tertium genus & odoris tædio inviſum, exacuta clune, cum piſſelæo ſanare hulcera alias inſanabilia: ſtrumas, panos, diebus XXI impoſitas, percuſſa, contuſa, cacoethe, ſcabiem furunculosque, detractis pedibus & pennis. Nos hæc etiam audita faſtidimus: at hercule Diodorus & in morbo regio, & orthopnoicis ſe id dediſſe tradit

dit cum reſina & melle: tantum poteſtatis habet ea ars pro medicamento dandi quicquid velit. Humaniſſimi eorum cinerem crematarum ſervandum ad hos uſus in cornea pyxide cenſuere, aut tritas clyſteribus infundendas orthopnoicis aut rheumaticis. Infixa utique corpori illitas extrahere conſtat. Mel utiliſſimum auribus quoque eſt, in quo apes emortuæ ſunt. Parotidas comprimit columbinum ſtercus vel per ſe, vel cum farina hordeacea aut avenacea. Noctuæque cerebrum vel jecur cum oleo infuſum auriculæ aut parotidi: multipeda cum reſinæ tertia parte illita: grylli ſive illiti, ſive adalligati. At reliqua morborum genera medicinasque ex iiſdem animalibus, aut ejuſdem generis, ſequenti dicemus volumine.

LIBER XXX.

Procœmium.

CAP. I. *De origine Magicæ artis, quando, & à quibus cœperit, & à quibus celebrata fuerit, & reliquæ ex animalibus medicinæ.*

MAGICAS vanitates ſæpius quidem antecedente operis parte, ubicunque cauſæ locusque poſcebant, coarguimus, detegemusque etiamnum: in paucis tamen digna res eſt, de qua plura dicantur, vel eo ipſo, quod fraudulentiſſima artium plurimum in toto terrarum orbe, plurimisque ſeculis valuit. Autoritatem ei maximam fuiſſe nemo miretur, quandoquidem ſola artium tres alias imperioſiſſimas humanæ menti complexa in unam ſe redegit. Natam primum è Medicina nemo dubitat, ac ſpecie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſalutari irrepſiſſe velut altiorem ſanctioremque, quam Medicinam: ita blandiſſimis deſideratiſſimisque promiſſis addidiſſe vires religionis, ad quas maxime etiamnum caligat humanum genus. Atque ut hoc quoque [1] ſuggeſſerit miſcuiſſe artes Mathematicas, nullo non avido futura de ſeſe ſciendi, atque ea è cælo veriſſime peti credente. Ita poſſeſſis hominum ſenſibus triplici vinculo, in tantum faſtigii adolevit, ut hodieque etiam in magna parte gentium prævaleat, & in Oriente regum, regibus imperet. Sine dubio illic orta in Perſide a Zoroaſtre, ut inter autores convenit: ſed unus hic fuerit, an poſtea & alius, non ſatis conſtat. Eudoxus, qui inter ſapientiæ ſectas clariſſimam, utiliſſimamq; eam intelligi voluit, Zoroaſtrem hunc ſex millibus annorum ante Platonis mortem fuiſſe prodidit: ſic & Ariſtoteles. Hermippus qui de tota ea arte diligentiſſime ſcripſit, & vicies centum millia verſuum à Zoroaſtre condita, indicibus quoque voluminum ejus poſitis explanavit, præceptorem, à quo inſtitutum diceret, tradidit Azonacem, ipſum verò v millibus annorum ante Trojanum bellum fuiſſe. Mirum hoc in primis, duraſſe memoriam artemq; tam longo ævo, commentariis non intercidentibus, præterea nec claris nec continuis ſucceſſionibus cuſtoditam. Quotus enim quiſque auditu ſaltem cognitos habet, qui ſoli cognominantur, Apuſcorum & Zaratum Medos, Babyloniumque Marmaridum, & Arabem Hippocum, Aſſyrium verò Zarmocenidam, quorum nulla extant monumenta. Maxime tamen mirum eſt, in bello Trojano tantum de arte ea ſilentium fuiſſe Homero, tantumque operis ex eadem in Vlixis erroribus, adeo ut totum opus non aliunde conſtet: ſiquidem Protea & Sirenum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cantus apud eum non aliter intelligi volunt: Circe utique & inferorum evocatione hoc ſolum agi. Nec poſtea quiſquam dixit, quonam modo veniſſet Telmeſſum religioſiſſimam urbem, quando tranſiſſet ad Theſſalas urbes, quarum cognomen diu obtinuit in noſtro orbe alienæ gentis. Trojanis itaque temporibus Chironis medicinis contenta, & ſolo Marte fulminante, miror equidem Achillis populis famam ejus in tantum adhæſiſſe, ut Menander quoq; literarum ſubtilitate ſine æmulo genitus, Theſſalam cognominarit fabulam, complexam ambages fœminarum detrahentium Lunam. Orphea putarem è propinquo primum intuliſſe, ad vicinas uſque ſuperſtitiones ac Medicinæ profectum, ſi non expers ſedes ejus, tota Thrace, Magices fuiſſet. Primus extat (ut equidem invenio) commentatus de ea Oſthanes: Xerxem regem Perſarum bello, quod is Græciæ intulit, comitatus: ac velut ſemina artis portentoſæ ſparſiſſe, obiter infecto, quacunque commeaverat, mundo. Diligentiores paulo ante hunc ponunt Zoroaſtrem alium Proconneſium: quod certum eſt, hic maxime Oſthanes ad rabiem, non aviditatem modò ſcientiæ ejus, Græcorum populos egit. Quanquam animadverto ſummam literarum claritatem gloriamque ex ea ſcientia antiquitus & pene ſemper petitam: certe Pythagoras, Empedocles, Democritus, Plato ad hanc diſcendam navigavere, exiliis verius, quam peregrinationibus, ſuſceptis: hanc reverſi prædicavere: hanc in arcanis habuere. Democritus Apollonicem Captidenem & Dardanum è Phœnice illuſtravit, voluminibus Dardani in ſepulcrum ejus petitis, ſuis vero ex diſciplina eorum editis: quæ recepta ab aliis, hominum atque tranſiiſſe per memoriam, æque, ac nihil in

vita, mirandum eſt. In tantum fides iſtis fasque omne deeſt, adeo, ut ii qui cætera in viro illo probant, hæc ejus eſſe opera inficientur: ſed fruſtra: hunc enim maxime affixiſſe animis eam dulcedinem conſtat. Plenumque miraculi & hoc, pariter utrasque artes effloruiſſe, Medicinam dico, Magicenque, eadem ætate illam Hippocrate, hanc Democrito illuſtrantibus, circa Peloponneſiacum Græciæ bellum, quod geſtum eſt à CCC urbis noſtræ anno. Eſt & alia Magicis factio, à Moſe & Iamne & Iotape Iudæis pendens, ſed multis millibus annorum poſt Zoroaſtrem. Tanto recentior eſt Cypria. Non levem & Alexandri Magni temporibus autoritatem addidit profeſſioni ſecundus Oſthanes, comitatu ejus exornatus, planeque, quod nemo dubitet, orbem terrarum peragravit. Extant itaque & apud Italas gentes veſtigia ejus in duodecim tabulis noſtris, aliiſque argumentis, quę priori volumine expoſui. DCLVII demum anno urbis, Cn. Cornelio Lentulo, P. Licinio Craſſo Coss. Senatusconſultum factum eſt, ne homo immolaretur: palamque in tempus illud ſacra prodigioſa celebrata. Gallias utique poſſedit, & quidem ad noſtram memoriam: namque Tiberii Cæſaris principatus ſuſtulit Druidas eorum, & hoc genus vatum medicorumque. Sed quid ego hæc commemorem in arte Oceanum quoque tranſgreſſa, & ad naturæ inane pervecta? Britannia hodieque eam attonite celebrat tantis ceremoniis, ut dediſſe Perſis videri poſſit. Adeo iſta toto mundo conſenſere, quanquam diſcordi & ſibi ignoto. Non ſatis æſtimari poteſt, quantum Romanis debeatur, qui ſuſtulere monſtra, in quibus hominem occidere religioſiſſimum erat, mandi vero etiam ſaluberrimum.

CAP. II.

CAP. II. *De ſpeciebus Magiæ, Neronisque & magorum deteſtatio.*

Vt narravit Oſthanes, ſpecies ejus plures ſunt. Nanque & ex aqua, & ex ſphæris, & ex aëre, & ſtellis, & lucernis, ac pelvibus, ſecuribusque, & multis aliis modis divina promittit: præterea umbrarum, inferorumque colloquia: quæ omnia ætate noſtra princeps Nero vana falſaque comperit: quippe non citharæ tragicique cantus libido illi major fuit, fortuna rerum humanarum ſumma geſtiente in profundis animi vitiis. Primumque imperare Diis concupivit, nec quicquam generoſius voluit: nemo unquam ulli artium validius favit. Ad hæc, non opes ei defuere, non vires, non diſcendi ingenium aliaque non patiente mundo. Immenſum & indubitatum exemplum eſt falſæ artis, quam dereliquit Nero: utinamque inferos potius & quoscunque de ſuſpicionibus ſuis Deos conſuluiſſet, quam lupanaribus atque proſtitutis mandaſſet inquiſitiones eas: nulla profecto ſacra, barbari licet ferique ritus, non mitiora, quam cogitationes ejus, fuiſſent: ſævius ſic nos replevit umbris. Sunt quædam Magis perfugia, veluti lentiginem habentibus non obſequi numina, ut cerni non poſſint: forte hoc in illo: nihil membris defuit: nam dies eligere certos liberum erat: pecudes vero, quibus non niſi ater color eſſet; facile, nam hominem immolare etiam gratiſſimum. Magus ad eum Tyridates venerat, Armeniacum de ſe triumphum afferens, & ideo provinciis gravis: navigare noluerat, quoniam expuere in maria, aliisque mortalium neceſſitatibus violare naturam eam fas non putant. Magos ſecum adduxerat: magicis etiam cœnis eum initiaverat: non tamen cum regnum ei daret, hanc ab eo accipere artem valuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Proinde ita perſuaſum ſit, inteſtabilem, irritam, inanem eſſe, habentem tamen quaſdam veritatis umbras, ſed in his veneficas artes pollere, non Magicas. Quærat aliquis, quæ ſint mentiti veteres Magi, cum adoleſcentibus nobis viſus Apion Grammaticę artis, prodiderit cynocephaliam herbam, quæ in Ægypto vocaretur oſyrites, divinam, & contra omnia veneficia: ſed ſi erueretur, ſtatim eum qui eruiſſet, mori: ſeque evocaſſe umbras ad percontandum Homerum, qua patria quibusque parentibus genitus eſſet, non tamen auſus profiteri, quid ſibi reſpondiſſe diceret.

CAP. III. *De Talpis, & reliquæ medicinæ per morbos digeſtæ in animalibus, quorum genera placida ſunt, aut fera.*

Peculiare vanitatis ſit argumentum, quod animalium cunctorum talpas maxime mirantur, tot modis à rerum natura damnatas, cæcitate perpetua, tenebris etiamnum aliis defoſſa, ſepultisque ſimiles. Nullis æque credunt extis: nullum religionis capacius judicant animal: ut ſi quis cor ejus recens palpitansque devorarit, divinationis & rerum efficiendarum eventus promittant. Dente talpæ vivæ exempto, ſanari dentium dolores adalligato affirmant: cætero ex eo animali placita eorum, ſuis reddemus locis. Nec quicquam probabilius invenietur, quam muris aranei morſibus adverſari eas, quoniam & terra orbitis (ut diximus) depreſſa adverſatur. Cæterum dentium doloribus (ut iidem narrant) medetur canum qui rabie perierunt, capitum cinis crematorum ſine carnibus, inſtillatus ex oleo cyprino per aurem, cujus è parte doleant. Caninus dens ſiniſter maximus, circunſcarificato eo qui doleat: aut draconis os è ſpina: item enhydridis. Eſt autem ſerpens maſcu-

maſculus & albus: hujus maximo dente circunſcarificant. At in ſuperiorum dolore duos ſuperiores adalligant, è diverſo inferiores. Hujus adipe perunguntur, qui crocodillum captant. Dentes ſcarificant & oſſibus lacertæ è fronte Luna plena exemptis, ita ne terram attingant. Colluunt caninis dentibus decoctis in vino ad dimidias partes. Cinis eorum pueros tardè dentientes adjuvat cum melle: fit eodem modo & dentifricium. Cavis dentibus cinis è murino fimo inditur, vel jecur lacertarum aridum. Anguinum cor ſi mordeatur, aut alligetur, efficax habetur. Sunt inter eos, qui murem bis in menſe jubeant mandi, doloresq; ita caveri. Vermes terreni decocti in oleo, infuſique auriculæ, cujus è parte doleant, præſtant levamentum: eorundem cinis exeſis dentibus conjectus, ex facili cadere eos cogit: integros dolentes illitus juvat: comburi autem oportet in teſta. Proſunt & cum mori radice in aceto ſcilite decocti, ita ut colluantur dentes. Is quoque vermiculus, qui in herba Veneris labrum appellata invenitur, cavis dentium inditus mirè prodeſt: nam erucæ braſſicæ, ejus contactu cadunt. Et è malva cimices infunduntur auribus cum roſaceo. Harenulæ, quæ inveniuntur in cornibus cochlearum, cavis dentium inditæ ſtatim liberant dolore. Cochlearum inanium cinis cum myrrha gingivis prodeſt, ſerpentis cum ſale in olla exuſtæ cinis, cum roſaceo in contrariam aurem infuſus. Anguinæ vernationis membrana cum oleo tedęque reſina calefacta, & auri alterutri infuſa: adjiciunt aliqui thus & roſaceum; eadem cavis indita, ut ſine moleſtia cadant, præſtat. Vanum arbitror eſſe, Canis ortu angues candidos membranam exuere, quoniam nec in Italia viſum eſt, multoque minus credibile in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

in tepidis regionibus tam ſero exui: hanc autem vel inveteratam cum cera celerrime dentes evellere tradunt. Et dens anguium adalligatus, dolores minuit. Sunt qui & araneum animal ipſum ſiniſtra manu captum tritumque in roſaceo, & in aurem infuſum, cujus à parte doleat, prodeſſe arbitrentur. Officulis gallinarum in pariete ſervatis, fiſtula ſalva, adacto dente vel gingiva ſcarificata, projectoque officulo, ſtatim dolorem abire tradunt. Item fimo corvi lana adalligato, vel paſſerum cum oleo calefacto, & proximæ auriculæ infuſo; pruritum quidem intolerabilem facit: & ideo tolerabilius eſt paſſeris pullorum ſarmentis crematorum cinerem ex aceto infricare.

CAP. IV. *Quomodo commendetur os, & contra maculas faciei, & ad faucium vitia.*

Oris ſaporem commendari affirmant, murino cinere cum melle ſi fricentur dentes: admiſcent quidam marathri radices. Penna vulturis ſi ſcalpantur dentes, acidum halitum faciunt: hoc idem hyſtricis ſpina feciſſe, ad firmitatem pertinet. Linguæ hulcera & labrorum, hirundines in mulſo decoctæ ſanant: adeps anſeris aut gallinæ rimas: Oeſypum cum galla, araneorum telæ candidæ, & quæ in trabibus parvæ texuntur. Si ferventia os intus exuſſerint, lacte canino ſtatim ſanabitur. Maculas in facie, œſypum cum melle Corſico, quod aſperrimum habetur, extenuat: item ſcobem cutis in facie cum roſaceo impoſitum vellere, quidam & butyrum addunt. Si verò vitiligines ſint, fel caninum, prius acu compunctas. Liventia & ſuggillata pulmones arietum pecudumque in tenues ſecti membranas calidi impoſiti, vel columbinum fimum. Cutem in facie adeps anſeris, vel gallinæ cuſtodit. Lichenas & murino fimo

fimo ex aceto illinunt, & cinere herinacei ex oleo: in hac curatione prius nitro ex aceto faciem foveri præcipiunt. Tollit ex facie vitia & cochlearum, quæ latæ & minutæ paſſim inveniuntur, cum melle cinis. Omnium quidem cochlearum cinis ſpiſſat, calfacit ſmectica vi: & ideo cauſticis commiſcetur, pſorisque & lepris & lentigini illinitur. Invenio & formicas Herculaneas appellatas, quibus tritis adjecto ſale exiguo, talia vitia ſanentur. Bupreſtis animal eſt rarum in Italia, ſimillimum ſcarabæo longipedi: fallit inter herbas bovem maxime, unde & nomen invenit: devoratumque tacto felle ita inflammat, ut rumpat: hæc cum hircino ſevo illita lichenas ex facie tollit ſeptica vi, ut ſupra dictum eſt. Vulturinus ſanguis cum chamæleontis albæ (quam herbam eſſe diximus) radice & cedria tritus, contectusque braſſica lepras ſanat: item pedes locuſtarum cum ſevo hircino triti. Varos adeps gallinaceus cum cæpa tritus & ſubactus. Vtiliſſimum & in facie mel, in quo apes ſint immortuæ. Præcipue tamen faciem purgat atque erugat cygni adeps. Stigmata delentur columbino fimo ex aceto. Gravedinem invenio finiri, ſi quis nares [2] murinas oſculetur. Vva & faucium dolor mitigatur fimo agnorum, priusquam herbam guſtaverint, in umbra arefacto. Vva ſucco cochleæ acu transfoſſæ illita, ut cochlea ipſa in fumo ſuſpendatur: Hirundinum cinere cum melle: ſic & tonſillis ſuccurritur. Tonſillas & fauces lactis ovilli gargarizatio adjuvat: multipeda trita, fimum columbinum cum paſſo gargarizatum, etiam cum fico arido ac nitro impoſitum extra. Aſperitatem faucium & diſtillationes leniunt cochleæ; coqui debent in lacte, demptoque tantum terreno conteri, &in paſſo dari potui: ſunt

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

qui Aſtypalæicas efficaciſſime putant, & in iis ſmegma earum. Lenit & gryllus infricatus: aut ſi quis manibus, quibus eum contriverit, tonſillas attingat. Anginis felle anſerino cum elaterio & melle citiſſime ſuccurritur: cerebro noctuæ, cinere hirundinis, ex aqua calida poto: hujus medicinæ autor eſt Ovidius poëta. Sed efficaciores ad omnia quæ ex hirundinibus monſtrantur, pulli ſylveſtrium: figura nidorũ eas deprehendit. Multo tamen efficaciſſimi ripariarum pulli: ita vocant in riparum cavis nidificantes. Sunt qui cujuscunque hirundinis pullum edendum cenſent, ne toto anno metuatur id malum: ſtrangulatos cum ſanguine comburunt in vaſe, & cinerem cum pane aut potu dant: quidam & muſtelæ cineres pari modo admiſcent: ſic & ad ſtrumæ remedia dant, & comitialibus quotidie potu. In ſale quoque ſervatæ hirundines ad anginam una drachma bibuntur: cui malo & nidus earum mederi dicitur potus. Millepedam illini anginis, efficaciſſimum putant: alii XXI tritas in aquæ mulſę hemina dari per harundinem, quoniam dentibus tactis nihil proſint. Tradunt & murem cum verbenaca excoctum, ſi bibatur is liquor, remedio eſſe: & corrigiam caninam ter collo circundatam: fimum columbinum vino & oleo permiſtum. Cervicis & opiſthotono ex milvi nido ſurculus vitis adalligatus auxiliari dicitur.

CAP. V. *Ad ſtrumas exhulceratas, ad humerorum & præcordiorum dolores.*

Strumis exhulceratis muſtelæ ſanguis: ipſa decocta in vino: non tamen ſectis admovetur: ajunt & in cibo ſumptam idem efficere: vel cineri ejus ſarmentis combuſtæ miſcetur axungia. Lacertus viridis adalligatur: poſt dies XXX oportet alium adalli-

adalligari: quidam cor ejus in argenteo vaſculo ſervant. Ad fœminarum ſtrumas veteres cochleæ cum teſta ſua tuſæ illinuntur, maxime quæ frutectis adhærent: item cinis aſpidum cum ſevo taurino imponitur: anguinus adeps miſtus oleo: item anguium cinis ex oleo illitus, vel cum cera. Ediſſe quoque eos medios abſciſis utrinque extremis artubus adverſus ſtrumas prodeſt: vel cinerem bibiſſe in novo fictili ita crematorum: efficacius multo inter duas orbitas occiſorum. Et gryllum illinire cum ſua terra effoſſum ſuadent: item fimum columbarum per ſe, vel cum farina hordeacea avenaceave ex aceto. Talpæ cinerem ex melle illinire: alii jecur ejuſdem contritum inter manus illinunt, & triduo non abluunt: dextrum quoque pedem ejus remedio eſſe ſtrumis affirmant. Alii præcidunt caput, & cum terra à talpis excitata tuſum digerunt in paſtillos conduntque pyxide ſtannea, & utuntur ad omnia quæ intumeſcunt, & quæ apoſtemata vocant, quæque in cervice ſint: veſcique ſuilla tunc vetant. Tauri vocantur ſcarabæi terreſtres, ricino ſimiles: nomen cornicula dedêre: alii pediculos terræ vocant. Ab his quoque terram egeſtam illinunt ſtrumis & ſimilibus vitiis & podagris: triduo non abluunt: prodeſtque hæc medicina in annum: omniaque his adſcribunt, quæ nos in gryllis retulimus. Quidam & à formicis terra egeſta ſic utuntur: alii vermes terrenos totidem, quot ſint ſtrumæ, adalligant, pariterque cum his areſcunt. Alii viperam circa canis ortum circuncidunt, ut diximus, dein mediam comburunt, dein cinerem eum dant bibendum ter ſeptenis diebus, quantum præhenditur ternis digitis: ſic ſtrumis medentur. Aliqui verò circunligant eas lino, quo præligata infra caput vipera pependerit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

derit, donec exanimaretur. Et millepedis utuntur, addita reſinæ terebinthinæ parte quarta: quo medicamento omnia apoſtemata curari jubent. Humeri doloribus muſtelæ cinis cum cera medetur. Ne ſint malæ hirſutæ, formicarum ova pueris infricata præſtant: item mangonibus, ut lanugo tardior ſit pubeſcentium, ſanguis è teſticulis agnorum, qui caſtrantur: qui evulſis pilis illitus & contra virus proficit. Præcordia vocamus uno nomine exta in homine, quorum in dolore cujuscunque partis ſi catulus lactens admoveatur, apprimaturque his partibus, tranſire in eum morbus dicitur: idque in exenterato [3] profuſoque vino deprehendi, vitiato viſcere illo quod doluerit hominis: & obrui tales religio eſt. Hi quoque, quos Melitæos vocamus, ſtomachi dolorem ſedant applicati ſæpius: tranſireque morbos ægritudine eorum intelligitur, plerumque & morte.

CAP. VI. *De pulmonum vitiis, jecoris, & ſanguinis rejectionibus.*

Pulmonum vitiis medentur & mures, maxime Africani, detracta cute in oleo & ſale decocti, atque in cibo ſumpti: eadem res & purulentis vel cruentis excreationibus medetur. Præcipue verò cochlearum cibus ſtomacho: in aqua eas ſubfervefieri intacto corpore earum oportet, mox & in pruna torreri, nihilo addito: atque ita è vino garoque ſumi, præcipue Africanas: nuper hoc compertum plurimis prodeſſe. Id quoque obſervant, ut numero impari ſumant: virus tamen earum gravitatem halitus facit. Proſunt & ſanguinem excreantibus, dempta teſta tritæ in aquæ potu. Laudatiſſimæ autem ſunt Africanæ, ex his Solitanæ: Aſtypalæicæ, Siculæ modicæ, quoniam magnitudo duras facit & ſine ſucco: Balearicæ, quas cavaticas vocant,

cant, quoniam in ſpeluncis naſcuntur: laudatæ & ex inſulis Caprearum. Nullæ autem cibis gratę, neque veteres, neque recentes. Fluviatiles & albæ virus habent: necnon ſylveſtres, ſtomacho inutiles, alvum ſolvunt: item omnes minutæ. Contra marinæ ſtomacho utiliores: efficaciſſimæ tamen in dolore ſtomachi: laudatiores traduntur quæcunque vivæ cum aceto devoratæ. Præterea ſunt quæ aceratæ vocantur, latæ, multifariamque naſcentes, de quarum uſu ſuis dicemus locis. Gallinaceorum ventris membrana inveterata & inſperſa potioni, diſtillationes pectoris & humidam tuſſim, vel recens toſta lenit. Cochleæ crudæ tritæ cum aquæ tepidæ cyathis tribus ſi ſorbeantur, tuſſim ſedant. Diſtillationes ſedat & canina cutis cuilibet digito circundata. Iure perdicum ſtomachus recreatur. Iocinorũ doloribus medetur muſtela ſylveſtris in cibo ſumpta, vel jocinora ejus: item viverra porcelli modo inaſſata. Suſpirioſis multipedæ, ita ut ter ſeptene in Attico melle diluantur, & per harundinem bibantur: omne enim vas earum nigreſcit contactu. Quidã torrent ex his ſextarium in patina, donec candidę fiant: tunc melle miſcent: alii centipedam vocant, & ex aqua calida dari jubent. Cochleæ in cibos his quos linquit animus, aut quorum alienatur mens, aut quibus vertigines fiunt, ex paſſi cyathis tribus ſingulæ contritæ cum ſua teſta & calefactæ, in potu datæ, diebus plurimum novem. Aliqui ſingulas primo die dedêre, ſequenti binas, tertio ternas, quarto duas, quinto unam: ſic & ſuſpiria emendant & vomicas. Eſt animal locuſtæ ſimile ſine pennis, quod Eryxalis Græce vocatur: latinum nomen non habet, ut aliqui arbitrantur: nec pauciores hoc eſſe quod gryllus vocetur: ex his XX torreri jubẽt, ac bibi è mulſo

contra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

contra orthopnœas ſanguinemq; expuentibus. Eſt qui cochleis illotis protropum infundat, vel marinam aquam, ita decoquat, & in cibo ſumat: aut ſi tritæ cum teſtis ſuis ſumantur cum protropo, ſic & tuſſi medentur. Vomicas privatim ſanat mel in quo apes ſint emortuæ. Sanguinem rejicientibus pulmo vulturinus vitigineis lignis combuſtus, adjecto flore mali Punici ex parte dimidia, item cotoneorum liliorumque iiſdem portionibus potus manè atque veſperi in vino, ſi febris abſit: ſi minus, ex aqua in qua cotonea decocta ſunt. Pecudis lien recens Magicis præceptis ſuper dolentem lienem extenditur, dicente eo qui medeatur, lieni ſe remedium facere: poſt hæc jubent eum in pariete dormitorii ejus tectove includi, & obſignari annulo, terque novies carmen dici. Caninus ſi viventi eximatur, & in cibo ſumatur, liberat eo vitio: quidam recentem ſuperalligant: alii duorum dierum catuli ex aceto ſcillitico dant ignoranti, vel herinacei lienem: item coclearum cinerem cum ſemine lini & urticę addito melle, donec perſanet. Eo liberat & lacerta viridis, viva in olla ante cubiculum dormitorium ejus, cui medetur, ſuſpenſa, ut egrediens revertensque attingat manu: cinis è capite bubonis cum unguento: mel in quo apes ſint emortuæ: araneus, & maxime qui lycos vocatur. Vpupæ cor in lateris doloribus laudatur, & cochlearum cinis in ptiſana decoctarum, quæ & per ſe illinuntur. Canis rabioſi calvarię cinis potioni inſpergitur. Lumborum dolori ſtellio tranſmarinus, capite ablato & inteſtinis, decoctus in vino cum papaveris nigri denarii pondere dimidio, eo ſucco bibitur. Lacertæ virides deciſis pedibus & capite, in cibo ſumuntur. Cochleæ tres contritæ cum teſtis ſuis, atque in vino decoctæ

cum

cum piperis granis XV. Aquilæ pedes evellunt in adverſum à ſuffragine, ita ut dexter dexteræ partis doloribus adalligetur, ſiniſter lævæ. Multipeda quoque, quam oniſcon appellavimus, medetur denarii pondere ex vino cyathis duobus pota. Vermem terrenum catillo ligneo ante fiſſo & ferro vincto impoſitum, aqua excepta perfundere, & defodere, unde effoderis, Magi jubent, mox aquam bibere catillo, mirè id prodeſſe iſchiadicis affirmantes.

CAP. VII. *Ad dyſentericos, & ventris mala, remedia.*

Dyſentericos recreant femina pecudum decocta cum lini ſemine aqua pota: caſeus ovillus vetus, ſevum ovium decoctum in vino auſtero: hoc & ileo medetur, & tuſſi veteri. Dyſentericis ſtellio tranſmarinus ablatis inteſtinis & capite, pedibusque ac cute, decoctusque & in cibo ſumptus. Cochleæ duæ cum ovo, utraque cum putamine contrita, atque in vaſe novo addito ſale & paſſi cyathis duobus, aut palmarum ſucco & aquæ cyathis tribus ſubfervefactis & in potu datis. Proſunt & combuſtæ, ut cinis earum bibatur in vino addito reſinæ momento. Cochleæ nudæ, de quibus diximus, in Africa maxime inveniuntur, utiliſſimæ dyſentericis, quinæ combuſtæ cum denarii pondere dimidii acaciæ: exque eo cinere dantur cochlearia bina in vino myrtite, aut quolibet auſtero cum pari modo caldæ: quidam omnibus Africanis ita utuntur: alii totidem Africanas, vel latas infundunt potius: & ſi major fluxio ſit, addunt acaciam fabę magnitudine. Senectus anguium dyſentericis & teneſmis in ſtanneo vaſe decoquitur cum roſaceo: vel ſi in alio, cum ſtanno illinitur. Ius è gallinaceo iiſdem medetur, ſed veteris gallinacei

nacei vehementius: ſalſum jus alvum ciet. Membrana gallinarum toſta & data in oleo ac ſale, cœliacorum dolores mulcet: abſtinere autem à frugibus ante & gallinam & hominem oportet: fimum columbinum toſtum potumque. Caro palumbi in aceto decocta dyſentericis & cœliacis medetur. Turdus inaſſatus cum myrti baccis dyſentericis: item merulæ: mel, in quo ſint immortuæ apes, decoctum. Graviſſimum vitium ileos appellatur: huic reſiſti ajunt diſcerpti veſpertilionis ſanguine: etiam illito ventre ſubvenire. Siſtit alvum & cochlea, ſicut diximus in ſuſpirioſis, temperata: item cinis earum quæ vivæ crematæ ſint, potus ex vino auſtero. Gallinaceorum jecur aſſum, cum ventriculi membrana, quæ abjiçi ſolet, inveterata, admiſto papaveris ſucco: alii recentem torrent ex vino bibendam. Ius perdicum, & per ſe ventriculus contritus ex vino nigro: item palumbus ferus, è poſca decoctus: lien pecudis toſtus, & in vino tritus: fimum columbinum cum melle illitum. Oſſifragi venter arefactus & potus, iis qui cibos non conficiunt, utiliſſimus, vel ſi manu tantum teneant capientes cibum: quidam adalligant ex hac cauſa, ſed continuare non debent: maciem enim facit: ſiſtit & anatum maſcularum ſanguis. Inflationem diſcutit cochlearum cibus. Tormina ſanat lien ovium toſtus, atq; è vino potus: palumbus ferus ex poſca decoctus: apodes ex vino: cinis ibidis ſine pennis crematæ potus. Quod præterea traditur in torminibus, mirum eſt: anate appoſita ventri tranſire morbum, anatemq; emori. Tormina & melle curantur, in quo ſunt apes immortuæ decocto. Coli vitium efficaciſſime ſanatur ave galerita aſſa in cibo ſumpta: quidam in vaſe novo cum plumis exuri jubent, conterique in cinerem,

bibique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bibique ex aqua cochlearibus ternis per quatriduum: quidam cor ejus adalligari femini: alii recens tepensque adhuc devorari. Conſularis Aſprenatum domus eſt, in qua alter è fratribus colo liberatus eſt. ave hac in cibo ſumpta, & corde ejus armilla aurea incluſo: alter ſacrificio quodã, facto crudis laterculis in formam camini, atq; ut ſacrum peractum erat, obſtructo ſacello. Vnum eſt oſſifrago inteſtinum mirabili natura, omnia devorata conficienti: hujus partem extremam adalligatam prodeſſe contra colũ conſtat. Sunt occulti interaneorum morbi, de quibus mirum proditur: ſi catuli, priuſquam videant, applicentur triduo ſtomacho maxime ac pectori, & ex ore ægri ſuccum lactis accipiant, tranſire vim morbi, poſtremo exanimari, diſſectisq; palam fieri ægritudinis cauſas: mori, & humari debere eos obrutos terra. Magi quidem veſpertilionis ſanguine contacto ventre, in totum annum caveri dolorem tradunt: aut per dolorem, ſi quis aquam per pedes fluentem haurire ſuſtineat.

CAP. VIII. *Ad calculos & veſicæ dolores, teſtiumque & inguinum tumores, & ad panos.*

Murino fimo contra calculos illinire ventrem prodeſt. Herinacei carnem jucundam eſſe ajunt, ſi capite percuſſo uno ictu interficiatur, prius quam in ſe urinam reddat: eos qui carnem ederint, ſtranguriæ morbum contrahere minime poſſe: hæc caro ad hunc modum occiſi, ſtillicidia veſicæ emendat: item ſuffitus ex eodem. Quod ſi urinam in ſe reddiderit, eos qui carnem ederint, ſtranguriæ morbum contrahere, traditur. Iubent & vermes terrenos bibi ex vino aut paſſo ad comminuendos calculos: vel cochleas decoctas, uti ſuſpirioſis. Eaſdem exemptas teſtis tritasque, tres in vini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vini cyatho bibi, ſequenti die duas, tertia die unam, ut ſtillicidia urinæ emendent. Teſtarum verò inanium cinerem ad calculos pellendos: item hydri jecur bibi, vel cinerem ſcorpionum in pane ſumi, vel ſi quis cum locuſta edit. Lapillos qui in gallinaceorum 4 veſica, aut in palumbium ventriculo inveniantur, conteri & potioni inſpergi: item membranam è ventriculo gallinacei aridam: vel ſi recens ſit, toſtam. Fimum quoque palumbinum in faba ſumi contra calculos & alias difficultates veſicæ: ſimiliter plumarum cinerem palumbium ferorum ex aceto mulſo: & inteſtinorum ex his cinerem cochlearibus tribus è nido hirundinum. Gryllum dilutum aqua calida: oſſifragi ventrem arefactum: turturis fimum in mulſo decoctum, vel ipſius diſcoctæ jus. Turdos quoque ediſſe cum baccis myrti prodeſt urinæ: cicadas toſtas in patellis: millepedam oniſcon bibiſſe: & in veſicæ doloribus decoctum anguinorum pedum. Alvum ciet gallinaceorum diſcoctorum jus, & acria mollit: ciet & hirundinum fimum, adjecto melle ſubditum. Sedis vitiis efficaciſſima ſunt œſypum (quidam adjiciunt pompholygem, & roſaceum) canini capitis cinis: ſenecta ſerpentis ex aceto, ſi rhagades ſint: cinis fimi canini candidi cum roſaceo ajuntque inventum Æſculapii eſſe, & eodem verrucas efficaciſſime tolli: murini fimi cinis, adeps cygni, ſevum bovis. Procidentia alvi ſuccus cochlearum punctis evocatus illitu depellit. Attritis medetur cinis muris ſylvatici cum melle: vel herinacei, cum veſpertilionis cerebro, & alumine & œſypo: fimum columbinum cum melle. Condylomatis privatim araneus dempto capite pedibusque infricatur. Ne acria perurant, adeps anſerinus cum cera Punica, ceruſſa, roſaceo: adeps

cygni:

cygni: hæc & hæmorrhoidas ſanare dicuntur. Iſchiadicis cochleas crudas tritas cum vino ammineo & pipere, potu prodeſſe dicunt: lacertam viridem in cibo ablatis pedibus, interaneis, capite: ſic & ſtellionem, adjectis huic papaveris nigri obolis tribus: ruptis convulſis fel ovium cum lacte mulierum. Verendorum formicationibus verrucisque medetur arietini pulmonis inaſſati ſanies. Cæteris vitiis vellerum ejus vel ſordidorum cinis ex aqua: ſevum ex omento pecudis, præcipue à renibus, admiſto cinere pumicis & ſale: lana ſuccida ex aqua frigida: carnes pecudis combuſtæ ex aqua: mulæ vulgarum cinis: dentis caballini contuſi farina inſperſa. Teſtibus vero, farina ex oſſibus canini capitis ſine carne tuſis: ſi decidat teſtium alter, ſpumam cochlearum illitam remedio eſſe tradunt. Tetris ibi hulceribus & manantibus auxiliantur canini capitis recentis cineres: cochleæ latæ parvæ contritæ ex aceto, vel cinis ejus: mel, in quo apes ſunt emortuæ, cum reſina: cochleæ nudæ, quas in Africa gigni diximus, tritæ cum thuris polline & ovorum albo: triceſimoque die reſolvunt: aliqui pro thure bulbum admiſcent. Hydrocelicis ſtelliones mirè prodeſſe tradunt, capite, pedibus, interaneisque demptis; reliquum corpus inaſſatum: in cibo id ſæpius datur, ſicut ad urinæ incontinentiam. Caninum adipem cum alumine ſciſſo fabę magnitudine. Cochleas Africanas cum ſua carne & teſta crematas poto cinere. Anſerum trium linguas inaſſatas in cibo: hujus rei autor eſt Anaxilaus. Panos aperit ſevum pecudum cum ſale toſto. Murinum fimum admiſto thuris polline, & ſandaracha diſcutit: lacertæ cinis, & ipſa diviſa impoſita: item multipeda contrita, admiſta reſina terebinthina ex parte tertia: quidam

& ſino-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& ſinopidem admiſcent cochleæ contuſæ. Et pe
ſe cinis inanium cochlearum ceræ miſtus, diſcu
ſoriam vim habet: fimum columbarum per ſeſe
vel cum farina hordeacea, aut avenacea illitum
Cantharides miſta calce panos ſcalpelli vice ape
riunt. Inguinum tumorem cochleæ minutæ cun
melle illitæ leniunt. Varices ne naſcantur, lacert
ſanguine pueris crura jejunis à jejuno illinuntur.

CAP. IX. *Ad podagras articulorum dolores.*

Podagras lenit œſypum cum lacte mulieris &
ceruſſa: fimum pecudum, quod liquidum red
dunt: pulmones pecudum: vel arietis cum ſevo
mures diſſecti impoſiti: ſanguis muſtelę cum plan
tagine illitus, & vivæ combuſtæ cinis ex aceto &
roſaceo, ſi penna illinatur, vel ſi cera & roſaceun
admiſceatur: fel caninum, ita ne manu attingatur
ſed penna illinatur: fimum gallinarum: vermiun
terrenorum cinis cum melle, ita ut tertio die ſol
vantur. Alii ex aqua illinire malunt: alii ipſos acet
menſura cum mellis cyathis tribus, pedibus ant
roſaceo perunctis. Cochleæ latæ potæ tollere di
cuntur pedum & articulorum dolores: bibuntu
autem binæ in vino tritæ: eædem illinuntur cun
helxines herbæ ſucco: quidam ex aceto intriviſſ
contenti ſunt. Quidam ſale cum vipera cremat
in olla nova, & ſæpius ſumpto, ajunt podagra li
berari: utile eſſe & adipe viperino pedes perungi
Et de milvo affirmant, ſi inveterato tritoq; quan
tum tres digiti capiant, bibatur ex aqua: aut ſi pe-
des ſanguinent cum urtica: vel pennis eorum, cun
primum naſcentur, tritis cum urtica. Quin & fi-
mus eorum articulorum doloribus illinitur: iten
cinis muſtelæ aut cochlearum, & cum amylo ve
tragacantho. Incuſſos articulos aranei telæ cõmo-
diſſime curant: ſunt qui cinere earum uti malint,

ſicut

ſicut fimi columbini cinere, cum polenta & vino albo. Articulis luxatis præſentaneum eſt & ſevum pecudis cum cinere è capillo mulierum. Pernionibus quoque imponitur ſevum pecudum cum alumine: canini capitis cinis, aut fimi murini. Quod ſi putrida ſint hulcera, cera addita ad cicatricem perducunt, vel gryllorum excrementorum favilla ex oleo: item muris ſylvatici cum melle: vermium quoque terrenorum cum oleo vetere: & cochleæ, quæ nudæ inveniuntur. Hulcera omnia pedum ſanat cinis earum, quæ vivæ combuſtę ſint: fimique gallinacei cinis exhulcerationes; columbini fimi cinis ex oleo. Attritus etiam calceamentorum, veteris ſoleæ crematæ cinis, agninus pulmo & arietis ſanat. Dentis caballini contuſi farina privatim ſubluviem. Lacertæ viridis ſanguis ſubtritus, & hominum & jumentorũ pedes ſublitus ſanat. Clavos pedum urina muli mulæve cum luto ſuo illita: fimum ovium. Iecur lacertæ viridis, vel ſanguis flocco impoſitus: vermes terreni ex oleo: ſtellionis caput cum [5] urticis pari modo tritum ex oleo: fimum columbinum decoctum ex aceto. Verrucas vero omnium generum urina canis recens cum ſuo luto illita: fimi canini cinis cum cera: fimum ovium: ſanguis recens murinus illitus, vel ipſe mus divulſus: herinacei fel: caput lacertæ vel ſanguis, vel cinis totius: membrana ſenectutis anguium: fimum gallinaceum cum oleo & nitro: Canthatides cum uva taminia intritæ exedunt: ſed ita eroſas aliis, quæ ad perſananda hulcera monſtravimus, curari oportet.

CAP. X. *Remedia adverſus morbos toti corpori.*

Nunc revertemur ad ea, quæ totis corporibus metuenda ſunt. Fel canis nigri maſculi amuletum eſſe. Magi dicunt domus totius, ſuffitæ eo purifi-

catæve contra omnia mala medicamenta: item ſanguine canis reſperſis parietibus, genitaliq; ejus ſub limine januæ defoſſo. Minus mirentur hoc, qui ſciunt fœdiſſimum animalium in quantum magnificent ricinum, quoniam uni nullus ſit exitus ſaginæ, nec finis alia quam morte, diutius in fame viventi: ſeptenis ita diebus duraſſe tradunt: at in ſatietate paucioribus dehiſcere. hunc ex aure ſiniſtra canis omnes dolores ſedare adalligatum: eundem in augurio vitalium habent: nam ſi æger ei reſpondeat qui intulerit, à pedibus ſtanti interrogantique de morbo, ſpem vitæ certam eſſe: moriturum nihil reſpondere: adjiciunt, ut evellatur ex aure læva canis, cui non ſit alius, quam niger color. Nigidius fugere tota die canes conſpectum ejus, qui è ſue id animal evellerit, ſcriptum reliquit. Rurſus Magi tradunt, lymphatos ſanguinis talpæ aſperſu reſipiſcere: eos vero qui à nocturnis Diis Fauniſque agitentur, draconis lingua, & oculis, & felle, inteſtiniſque in vino & oleo decoctis, ac ſub dio noctu refrigeratis, perunctos matutinis veſpertiniſq; liberari. Perfrictionibus remedio eſſe tradit Nicander amphiſbænam mortuam adalligatam, vel pellem tantum ejus: quinimo arbori, quæ cædatur, adalligata non algere cædentes, faciliuſque ſuccidere: itaque ſola ſerpentium frigori ſe committit, prima omnium procedens, & ante cuculi cantum. Aliud eſt cuculo miraculum, quo quis loco primo audiat alitem illam, ſi dexter pes circunſcribatur, ac veſtigium id effodiatur, non gigni pulices, ubicunque ſpargatur. Paralyſin caventibus pinguia glirium decoctorum & ſoricum utiliſſima tradunt eſſe: millepedas, ut in anginis diximus, potas phthiſin ſentientibus: lacertam viridẽ decoctam in vini ſextariis tribus ad cyathum

unum,

unum, ſingulis cochlearibus ſumptis per dies, donec convaleſcant: cochlearum cinerem potum in vino. Comitialibus morbis œſypum cum myrrhæ momento, & vini cyathis duobus dilutum, magnitudine nucis avellanæ, à balineo potum: teſticulos arietinos inveteratos, tritosque dimidio denarii pondere in aqua vel lactis aſinini hemina: interdicitur vini potus quinis diebus ante & poſtea. Magnifice laudatur & ſanguis pecudum potus: item fel cum melle, præcipue agninum: catulus lactens ſumptus, abſciſſo capite pedibusque, ex vino & myrrha: lichen mulæ potus in oxymelite cyathis tribus: ſtellionis tranſmarini cinis potus in aceto: tunicula ſtellionis, quam eodem modo, ut anguis, exuit pota. Quidam & ipſum harundine exenteratum inveteratumq; bibendum dedêre: alii in cibo in ligneis verubus inaſſatum. Operæ pretium eſt ſcire quomodo præripiatur, cum exuitur membrana hyberna, aliâs devoranti eam, quoniam nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt: inde ſtellionum nomen ajunt in maledictum tranſlatū. Obſervant cubile ejus æſtatibus: eſt autem in [6] locis oſtiorum feneſtrarumque, aut cameris ſepulcriſve: ibi vêre incipiente fiſſis harundinibus textas opponunt caſas, quarum anguſtiis etiam gaudet, eo facilius exuens circundatum torporem: ſed eo derelicto non poteſt remeare. Nihil ei remedio in comitialibus morbis præfertur: prodeſt & cerebrum muſtelæ inveteratum potumque, & jecur ejus: teſticuli vulvæque aut ventriculus inveteratus cum coriandro, ut diximus: item cinis: ſylveſtris vero tota in cibo ſumpta. Eadem omnia prædicantur ex viverra. Lacerta viridis cum condimentis quæ faſtidium abſtergeant, ablatis pedibus & capite. Cochlearum

cinis addito ſemine lini & urticæ cum melle inunctos ſanat. Magis placet draconis cauda in pelle dorcadis adalligata cervinis nervis: vel lapilli è ventre pullorum hirundinum ſiniſtro lacerto annexi: dicuntur enim excluſo pullo lapillum dare: quod ſi pullus is detur incipienti in cibo quem primum peperit, cum quis primum tentatus ſit, liberatur eo malo. Poſtea medetur hirundinum ſanguis cum thure vel cor recens devoratum: quin & è nido earum lapillus impoſitus recreare dicitur confeſtim, & adalligatus in perpetuum tueri: prædicatur & jecur milvi devoratum, & ſenectus ſerpentium: jecur vulturis tritum cum ſuo ſanguine ter ſeptenis diebus potum: cor pulli vulturini adalligatum. Sed & ipſum vulturem in cibo dari jubent, & quidem ſatiatum humano cadavere: quidam pectus ejus bibendum cenſent, & in cerrino calice. Aut teſtes gallinacei ex aqua & lacte, antecedente quinque dierum abſtinentia vini, ob id inveteratos. Fuere & qui viginti unam muſcas rufas, & quidem emortuas, in potu darent, infirmioribus pauciores.

CAP. XI. *Contra morbum regium, & phreneticos, & contra febres & hydropicos.*

Morbo regio reſiſtunt ſordes aurium, aut mammarũ pecudis denarii pondere cum myrrhæ momento, & vini cyathis duobus: canini capitis cinis in mulſo: multipeda in vini hemina: vermes terreni in aceto mulſo cum myrrha. Gallina ſi ſit luteis pedibus prius aqua purificatis, dein collutis vino, quod bibatur. Cerebrum perdicis aut aquilæ in vini cyathis tribus. Cinis palmarum aut interaneorum palumbis in mulſo ad cochlearia tria: paſſerum cinis ſarmentis crematorum cochlearibus duobus in aqua mulſa. Avis icterus vocatur à colore,

colore, quæ ſi ſpectetur, ſanari id malum tradunt, & avem mori: hanc puto latinè vocari Galgulum. Phreneticis prodeſſe videtur pulmo pecudum calidus circa caput alligatus. Nam non modo muris cerebrum dare potui ex aqua, aut cinerem muſtelæ, verumetiam inveteratas herinacei carnes quis poſſit furenti, etiamſi certa ſit medicina? Bubonis certe oculorum cinerem inter ea, quibus prodigioſe vitam ludificantur, acceperim. Præcipueque febrium medicina placitis eorum renuntiat: nanque & in XII ſigna digeſſere eam Sole tranſmeante, iterumq; Luna: quod totum abdicandum paucis? exemplaribus docebo. Siquidem crematis tritisque cum oleo perungi jubent ægros cum Geminos tranſit Sol, criſtis, & auribus, & unguibus gallinaceorum: ſi Luna, radiis barbisque eorum: ſi Virginem alteruter, hordei granis: ſi Sagittarium, veſpertilionis alis: ſi Leonem Luna, tamaricis fronde, & adjiciunt ſativæ: ſi Aquarium, è buxo carbonibns tritis. Ex iſtis confeſſa, aut certe veriſimilia ponemus, ſicut & lethargum olfactoriis excitari: inter ea fortaſſis muſtelæ teſticulis inveteratis, aut jocinore uſto. His quoque pulmonem pecudis calidum circa caput adalligari putant utile. In quartanis medicina clinice propemodum nihil pollet: quamobrem plura eorum remedia ponemus, primumque ea, quæ adalligari jubent: pulverem, in quo ſe accipiter volutaverit, lino rutilo in linteolo: canis nigri dentem longiſſimum: Pſeudoſphecem vocant veſpam, quæ ſingularis volitat: hanc ſiniſtra manu apprehenſam ſubnectunt: alii vero, quam quis eo anno viderit primam. Viperæ caput abſciſſum in linteolo, vel cor viventis exemptum: muris roſtellum auriculasque ſummas roſeo panno, ipſumque dimittunt.

Lacertæ viridi vivæ dextrum oculum effoſſum, mox cum capite ſuo deciſo, in pellicula caprina: ſcarabæum qui pilulas volvit. Propter hunc Ægypti magna pars ſcarabæos inter numina colit, curioſa Apionis interpretatione, qua colligat Solis operum ſimilitudinem huic animali eſſe, ad excuſandos gentis ſuæ ritus. Sed & alium adalligant Magi, cui ſunt cornicula reflexa, ſiniſtra manu collectum: tertium, qui vocatur fullo, albis guttis, diſſectum utrique lacerto adalligant: cætera ſiniſtro: cor anguinum ſiniſtra manu exemptum viventibus. Scorpionis caudæ quatuor articulos cum aculeo panno nigro, ita ut nec ſcorpionem dimiſſum, nec eum qui alligaverit, videat æger triduo: poſt tertium circuitum id condat. Erucam in linteolo ter lino circundant totidem nodis, ad ſingulos dicentes, quare faciat qui medebitur. Limacem in pellicula, vel quatuor limacum capita præciſa harundine: multipedam lana involutam: vermiculos ex quibus tabani fiunt, antequam pennæ germinent: alios è ſpinoſis frutectis lanuginoſos. Quidam ex illis quaternos incluſos juglandis nucis putamine adalligant: cochleasque, quæ nudæ inveniuntur. Stellionem incluſum capſulis ſubjiciunt capiti, & ſub deceſſu febris emittunt. Devorari autem jubent cor mergi marini ſine ferro exemptum inveteratumque conteri, & in calida aqua bibi: corda hirundinum cum melle: alii fimum drachma una in lactis caprini & ovilli, vel paſſi cyathis tribus ante acceſſiones: ſunt qui totas cenſeant devorandas. Aſpidis cutem pondere ſexta parte denarii cum piperis pari modo, Parthorum gentes in remedium quartanæ bibunt. Chryſippus philoſophus tradidit phryganion adalligatum remedio eſſe quartanis: quod eſſet animal

neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

neque ille deſcripſit, nec nos invenimus qui noviſſet: demonſtrandum tamen fuit à tam gravi autore dictum, ſi cujuſquam cura efficacior eſſet ad inquirendum. Cornicis carnes eſſe, & nidum illinire, in longiſſimis morbis utiliſſimum putant: & in tertianis fiat poteſtas experiendi, quoniam miſeria ſpei delectat, anne aranei, quem lycon vocant, tela cum ipſo ſpecu toto, reſina ceraque impoſita utriſque temporibus & fronti proſit: aut ipſe calamo adalligatus, qualiter & aliis febribus prodeſſe traditur: item lacerta viridis adalligata viva in eo vaſe [8] quod capiat: quo genere & recidivas frequenter abigi affirmant. Hydropicis œſypum ex vino addita myrrha modice potui datur, nucis avellanæ magnitudine: aliqui addunt & anſerinum adipem, & oleum myrteum. Sordes ab uberibus ovium eundem effectum habent: item carnes inveteratæ herinacei ſumptæ: vomitus quoque canum illitus ventri, aquam trahere promittitur.

CAP. XII. *Ad ignem ſacrum, ad carbunculos, furunculos, ambuſta, nervorumque contractiones.*

Igni ſacro medetur œſypum cum pompholyge & roſaceo, ricini ſanguis, vermes terreni ex aceto illiti, gryllus contritus in manibus: quo genere præſtat, ut qui id fecerit, antequam incipiat vitium, toto eo anno careat: oportet autem eum ferro cum terra cavernæ ſuæ tolli. Adeps anſeris: viperæ caput aridum aſſervatum & combuſtum, dein ex aceto impoſitum: ſenectus ſerpentium ex aqua illita à balineo cum bitumine & ſevo agnino. Carbunculus fimo columbino aboletur per ſe illito, vel cum lini ſemine ex aceto mulſo: item apibus, quæ in melle ſunt immortuæ, impoſitis:

polentaque impoſita ac inſperſa. Si in verendis ſit, cæteriſque ibi ulceribus, occurrit è melle œſypum cum plumbi ſquamis: item fimum pecudum incipientibus carbunculis. Tubera & quæcunque molliri opus ſit, efficaciſſime anſerino adipe curantur: idem præſtat & gruum adeps. Furunculis mederi dicitur araneus, priuſquam nominetur impoſitus, & tertia die ſolutus: mus araneus pendens enecatus, ſic ut terram nec poſtea attingat, ter circundatus furunculo, toties expuentibus medente & eo cui medebitur. Ex gallinaceo fimo quod eſt rufum maxime recens illitum ex aceto: ventriculus ciconiæ ex vino decoctus: muſcæ impari numero infricatæ digito medico: ſordes ex pecudum auriculis: ſevum ovium vetus cum cinere è capillis mulierum: ſevum arietis cum cinere pumicis & ſalis pari pondere. Ambuſtis canini capitis cinis medetur: item glirium cum oleo: fimum ovium cum cera commiſtum: murium cinis & cochlearum: idque ſic ut ne cicatrix quidem appareat: item adeps viperinus: fimi columbini cinis ex oleo illitus. Nervorum nodis medetur capitis viperini cinis ex oleo cyprino illitus: terreni vermes cum melle illiti. Dolores tollit eorum amphiſbæna mortua adalligata: adeps vulturinus cum ventre arefactus, contrituſque cum adipe ſuillo inveterato: cinis è capite bubonis in mulſo potus cum lilii radice, ſi Magis credimus. In contractione nervorum caro palumbina in cibis prodeſt & inveterata: herinacei ſpaſticis: item muſtelæ cinis. Serpentium ſenectus in pelle taurina adalligata ſpaſmos fieri prohibet. Opiſthotonos milvi jecur aridum tribus obolis in aquæ mulſæ cyathis tribus potum. Reduvias, & quæ in digitis naſcuntur pterygia, tollunt, canini

capitis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

capitis cinis, aut vulva decocta in oleo, ſuperillito butyro ovillo cum melle: item folliculus cujuſlibet animalium fellis. Vnguium ſcabritiam cantharides cum pice tertio die ſolutæ, aut locuſtæ frictæ cum ſevo hircino: pecudum ſevum: aliqui miſcent viſcum & portulacam, alii æris florem & viſcum, ita ut tertio die ſolvant.

CAP. XIII. *Ad ſanguinem ſiſtendum & tumores vulnerum, hulcera, vulnera, & alia mala, ex animalibus remedia.*

Sanguinem ſiſtit in naribus ſevum ex omento pecudum inditum: item coagulum ex aqua, maxime agninum, ſubductum vel infuſum, etiamſi alia non proſint: adeps anſerinus cum butyro pari pondere paſtillis ingeſtus: cochlearum terrena: ſed & ipſæ extractæ teſtis. E naribus fluentem ſiſtunt cochleæ contritæ fronti illitæ: aranei telæ ſuppoſitæ: gallinacei cerebellum, vel ſanguinis profluvia ex cerebro: item columbinus ſanguis ob id ſervatus concretusque. Si verò ex vulnere immodice fluat, fimi caballini cum putaminibus ovorum cremati cinis impoſitus mire ſiſtit. Vulneribus medetur œſypum cum hordei cinere & ærugine, æquis partibus: ad carcinomata quoque ac ſerpentia valet: erodit & hulcerum margines: carnesque excreſcentes ad æqualitatem redigit: explet quoque; & ad cicatricem perducit. Magna vis & in cinere pecudum fimi ad carcinomata, addito nitro aut cinere ex oſſibus fœminum agninorum, præcipuè in his hulceribus quæ cicatricem non trahant. Magna & pulmonibus quoque arietum: excreſcentes carnes in hulceribus ad æqualitatem efficaciſſime reducunt. Fimo quoque ipſo ovium ſub teſta calefacto & ſubacto, tumor vulnerum ſedatur: fiſtulæ purgantur ſanantur que:

item epinictides. Summa verò vis in canini capitis cinere: excreſcentia omnia ſpodii vice erodit ac perſanat: & murino fimo eroduntur: item muſtelæ fimi cinere. Duritias etiam in alto hulcerum & carcinomata perſequitur multipeda trita, admiſta reſina terebinthina & ſinopide: eademque utiliſſima ſunt in his hulceribus, quæ vermibus periclitantur. Quin & vermium ipſorum genera mirandos uſus habent. Coſſii qui in ligno naſcuntur, ſanant hulcera omnia: nomas verò combuſti cum pari pondere aniſi, & ex oleo illiti. Vulnera recentia conglutinant terreni, adeò ut nervos quoque abſciſſos illitis ſolidari infra ſeptimum diem perſuaſum ſit: itaque in melle ſervandos cenſent. Cinis eorum margines hulcerum duriores abſumit, cum pice liquida vel 9 ſimblio melle. Quidam arefactis in Sole ad vulnera ex aceto utuntur, nec ſolvunt, niſi biduo intermiſſo: eadem ratione & cochleatum terrena proſunt: totæque exemptæ, tuſæ & impoſitæ, recentia vulnera conglutinant, & nomas ſiſtunt. Herpes quoque animal à Græcis vocatur, quo præcipuè ſanantur quæcunque ſerpunt: cochleæ proſunt eis cum teſtis ſuis tuſæ: cum myrrha quidem & thure, etiam præciſos nervos ſanare dicuntur. Draconum quoque adeps ſiccatus Sole, magnopere prodeſt: item gallinacei cerebrum recentibus plagis, ſale viperino in cibo ſumpto: tradunt & hulcera tractabiliora fieri, & ſanari celerius. Antonius Muſa Medicus cum incidiſſet inſanabilia hulcera, viperas edendas dabat, miraque celeritate perſanabat. Tryxalidum cinis margines hulcerum duros aufert cum melle: item fimi columbini cinis cum arſenico & melle, ea quæ erodenda ſunt. Bubonis cerebrum cum adipe anſerino mire vul-
nera

nera dicitur glutinare: quæ verò vocantur cacoë-
the, cinis ſeminum arietis cum lacte muliebri, di-
ligenter prius elutis linteolis. Vlula avis cocta in
oleo, cui liquato miſcetur butyrum ovillum &
mel. Hulcerum labra duriora apes in melle mor-
tuæ emolliunt. Et elephantiaſin ſanguis & cinis
muſtelæ. Verberum vulnera atque vibices pelli-
bus ovium recentibus impoſitis obliterantur. Ar-
ticulorum fracturis cinis ſeminum pecudis pecu-
liariter medetur: efficacius cum cera: idem me-
dicamentum fit ex maxillis ſimul uſtis, cornuque
cervino & cera mollita roſaceo. Oſſibus fractis
caninum cerebrum linteolo illito, ſuperpoſitis la-
nis, quæ ſubinde ſuffundantur, fere XIV diebus
ſolidat: nec tardius cinis ſylveſtris muris cum
melle, aut cum vermium terrenorum cinere, qui
etiam oſſa extrahit. Cicatrices ad colorem reducit
pecudum pulmo, præcipuè ex ariete, ſevum ex
nitro: lacertæ viridis cinis: vernatio anguium ex
vino decocta: fimum columbinum ex melle: item
vitiligines albas ex vino. Ad vitiliginem & can-
tharides cum rutæ foliorum duabus partibus in
Sole, donec formicet cutis, tolerandæ ſunt: poſtea
fovere, oleoque perungere, neceſſarium, iterum-
que illinire, idque diebus pluribus facere, caven-
tes exhulcerationem multam. Ad eaſdem vitili-
gines & muſcas illini jubent cum radice laphato-
rum: gallinarum fimum candidum, ſervatum in
oleo vetere cornea pyxide: veſpertilionum ſan-
guinem: fel herinacei ex aqua: ſcabiem verò,
bubonis cerebrum cum aphronitro, ſed ante om-
nia ſanguis caninus: ſedant pruritum cochleæ mi-
nutæ, latæ, contritæ illitæ. Harundines, & tela,
quæque alia extrahenda ſunt corpori, evocat mus
diſſectus impoſitus: præcipuè verò lacerta diſ-
ſecta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſecta, & vel caput ejus tantum contuſum cum ſale impoſitum. Cochleæ ex his quæ gregatim folia ſectantur, contuſæ impoſitæque cum teſtis, & eæ quæ manduntur, exemptæ teſtis: ſed cum leporis coagulo efficaciſſime. Oſſa anguium eundem cum coagulo cujuſcunque quadrupedis intra tertium diem approbant effectum: laudantur & canthari-des tritæ cum farina hordeacea.

CAP. XIV. *Ad muliebria mala medenda, & conceptus maturandos.*

In muliebribus malis membranæ à partu ovium proficiunt, ſicut in capris retulimus: fimum quoque pecudum eoſdem uſus habet. Locuſtarum ſuffitu ſtranguriæ maxime mulierum juvantur. Gallinaceorum teſtes ſubinde ſi à conceptu edat mulier, mares in utero fieri dicuntur. Partus conceptos hyſtricum cinis potus continet: maturat caninum lac potum: evocat membrana è canum ſecundis, ſi terram non attigerit. Lumbos parturientium potus lactis: fimum murinum aqua pluvia dilutum, mammas mulierum à partu tumeſcentes reficit. Cinis herinaceorum cum oleo perunctarum cuſtodit partus contra abortus. Facilius enituntur, quæ fimum anſerinum cum aquę cyathis duobus ſorbuere: aut ex utriculo muſtelino per genitale effluentes aquas. Vermes terreni illiti in cervices & ſcapulas, ne nervi doleant, præſtant: gravidis ſecundas pellunt in paſſo poti: iidem per ſe impoſiti, mammarum ſuppurationes concoquunt & aperiunt, extrahuntque, & ad cicatricem perducunt: lac devocant poti cum mulſo. Inveniuntur & in gramine vermiculi, qui adalligati collo, continent partum: detrahuntur autem ſub partu: alias eniti non patiuntur: cavendum etiam ne in terra ponantur: conceptus quoque

quoque cauſa dantur in potu quini aut ſepteni. Cochleæ in cibo ſumptæ accelerant partum: item conceptum impoſitæ cum croco: eædem ex amylo & tragacantha illitæ, profluvia ſiſtunt: proſunt & purgationibus ſumptæ in cibo, & vulvam averſam corrigunt cum medulla cervina, ita ut uni cochleæ denarii pondus addatur & cyperi. Inflationes quoque vulvarum diſcutiunt exemptæ teſtis, tritæque cum roſaceo: ad hæc aſtypalæicæ maxime eliguntur. Alio modo Africanæ binæ tritæ cum fœnigræci quod tribus digitis capiatur, additis mellis cochlearibus quatuor, illinuntur alvo, prius irino ſucco perunctæ. Sunt & minutæ longæque, candidæ cochleæ, paſſim oberrantes: eæ arefactæ Sole in tegulis, tuſæque in farinam, miſcentur lomento æquis partibus, candoremque & lævorem corpori afferunt. Scabendi deſideria tollunt minutæ & latæ cum polenta. Viperam mulier prægnans ſi tranſcenderit, abortum faciet: item amphiſbænam, mortuam duntaxat: nam vivam habentes in pyxide, impune tranſeunt, etiam ſi mortua ſit: atque aſſervata, partus faciles præſtat vel mortua. Mirum, ſi non aſſervatam tranſcenderit gravida, innoxiam fieri, ſi protinus tranſcendat aſſervatam. Anguis inveterati ſuffitus menſtrua adjuvant. Anguium ſenectus adalligata lumbis, faciliores partus facit, protinus à puerperio removenda: dant & in vino bibendam cum thure: aliter ſumpta, abortum facit. Baculus, quo angui rana excuſſa ſit, parientes adjuvat: tryxalidum cinis illitus cum melle, purgationes: item araneus, qui filum deducit ex alto, capi debet manu cava, tritusque admoveri: quod ſi redeuntem præhenderit, inhibebit idem purgationes. Lapis aëtites in aquilæ repertus nido, cuſtodit partus

contra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

contra omnes abortuum inſidias. Penna vulturina ſubjecta pedibus adjuvat parturientes. Ovum corvi gravidis cavendum conſtat, quoniam tranſgreſſis abortus aſperos faciat. Fimum accipitris in mulſo potum, videtur fœcundas facere. Vulvarum duritias & collectiones, adeps anſerinus aut cygni emollit. Mammas à partu cuſtodit adeps anſeris cum roſaceo & irino. Phryges & Lycaones mammis puerperio vexatis invenere otidum adipem utilem eſſe: his quæ vulva ſtrangulentur, & blattas illinunt. Ovorum perdicis putaminum cinis cadmiæ miſtus, & ceræ, ſtantes mammas ſervat. Putant & ter circunductas ovo perdicis non inclinari: & ſi ſorbeantur eadem, fœcunditatem facere; lactis quoque copiam. Cum anſerino adipe perunctis mammis, dolores minuere, molas uteri rumpere, ſcabiem vulvarum ſedare, ſi cum cimice trito illinantur. Veſpertilionum ſanguis pſilothri vim habet: ſed malis puerorum illitus non ſatis proficit, niſi erucæ vel cicutæ ſemen poſtea inducantur: ſic enim aut in totum tolluntur pili, aut non excedunt lanuginem: idem & cerebro eorum profici putant. Eſt autem duplex; rubens utique, & candidum: aliqui ſanguinem & jecur ejus admiſcent. Quidam in tribus heminis olei diſcoquunt viperam, exemptis oſſibus, pſilothri vice utuntur, evulſis prius pilis quos renaſci nolunt. Fel herinacei pſilothrum eſt, utique miſto cerebro veſpertilionis, & lacte caprino: item per ſe cinis cum lacte canis primi partus, evulſis pilis quos renaſci nolunt: vel nondum natis, perunctis partibus, alii non ſurgunt. Idem evenire traditur ſanguine ricini evulſi cani: item hirundinino ſanguine vel felle.

CAP. XV.

CAP. XV. *Promiſcua medicina.*

Ovis formicarum ſupercilia denigrari cum muſcis tritis tradunt: ſi verò oculi nigri naſcentium placeant, ſoricem prægnanti edendum. Capilli ne caneſcant, vermium terrenorum cinere præſtari admiſto oleo. Infantibus, qui lacte concreto vexantur, præſidio eſt agninum coagulum ex aqua potum: aut ſi vitium coagulato lacte acciderit, diſcutitur coagulo ex aceto dato. Ad dentitionem cerebrum pecoris utiliſſimum eſt. Oſſibus in canino fimo inventis, aduſtio infantium, quæ vocatur ſiriaſis, adalligatis emendatur, ramices infantium lacertæ viridis admotæ dormientibus morſu: poſtea harundini alligata ſuſpenditur in fumo: traduntque pariter cum ea expirante ſanari infantem. Cochlearum ſaliva illita infantium oculis, palpebras corrigit, gignitque. Ramicoſis cochlearum cinis cum thure ex ovi albi ſucco illitus per dies triginta medetur. Inveniuntur in corniculis cochlearum harenaceæ duritiæ: eæ dentionem facilem præſtant adalligatæ. Cochlearum inanium cinis admiſtus ceræ, procidentium interaneorum partes extremas prohibet: oportet autem cineri miſceri ſaniem punctis emiſſam è cerebro viperæ. Cerebrum viperæ illigatum pelliculæ dentitiones adjuvat: ad idem valent & grandiſſimi dentes ſerpentium. Fimum corvi lana adalligatum infantium tuſſi medetur. Vix eſt ſerio complecti quædam: non omittenda tamen, quia ſunt prodita. Ramici infantium lacerta mederi jubent: marem hanc præhendi: id intelligi quod ſub cauda unam cavernam habeat: id agendum, ut per aurum vel argentũ aut oſtrum mordeat vitium: tum in calice novo illigatur, & in fumo ponitur. Vrina infantium cohibetur muribus

ribus elixis in cibo datis. Scarabæorum cornua grandia denticulata, adalligata his amuleti naturam obtinent. Bovis capiti lapillum ineſſe tradunt, quem ab eo expui ſi necem timeat, inopinatis præciſo capite exemptum, adalligatumque, mire prodeſſe dentitioni: item cerebrum ejuſdem ad eundem uſum adalligari jubent: & limacis lapillum ſive oſſiculum, quod invenitur in dorſo. Magnifice juvat & ovis cerebrum gingivis illitum: ſicut aures adeps anſerinus cum ocimi ſucco impoſitus. Sunt vermiculi in ſpinoſis herbis aſperi, lanuginoſi: hos adalligatos protinus mederi tradunt infantibus, ſi quid ex cibo [11] hæreat. Somnos allicit œſypum cum myrrhæ momento in vini cyathis duobus dilutum, vel cum adipe anſerino & vino myrtite: avis cuculus leporina pelle adalligatus: ardeolæ roſtrum in pelle aſinina fronti adalligatum. Putant & per ſe roſtrum ejuſdem effectus eſſe vino collutum. E diverſo ſomnum arcet veſpertilionis caput aridum adalligatum. In urina virili lacerta necata, Venerem ejus qui [12] biberit, cohibet: nam inter amatoria eſſe Magi dicunt: inhibet & fimum cochleæ & columbinum cum oleo & vino potum. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem concitant viris adalligatæ gruis pelle: item ſi lutea ex ovis quinque columbarum, admiſto adipis ſuilli denarii pondere, ex melle ſorbeantur: paſſeres in cibo vel ova eorum: gallinacei dexter teſtis arietina pelle adalligatus. Ibium cineres cum adipe anſeris & irino perunctis ſi conceptus fit, partus continere: contra inhiberi Venerem pugnatoris galli teſticulis anſerino adipe illitis adalligatisq; pelle arietina tradunt: item cujuſcunque galli gallinacei, ſi cum ſanguine gallinacei lecto ſubjiciantur. Cogunt concipere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

invitas ſetæ ex cauda mulæ, ſi junctis evellantur, inter ſe colligatæ in coitu. Qui in urinam canis ſuam ingeſſerit, dicitur ad Venerem pigrior fieri. Mirum & de ſtellionis cinire (ſi verum eſt) linamento involutum in ſiniſtra manu Venerem ſtimulare: ſi transferatur in dextram, inhibere: item veſpertilionis ſanguinem collectum flocco, ſuppoſitumque capiti mulierum, libidinem movere: aut anſeris linguam in cibo vel potione ſumptam. Phthiriaſin à toto corpore pota membrana ſenectutis anguium triduo inhibet: ac ſerum exempto caſeo potum cum exiguo ſale. Caſeos, ſi cerebrum muſtelæ coagulo addatur, negant corrumpi vetuſtate, aut à muribus attingi. Ejuſdem muſtelæ cinis ſi detur in offa gallinaceis pullis & columbinis, tutos eſſe à muſtelis. Iumentorum urinæ tormina veſpertilione adalligato finiuntur: verminatio ter circunlato verendis palumbo: mirum dictu; palumbus emiſſus moritur, jumentum liberatur confeſtim. Ebrioſis ove noctuæ per triduum data in vino, tædium ejus adducunt: ebrietatem arcet pecudum aſſus pulmo præſumptus. Hirundinis roſtri cinis cum myrrha tritus, & in vino quod bibetur, inſperſus, ſecuros præſtabit à temulentia: invenit hoc Horus Aſſyriorum rex. Præter hæc ſunt notabilia animalium ad hoc volumen pertinentium: Gromphenam avem in Sardinia narrant grui ſimilem, ignotam, jam etiam Sardis, ut exiſtimo. In eadem provincia eſt ophion cervis tantum pilo ſimilis, nec alibi naſcens: iidem autores nominavere [13] Sirulugum, quod nec quale eſſet animal, nec ubi naſceretur, tradiderunt: fuiſſe quidem non dubito, cum & medicinæ ex eo ſint demonſtratæ. M. Cicero tradit animalia byturos vocari, qui vites in Campania erodant.

CAP. XVI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. XVI. *De miraculis quarundam beſtiarum.*

Reliqua mirabilia, ex his quæ diximus. Non latrari à cane, membranam ex ſecundis canis habentem, aut leporis fimum vel pilos tenentem. In culicum genere muliones non amplius, quam uno die, vivere: eoſque qui arborarii pici roſtrum habeant, & mella eximant, ab apibus non attingi. Porcos ſequi eos, à quibus cerebrum corvi acceperint in offa. Pulverem, in quo ſe mula volutaverit, corpori inſperſum mitigare ardores amoris. Sorices fugari, ſi unus caſtratus emittatur. Anguina pelle, & ſale, & farre cum ſerpyllo contritis uno die, dejectiſque cum vino in fauces boum, uva matureſcente, toto anno eos valere: vel ſi hirundinum pulli tres tribus offis dentur. Pulvere è veſtigio anguium collecto, ſparſas apes in alvearia reverti. Arietis dextro teſte præligato oves tantum gigni. Non laſſeſcere in ullo labore, qui nervos ex alis & cruribus gruis habeant. Mulas non calcitrare, cum vinum biberint. Vngulas tantum mularum repertas, neque aliam ullam materiam quæ non perroderetur à veneno Stygis aquę, cum id dandum Alexandro Magno Antipater mitteret, memoria dignum eſt, magna Ariſtotelis infamia excogitatum. Nunc ad aquatilia revertemur.

LIBER XXXI.

Procemium.

CAP. I. *Medicinæ ex aquatilibus.*
Aquarum mirabilia.

AQVATILIVM ſequuntur in medicina beneficia, opifice natura ne in illis quidem ceſſante, & per undas fluctusque ac reciprocos æſtus, amniumq; rapidos curſus improbas exeren-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

exerente vires : nuſquam potentia majore, ſi verum fateri volumus. Quippe hoc elementum cæteris omnibus imperat: terras devorant aquæ, flammas necant, ſcandunt in ſublime, & cælum quoque ſibi vindicant, ac nubium obtentu vitalem ſpiritum ſtrangulant. Quæ cauſa fulmina elidit, ipſo ſecum diſcordante mundo? Quid eſſe mirabilius poteſt aquis in cælo ſtantibus? At illæ, ceu parum ſit in tantam pervenire altitudinem, rapiunt eo ſecum piſcium examina. Sæpe etiam lapides ſubvehunt, portantes aliena pondera. Eædem cadentes omnium terra naſcentium cauſa fiunt, prorſus mirabili natura, ſi quis velit reputare ut fruges gignantur, arbores fruticesque vivant, in cælum migrare aquas, animamque etiam herbis vitalem inde deferre: juſta confeſſione, omnes terrę quoque vires aquarum eſſe beneficii. Quapropter ante omnia ipſarum potentiæ exempla ponemus: cunctas enim quis mortalium enumerare queat?

CAP. II. *De differentia aquarum, medicinis, & obſervationibus* CCLXVI.

Emicant benigne paſſimque in plurimis terris, alibi frigidæ, alibi calidæ, alibi junctæ, ſicut in Tarbellis Aquitanica gente, & in Pyrenæis montibus, tenui intervallo diſcernente. Alibi tepidæ egelidæque auxilia morborum conferentes, & è cunctis animalium, hominum tantũ cauſa erumpentes. Augent numerum Deorum nominibus variis, urbesque condunt, ſicut Puteolos in Campania, Statyellas in Liguria, Sextias in Narbonenſi provincia: nuſquam tamen largius quam in Bajano ſinu, nec pluribus auxiliandi generibus, aliæ ſulphuris, aliæ aluminis, aliæ ſalis, aliæ nitri, aliæ bituminis, nonnullæ etiam acida ſalſave miſtura.

Vapore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Vapore quoque ipſo aliquæ proſunt: tantaque eis eſt vis: ut balineas calefaciant, ac frigidam etiam in ſoliis fervere cogant, quæ in Bajano Poſidianæ vocantur, nomine accepto à Claudii Cæſaris liberto. Obſonia quoque percoquunt: vaporant & in mari ipſo, quæ Licinii Craſſi fuere: mediosque inter fluctus exiſtit aliquid valetudini ſalutare. Iam generatim nervis proſunt pedibusve, aut coxendicibus, aliæ luxatis fractisve: inaniunt alvos: ſanant hulcera: capiti auribusque privatim medentur: oculis verò Ciceronianæ: digna memoratu villa eſt ab Averno lacu Puteolos tendentibus impoſita litori, celebrata porticu ac nemore, quam & vocabat M. Cicero Academiam, ab exemplo Athenarum, ibi compoſitis voluminibus ejuſdem nominis, in qua & monumentum ſibi inſtauraverat, ceu verò non & in toto terrarum orbe feciſſet. Hujus in parte prima, exiguo poſt obitum ipſius, Antiſtio Vetere poſſidente, eruperunt fontes calidi perquam ſalubres oculis, celebrati carmine Laureæ Tullii, qui fuit è libertis ejus (ut protinus noſcatur etiam miniſterium ejus) ex illa majeſtate (ponam enim ipſum carmen) dignum ubique, & non ibi tantum legi,

Quo tua, Romanæ vindex clariſſima linguæ,
Sylva loco melius ſurgere juſſa viret,
Atque Academiæ celebratam nomine villam
Nunc reparat cultu ſub potiore Vetus:
Hîc etiam apparent lymphæ non ante repertæ,
Languida quæ infuſo lumina rore levant.
Nimirum locus ipſe ſui Ciceronis honori
Hoc dedit, hac fontes cum patefecit ope.
Ut, quoniam totum legitur ſine fine per orbem,
Sint plures, oculis quæ medeantur, aquæ.

In eadem Campaniæ regione Sinueſſanæ aquæ ſterili-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſterilitatem fœminarum, & virorum inſaniam abolere produntur. In Ænaria inſula calculoſis mederi: & quæ vocatur Acidula, ab Teano Sidicino quatuor millia paſſuum hæc frigida. item in Stabiano, quæ dimidia vocatur: & in Venafrano ex fonte Acidulo: idem contingit in Velino lacu potantibus: item in Syriæ fonte juxta Taurum montem, autor eſt M. Varro: & in Phrygiæ Gallo flumine Callimachus. Sed ibi in potando neceſſarius modus, ne lymphatos agat, quod in Æthiopia accidere his qui fonte rubro biberint Cteſias ſcribit. Iuxta Romam Albulæ aquæ vulneribus medentur: egelidæ hæ: ſed Cutiliæ in Sabinis gelidiſſimæ, ſuctu quodam corpora invadunt, ut prope morſus videri poſſit, aptiſſimæ ſtomacho, nervis, univerſo corpori. Theſpiarum fons conceptus mulieribus repræſentat: item in Arcadia flumen Elatum. Cuſtodit autem partum Linus fons in eadem Arcadia, abortusque fieri non patitur. E diverſo in [1] Pyrrhea flumen, quod Aphrodiſium vocatur, ſteriles facit. Lacus Alphion vitiligines tollit. Varro autor eſt, Titium quendam Prætura functum, marmorei ſigni faciem habuiſſe, propter id vitium. Cydnus Ciliciæ amnis podagricis medetur, ſicut apparet in epiſtola Caſſii Parmenſis ad M. Antonium. Contra, aquarum culpa in Trœzene omnium pedes vitia ſentiunt. Tungri civitas Galliæ fontem habet inſignem, plurimis bullis ſtillantem, ferruginei ſaporis: quod ipſum non niſi in fine potus intelligitur. Purgat hic corpora: tertianas febres diſcutit, calculorumque vitia. Eadem aqua igne admoto turbida fit: ad poſtremum rubeſcit. Leucogæi fontes inter Puteolos & Neapolim oculis & vulneribus medentur. Cicero in admirandis poſuit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſuit, Reatinis tantum paludibus ungulas jumentorum indurari. Eudicus in Heſtiæotide fontes duos tradit eſſe, Ceronem, ex quo bibentes oves nigras fieri: Melan, ex quo albas: ex utroque autem varias. Theophraſtus in Thuriis Crathim candorem facere, Sybarim nigritiam bobus ac pecori. Quin & homines ſentire differentiam eam: nam qui Sibarim bibant, nigriores eſſe, durioresque & criſpo capillo: qui ex Crathide, candidos mollioresque, ac porrecta coma. Item in Macedonia qui velint ſibi candida naſci, ad Aliacmonem ducere: qui nigra aut fuſca ad Axium. Idem omnia fuſca quibuſdam in locis tradit naſci, & fruges quoque, ſicut in Meſſapiis. At Luſis Arcadiæ quodam fonte mures terreſtres vivere & converſari. Erythris Aleos amnis pilos gignit in corporibus. In Bœotia ad Trophonium Deum juxta flumen Orchomenon duo ſunt fontes, quorum alter memoriam, alter oblivionem affert, inde nominibus inventis. In Cilicia apud oppidum Creſcum rivus fluit Nus, ex quo bibentium ſubtiliores ſenſus fieri M. Varro tradit: at in Cea inſula fontem eſſe, quo hebetes fiant: Zamæ in Africa, quo canoræ voces. Vinum tædio venire his qui ex Clitorio lacu biberint: at Eudoxus & Theopompus inebriari fontibus iis quos diximus. Mutianus Andri è fonte Liberi patris, ſtatis diebus ſeptenis ejus Dei vinum fluere, ſi auferatur à conſpectu templi, ſapore in aquam tranſeunte. Polyclytus explere olei vicem juxta Solos Ciliciæ fontem. Theophraſtus hoc idem fieri in Æthiopia ejuſdem virtutis fonte. Lycos, in Indiæ terris fontem eſſe, cujus aqua lucernæ ardeant: idem Ecbatanis traditur. Theopompus in Scotuſſa lacum eſſe dicit, qui vulneribus medetur. Iuba in Troglodytis lacum, inſanum male-

maleſica vi appellatum, ter die fieri amatum ſalſumque, ac deinde dulcem, totiesque etiam noctu, ſcatentem albis ſerpentibus vicenum cubitorum. Idem in Arabia fontem exilire tanta vi, ut nullum non pondus impactum reſpuat. Theophraſtus Marſyæ fontem in Phrygia ad Celænarum oppidum ſaxa egerere: non procul ab eo duo ſunt fontes, Clæon & Gelon, ab effectu Græcorum nominum dicti. Cyzici fons Cupidinis vocatur, ex quo potantes amorem deponere Mutianus credit. Cranone eſt fons calidus citra ſummum fervorem, qui in vinum additus, triduo calorem potionis cuſtodit in vaſis. Sunt & Mattiaci in Germania fontes calidi trans Rhenum, quorum hauſtus triduo fervet: circa margines verò pumicem faciunt aquæ. Quod ſi quis fide carere ex his aliqua arbitratur, diſcat in nulla parte naturæ majora eſſe miracula: quanquam inter initia operis abunde multa retulimus. Cteſias tradit Siden vocari ſtagnum in Indis, in quo nihil innatet, omnia mergantur. Cælius apud nos in Averno ait etiam folia ſubſidere: Varro, aves, quæ advolaverint, emori. Contra in Africæ lacu Apuſcidamo omnia fluitant, nihil mergitur: item in Siciliæ fonte Phinthia, ut Apion tradit: & in Medorum lacu puteoque Saturni. Fons Limyræ tranſire ſolet in loca vicina portendens aliquid: mirumque quod cum piſcibus tranſit: reſponſa ab his petunt incolæ cibo, quem rapiunt annuentes: ſi verò eventum negent, caudis abigunt. Amnis Olachas in Bithynia Briazum alluit (hoc & templo & Deo nomen) cujus gurgite perjuri notantur pati velut flammam urentem. Et in Cantabria fontes Tamarici in augurio habentur: tres ſunt, octonis pedibus diſtantes: in unum alveum coëunt vaſto

amne:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

amne: ſingulis ſiccantur duodecies diebus, aliquando vicies, citra ſuſpicionem ullam aquæ, cum ſit vicinus illis fons ſine intermiſſione largus: dirum eſt, non profluere eos aſpicere volentibus: ſicut proxime Lartio Licinio legato poſt Præturam poſt ſeptem dies accidit. In Iudæa rivus ſabbatis omnibus ſiccatur. E diverſo miracula alia dira. Cteſias in Armenia ſcribit eſſe fontem, ex quo nigros piſces illico mortem afferre in cibis: quod & circa Danubii exortum audivi, donec veniatur ad fontem alveo appoſitum, ubi finitur id genus piſcium: ideoque ibi caput ejus amnis intelligitur fama. Hoc idem & in Lydia in ſtagno nympharum tradunt: in Arcadia ad Pheneum aqua profluit è ſaxis, Styx appellata, quæ illico necat, ut diximus: ſed eſſe piſces parvos in ea tradit Theophraſtus, lethales & ipſos, quod non in alio genere mortiferorum fontium. Necare aquas Theopompus & in Thracia apud [2] Cychros dicit: Lycus in Leontinis tertio die, ſi quiſquam biberit: Varro ad Soracten eſſe fontem, cujus ſit latitudo quatuor pedum; Sole oriente eum exundare ferventi ſimilem, avesque quæ guſtaverint, juxta mortuas jacere: nanque & hæc inſidioſa conditio eſt, quod quædam etiam blandiuntur aſpectu, ut ad Nonacrin Arcadiæ: omnino enim nulla deterrent qualitate: hanc putant nimio frigore eſſe noxiam, utpote cum profluens ipſa lapideſcat: aliter circa Theſſalica Tempe, quoniam viſus omnibus terrori eſt: traduntque etiam æs ac ferrum erodi illa aqua. Profluit (ut indicavimus) brevi ſpatio: mirumque, ſiliqua ſylveſtris amplecti radicibus fontem eum dicitur, ſemper florens purpura: & quædam ſui generis herba in labris fontis viret. In Macedonia, non procul Euripidis Poëtæ ſepulcro,

duo

duo rivi confluunt, alter ſaluberrimi potus, alter mortiferi. In Perperenis fons eſt, qui quacunque rigat, lapideam facit terram: item calidæ aquæ in Eubœæ [3] Delio: nanque alluit rivus, ſaxa in altitudinem creſcunt. In Eurymenis dejectæ coronæ in fontem, lapides fiunt. In Coloſſis flumen eſt, in quod lateres conjecti, lapides extrahuntur. In Scyretico metallo arbores quæcunque flumine alluuntur, ſaxa fiunt cum ramis. Diſtillantes quoque guttæ in lapides dureſcunt in antris Coryciis: nam Miezæ in Macedonia, etiam pendentes in ipſis cameris: at in Coryco, cum decidere: in quibuſdam ſpeluncis utroque modo; columnasq; faciunt, ut Phauſia Cherſoneſi Rhodiorum in antro magno, etiam diſcolori aſpectu. Et hactenus contenti ſimus exemplis.

CAP. III. *De qualitate aquarum, inſalubritate vel commoditate earum.*

Quæritur inter Medicos, cujus generis aquæ ſint utiliſſimæ: ſtagnantes pigrasque merito damnant, utiliores quæ profluunt exiſtimantes: curſu enim percuſſuque ipſo extenuari atque proficere: eoque miror, ciſternarum ab aliquibus maxime probari. Sed hi rationem afferunt, quoniam leviſſima ſit imbrium aqua, ut quæ ſubire potuerit ac pendere in aëre: ideo & nives præferunt imbribus, nivibusque etiam glaciem, velut ad infinitum coacta ſubtilitate: leviora enim hæc eſſe, & glaciem multo leviorem aqua. Horum ſententiam refellere intereſt vitæ: in primis enim levitas illa deprehendi aliter, quam ſenſu, vix poteſt, nullo pene momento ponderis aquis inter ſe diſtantibus. Nec levitatis in pluvia aqua argumentum eſt ſubiſſe eam in cælum, cum etiam lapides ſubire appareat, cadensque inficiatur halitu terræ: quo

fit ut pluviæ aquæ ſordium ineſſe plurimum ſentiatur, citiſſimeque ideo calefiat aqua pluvia. Nivem quidem glaciemque ſubtiliſſimum elementi ejus videri miror, appoſito grandinum argumento, è quibus peſtilentiſſimum potum eſſe convenit. Nec verò pauci inter ipſos è contrario ex gelu ac nivibus inſaluberrimos potus prædicant, quoniam exactum ſit inde, quod tenuiſſimum fuerit. Minui certe liquorem omnem congelatione deprehenditur, & rore nimio ſcabiem fieri, pruina uredinem, cognatis & nivis cauſis. Pluvias quidem aquas celerrime putreſcere convenit, minimeque durare in navigatione. Epigenes autem, aquam quæ ſepties putrefacta purgata ſit, perhibet amplius non putreſcere. Nam ciſternas etiam Medici confitentur inutiles, alvo duritias facientes, faucibusque: etiam limi non aliis ineſſe plus, aut animalium quæ faciunt tædium, confitendum habent. Nec ſtatim amnium utiliſſimas eſſe, ſicuti nec torrentium ullius, lacusque plurimos ſalubres maxime. Quædam igitur & hujus generis aptiſſimæ aliæ alibi. Parthorum reges ex Choaſpe & Eulæo tantum bibunt: & eæ quamvis in longinqua comitantur illos: & horum placere potum, non quia ſint amnes, apparet, quoniam nec è Tigri, nec Euphrate, nec è multis aliis bibunt. Limus aquarum vitium eſt: ſi tamen idem amnis anguillis ſcateat, ſalubritatis indicium habetur: ſicuti frigoris, tineas in fonte gigni. Ante omnia autem damnantur amaræ, & quæ [4] ſcrobem ſtatim implent: quod evenit Trœzene. Nam nitroſas atque [5] ſalmacidas in deſertis Rubrum mare petentes, addita polenta, utiles intra duas horas faciunt, ipſaque veſcuntur polenta. Damnantur in primis fontes, qui cœnum faciunt, quique malum colo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

rem bibentibus: refert & ſi vaſa ære inficiunt, aut ſi legumina tarde percoquunt, ſi liquatæ leniter terram relinquunt, decoctæque craſſis obducunt vaſa cruſtis. Eſt etiamnum vitium non fœtidæ modo, verum omnino quicquam reſipientis, jucundum ſit illud licet gratumque, &, ut ſæpe, ad viciniam lactis accedens. Aquam ſalubrem aëri quam ſimillimam eſſe oportet: unus in toto orbe traditur fons aquæ jucunde olentis in Meſopotamia Caburæ: fabulæ rationem afferunt, quoniam eo Iuno perfuſa ſit. De cætero aquarum ſalubrium ſapor odorve nullus eſſe debet. Quidam ſtatera judicant de ſalubritate, fruſtrante diligentia, quando perrarum eſt, ut levior ſit aliqua. Certior ſubtilitas, inter pares meliorem eſſe, quæ calefiat refrigereturque celerius. Quin exhauſtam vaſis [6] ne manus pendeant, depoſitisque in humum tepeſcere affirmant. Ex quonam ergo genere maxime probabilis continget? Puteis nimirum, ut in oppidis conſtare video: ſed his, quibus exercitationis ratio crebro hauſtu contingit, & illa tenuitas colante terra. Salubritati hæc ſatis ſunt. Frigori & opacitas neceſſaria, utque cælum videant. Super omnia obſervatio una, eadem & ad perennitatem pertinet, ut illa vado exiliat vena, non è lateribus. Nam ut tactu gelida ſit, etiam arte contingit, ſi etiam expreſſa in altum, aut è ſublimi dejecta, verberatu corripiat aëra. In natando quidem ſpiritum continentibus frigidior ſentitur eadem. Neronis principis inventum eſt, decoquere aquam, vitroque demiſſam in nives refrigerare: ita voluptas frigoris contingit ſine vitiis nivis. Omnem utique decoctam utiliorem eſſe convenit: item calefactam magis refrigerari, ſubtiliſſimo invento. Vitioſæ aquæ remedium eſt, ſi decoquatur ad di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

midias partes. Aqua frigida injecta ſiſtitur ſanguis: æſtus in balneis arcetur, ſi quis ore teneat. Quæ ſunt hauſtu frigidiſſimæ, non perinde & tactu eſſe, alternante hoc bono, multi familiari exemplo colligunt. Clariſſima aquarum omnium in toto orbe, frigoris ſalubritatisque palma præconio urbis, Marcia eſt, inter reliqua Deûm munere urbi tributa. Vocabatur hæc quondam Aufeia, fons autem ipſe Piconia: oritur in ultimis montibus Pelignorum: tranſit Marſos & Fucinum lacum, Romam non dubie petens: mox ſpecu merſa, in Tiburtina ſe aperit IX millia paſſuum fornicibus ſtructis perducta. Primus eam in urbem ducere auſpicatus eſt Ancus Marcius, unus è regibus: poſtea Q. Marcius Rex in Prætura: rurſusque reſtituit M. Agrippa. Idem & Virginem adduxit ab octavi lapidis diverticulo duo millia paſſuum. Præneſtina via: juxta eſt Herculaneus rivus, quem refugiens Virginis nomen obtinuit. Horum amnium comparatione differentia ſupra dicta deprehenditur, cum quantum virgo tactu, tantum præſtet Marcia hauſtu: quanquam utriusque jampridem urbi periit voluptas, ambitione avaritiaque in villas ac ſuburbana [7] decoquentibus publicam ſalutem. Non ab re ſit, quærendi aquas junxiſſe rationem: reperiuntur in convallibus maxime, & quodam convexitatis cardine, aut montium radicibus. Multi ſeptentrionales ubique partes aquoſas exiſtimavere: qua in re varietatem naturæ aperuiſſe conveniat. In Hyrcanis montibus à meridiano latere non pluit: ideo ſylvigeri ab Aquilonis tantum parte ſunt: at Olympus, Oſſa, Parnaſſus, Apenninus, Alpes undique veſtiuntur, amnibusque perfunduntur. Aliqui ab Auſtro, ſicut in Creta

Albi

Albi montes : nihil ergo in his perpetuæ obſervationis judicabitur. Aquarum ſunt notæ juncus aut harundo, aut herba, de qua dictum eſt : multumque aliqui loco pectore incubans rana. Salix enim erratica, & alnus, aut vitex, aut edera ſponte proveniunt, & corrivatione aquæ pluviæ in locum humiliorem è ſuperioribus defluentis, augurio fallaci. Certior multo nebuloſa exhalatio eſt, ante ortum Solis longius intuentibus : quod ex edito quidam ſpeculantur, proni terram mento attingente. Eſt & peculiaris æſtimatio peritis tantum nota, quam ferventiſſimo æſtu ſequuntur, dieique horis ardentiſſimis, qualis ex quoque loco repercuſſus ſplendeat : nam ſi terra ſitiente humidior eſt ille, indubitata ſpes promittitur : ſed tanta intentione oculorum opus eſt, ut indoleſcant : quod fugientes ad alia experimenta decurrunt, loco in altitudinem pedum quinque defoſſo, olliſque è figlino opere crudis, aut peruncta pelvi ærea cooperto, lucernaque ardente concamerata frondibus, dein terra. Si figlinum humidum ruptumve, aut in ære ſudor, vel lucerna ſine defectu olei reſtincta, aut etiam vellus lanæ madidum reperiatur, non dubie promittunt aquas. Quidam & igne prius excoquunt locum, tanto efficaciore vaſorum argumento. Terra vero ipſa promittit candicantibus maculis, aut tota glauci coloris : in nigra enim ſcaturigines non fere ſunt perennes : figulari creta ſemper adimitur ſpes : nec amplius puteum fodiunt; coria terræ obſervantes, ut à nigra deſcendat ordo ſupra dictus. Aqua ſemper dulcis in argilloſa terra, frigidior in topho : namque & hic probatur : dulces enim leveſque facit, & colando continet ſordes. Sabulum exiles limoſaſque promittit : glarea incertas venas, ſed boni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſaporis. Sabulum maſculum & harena carbunculoſa, certas ſtabileſque & ſalubres. Rubra ſaxa optimas ſpeique certiſſimæ. Radices montium ſaxoſæ, & ſilex, hoc amplius, rigentes. Oportet autem fodientibus humidiores aſſidue reſpondere glebas, faciliuſque ferramenta deſcendere. Depreſſis puteis ſulphurata vel aluminoſa occurrentia putearios necant: experimentum hujus periculi eſt demiſſa ardens lucerna, ſi extinguatur. Tunc ſecundum puteum dextra ac ſiniſtra fodiuntur æſtuaria, quæ graviorem illum halitum recipiant. Fit & ſine his vitiis altitudine ipſa gravior aër, quem emendant aſſiduo linteorum jactatu eventilando. Cum ad aquam ventum eſt, ſine harena opus ſurgit, ne venæ obſtruantur. Quædam aquæ vere ſtatim incipiente frigidiores ſunt, quarum non in alto origo eſt: hybernis enim conſtant imbribus: quædam Canis ortu ſicut in Macedoniæ Pella utrunque: ante oppidum enim incipiente æſtate, frigida eſt paluſtris: dein maximo æſtu in excelſioribus oppidi riget. Hoc & in Chio evenit, ſimili ratione portus & oppidi. Athenis Enneacrunos nimboſa æſtate frigidior eſt, quam puteus in Iovis horto: at ille ſiccitatibus riget.

CAP. IV. *Aquarum ſubito naſcentium, aut deſinentium ratio.*

Maxime autem putei circa Arcturum. Nam ipſa æſtate deficiunt, omneſque quatriduo eo ſubſidunt: jam verò multi hyeme tota: ut circa Olympum, vere primum aquis redeuntibus. In Sicilia quidem circa Meſſanam & Mylas hyeme in totum inareſcunt fontes: æſtate exundant, amnemque faciunt. Apolloniæ in Ponto fons juxta mare æſtate tantum ſuperfluit, & maxime circa Canis ortum, parcius, ſi frigidior ſit æſtas. Quædam

dam terræ imbribus ſicciores fiunt, velut in Narnienſi agro: quod admirandis ſuis inſeruit M. Cicero, ſiccitate lutum fieri prodens, imbre pulverem. Omnis aqua hyeme dulcior, æſtate autem minus, autumno minime: minusque per ſiccitates. Neque æqualis amnium plerunque guſtus eſt, magna alvei differentia: quippe tales ſunt aquæ, qualis terra per quam fluunt, qualesq; herbarum, quas lavant, ſucci: ergo iidem amnes parte aliqua reperiuntur inſalubres. Mutant ſaporem & influentes rivi, ut Boryſthenem, victique diluuntur: aliqui vero & imbre mutantur. Ter accidit in Boſphoro, ut ſalſi deciderent, necarentque frumenta: toties & Nili rigua pluviæ amara fecere, magna peſtilentia Ægypti. Naſcuntur fontes deciſis plerunque ſylvis, quos arborum alimenta conſumebant: ſicut in Hæmo obſidente Gallos Caſſandro, cum valli gratia ſylvas cecidiſſent. Plerunque vero damnoſi torrentes corrivantur detracta collibus ſylva, continere nimbos ac digerere conſueta. Et coli moverique terram, callumque ſummæ cutis ſolvi, aquarum intereſt. Proditur certe in Creta expugnato oppido, quod vocabatur Arcadia, ceſſaſſe fontes, amnesque qui in eo ſitu multi erant: rurſus condito poſt ſex annos emerſiſſe, uti quæque cœpiſſent partes coli.

CAP. V. *Obſervatio hiſtorica.*

Terræ quoque motus profundunt, ſorbentque aquas: ſicut circa Pheneum Arcadiæ quinquies accidiſſe conſtat. Sic & in Coryco monte amnis erupit, poſteaquam cœptus eſt coli. Illa mutatio mira, ubi cauſa nulla evidens apparet: ſicut in Magneſia calidas factas frigidas, alias non mutato ſapore: & in Caria, ubi Neptuni templum eſt, amnis qui fuerat ante dulcis, mutatus in ſalem eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Et illa miraculi plena, ArethuſamSyracuſis famam redolere per Olympia: verique ſimile, quoniam Alpheus in eam inſulam ſub ima maria permeet. Rhodiorum fons in Cherſoneſo nono anno purgamenta egerit. Mutantur & colores aquarum: ſicut Babyloniæ lacus æſtate rubras habet diebus XI. Et Boryſthenes æſtatis temporibus cæruleus fertur, quanquam omnium aquarum tenuiſſimus: ideoque innatans Hypani: in quo & illud mirabile, Auſtris flantibus ſuperiorem Hypanim fieri. Sed tenuitatis argumentum & aliud eſt, quod nullum halitum non modo nebulam emittat. Qui volunt diligentes circa hoc videri, dicunt aquas graviores poſt brumam fieri.

CAP. VI. *Ratio aquæ ducendæ, & quomodo medicatis utendum: & quid proſit navigatio, & medicinæ aquæ marinæ.*

Cæterum à fonte duci fictilibus tubis utiliſſimum eſt, craſſitudine binum digitorum commiſſuris pyxidatis, ita ut ſuperior intret, calce viva ex oleo lævigatis. Libramentum aquæ in centenos pedes ſurſum elici, minimum erit: ſi uno cuniculo veniet, in binos actus: laminæ eſſe debebunt, per quas ſurgere in ſublime opus fuerit, è plumbo: ſubit altitudinem exortus ſui: ſi longiore tractu veniet, ſubeat crebro deſcendatque, ne libramenta pereant. Fiſtulas denum pedum longitudinis eſſe legitimum eſt: & ſi quinariæ erunt, ſexagena pondo pendere: ſi octonariæ centena: ſi denariæ, centena vicena, ac deinde ad has portiones. Denariæ appellantur, cujus laminæ latitudo antequam curvetur digitorum decem eſt, dimidioque ejus quinaria. In omni anfractu collis quinariam fieri, ubi dometur impetus, neceſſarium eſt: item caſtella, prout res exiget. Homerum calidorum fontium men-

mentionem non feciſſe demiror, cum alioquin lavari calida frequenter induceret: videlicet quia medicina tunc non erat hæc, quæ nunc aquarum perfugio utitur. Eſt autem utilis ſulphurata nervis, aluminata paralyticis, aut ſimili morbo ſolutis: bituminata aut nitroſa, qualis Cutilia, utilis eſt bibendo atque purgationibus. Plerique in gloria ducunt, plurimis horis perpeti calorem earum: quod eſt inimiciſſimum: nanque paulo diutius, quam balineis, uti oportet, ac poſtea frigida dulci, nec ſine oleo diſcedenteis: quod vulgus alienum arbitratur, idcirco non alibi corporibus magis obnoxiis. Quippe & vaſtitate odoris capita replentur, & frigore infeſtantur ſudantia, reliqua corporum parte merſa. Similis error, quo quidam plurimo potu gloriantur: vidique jam turgidos bibendo, in tantum ut annuli integerentur cute, cum reddi non poſſet hauſta multitudo aquæ: nec hoc ergo fieri convenit ſine crebro ſalis guſtu. Vtuntur & cœno fontium ipſorum utiliter, ſed ita, ſi illitum Sole inareſcat. Nec vero omnes quæ ſint calidæ, medicatas eſſe credendum, ſicut in Egeſta Siciliæ, Lariſſa, Troade, Magneſia, Melo, Lipara. Nec decolor ſpecies æris argentive (ut multi exiſtimavere) medicaminum argumentum eſt, quando nihil eorum in Patavinis fontibus ne odoris quidem differentia aliqua deprehenditur. Medendi modus idem & in marinis erit, quæ caleſiunt ad nervorum dolores, ferruminant & fracturas, oſſaque contuſa: item corpora ſiccant, qua de cauſa & frigido mari utuntur. Præterea eſt alius vſus multiplex, principalis vero navigandi phthiſi affectis, ut diximus, aut ſanguinem egerentibus: ſicut proxime Anneum Gallionem feciſſe poſt Conſulatum meminimus: neque enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Ægyptus propter ſe petitur, ſed propter longinquitatem navigandi. Quin & vomitiones ipſæ inſtabili volutatione commotę plurimis morbis capitis, oculorum, pectoris, medentur, omnibusque, propter quæ elleborum bibitur. Aquam vero maris per ſe efficaciorem diſcutiendis tumoribus putant Medici, ſi illa decoquatur hordeacea farina ad parotidas. Emplaſtris etiam, maxime albis, & malagmatis miſcent: prodeſt & infuſa [8] crebro ictu. Bibitur quoque, quamvis non ſine injuria ſtomachi, ad purganda corpora, bilemque atram, aut ſanguinem concretum reddendum alterutra parte. Quidam & quartanis dedêre eam bibendam, & in teneſmis articularibusque morbis aſſervatam, & in hoc vetuſtate virus deponentem: aliqui decoctam, omnes ex alto hauſtam, nullaque dulcium miſtura corruptam, in quo uſu præcedere vomitum volunt: tunc quoque acetum aut vinum aqua miſcent. Qui parum dedêre, rhaphanos ſupermandi ex mulſo aceto jubent, ut ad vomitiones revocent. Clyſteribus quoque marinam infundunt tepefactam. Teſtium quidem tumori fovendo non aliud præferunt. Item pernionum vitio ante hulcera, ſimili modo pruritibus, pſoris, & lichenum curationi: lendes quoque & tetra capitis animalia hac curantur: & liventia reducit eadem ad colorem. In quibus curationibus poſt marinam aceto calido fovere plurimum prodeſt. Quin & ad ictus venenatos ſalutaris intelligitur, ut phalangiorum & ſcorpionum, & [9] ptyade aſpide reſperſis: calida autem in his aſſumitur. Suffitur eadem cum aceto capitis doloribus. Tormina quoq; & choleram calida infuſa clyſteribus ſedat. Difficilius perfrigeſcunt marina calefacti. Mammas ſororiantes, præcordia, maciemque corporis

piſcinæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

piſcinæ maris corrigunt. Aurium gravitatem, capitis dolores, cum aceto ferventium vapor. Rubiginem ferro marinæ celerrime exterunt. Pecorum quoque ſcabiem ſanant, lanasque emolliunt. Nec ignoro, hæc mediterraneis ſupervacanea videri poſſe: verum & hoc cura providit, inventa ratione qua ſibi quisque aquam maris faceret. Illud in ea ratione mirum, ſi plus quam ſextarius ſalis cum quatuor aquæ ſextariis mergatur, vinci aquam, ſalemque non liquari: cætero ſextarius ſalis cum quatuor aquæ ſextariis, ſalſiſſimi maris vim & naturam implet. Moderatiſſimum autem putant, ſupradictam aquæ menſuram octonis cyathis ſalis temperari, quoniam ita & nervos calefaciat, & corpus non exaſperet. Inveteratur, quod vocatur thalaſſomeli, æquis portionibus maris, mellis, imbris: ex alto & ad hunc uſum advehunt, fictilique vaſe & picato condunt: prodeſt ad purgationes maxime ſine ſtomachi vexatione, & ſapore grato & odore. Hydromeli quoque ex imbre puro cum melle temperabatur quondam, quod daretur appetentibus vinum ægris, veluti innocentiore potu, damnatum jam multis annis iiſdem vitiis, quibus vinum, nec iiſdem utilitatibus. Quia ſæpe navigantes defectu aquæ dulcis laborant, hæc quoque ſubſidia demonſtrabimus: expanſa circa navim vellera madeſcunt accepto halitu maris, quibus humor dulcis exprimitur: item demiſſæ reticulis: in mare concavæ è cera pilæ, vel vaſa inania obturata, dulcem intra ſe colligunt humorem: nam in terra, marina aqua argilla percolata dulceſcit. Luxata hominum corpora & quadrupedum, natando in cujuslibet generis aqua, facillime in artus redeunt. Eſt & in metu peregrinantium, ut tentent valetudinem aquæ ignotæ: hoc cavent è

balineis

balineis egreſſi ſtatim frigidam ſuſpectam haurien-do. Muſcus, qui in aqua fuerit podagris illitus prodeſt: item oleo admiſto, talorum dolori tu-morique. Spuma aquæ [10] affrictu verrucas tollit. Necnon harena litorum maris, præcipue tenuis & ſolibus candens, in medicina eſt ſiccandis cor-poribus coopertis hydropicorum, aut rheuma-tiſmos ſentientium. Et hactenus de aquis: nunc de aquatilibus. Ordiemur autem, ut in reliquis, à principalibus eorum, quæ ſunt ſal & ſpongia.

CAP. VII. *De generibus ſalis, & confecturis, & medicinis, & obſervationibus.*

Sal omnis aut fit, aut gignitur; utrunque plu-ribus modis, ſed cauſa gemina, coacto humore, aut ſiccato. Siccatur in lacu Tarentino æſtivis So-libus, totumque ſtagnum in ſalem abit, modicum alioquin, altitudine genua non excedens: item in Sicilia in lacu, qui Cocanicus vocatur, & alio juxta Gelam: horum extremitates tantum inareſcunt, ſicut in Phrygia, Cappadocia, Aſpendi, ubi lar-gius coquitur, & uſque ad medium lacum. Aliud etiam in eo mirabile, quod tantundem noctu ſub-venit, quantum die auferas. Omnis eſt talis ſal mi-nutus, atque non gleba eſt. Aliud genus ex aquis maris ſponte gignitur, ſpuma in extremis litori-bus ac ſcopulis relicta: hic omnis rore denſatur, & eſt acrior qui in ſcopulis invenitur. Sunt etiam-num naturales differentiæ tres: nanque in Bactris duo lacus vaſti, alter ad Scythas verſus, alter ad Arios, ſale æſtuant: ſicut ad Citium in Cypro, & circa Memphin, extrahunt lacu, dein Sole ſic-cant. Sed & ſumma fluminum denſantur in ſa-lem, amne reliquo veluti ſub gelu fluente, ut apud Caſpias portas, quæ ſalis flumina appellantur: item circa Mardos & Armenios. Præterea apud

Bactros

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Bactros amnis Ochus & Oxus, ex appoſitis montibus deferunt ſalis ramenta. Sunt & in Africa lacus, & quidem turbidi, ſalem ferentes. Ferunt quidem & calidi fontes, ſicut Pegaſæi. Et hactenus habent ſe genera ex aquis ſponte provenientia. Sunt & montes nativi ſalis, ut in Indis Oromenus, in quo lapicidinarũ modo cæditur renaſcens: majusque regum vectigal ex eo eſt, quam ex auro atque margaritis. Effoditur & è terra, ut palam eſt, humore denſato, in Cappadocia: ibi quidem cæditur ſpecularium lapidum modo: pondus magnum glebis, quas micas vulgus appellat. Carrhis Arabiæ oppido muros domosque maſſis ſalis faciunt, aqua ferruminantes. Invenit & juxta Peluſium Ptolemæus rex, cum caſtra faceret: quo exemplo poſtea inter Ægyptum & Arabiam, etiam ſqualentibus locis, cœptus eſt inveniri, detractis harenis: qualiter & per Africæ ſitientia uſque ad Hammonis oraculum: is quidem creſcens cum Luna noctibus. Nam Cyrenaici tractus nobilitantur Hammoniaco & ipſo, quia ſub harenis inveniatur, appellato: ſimilis eſt calore alumini, quod ſchiſton vocant, longis glebis, neque perlucidis, ingratus ſapore, ſed medicinæ utilis: probatur quam maxime perſpicuus, rectis ſciſſuris. Inſigne de eo proditur, quod leviſſimus intra ſpecus ſuos, in lucem univerſam prolatus, vix credibili pondere ingraveſcat: cauſa evidens, cuniculorum ſpiritu madido ſic adjuvante molientes, ut adjuvant aquæ: adulteratur Siculo, quem Cocanicum appellavimus, necnon & Cyprio mire ſimili. In Hiſpania quoque citeriore Egelaſtæ cæditur, glebis pene tranſlucentibus, cui jampridem palma à pleriſque Medicis inter omnia ſalis genera perhibetur. Omnis locus in quo reperitur ſal, ſterilis eſt,

nihil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nihilque gignit: & totum ſponte naſcens inter hæc eſt. Factitii varia genera: vulgaris plurimusque in ſalinis, mari adfuſo, non ſine aquæ dulcis riguis, ſed imbre maxime juvante, ac ſuper omnia Sole multo, non aliter inareſcens. Africa circa Vticam conſtruit acervos ſalis ad collium ſpeciem: qui ubi Sole Lunaque induruere, nullo humore liqueſcunt, vixque etiam ferro cæduntur. Fit tamen & in Creta ſine riguis, in ſalinas mare infundentibus & circa Ægyptum, ipſo mari influente in ſolum (ut credo) Nilo ſuccoſum: fit & è puteis in ſalinas ingeſtis. Prima denſatio Babylone in bitumen liquidum cogitur, oleo ſimile, quo & in lucernis utuntur: hoc detracto ſubeſt ſal; & in Cappadocia è puteis ac fonte aquam in ſalinas ingerunt. In Chaonia excoquunt aquam ex fonte, refrigerandoque ſalem faciunt inertem, nec candidum. Galliæ, Germaniæque ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt. Hiſpaniæ quadam ſui parte puteis hauriunt, muriam appellant: & illi quidem etiam lignum referre arbitrantur; quercus optima, ut quæ per ſe cinere ſyncero vim ſalis reddat: alibi corylus laudatur: ita infuſo liquore ſalſo, carbo etiam in ſalem vertitur: quicunque ligno confit ſal, niger eſt. Apud Theophraſtum invenio, Imbrios harundinis & junci cinerem decoquere aqua ſolitos, donec exiguum ſupereſſet humoris. Quin & è muria ſalſamentorum recoquitur, iterumque conſumpto liquore ad naturam ſuam redit: vulgo è mænis jucundiſſimus. Marinorum maxime laudatur Cyprius à Salamine: at è ſtagnis Tarentinus ac Phrygius, qui Tattæus vocatur: hi duo oculis utiles: à Cappadocia verò qui in laterculis affertur, cutis nitorem dicitur facere: magis tamen extendit is, quem Citti eum

appel-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

appellavimus: itaque à partu ventrem eo cum melanthio illinunt. Salſiſſimus ſal ſicciſſimus: ſuaviſſimus omnium Tarentinus, atque candidiſſimus: & de cætero fragilis, qui maxime candidus: pluvia dulceſcit omnis: ſuaviorem tamen rores faciunt: ſed copioſum Aquilonis flatus: auſtro non naſcitur. Flos ſalis non fit, niſi Aquilonibus: in igne nec crepitat, nec exilit Tragaſæus, neque Acanthius ab oppido appellatus: nec ullius ſpuma, aut ramentum, aut tenuis. Agrigentinus ignium patiens, ex aqua exilit. Sunt & colorum differentiæ: ruber Memphi, rufus eſt circa Oxum, Centuripis purpureus, circa Gelam in eadem Sicilia tanti ſplendoris, ut imaginem recipiat: in Cappadocia croceus effoditur, tranſlucidus & odoratiſſimus. Ad medicinæ uſus, antiqui Tarentinum maxime laudabant: ab hoc quencunque è marinis, ex eo genere ſpumeum præcipuè: jumentorum verò & boum oculis, Tragaſæum & Bæticum. Ad obſonium & cibum utilior, quiſquis facile liqueſcit: item humidior, minorem enim amaritudinem habent, ut Atticus & Euboicus: ſervandis carnibus aptior acer & ſiccus, ut Megaricus. Conditur etiam odoribus additis, & pulmentarii vicem implet, excitans aviditatem, invitansque in omnibus cibis, ita ut ſit peculiaris ex eo intellectus inter innumera condimenta: ita eſt mandendo quæſitus garo. Quin & pecudes armentaque & jumenta ſale maxime ſolicitantur ad paſtum, multo largiore lacte, multoque gratiore etiam in caſeo dote. Ergo hercule vita humanior ſine ſale nequit degere: adeoque neceſſarium elementum eſt, ut tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque: nam ita ſales appellantur: omnisque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborum-

borumque requies non alio magis vocabulo conſtat. Honoribus etiam militiæque interponitur, ſalariis inde dictis, magna apud antiquos autoritate, ſicut apparet ex nomine Salariæ viæ, quoniam illa ſal in Sabinos portari conſuerat. Ancus Marcius rex, ſalis modia ſex millia in congiario dedit populo, & ſalinas primus inſtituit. Varro etiam pulmentarii vice uſos veteres, autor eſt: eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, ut proverbio apparet. Maxime tamen in ſacris intelligitur autoritas, quando nulla conficiuntur ſine mola ſalſa. Salinarum ſynceritas ſummam fecit ſuam differentiam quadam favilla ſalis, quæ leviſſima ex eo eſt & candidiſſima: appellatur & flos ſalis; in totum diverſa [11] ros, humidiorisque naturæ, & crocei coloris, aut rufi, veluti rubigo ſalis: odore quoque ingrato ceu gari, diſſentiens à ſale non modo à ſpuma: Ægyptus invenit, videturque Nilo deferri: & fontibus tamen quibuſdam innatat: optimum ex eo, quod olei quandam pinguitudinem reddit (eſt enim etiam in ſale pinguitudo, quod miremur) adulteratur autem tingiturque rubrica, aut plerunque teſta trita: qui fucus aqua deprehenditur, diluente factitium colorem, cum vetus ille non niſi oleo reſolvatur, & unguentarii propter colorem eo maxime utantur. [12] Canitia in vaſis ſumma eſt: media verò pars humidior, ut diximus. Floris natura aſpera, excalfactoria, ſtomacho inutilis: ſudorem ciet, alvum ſolvit in vino & aqua, acopicis & ſmegmaticis utilis: detrahit & ex palpebris pilos efficaciſſime: fæces imæ concutiuntur, ut color croci redeat. Præter hæc etiamnum appellatur in ſalinis ſalſugo, ab aliis ſalſilago, tota liquida, marina aqua ſalſior, vi diſtans. Aliud etiamnum liquoris exquiſiti

quiſiti genus, quod garon vocavere, inteſtinis piſcium cæteriſque quæ abjicienda eſſent, ſale maceratis, ut ſit illa putreſcentium ſanies: hoc olim conficiebatur ex piſce, quem Græci garon vocabant, capite ejus uſto: ſuffitu extrahit ſecundas morantes.

CAP. VIII. *De ſcombro piſce, & muria, & alece.*

Nunc è ſcombro piſce laudatiſſimum in Carthaginis Spartariæ cetariis: ſociorum id appellatur, ſingulis millibus nummum permutantibus congios pene binos. Nec liquor ullus pene præter unguenta majore in pretio eſſe cœpit, nobilitatis etiam gentibus: Scombros quidem, & Mauritania, Bæticaque, & Carteia ex Oceano intrantes capiunt, ad nihil aliud utiles. Laudantur & Clazomenæ garo, Pompeiique & Leptis, ſicut muria Antipolis ac Thurii, jam vero & Dalmatia. Vitium hujus eſt alex, imperfecta nec colata fex: cœpit tamen & privatim ex inutili piſciculo, minimoque confici: Apuam noſtri, aphyem Gręci vocant, quoniam is piſciculus è pluvia naſcitur. Forojulienſes piſcem ex quo faciunt, lupum appellant. Tranſiit deinde in luxuriam, creveruntque genera ad infinitum: ſicuti garum ad colorem mulſi veteris, adeoque dilutam ſuavitatem, ut bibi poſſit. Aliud vero ad caſtimoniarum ſuperſtitionem, etiam ſacris Iudæis [13] dicatum, quod ſit è piſcibus ſquama carentibus. Sic alex pervenit ad oſtreas, echinos, urticas, cammaros, mullorum jocinora. innumeriſque generibus ad ſaporem gulæ cœpit ſal tabeſcere. Hæc obiter indicata ſint deſideriis vitæ, & ipſa tamen nonnulli uſus in medendo: nanque & alece ſcabies pecoris ſanatur, infuſa per cutem inciſam: & contra canis morſus draconiſque marini prodeſt: in linteolis autem concerptis impo-

imponitur. Et garo ambuſta recentia ſanantur, ſi quis infundat ac non nominet garum: contra canum quoque morſus prodeſt, maximeque crocodili, & hulceribus quæ ſerpunt, aut ſordidis: oris quoque & aurium hulceribus aut doloribus mirifice prodeſt. Muria quoque, ſive illa ſalſugo, ſpiſſat, mordet, extenuat, ſiccat: dyſentericis utilis eſt, etiam ſi nome inteſtina corripit. Iſchiadicis, cœliacis veteribus infunditur: fotu quoque apud mediterraneos aquæ marinæ vicem penſat.

CAP. IX. *De natura ſalis, & ejus medicinis.*

Salis natura eſt per ſe ignea, & inimica ignibus, fugiens eos, omnia erodens· corpora vero aſtringens, ſiccans, alligans: defuncta etiam à putreſcendo vendicans, ut durent ita per ſecula. In medendo vero mordens, adurens, repurgans, extenuans, diſſolvens: ſtomacho tantum inutilis, præterquam ad excitandam aviditatem: adverſus ſerpentium morſus cum origano, melle, hyſſopo: contra ceraſten cum origano, aut cedria, aut pice, aut melle. Auxiliatur contra ſcolopendras ex aceto potus: adverſus ſcorpionum ictus, cum quarta parte lini ſeminis, ex oleo vel aceto illitus: adverſus crabrones vero vel veſpas, ſimiliaque, ex aceto. Ad heterocraneas, capitisque hulcera, & puſtulas, papulasve, & incipientes verrucas, cum ſevo vitulino: item oculorum remediis, & ad excreſcentes ibi carnes totiusque corporis pterygia: ſed in oculis peculiariter: ob id collyriis emplaſtrisque additur. Ad hæc maxime probatur Tattæus, aut Caunites. Ex ictu vero ſuffuſis cruore oculis ſuggillatisque, cum myrrha pari pondere ac melle, aut cum [14] hyſſopo ex aqua calida, utque foveantur ſalſugine: ad hæc Hiſpanienſis eligitur, contraque ſuffuſiones oculorum cum lacte in coticulis teritur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tur. Privatim ſuggillationibus in linteolo involutus, crebroque ex aqua ferventi impoſitus: hulceribus oris manantibus in linteolo concerpto: gingivarum tumori infricatus: & contra ſcabritiem linguæ fractus comminutusque. Ajunt dentes non erodi neq; putreſcere, ſi quis quotidie mane jejunus ſalem contineat ſub lingua, donec liqueſcat. Lepras idem & furunculos, & lichenas, & pſoras emendat cum paſſa uva exempto ejus ligno, & ſevo bubulo atque origano ac fermento vel pane, maxime Thebaicus: hic & ad pruritus eligitur. Tonſillis & uvis cum melle prodeſt. Quicunque ad anginas, hoc amplius cum oleo & aceto eodem tempore extra faucibus illitus, cum pice liquida. Emollit & alvum in vino miſtus. Idem noxia, & tinearum genera pellit in vino potus. Æſtus balinearum convaleſcentes ut tolerare poſſint, linguæ ſubditus præſtat. Nervorum dolorem, maxime uſurpanda obſervatione, circa humeros & renes, in ſaccis aqua ferventi crebro madefactus, levat. Colum torminaque & coxarum dolores potus, & in iiſdem ſaccis impoſitus candens. Podagras cum farina ex melle & oleo tritus, ibi maxime obſervanda uſurpatione, qua quidem totis corporibus nihil eſſe utilius ſale & Sole dicunt: itaque cornea videmus corpora piſcatorum: ſed hoc præcipuum dicatur in podagris. Tollit & clavos pedum: item perniones: ambuſtis ex oleo imponitur, aut commanducatus, puſtulasque reprimit. Ignibus vero ſacris hulceribusque quæ ſerpunt, ex aceto aut hyſſopo: carcinomatis cum uva taminia: phagedænis hulcerum, tritus cum farina hordei, ſuperimpoſito linteolo madente vino. Morbo regio laborantes, donec ſudent ad ignem, contra pruritus quos ſentiunt, ex oleo & aceto infricatus juvat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vat: & fatigatos ex oleo. Multi & hydropicos ſale curavere, fervoresq; febrium cum oleo perunxere, & tuſſim veterem linctu ejus diſcuſſere: clyſteribus infudere iſchiadicis: hulceribus exereſcentibus vel putreſcentibus impoſuere. Crocodilorum morſibus ex aceto in linteolis, ita ut batuerentur antehac hulcera. Bibitur & contra opium ex aceto mulſo. Luxatis imponitur cum farina & melle: item extuberationibus. Dentium dolori cum aceto & fotu; & illitus cum reſina prodeſt. Ad omnia autem ſpuma ſalis jucundior utiliorque. Sed quicunque ſal acopis additur ad excalfactiones: item ſmegmaticis ad extendendam cutem lævandamque. Pecorum quoque ſcabiem & boum illitus tollit: daturque lingendis: & oculis jumentorum inſpuitur. Hæc & de ſale dicta ſint.

CAP. X. *De nitri generibus & confecturis, & medicinis, & obſervationibus.*

Non eſt differenda & nitri natura, non multum à ſale diſtans, & eo diligentius dicenda, quia palam eſt & Medicos qui de eo ſcripſere, ignoraſſe naturam, nec quenquam Theophraſto diligentius tradidiſſe. Exiguum fit apud Medos, caneſcentibus ſiccitate convallibus, quod vocant halmirhaga: minus etiam in Thracia juxta Philippos, ſordidum terra, quod appellant agrium: nam quercu cremata nunquam multum factitatum eſt, & jampridem in totum omiſſum. Aquæ vero nitroſæ pluribus locis reperiuntur, ſed ſine viribus denſandi. Optimum copioſumq; in [15] Clytis Macedoniæ, quod vocant chalaſtricum, candidum, purumque, proximum ſali. Lacus eſt nitroſus, exiliente è medio dulci fonticulo ibi fit nitrum circa Canis ortum novenis diebus, totidemque ceſſat, ac rurſus innatat, & deinde ceſſat: quo apparet, ſoli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſoli naturam eſſe quæ gignat: quoniam compertum eſt, nec Soles proficere quicquam cum ceſſet, nec imbres. Mirum eſt & illud, ſcatebra fonticuli ſemper emicante, lacum nec augeri, nec effluere: iis autem diebus, quibus gignitur, ſi fuere imbres, ſalſius nitrum faciunt, Aquilones deterius, quia validius commovent limum: & hoc quidem naſcitur. In Ægypto autem conficitur multo abundantius, ſed deterius: nam fuſcum lapidoſumque eſt. Fit pene eodem modo, quo ſal, niſi quod ſalinis mare infundunt, Nilum autem nitrariis: excedente Nilo ſiccantur, decedente madent ſucco nitri XL diebus continuis, non (ut in Macedonia) ſtatis: ſi etiam imbres affuerint, minus de flumine addunt: ſtatimque ut denſari eſt cœptum, rapitur ne reſolvatur in nitrariis. Hic quoque olei natura intervenit, ad ſcabiem animalium utilis: ipſum autem conditum in acervis durat. Mirum, in lacu Aſcanio, & quibuſdam circa Chalcida fontibus, ſummas aquas dulces eſſe potarique, inferiores nitroſas. In nitro optimum, quod tenuiſſimum, & ideo ſpuma melior: ad aliqua tamen ſordidum, tanquam ad inficiendas purpuras tincturasque omnes. Magnus & nitro uſus, qui dicetur ſuo loco. Nitrariæ egregiæ Ægyptiis: nam circa Naucratim & Memphim tantum ſolebant eſſe, circa Memphin deteriores: nam & lapideſcit ibi in acervis: multique ſunt tumuli ea de cauſa ſaxei. Faciunt ex his vaſa, necnon frequenter liquatum cum ſulphure coquentes in carbonibus. Ad ea quoque, quæ inveterari volunt, illo nitro utuntur. Sunt ibi nitrariæ, in quibus & rufum exit à colore terræ. Spumam nitri, quæ maxime laudatur, antiqui negabant fieri, niſi cum ros cecidiſſet, prægnantibus nitrariis, ſed nondum parientibus: itaque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

que non fieri incitatis, etiamſi caderet: alii [16] opérimentum fermento gigni exiſtimavere. Proxima ætas Medicorum aphronitrum tradidit in Aſia colligi, in ſpeluncis, molibus diſtillans. Specus eos [17] colycas vocant: dein ſiccant Sole. Optimum putant Lydium: probatio, ut ſit minime ponderoſum, & maxime friabile, colore pene purpureo: hoc in paſtillis affertur: Ægyptium in vaſis picatis, ne liqueſcat: vaſa quoque ea Sole inareſcentia perficiuntur. [18] Nitri probatio, ut ſit tenuiſſimum & quam maxime ſpongioſum fiſtuloſumque: adulteratur in Ægypto calce: deprehenditur guſtu: ſyncerum enim facile reſolvitur: adulteratum pungit: calce aſperſum reddit odorem vehementem: uritur in teſta opertum ne exultet: alias igni non exilit nitrum: nihilque gignit aut alit, cum in ſalinis herbæ gignantur, & in mari tot animalia, tantum algæ. Sed majorem eſſe acrimoniam nitro apparet, non hoc tantum argumento, ſed & illo, quod nitrariæ calceamenta protinus conſumunt, alias ſalubres, oculorumque claritati utiles: in nitrariis non lippiunt: hulcera allata eo celerrime ſanantur: ibi facta, tarde. Ciet & ſudorem cum oleo perunctis, corpusque emollit. In pane ſalis vice utuntur Chalaſtræo: ad rhaphanos Ægyptio: teneriores eos facit, ſed obſonia alba & deteriora, olera viridiora. In medicina autem calfacit, extenuat, mordet, ſpiſſat, ſiccat, exhulcerat. Vtile his, quæ evocanda ſint aut diſcutienda, & lenius mordenda atque extenuanda, ſicut in papulis puſtulisque. Quidam in hoc uſu accenſum vino auſtero reſtinguunt, atque ita trito in balineis utuntur ſine oleo: ſudores nimios inhibet cũ arida iride adjecto oleo viridi. Extenuat & cicatrices oculorum & ſcabritias genarum cum fico illi-

illitum, aut decoctum in paſſo ad dimidias partes: item contra argema oculorum. Vngues decoctum cum paſſo in mali Punici calice adjuvat nitrum: claritatem viſus cum melle inunctum: prodeſt dentium dolori ex vino, ſi cum pipere colluantur: item cum porro decoctum. Nigreſcentes dentes crematum dentifricio ad calorem reducit. Capitis animalia, & lendes necat, cum Samia terra illitum ex oleo. Auribus purulentis vino liquatum infunditur: ſordes ejuſdem partis erodit ex aceto: ſonitus & tinnitus diſcutit ſiccum additum. Vitiligines albas cum Cimolia creta, æquo pondere ex aceto, in Sole illitum emendat: furunculos admiſtum reſinæ extrahit, aut cum uva alba paſſa, nucleis ejus ſimul tritis. Teſtium inflammationi occurrit: item eruptionibus pituitæ in toto corpore cum axungia: contraque canis morſus, addita & reſina, initiis cum aceto illinitur. Sic & ſerpentium morſibus, phagedænis, & hulceribus quæ ſerpunt, aut putreſcunt, cum calce ex aceto. Hydropicis cum fico tuſum datur illiniturque. Diſcutit & tormina, ſi decoctũ bibatur pondere drachmæ cum ruta, vel anetho, vel cumino: reficit laſſitudines cum oleo ex aceto perunctorum: & contra algores horroresque prodeſt, manibus pedibusque confricatis cum oleo: comprimit & pruritus ſuffuſorum felle, maxime cum aceto datum. Succurrit & venenis fungorum ex poſca potum: aut ſi bupreſtis [19] paſta ſit, ex aqua, vomitionesque evocat. His qui ſanguinem tauri biberint, cum laſere datur. In facie quoque exhulcerationes ſanat cum melle & lacte bubulo. Ambuſtis toſtis toſtum, donec nigreſcat, tritumque illinitur. Infunditur ventris & renum doloribus, aut rigori corporum, nervorumq; doloribus. Paralyſi in lingua cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cum pane imponitur: ſuſpirioſis in ptiſana ſumitur. Tuſſim veterem ſanat flore, miſto galbano, reſina terebinthina, pari pondere omnium, ita ut fabæ magnitudo devoretur. Coquitur, dilutumq; poſtea cum pice liquida ſorbendum in angina datur. Flos ejus cum oleo cyprino articulorum doloribus in Sole jucundus eſt. Regium quoq; morbum in vino exterminat potum: & inflationes diſcutit, ſanguinis profluvium è naribus ſiſtit ex ferventi aqua vapore naribus rapto. Pruriginem alumine permiſto tollit: alarum virus ex aqua quotidiano fotu: hulcera ex pituita nata cera permiſtum: quo genere nervis quoque prodeſt: cœliacis infunditur. Perungi ante acceſſiones frigidas nitro & oleo multi præcepere: ſic & adverſus lepras, & lentigines. Podagricis in balineis uti ſolio nitri prodeſt, atrophis, opiſthotonis, tetanis. Sal nitrum ſulphuri concoctum in lapidem vertitur.

CAP. XI. *De ſpongiarum natura.*

Spongiarum genera diximus in naturis aquatilium marinorum. Quidam eas ita diſtinguunt: alias ex his mares exiſtimavere, tenui fiſtula, ſpiſſioresque, perſorbentes, quæ & tinguntur in deliciis, aliquando & purpura: alias fœminas, majoribus fiſtulis ac perpetuis. E maribus duriores alias, quas appellant tragos, tenuiſſimis fiſtulis atque denſiſſimis. Candidæ cura fiunt è molliſſimis recentes, per æſtatem tinctæ ſalis ſpuma, ad Lunam & pruinas ſternuntur inverſæ, hoc eſt, qua parte adhæſere, ut candorem bibant: animal eſſe docuimus, etiam cruore inhærente: aliqui narrant & auditu regi eas, contrahique ad ſonum, exprimentes abundantiam humoris, nec avelli petris poſſe, ideo abſcindi ac ſaniem emittere. Quin & eas quæ ab Aquilone ſint genitæ, præferunt

runt cæteris: nec uſquam diutius durare ſpiritum Medici affirmant. Sic & prodeſſe corporibus, quia noſtro ſuum miſceant, & ideo magis recentes, magisque humidas: ſed minus in calida aqua minusque unctas, aut unctis corporibus impoſitas: & ſpiſſas minus adhæreſcere. Molliſſimum genus earum penicilli, oculorum tumores levant ex mulſo impoſiti: iidem abſtergendæ lippitudini utiliſſimi: eosq; tenuiſſimos & molliſſimos eſſe oportet. Imponuntur & ſpongiæ ipſæ epiphoris ex poſca: ex aceto calido ad capitis dolores: de cætero recentes diſcutiunt, molliunt, mitigant: veteres conglutinant vulnera. Vſus earum ad abſtergenda, fovenda, operienda à fotu, dum aliud imponatur: hulcera quoque humida & ſenilia impoſitæ ſiccant: fracturæ & vulnera ſpongiis utiliſſime foventur: ſanguis rapitur in ſecando, ut curatio perſpici poſſit: & ipſæ vulnerum inflammationibus imponuntur, nunc ſiccæ, nunc ex aceto inſperſæ, nunc è vino, nunc ex aqua frigida: ex aqua verò cæleſti impoſitæ, ſecta recentia non patiuntur intumeſcere. Imponuntur & integris partibus, ſed fluctuatione occulta laborantibus, quæ diſcutienda ſit, & iis quæ apoſtemata vocant, melle decocto perunctis: item articulis, alias aceto ſalſo madidæ, alias è poſca: ſi ferveat impetus, ex aqua. Eædem & callo, ſalſa madidæ: at contra ſcorpionum ictus ex aceto: in vulnerum curatione & ſuccidæ lanæ vicem implent, nunc ex vino & oleo, nunc ex eadem. Differentia hæc, quod lanæ emolliunt, ſpongiæ coercent, rapiuntque vitia hulcerum. Circunligantur & hydropicis ſiccæ, vel ex aqua tepida poſcave, utcumque blandioribus opus eſt, operitive aut ſiccari cutem. Imponuntur & his morbis, quos vaporari oporteat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ferventi aqua perfuſæ, expreſſæque inter duas tabulas: ſic & impoſitæ ſtomacho proſunt, & in febri contra nimios ardores: ſed ſpleneticis è poſca, ignibus ſacris ex aceto, efficaciores quam aliud: imponi oportet ſic, ut ſanas quoque partes ſpatioſe operiant. Sanguinis profluvium ſiſtunt ex aceto, aut frigida: livorem ab ictu recentem, ex aqua ſalſa calida ſæpius mutata tollunt, teſtium tumorem doloremque ex poſca. Ad canum morſus utiliter conciſæ imponuntur, ex aceto, aut frigida, aut melle, abunde ſubinde hemectandæ. Africanæ cinis cum porri ſectivi ſucco, ſanguinem rejicientibus, hauſtu, ſalis ex frigida prodeſt. Idem cinis vel cum oleo vel aceto fronti illitus, tertianas tollit: privatim Africanæ ex poſca tumorem diſcutiunt: omnium autem cinis cum pice crematarum, ſanguinem ſiſtit vulnerum: aliqui raras tantum ad hoc cum pice urunt. Et oculorum cauſa comburuntur in cruda olla figulini operis, plurimum proficiente eo cinere contra ſcabritias genarum, excreſcentesque carnes, & quicquid opus ſit ibi diſtringere, ſpiſſare, explere: utilius in eo uſu lavare cinerem. Præſtant & ſtrigilum vicem linteolorumque affectis corporibus: & contra Solem apte protegunt capita. Medici inſcitia ad duo nomina eas redegere, Africanas, quarum firmius ſit robur; Rhodiacasque, ad fovendum molliores: nunc autem molliſſimæ circa muros Antiphelli urbis reperiuntur. Trogus autor eſt, circa Lyciam penicillos molliſſimos naſci in alto, unde ablatæ ſint ſpongiæ. Polybius ſuper ægrum ſuſpenſos quietiores facere noctes. Nunc revertemur ad marina animalia & aquatilia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

LIBER XXXII.

Prooemium.

Medicinæ ex aquatilibus.

VENTVM eſt ad ſumma naturæ exemplorumque, per rerum ordinem, & ipſum ſua ſponte occurrit immenſum potentiæ occultæ documentum, & prorſus nec aliud ultra quæri debeat, nec par aut ſimile poſſit inveniri; ipſa ſe vincente natura, & quidem numeroſis modis. Quid enim violentius mari ventisve, & turbinibus & procellis? quo majore hominum ingenio in ulla ſui parte adjuta eſt, quam velis remisque? Addatur his & reciproci æſtus inenarrabilis vis verſumque totum mare in flumen:

CAP. I. *De echeneide piſce, & mirabili ejus proprietate, & torpedine, & marino lepore, & mirabilia Rubri maris.*

Tamen omnia hæc, pariterque eodem impellentia, unus ac parvus admodum piſciculus, echeneis appellatus, in ſe tenet: ruant venti licet, & ſæviant procellæ, imperat furori, viresque tantas compeſcit, & cogit ſtare navigia: quod non vincula ulla, non anchoræ pondere irrevocabili jactæ: infrænat impetus, & domat mundi rabiem nullo ſuo labore, non retinendo, aut alio modo, quam adhærendo: hæc tantilla eſt ſatis contra tot impetus, ut vetet ire navigia. Sed armatæ claſſes imponunt ſibi turrium propugnacula, ut in mari quoque pugnetur velut è muris: heu vanitas humana, cum roſtra illa ære ferroque ad ictus armata, ſemipedalis inhibere poſſit, ac tenere devincta piſciculus. Fertur Actiaco Marte tenuiſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

prætoriam navim Antonii, properantis circumire & exhortati ſuos, donec tranſiret in aliam: ideoque Cæſariana claſſis impetu majore protinus venit. Tenuit & noſtra memoria Caii principis ab Aſtura Antium remigantis. Et res eſt etiam auſpicalis piſciculus: ſiquidem noviſſime tum in urbem reverſus ille Imperator, ſuis telis confoſſus eſt: nec longa fuit illius moræ admiratio, ſtatim cauſa intellecta, cum è tota claſſe quinqueremis ſola non proficeret, exilientibus protinus qui id quærerent circa navim, invenere adhærentem gubernaculo, oſtenderuntq; Cajo, indignanti hoc fuiſſe quod ſe revocaret, quadringentorumque remigum obſequio, contra ſe intercederet. Conſtabat peculiariter miratum quomodo adhærens tenuiſſet, nec idem polleret in navigium receptus: qui tunc poſteaque videre, eum limaci magnæ ſimilem eſſe dicunt. Nos plurium opiniones poſuimus in natura aquatilium, cum de eo diceremus: nec dubitamus idem valere omnia genera, cum celebri & conſecrato etiam exemplo apud Gnidiam Venerem conchas quoque ejuſdem potentiæ credi neceſſe ſit. E noſtris quidam latinis remoram appellavere eum: mirumque, è Græcis alii lubricos partus atque procindentes contineri ad maturitatem alligato eo (ut diximus) prodiderunt: alii ſale adſervatum adalligatumque gravidis partus ſolvere, ob id alio nomine odinolyontem appellari. Quocunque modo iſta ſe habeant, quis ab hoc tenendi navigia exemplo de ulla potentia naturæ atque effectu, in remediis ſponte naſcentium rerum dubitet? Quin & ſine hoc exemplo, per ſe ſatis eſſet ex eodem mari torpedo: etiam procul & è longinquo, vel ſi haſta virgave attingatur, quamvis prævalidos lacertos torpeſcere,

quam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quamlibet ad curſum veloces alligari pedes. Quod ſi neceſſe habemus fateri hoc exemplo eſſe vim aliquam, quæ odore tantum & quadam aura ſui corporis afficiat membra, quid non de remediorum omnium momentis ſperandum eſt? Non ſunt minus mira, quæ de lepore marino traduntur: venenũ eſt aliis in potu, aut in cibo datus aliis etiam viſus: ſiquidem gravidæ ſi omnino aſpexerint, fœminam ex eo genere duntaxat, ſtatim nauſea & redundatione ſtomachi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt: remedio eſt mas, ob id induratus ſale, ut in brachialibus habeant. Eadem res in mari & tactu quidem nocet: veſcitur eo unum tantum animalium, ut non intereat, mullus piſcis: ac tenereſcit tantum, & ingratior viliorq; fit. Homines quibus impactus eſt, piſcem olent, hoc primo argumento veneficium id deprehenditur. Cætero moriuntur totidẽ diebus, quot vixerit lepus: incertique temporis veneficium id eſſe, autor eſt Licinius Macer. In India affirmant non capi viventem: invicemque ibi hominem illi pro veneno eſſe, ac vel digito omnino in mari tactum mori: eſſe autem ampliorem multo, ſicut reliqua animalia. Iuba in his voluminibus, quæ ſcripſit ad C. Cæſarem Auguſti filium de Arabia, tradit mitulos ternas heminas capere: Cetum ſexcentorum pedum longitudinis, & trecentorum ſexaginta latitudinis in flumen Arabiæ intraſſe, pinguique ejus negotiatores (& omnium piſcium adipe) camelos perungere in eo ſitu, ut aſilos ab his fugent odore.

CAP. II. *De ingeniis & manſuetudine quorundam piſcium, & ubi ex manu edant, & ubi reſponſa dantur ex piſcibus.*

Mihi videntur mira & quæ Ovidius prodidit piſcium ingenia, in eo volumine, quod Halieu-

ticon inſcribitur. Scarum incluſum naſſis non fronte erumpere, nec infeſtis viminibus caput inſerere, ſed averſum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorſum erumpere: quem luctatum ejus ſi forte alius ſcarus extrinſecus videat, apprehenſa mordicus cauda, adjuvare nixus erumpentis. Lupum reti circundatum harenas arare cauda, atque ita conditum tranſire rete. Murænam maculas appetere ipſas, conſciam teretis ac lubrici tergi, tum multiplici flexu laxare, donec evadat. Polypum hamos appetere, brachiisque complecti, non morſu: nec prius dimittere, quam eſcam circunroſerit; aut harundine levatum extra aquam. Scit & mugil eſſe in eſca hamum, inſidiasque non ignorat: aviditas tamen tanta eſt, ut cauda verberando excutiat cibos. Minus in providendo lupus ſolertiæ habet, ſed magnum robur in pœnitendo: nam ut hæſit in hamo, tumultuoſo diſcurſu laxat vulnera, donec excidant inſidiæ. Murænæ amplius devorant, quam hamum, admoventque dentibus lineas, atque ita erodunt: Pytheas id tradit: idem infixam hamo invertere ſe, quoniam ſit dorſo cultellato, ſpinaque lineam præſecare. Licinius Macer murenas tantum fœminini ſexus eſſe tradit, & concipere è ſerpentibus, ut diximus, ob id ſibilo à piſcatoribus, tanquam ſerpentibus, evocari & capi: pingueſcere lactatu, fuſte non interimi, eaſdem ferula protinus: animam in cauda habere certum eſt, eaque icta celerrime exanimari, at capitis ictu difficulter. Novacula piſce quæ tacta ſunt, ferrum olent: duriſſimum eſſe piſcium conſtat, qui orbis vocetur: rotundus eſt, & ſine ſcamis, totusque capite conſtat. Miluago quoties cernatur extra aquam volitans, tempeſtates [1] mutari, Trebius Niger autor

autor eſt. Xiphiam, id eſt gladium, roſtro mucronato eſſe: ab hoc naves perfoſſas mergi in Oceano ad locum Mauritaniæ qui Gotta vocetur, non procul Lixo flumine: idem loligines evolare ex aqua tradit, tanta multitudine ut navigia demergant. E manu veſcuntur piſces in pluribus quidem Cæſaris villis: ſed quas veteres prodidere in ſtagnis, non piſcinis, admirati, in Eloro Siciliæ caſtello, non procul Syracuſis; item in Labradii Iovis fonte, anguillas: hæ & inaures additas gerunt: ſimiliter in Chio juxta ſenum delubrum: in Meſopotamiæ quoque fonte Cabura, de quo diximus. Nam in Lyciæ Myris in fonte Apollinis, quem Curium appellant, ter fiſtula evocati veniunt ad augurium: diripere eos carnes objectas, lætum eſt conſultantibus: caudis abigere, dirum. Hierapoli Syriæ in lacu Veneris æadituorum vocibus parent vocati: exornati auro veniunt: adulantes ſcalpuntur: ora hiantia manibus inſerendis præbent. In Stabiano Campaniæ ad Herculis petram, melanuri in mari panem abjectum rapiunt: iidem ad nullum cibum, in quo hamus ſit, accedunt. Nec illa in noviſſimis mira, amaros eſſe piſces ad Pelen inſulam, & ad Clazomenas: contra, ad ſcopulum [2] Siciliæ, ac Leptin Africæ, & Eubœam, & Dyrrhachium. Rurſus ita ſalſos, ut poſſint ſalſamenta exiſtimari, circa Cephaleniam & Ampelon & Paron, & Deli petras: in portu ejuſdem inſulæ, dulces: quam differentiam pabulo conſtare, non eſt dubium. Apion maximum piſcium eſſe tradit porcum, quem Lacedæmonii orthragoriſcum vocant: grunnire eum, cum capiatur: eſſe vero illam naturæ accidentiam, quod magis miremur, etiam in locis quibuſdam, appoſito occurrit exemplo: ſiquidem ſalſamenta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

omnium generum in Italia Beneventi recentia effici conſtat. Piſces marinos in uſu fuiſſe protinus condita Roma, autor eſt Caſſius Hemina: cujus verba de ea re hic ſubjiciam: Numa conſtituit, ut piſces qui ſquamoſi non eſſent, ni pollucerent [3] patrimonia, commentus ut convivia publica & privata, cœnæque ad pulvinaria facilius compararentur: ni qui ad polluctum emerent, pretio minus parcerent, eaque præmercarentur. Quantum apud nos Indicis margaritis pretium eſt, de quibus ſuo loco ſatis diximus, tantum apud Indos, in curalio: nanque iſta perſuaſione gentium conſtant: gignitur quidem & in Rubro mari, ſed nigrius: item in Perſico, vocaturque Iace: laudatiſſimum in Gallico ſinu circa Stœchadas inſulas, & in Siculo circa [4] Heliam ac Drepanum. Naſcitur & apud Graviſcas, & ante Neapolin Campaniæ: maximeque rubens, ſed molle, & ideo [5] utiliſſimum Erythris. Forma eſt ei fruticis, color viridis; baccæ ejus candidæ ſub aqua ac molles: exemptæ confeſtim durantur & rubeſcunt, quaſi corna ſativa ſpecie atque magnitudine. Ajunt tactu protinus lapideſcere, ſi vivat; itaque occupari, evellique retibus, aut acri ferramento præcidi: hac de cauſa curalium vocitatum interpretantur. Probatiſſimum quam maxime rubens, & quam ramoſiſſimum, nec ſcabroſum, aut lapideum, vel rurſus inane, aut concavum. Autoritas baccarum ejus non minus Indorum viris quoque pretioſa eſt, quam fœminis noſtris uniones Indici: Aruſpices eorum vateſque imprimis religioſum id geſtamen amoliendis periculis arbitrantur: itaque & decore, & religione gaudent. Priuſquam hoc noteſceret, Galli gladios, ſcuta, galeas adornabant eo: nunc tanta

penuria eſt vendibili merce, ut perquam raro cernatur in ſuo orbe. Surculi infantiæ adalligati, tutelam habere creduntur: contraque torminum ac veſicæ & calculorum mala in pulverem igne redacti, potique cum aqua auxiliantur: ſimili modo ex vino poti, aut ſi febris ſit, ex aqua, ſomnum afferunt. Ignibus diu repugnant. Sed eodem medicamine ſæpius poto tradunt lienem quoque abſumi: ſanguinem rejicientibus excreantibuſve medentur. Cinis eorum miſcetur oculorum medicamentis: ſpiſſat enim ac refrigerat: hulcerum cava explet: cicatrices extenuat. Quod ad repugnantiam rerum attinet, quam Græci antipathiam vocant, nihil eſt uſquam venenatius, quam in mari paſtinaca, utpote cum radio ejus arbores necari dixerimus: hanc tamen perſequitur galeos: idem & alios quidem piſces, ſed paſtinacas præcipue, ſicut in terra ſerpentes muſtela: tanta eſt aviditas ipſius veneni: percuſſis vero ab ea medetur & hic quidem, ſed & mullus ac laſer.

CAP. III. *De his, quibus in terris & in aquis victus eſt: & de caſtoreis medicinæ, & obſervationes.*

Spectabilis naturæ potentia in his quoque, quibus & in terris & in aqua victus eſt, ſicut & fibris, quos caſtores vocant, & caſtorea teſtes eorum. Amputari hos ab ipſis, cum capiantur, negat Sextius diligentiſſimus medicinæ: quinimo parvos eſſe ſubſtrictosque, & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe: adulterari autem renibus ejuſdem qui ſint grandes, cum veri teſtes parvi admodum reperiantur: præterea ne veſicas quidem eſſe, cum ſint geminæ, quod nulli animalium: in his folliculis inveniri liquorem, & aſſervari ſale: itaque inter probationes falſi eſſe folliculos geminos ex uno nexu dependentes, quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ipſum corrumpi fraude, conjicientibus gummi cum ſale Hammoniaco: quoniam Hammoniaci coloris eſſe debeant, tunicis circundati, liquore veluti mellis ceroſi, odoris gravis, guſtu amaro & acri friabiles. Efficaciſſimi è Ponto Galatiæ, mox Africæ. Sternutamenta olfactu movent: ſomnum conciliant, cum roſaceo & peucedano peruncto capite: & per ſe poti in aqua: ob id phreneticis utiles: item lethargicos odoris ſuffitu excitant: vulvarumque exanimationes vel ſubditi: & menſes ac ſecundas cient, duabus drachmis ex aqua cum pulegio poti. Medentur & vertigini, opiſthotonis, tremulis, ſpaſticis, nervorum vitiis, iſchiadicis, ſtomachicis, paralyticis, perunctis omnibus: vel triti ad craſſitudinem mellis cum ſemine viticis, ex aceto roſaceo: ſic & contra comitiales ſumpti: poti vero contra inflationes, tormina, venena. Differentia tantum contra genera eſt miſturæ: quippe adverſus ſcorpiones ex vino bibuntur: adverſus phalangia & araneos, ex mulſo, ita ut vomitione reddantur, aut ut retineantur, cum ruta: adverſus chalcidas, cum myrtite: adverſus ceraſten & præſteras, cum panace, aut ruta ex vino: adverſus cæteras ſerpentes, cum vino. Dari binas drachmas ſatis eſt: eorum quæ adjiciantur, ſingulas. Auxiliantur privatim contra viſcum ex aceto: adverſus aconitum ex lacte, aut aqua: adverſum elleborum album ex aqua mulſa nitroque. Medentur & dentibus, infuſi cum oleo triti in aurem à cujus parte doleant: aurium doloribus melius, ſi cum meconio. Claritatem viſus faciunt cum melle Attico inuncti. Cohibent ſingultus ex aceto. Vrina quoque fibri reſiſtit venenis, & ob id in antidota additur, adſervatur autem optime in ſua veſica, ut aliqui exiſtimant.

CAP. IV.

CAP. IV. *De teſtudine, & multorum piſcium medicinæ, & obſervationes.*

Geminus ſimiliter victus in aquis terraque, & teſtudinum; effectus quoque pari honore habendi, vel propter excellens in uſu pretium, naturæque proprietatem. Sunt ergo teſtitudinum genera, terreſtres, marinæ, lutariæ, & quæ in dulci aqua vivunt: has quidam è Græcis emydas appellant. Terreſtrium carnes ſuffitionibus propriæ, Magicisque artibus refutandis, & contra venena ſalutares produntur: plurimæ in Africa. Hæ ibi amputato capite pedibusque, pro antidoto dari dicuntur: & ex jure in cibo ſumptæ, ſtrumas diſcutere, ac lienes tollere: item comitiales morbos. Sanguis earum claritatem viſus facit, ſuffuſionesque oculorum tollit. Et contra ſerpentium omnium & araneorum ac ſimilium, & ranarum venena auxiliatur, ſervato ſanguine in farina pilulis factis, & cum opus ſit in vino datis. Felle teſtudinum cum Attico melle glaucomata inungi prodeſt: & ſcorpionum plagæ inſtillari. Tegumenti cinis vino & oleo ſubactus pedum rimas hulceraq; ſanat: ſquamæ è ſumma parte deraſæ, & in potu datæ, Venerem cohibent. Eo magis hoc mirum, quoniam totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Vrinam earum aliter quam in veſica diſſectarum, inveniri poſſe non arbitror: & inter ea hoc quoque eſſe, quæ portentoſa Magi demonſtrent: adverſus aſpidum ictus ſingulare, efficaciore tamen, ut ajunt, cimicibus admiſtis: ova durata illinuntur ſtrumis, & hulceribus frigore aut aduſtione factis. Sorbentur in ſtomachi doloribus. Marinarum carnes admiſtæ ranarum carnibus contra ſalamandras præclarè auxiliantur: neque eſt teſtudine aliud ſalamandræ adverſius. Sanguine

guine alopeciarum inanitas & porrigo, omniaque capitis hulcera curantur: inareſcere autem eum oportet, lenteque ablui. Inſtillatur & dolori aurium cum lacte mulierum. Adverſus comitiales morbos manditur cum polline frumenti. Miſcetur autem ſanguis heminis tribus aceti, hemina vini addita his, & cum hordeacea farina: aceto quoque admiſto, ut ſit quod devoretur fabæ magnitudine. Hæc ſingula & matutina & veſpertina dantur, dein poſt aliquot dies veſpera. Comitialibus inſtillatur ore diducto, his qui modice corripiantur. Spaſmo cum caſtoreo clyſtere infunditur. Quod ſi dentes [6] per annos colluantur teſtudinum ſanguine, immunes à dolore fiunt. Et anhelitus diſcutit, quaſque orthopnœas vocant: ad has in polenta datur. Fel teſtudinum claritatem oculorum facit: cicatrices extenuat: tonſillas ſedat & anginas, & omnia oris vitia. Privatim nomas ibi: item ardentium teſtium. Naribus illitum comitiales erigit, attollitque. Idem cum vernatione anguium aceto admiſto, unice purulentis auribus prodeſt. Quidam bubulum fel admiſcent, decoctarumque carnium teſtitudinis ſuccum, addita æque vernatione anguium: ſed diu in vino teſtitudinem excoquunt. Oculorum quoque vitia omnia fel inunctum cum melle emendat: ſuffuſiones etiam marinæ fel cum fluvitialis ſanguine & lacte mulierum. Capillus mulierum inficitur felle. Contra ſalamandras vel ſuccum decoctum bibiſſe ſatis eſt. Teſtudinum eſt tertium genus in cœno & paludibus viventium: latitudo his in dorſo pectori ſimilis, nec convexo, incurva calice, ingrata viſu: ex hac quoque tamen aliqua contingunt auxilia. Tres nanque in ſuccenſa ſarmenta conjectæ, dividentibus ſe tegumentis rapiuntur: tum evulſæ carnes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

earum coquuntur in aquæ congio, ſale modice addito: ita decoctarum, ad tertias partes ſuccus, paralyſin & articularios morbos ſentientibus bibitur. Detrahit item fel pituitas, ſanguinemque vitiatum. Siſtitur ab eo remedio alvus aquæ frigidæ potu. Ex quarto genere teſtudinum, quæ ſunt in animalibus, divulſarum pingui cum aeizoo herba tuſo, admiſto unguento & ſemine lilii, ante acceſſiones ſi perungantur ægri, præter caput, mox convoluti calidam aquam bibant, quartanis liberari dicuntur. Hanc teſtudinem quintadecima Luna capi oportere, ut plus pinguium reperiatur: verum ægrum ſexta decima Luna perungi tradunt. Ex eodem genere teſtudinum ſanguis inſtillatus crebros capitis dolores ſedat: item ſtrumas. Sunt qui teſtudinum ſanguinem cultro ęreo ſupinarum capitibus præciſis, excipi novo fictili jubeant: ignem ſacrum, cujuscunque generis ſanguine illini: item capitis hulcera manantia, & verrucas. Iidem promittunt teſtudinum omnium fimo panos diſcuti. Et licet incredibile dictu ſit, aliqui tradunt tardius ire navigia, teſtudinis pedem dextrum vehentia. Hinc deinde in morbos digeremus aquatilia, non quia ignoremus gratiorem eſſe univerſitatem animalium, majorisque miraculi: ſed hoc utilius eſt vitæ, contributa habere remedia, cum aliud alii proſit, aliud alibi facilius inveniatur.

CAP. V. *De aquatilibus, remedia in morbos digeſta: & primum contra venena & venenata animalia.*

Venenatum mel diximus ubi naſceretur: auxilio eſt piſcis aurata in cibo: vel ſi ex melle ſyncero faſtidium cruditaſve, quæ ſit graviſſima, incidat: teſtudinem circumciſis pedibus, capite, cauda, decoctam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

decoctam, antidotum eſſe autor eſt Pelops, ſcincumque Apelles. Qui eſſet ſcincus, diximus: ſæpius verò, quantum veneficium menſtruis mulierum: contra omnia ea auxiliatur, ut diximus, mullus: item contra paſtinacam & ſcorpiones terreſtres marinosque, & dracones, & phalangia illitus ſumptusve in cibo: ejuſdem recentis è capite cinis contra omnia venena, privatim contra fungos. Mala medicamenta inferri negant poſſe, aut certe nocere, ſtella marina vulpino ſanguine illita, & affixa limini ſuperiori, aut clavo æreo januæ. Draconis marini ſcorpionumque ictus, carnibus earum impoſitis: item araneorum morſus ſanantur. In ſumma, contra omnia venena, vel potu, vel ictu, vel morſu noxia, ſuccus earum ex jure decoctarum, efficaciſſimus habetur. Sunt & ſervatis piſcibus medicinæ, ſalſamentorumque cibus prodeſt à ſerpente percuſſis, & contra beſtiarum ictus, mero ſubinde hauſto, ita ut ad veſperam cibus vomitione reddatur. Peculiariter à chalcide, ceraſte, aut quas ſepas vocant, aut 7 elape dipſadeve percuſſis. Contra ſcorpiones largius ſumi, ſed non evomi ſalſamenta prodeſt, ita ut ſitis toleretur: & imponere eadem plagis convenit. Contra crocodilorum quidem morſus non aliud præſentius habetur. Privatim contra preſteris morſum ſarda prodeſt. Imponuntur ſalſamenta & contra canis rabioſi: vel ſi non ſint ferro uſtæ plagæ, corporaque clyſteribus exinanita, hoc per ſe ſufficit. Et contra draconem marinum ex aceto imponuntur: idem & cybii profectus. Draco quidem marinus ad ſpinæ ſuæ, quæ ferit, venenum ipſe impoſitus, vel cerebro toto prodeſt. Ranarum marinarum ex vino & aceto decoctarum ſuccus contra venena bibitur, & contra ranæ rubetæ venenum,

nenum, & contra ſalamandras: fluviatiles, ſi carnes edantur jusve decoctarum ſorbeatur, proſunt & contra leporem marinum, & contra ſerpentes ſupra dictas: contra ſcorpiones ex vino. Democritus quidem tradit, ſi quis extrahat ranæ viventi linguam nulla alia corporis parte adhærente, ipſaque dimiſſa in aquam, imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunque interrogaveris, vera reſponſuram. Addunt etiamnum alia Magi, quæ ſi vera ſunt, multo utiliores vitæ exiſtimentur ranæ, quam leges: nanque harundine transfixa natura per os, ſi ſurculus in menſtruis defigatur à marito, adulteriorum tædium fieri. Carnibus earum vel hamo additis, præcipuè purpuras certum eſt allici. Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, objicique formicis oportere: eam partem, quam appetant, contra omnia venena eſſe pro antidoto. Sunt quæ in vepribus tantum vivunt, ob id rubetarum nomine, ut diximus, quas Græci phrynos vocant, grandiſſimæ cunctarum, geminis veluti cornibus, plenæ veneficiorum. Mira de his certatim tradunt autores: illatis in populum ſilentium fieri: oſſiculo, quod ſit in dextro latere, in aquam ferventem dejecto, refrigerari vas, nec poſtea fervere, niſi exempto. Id inveniri objecta rana formicis, carnibusque eroſis, ſingula in ſolium addi. Et aliud eſſe in ſiniſtro latere, quo dejecto fervere videatur, apocy non vocari. Canum impetus cohiberi, amorem concitari; & jurgia addito in potionem: venerem adalligatum ſtimulare. Rurſus à dextro latere refrigerari ferventia. Hoc & quartanas ſanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliasque febres: amorem inhiberi eo. Item ex his ranis lien contra venena, quæ fiant ex ipſis, auxiliatur: cor verò

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

etiam efficacius eſt. Coluber eſt in aqua vivens: hujus adipem & fel habentes qui crocodilos venentur, mire adjuvari dicunt, nihil contra bellua audente: efficacius etiamnum, ſi herba potamogiton miſceatur. Cancri fluviatiles triti potique ex aqua recentes, ſeu cinere adſervato, contra venena omnia proſunt, privatim contra ſcorpionum ictus cum lacte aſinino: vel ſi non ſit, caprino, vel quocunque: addi & vinum oportet. Necant eos triti cum ocimo admoti: eadem vis contra venenatorum omnium morſus, privatim, ſcytalen, & angues, & contra leporem marinum, ac ranam rubetam. Cinis eorum ſervatus prodeſt pavore potus periclitantibus ex canis rabioſi morſibus: quidam adjiciunt gentianam, & dant in vino. Nam ſi jam pavor ocupaverit, paſtillos vino ſubactos devorandos ita præcipiunt. Decem verò cancris cum ocimi manipulo alligatis, omnes qui ibi ſint ſcorpiones ad eum locum coituros Magi dicunt: & cum ocymo ipſos, cineremve eorum percuſſis imponunt. Minus in omnibus his marini proſunt, ut Thraſyllus autor eſt: nihil autem æque adverſari ſerpentibus, quam cancros, ſuesque percuſſas hoc pabulo ſibi mederi: cum Sol ſit in Cancro, torqueri ſerpentes. Ictibus ſcorpionum & carnes fluviatilium cochlearum reſiſtunt crudæ vel coctæ: quidam ob id ſalſas quoque adſervant: imponunt & ipſis plagis. Coracini piſces Nilo quidem peculiares ſunt: ſed nos hæc omnibus terris demonſtramus. Carnes eorum adverſus ſcorpiones valent impoſitæ. Inter venena ſunt piſcium, porci marini ſpinæ in dorſo, cruciatu magno læſorum: remedio eſt limus ex reliquo piſcium eorum corpore. Canis rabidi morſu potum expaveſcentibus, faciem perungunt adipe vituli marini:

rini:

rini : efficacius, ſi medulla hyænæ & oleum è lentiſco & cera miſceatur. Murænæ morſus ipſarum capitis cinere ſanantur. Et paſtinaca contra ſuum ictum remedio eſt, cinere ſuo ex aceto illito, vel alterius : cibi cauſa extrahi debet è dorſo ejus, quicquid ſimile eſt croco, caputque totum : & hanc autem, & omnia teſtacea modice collui in cibis, quia ſaporis gratia perit. E lepore marino veneficium reſtinguunt poti hippocampi. Contra doryceium echini maxime proſunt: & iis qui ſuccum Carpathii biberint, præcipuè ejus jure ſumpto. Et cancri marini decocti jus contra dorycenium efficax habetur.

CAP. VI. *De oſtreis & purpuris, alga, & eorum remedia.*

Peculiariter verò contra leporis marini venena & oſtrea adverſantur. Iam videtur, nec poteſt videri, ſatis dictum eſſe de his, cum palma menſarum diu jam tribuatur illis. Gaudent dulcibus aquis, & ubi plurimi influunt amnes: ideo pelagia parva & rara ſunt. Gignuntur tamen in petroſis, carentibusque aquarum dulcium adventu, ſicut circa Grynium & Myrinam. Grandeſcunt ſideris quidem ratione maxime, ut in natura aquatilium diximus : ſed privatim circa initia æſtatis, multo lacte prægnantia atque ubi Sol penetret in vada : hæc videtur cauſa, quare minora in aliis locis reperiantur: opacitas enim prohibet incrementũ, & triſtitia minus appetunt cibos. Variant coloribus, rufa in Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra & carne & teſta Circeiis. Præcipua verò habentur, in quacunque gente ſpiſſa, nec ſaliva ſua lubrica, craſſitudine potius ſpectanda, quam latitudine : neque in luto capta, neque in harenoſis, ſed ſolido vado, ſpondylo brevi atque non carnoſo, nec fibris laci-
nioſo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nioſo, ac tota in alvo. Addunt peritiores notam, ambiente purpureo crine fibras, eoque argumento generoſa interpretantur, calliblephara appellantes. Gaudent & peregrinatione, transferrique in ignotas aquas: ſic Brundiſiana in Averno compaſta, & ſuum retinere ſuccum, & à Lucrino adoptare creduntur. Hæc ſint dicta de corpore. Dicemus & de nationibus, ne fraudentur gloria ſua litora: ſed dicemus aliena lingua, quæque peritiſſima hujus cenſuræ in noſtro ævo fuit. Sunt ergo Mutiani verba, quæ ſubjiciam: Cyzicena majora Lucrinis, dulciora Britannicis, ſuaviora [8] Edulis, acriora Lepticis, pleniora Lucenſibus, ſicciora Coryphantenis, teneriora Iſtricis, candidiora Circeienſibus. Sed his neque dulciora, neque teneriora eſſe ulla compertum eſt. In Indico mari Alexandri rerum autores pedalia inveniri prodidere. Necnon inter nos nepotis cujuſdam nomenclator tridacna appellavit: tantæ amplitudinis intelligi cupiens, ut ter mordenda eſſent. Dos eorum in medicina hoc in loco tota dicetur. Stomachum unice reficiunt: faſtidiis medentur. Additque luxuria frigus obrutis nive, ſumma montium & maris ima miſcens. Molliunt alvum leniter: eadem cocta cum mulſo, teneſmo, qui ſine exhulceratione ſit, liberant. Veſicarum hulcera quoque repurgant. In conchis ſuis uti clauſa venerint, mire diſtillationibus proſunt. Teſtę oſtreorum cinis uvam ſedat, & tonſillas admiſto melle. Eodem modo parotidas, panos, mammarumque duritias, capitum hulcera ex aqua: cutemque mulierum extendit: inſpergitur & ambuſtis: & dentifricio placet. Pruritibus quoque & eruptionibus pituitæ ex aceto medetur. Crudæ ſi tundantur, ſtrumas ſanant & perniones pedum. Purpuræ

quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quoque contra venena proſunt. Et algam maris theriacen eſſe, Nicander tradit. Plura ejus genera, uti diximus: longo folio & latiore, rubente, aliave criſpo. Laudatiſſima, quæ in Creta inſula juxta terram in petris naſcitur: tingendis etiam lanis ita colorem alligans, ut elui poſtea non poſſit. E vino jubet eam dari.

CAP. VII. *Ad alopecias, & capillos, & oculorum, & aurium, & dentium, & faciei vitia.*

Alopecias replet hippocampi cinis nitro & adipe ſuillo miſtus, aut ſyncerus ex aceto. Præparat cutem ſepiarum cruſtæ farina medicamentis: cutem replet & muris marini cinis cum oleo: item echini cum carnibus ſuis cremati: fel ſcorpionis marini: ranarum quoque trium, ſi vivæ in olla concrementur, cinis cum melle: melius cum pice liquida. Capillum denigrant ſanguiſugæ, quæ in nigro vino diebus LX computruere: alii in aceti ſextariis duobus ſanguiſugarum ſextarium in vaſe plumbeo jubent putreſcere totidem diebus, mox illini in Sole. 9 Sornatius tantam vim habere tradit, ut niſi oleum ore contineant qui tingunt, dentes quoque eorum denigrari dicat. Capitis hulceribus, muricum vel purpurarum teſtæ cinis cum melle utiliter illinitur: conchyliorum, vel ſi non utantur, farina ex aqua doloribus. Caſtoreum cum peucedano & roſaceo. Omnium piſcium fluviatilium marinorumq; adeps liquefactus oleo admiſto melle, oculorum claritati plurimum confert: item caſtoreum cum melle. Callionymi fel cicatrices ſanat, & carnes oculorum ſupervacuas conſumit: nulli hoc piſcium copioſius, ut exiſtimavit Menander quoq; in Comœdiis; idem piſcis & vranoſcopos vocatur ab 10 oculo quem in capite habet. Et coracini fel excitat viſum: & marini

rini ſcorpionis rufi cum oleo vetere aut melle Attico incipientes ſuffuſiones diſcutit : inungi ter oportet intermiſſis diebus : eadem ratio albugines oculorum tollit. Mullorum cibo aciem oculorum hebetari tradunt. Lepus marinus ipſe quidem venenatus eſt, ſed cinis ejus in palpebris pilos inutiles, evulſos cohibet: & ad hunc uſum utiliſſimi minimi: item pectunculi ſalſi triti cum cedria: & ranæ quas diopetes & calamitas vocant, ſanguis earum cum lacryma vitis ſi evulſo pilo palpebris illinatur. Oculorum tumorem ruboremque ſepiæ cortex cum lacte mulieris illitus ſedat, & per ſe ſcabritias emendat. Invertunt itaq; genas id agentes, & medicamentum auferunt poſt paulum, roſaceoque inungunt, & pane impoſito mitigant nocte. Eodem cortice & nyctalopes curantur in farinam trito & ex aceto illito. Extrahit & ſquamas ejus cinis. Cicatrices oculorum cum melle ſanat, pterygia cum ſale & cadmia ſingulis drachmis. Emendat & albugines oculorum jumentorum: adjiciunt & oſſiculis ejus genas, ſi terantur, ſanari. Echini ex aceto epinyctidas tollunt. Eoſdem comburi cum viperinis pellibus ranisque, & cinerem aſpergi potioni jubent Magi, claritatem viſus promittentes. Ichthyocolla appellatur piſcis, cui glutinoſum eſt corium: idemque nomen glutino ejus: hoc epinyctidas tollit. Quidam ex ventre, non è corio, fieri, dicunt ichthyocollam, ut glutinum taurinum. Laudatur Pontica candicans & carens venis ſquamisque, & quæ celerrime liqueſcit: madeſcere autem debet conciſa in aqua, aut aceto nocte ac die: mox tundi marinis lapidibus, ut facilius liqueſcat: utilem eam in capitis doloribus affirmant, & [11] tetanothris. Ranæ dexter oculus dextro, ſiniſtro lævus ſuſpenſi è

collo

collo nativi coloris panno, lippitudines ſanant. Quod ſi per coitum ranæ eruantur, albuginem quoque, alligati ſimiliter in putamine ovi. Reliquæ carnes impoſitæ ſuggillationem rapiunt. Cancri etiam oculos adalligatos collo mederi lippitudini dicunt. Eſt parva rana in harudinetis & herbis maxime vivens, muta ac ſine voce, viridis, ſi forte hauriatur, ventres boum diſtendens. Hujus corporis humorem ſpecillis deraſum claritatem oculis injunctis narrant afferre: ipſasque carnes doloribus oculorum ſuperponunt. Ranas etiam quindecim conjectas in fictili novo juncis configunt quidam: ſuccum earum, qui ita effluxerit, admiſcent lacrymæ, quæ ex alba vite emanat, atque ita palbebras emendant inutilibus pilis exemptis acu, inſtillantes hunc ſuccum in veſtigia evulſorum. Meges pſilothrum palpebrarum faciebat in aceto enecans putreſcentes, & ad hoc utebatur multis variisque per aquationes autumni naſcentibus. Idem præſtare ſanguiſugarum cinis ex aceto illitus putatur: comburi eas oportet in novo vaſe. Idem tæniæ jecur ſiccatum pondere X. IV. cum oleo cedrino perunctis pilis IX menſibus. Auribus utiliſſimum bati piſcis fel recens, ſed & inveteratum vino: item [12] banchi, quem quidam myxona vocant: item callionymi cum roſaceo infuſum: vel caſtoreum cum papaveris ſucco. Vocant & in mari pedunculos, eosque tritos inſtillari ex aceto auribus jubent. Et per ſe conchylio infecta lana magnopere prodeſt: quidam aceto & nitro madefaciunt. Suntque qui præcipue contra omnia aurium vitia laudent gari excellentis ſociorum cyathum, mellis dimidio amplius, aceti cyathum in calice novo lenta pruna decoquere, ſubinde ſpuma pennis deterſa, & poſtquam deſierit

ſpuma-

ſpumare, tepidum infundere. Si tumeant aures, coriandri ſucco prius mitigandas iidem præcipiunt. Ranarum adeps inſtillatus, ſtatim dolores tollit. Cancrorum fluviatilium ſuccus cum farina hordeacea aurium vulneribus efficaciſſime prodeſt. Parotides muricum teſtæ cinere cum melle, vel conchyliorum ex mulſo curantur. Dentium dolores ſedantur oſſibus draconis marini ſcarificatis gingivis: cerebro caniculæ in oleo decocto adſervatoque, ut ex eo dentes ſemel anno colluantur. Paſtinacæ quoque radio ſcarificare gingivas, & in dolore utiliſſimum. Conteritur is, & cum elleboro albo, illitus dentes ſine vexatione extrahit. Salſamentorum etiam fictili vaſe combuſtorum cinis, addita farina marmoris, inter remedia eſt. Et cybia vetera [13] eluta in novo vaſe, deinde trita proſunt doloribus. Æque prodeſſe dicuntur omnium ſalſamentorum ſpinæ combuſtæ tritæq; & illitæ. Decoquuntur & ranæ ſingulæ in aceti heminis, ut dentes ita colluantur, contineaturque in ore ſuccus: ſi faſtidium obſtaret, ſuſpendebat pedibus poſterioribus eas Salluſtius Dionyſius, ut ex ore virus deflueret in acetum fervens, idque è pluribus ranis: fortioribus ſtomachis ex jure edendas dabat. Maxillaresq; ita ſanari dentes præcipue putant, mobiles verò ſupra dicto aceto ſtabiliri. Ad hoc quidam ranarum corpora binarum præciſis pedibus in vini hemina macerant, & ita collui dentes labantes jubent: aliqui totas adalligant maxillis: alii denas in aceti ſextariis tribus decoxere ad tertias partes, ut mobiles dentium ſtabilirent. Nec non XXXVI ranarum corda in olei veteris ſextario ſub æreo teſto diſcoxere, ut infunderent per aurem dolentis maxillæ. Alii jecur ranæ decoctum & tritum cum melle impoſuere dentibus.

tibus. Omnia ſupra ſcripta ex marina tanto efficaciora. Si carioſi & fœtidi ſunt, centum in furno arefieri per noctem præcipiunt: poſtea tantundem ſalis addi atque fricari. Enhydris vocatur à Græcis coluber in aquis vivens: hujus quatuor dentium ſuperioribus in dolore ſuperiorum gingivas ſcarificant, inferiorum inferioribus: aliqui canino tantum earum contenti ſunt. Vtuntur & cancrorum cinere: nam muri cum cinis dentifricium eſt. Lichenas & lepras tollit adeps vituli marini: murænarum cinis cum mellis obolis ternis: jecur paſtinacæ in oleo decoctum: hippocampi & delphini cinis ex aqua illitus: exhulcerationem ſequi debet curatio, quæ perducit ad cicatricem. Quidam delphini jecur in fictili torrent, donec pinguitudo ſimilitudine olei fluat, ac perungunt. Muricum vel conchyliorum teſtæ cinis maculas in facie mulierum purgat cum melle illitus, cutemque erugat, extenditque ſeptenis diebus illitus, ita ut octavo candido ovorum foveatur. Muricum generis ſunt, quæ vocant Græci [14] colycia, alii corythia, turbinata æque, ſed minora multo, efficaciora etiam, & oris halitum cuſtodientia. Ichthyo colla erugat cutem, extenditque in aqua decocta horis quatuor, dein contuſa, colluta & ſubacta ad liquorem uſque mellis: ita præparata in vaſe novo conditur, & in uſu quatuor drachmis ejus binæ ſulphuris, & anchuſæ totidem, octo ſpumæ argenteæ adduntur, aſperſaque aqua teruntur una: ſic illita facies poſt quatuor horas abluitur. Medetur & lentigini cæterisque vitiis ex oſſibus ſepiarum cinis. Idem & carnes excreſcentes tollit & humida hulcera.

CAP. VIII.

CAP. VIII. *Promiſcuæ medicinæ.*

Pſoras tollit rana decocta in heminis quinque aquæ marinæ; excoqui debet, donec ſit craſſitudo mellis. Fit in mari & halcyoneum appellatum, ex nidis, ut aliqui exiſtimant, halcyonum & ceycum: ut alii, è ſordibus ſpumarum craſſeſcentibus: alii è limo, vel quadam maris lanugine. Quatuor ejus genera: cinereum ſpiſſum, odoris aſperi: alterum molle, lenius, odore ferè algæ: tertium candidioris vermiculi: quartum pumicoſius, ſpongiæque putri ſimile, pene purpureum, quod optimum: hoc & Mileſium vocatur: quo candidius autem, hoc minus probabile eſt. Vis eorum, ut exhulcerent, purgent: uſus toſtis & ſine oleo: mirè lepras, lichenas, lentigines tollunt cum lupino, & ſulphuris duobus obolis. Halcyoneo utuntur & ad oculorum cicatrices. Andreas ad lepras cancri cinere cum oleo uſus eſt: Attalus thynni recentioris adipe ad hulcera. 15 Murænarum muria, & capitum cinis cum melle ſanat ſtrumas: pungi piſcis ejus, qui rana in mari appellatur, oſſiculo de cauda, ita ut von vulneret, prodeſt: id faciendum quotidie, donec percurentur. Eadem vis & paſtinacæ radio, & lepori marino impoſito, ita ut celeriter removeantur: echini teſtis contuſis & ex aceto illitis: item ſcolopendræ marinæ è melle: cancro fluviatili contrito vel cumbuſto ex melle; mirifice proſunt & ſepiæ oſſa cum axungia vetere contuſa & illita: ſic & ad parotidas utuntur, & ſcari piſcis marini jocinoribus: quin & teſtis cadi ſalſamentarii tuſis cum axungia vetere, muricumque cinere ex oleo ad parotidas ſtrumasque. Rigor cervicis mollitur cum marinis, qui pedunculi vocantur, drachmâ potâ: caſtoreo poto cum pipere ex mulſo miſto ranis decoctis ex oleo & ſale,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ut ſorbeatur ſuccus: ſic & opiſthotono medentur, & terano: ſpaſticis vero pipere adjecto. Anginas mænarum ſalſarum ex capitibus cinis ex melle illitus abolet: ranarum decoctarum ex aceto ſuccus: hic & contra tonſillas prodeſt. Cancri fluviatiales triti ſinguli in heminam aquæ anginis medentur gargarizati, aut è vino, aut calida aqua poti. Vvæ medetur garum cochlearibus ſubditum. Vocem ſiluri recentes, ſalſive in cibo ſumpti adjuvant. Vomitiones mulli inveterati tritiq; in potione concitant. Suſpirioſis caſtoreum cum Hammoniaci exigua portione ex aceto mulſo jejunis utiliſſime potatur: eadem potio ſpaſmos ſtomachi ſedat ex aceto mulſo calido. Tuſſim ſanare dicuntur piſcium modo è jure decoctæ in patinis ranæ: ſuſpenſæ autem pedibus, cum deſtillaverit in patinam ſaliva earum, exenterari jubentur, abjectisque interaneis condiri. Eſt rana parva arborem ſcandens, & ex ea vociferans: in hujus os ſi quis expuat, ipſamque dimittat, tuſſi liberari narratur. Præcipiunt & cochleæ crudæ carnem tritam bibere ex aqua calida in tuſſi cruenta.

CAP. IX. *Ad jocinoris vitia laterumque, ad ſtomachi, alvi, & aliæ promiſcuæ medicinæ.*

Iocinoris doloribus ſcorpio marinus in vino necatur, ut inde bibatur: Conchæ longæ carnes ex mulſo potæ cum aqua pari modo, aut ſi febres ſint ex aqua mulſa. Lateris dolores leniunt hippocampi toſti ſumpti, tetheaque ſimilis oſtreo in cibo ſumpta: iſchiadicorum, muriâ ſiluri clyſtere infusâ. Dantur autem conchæ ternis obolis dilutæ in vini ſextariis duobus per dies quindecim. Alvum emollit ſilurus è jure, & torpedo in cibo. Et olus marinum ſimile ſativo, ſtomacho inimicum, alvum facillime purgat: ſed propter acrimo-

niam cum pingui carne coquitur: & omnium piſcium jus: idem & urinas ciet, è vino maxime: optimum è ſcorpionibus & julide, & ſaxatilibus, nec virus reſipientibus: coqui debent cum anetho, apio, coriandro, porro, additis oleo & ſale. Purgant & cybia vetera, privatimque cruditates; pituitas bilemque trahunt: purgant & myaces, quorum natura tota in hoc loco dicetur. Acervantur muricum modo, vivuntque in algoſis, gratiſſimi autumno, & ubi multa dulcis aqua miſcetur mari, ob id in Ægypto laudatiſſimi: procedente hyeme, amaritudinem trahunt, coloremque rubrum. Horum jus traditur alvum & veſicas exinanire, interanea deſtringere, omnia adaperire, renes purgare, ſanguinem adipemque minuere: itaque utiliſſimi ſunt hydropicis, mulierum purgationibus, morbo regio, articulari, inflationibus: item prodeſſe felli pituitæque pulmonis, jocinori, ſplenis vitiis, rheumatiſmis: fauces tantum vexant, vocemque obtundunt: hulcera quæ ſerpant, aut ſint purganda, ſanant: item carcinomata. Cremati autem, ut murices, & morſus canum hominumque: cum melle, lepras, lentigines. Cinis eorum potus emendat caligines, gingivarum & dentium vitia, eruptiones pituitæ: & contra dorycnium aut opocarpathon antidoti vicem obtinent. Degenerant in duas ſpecies, in mitulos, qui ſalem viruſque reſipiunt: & myſcas, quæ rotunditate differunt, minores aliquanto atque hirtæ, tenuioribus teſtis, carne duriores. Mituli quoque, ut murices, cinere cauſticam vim habent, & ad lepras, lentigines, maculas. Lavantur quoq; plumbi modo ad genarum craſſitudines, & oculorum albugines, caliginesque, atque in aliis partibus ſordida hulcera, capitiſque puſtulas. Carnes vero eorum

ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ad canis morſus imponuntur. Et pelorides emolliunt alvum: item caſtorea ex aqua mulſa drachmis binis: qui vehementius volunt uti, addunt cucumeris ſativi radicis ſiccæ drachmam, & aphronitri duas. Tetheæ torminibus & inflationibus occurrunt: inveniuntur hæ in foliis marinis ſugentes, fungorum verius generis, quam piſcium: eædem & teneſmum diſſolvunt, renumque vitia. Naſcitur & in mari abſinthium, quod aliqui Seriphium vocant, circa Tapoſirin maxime Ægypti, exilius terreſtri: alvum ſolvit, & noxiis animalibus inteſtina liberat. Solvunt & ſepiæ: in cibo dantur cum oleo, & ſale & farina decoctæ. Mænæ ſalſæ cum felle taurino illitæ umbilico, alvum ſolvunt. Ius piſcium in patina coctorum cum lactucis teneſmum diſcutit. Cancri fluviatiles triti, ex aqua poti, alvum ſiſtunt, urinam cient; in vino, [16] alvum. Ademptis brachiis calculos pellunt tribus obolis cum myrrha triti, ſingulis eorũ drachmis. Ileos & inflationes caſtoreum cum dauci ſemine & petroſelini quantum ternis digitis ſumatur, ex mulſi calidi cyathis quatuor; tormina vero cum aceto vino miſto. Erythini in cibo ſumpti ſiſtunt alvum. Dyſentericis medentur ranæ cum ſcilla decoctæ, ita ut paſtilli fiant: fel ſive cor earum cum melle tritum, ut tradit Niceratus. Morbo regio ſalſamentum cum pipere, ita ut reliqua carne abſtineatur. Lieni medetur ſolea piſcis impoſitus: item torpedo: item rhombus vivus: dein remittitur in mare. Scorpius marinus necatus in vino, veſicæ vitia & calculos ſanat: lapis qui invenitur in ſcorpionis marini [17] cauda pondere oboli potus: enhydridis jecur: blenniorum cinis cum ruta. Inveniuntur & in banchi piſcis capite ceu lapilli: hi poti ex aqua calculoſis præclare medentur:

ajunt & urticam marinam in vino potam prodeſſe: item pulmonem marinum decoctum in aqua. Ova ſepię urinam movent, renumque pituitas extrahunt. Rupta convulſa cancri fluviatiles triti in aſinino lacte maxime ſanant: echini vero cum ſpinis ſuis contuſi in vino poti calculos: modus ſingulis hemina: bibitur donec proſit: & alias in cibis ad hoc proficiunt. Purgatur veſica & pectinum cibo: ex his mares alii donacas, alii aulos vocant: fœminas onychas: urinam mares movent: dulciores fœminæ ſunt & unicolores. Sepiæ quoque ova urinam movent, renes purgant. Enterocelæ lepus illinitur tritus cum melle. Iecur quoq; aquatici colubri, item hydri tritum potumque calculoſis prodeſt. Iſchiadicos autem liberant ſalſamenta ex ſiluro infuſa clyſtere, evacuata prius alvo. Sedis attritus cinis è capite mugilum mullorumque: comburuntur autem in fictili vaſe; illini cum melle debent. Item capitis mænarum cinis ad rhagadas, & ad condylomata utilis, ſicut pelamidum ſalſarum capitum cinis, vel cybiorum cum melle. Torpedo appoſita procidentis interanei morbum ibi coërcet. Cancrorum fluviatilium cinis ex oleo & cera, rimas in eadem parte emendat: item & marini cancri polline. Panos ſalſamenta coracini diſcutiunt: ſciænæ interanea & ſquamæ combuſtæ: ſcorpio in vino decoctus, ita ut foveantur ex illo. At echinorum teſtæ contuſæ & ex aqua illitæ, incipientibus panis reſiſtunt. Muricum vel purpurarum cinis utroque modo, ſive diſcutere opus ſit incipientes, ſive concoctos emittere. Quidam ita componunt medicamentum, ceræ & thuris drachmas XX, ſpumæ argenti XL, cineris muricum X, olei veteris heminam. Proſunt per ſe ſalſamenta cocta. Cancri fluviatiles triti verendorum
puſtulas

puſtulas diſcutiunt: cinis ex capite mænarum: item carnes decoctæ & impoſitæ: ſimiliter percæ ſalſæ è capite cinis melle addito: Pelamidum capitis cinis, aut ſquarinæ piſcis cutis combuſta: hæc eſt, qua diximus lignum poliri: quia & è mari fabriles uſus exeunt. Proſunt & ſmarides illitæ: item muricum vel purpurarum teſtæ cinis cum melle: efficacius crematarum cum carnibus ſuis. Carbunculos verendorum privatim ſalſamenta cocta cum melle reſtinguunt: at teſtem ſi deſcenderit, cochlearum ſpuma illini volunt. Vrinæ incontinentiam hippocampi toſti & in cibo ſæpius ſumpti emendant: item ophidion piſciculus congro ſimilis cum lilii radice: piſciculi minuti, ex ventre ejus qui devoraverit exempti, & cremati, ita ut cinis eorum bibatur ex aqua. Iubent & cochleas Africanas cum ſua carne comburi, cineremque ex vino Signino dari. Podagris articularibusque morbis utile eſt oleum, in quo decocta eſt rana, & ipſius inteſtina, & rubetæ cinis cum adipe vetere: quidam & hordei cinerem adjiciunt, trium generum æquo pondere. Iubent & lepore marino recenti podagram fricari: fibrinis quoque pellibus calceari, maxime Pontici fibri: item vituli marini: cujus & adeps prodeſt. Item & bryon, de quo diximus, lactucæ ſimile, rugoſioribus foliis, ſine caule: natura eſt ei ſtyptica: impoſitum lenit impetus podagræ: item alga, de qua ſupra dictum eſt: obſervaturque in ea ne arida imponatur. Perniones emendat pulmo marinus, cancrique marini cinis ex oleo, item fluviatiles triti, ſicque cinere & oleo ſubacti: & ſiluri adeps. Et in articulis morborum impetus ſedant ranæ ſubinde recentes impoſitæ: quas quidam diſſectas jubent imponi. Corpus auget jus mytulorum, & concharum. Comi-

tiales, ut diximus, coagulum vituli marini bibunt cum lacte equino, aſininove, aut cum Punici ſucco: quidam ex aceto mulſo: nec non aliqui per ſe pilulas devorant. Caſtoreum in aceti mulſi cyathis tribus jejunis datur: his verò, qui ſępius corripiuntur, clyſtere infuſum mirifice prodeſt: Caſtorei drachmæ duæ eſſe debebunt, mellis & olei ſextarius, & aquæ tantundē. Ad præſens verò correptis olfactu ſubvenit cum aceto. Datur & muſtelæ marinæ jecur: item muris vel teſtudinum ſanguis.

CAP. X. *Ad febres omnium generum, & contra diverſas infirmitates.*

Febrium circuitus tollit jecur delphini guſtatum ante acceſſiones. Hippocampi necantur in roſaceo, ut perungantur ægri in frigidis febribus: & ipſi adalligantur ægris. Item ex aſello piſce lapilli qui plena Luna inveniuntur in capite, alligantur in linteolo. Pagri fluviatilis longiſſimus dens capillo adalligatus, ita ut quinque diebus eum qui alligaverit, non cernat æger: ranæ verò in trivio decoctæ oleo adjectis carnibus, percunctos liberant quartanis: ſunt qui ſtrangulatas in oleo, ipſas clam adalligent, oleoque eo perungant. Cor earum adalligatum frigora febrium minuit: & oleum, in quo inteſtina decocta ſint. Maxime autem quartanis liberant, ablatis unguibus ranæ adalligatæ, & rubetæ: jecur ejus vel cor adalligatur in panno leucophæo. Cancri fluviatiles triti in oleo & aqua, perunctis ante acceſſiones in febribus proſunt: aliqui & piper addunt: alii decoctos ad quartas in vino è balineo egreſſis bibere ſuadent in quartanis: aliqui verò ſiniſtrum oculum devorari jubent. Magi quoque oculis earum ante Solis ortum adalligatis ægro, ita ut cæcas dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tunt: eoſdem oculos cum carnibus luſciniæ in pelle cervina adalligatos, præſtare vigiliam ſomno fugato tradunt. In lethargumque vergentibus coagulo balænæ, aut vituli marini ad olfactum utuntur: aliqui ſanguinem teſtudinum lethargicis illinunt. Tertianis mederi dicitur & ſpondylus per ſe adalligatus: quartanis cochleæ fluviatiles in cibo recentes: quidam ob id aſſervant ſale, ut dent tritas in potu. Strombi in aceto putrefacti, lethargicos excitant odore: proſunt & cardiacis: Cachecticis, quorum corpus macie conficitur, tetheæ utiles ſunt cum ruta ac melle. Hydropicis medetur adeps delphini liquatus, & cum vino potus: gravitati [18] ſaporis occurritur tactis naribus unguento, aut odoribus, vel quoquo modo obturatis. Strombi quoque carnes tritæ, & in mulſi tribus heminis pari modo aquæ, aut ſi febres ſint, ex aqua mulſa datæ proficiunt: item ſuccus cancrorum fluviatilium cum melle. Ranæ quoque aquaticæ in vino vetere cum farre decoctæ, ac pro cibo ſumptæ, ita ut bibatur ex eodem vaſe: vel teſtudo deciſis pedibus, capite, cauda, & inteſtinis exemptis, reliqua carne ita condita, ut citra faſtidium ſumi poſſit. Cancri fluviatiles ex jure ſumpti, & phthiſicis prodeſſe traduntur. Aduſta ſanantur cancri marini vel fluviatilis cinere: & ea quæ ferventi aqua combuſta ſunt: hæc curatio etiam pilos reſtituit, cum cancrorum fluviatilium cinere: putantque utendum cum cera & adipe urſino. Prodeſt & febri ranarum fellis cinis. Ignes ſacros reſtinguunt ranarum viventium ventres impoſiti: pedibus poſterioribus pronas adalligari jubent, ut crebriore anhelitu proſint. Vtuntur & ſilurorum capitum cinere, ſalſamentorum ex aceto. Pruritum ſcabiemque non hominum modo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſed & quadrupedum efficaciſſime ſedat jecur paſtinacæ decoctum in oleo. Nervos vel præciſos purpurarum callum, quo ſe operiunt, tuſum glutinat. Lethargicos coagulum vituli adjuvat in vino potum oboli pondere: item ichthyocolla. Tremulos juvat caſtoreum, ſi ex oleo perungantur. Mullos in cibo inutiles nervis invenio. Sanguinem cieri piſcium cibo putant, ſiſti polypo tuſo illitoque. De quo & hæc traduntur: muriam ipſum ex ſeſe emittere, & ideo non debere addi in coquendo: ſecari harundine: ferro enim infici, vitiumque trahere, natura deſinente. Ad ſanguinem ſiſtendum & ranarum illinunt cinerem, vel ſanguiné inarefactum. Quidam ex ea rana, quam Græci calamiten vocant, quoniam inter harundines fruticesq; vivat, minima omnium & viridiſſima, cinerem fieri jubent: aliqui & naſcentium ranarum in aqua, quibus adhuc cauda eſt, in calice novo combuſtarũ cinerem, ſi per nares fluat, injiciendum. Diverſus hirudinum, quas ſanguiſugas vocant, ad extrahendum ſanguinem uſus eſt: quippe eadem ratio earum, quæ cucurbitarum medicinalium, ad corpora levanda ſanguine, ſpiramenta laxanda, judicatur: ſed vitium, quod admiſſæ ſemel deſiderium faciunt circa eadem tempora anni ſemper ejuſdem medicinæ: multi podagris quoque admittendas cenſuere: decidunt ſatietate, & pondere ipſo ſanguinis detractæ, aut ſale aſperſæ. Aliquando tamen affixa relinquunt capita, quæ cauſa vulnera inſanabilia facit, & multos interimit, ſicut Meſſalinum è Conſularibus patriciis, cum ad genua admiſiſſet: invehunt virus remedio verſo: maximeque rufæ ita formidantur: ergo [19] ſugentium inferiora forficibus præcidunt: ac veluti ſiphonibus defluit ſanguis: paula-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

paulatimque morientium capita ſe contrahunt: nec relinquuntur. Natura earum adverſatur cimicibus, & ſuffitu necat eos. Fibrinarum pellium cum pice liquida combuſtarum cinis, narium profluvia ſiſtit, ſucco porri molitus. Extrahunt tela corpori inhærentia ſepiarum teſtæ ex aqua, ſalſamentorum carnes, cancri fluviatiles triti, ſiluri fluviatilis, qui & alibi quam in Nilo naſcitur, carnes impoſitæ recentes ſive ſalſæ: ejuſdem cinis extrahit, & adeps: & cinis ſpinæ ejus vicem ſpodii præbet. Hulcera quæ ſerpunt, & quæ ex iis excreſcunt, ex capite mænarum cinis vel ſiluri coercet. Carcinomata percarum capita ſalſarum, efficacius ſi cineri earum miſceatur ſal, & cunila capitata, oleoque ſubigantur. Cancri marini cinis uſti cum plumbo, carcinomata compeſcit: ad hoc & fluviatilis ſufficit cum melle, lineaque lanugine: aliqui malunt alumen melque miſcere cineri. Phagedænæ ſiluro inveterato, & cum ſandaracha trito: cacoethe & nomæ & putreſcentia cybio vetere ſanantur. Vermes verò innati ranarum felle tolluntur: fiſtulæ aperiuntur, ſiccanturque ſalſamentis cum linteolo immiſſis: intraque alterum diem callum omnem auferunt, & putreſcentia hulcerum, quæque ſerpunt, emplaſtri modo ſubacta & illita. Et ſalpe expurgat hulcera in linteolis concerptis: item echinorum teſtæ cinis. Carbunculos coracinorum ſalſamenta illita diſcutiunt: item mullorum ſalſamenti cinis: quidam capite tantum utuntur cum melle, vel coracinorum carne. Muricum cinis cum oleo tumorem tollit: cicatrices fel ſcorpionis marini. Verrucas tollit glani jecur illitum: capitis mænarum cinis cum 20 allio tritus, ad thymia crudis utuntur: fel ſcorpionis marini rufi: ſmarides tritæ illitæ. Alex deferve-

facta unguium ſcabritiam, cinisque è capite mænarum extenuat. Mulieribus lactis copiam facit glauciſcus è jure ſumptus, & ſmarides cum ptiſana ſumpti, vel cum fœniculo decoctæ. Mammas ipſas muricum vel purpuræ teſtarum cinis cum melle efficaciter ſanat. Cancri fluviatiles illiti vel marini pilos in mamma, vel muricum carnes appoſitæ tollunt. Squatinæ illitæ creſcere mammas non patiuntur. Delphini adipe linamenta accenſa excitant vulvæ ſtrangulatu oppreſſas: item ſcombri in aceto putrefacti. Percarum vel mænarum capitis cinis admiſto ſale & cunila oleoque, vulvæ medetur: ſuffitione quoque ſecundas, extrahit. Item vituli marini adeps inſtillatur igni naribus intermortuarum vulvæ vitio: & cum coagulo ejuſdem in vellere imponitur. Pulmonis marini cinis adalligatus, egregie profluvia purgat: echini viventes tuſi & in vino dulci poti. Siſtunt & cancri fluviatiles triti in vino potique: item ſiluri ſuffitu, præcipue Africi, faciliores partus fieri dicuntur: Cancri ex aqua poti profluvia ſiſtere: ex
21 hyſſopo purgare: & ſi partus ſtranguletur, ſimiliter poti auxiliantur: eoſdem recentes vel aridos bibunt ad partus continendos. Hippocrates ad purgationes mortuosq; partus utitur illis, cum quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulſo datis potui. Item in jure cocti cum lapatho & apio, menſtruas purgationes expediunt: lactique ubertatem faciunt: item in febri quæ ſit cum capitis doloribus & oculorum palpitatione, mulieribus in vino auſtero poti prodeſſe dicuntur. Caſtoreum ex mulſo potum purgationibus prodeſt: contraque vulvam olfactum cum aceto & pice, aut ſubditum paſtillis. Ad ſecundas etiam uti eodem prodeſt cum panace in IV cyathis vini:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& à frigore laborantibus ternis obolis. Sed ſi caſtoreum fibrumve ſupergrediatur gravida, abortum facere dicitur, & periclitari partus, ſi superferatur. Mirum & quod de torpedine invenio: ſi capiatur, cum Luna in Libra fuerit, triduoque aſſervetur ſub dio, faciles partus facere poſtea, quoties inferatur. Adjuvare & paſtinacæ radius adalligatus umbilico æſtimatur, ſi viventi ablatus ſit, ipſaque denuo in mare dimiſſa. Invenio apud quoſdam oſtracium vocari, quod aliqui onychem vocant: hoc ſuffitum vulvæ pœnis mire reſiſtere: odorem eſſe caſtorei, meliusque cum eo uſtum proficere: vetera quoq; hulcera & cacoethe ejuſdem cinere ſanari. Nam carbunculos & carcinomota in mulierum parte præſentiſſimo remedio ſanari tradunt cancro fœmina, cum ſalis flore contuſo poſt plenam Lunam, & ex aqua illito. Pſilothrum eſt thynni ſanguis, fel, jecur, ſive recentia, ſive ſervata: jecur etiam tritum, mixtaque cedria plumbea pyxide aſſervatum: ita pueros mangonizavit Salpe obſtetrix. Eadem vis eſt pulmonis marini: leporis marini, ſanguine & felle: vel ſi in oleo lepus hic necetur. Cancri, ſcolopendræ, marini cinis cum oleo: urtica marina trita ex aceto ſcillite: torpedinis cerebrum cum alumine illitum XVI Luna. Ranæ parvæ, quam in oculorum curatione deſcripſimus, ſanies efficaciſſimum pſilothrum eſt, ſi recens illinatur: & ipſa arefacta ac tuſa, mox decocta tribus heminis ad tertias, vel in oleo decocta æreis vaſis. Eadem menſura alii ex quindecim ranis conficiunt pſilothrum, ſicut in oculis diximus. Sanguiſugæ quoque toſtæ in vaſe fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pilos habent effectum. Et ſuffitus urentium eas necat cimices invectus. Caſtoreo quoque cum

melle

melle pro pſilothro uſi pluribus diebus reperiuntur. In omni autem pſilothro vellendi prius ſunt pili. Infantium gingivis dentitionibusque multum confert delphini cum melle dentium cinis, & ſi ipſo dente gingivæ tangantur: adalligatusque idem pavores repentinos tollit: idem effectus & caniculæ dentis. Hulcera verò, quæ in auribus, aut ulla corporis parte fiant, cancrorum fluviatilium ſuccus cum farina hordeacea ſanat: & ad reliquos morbos triti in oleo perunctis proſunt. Siriaſes infantium ſpongia frigida crebro humefacta, rana inverſa adalligata efficaciſſime ſanat, quam aridam inveniri affirmant. Mullus in vino necatus, vel piſcis rubellio, vel anguillæ duæ, item uva marina in vino putrefacta, iis qui inde biberint, tædium vini affert. Venerem inhibet echeneis & hippopotami frontis è ſiniſtra parte pellis in linteolo adalligata, felve torpedinis vivæ genitalibus illitum. Concitant cochlearum fluviatilium carnes ſale adſervatæ, & in potu ex vino datæ: erythini in cibo ſumpti: jecur ranæ diopetis vel calamitæ in pellicula gruis adalligatum, vel dens crocodili maxillaris annexus brachio, vel hippocampus, vel nervi rubetæ dextro lacerto adalligati. Amorem finit in pecoris recenti corio rubeta alligata. Equorum ſcabiem ranæ decoctæ in aqua extenuant, donec illiniri poſſit: ajuntque ita curatos non repeti poſtea. Et Salpe negat canes lattare, quibus in offa rana viva data ſit. Inter aquatilia dici debet & calamochnus, Latine adarca appellata. Naſcitur circa harundines tenues è ſpuma aquæ dulcis ac marinæ, ubi ſe miſcent. Vim habet cauſticam: ideo acopis additur contra perfrictionum vitia: tollit & mulierum lentigines in facie. Et calami ſimul dici debent: Phragmitis radix recens tuſa luxatis

mede-

medetur, & ſpinæ doloribus ex aceto illita: Cyprii verò, qui & donax vocatur, cortex alopeciis medetur uſtus, & hulceribus veteratis: folia extrahendis quæ infixa ſint corpori, & igni ſacro. Paniculæ flos ſi aures intraverit, exſurdat. Sepiæ atramēto tanta vis eſt, ut in lucerna addito Æthiopas videri ablato priore lumine, Anaxilaus tradat. Rubeta decocta, & in aqua potu data, ſuum morbis medetur: vel cujuſcunque ranæ cinis. Pulmone marino ſi confricetur lignum, ardere videtur, adeo ut baculum ita præluceat.

CAP. XI. *Animalium omnium in mari viventium, centum ſeptuaginta ſex genera eſſe.*

Peracta aquatilium dote, non alienum videtur indicare per tot maria, tam vaſta, & tot millibus paſſuum terræ infuſa, extraque circundata, menſura pene ipſius mundi, quæ intelligantur animalia, centum [22] ſeptuaginta ſex omnino generum eſſe, eaque nominatim complecti: quod in terreſtribus volucribusque fieri non quit. Neque enim omnis Indiæ Æthiopiæque aut Scythiæ deſertorumve novimus feras aut volucres, cum hominum ipſorum multo plurimæ ſint differentię, quas invenire potuimus. Accedat his Taprobane, inſulæque aliæ Oceani fabuloſe narratæ. Profecto conveniet, non poſſe omnia genera in contemplationem univerſam vocari: at hercule in tanto mari Oceano quæcunque naſcuntur, certa ſunt; notioraque, quod miremur, quæ profundo natura merſit. Vt à belluis ordiamur, arbores, phyſeteres, balænæ, priſtes, Tritones, Nereides, elephanti, homines qui marini vocantur, rotæ, orcæ, arietes, muſculi, & alii piſcium forma arietes, delphini, celebresque Homero vituli: luxuriæ vero teſtudines, & Medicis fibri, quorum è

genere

genere lutras nuſquam mari accepimus mergi,
tantum marina dicentes. Iam caniculæ, dromo-
nes, cornutæ, gladii, ſerræ: communesque mari,
terræ, amni, hippopotami, crocodili: & amni
tantum ac mari, thynni, thynnides, ſiluri, cora-
cini, percæ. Peculiares autem mari acipenſer, au-
rata, aſellus, acarne, aphya, alopecias, anguilla,
araneus: [23] box, batis, banchus batrachus, belo-
ne, quos aculeatos vocamus, balanus: corvus,
cytharus, [24] Chromborũ genera, cyprinus, chal-
cis, cobio, Callarias (aſellorum generis, ni minor
eſſet) Colias ſive parianus, ſive [25] ſaxitanus à pa-
tria Bætica, lacertorum minimus: ab iis Mœotici:
cybium: (ita vocatur conciſa pelamis, quæ poſt
XL dies à Ponto in Mœotin revertitur:) Cordyla
(& hæc pelamis puſilla, cum in Pontum è Mœo-
tide exit, hoc nomen habet) cantharus, calliony-
mus, ſive uranoſcopus, cinædi ſoli piſcium lutei:
cnide, quam nos urticam vocamus: cancrorum
genera, chametrachea, chameleos, chamæpelo-
rides generis varietate diſtantes & rotunditate,
chamæglycymerides, quæ ſunt majores, quam
pelorides: [26] colycia ſive corophia, concharum
genera, inter quæ & margaritiferæ: cochleæ qua-
rum generis pentadactyles, melicembales, echino-
phoræ dicuntur quibus cantant: extra has ſunt
rotundæ in oleario uſu cochleæ, cucumis, cyno-
pus, cammarus, cynoſdexia: draco: (quidam
aliud volunt eſſe dracunculum) eſt autem graculo
ſimilis: aculeos in branchiis habet ad caudam ſpe-
ctantes, ſic ut ſcorpio lædit, dum manu tollitur;
erythinus, echinus; elephanti locuſtarum generis
nigri, pedibus quaternis, biſulcis; præterea bra-
chia duo binis articulis, ſingulisque forficulis den-
ticulatis. Faber ſive zeus: glauciſci, glanis, gon-
ger,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ger, gerres, galeos, garus: hippus, hippuros, hirundo, halipleumon, hippocampos, hepar, helacathenes: ſunt lacertorum genera; loligo volitans, locuſtæ, lucernæ, liparis, lamyrus, lepus, leones, (quorum brachia cancris ſimilia ſunt, reliqua pars locuſtæ) mullus, merula inter ſaxatiles laudata, mugil, melanurus, mæna, meryx, myræna, mys, mitulus, myſcus, murex, oculata, ophidion, oſtrea, otia, orcynus: (hic eſt pelamidum generis maximus, [27] neque redit in Mœotin, ſimilis tritoni, vetuſtate melior) Orbis, orthragoriſcus, phager, phycis ſaxatilium, pelamis: earum generis maxima apolectos vocatur, durior tritone: phorcus, phitharus, paſſer, paſtinaca: polyporum genera: pectines maximi & nigerrimi æſtate, laudatiſſimi Mitylenis, Tyndaride, Salonis, Altini, Antii, in inſula Alexandriæ in Ægypto, pectunculi, purpuræ, percides, pinna, pinnotheræ, rhina (quem ſquatum vocamus) Rhombus, ſcarus principalis hodie: ſolea, ſargus, ſcylla, ſarda (ita vocatur pelamis longa, ex Oceano veniens) Scomber, ſalpa, ſparus, ſcorpæna, ſcorpios, ſciadeus, ſciæna, ſcolopendra, ſmyrus, [28] ſcepini, ſtrombus, ſolen (ſive aulos, ſive donax, ſive onyx, ſive dactylus) ſpondylus, ſmarides, ſtella, ſpongia. Turdus inter ſaxatiles nobilis, Tomus thurianus (quem alii xiphiam vocant) Theſſa, torpedo, tethea: Triton, pelamidum generis magni: ex eo uræa, cybia fiunt: [29] Vrenæ, uva, xiphiæ. His adjiciemus apud Ovidium poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur: ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, ubi id volumen ſupremis ſuis temporibus inchoavit: [30] Bopgyrum in ſcopulis viventem orphum rubentem, rhacinumque pullum, pictas mormyras, aureique coloris chryſon.

Præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Prætetea parvum teragum, & placentem cauda labrum: epodas lati generis. Præter hæc inſignia piſcium tradit, channem ex ſeipſa concipere, glaucum æſtate nunquam apparere, pompilum qui ſemper comitetur navigiorum curſus, chromin qui nidificet in aquis. Helopen quoque dicit eſſe noſtris incognitum undis: ex quo apparet falli eos, qui eundem acipenſerem exiſtimaverunt: Helopi palmam ſaporis inter piſces multi dedêre. Sunt præterea à nullo autore nominati, ſudis Latine appellata, à Græcis ſphyræna roſtro ſimilis nomine, magnitudine inter ampliſſimos, rarus, ſed tamen non degener. Appellantur & pernę concharum generis, circa Pontias inſulas frequentiſſimæ: ſtant velut ſuillo crure longo in harena defixæ, hiantesque, qua limpitudo eſt, pedali non minus ſpatio, cibum venantur: dentes in circuitu marginum habent pectinatim ſpiſſatos: intus pro ſpondylo grandis caro eſt. Et hyænam piſcem vidi in Ænaria inſula captum, caput exerentem. Præter hæc purgamenta aliqua relatu indigna, & algis potius annumeranda, quam animalibus.

LIBER XXXIII.

Metallorum naturæ.

Procemium.

METALLA nunc, ipſæque opes, & rerum pretia dicentur, tellurem intus inquirente cura, multiplici modo: quippe alibi divitiis foditur, quærente vita aurum, argentum, electrum, æs: alibi deliciis gemmas, & parietum digitorumque pigmenta: alibi temeritati ferrum, auro etiam gratius inter bella cædes-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cædesque. Perſequimur omnes ejus fibras, vivimusque ſuper excavatam, mirantes dehiſcere aliquando, aut intremiſcere illam; ceu vero non hoc etiam indignatione ſacræ parenti exprimi poſſit. Imus in viſcera ejus, & in ſede Manium opes quęrimus, tanquam parum benigna fertilique, quaquà calcatur. Inter hæc minimum remediorum gratia ſcrutamur: quoto enim cuique fodiendi cauſa medicina eſt? Quanquam & hæc ſumma ſui parte tribuit, ut minime parca, facilisque in omnibus quæ proſunt. Illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demerſit, illa quæ non naſcuntur: ut repente mens ad inane evolans reputet, [1] quæ deinde futura ſit finis, ſeculis omnibus exhauriendi eam quousque penetret avaritia. Quam innocens, quam beata, imo vero & delicata eſſet vita, ſi nihil aliud, quam ſupra terras, concupiſceret, breviterque niſi quod ſecum eſt? Eruitur aurum & chryſocolla juxta, ut pretioſior videatur nomen ex auro cuſtodiens. Parum enim erat unam vitæ inveniſſe peſtem, niſi in pretio eſſet auri etiam ſanies. Quærebat argentum avaritia: boni conſuluit interim inveniſſe minium, rubentisque terrę excogitavit uſum. Heu prodigioſa ingenia, quot modis auximus pretia rerum? Acceſſit ars picturæ, & aurum argentumque cælando carius fecimus: didicit homo naturam provocare. Auxere & artem vitiorum irritamenta: in poculis libidines cælare juvit, ac per obſcœnitates bibere. Abjecta deinde ſunt hæc, & ſordere cœpere: & auri argentique nimium fuit: Murrhina & cryſtallina ex eadem terra effodimus, quibus pretium faceret ipſa fragilitas. Hoc argumentum opum, hæc vera luxuriæ gloria exiſtimata eſt, habere quod poſſet ſtatim totum perire. Nec hoc fuit

ſatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſatis, turba gemmarum potamus, & ſmaragdis teximus calices: ac temulentiæ cauſa tenere Indiam juvat: & aurum jam acceſſio eſt.

CAP. I. *Quæ prima commendatio metallorum auri, & de origine anulorum aureorum, & modo auri apud antiquos, & equeſtri ordine, & de jure anulorum aureorum.*

Vtinamque poſſet è vita in totum abdicari [2] aurum, ſacra fames, ut celeberrimi autores dixêre, proſciſſum conviciis ab optimis quibusque, & ad perniciem vitæ repertum: quantum feliciore ævo, cum res ipſæ permutabantur inter ſe, ſicut & Trojanis temporibus factitatum, Homero credi convenit. Ita enim (ut opinor) commercia victus gratia inventa: alios coriis boum, alios ferro captivisque rebus emptitaſſe tradit: quanquam & ipſe miratus aurum, æſtimationes rerum ita fecit, ut centum boum arma aurea permutaſſe Glaucum diceret cum Diomedis armis novem boum. Ex qua conſuetudine mulcta legum antiquarum pecore conſtat, etiam Romæ. Peſſimum vitæ ſcelus fecit, qui anulum primus induit digitis: nec hoc quis fecerit traditur: nam de Prometheo omnia fabuloſa arbitror, quanquam illi quoque ferreum anulum dederit antiquitas: vinculumque id, non geſtamen, intelligi voluerit. Midæ quidem anulum, quo circumacto habentem nemo cerneret, quis non etiam fabuloſiorem fateatur? manus & prorſus ſiniſtræ maximam autoritatem conciliavere auro, non quidem Romanæ, quorum more ferreum erat & bellicæ virtutis inſigne. De regibus Romanis non facile dixerim: nullum habet Romuli in Capitolio ſtatua, nec præter Numæ Serviique Tullii alia, ac ne L. quidem Bruti. Hoc in Tarquiniis maxime miror, quorum

è Græcia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

è Græcia fuit origo, unde hic anulorum uſus venit, quanquam etiam nunc Lacedæmone ferreo utantur. Sed à Priſco Tarquinio omnium primo filium, cum in prætextæ annis occidiſſet hoſtem, bulla aurea donatum conſtat: unde mos bullæ duravit, ut eorum qui equo meruiſſent filii, inſigne id haberent, cæteri lorum: & ideo miror Tarquinii ejus ſtatuam ſine anulo eſſe. Quanquam & de nomine ipſo ambigi video: Græci à digitis appellavere: apud nos priſci ungulum vocabant: poſtea & Græci & noſtri ſymbolum. Longo certe tempore ne Senatum quidem Romanum habuiſſe aureos, manifeſtum eſt: ſiquidem his tantum qui legati ad exteras gentes ituri eſſent, anuli publice dabantur: credo, quoniam ita exterorum honoratiſſimi intelligebantur. Neque aliis uti mos fuit, quam qui ex ea cauſa publice accepiſſent: vulgoque ſic triumphabant: & cum corona ex auro Hetruſca ſuſtineretur à tergo, anulus tamen in digito ferreus erat, æque triumphantis, & ſervi fortaſſe coronam ſuſtinentis. Sic triumphavit de Iugurtha C. Marius: aureumque non ante tertium Conſulatum ſumpſiſſe traditur. Hi quoque, qui ob legationem acceperant aureos, in publico tantum utebantur eis, intra domos vero ferreis: quo argumento etiam nunc ſponſę anulus ferreus mittitur, isque ſine gemma. Nec Iliacis temporibus ullos fuiſſe anulos video: nuſquam certe Homerus dicit, cum & codicillos miſſitatos epiſtolarum gratia indicet, & conditas arcis veſtes, ac vaſa aurea argenteaque, & ea colligata nodi, non anuli, nota. Sortiri quoque contra provocationem duces, non anulis, tradit. Fabricam etiam Deum fibulas, & alia muliebris cultus, ſicut inaures, in primordio factitaſſe, ſine mentione anulorum. Et quis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quisquis primus inſtituit, cunctanter id fecit, lævisq; manibus ac latentibus induit, cum, ſi honos ſecurus fuiſſet, dextra fuerit oſtentandus. Quod ſi impedimentum potuit in eo aliquod intelligi, etiam conſertoris uſu; argumentum eſt, majus in læva fuiſſe, qua ſcutum capitur. Eſt quidem apud eundem Homerum virorum crinibus aurum implexum: ideo neſcio an prius uſus à fœminis cœperit. Romæ quidem non fuit aurum, niſi admodum exiguum, longo tempore: certe cum à Gallis capta urbe pax emeretur, non plus quam mille pondo effici potuere. Nec ignoro duo millia pondo auri periſſe, Pompeii tertio Conſulatu, è Capitolini Iovis ſolio, à Camillo ibi condita, & ideo à plerisque exiſtimari duo millia pondo collata: ſed quod acceſſit, Gallorum prędа fuit, detractumque ab his in parte captæ urbis delubris. Gallos autem cum auro pugnare ſolitos, Torquatus indicio eſt. Apparet ergo Gallorum templorumque tantundem, nec amplius fuiſſe: quod quidem in augurio intellectum eſt, cum Capitolinus duplum reddidiſſet. Illud quoq; obiter indicari convenit, quoniam de anulis ſermonem repetimus, æditum cuſtodiæ ejus comprehenſum, fracta in ore anuli gemma, ſtatim expiraſſe, & indicium ita exſtinctum. Ergo ut maxime duo tantum millia pondo, cum capta eſt Roma anno trecenteſimo LXIV fuere, cum jam capitum liberorum cenſa eſſent CLII millia quingenti LXXX. In eadem poſt annos CCCVII, quod ex Capitolinæ ædis incendio cæterisq; omnibus delubris C. Marius filius Præneſte detulerat, tredecim millia pondo: quæ ſub eo titulo in triumpho tranſtulit Sylla, & argenti VII millia. Idem ex reliqua omni victoria pridie tranſtulerat auri pondo XV millia, argenti pondo

centum & quindecim millia. Frequentior autem uſus annulorum non ante Cn. Flavium Annii filium deprehenditur: hic nanque publicatis diebus faſtis, quos populus à paucis principum quotidie petebat, tantam gratiam plebis adeptus eſt, (alioquin libertino patre genitus, & ipſe Appii Cæci ſcriba, cujus hortatu exceperat eos dies, conſultando aſſidue ſagaci ingenio, promulgaveratque:) ut Ædilis curulis crearetur cum Q. Anicio Præneſtino, qui paucis ante annis hoſtis fuiſſet, præteritis C. Petilio & Domitio, quorum patres Conſules fuerant: additum Flavio, ut ſimul & Tribunus plebis eſſet. Quo facto tanta Senatus indignatione exarſit, ut anulos ab eo abjectos fuiſſe, in antiquiſſimis reperiatur Annalibus. Fallit plerosque, quod tum & equeſtrem ordinem id feciſſe arbitrantur: eſt enim adjectum hoc quoque: ſed & phaleræ poſitæ, propter [3] quæ nomen Equitum adjectum eſt: anulos quoque depoſitos à nobilitate, in Annales relatum eſt, non à Senatu univerſo: hoc actum P. Sempronio Longo, L. Sulpitio Coss: Flavius vovit ædem Concordiæ, ſi populo reconciliaſſet ordines: & cum ad id pecunia publica non decerneretur, ex multatitia fœneratoribus condemnatis ædiculam æream fecit in Græcoſtaſi, quæ tunc ſupra comitium erat: inciditque in tabella ærea eam ædem, [4] c quatuor annis poſt Capitolinam dedicatam. Ita CCCC XLVIII à condita urbe geſtum eſt: & primum anulorum veſtigium extat: promiſcui autem uſus alterum ſecundo Punico bello: neque enim aliter potuiſſent trimodia illa anulorum Carthaginem ab Annibale mitti. Inter Cepionem quoque & Druſum ex anulo in auctione vænali, inimicitiæ cœpere: unde origo ſocialis belli, & exitia rerum. Ne tum quidem

quidem omnes Senatores habuerunt: utpote cum memoria avorum multi Prætura quoque functi, in ferro conſenuerint: ſicut Calphurnium & Manilium, qui legatus C. Marii fuerat Iugurthino bello, Feneſtella tradit: & multi L. Fuſidium illum, ad quem Scaurus de vita ſua ſcripſit: in Quintiorum vero familia aurum ne fœminas quidem habere mos fuerit: nulloſque omnino anulos major pars gentium hominumque, etiam qui ſub imperio noſtro degunt, hodieque habeat. Non ſignat Oriens aut Ægyptus etiam nunc, literis contenta ſolis. Multis hoc modis, ut cætera omnia, luxuria variavit, gemmas addendo exquiſiti fulgoris, cenſuque opimo digitos onerando, ſicut dicemus in gemmarum volumine: mox & effigies varias cælando, ut alibi ars, alibi materia eſſet in pretio. Alias deinde gemmas violari nefas putavit: ac ne quis ſignandi cauſam in annulis eſſe intelligeret, ſolidas induit. Quaſdam vero neque ab ea parte quæ digito occultatur, auro cluſit, aurumque millibus lapillorum vilius fecit. Contra vero multi nullas admittunt gemmas, auroq; ipſo ſignant: id Claudii Cæſaris principatu repertum. Necnon & ſervitia jam ferrum auro cingunt: alia per ſeſe mero auro decorant: cujus licentiæ origo nomine ipſo in Samothrace id inſtitutum declarat. Singulis primo digitis geri mos fuerat, qui ſunt minimis proximi: ſic in Numæ & Servii Tullii ſtatuis videmus. Poſtea pollici proximo induêre, etiam Deorum ſimulacris: dein juvit & minimo dare. Galliæ Britanniæque in medio dicuntur uſæ: hic nunc ſolus excipitur: cæteri omnes onerantur atque etiam privatim articuli minoribus aliis. Sunt qui tres uni minimo congerant: alii vero & huic unum tantum, quo ſignantem ſignent. Conditus

ille,

ille, ut res rara, & injuria uſus iudigna, velut è ſacrario promitur: & unum in minimo digito habuiſſe, pretioſioris in recondito ſupellectilis oſtentatio eſt. Iam alii pondera eorum oſtentant: aliis plures quam unum, geſtare labor eſt: alii bracteas infarcire leviore materia propter caſum tutius gemmarum ſolicitudini putant. Alii ſub gemmis venena cludunt, ſicut Demoſthenes ſummus oratorum Græciæ, anulosque mortis gratia habent. Denique ut plurimum opum ſcelera anulis fiunt. Quæ fuit illa priſcorum vita, qualis innocentia, in qua nihil ſignabatur? At nunc cibi quoque ac potus anulo vindicantur à rapina: hoc profecêre mancipiorum legiones, & in domo turba externa, ac ſervorum quoque cauſa nomenclator adhibendus. Aliter apud antiquos, ſinguli Marcipores Luciporesve dominorum gentiles, omnem victum in promiſcuo habebant: nec ulla domi cuſtodia à domeſticis opus erat. Nunc rapiendæ comparantur epulæ, pariterque qui rapiant eas, & claves quoque ipſas ſignaſſe non eſt ſatis: gravatis ſomno aut morientibus anuli detrahuntur: majorque vitæ ratio circa hoc inſtrumentum eſſe cœpit, incertum à quo tempore. Videmur tamen poſſe in externis autoritatem ejus rei intelligere circa Polycratem Sami tyrannum, cui dilectus ille anulus in mare abjectus, capto relatus eſt piſce, ipſo circiter CC XXX. annum urbis noſtræ interfecto. Celebratior quidem uſus cum fœnore cœpiſſe debet: argumento eſt conſuetudo vulgi, ad ſponſiones etiamnum anulo exiliente, tracta ab eo tempore, quo nondum erat arrha velocior: ut plane affirmare poſſimus, nummos ante apud nos, mox cœpiſſe annulos. De nummis paulo poſt dicetur. Anuli diſtinxere alterum ordinem à plebe,

ut ſemel cœperant eſſe celebres, ſicut tunica ab anulis Senatum tantum: quanquam & hoc ſero: vulgoque purpura latiore tunicæ uſos invenimus etiam præcones, ſicut patrem L. Ælii Stilonis, Prçconini ob id cognominati. Sed anuli plane medium ordinem, tertiumque plebi & patribus inſeruere: quod antea militares equi nomen dederant, hoc nunc pecuniæ judices tribuunt. Nec pridem id factum: Divo Auguſto decurias ordinante, major pars judicum in ferreo anulo fuit: iique non equites, ſed judices vocabantur. Equitum nomen ſubſiſtebat in turmis equorum publicorum. Iudicum quoque, non niſi quatuor decuriæ fuere primo: vixque ſingula millia in decuriis inventa ſunt, nondum provinciis ad hoc munus admiſſis: ſervatumque in hodiernum eſt, ne quis è novis civibus in iis judicaret.

CAP. II. *De decuriis judicum, & quoties nomina equeſtris ordinis immutata, & donis militaribus, & quando primum corona aurea.*

Decuriæ quoque ipſæ pluribus diſcretæ nominibus fuere, Tribunorum æris, & Selectorum, & Iudicum. Præter hos etiamnum Nongenti vocabantur ex omnibus ſelecti, ad cuſtodiendas ciſtas ſuffragiorum in comitiis. Et diviſus hic quoque ordo erat ſuperba uſurpatione nominum, cum aliis ſe Nongentum, alius Selectum, alius Tribunum appellaret. Tiberii demum principatus nono anno in unitatem venit equeſter ordo: annulorumque autoritati forma conſtituta eſt, C. Aſinio Pollione, C. Antiſtio Vetere Coſs. anno urbis conditæ DCCLXXV. quod miremur, futili pene de cauſa, cum C. Sulpitius Galba, dum juvenilem famam apud principem popinarum pœnis aucu-

patur,

patur, queſtus eſſet in Senatu, vulgo inſtitores ejus culpæ defendi annulis. Hac de cauſa conſtitutum, ne cui jus id eſſet, niſi cui ingenuo ipſi, patri avoque paterno ſeſtertia CCCC. cenſus fuiſſet, & lege Iulia theatrali in XIV ordinibus ſedendi. Poſtea gregatim inſigne id appeti cœptum. Propterque hæc diſcrimina Cajus princeps decuriam quintam adjecit: tantumque natum eſt faſtus, ut quæ ſub divo Auguſto impleri non potuerant decuriæ, non capiant eum ordinem, paſſimque ad ornamenta ea etiam ſervitute liberati tranſiliant: quod antea nunquam erat factum, quoniam in ferreo anulo equites judicesque intelligebantur: adeoque promiſcuum id eſſe cœpit, ut apud Claudium Cæſarem in cenſura ejus unus ex equitibus Flavius Proculus CCCC. ex ea cauſa reos poſtularet. Ita dum ſeparatur ordo ab ingenuis, communicatus eſt cum ſervitiis. Iudicum autem appellatione ſeparari eum ordinem, primi omnium inſtituere Gracchi, diſcordi popularitate in contumeliam Senatus, mox ea debellata, autoritas nominis vario ſeditionum eventu circa publicanos ſubſtitit: & aliquandiu tertiæ vires publicani fuere. M. Cicero demum ſtabilivit equeſtre nomen in Conſulatu ſuo, ei Senatum concilians, ex eo ſe ordine profectum eſſe celebrans, ejusque vires peculiari popularitate quærens. Ab illo tempore plane hoc tertium corpus in republica factum eſt, cœpitque adjici Senatui populoque Romano & equeſter ordo. Qua de cauſa & nunc poſt populum ſcribitur, quia noviſſime cœptus eſt adjici. Quinetiam ipſum equitum nomen ſæpe variatum eſt, in his quoque qui ad equitatum trahebantur. Celeres ſub Romulo regibusque appellati ſunt: deinde flexumines: poſtea troſſuli, cum oppidum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

in Thuſcis citra Volſinios paſſuum IX millium, ſine ullo peditum adjumento cepiſſent ejus vocabuli: idque duravit ultra C. Gracchum. Iunius certe, qui ab amicitia ejus Gracchanus appellatus eſt, ſcriptum reliquit his verbis: Quod ad equeſtrem ordinem attinet, antea troſſulos vocabant, nunc equites vocant: ideo quia non intelligunt troſſulus nomen quid valeat, multos pudet eo nomine appellari: & cauſam, quæ ſupra indicata eſt, exponit: invitosque etiamnum tamen troſſulos vocari. Sunt adhuc aliquæ non omittendæ in auro differentiæ. Auxiliares quippe & externos torquibus aureis donavere, at cives non niſi argenteis. Præterque armillas civibus dedere, quas non habent externi. Iidem (quod magis miremur) coronas ex auro dedere civibus. Quis primus donatus ſit ea, non inveni, ſed quis primum donaverit, à L. Piſone traditur. A. Poſthumius Dictator apud lacum Regillum caſtris Latinorum expugnatis, ei cujus maxime opera capta eſſent, hanc coronam ex præda dedit. Item L. Lentulus COS. Serg. Cornelio Merendæ, Samnitum oppido capto. Sed quinque librarum corona Piſo Frugi filium ex privata pecunia donavit: eamque coronam teſtamento reipublicæ legavit.

CAP. III. *De reliquo uſu auri in viris & mulieribus, & de nummo aureo: & quando primum ſignatum eſt æs, argentum, & aurum, & antequam ſignaretur qui mos in ære, & quæ maxima pecunia primo cenſu, & quoties & quibus temporibus autoritas auri.*

Deorum vero honori in ſacris nihil aliud excogitatum eſt, quam ut auratis cornibus hoſtiæ, majores duntaxat, immolarentur. Sed in militia quoq;

in tantũ adolevit hæc luxuria, ut M. Bruti in Philippicis campis epiſtolæ reperiantur frementes, fibulas tribunitias ex auro geri: at Hercules idem tu Brute mulierum pedibus aurum geſtari tacuiſti: cujus ſceleris nos coarguimus illum primum, qui auro dignitatem per anulos fecit, ut habeant in lacertis jampridem & viri, quod è Dardanis venit, itaque & Dardanium vocabatur. Viriæ Celticæ dicuntur: viriles Celtibericæ. Habeant fœminæ in armillis digitisque totis, collo, auribus, ſpiris: diſcurrant catenæ circa latera, & inſerta margaritarũ pondera è collo dominarum auro pendeant, ut in ſomno quoque unionum conſcientia adſit: etiamne pedibus induitur, atque inter ſtolam plebemq; hunc medium fœminarum equeſtrem ordinem facit? Honeſtius viri pædagogiis id damus: [6] balineasque dives puerorum forma convertit. Iam vero etiam Harpocratem, ſtatuasque Ægyptiorum numinum, in digitis viri quoque portare incipiunt. Fuit & alia Claudii principatu differentia, in ſolis his, quibus admiſſionem liberti ejus dediſſent, imaginem Principis in anulo ex auro gerendi, magna criminum occaſione: quæ omnia ſalutaris exortus Veſpaſiani Principis abolevit, æqualiter publicando Principem. De anulis aureis eorumque uſu hactenus dictum ſit. Proximum ſcelus fecit, qui primus ex auro denarium ſignavit: quod & ipſum latet autore incerto. Populus Romanus ne argento quidem ſignato ante Pyrrhum regem devictum uſus eſt. Libralis, unde etiam nunc libella dicitur, & dipondius appendebatur aſſis: quare æris gravis pœna dicta: & adhuc expenſa in rationibus dicuntur: item impendia & dependere. Quin & militum ſtipendiorum, hoc eſt ſtipis ponderandæ penſatores, libripendes di-

cuntur: qua conſuetudine in his emptionibus quæ mancipii ſunt, etiam nunc libra interponitur. Servius rex primus ſignavit æs: antea rudi uſos Romæ [7] Remeus tradit: ſignatum eſt nota pecudum: unde & pecunia appellata. Maximus cenſus cx millium aſſium fuit illo rege: & ideo hæc prima claſſis. Argentum ſignatum eſt anno urbis IↃLXXXV. Q. Fabio cos. quinque annis ante primum bellum Punicum: & placuit denarius pro x libris æris, quinarius pro quinque, ſeſtertium pro dipondio ac ſemiſſe. Libræ autem pondus æris imminutum bello Punico primo, cum impenſis reſp. non ſufficeret, conſtitutumque ut aſſes ſextantario pondere ferirentur: ita quinque partes factæ lucri, diſſolutumque æs alienum. Nota æris fuit ex altera parte Ianus geminus, ex altera roſtrum navis: in triente vero & quadrante rates. Quadrans antea triuncis vocatus à III unciis. Poſtea Annibale urgente, Q. Fabio Maximo Dictatore, aſſes unciales facti: placuitque denarium XVI aſſibus permutari, quinarium octonis, ſeſtertium quaternis: ita reſp. dimidium lucrata eſt. In militari tamen ſtipendio ſemper denarius pro x aſſibus datus. Nota argenti fuere bigæ atque quadrigæ: & inde bigati quadrigatique dicti. Mox lege Papyria ſemunciales aſſes facti. Livius Druſus in Tribunatu plebis octavam partem æris argento miſcuit. Qui nunc victoriatus appellatur, lege Clodia percuſſus eſt: antea enim hic nummus ex Illyrico advectus, mercis loco habebatur: eſt autem ſignatus Victoria, & inde nomen. Aureus nummus poſt annum LXII percuſſus eſt, quam argenteus, ita ut ſcrupulum valeret ſeſtertiis vicenis, quod efficit in libras ratione ſeſtertiorum, qui tunc erant, ſeſtertios IↃcccc. Poſt hæc placuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſuit XL millia ſignari ex auri libris, paulatimque principes imminuere pondus [8] minutiſſimus verò ad XLV millium. Sed à nummo prima eſt origo avaritiæ, excogitata fœnore quæſtuoſa ſegnitia. Hæc paulatim exarſit rabie quadam, non jam avaritia, ſed fames auri: utpote cum Septimuleius C. Gracchi familiaris auro repenſum caput ejus excíſum ad Opimium tulerit; plumboque in os addito parricidio ſuo rempublicam etiam circumſcripſerit, nec jam Quiritium aliquo, ſed univerſo nomine Romano infami, rex Mithridates Aquilio duci capto aurum in os infudit: hæc parit habendi cupido. Pudet intuentem tantum nomina iſta, quæ ſubinde nova Græco ſermone excogitantur, expreſſo argenteis vaſis auro, aut incluſo, quibus deliciis væneunt tam aurea quam aurata, cum ſciamus interdixiſſe caſtris ſuis Spartacum, ne quis aurum haberet aut argentum; tanto fuit plus animi fugitivis noſtris. Meſſala Orator prodidit, Antonium Triumvirum aureis uſum in omnibus obſcœnis deſideriis, pudendo crimine etiam Cleopatræ. Summæ apud exteros licentiæ fuerat, poculo aureo pulvino ſubdito, Philippum regem dormire ſolitum: Agnonem Teium Alexandri Magni præfectum aureis clavis ſuffigere crepidas: Antonius in contumeliam naturæ utilitatem auro fecit, opus proſcriptione dignum. Sed præter alia equidem miror populum Romanum victis gentibus in tributo ſemper argentum imperitaſſe, non aurum: ſicut Carthagini cum Annibale victæ argenti pondo annua in quinquaginta annos, nihil auri. Nec poteſt videri penuria mundi id veniſſe: nam Midas & Crœſus infinitum poſſederant. Iam Cyrus devicta Aſia pondo XXXIV millia invenerat præter vaſa aurea, aurumque fa-

ctum, & in eo folia ac platanum vitemque: qua victoria argenti quingenta millia talentorum reportavit, & craterem Semiramidis, cujus pondus quindecim talenta colligebat. (Talentum autem Ægyptium pondo LXXX capere Varro tradit.) Iam regnaverat in Colchis Salauces & Eſubopes, qui terram virginem nactus, plurimum argenti aurique eruiſſe dicitur in Samnorum gente, & alioquin velleribus aureis inclyto regno. Sed & illius aureæ cameræ, & argenteæ trabes narrantur, & columnæ atque paraſtatæ, victo Seſoſtre Ægypti rege, tam ſuperbo, ut prodatur annis quibusq; ſorte reges ſingulos è ſubjectis jungere ad currum ſolitus, ſicque triumphare. Et nos fecimus, quæ poſteri fabuloſa arbitrentur: Cæſar qui poſtea Dictator fuit, primus in Ædilitate munere patris funebri, omni apparatu harenæ argenteo uſus eſt: ferasque argenteis [9] vaſis inceſſere, tum primum viſum. Mox (quod etiam in municipiis æmulantur) C. Antonius ludos ſcena argentea fecit: item L. Muræna, & Cajus princeps in Circo pegma duxit, in quo fuere argenti pondo CXXIV. Claudius ſucceſſor ejus, cum de Britannia triumpharet, inter coronas aureas unam VII pondo habuit, quam contuliſſet Hiſpania citerior, alteram IX quam Gallia Comata, ſicut titulus indicavit. Hujus deinde ſucceſſor Nero, Pompeii theatrum operuit auro in unum diem, quod Tyridati regi Armeniæ oſtenderet: & quota pars ea apparatus fuit aureæ domus ambientis urbem? Auri in ærario populi Romani fuere, Sex. Iulio, L. Aurelio coss. ſeptem annis ante bellum Punicum tertium [10] pondo CCXXVII argenti nonagintaduo millia; & extra numerum CCC & LXXXXV. Item Sex. Iulio, L. Marcio COSS. hoc eſt, belli ſocialis initio,

IↃcccxlvi auri pondo. C. Cæſar primo introitu urbis, in civili bello, ſuo ex ærario protulit laterum aureorum xxvi millia, & in numerato pondo ccc: nec fuit aliis temporibus reſpublica locupletior. Intulit & Æmilius Paulus, Perſeo rege Macedonico devicto, prædam pondo trium millium: à quo tempore populus Romanus tributum pendere deſiit. Laquearia, quæ nunc & in privatis domibus auro teguntur, poſt Carthaginem everſam primo inaurata ſunt in Capitolio, Cenſura L. Mummii. Inde tranſiere in cameras: in parietes quoque, qui jam & ipſi tanquam vaſa inaurantur: cum ſua ætas varia de Catulo exiſtimaverit, quod tegulas æreas Capitolii inauraſſet primus. Inventores auri, ſicut metallorum fere omnium ſeptimo volumine diximus. Præcipuam gratiam huic materiæ fuiſſe arbitror, non colore, qui in argento clarior eſt, magisque diei ſimilis, & ideo militaribus ſignis familiarior, quoniam is longius fulget: manifeſto errore eorum, qui colorem ſiderum placuiſſe in auro arbitrantur, cum in gemmis aliisque rebus non ſit præcipuus. Nec pondere aut facilitate materiæ prælatum eſt cæteris metallis, cum cedat per utrumque plumbo: ſed quia rerum uni nihil igne deperit, tuto etiam in incendiis rogisque durante materia: quinimo quo ſæpius arſit, proficit ad bonitatem. Aurique experimentum ignis eſt, ut ſimili colore rubeat, quo ignis: atque ipſum obryzum vocant. Primum autem bonitatis argumentum eſt, quam difficilime accendi: præterea mirum, prunæ violentiſſime
II igni indomitum, palea citiſſime ardeſcere: atque ut purgetur, cum plumbo coqui. Altera cauſa pretii major, quam minimum uſu deteri, cum argento, ære, plumbo, lineæ producantur, ma-

nusque ſordeſcant decidua materia. Nec aliud laxius dilatatur, aut numeroſius dividitur, utpote cujus unciæ in ſeptingenas & quinquagenas pluresque bracteas, quaternum utrobique digitorum ſpargantur. Craſſiſſimæ ex his Præneſtinæ vocantur, etiamnum retinentes nomen, Fortunæ inaurato ibi fideliſſime ſimulacro: proxima bractea quæſtoria appellatur. Hiſpania ſtrigiles vocat auri parvulas maſſas, quod ſuper omnia ſolum in maſſa aut ramento capitur: cum cætera metallis reperta igni perficiantur, hoc ſtatim aurum eſt, conſummatamque materiam protinus habet, cum ita invenitur, hęc enim inventio ejus naturalis eſt: alia quam dicemus, coacta. Super cætera non rubigo ulla, non ærugo, non aliud ex ipſo quod conſumat bonitatem, minuatve pondus: jam contra ſalis & aceti ſuccos, domitores rerum, conſtantia: ſuperque omnia netur, ac texitur lanæ modo, & ſine lana. Tunica aurea triumphaſſe Tarquinium Priſcum Verrius tradit. Nos vidimus Agrippinam Claudii principis, edente eo navalis prælii ſpectaculum, aſſidentem ei, indutam paludamento, ex auro textili ſine alia materie. Attalicis verò jampridem intexitur, invento regum Aſiæ. Marmori & iis quæ candefieri non poſſunt, ovi candido illinitur: ligno glutini ratione compoſita, leucophoron vocant: quid ſit hoc, aut quemadmodum fiat, ſuo loco docebimus. Aes inaurari argento vivo, aut certe hydrargyro legitimum erat: de quibus, ut dicemus illorum naturam reddentes, excogitata fraus eſt: nanque æs cruciatur in primis, accenſumque reſtinguitur ſale, aceto, alumine: poſtea exarenatur; an ſatis recoctum ſit, ſplendore deprehendente; iterumque exhalatur igni, ut poſſit edomitum, miſtis pumice, alumine,

mine, argento vivo, inductas accipere bracteas. Alumen in purgando vim habet talem, qualem eſſe diximus plumbo.

CAP. IV. *Ratio naturalis inveniendi auri, & quando primum aurea ſtatua, & medicinæ ex auro.*

Aurum invenitur in noſtro orbe: ut omittamus Indicum, atque à formicis, aut gryphibus apud Scythas erutum. Apud nos tribus modis, fluminum ramentis, ut in Tago Hiſpaniæ, Pado Italiæ, Hebro Thraciæ, Pactolo Aſiæ, Gange Indiæ: nec ullum abſolutius aurum eſt, curſu ipſo trituque perpolitum: alio modo puteorum ſcrobibus effoditur, aut in ruina montium: quare utraque ratio dicetur. Aurum qui quærunt, ante omnia ſegullum tollunt: ita vocatur indicium: alveus, ubi id eſt, arenæque lavantur, atque ex eo quod reſedit, conjectura capitur; ut inveniatur aliquando in ſumma tellure protinus rara felicitate, ut nuper in Dalmatia principatu Neronis, ſingulis diebus etiam quinquagenas libras fundens, cum jam inventum in ſummo ceſpite. Alutationem vocant, ſi & auro ea tellus ſubeſt. Cæterum montes Hiſpaniæ aridi ſterileſque, & in quibus nihil aliud gignatur, huic bono coguntur fertiles eſſe. Quod puteis foditur, canalicium vocant, alii canalienſe, marmoris glareæ inhærens, non illo modo, quo in Oriente ſapphiro atque Thebaico, aliiſque in gemmis ſcintillat, ſed [12] micas amplexum marmoris. Hi venarum canales per marmor vagantur, & latera puteorum, & huc illuc, inde nomine invento, tellusque ligneis columnis ſuſpenditur. Quod effoſſum eſt, tunditur, lavatur, uritur, molitur in farinam. Nam quod ad pilas cudunt, apilaſcudem vocant: argentum, quod exit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

à fornacis ſudore: quæ è catino jactatur ſpurcitia, in omni metallo vocatur ſcoria: hæc in auro coquitur iterum & tunditur. Catini fiunt ex taſconio: hæc eſt terra alba ſimilis argillæ: neque enim alia afflatum ignemque & ardentem materiam tolerat. Tertia ratio opera vicerit Gigantum: cuniculis per magna ſpatia actis, cavantur montes ad lucernarum lumina: eadem menſura vigiliarum eſt, multisq; menſibus non cernitur dies: Arrugias id genus vocant: ſiduntque rimæ ſubito, & opprimunt operatios, ut jam minus temerarium videatur è profundo maris petere margaritas: tanto nocentiores fecimus terras. Relinquuntur ita fornices crebri mõtibus ſuſtinendis. Occurſant in utroque genere ſilices: hos igni & aceto rumpunt: ſæpius verò, quoniam in cuniculis vapor & fumus ſtrangulat, cædunt fracturis; CL libras ferri terram agentibus: egeruntq; humeris noctibus ac diebus per tenebras proximis tradentes: lucem noviſſimi cernunt. Si longior videtur ſilex, [13] latus ſequitur: foſſam ambit quiete. Tamen in ſilice facilius exiſtimatur opera: eſt nanq; terra ex quodam argillæ genere glareæ miſta (candidam vocant) prope inexpugnabilis: cuneis eam ferreis aggrediuntur, & iiſdem malleis: nihilque durius putant, niſi quod inter omnia auri fames duriſſima eſt. Peracto opere, cervices fornicum ab ultimo cædunt, dantque ſignum ruinæ, eamque ſolus intelligit in cacumine montis ejus pervigil: hic voce ictuve repente operarios revocari jubet, pariterq; ipſe devolat: mons fractus cadit à ſeſe longo fragore, qui concipi humana mente non poſſit, & flatu incredibili: ſpectant victores ruinam naturæ: nec tamen adhuc aurum eſt: nec ſciere eſſe, cum fodere: tantaque ad pericula evincenda fuit ſatis cauſæ, ſperare quod

cupe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cuperent. Alius par eſt labor, vel hoc majoris impendii, flumina ad lavandum hanc ruinam jugis montium ducere obiter à centeſimo plerunque lapide: corrugos vocant, à corrivatione, credo: nimirum & hic labor eſt. Præcepiſſe libramento oportet, ut fruaris quando influat: itaque altiſſimis partibus ducitur. Convallis & intervalla ſubſtructis canalibus junguntur. Alibi rupes inviæ cæduntur, ſedemque trabibus cavatæ præbere coguntur: is qui cædit, funibus pendet, ut procul intuentibus ſpecies nefaria quidem, ſed alitum fiat. Pendentes majore ex parte librant, & lineas itineri præfigunt: itaque inſiſtentis veſtigiis hominis locus non eſt. Manes trahuntur ad homines, ut vitium important: id genus terræ urion vocant: ergo per ſilices calculosve ducuntur, & urium evitant. Ad capita dejectus in ſuperciliis montium piſcinæ cavantur, ducenos pedes in quasq; partes, & in altitudinem denos: emiſſaria in his quina pedum quadratorum ternum fere linquuntur, & repleto ſtagno excuſſis obturamentis erumpit torrens tanta vi, ut ſaxa pervolvat. Alius etiamnum in plano labor: foſſæ, in quas profluat, cavantur: agogas vocant: eæ ſternuntur gradatim. Frutex eſt ulex roris marini ſimilis, aſper aurumque retinens; latera cluduntur tabulis, ac per prærupta ſuſpenduntur, canali ita profluente: de terra in mare: his de cauſis jam promovit Hiſpania in priore genere, aquæ exhauriuntur immenſo labore, ne occupent puteos; in hoc rigantur. Aurum arrugia quæſitum non coquitur, ſed ſtatim ſuum eſt. Inveniuntur ita maſſę, necnon in puteis etiam, denas excedentes libras: Palacras Hiſpani, alii palacranas: iidem quod minutum eſt, balucem vocant. Vlex ſiccatus uritur, & cinis ejus lavatur ſubſtrato cæſpite herboſo, ut

ſidat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſidat aurum. Vicena millia pondo ad hunc modum annis ſingulis Aſturiam atque Gallæciam & Luſitaniam præſtare quidam tradiderunt, ita ut plurimum Aſturia gignat: neque in alia parte terrarum tot ſeculis hæc fertilitas. Italiæ parcitum eſt vetere interdicto patrum, ut diximus: alioquin nulla fœcundior metallorum quoque erat tellus. Extat lex cenſoria Ictimulorum aurifodinæ, qua in Vercellenſi agro cavebatur, ne plus quinque M. hominum in opere publicani haberent. Aurum faciendi eſt etiam una ratio & auripigmento, quod in Syria foditur pictoribus, in ſumma tellure, auri colore, ſed fragile lapidum ſpecularium modo. Invitaveratque ſpes Cajum principem aviſſimũ auri, quamobrem juſſit excoqui magnum pondus: & plane fecit aurum excellens, ſed ita parvi ponderis, ut detrimentũ ſentiret, illud propter avaritiam expertus, quanquam auripigmenti libræ XIV permutarentur: nec poſtea tentatum ab ullo eſt. Omni auro ineſt argentum vario pondere, alibi dena, alibi octava parte. In uno tantum Galliæ metallo, quod vocant Albicrarenſe, XXXVI portio invenitur: ideo cæteris præeſt. Vbicunque quinta argenti portio eſt, electrum vocatur. Scrobes eæ reperiuntur in Canalienſi. Fit & cura electrum argento addito: quod ſi quintam portionem exceſſit, incudibus non reſiſtit. Et electro autoritas, Homero teſte, qui Menelai regiam auro, electro, argento, ebore fulgere tradit. Minervæ templum habet Lindos, inſulę Rhodiorum, in quo Helena ſacravit calicem ex electro: adjicit hiſtoria, mammæ ſuæ menſura. Electri natura eſt, ad lucernarum lumina clarius argento ſplendere: quod eſt nativum, & venena deprehendit: nanque diſcurrunt in calicibus arquus cæleſtibus ſimiles,
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cum igneo ſtridore, & gemina ratione prædicunt. Aurea ſtatua prima omnium nulla inanitate, & antequam ex ære aliqua illo modo fieret, quam vocant holoſphyraton, in templo Anaitidis poſita dicitur, quod in ſitu terrarum nomine hoc ſignificavimus, numine gentibus illis ſacratiſſimo: direpta eſt Antonii Parthicis rebus. Scitumque narratur dictum unius veteranorum Bononiæ, hoſpitali Divi Auguſti cœna, cum interrogaretur, eſſetne verum, eum qui primus violaſſet hoc numen, oculis membriſque captum expiraſſe? Reſpondit enim, tum maxime Auguſtum de crure ejus cœnare, ſeque illum eſſe, totumque ſibi cenſum ex ea rapina eſſe. Hominum primus & auream ſtatuam & ſolidam Gorgias Leontinus Delphis in templo ſibi poſuit, LXX circiter Olympiade: tantus erat docendæ oratoriæ artis quæſtus. Aurum plurimis modis pollet in remediis: vulneratiſque & infantibus applicatur, ut minus noceant, quæ inferantur, veneficia. Eſt & ipſi ſuperlato vis malefica, gallinarum quoque & pecorum fœturis: remedium eſt abluere illatum, & ſpargere eos, quibus mederi velis. Torretur & cum ſalis grumo, pondere triplici miſſo, & rurſum cum duabus ſalis portionibus, & una lapidis, quem ſchiſton vocant: ita virus tradit rebus una crematis in fictili vaſe, ipſum purum & incorruptum. Reliquus cinis ſervatus in fictili & ex aqua illitus, lichenas in facie ſanat: lomento eum convenit ablui. Fiſtulas etiam ſanat, & quæ vocantur hæmorroides. Quod ſi trito ſpuma adjiciatur, putria hulcera & tetri odoris emendat. Ex melle verò decoctum cum melanthio, & illitum umbilico, leviter ſolvit alvum. Verrucas curari eo M. Varro eſt autor.

CAP. V.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. V. *De chryſocolla, & medicina ex chryſocolla vi, & mirabilis natura ejus glutinandis inter ſe perficiendiſque metallis.*

Chryſocolla humor eſt in puteis, quos diximus, per venam auri defluens craſſeſcente limo rigoribus hybernis uſque in duritiam pumicis. Laudatiorem eandem in ærariis metallis, & proximam in argentariis fieri compertum eſt. Invenitur & in plumbariis, vilior etiam auraria. In omnibus autem iis metallis fit & cura multum infra naturalem illam, immiſſis in venam aquis leviter hyeme tota uſque in Iunium menſem, dein ſiccatis in Iunio & Iulio, ut plane intelligatur nihil aliud chryſocolla, quam vena putris: nativa duritia maxime diſtat, luteam vocant. Et tamen illa quoque herba, quam luteam appellant, tingitur. Natura eſt, quæ lino lanæve, ad ſuccum bibendum. Tunditur in pila, deinde tenui cribro ſecernitur: poſtea molitur, ac deinde tenuius ſic cribatur. Quicquid non tranſmeat, repetitur in pila, dein molitur. Pulvis ſemper in catinos digeritur, & ex aceto maceratur, ut omnis duritia ſolvatur: ac rurſus tunditur, dein lavatur in conchis, ſiccaturque. Tunc tingitur alumine ſchiſto & herba ſupra dicta, pingiturque, antequam pingat. Refert, quam bibula dociliſque ſit: nam niſi rapuit colorem, adduntur & ſchytanum atque turbyſtum: ita vocant medicamenta ſorbere cogentia. Cum tinxere pictores, orobitin vocant, ejuſque duo genera faciunt: luteam, quæ ſervatur in lomentum, & liquidam globulis ſudore reſolutis: hæc utraque genera in Cypro fiunt: laudatiſſima in Armenia, ſecunda in Macedonia: largiſſima in Hiſpania. Summa commendationis eſt, ut colorem herbæ ſegetis læte virentis quam ſimillime reddat. Viſumque jam

jam eſt Neronis principis ſpectaculis harenam circi chryſocolla ſterni, cum ipſe concolori panno aurigaturus eſſet, introducta opificum turba. Tribus eam generibus diſtinguunt: aſperam, quæ taxatur in libras XVII mediam, quæ denariis quinis: attritam, quam & herbaceam vocant, quæ X. III. ſublinunt autem harenoſam, priuſquam inducant, atramento & Paratonio: hæc ſunt tenacia ejus & colori blanda. Parætonium, quoniam eſt natura pinguiſſimum, & propter lævorem tenaciſſimum, atramento aſpergitur, ne Parætonii candor pallorem chryſocollæ afferat. Luteam putant à lutea herba dictam, quam ipſam cæruleo ſubtritam, pro chryſocolla inducunt, viliſſimo genere atque fallaciſſimo. Vſus chryſocollæ & in medicina eſt ad purganda vulnera cum cera & oleo: eadem per ſe arida ſiccat & contrahit. Datur & in angina, orthopnœave, miſcenda cum melle: concitat vomitiones: miſcetur & collyriis ad cicatrices oculorum: ac viridibus emplaſtris, ad dolores mitigandos, & cicatrices trahendas. Hanc chryſocollam Medici aceſin appellant, quæ non eſt orobitis. Chryſocollam & aurifices ſibi vendicant agglutinando auro: & inde omnes appellatam ſimiliter utentes dicunt. Temperatur autem ea Cypria ærugine, & pueri impubis urina, addito nitro: teritur Cyprio in ære in Cypriis mortariis: ſanternam vocant noſtri. Ita ferruminatur aurum, quod argentoſum vocant: ſignumque eſt, ſi addita ſanterna niteſcit: e diverſo æroſum contrahit ſe hebetaturque, & difficulter ferruminatur. Ad id glutinum fit, auro, & ſeptima parte argenti ad ſupra dicta additis, unaque contritis. Contexti par eſt reliqua circa hoc, ut univerſa naturæ contingat admiratio: auri glu-

tinum

tinum eſt tale: argilla ferro, cadmia æris maſſis, alumen laminis, reſina plumbo & marmori: ſed plumbum nigrum albo jungitur, ipſumque album ſibi oleo: item ſtannum æramentis, ſtanno argentum. Pineis optime lignis æs ferrumque funditur; ſed & Ægyptia papyro; paleis aurum. Calx aqua accenditur, & Thracius lapis, idemque oleo reſtinguitur. Ignis autem aceto maxime, & viſco, & ovo: terra minime flagrat. Carboni major vis exuſto, iterumque flagranti.

CAP. VI. *De argento, & argento vivo, & ſtibio, ſive alabaſtro, & ſcoria argenti, & de ſpuma argenti.*

Ab his argenti metalla dicantur, quæ ſequens inſania eſt. Non niſi in puteis reperitur, nullaque ſui ſpe naſcitur, nullis, ut in auro, lucentibus ſcintillis. Terra eſt alia rufa, alia cineracea: excoqui non poteſt, niſi cum plumbo nigro, aut cum vena plumbi: Galænam vocant, quæ juxta argenti venas plerunque reperitur. Et eodem opere ignium deſcendit pars in plumbum, argentum autem ſuperne innatat, ut oleum aquis. Reperitur in omnibus pene provinciis, ſed in Hiſpania pulcherrimum: id quoque in ſterili ſolo, atque etiam montibus: & ubicunque una inventa vena eſt, non procul invenitur alia: hoc quidem & in omni ferè materia: unde metalla Græci videntur dixiſſe. Mirum, adhuc per Hiſpanias ab Annibale inchoatos puteos durare, ſua ab inventoribus nomina habentes. Ex queis Bebelo appellatur hodieque, qui CCC pondo Annibali ſubminiſtravit in dies, ad mille quingentos jam paſſus cavato monte, per quod ſpatium Aquitani ſtantes diebus noctibusque egerunt aquas, lucernarum menſura, amnemque faciunt. Argenti vena, quæ in ſummo reperta eſt,

eſt, crudaria appellatur. Finis antiquis fodiendi ſolebat eſſe alumen inventum: ultra nihil quærebatur. Nuper inventa æris vena infra alumen alba, nullum finem ſpei fecit. Odor ex argenti fodinis inimicus omnibus animalibus, ſed maxime canibus. Aurum argentumque quo mollius, eo pulchrius. Lineas ex argento nigras produci plerique mirantur. Eſt & lapis in his venis, cujus vomica liquoris æterni argentum vivum appellatur, venenum rerum omnium. Exeſt ac perrumpit vaſa, permanens tabe dira: omnia ei innatant, præter aurum: id unum ad ſe trahit: ideo & optime purgat, cæteras ejus ſordes expuens crebro jactatu fictilibus in vaſis, ita vitiis abjectis, ut ipſum ab auro diſcedat: in pelles ſubactas effunditur, per quas ſudoris vice defluens, purum relinquit aurum. Ergo & cum æra inaurantur, ſublitum bracteis pertinaciſſime retinet: verum pallore detegit ſimplices aut prætenues bracteas: quapropter id furtum quærentes, ovi liquore candido uſum eum adulteravere: mox & hydrargyro, de quo ſuo dicemus loco. Et aliâs argentum vivum non largum inventum eſt. In iiſdem argenti metallis invenitur, ut proprie dicamus, ſpumæ lapis candidæ nitentisque, non tamen tranſlucentis, ſtimmi appellant, alii ſtibium, alii alabaſtrum, alii
14 larbaſon. Duo ejus genera, mas & fœmina: magis probant fœminam: horridior eſt mas, ſcabriorque & minus ponderoſus, minusq; radians, & harenoſior: fœmina contra nitet, friabilis, fiſſurisque non globis, dehiſcens. Vis ejus adſtringere & refrigerare, principalis autem circa oculos: nanque ideo etiam plerique platyophthalmon id appellavere, quoniam in callibrepharis mulierum dilatet oculos. Et fluxiones inhibet oculorum exhul-

exhulcerationesque farina ejus ac thuris, gummi admiſto. Siſtit & ſanguinem è cerebro defluentem. Efficacior & contra recentia vulnera, & contra veteres canum morſus inſperſa farina: & contra ambuſta igni, cum adipe ac ſpuma argenti ceruſſaque & cera. Vritur autem offis bubuli fimi circunlitum in clibanis: reſtinguitur mulierum lacte, teriturque in mortariis, admiſta aqua pluviali: ac ſubinde turbida transfunditur in æreum vas, & mundatur nitro: fæx ejus intelligitur plumboſiſſima, quæque ſubſidit in mortario abjiciturque. Dein vas, in quo turbida transfuſa ſunt, opertum linteo per noctem relinquitur, & poſtero die, quod innatat, effunditur, ſpongiaque tollitur: Quod ibi ſubſidit, flos intelligitur, ac linteolo interpoſito in Sole ſiccatur, non ut perareſcat: iterumque in mortario teritur, & in paſtillos dividitur. Ante omnia autem urendi modus neceſſarius eſt, ne plumbũ fiat. Quidam non fimo utuntur coquentes, ſed adipe: alii tritum in aqua triplici linteo ſaccant, fæcemque abjiciunt, idque quod defluxit, transfundunt, quicquid ſubſidat colligentes, emplaſtris quoq; & collyriis miſcent. Scoriam in argento Græci vocant helcyſma: vis ejus adſtringere & refrigerare corpora: additur emplaſtris ut molybdæna, de qua dicemus in plumbo, cicatricibus maxime glutinandis, & contra teneſmos, dyſenteriasque, infuſa clyſteribus cum myrteo oleo. Addunt & in medicamenta, quæ vocant liparas, ad excreſcentia hulcerum, aut ex attritu facta, aut in capite manantia. Fit in iiſdem metallis & quæ vocatur ſpuma argenti: genera ejus tria: optima, quam chryſitin vocant: ſecunda, quam argiritin: tertia, quam molybditin: & plerunque omnes hi colores in eiſdem tubulis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bulis inveniuntur: probatiſſima eſt Attica, proxima Hiſpanienſis. Chryſitis ex vena ipſa fit, argyritis ex argento, molybditis plumbi ipſius fuſura, quæ fit Puteolis, & inde habet nomen. Omnis autem fit excocta ſua materia ex ſuperiori catino defluens in inferiorem, & ex eo ſublata veruculis ferreis, atque in ipſa flamma convoluta veruculo, ut ſit modici ponderis. Eſt autem, ut ex nomine ipſo intelligi poteſt, ferveſcentis & futuræ materiæ ſpuma. Diſtat à ſcoria, quo poteſt ſpuma à fæce diſtare. Alterum purgantis ſe materiæ, alterum purgatæ vitium eſt. Quidam duo genera faciunt ſpumæ, quæ vocant [15] ſterelytida & peumenem: tertium molybdænam, in plumbo dicendam. Spuma ut ſit utilis, iterum coquitur, confractis tubulis ad magnitudinem [16] anulorum: ita accenſa follibus, ad ſeparandos carbones cineremque abluitur aceto aut vino, ſimulque reſtinguitur. Quod ſi ſit argyritis, ut candor ei detur, magnitudine fabæ confracta, in fictili coqui jubetur ex aqua, addito in linteolis tritico & hordeo novis, donec ea purgentur. Poſtea ſex diebus terunt in mortariis, ter die abluentes aqua frigida: & cum deſinant, calida, addito ſale foſſili, in libram ſpumæ obolo: noviſſimo die condunt in plumbeo vaſe. Alii cum faba candida ac ptiſana coquunt, & in Sole ſiccant: alii in lana candida cum faba, donec lanam non denigrent: tunc ſalem foſſilem adjiciunt, ſubinde aqua mutata, ſiccantque diebus XL calidiſſimis æſtatis. Necnon in ventre ſuillo in aqua coquunt, exemptamque nitro fricant, &, ut ſupra, terunt in mortariis cum ſale. Sunt qui non coquant, ſed cum ſale terant, & adjecta aqua abluant. Vſus ejus ad collyria, & litu ad muliebrium cicatricum fœditates tollendas maculaſque, & abluen-

& abluendum capillum. Vis autem ſiccare, mollire, refrigerare, temperare, purgare, explere hulcera, tumores lenire. Talibusque emplaſtris ſupra dictis ignes etiam ſacros tollit cum ruta myrtoque & aceto. Itemq; perniones cum [17] myrtis & cera.

CAP. VII. *De minio, quantæ autoritatis fuerit apud Romanos, ac inventione ejus, & cinnabaris ratione in picturis & medicina: de generibus minii, & ratione ejus in picturis.*

Invenitur in argentariis metallis minium quoque, & nunc inter pigmenta magnæ autoritatis, & quondam apud Romanos non ſolum maximę, ſed etiam ſacræ. Enumerat autores Verrius, quibus credere ſit neceſſe, Iovis ipſius ſimulacri faciem diebus feſtis minio illini ſolitam, triumphantumq; corpora: ſic Camillum triumphaſſe: hac religione etiam nunc addi in unguenta cœnę triumphalis, & à Cenſoribus in primis Iovem miniandum locari. Cujus rei quidem cauſam miror: quanquam & hodie id experti conſtat Æthiopum populis, totosque eo tingi proceres, huncque ibi Deorum ſimulacris colorem eſſe. Quapropter diligentius perſequemur omnia de eo. Theophraſtus xc annis ante Praxibulum Athenienſium magiſtratum (quod tempus exit in urbis noſtrę CCXLIX annum) tradit inventum minium à Callia Athenienſe, initio ſperante aurum poſſe excoqui harena rubente in metallis argenti: hanc fuiſſe originem ejus. Reperiri autem jam tum in Hiſpaniis, ſed durum & harenoſum: item apud Colchos in rupe quadam inacceſſa, ex qua jaculantes decuterent: id eſſe adulterum: optimum vero ſupra Epheſum Cilbianis agris. Harenam cocci colorem habere: hanc teri, dein lavari, farinam, & quod ſub-

ſidat,

ſidat, iterum lavari. Differentiam artis eſſe, quod alii minium faciunt prima lotura: apud alios id eſſe dilutius, ſequentis autem loturæ optimum. Autoritatem colori fuiſſe non miror: jam enim Trojanis temporibus rubrica in honore erat, Homero teſte, qui naveis ea commendat, alias circa picturas pigmentaque rarus. Milton vocant Græci minium, quidam cinnabari: unde natus error, Indico cinnabaris nomine: ſic enim appellant illi ſaniem draconis eliſi elephantorum morientium pondere, permiſto utriusque animalis ſanguine, ut diximus. Neque alius eſt color, qui in picturis proprie ſanguinem reddat: illa cinnabaris antidotis medicamentisque utiliſſima eſt: at hercule Medici quia cinnabarin vocant, pro ea utuntur hoc minio, quod venenum eſſe paulo mox docebimus. Cinnabari veteres, quæ etiam nunc vocant monochromata, pingebant: pinxerunt & Epheſio minio, quod derelictum eſt, quia curatio magni operis erat: præterea utrunque nimis acre exiſtimatur: ideo tranſiere ad rubricam, & ſinopidem, de quibus ſuis locis dicam. Cinnabaris adulteratur ſanguine caprino, aut ſorbis tritis: pretium ſynceræ nummi quinquaginta. Iuba minium naſci & in Carmania tradit: Hermogenes & in Æthiopia: ſed neutro ex loco invehitur ad nos, nec ferè aliunde, quam ex Hiſpania. Celeberrimum ex Siſaponenſi regione in Bætica, miniario metallo vectigal populi Romani, nullius rei diligentiore cuſtodia: non licet id ibi perficere, excoquique: Romam perfertur vena ſignata, ad dena millia ferè pondo annua: Romæ autem lavatur, in vendendo pretio ſtatuta lege, ne modum excederet LXX in libras. Sed adulteratur multis modis, unde præda ſocietati: nanq; eſt alterum genus in omnibus

bus ferè argentariis, itemque plumbariis metallis quod fit exuſto lapide venis permiſto, non ex illo, cujus vomicam argentum vivum appellavimus (is enim & ipſe in argentum excoquitur) ſed ex aliis ſimul repertis. Steriles etiam plumbi deprehenduntur, ſuo colore, nec niſi in fornacibus rubeſcentes, exuſtiq; tunduntur in farinam: & hoc eſt ſecundarium minium, perquam paucis notum, multum infra naturales illas harenas. Hoc ergo adulteratur minium in officinis ſociorum: item Scyrico: quonam modo Scyricum fiat, ſuo loco dicemus. Sublini autem Scyrico nimium compendii ratio demonſtrat. Et alio modo pingentium furto opportunum eſt, plenos ſubinde abluentium penicillos: ſidit autem in aqua, conſtatque furantibus. Syncero cocci nitor eſſe debet: ſecundarii autem ſplendor in parietibus ſentit uliginem: quanquam hoc rubigo quædam metalli eſt. Siſaponenſibus autem miniariis ſuæ venæ arena ſine argento excoquitur. Auri modo probatur: auro candente fucatum nigreſcit: ſyncerum retinet colorem. Invenio & calce adulterari: ac ſimili ratione ferri candentis lamina, ſi non ſit aurum, deprehendi illico. Solis atque Lunæ contactus inimicus: remedium, ut parieti ſiccato cera Punica cum oleo liquefacta candens ſetis inducatur, iterumque admotis gallæ carbonibus aduratur ad ſudorem uſque: poſtea candelis ſubigatur: ac deinde linteis puris, ſicut & marmora niteſcunt. Qui minium in officinis poliunt, faciem laxis veſicis illigant, ne in reſpirando pernicialem pulverem trahant, & tamen ut per illas ſpectent. Minium in voluminibus quoque ſcriptura uſurpatur, clarioresque literas, vel in auro, vel in marmore etiam in ſepulcris facit.

CAP. VIII.

CAP. VIII. *De hydrargyro, de argento inaurando, de coticulis in argenti generibus, & experimentis.*

Ex ſecundario invênit vita & hydrargyrum in vicem argenti vivi, paulo ante dilatum. Fit autem duobus modis: æreis mortariis piſtillisque trito minio ex aceto: aut patinis fictilibus impoſitum ferrea concha, calice coopertum, argilla ſuperillita: dein ſub patinis accenſum follibus continuo igni, atque ita calicis ſudore deterſo, qui fit argenti colore & aquæ liquore: idem guttis dividi facilis, & lubrico humore confluere. Quod cum venenum eſſe conveniat, omnia quæ de minio in medicinæ uſu traduntur, temeraria arbitror: præterquam fortaſſe, quod illitum capiti ventrive, ſanguinem ſiſtit, dum ne quid penetret in viſcera, ac vulnus attingat: aliter utendum non equidem cenſeam. Hydrargyro argentũ inauratur ſolum nunc prope, cum & in æra ſimili modo duci debeat. Sed eadem fraus, quæ in omni vitæ parte ingenioſiſſima eſt, viliorem excogitavit materiam, ut docuimus. Auri argentique mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non ſolitus inveniri, niſi in flumine Tmolo, ut auctor eſt Theophraſtus: nunc vero paſſim, quem alii Heraclium, alii Lydium vocant. Sunt autem modici, quaternas uncias longitudinis, binasque latitudinis non excedentes. Quod à Sole fuit in his, melius, quam quod à terra. His coticulis periti, cum è vena ut lima rapuerint experimentum, protinus dicunt quantum auri ſit in ea, quantum argenti vel æris, ſcrupulari differentia, mirabili ratione, non fallente. Argenti duæ differentiæ: batillis ferreis candentibus ramento impoſito, quod candidum permaneat, probatur: proxima

bonitas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bonitas rufo, nulla nigro. Sed experimento quoque fraus intervenit: ſervatis in virorum urina batillis, inficitur ita ramentum obiter dum uritur, candoremque mentitur. Eſt aliud experimentum politi, & in halitu hominis, ſi ſudet protinus, nubemque diſcutiat.

CAP. IX. *De ſpeculis & Ægyptio argento.*

Laminas duci, & ſpecula fieri non niſi ex optimo poſſe creditum fuerat: id quoque jam fraude corrumpitur. Sed natura mira eſt imagines reddendi, quod repercuſſo aëre atque in oculos regeſto fieri convenit. Eadem vi in ſpeculis uſu polita craſſitudine, paulumque propulſa dilatatur in immenſum magnitudo imaginum: tantum intereſt, repercuſſum illum reſpuat, an excipiat. Quinetiam pocula ita figurantur, [18] expulſis intus crebris ceu ſpeculis, ut vel uno intuente, populus totidem imaginum fiat. Excogitantur & monſtrifica, ut in templo Smyrnæ dicata: id evenit figura materiæ. Plurimumque refert concava ſint & poculi modo, an parmæ Threcidicæ, media depreſſa an elata, transverſa an obliqua, ſupina an recta, qualitate excipientis figuræ torquente venientes umbras. Nec enim eſt aliud illa imago, quam [19] digeſta claritas materiæ excipientis umbram. Atque ut omnia de ſpeculis peragantur hoc loco, optima apud majores fuerant Brundiſina, ſtanno & ære miſtis. Prælata ſunt argentea: primus fecit Praxiteles Mag. Pompeii ætate. Nuper credi cœptum, certiorem imaginem reddi, auro appoſito averſis. Tingit & Ægyptus argentum, ut in vaſis Anubem ſuum ſpectet, pingitque, non cælat, argentum. Tranſit inde materia & ad triumphales ſtatuas, mirumque creſcit pretium fulgoris excæcati. Id autem fit hoc modo: miſcentur argento,

tertia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tertia pars æris Cyprii tenuiſſimi, quod coronarium vocant, & ſulphuris vivi, quantum argenti: conflantur ita in fictili circunlito argilla: modus coquendi, donec ſeipſa opercula aperiant. Nigreſcit & ovi indurati luteo, ut tamen aceto & creta deteratur. Miſcuit denario Triumvir Antonius ferrum: miſcuit æri falſæ monetæ. Alii è pondere ſubtrahunt; cum ſit juſtum LXXXIV è libris ſignari. Igitur ars facta denarios probare, tam jucunda lege plebi, ut Mario Gratidiano vicatim togatas ſtatuas dicaverit. Mirumque, in hac artium ſola vitia diſcuntur, & falſi denarii ſpectatur exemplar, pluribusque veris denariis adulterinus emitur.

CAP. X. *De immodica pecunia, & quorum maximæ opes fuerint, & quando primum populus Romanus ſtipem ſparſerit.*

Non erat apud antiquos numerus ultra centum millia: itaque & hodie multiplicantur hæc, ut decies centena millia, aut ſæpius dicantur. Fœnus hoc fecit, nummusque percuſſus: & ſic quoq; æs alienum etiamnum appellatur. Poſtea Divites cognominati. dum modo notum ſit, eum qui primus acceperit hoc cognomen, decoxiſſe creditoribus ſuis. Ex eadem gente M. Craſſus negabat locupletem eſſe, niſi qui redditu annuo legionem tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertiûm M M. poſſedit, Quiritium poſt Syllam ditiſſimus: nec fuit ſatis, niſi totum Parthorum eſuriſſet aurum: atq; ut nomen quidem [21] optimi occupaverit (juvat enim inſectari inexplebilem iſtam habendi cupidinem) multos poſtea cognovimus ſervitute liberatos opulentiores, pariterque tres Claudii principatu, Pallantem, Calliſtum, & Narciſſum. Atque ut hi omittantur, tanquam adhuc rerum potiantur, C. Aſinio Gallo, C. Marcio Cenſorino Coſs.

ad VI Kalend. Februar. C. Cæcilius Claudius Iſidorus teſtamento ſuo edixit, quamvis multa civili bello perdidiſſet, tamen relinquere ſervorum quatuor millia centum XVI juga boum tria millia ſexcenta, reliqui pecoris CC quinquaginta ſeptem millia: in numerato H-S DC. Funerari ſe juſſit H-S XI. Congerant excedentes numerum opes, quota tamen portio erunt Ptolemæi? quem Varro tradit Pompeio res gerente circa Iudæam, octona millia equitum ſua pecunia toleraviſſe: mille convivas, totidem aureis potoriis, mutantem vaſa cum ferculis, ſaginaſſe. Quoto verò ille ipſe (neque enim de regibus loquor) portio fuit Pythii Bithyni, qui platanum auream, vitemque nobilem illam Dario regi donavit: Xerxis copias, hoc eſt ſepties centena LXXXVIII millia hominum excepit epulo, ſtipendium quinq; menſium frumentumque pollicitus, ut è quinque liberis, ſenectuti ſuæ in delectu unus ſaltem concederetur. Hunc quoque ipſum aliquis comparet Crœſo regi. Quæ (malum) amentia eſt, id in vita cupere, quod aut etiam ſervis contigerit, aut ne in regibus quidem invenerit finem? Populus Romanus ſtipem ſpargere cœpit, Sp. Poſthumio, Q. Marcio Coss. tanta abundantia pecuniæ erat, ut eam conferret L. Scipioni, ex qua is ludos fecit. Nam quod Agrippæ Menenio ſextantes æris in funus contulit, honoris id neceſſitatisque propter paupertatem Agrippæ, non largitionis eſſe dixerim.

CAP. XI. *De luxuria & frugalitate in vaſis, & lectis argenteis, & quando lances immodicæ factæ.*

Vaſa ex argento mira inconſtantia humani ingenii variat, nullum genus officinæ diu probando, nunc Furniana, nunc Clodiana, nunc Gratiana (etenim

(etenim tabernas menſis adoptavimus) nunc anaglypta, in aſperitatemque exciſa, circa linearum picturas quærimus. Iam verò & menſas repoſitoriis imponimus, & ad ſuſtinenda obſonia interradimus latera, & intereſt quamplurimum lima perdiderit. Vaſa coquinaria ex argento Calvus Orator fieri queritur? at nos carrucas ex argento cælare invenimus. Noſtraque ætate Poppæa conjunx Neronis principis delicatioribus jumentis ſuis ſoleas ex auro quoque induere ſolebat. Libras XXXII argenti Africanus ſequens hæredi reliquit: idemque cum de Pœnis triumpharet, quater milies CCCCLXX millia pondo tranſtulit. Hoc argenti tota Carthago habuit, illa terrarum æmula, quod nunc in menſarum eſt apparatu. Poſtea victa Numantia & deleta, idem Africanus in triumpho militibus XVII millia pondo dedit. O viros illo imperatore dignos, quibus hoc ſatis fuit. Frater ejus Allobrogicus primus omnium mille pondo habuit. At Livius Druſus in Tribunatu plebis XI millia. Nam propter quinque pondo notatum à Cenſoribus triumphalem ſenem, fabuloſum jam videtur. Item Catum Ælium, cum legati Ætolorum in Conſulatu prandentem in fictilibus adiſſent, miſſa ab his vaſa argentea non accepiſſe, neque aliud habuiſſe argenti ad ſupremum vitæ diem, quam duo pocula, quæ L. Paulus ſocer ei ob virtutem devicto Perſeo rege donaſſet. Invenimus legatos Carthaginienſium dixiſſe, nullos hominum inter ſe benignius vivere, quam Romanos: eodem enim argento apud omnes cœnitaviſſe ipſos. At Hercules Pompeium Paulinum Arelatenſis equitis Romani filium, paterna quoque gente pulſum, quod XII pondo argenti habuiſſet apud exercitum, ferociſſimis gentibus oppoſitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

poſitum ſcimus. Lectos verò mulierum jam pridem totos operiri argento, & triclinia quædam, quibus argentum addidiſſe primus traditur Carvilius Pollio eques Romanus, non ut operiret, aut Deliaca ſpecie faceret, ſed Punica: idem & aureos fecit. Nec multo poſt argentei Deliacos imitati ſunt. Quæ omnia expiavit bellum civile Syllanum: paulo enim antè hæc facta ſunt, lancesque è centenis libris argenti, quas tunc ſuper quingentas numero Romæ fuiſſe conſtat, multosque ob eas proſcriptos dolo concupiſcentium. Erubeſcant Annales, qui bellum civile illud talibus vitiis imputavere: noſtra ætas fortior fuit: Claudii principatu ſervus ejus Druſillanus cognomine Rotundus, diſpenſator Hiſpaniæ citerioris quingenariam lancem habuit, cui fabricandæ officina prius exædificata fuerat: & comites ejus octo quinquaginta librarum: quæſo ut quam multi eas conſervi ejus inferrent, aut quibus cœnantibus? Cornelius Nepos tradit ante Syllæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuiſſe argentea: repoſitoriis argentum addi ſua memoria cœptum Feneſtella dicit, qui obiit noviſſimo Tiberii Cæſaris principatu: ſed & teſtudinea tum in uſum veniſſe: ante ſe autem paulò lignea rotunda ſolida: nec multo majora, quam menſas fuiſſe: ſe quidem puero, quadrata, & compacta, aut acere operta, aut citro cœpiſſe: mox additum argentum in angulis, lineasque per commiſſuras: tympana verò ſe juvene appellata ſtateras, & lances, quas antiqui magidas appellaverant. Nec copia tantum argenti fuerit vitæ, ſed validius pene manupretium: idque jam pridem, ut ignoſcamus nobis: Delphinos quinis millibus ſeſtertiis in libras emptos C. Gracchus habuit. L. verò Craſſus Orator duos ſcyphos Mentoris

attifi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

artificis manu cælatos ſeſtertiis c. Confeſſus tamen eſt, nunquam ſe his uti propter verecundiam auſum: conſtat eundem VI millibus ſeſtertiis in ſingulas libras vaſa empta habuiſſe. Aſia primum devicta luxuriam miſit in Italiam: ſiquidé L. Scipio tranſtulit in triumpho argenti cælati pondo millia quadringenta L. Et vaſorum aureorum pondo centum millia, anno conditæ urbis quingenteſimo ſexageſimoquinto. Eadem Aſia domita multo etiam gravius afflixit mores, inutiliorque victoria illa hæreditas Attalo rege mortuo fuit: tum enim hæc emendi Romæ in auctionibus regiis verecundia exempta eſt, urbis anno IɔCXXVI mediis LVI annis erudita civitate amare etiam, non ſolum admirari, opulentiam externam: immenſo & Achaicæ victoriæ momento ad impellendos mores, quæ & ipſa hoc intervallo, anno urbis IɔCVIII parta, ſigna & tabulas pictas invexit, ne quid deeſſet. Pariterque luxuria nata eſt, & Carthago ſublata, ita congruentibus fatis, ut liberet amplecti vitia, & liceret peccare, & dignatione hinc alicui veterum: C. Marius poſt victoriam Cimbricam cantharis potaſſe Liberi patris exemplo traditur, ille arator Arpinas, & manipularis Imperator.

CAP. XII. *De ſtatuis argenteis, & cælatura argenti, & cæteris quibuſdam.*

Argenti uſum in ſtatuas primum ad honorem Divi Auguſti adulatione temporum tranſiſſe, falſo exiſtimatur. Iam enim triumpho Magni Pompeii reperimus tranſlatam Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argenteam ſtatuam: item Mithridatis Eupatoris & currus aureos argenteosque. Argentum ſuccedit ex re aliquando & auro, luxu fœminarũ plebis compedes ſibi ex eo facientium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quas induere aureas mos tritior vetat. Vidimus & ipſi Arellium Fuſcum motum equeſtri ordine ob inſignem calumniam, cum celebritate aſſectarentur adoleſcentium ſcholæ, ex argento annulos habentem. Et quid hæc attinet colligere, cum capuli militum, ebore etiam faſtidio, cælentur argento, vaginæ batillis, balthei laminis crepitent. Iam verò pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento; fœminæ laventur, & niſi argentea ſolia faſtidiant; eademque materia & cibis & probris ſerviat. Videret hæc Fabricius, & ſtratas argento mulierum balineas, ita ut veſtigio locus non ſit, cum viris lavantium: Fabricius, inquam, qui bellicoſos Imperatores plus quam pateram & ſalinum ex argento habere vetabat: videret hinc dona fortium fieri, aut in hæc frangi. Heu mores, Fabricii nos pudet. Mirum, in auro cælando inclaruiſſe neminem, argento multos: maxime tamen laudatus eſt Mentor, de quo ſupra diximus. Quatuor paria denique ab eo omnino facta ſunt: ac jam nullum extare dicitur: Epheſiæ Dianæ templum jacet, Capitolium incendiis. Varro & æreum ſignum ejus habuiſſe ſcripſit. Proximi ab eo in admiratione Acragas, & Boethus, & Mys fuere: extant hodie omnium opera in inſula Rhodiorum: Boethi apud Lyndiam Minerva: Acragantis in templo Liberi patris in ipſa Rhodo, Bacchæ Centaurique cælati in ſcyphis: Myos in eadem æde & Silenus, & Cupidines: Acragantis & venatio in ſcyphis magnam famam habuit. Poſt hos celebratus eſt Calamis & Antipater, quique Satyrum in phiala gravatum ſomno collocaviſſe verius, quam cælaſſe dictus eſt, Stratonicus. Mox Cyzicenus Tauriſcus. Item Ariſton & Eunicus Mitylenæi laudantur, & Hecatæus: & circa Magni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

gni Pompeii ætatem Praxiteles, Poſidonius Epheſius, Lædus Stratiates, qui prælia armatosque cælavit: Zopirus, qui Areopagitas & judicium Oreſtis in duobus ſcyphis, H-S XII æſtimatis. Fuit dein Pytheas, cujus binæ unciæ viginti vænierunt: Vlyxes & Diomedes erant in phialæ emblemate, Palladium ſurripientes. Fecit idem & cocos magiriſcia appellatos, parvulis potoriis, ſed è quibus ne exempla quidem liceret exprimere, tam opportuna injuriæ ſubtilitas erat. Habuit & Teucer cruſtarius famam: ſubitoque ars hæc ita exolevit, ut ſola jam vetuſtate cenſeatur, uſque adeo attritis cælaturis, ne figura diſcerni poſſit, autoritas conſtet. Argentum medicatis aquis inficitur, atque etiam afflatu ſalſo, ſicut in mediterraneis Hiſpaniæ. In argenti & auri metallis naſcuntur etiamnum pigmenta, ſil & cæruleum. Sil propriè limus eſt: optimum ex eo, quod Atticum vocatur. Pretium in libras XXXII: proximum marmoroſum ſub dimidio Attici pretio. Tertium genus eſt preſſum, quod alii Scyricum vocant ex inſula Scyro. Iam quidem & ex Achaia, quo utuntur ad picturæ umbras. Pretium in libras hujus H-S bini. Dipondiis vero detractis, quod lucidum vocant, è Gallia veniens. Hoc autem & Attico ad lumina utuntur: ad abacos, non niſi marmoroſo, quoniam marmor in eo reſiſtit amaritudini calcis. Effoditur & ad XX ab urbe lapidem in montibus: poſtea uritur, preſſum appellantibus qui adulterant. Sed eſſe falſum exuſtumque amaritudine apparet, quoniam reſolutum in pulverem eſt.

CAP. XIII. *De ſile, & cæruleo, & Neſtoriano: & cœlo, & quod non omni anno æqualiter ſpecies vendantur.*

Sile pingere inſtituere primi Polygnotus & My-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

con, Attico duntaxat : hoc ſecuta ætas ad lumina uſa eſt : ad umbras autem Scyrico & Lydio. Lydium Sardibus emebatur, quod nunc obmutuit. Cæruleum harena eſt : hujus genera tria fuere antiquitus : Ægyptium, quod maxime probatur : Scythicum, hoc diluitur facile : cumque teritur, in IV colores mutatur, candidiorem nigrioremve, craſſiorem tenuioremve : præfertur huic etiamnum Cyprium. Acceſſit his Puteolanum & Hiſpanienſe, harena ibi confici cœpta : tingitur autem omne, & in ſua coquitur herba, bibitque ſuccum : reliqua confectura eadem quæ chryſocollæ. Ex cæruleo fit quod vocatur lomentum : perficitur id lavando terendoque, & hoc eſt cęruleo candidius. Pretia ejus, XXIII in libras cærulei XVIII. Vſus in creta, calcis impatiens : nuper acceſſit & Neſtorianum ab autore appellatum : fit ex Ægyptii leviſſima parte : pretium ejus XL in libras. Idem & Puteolani uſus, præterquam ad feneſtras : vocant cœlon. Non pridem apportari & Indicum eſt cœptum, cujus pretium XVII in libras : ratio in pictura ad inciſuras, hoc eſt, umbras dividendas ab lumine. Eſt & viliſſimum genus lomenti, quidam tritum vocant, quinis aſſibus æſtimatum. Cærulei ſynceri experimentum in carbone ut flagret : fraus viola arida decocta in aqua, ſuccoque per linteum expreſſo in cretam Eretriam. Vis ejus in medicina, ut purget hulcera : itaque & emplaſtris adjiciunt : item cauſticis. Teritur difficillime ſil : in medendo leviter mordet, aſtringitque & explet hulcera : utitur in fictilibus, ut proſit. Pretia rerum, quæ uſquam poſuimus, non ignoramus alia in aliis locis eſſe, & omnibus pene annis mutari, prout navigationes conſtiterint, aut ut quisque mercatus ſit, aut aliquis prævalens manceps

ceps

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ceps annonam flagellet, non obliti Demetrium à tota Seplaſia Neronis principatu accuſatum apud Conſules: poni tamen neceſſarium fuit, quæ plerunque erant Romæ, ut exprimeretur autoritas rerum.

LIBER XXXIV.

Procœmium.

CAP. I. *Æris metalla.*

PROXIME dicantur æris metalla, cui & in uſu proximum eſt pretium, imo vero ante argentum, ac pene etiam ante aurum, Corinthio. Stipis quoque autoritas, ut diximus: hinc æra militum, Tribuni ærarii, & ærarium, & obærati ab ære dicti. Docuimus, quandiu populus Romanus ære tantum ſignato uſus eſſet, & alia, quæ vetuſtas tradidit, cum æqualem urbi autoritatem ejus declararet, à rege Numa collegio tertio ærariorum fabrum inſtituto. Vena quo dictum eſt modo effoditur, ignique perficitur: fit & è lapide æroſo, quem vocant cadmiam. Celebritas in [1] Aſia, & quondam in Campania, nunc in Bergomatium agro, extrema parte Italiæ: feruntque nuper etiam in Germania provincia repertum.

CAP. II. *Genera æris, quæ Corinthia, quæ Deliaca, quæ Æginetica.*

Fit & ex alio lapide, quem chalciten vocant in Cypro, ubi prima fuit æris inventio: mox vilitas præcipua, reperto in aliis terris præſtantiore, maxime orichalco, quod præcipuam bonitatem admirationemque diu obtinuit: nec reperitur longo jam tempore, effœta tellure. Primum bonitate

fuit Salluſtianum in Centronum Alpino tractu, non longi & ipſum ævi: ſucceſſitque ei Livianum in Gallia: utrunque à metallorum dominis appellatum, illud ab amico Divi Auguſti, hoc è conjuge, velocis defectus: Livianum quippe certe admodum exiguum invenitur. Summa gloria nunc in Marianum converſa, quod & Cordubenſe dicitur: hoc à Liviano cadmiam maxime ſorbet, & orichalci bonitatem imitatur in ſeſtertiis dupondiariisque, Cyprio ſuo aſſibus contentis. Et hactenus nobilitas in ære naturalis ſe habet: reliqua genera artificio conſtant, quæ ſuis locis reddentur, ſumma claritate ante omnia indicata. Quondam æs confuſum auro argentoque miſcebatur, & tamen ars pretioſior erat: nunc incertum eſt pejor hæc ſit, an materia. Mirumque, cum ad infinitum operum pretia creverint, autoritas artis extincta eſt: quæſtus cauſa enim, ut omnia, exerceri cœpta eſt, quæ gloriæ ſolebat. Ideo etiam Deorum adſcripta operi, cum proceres gentium claritatem & hac via quærerent: adeoque exolevit fundendi æris pretioſi ratio, ut jamdiu ne fortuna quidem in ære jus artis habeat. Ex illa autem antiqua gloria Corinthium maxime laudatur: hoc caſus miſcuit, Corintho, cum caperetur, incenſa: miraque circa id multorum affectatio fuit: quippe cum tradatur, non alia de cauſa Verrem, quem Cicero damnaverat, proſcriptum cum eo ab Antonio, quam quod Corinthiis ſe ei ceſſurum negaviſſet. At mihi major pars eorum ſimulare eam ſcientiam videtur, ad ſegregandos ſe à cæteris magis, quam intelligere aliquid ibi ſubtilius: & hoc paucis docebo. Corinthus capta eſt Olympiadis CLVI anno tertio, noſtræ urbis DCVIII cum ante ſeculo fictores nobiles eſſe deſiſſent, quorum iſti

omnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

omnia ſigna hodie Corinthia appellant: quapropter ad coarguendos eos ponemus artificum ætates: nam urbis noſtræ annos ex ſupra dicta comparatione Olympiadum colligere facile erit. Sunt ergo vaſa tantum Corinthia, quæ iſti elegantiores modo in eſculenta transferunt, modo in lucernas aut [2] trulleos, nullo munditiarum reſpectu. Ejus tria genera: candidum, argento nitore quam proxime accedens, in quo illa miſtura prævaluit: alterum, in quo auri fulva natura: tertium, in quo æqualis omnium temperies fuit. Præter hæc eſt, cujus ratio non poteſt reddi, quanquam hominis manu facta dederit Fortuna temperamentum ſimulacro ſignisque, illud ſuo colore pretioſum ad jocinoris imaginem vergens, quod ideo hepatizon appellant, procul à Corinthio: longe tamen ante Ægineticum atque Deliacum, quæ diu obtinuere principatum. Antiquiſſima æris gloria Deliaco fuit, mercatus in Delo concelebrante toto orbe, & ideo cura officinis tricliniorum pedibus fulcrisque: ibi prima nobilitas æris: pervenit deinde ad Deûm ſimulacra, effigiemque hominum, & aliorum animalium. Proxima laus Æginetico fuit: inſula & ipſa, nec æs gignens, ſed officinarum temperatura nobilitata. Bos æreus inde captus in foro boario eſt Romæ: hic eſt exemplar Æginetici æris: Deliaci autem Iupiter in Capitolio in Iovis Tonantis æde: illoque ære Myron uſus eſt, hoc Polycletus, æquales atque condiſcipuli: æmulatio autem & in materia fuit.

CAP. III. *De candelabris, & templorum ornamentis.*

Privatim Ægina candelabrorum ſuperficiem duntaxat elaboravit, ſicut Tarentum ſcapos. In his ergo juncta commendatio officinarum eſt.

Nec

Nec pudet Tribunorum militarium ſalariis emere, cum ipſum nomen à candelarum lumine impoſitum appareat. Acceſſio candelabri talis fuit: Theonis juſſu præconis Cleſippus fullo, gibber, præterea & alio fœdus aſpectu, emente id Gegania ſeſtertiis L eademq; oſtentante convivio emptum, ludibrii cauſa nudatus, atque impotentia libidinis receptus in torum, mox in teſtamentum, prædives numinum vice illud candelabrum coluit, & hanc Corinthiis fabulam adjecit: vindicatis tamen moribus nobili ſepulcro, per quod æterna ſupra terras Geganię dedecoris memoria duraret. Sed cum eſſe nulla Corinthia candelabra conſtet, nomẽ id præcipuè in his celebratur, quoniam Mummii victoria Corinthum quidem diruit, ſed compluribus Achaiæ oppidis ſimul æra diſperſit. Priſci limina etiam ac valvas ex ære in templis factitavere. Invenio & à Cn. Octavio, qui de Perſeo rege navalem triumphum egit, factam porticum duplicem ad circum Flaminium, quæ Corinthia ſit appellata à capitulis æreis columnarum. Veſtæ quoque ædem ipſam Syracuſana ſuperficie tegi placuiſſe: ſyracuſana ſunt in Pantheo capita columnarum à M. Agrippa poſita: quinetiam privata opulentia eo modo uſurpata eſt. Camillo inter crimina objecit Sp. Carvilius Quæſtor, quod ærata oſtia haberet in domo. Nam triclinia ærata abacosque & monopodia Cn. Manlium Aſia devicta primum inveniſſe triumpho ſuo, quem duxit urbis anno IↃLXVII. L. Piſo autor eſt. Antias quidem L. Craſſum hæredem L. Craſſi Oratoris, multa etiam triclinia ærata vendidiſſe. Ex ære factitavere & cortinas tripodum, nomine Delphicas, quoniam donis maxime Apollinis Delphici dicabantur. Placuere & lychnuchi penſiles in delubris,

lubris, aut arborum modo mala ferentium lucentes: qualis eſt in templo Apollinis Palatini, quod Alexander Magnus Thebarum expugnatione captum inCyme dicaverat eidem Deo. Tranſiit deinde ars ubique vulgo ad effigies Deorum.

CAP. IV. *Quando primum ſimulacrum Romæ factum, & de origine ſtatuarum, & honore ſtatuarum, & generibus, & figuris.*

Romæ ſimulacrum ex ære factum Cereri primum reperio ex peculio Sp. Caſſii, quem regnum affectantem pater ipſius interemerat. Tranſiit & ab Diis ad hominum ſtatuas atque imagines multis modis. Antiqui pingebant eas bitumine, quo magis mirum eſt placuiſſe auro integere: hoc neſcio an Romanum fuit inventum: certæ etiam Romæ non habet vetuſtatem. Effigies hominum non ſolebant exprimi, niſi aliqua illuſtri cauſa perpetuitatem merentium, primo ſacrorum certaminum victoria, maximeque Olympiæ: ubi omnium qui viciſſent, ſtatuas dicari mos erat: eorum vero, qui ter ibi ſuperaviſſent, ex membris ipſorum ſimilitudine expreſſâ, quas iconicas vocant. Athenienſes neſcio an primi omnium Harmodio & Ariſtogitoni tyrannicidis publice poſuerint ſtatuas: hoc actum eſt eodem anno, quo & reges Româ pulſi. Excepta deinde res eſt à toto orbe terrarum humaniſſima ambitione. Et jam omnium municipiorum foris ſtatuæ ornamentum eſſe cœpere, prorogarique memoria hominum, & honores legendi ævo baſibus inſcribi, ne in ſepulcris tantum legerentur. Mox forum & in domibus privatis factum atque in atriis: honos clientum inſtituit ſic colere patronos:

CAP. V. *De ſtatuis togatis, & quibuſdam aliis, & quibus primum in columna, & quando primum publice, & quæ primum ſtatuæ Romæ.*

Togatæ effigies antiquitus ita dicabantur. Placuere & nudæ tenentes haſtam, ab epheborum è gymnaſiis exemplaribus, quas Achilleas vocant, Græca res eſt, nihil velare: at contra Romana ac militaris, thoracas addere. Cæſar quidem Dictator lorica tam ſibi dicari in foro ſuo paſſus eſt. Nam lupercorum habitu factæ, tam novitiæ ſunt, quam quæ nuper prodiere penulis indutæ. Mancinus eodem habitu ſibi ſtatuit, quo deditus eſt. Notatum ab autoribus, & L. Actium Poëtam in Camœnarum æde maxima forma ſtatuam ſibi poſuiſſe, cum brevis admodum fuiſſet. Equeſtres utique ſtatuæ Romanam celebrationem habent, orto ſine dubio à Græcis exemplo. Sed illi cælatas tantum dicabant in ſacris victores: poſtea vero & qui bigis vel quadrigis viciſſent: unde & noſtris currus, in his, qui triumphaviſſent. Serum hoc, & in his non niſi à Divo Auguſto ſejuges, ſicut & elephanti. Non vetus & bigarum celebratio in his qui Prætura functi curru vecti eſſent per Circum. Antiquior columnarum, ſicut C. Menio, qui devicerat priſcos Latinos, quibus ex fœdere tertias prædæ Rom. pop. præſtabat; eodemque in conſulatu in ſuggeſtu roſtra devictis. Antiatibus fixerat anno urbis CCCCXVI. Item C. Duellio, qui primus navalem triumphum egit de Pœnis, quæ eſt etiam nunc in foro. Item P. Minutio præfecto annonæ extra portam Trigeminam unciaria ſtipe collata, neſcio an primo honore tali à populo, antea enim à ſenatu erat: præclara res, niſi frivolis cœpiſſet initiis. Nanque & Actii Navii ſtatuta fuit

fuit ante Curiam, cujus baſis conflagravit Curia incenſa P. Clodii funere: fuit & Hermodori Epheſii in comitio, legum, quas Decemviri ſcribebant, interpretis, publice dicata. Alia cauſa & alia autoritas major in Horatii Coclitis ſtatua, quæ durat hodieque, cum hoſtes à ponte ſublicio ſolus arcuiſſet. Equidem & Sibyllæ juxta roſtra eſſe non miror, tres ſint licet: una, quam Sex. Pacuvius Taurus Ædilis plebis reſtituit: duæ, quas M. Meſſala. Primas putarem has, & Actii Navii, poſitas ætate Tarquinii Priſci, niſi regum antecedentium eſſent in Capitolio.

CAP. VI. *De ſtatuis ſine tunicis, & quibuſdam aliis, & quæ prima Romæ ſtatua equeſtris, & quando omnes ſtatuæ privatim & publice ſublatæ, & quibus Roma mulieribus, quæ primæ ab exteris publice poſitæ.*

Ex his Romuli eſt ſine tunica, ſicut & Camilli in Roſtris, & ante ædem Caſtorum fuit Q. Marcii Tremuli equeſtris togata, qui Samnites bis devicerat, captaque Anagnia, populum ſtipendio liberaverat. Inter antiquiſſimas ſunt & Tullii Cælii, L. Roſcii, Sp. Nautii, C. Fulcinii in Roſtris, à Fidenatibus in legatione interfectorum: hoc à Romano populo tribui ſolebat injuria cæſis; ſicut & P. Iunio, & T. Coruncano, qui ab Teuca Illyriorum regina interfecti erant. Non omittendum videtur, quod Annales annotavere, tripedaneas his ſtatuas in foro ſtatutas: hæc videlicet menſura honorata tunc erat. Non præteribo C. Octavium ob unum verbum: hic regem Antiochum, daturum ſe reſponſum dicentem, virga, quam tenebat forte, circunſcripſit, & prius quam egrederetur circulo illo reſponſum dare coëgit: in qua legatione interfecto, Senatus ſtatuam poni juſſit quàm

ocula-

oculatiſſimo loco in Roſtris. Invenitur ſtatua decreta & Taracię Caję ſive Suffetiæ virgini Veſtali, ut poneretur ubi vellet: quod adjectum non minus honoris habet, quam fœminæ eſſe decretam: meritum ejus in ipſis ponam Annalium verbis: quod campum Tiberinum gratificata eſſet ea populo. Invenio & Pythagoræ & Alcibiadi in cornibus Comitii poſitas, cum bello Samniti Apollo Pythius fortiſſimo Græcorum gentis juſſiſſet, & alteri ſapientiſſimo, ſimulacra celebri loco dicari, donec Sylla Dictator ibi Curiam faceret. Mirumque eſt, illos patres Socrati cunctis ab eodem Deo ſapientia prælato Pythagoram prætuliſſe, aut tot aliis virtute Alcibiadem, aut quenquam utroque Themiſtocli. Columnarum ratio erat, attolli ſupra cæteros mortales: quod & arcus ſignificant novitio invento: primus tamen honos cœpit à Græcis: nullique arbitror plures ſtatuas dicatas, quam Phalereo Demetrio Athenis: ſiquidem CCCLX ſtatuêre, quas mox laceraverunt, nondum anno hunc numerum dierum excedente. Statuerant Romæ etiam in omnibus vicis C. Mario Gratidiano tribus, ut diximus, easdemque ſubvertêre Syllæ introitu. Pedeſtres ſine dubio Romæ fuere in autoritate longo tempore: equeſtrium tamen origo perquam vetus eſt; cum fœminis etiam honore communicato. Clœliæ enim ſtatua eſt equeſtris, ceu parum eſſet toga eam cingi: cum nec Lucretiæ, nec Bruto, qui expulerant reges, propter quos Clœlia inter obſides fuerat, decernerentur: hanc primam & Horatii Coclitis publice dicatam crediderim: ante enim ſibi ac Sibyllæ Tarquinium, & reges ſibi ipſos poſuiſſe veriſimile eſt: niſi Clœliæ Piſo traderet ab his poſitam, qui una obſides fuerant, redditis à Porſena in honorem ejus. E diverſo

verſo

verſo Annius Fœcialis, equeſtrem, quę fuerit contra Iovis Statoris ædem in veſtibulo Superbi domus, Valeriæ fuiſſe Publicolæ Conſulis filiæ: eamque ſolam refugiſſe, Tiberimque tranaviſſe, cæteris obſidibus, quæ Porſenæ mittebantur, interemptis Tarquinii inſidiis. L. Piſo prodidit, M. Æmilio, C. Popilio II, Coſs. à Cenſoribus P. Cornelio Scipione, M. Popilio, ſtatuas circa forum eorum qui magiſtratum geſſerunt, ſublatas omnes, præter eas quæ populi aut Senatus ſententia ſtatutæ eſſent: eam vero, quam apud ædem Telluris ſtatuiſſet ſibi Sp. Caſſius qui regnum affectaverat, etiam conflatam à Cenſoribus. Nimirum in ea quoque re ambitioni providebant illi viri: extant Catonis in Cenſura vociferationes, mulieribus Romanis in provinciis ſtatuas poni: nec tamen potuit inhibere, quo minus Romæ quoque ponerentur, ſicut Corneliæ Gracchorum matri, quæ fuit Africani prioris filia. Sedens huic poſita, ſoleisque ſine amento inſignis, in Metelli publica porticu: quæ ſtatua nunc eſt in Octaviæ operibus. Publice autem ab exteris poſita eſt Romæ C. Ælio Tribuno plebis, lege perlata in Stennium Statilium Lucanum, qui Thurinos bis infeſtaverat: ob id Ælium Thurini ſtatua & corona aurea donaverunt: iidem poſtea Fabricium donavere ſtatua, liberati obſidione. Paſſimque [3] clientes in clientelas ita recepti: & adeo diſcrimen omne ſublatum, ut Annibalis etiam ſtatuæ tribus locis viſantur in urbe, cujus intra muros ſolús hoſtium emiſit haſtam.

CAP. VII. *De antiquis ſtatuariis, & pretiis ſignorum immodicis, & coloſſis in urbe celeberrimis.*

Fuiſſe autem ſtatuariam artem familiarem Ita-

liæ

liæ quoque & vetuſtam, indicant, Hercules ab Evandro ſacratus, ut ferunt, in foro boario, qui triumphalis vocatur, atque per triumphos veſtitur habitu triumphali: præterea Ianus geminus à Numa rege dicatus, qui pacis bellique argumento colitur, digitis ita figuratis, ut trecentorum ſexaginta quinque dierum nota, per ſignificationem anni temporis & ævi ſe Deum indicaret: ſigna quoque Thuſcanica per terras diſperſa, quę in Hetruria factitata non eſt dubium. Deorum tantum putarem ea fuiſſe, ni Metrodorus Sceptius, cui cognomen à Romani nominis odio inditum eſt, propter duo millia ſtatuarum Volſinios expugnatos objiceret. Mirumque mihi videtur, cum ſtatuarum origo tam vetus in Italia ſit, lignea potius aut fictilia Deorum ſimulacra in delubris dicata, uſque ad devictam Aſiam, unde luxuria. Similitudines exprimendi quæ prima fuerit origo, in ea quam plaſticen Græci vocant, dici convenientius erit: etenim prior, quam ſtatuaria, fuit. Sed hæc ad infinitum effloruit, multorum voluminum opere, ſi quis plura perſequi velit: omnia enim quis poſſit? In M. Scauri Ædilitate tria millia ſignorum in ſcena tantum fuere temporario theatro. Mummius devicta Achaia replevit urbem: ipſe exceſſit non relicturus filiæ dotem: cur enim non cum excuſatione ponatur? Multa & Luculli invexere. Rhodi etiamnum tria millia ſignorum eſſe, Mutianus ter Conſul prodidit, nec pauciora Athenis, Olympiæ, Delphis ſupereſſe creduntur. Quis iſta mortalium perſequi poſſit? aut quis uſus noſcendi intelligatur? Inſignia tamen maxime, & aliqua de cauſa notata, voluptarium ſit attigiſſe, artificesque celebratos nominaviſſe, ſingulorum quoq; inexplicabili multitudine, cum Lyſippus ad ſexcenta x.

opera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

opera feciſſe prodatur, tantæ omnia artis, ut claritatem poſſent dare vel ſingula: numerum apparuiſſe defuncto eo, cum theſaurum effregiſſet hæres: ſolitum enim ex manipretio cujusque ſigni denarios deponere aureos ſingulos. Evecta ſupra humanam fidem ars eſt ſucceſſu, mox & audacia: in argumentum ſucceſſus unum exemplum afferam, nec Deorum hominumve ſimilitudinis expreſſæ. Ætas noſtra vidit in Capitolio, prius quam id noviſſime conflagravit à Vitellianis incenſum, in cella Iunonis, canem ex ære, vulnus ſuum lambentem: cujus eximium miraculum & indiſcreta veri ſimilitudo, non eo ſolum intelligitur, quod ibi dicata fuerat: verum & nova ſatisdatione: nam ſumma nulla par videbatur: capite tutelarios cavere pro ea, inſtituti publici fuit. Audaciæ innumera ſunt exempla: moles quippe excogitatas videmus ſtatuarum, quas coloſſos vocant, turribus pares. Talis eſt in Capitolio Apollo, tranſlatus à M. Lucullo ex Apollonia Ponti urbe XXX cubitorum, CL talentis factus: talis in campo Martio Iupiter à Claudio Cæſare dicatus, qui vocatur Pompejanus à vicinitate theatri: talis & Tarenti factus à Lyſippo XL cubitorum. Mirum in eo, quod manu, ut ferunt, mobilis (ea ratio libramenti eſt) nullis convellatur procellis: Id quidem providiſſe & artifex dicitur, modico intervallo, unde maxime [4] flatum opus erat frangi, oppoſita columna: itaq; propter magnitudinem difficultatemq; moliendi, non attigit eum Fabius Verrucoſus, cum Herculem qui eſt in Copitolio inde transferret. Ante omnes autem in admiratione fuit Solis coloſſus Rhodi, quem fecerat Chares Lyndius, Lyſippi ſupra dicti diſcipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit: hoc ſimulacrum poſt quinquageſimum

ſimum ſextum annum terræmotu proſtratum, ſed jacens quoque miraculo eſt: pauci pollicem ejus amplectuntur: majores ſunt digiti, quam pleræque ſtatuæ: vaſti ſpecus hiant de fractis membris: ſpectantur intus magnæ molis ſaxa, quorum pondere ſtabiliverat conſtituens: duodecim annis tradunt effectum CCC talentis, quæ contulerant, ex apparatu regis Demetrii, relicto moræ tædio. Sunt alii minores hoc in eadem urbe coloſſi centum numero, ſed ubicunque ſinguli fuiſſent nobilitaturi locum: præterque hos Deorum quinque, quos fecit Bryaxis. Factitavit coloſſos & Italia: videmus certè Apollinem in bibliotheca templi Auguſti Thuſcanicum L pedum à pollice, dubium ære mirabiliorem, an pulchritudine. Fecit & Sp. Carvilius Iovem, qui eſt in Capitolio, victis Samnitibus ſacrata lege pugnantibus, è pectoralibus eorum ocreiſque & galeis: amplitudo tanta eſt, ut conſpiciatur à Latiario Iove. Reliquiis limæ ſuam ſtatuam fecit, quæ eſt ante pedes ſimulacri ejus. Habent in eodem Capitolio admirationem & capita duo, quæ P. Lentulus Conſul dicavit: alteram à Charete ſupra dicto factum: alterum fecit Decius, comparatione in tantum victus, ut artificium minime probabilis artificis videatur. Verum omnem amplitudinem ſtatuarum ejus generis vicit ætate noſtra [5]Zenodorus, Mercurio facto in civitate Galliç Arvernis, per annos decem, H-S cccc. manipretio: poſtquam ſatis ibi artem approbaverat, Romam accitus eſt à Nerone, ubi deſtinatum illius principis ſimulacrum coloſſum fecit CX pedum longitudine, qui dicatus Solis venerationi eſt, damnatis ſceleribus illius principis. Mirabamur in officina non modo ex argilla ſimilitudinem inſignem, verum & ex parvis admodum ſurculis, quod

quod primum operis inſtar fuit. Ea ſtatua indicavit interiſſe fundendi æris ſcientiam, cum & Nero largiri aurum argentumque paratus eſſet, & Zenodorus ſcientia fingendi cælandiq; nulli veterum poſtponeretur. Statuam Arvernorum cum faceret, provinciæ Vibio Avito præſidente, duo pocula Calamidis manu cælata, quæ Caſſio Syllano avunculo ejus præceptori ſuo Germanicus Cæſar adamata donaverat, æmulatus eſt, ut vix ulla differentia eſſet artis. Quantoque major in Zenodoro præſtantia fuit, tanto magis deprehendi [6] æris obliteratio poteſt.

CAP. VIII. *Nobilitates ex ære operum & artificum* CCCLXVI.

Signis, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, ut ſecum circunferant, ſicut Hortenſius Orator ſphingem Verri reo ablatam: propter quam Cicero illo judicio, in altercatione neganti ei ſe ænigmata intelligere, reſpondit debere, quoniam ſphingem domi haberet. Circuntulit & Nero princeps Amazonem, de qua dicemus: & paulo ante C. Ceſtius Conſularis ſignum, quod ſecum etiam in prælio habuit. Alexandri quoque Magni tabernaculum ſuſtinere traduntur ſolitæ ſtatuæ, ex quibus duæ ante Martis Vltoris ædem dicatæ ſunt, totidem ante regiam. Minoribus ſimulacris ſignisque innumera prope artificum multitudo nobilitata eſt: ante omnes tamen Phidias Athenienſis, Iove Olympiæ facto, ex ebore quidem & auro: ſed & ex ære ſigna fecit: floruit autem Olympiade LXXXIII circiter CCC noſtræ urbis anno. Quo eodem tempore æmuli ejus fuere Alcamenes, Critias, Neſtocles, Hægias: & deinde Olympiade LXXXVII. Agelades, Callon, Polycletus, Phragmon, Gorgias, Lacon, Myron, Pythagoras,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

goras, Scopas, Perelius. Ex his Polycletus, diſcipulos habuit Argium, Aſopodorum, Alexim, Ariſtidem, Phrynonem, Dinonem. Athenodorum, Dameam Clitorium, Myronem Lycium. Nonageſima Olympiade floruere Naucydes, Dinomedes, Canachus, Patrocles. Centeſima ſecunda Polycles, Cephiſſodorus, Leochares, Hypatodorus. Centeſimaquarta Praxiteles, Euphranor. Centeſima ſeptima Echion, Therimachus. Centeſima quartadecima Lyſippus fuit, & cum eo Alexander Magnus: item Lyſiſtratus, & frater ejus Sthenis, Euphronides, Soſtratus, Ion, Silanion: in hoc mirabile, quod nullo doctore nobilis fuit: ipſe diſcipulos habuit Zeuxim & Iadem. Centeſima viceſima Eutychides, Euthycrates, Lahippus, Cephiſſodorus, Timarchus, Pyromachus. Ceſſavit deinde ars. ac rurſus Olympiade centeſima quinquageſimaquinta revixit, cum fuere longè quidem infra prædictos, probati tamen, Antheus, Calliſtratus, Polycles, Athenæus, Caliixenus, Pythocles, Pythias, Timocles. Ita diſtinctis celeberrimorum ætatibus, inſignes raptim tranſcurram, reliqua multitudine paſſim diſperſa. Venêre autem & in certamen laudatiſſimi. quanquam diverſis ætatibus geniti, quoniam fecerant Amazonas: quæ cum in templo Epheſiæ Dianæ dicarentur, placuit eligi probatiſſimam, ipſorum artificum, qui præſentes erant, judicio, cum apparuit eam eſſe, quam omnes ſecundam à ſua quisque judicaſſent: hæc eſt Polycleti, proxima ab ea Phidiæ, tertia Cteſilæ, quarta Cydonis, quinta Phragmonis. Phidias, præter Iovem Olympium, quem nemo æmulatur, fecit & ex ebore æque Minervam Athenis, quæ eſt in Parthenone adſtans: ex ære vero, præter Amazonem ſupra dictam, Mi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nervam tam eximiæ pulchritudinis, ut à forma cognomen acceperit: fecit & Cliduchum & aliam Minervam, quam Romę Æmilius Paulus ad ædem Fortunæ dedicavit: item duo ſigna, quæ Catulus in eadem æde poſuit palliata: & alterum colloſſicon nudum: primusq; artem toreuticen aperuiſſe atque demonſtraſſe merito judicatur. Polycletus Sicyonius Ageladis diſcipulus, Diadumenum fecit molliter juvenem c talentis nobilitatum: idem & Doryphorum viriliter puerum: fecit & quem canona artifices vocant, lineamenta artis ex eo petentes, velut à lege quadam: ſolusque hominum artem ipſe feciſſe, artis opere judicatur. Fecit & diſtringentem, & nudum talo inceſſentem: duosque pueros, item talis nudos ludentes, qui vocantur Aſtragalizontes: & ſunt in Titi Imperatoris atrio: quo opere nullum abſolutius plerique judicant: item Mercurium, qui fuit Lyſimachiæ: Herculem, qui Romæ, Antæum à terra ſuſtinentem: Artemona, qui Periphoretos appellatus eſt. Hic conſummaſſe hanc ſcientiam judicatur, & toreuticen ſic erudiſſe, ut Phidias aperuiſſe: proprium ejuſdem, ut uno crure inſiſterent ſigna, excogitaſſe: quadrata tamen ea eſſe tradit Varro, & pene ad unum exemplum. Myronem Eleutheris natum, & ipſum Ageladis diſcipulum, bucũla maxime nobilitavit, celebratis verſibus laudata, quando alieno plerique ingenio magis, quam ſuo, commendantur: fecit & canem, & diſcobolon, & Perſea, & Priſtas, & Satyrum admirantem tibias, & Minervam, Delphicum pentathlos, Pancratiaſtias: Herculem etiam, qui eſt apud Circum maximum in æde Pompeii Magni: feciſſe & cicadæ monumentum ac locuſtæ, carminibus ſuis Erinna ſignificat: Fecit & Apollinem, quem à Triumviro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Antonio ſublatum reſtituit Epheſiis Divus Auguſtus, admonitus in quiete. Primus hic multiplicaſſe varietatem videtur, numeroſior in arte, quam Polycletus, & ſymmetria diligentior: & ipſe tamen corporum tenus curioſus, animi ſenſus non expreſſiſſe, capillum quoque & pubem non emendatius feciſſe, quam rudis antiquitas inſtituiſſet. Vicit eum Pythagoras Rheginus ex Italia, pancratiaſte Delphis poſito. Eundem vicit & Leontius, qui fecit ſtadiodromon Aſtylon, qui Olympiæ oſtenditur, & Libyn puerum tenentem tabellam eodem loco, & mala ferentem nudum: Syracuſis autem claudicantem: cujus hulceris dolorem ſentire eam ſpectantes videntur: item Apollinem citharœdum, ſerpentemq; ejus ſagittis confici, qui Dicæus appellatus eſt, quod cum Thebæ ab Alexandro caperentur, aurum à fugiente conditum, ſinu ejus celatum eſſet. Hic primus nervos & venas expreſſit, capillumque diligentius. Fuit & alius Pythagoras Samius, initio pictor, cujus ſigna ad ædem Fortunę hujuſce [8] Deæ ſeptem nuda, & ſenis unum, laudata ſunt: hic ſupra dicto facie quoq; indiſcreta ſimilis fuiſſe traditur: Rhegini autem diſcipulus & filius ſororis fuiſſe Soſtratus. Lyſippum Sicyonium Duris negat, Tullius fuiſſe diſcipulum affirmat, ſed primo ærarium fabrum, audendi rationē cœpiſſe pictoris Eupompi reſponſo: eum enim interrogatum, quem ſequeretur antecedentium, dixiſſe demonſtrata hominum multitudine, naturam ipſam imitandam eſſe, non artificem. Plurima ex omnibus ſigna fecit, ut diximus, fœcundiſſimæ artis, inter quæ diſtringentem ſe, quem M. Agrippa ante thermas ſuas dicavit, mirè gratū Tiberio principi: qui non quivit temperare ſibi in eo, quanquam imperioſus ſui inter initia

princi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

principatus, tranſtulitque in cubiculum, alio ibi ſigno ſubſtituto: cum quidem tanta populi Romani contumacia fuit, ut magnis theatri clamoribus reponi Apoxyomenon flagitaverit, princepsq; quanquam adamatum, repoſuerit. Nobilitatur Lyſippus & temulenta tibicina, & canibus ac venatione: in primis verò quadriga cum Sole Rhodiorum. Fecit & Alexandrum Magnum multis operibus, à pueritia ejus orſus: quam ſtatuam inaurari juſſit Nero princeps, delectatus admodum illa: dein cum pretio periſſet gratia artis, detractum eſt aurum: pretioſiorque talis exiſtimatur, etiam cicatricibus operis atq; conſciſſuris, in quibus aurum hæſerat, remanentibus: idem fecit Hephæſtionem Alexandri Magni amicum (quidam Polycleto adſcribunt, cum is centum prope annis ante fuerit) idem Alexandri venationem: quæ Delphis ſacrata eſt: Athenis Satyrorum turmam: Alexandrum amicorumque ejus imagines ſumma omnium ſimilitudine expreſſit: has Metellus Macedonia ſubacta tranſtulit Romam: fecit & quadrigas multorum. Statuariæ arti plurimum traditur contuliſſe, capillum exprimendo, capita minora faciendo, quam antiqui, corpora graciliora ſiccioraque, per quæ proceritas ſignorum major videtur. Non habet Latinum nomen ſymmetria, quam diligentiſſime cuſtodivit, nova intactaque ratione quadratas veterum ſtaturas permutando: vulgoque dicebat, ab illis factos, quales eſſent, homines: à ſe, quales viderentur eſſe. Propriæ hujus videntur eſſe argutiæ operum, cuſtoditæ in minimis quoque rebus. Filios & diſcipulos reliquit laudatos artifices, Lahippum & Bedam, ſed ante omnes Euthycratem: quanquam is conſtantiam patris potius æmulatus, quam elegantiam, auſtero ma-

luit genere, quam jucundo, placere. Itaque optime expreſſit Herculem Delphis & Alexandrum, Theſpin venatorem, & Theſpiadas: prælium equeſtre, ad Trophonii oraculum: quadrigas Medeæ complures: equum cum fiſcinis: canes venantium. Hujus porro diſcipulus fuit Tiſicrates, & ipſe Sicyonius, ſed Lyſippi ſectæ propior, ut vix diſcernantur complura ſigna; ceu ſenex Thebanus, Demetrius rex, Peuceſtes Alexandri Magni ſervator, *dignus tanta gloria. Artifices, qui compoſitis voluminibus condidere hæc, miris laudibus celebrant, & Telephanem Phoceum, ignotum alias, quoniam in Theſſalia, ubi habitaverat, latuerint opera ejus: alioquin ſuffragiis ipſorum æquatur Polycleto, Myroni, Pythagoræ. Laudant ejus Lariſſam, & Spinarum pentathlon, & Apollinem: alii non hanc ignobilitatis fuiſſe cauſam, ſed quoniam ſe regum Xerxis atque Darii officinis dediderit, exiſtimant. Praxiteles quoque marmore felicior: ideo & clarior fuit: fecit tamen ex ære pulcherrima opera: Proſerpinæ raptum: item Cataguſam, & Ebrietatem, & Liberum patrem, nobilemque una Satyrum, quem Græci periboeton cognominant. Signa etiam, quæ ante Felicitatis ædem fuere, Veneremque, quæ cum ipſa æde incendio cremata eſt Claudii principatu, marmoreæ illi ſuæ per terras inclytæ parem: item Stephuſam, Spilumenem, Oenophorum: Harmodium & Ariſtogitoně tyrannicidas, quos à Xerxe Perſarum rege captos, victa Perſide Athenienſibus remiſit Magnus Alexander. Fecit & puberem ſubrepenti lacertæ cominus ſagitta inſidiantem, quem Sauroctonon vocant. Spectantur & duo ſigna ejus diverſos affectus exprimentia, flentis matronæ, & meretricis gaudentis: hanc

putant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

putant Phrynen fuiſſe, deprehenduntque in ea amorem artificis, & mercedem in vultu meretricis habet ſimulachrum & benignitas ejus. Calamidis enim quadrigæ aurigam ſuum impoſuit, ne melior in equorum effigie defeciſſe in homine crederetur: ipſe Calamis & alias quadrigas bigasque fecit, equis ſemper ſine æmulo expreſſis. Sed ne videatur in hominum effigie inferior, Alcmena nullius eſt nobilior. Alcamenes Phidiæ diſcipulus & marmorea fecit, & æreũm pentathlon, qui vocatur encrinomenos. At Polycleti diſcipulus Ariſtides quadrigas bigasque. Et Iphicratis Leæna laudatur: ſcortum hæc lyræ cantu familiare Harmodio & Ariſtogitoni, conſilia eorum de tyrannicidio, uſque & ad mortem excruciata, tyrannis non prodidit: quamobrem Athenienſes & honorem habere ei volentes, nec tamen ſcortum celebraſſe, animal nominis ejus facere: atque ut intelligeretur cauſa honoris, in opere linguam addi ab artifice vetuerunt. Bryaxis Æſculapium & Seleucum fecit. Bedas adorantem Batton Apollinem, & Iunonem, qui ſunt Romæ in Concordiæ templo. Creſilas vulneratum deficientem, in quo poſſit intelligi, quantum reſtet animæ: & Olympium Periclem dignum cognomine. Mirumque in hac arte eſt, quod nobiles viros nobiliores fecit. Cephiſſodorus Minervam mirabilem in portu Athenienſium, & aram ad templum Iovis Servatoris in eodem portu, qui pauca comparantur. Canachus Appollinem nudum, qui Phileſius cognominatur in Didymæo, Æginetica æris temperatura: cervumque una ita veſtigiis ſuſpendit, ut linum ſubter pedes trahatur, alterno morſu digitis calceque retinentibus ſolum, ita vertebrato dente utrisque in partibus, ut à repulſu per vices

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

reſiliat: idem Celetizontas pueros fecit. Chæreas Alexandrum Magnum & Philippum patrem ejus fecit. Cteſilaus Doryphoron, & Amazonem vulneratam. Demetrius Lyſimachen, quæ ſacerdos Minervæ fuit annis LXIV: idem & Minervam, quę Muſica appellatur, quoniam dracones in Gorgone ejus ad ictus citharæ tinnitu reſonant. Idem equitem Sarmenem, qui primus de equitatu ſcripſit. Dædalus & ipſe inter fictores laudatus, pueros duos diſtringentes ſe fecit. Dinomenes Proteſilaum & Pythodemum luctatorem. Euphranoris Alexander Paris eſt: in quo laudatur, quod omnia ſimul intelligantur, judex Dearum, amator Helenæ, & tamen Achillis interfector: hujus eſt Minerva Romæ, quæ dicitur Catuliana, infra Capitolium à Q. Luctatio Catulo dicata, & ſimulacrum Boni eventus, dextra pateram, ſiniſtra ſpicam ac papaver tenens: item Latona puerpera, Apollinem & Dianam infantes ſuſtinens, in æde Concordiæ. Fecit & quadrigas bigasque, & Cliduchon eximia forma: & Virtutem & Græciam, utrasque coloſſeas: mulierem miniſtrantem & adorantem: item Alexandrum & Philippum in quadrigis. Eutychides Eurotam, in quo artem ipſo amne liquidiorem plurimi dixere. Hegiæ Minerva, Pyrrhusque rex laudatur, & Celetizontes pueri, & Caſtor ac Pollux ante ædem Iovis Tonantis. In Pario colonia Hercules Iſidori. Buthyreus Lycius Myronis diſcipulus fuit, qui fecit dignum præceptore puerum ſufflantem languidos ignes, & Argonautas. Leocras aquilam, ſentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem unguibus etiam per veſtem: puerum Autolycon pancratio victorem, propter quem Xenophon Sympoſion ſcripſit: Iovemque illum Tonantem in

in Capitolio, ante cuncta laudabilem: item Apollinem diadematum. Lyciſcus Lagonem puerum ſubdolæ ac fucatæ vernilitatis. Lycus & ipſe puerum ſuffitorem. Menæchmi vitulus genu premitur, replicata cervice: ipſeque Menæchmus ſcripſit de ſua arte. Naucydes Mercurio & Dioſcobolo & immolante arietem cenſetur. Naucerus luctatorem anhelantem fecit. Nicerates Æſculapium & Hygiam, qui ſunt in Concordiæ templo Romæ. Pyromachi quadriga regitur ab Alcibiade. Policles Hermaphroditum nobilem fecit. Pyrrhus Hygiam & Minervam: Phœnix Lyſippi diſcipulus Epitherſen. Stipax Cyprius uno celebratur ſigno, Splanchnopte: Periclis Olympii vernula hic fuit, exta torrens, ignem oris pleni ſpiritu accendens. Silanion Appollodorum fecit, fictorem & ipſum, ſed inter cunctos diligentiſſimum artis, & inimicum ſui judicem, crebro perfecta ſigna frangentem, dum ſatiare cupiditatem nequit artis, & ideo inſanum cognominatum. Hoc in eo expreſſit, nec hominem ex ære fecit, ſed iracundiam: & Achillem nobilem: item Epiſtatem exercentem athletas: Strongylion Amazonem, quam ab excellentia crurum Eucnemon appellant, ob id in comitatu Neronis principis circunlatam: item fecit puerum, quem amando Brutus Philippenſis cognomine ſuo illuſtravit. Theodorus, qui labyrinthum fecit Sami, ipſe ſe ex ære fudit, præter ſimilitudinem mirabilem fama magnæ ſubtilitatis celebratus: dextra limam tenet, læva tribus digitis quadrigulam tenuit tranſlatam Præneſte, tantæ parvitatis, ut totam eam currumque & aurigam integeret alis ſimul facta muſca. Xenocrates Tiſicratis diſcipulus: aut ut alii, Euthycratis, vicit utroſque copia ſignorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& de ſua arte compoſuit volumina. Plures artifices fecere Attali & Eumenis adverſus Gallos prælia, Iſigonus, Pyromachus, Stratonicus, Antigonus, qui condidit volumina de ſua arte. Boethi, quanquam argento melioris, infans eximiè anſerem ſtrangulat. Atque ex omnibus, quæ retuli, clariſſima quæque in urbe jam ſunt dicata à Veſpaſiano Principe in templo Pacis, aliiſque ejus operibus, violentia Neronis in urbem convecta, & in ſellariis domus aureæ diſpoſita. Præterea ſunt æqualitate celebrati artifices, ſed nullis operum ſuorum præcipui, Ariſton, qui & argentum cælare ſolitus eſt, Callias, Cleſias, Cantharus Sicyonius, Dionyſodorus Critiæ diſcipulus, Deliades, Euphorion, Eunicus, & Hecatæus. Argenti cælatores, Leſbocles, Prodorus, Pythodicus, Polygnotus: iidem pictores nobiliſſimi. Item ex cælatoribus Stratonicus, Scymnus qui fuit Critiæ diſcipulus. Nunc percenſebo eos, qui ejuſdem generis opera fecerunt, ut Apollodorus, Androbulus, Aſclepiodorus, Alevas philoſophos: Apellas & adorantes fœminas: Antigonus & Perixyomenon, tyrannicidasque ſupra dictos: Antimachus, Athenodorus fœminas nobiles: Ariſtodemus & luctatores, bigasque cum auriga, philoſophos, anus, Seleucum regem. Habet gratiam ſuam hujus quoq; Doryphorus. Cephiſſodori duo fuere: prioris eſt Mercurius, Liberum patrem in infantia nutriens: fecit & concionantem manu elata: perſona in incerto eſt: ſequens philoſophos fecit. Colothas, qui cum Phidia Iovem Olympium fecerat, philoſophos. Item Cleon & Cenchramis, & Callicles, & Cephis: Chalcoſthenes & comœdos & athletas. Dahippus Perixyomenon. Daiphoron, & Democritus; & Dæmon philo-

philoſophos. Epigonus omnia fere prædicta imitatus præceſſit in tubicine, & matri interfectæ infante miſerabiliter blandiente. Eubolidis digitis computans: Mycon athletis ſpectatus, Menogenes quadrigis. Nec minus Niceratus omnia, quæ cæteri, aggreſſus, repræſentavit Alcibiadem, lampadeque accenſa matrem ejus Demaraten ſacrificantem. Piſicrates bigæ Pitho mulierem impoſuit: idemque fecit Martem & Mercurium, qui ſunt in Concordiæ templo Romæ. Perillum nemo laudat ſæviorem Phalaride tyranno, qui taurum fecit, mugitus hominis pollicitus igne ſubdito, & primus eum expertus cruciatum juſtiore ſævitia: in hoc à ſimulacris Deum hominumque devocaverat humaniſſimam artem: ideone tot conditores ejus elaboraverant, ut ex ea tormenta fierent? Itaque una de cauſa ſervantur opera ejus, ut quiſquis illa videat, oderit manus. Sthenis Cererem, Iovem, Minervam fecit, qui ſunt Romæ in Concordiæ templo: idem flentes matronas, & adorantes ſacrificantesque. Simon canem & ſagittarium fecit. Stratonicus cælator ille philoſophos: Scopas uterque. Athletas autem & armatos, & venatores, ſacrificantesque Batton, Euchir, Glaucides, Heliodorus, Hicanus, Leophon, Lyſon, Leon, Menodorus, Polycrates, Polydorus, Pythocritus, Protogenes (idem pictura clariſſimus, ut dicemus) Patrocles, Polis, Poſidonius (qui & argentum cælavit nobiliter, natione Epheſius) Periclymenus, Philon, Simenus, Timocheus, Theomneſtus, Timarchides, Timon, Tiſias, Thraſon. Ex omnibus autem maxime cognomine inſignis eſt Callimachus, ſemper calumniator ſui, nec finem habens diligentiæ, ob id Cacizotechnos appellatus, memorabilis exemplo adhi-

Q 4 bendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bendi curæ modum: hujus ſunt ſaltantes Lacænæ, emendatum opus, ſed in quo gratiam omnem diligentia abſtulerit. Hunc quidam & pictorē fuiſſe tradunt. Non ære captus, nec arte, unam ſolummodo Zenonis ſtatuam Cypria in expeditione non vendidit Cato, ſed quia philoſophi erat, ut obiter hoc quoque noſcatur tam [7] inane exemplum. In mentione ſtatuarum eſt & una non prætereunda, licet autoris incerti, juxta noſtra Herculis tunicati, Eleo habitu Romæ, torva facie, ſentienteque ſuprema in tunica. In hac tres ſunt tituli: L. Luculli Imperatoris, de manubiis: alter, pupillum Luculli filium ex S. C. dedicaſſe: tertius, T. Septimum Sabinum Ædilem curulem ex privato in publicum reſtituiſſe: tot certaminum tantæque dignationis ſimulachrum id fuit. Nunc revertemur ad differentias æris & miſturas: in Cyprio coronarium & regulare eſt, utrunque ductile: coronarium tenuatur in laminas, taurorumque felle tinctum, ſpeciem auri coronis hiſtrionum præbet: idemque in uncias additis auri ſcrupulis ſenis, prætenui pyropybractea igneſcit. Regulare & in aliis fit metallis, itemque caldarium: differentia, quod caldarium funditur tantum malleis fragile, quibus regulare obſequitur, ab aliis ductile appellatum, quale omne Cyprium eſt. Sed & in cæteris metallis, cura diſtat à caldario: omne enim purgatis diligentius igni vitiis, excoctiſque, regulare eſt: in reliquis generibus palma Campano: ſimile in multis partibus Italiæ provinciiſque. Sed octonas plumbi libras addunt, & lene recoquunt propter inopiam ligni: quantum ea res differentiæ afferat, in Gallia maxime ſentitur, ubi inter lapides candefactos funditur: exurente enim coctura, nigrum atque fragile conficitur. Præterea ſemel

reco-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

recoquunt: quod ſæpius feciſſe, bonitati plurimum confert.

CAP. IX. *Differentiæ æris & miſturæ, & de ſervando ære.*

Id quoque notaſſe non ab re eſt, æs omne frigore magno melius fundi. Sequens temperatura ſtatuaria eſt, eademque tabularis, hoc modo: Maſſa proflatur in primis, mox in proflatum additur tertia portio æris collectanei, hoc eſt, ex uſu coempti: peculiare in eo condimentum attritu domiti, & conſuetudine nitoris veluti manſuefacti. Miſcentur & plumbi argentarii pondo duodena ac ſelibrę, centenis proflati. Appellatur etiamnum & formalis temperatura æris tenerrimi, quoniam nigri plumbi decima portio additur, & argentarii vigeſima: maximeque ita colorem bibit, quem Græcanicum vocant. Noviſſima eſt, quæ vocatur ollaria, vaſe nomen hoc dante ternis aut quaternis libris plumbi argentarii in centenas æris additis: Cyprio ſi addatur plumbum, colos purpuræ fit in ſtatuarum prætextis. Æra exterſa rubiginem celerius trahunt, quam neglecta, niſi oleo purungantur: ſervari ea optime in liquida pice tradunt. Vſus æris ad perpetuitatem monumentorũ jam pridem tranſlatus eſt, tabulis æreis, in quibus publicæ conſtitutiones inciduntur.

CAP. X. *De cadmia medicinæ.*

Metalla æris multis modis inſtruunt medicinam, utpote cum hulcera omnia ibi ocyſſime ſanentur. Maxime tamen prodeſt cadmia: fit ſine dubio hæc & in argenti fornacibus, candidior ac minus ponderoſa, ſed nequaquam comparanda ærariæ. Plura autem genera ſunt: nanque ipſe lapis, ex quo fit æs, cadmia vocatur, fuſuris neceſſarius, medicinæ inutilis. Hic rurſus in fornaci-

 bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bus exiſtit, aliamque nominis ſui originem recipit: fit autem egeſta flammis atque flatu tenuiſſima parte materiæ, & cameris lateribusve fornacum [9] pro quantitate levitatis applicata: tenuiſſima eſt in ipſo fornacum ore, qua flammæ eluctantur, appellata capnitis, exuſta, & nimia levitate ſimilis favillæ: interior optima, cameris dependens, & ab eo argumento botrytis cognominata: ponderoſior hæc priore, levior porro ſecuturis. Duo ejus colores: deterior cinereus, puniceus melior, friabilis, oculorumque medicamentis utiliſſima. Tertia eſt in lateribus fornacum, quæ propter gravitatem ad cameras pervenire non potuit: hæc dicitur placitis, & ipſa ab argumento; cruſta verius, quam pumex, intus varia, ad pſoras utilior, & ad cicatrices trahendas. Fluunt & ex ea duo alia genera: onychitis extra pene cærula, intus onychis maculis ſimilis: oſtracitis tota nigra, & cæterarum ſordidiſſima, vulneribus maxime utilis. Omnis autem cadmia in Cypri fornacibus optima: iterumque à Medicis coquitur carbone puro, atque ubi in cinerem rediit, extinguitur vino ammineo, quæ ad emplaſtra præparatur: quæ verò ad pſoras, aceto. Quidam in ollis fictilibus tuſam urunt, ac lavant in mortariis, poſtea ſiccant. Nymphodorus lapidem ipſum quam graviſſimum ſpiſſiſſimumque urit pruna, & exuſtum Chio vino reſtinguit tunditque, mox linteo cribrat, atque in mortario terit, mox aqua pluvia macerat, iterumque terit quod ſubſidit, donec ceruſſæ ſimilis fiat nulla dentium offenſa: eadem Iollæ actio: ſed quam puriſſimum lapidem eligit. Cadmiæ effectus ſiccare, per ſanare, ſiſtere fluxiones, pterygia & ſordes oculorum purgare, ſcabritiem extenuare, & quicquid in plumbi effectu dicemus.

cemus. Et æs ipſum ad omnia eadem uritur, præterque albugines oculorum & cicatrices. Hulcera quoque oculorum cum lacte ſanat, idque Ægyptii collyrii modo terunt in coticulis: facit & vomitiones è melle ſumptum. Vritur autem Cyprium in fictilibus crudis cum ſulphuris pari pondere, circunlito ſpiramento in caminis, donec vaſa ipſa percoquantur: quidam & ſalem addunt, alii alumen pro ſulphure, alii nihil, ſed aceto tantum aſpergunt. Vſtum teritur mortario Thebaico, aqua pluvia lavatur, minore effectu, iterumque adjecta largiore teritur, & dum conſidat, relinquitur: hoc ſæpius, donec ad ſpeciem minii redeat: tunc ſiccatum in Sole, in ærea pyxide ſervatur.

CAP. XI. *De ſcoria, & flore, & ſquama æris, & ſtomomate, & ærugine, & hieracio.*

Et ſcoria æris ſimili modo lavatur, minore effectu, quam æs ipſum. Sed & æris flos medicinæ utilis eſt: fit ære fuſo, & in alias fornaces tranſlato: ibi flatu crebriore excutiuntur velut milii ſquamæ, quas vocant florem: cadunt autem, cum panes æris aqua refrigerantur rubentque. Similiter ex eis fit, quam vocant lepida, & ſic adulteratur flos, ut ſquama væneat pro eo. Eſt autem ſquama hæc decuſſa vi clavis, per quos panes ærei ferruminantur: in Cypriis maxime officinis omnia. Differentia hæc eſt, quod ſquama excutitur ictibus iiſdem panibus: flos cadit ſponte. Squamæ eſt alterum genus ſubtilius, ex ſumma ſcilicet lanugine decuſſum, quod vocant ſtomoma. Atque hæc omnia Medici (quod pace eorum dixiſſe liceat) ignorant, pars major & nominibus, in tantum à conficiendis medicaminibus abſunt, quod eſſe proprium medicinæ ſolebat. Nunc quoties incidere in libellos, componere ex his volentes aliqua,

qua, hoc eſt, impendio miſerorum experiri commentaria, credunt ſeplaſiæ, ea omnibus quidem fraudibus corrumpenti, factaque jampridem emplaſtra & collyria mercantur, tabesque mercium: fraus ſeplaſiæ ſic exteritur. Et ſquama autem & flos uruntur in patinis fictilibus aut æreis, deinde lavantur, ut ſupra, ad eoſdem uſus: & amplius ad narium carnoſa vitia, itemque ſedis & gravitates aurium, per fiſtulas in eas flatu impulſa, & hulcera oris farina admota: tollit & tonſillas cum melle. Fit & ex candido ære ſquama, Cypria longe efficacior: necnon urina pueri prius macerant clavos panesque: quidam verò excuſſam ſquamam terunt, & aqua pluvia lavant. Dant & hydropicis eam duabus drachmis in mulſi hemina, & illinunt cum polline. Æruginis quoque magnus uſus: ſed pluribus fit ea modis: namque & è lapide, ex quo coquitur æs, deraditur, & ære candido perforato, atque in cadis ſuper acetum ſuſpenſo, æreo obturatis operculo, multo probatiore, quam ſi hoc idem ſquamis fiat. Quidam vaſa ipſa candidi æris fictilibus condunt in aceto, raduntque x die: alii vinaceis contegunt, totidemque poſt dies radunt: alii delimatam æris ſcobem aceto ſpargunt, verſantque ſpathis ſæpius die, donec abſumatur: eandemque ſcobem alii terere in mortariis æreis ex aceto malunt. Ocyſſime verò contrahit coronarium æruginem, reciſamentis in acetum additis. Adulterant marmore trito maxime Rhodiam æruginem: alii pumice aut gummi: præcipue autem fallit atramento ſutorio adulterata: cætera enim dente deprehenduntur, ſtridentia in frendendo: experimentum in batillo ferreo: nam quæ ſyncera eſt, ſuum colorem retinet: quæ miſta atramento, rubeſcit. Deprehenditur & papyro, galla

galla prius macerato: nigreſcit enim ſtatim æru-gine illita: deprehenditur & viſu, maligne virens. Sed ſive ſynceram ſive adulteratam, aptiſſimum eſt ſiccatam in patina nova uri & verſari, donec favilla fiat: poſtea teritur & reconditur: aliqui in crudis fictilibus urunt, donec figlinum percoquatur: nonnulli & thus maſculum admiſcent. Lavatur autem ærugo, ſicut cadmia: vis ejus collyriis oculorum aptiſſima, delacrymationibus, mordendo proficiens: ſed ablui neceſſarium penicillis calidis, donec rodere deſinat. Hieracium vocatur collyrium, quod illa maxime conſtat: temperatur autem id Hammoniaci unciis quatuor, æruginis Cypriæ duabus, atramenti ſutorii, quod chalcanthum vocant, totidem, miſyos verò una, croci ſex: hæc omnia trita aceto Thaſio colliguntur in pilulas, excellentis remedii contra initia glaucomatum & ſuffuſionum, contra caligines & ſcabritias & albugines ac genarum vitia. Cruda autem ærugo vulnerariis emplaſtris miſcetur: oris etiam gingivarumque hulcerationem mirifice emendat, & labiorum hulcera cum oleo: quod ſi & cera addatur, purgat, & ad cicatricem perducit. Ærugo & callum fiſtularum erodit, vitiorumq; quæ circa ſedem, ſive cum Hammoniaco illita, vel collyrii modo in fiſtulas adacta. Eademque cum reſinæ terebinthinæ tertia parte ſubacta, lepras tollit.

CAP. XII. *De ſcolecia, & chalciti, & miſy, & ſory, & chalcantho.*

Eſt & alterum genus æruginis, quam vocant ſcoleciam, in Cyprio ære; hoc trito alumine & ſale, aut nitro pari pondere, cum aceto albo quam acerrimo: non fit hoc niſi æſtuoſiſſimis diebus circa Canis ortum: teritur autem, donec viride fiat, contrahatque ſe vermiculorum ſpecie, undę

& no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& nomen: quod vitium ut emendetur, duæ partes quæ fuere aceti, miſcentur urina pueri impubis. Idem autem in medicamentis & ſanterna efficit, qua diximus aurum ferruminari, uſusque utriusque, qui æruginis. Scolecia fit & per ſe, deraſa ab ærario lapide, de quo nunc dicemus. Chalcitim vocant lapidem, ex quo & ipſum æs coquitur: diſtat à cadmia, quod illa ſuper terram ex ſubdialibus petris cæditur, hæc ex obrutis: Item, quod chalcitis friat ſe ſtatim mollis natura, ut videatur lanugo concreta. Eſt & alia diſtinctio, quod chalcitis tria genera continet, æris, & miſyos & ſoryos, de quibus ſingulis dicemus ſuis locis. Habet autem æris venas oblongas: probatur mellei coloris, gracili venarum diſcurſu, friabilis, nec lapidoſa: putant & recentem utiliorem eſſe, quoniam inveterata ſory fiat. Vis ejus ad excreſcentia in hulceribus, ſanguinem ſiſtere, gingivas, uvam, tonſillas farina compeſcere: vulvæ quoque vitiis in vellere imponitur: cum ſucco verò porri, verendorum additur emplaſtris. Maceratur autem in fictili ex aceto circunlito fimo diebus XL & colorem croci trahit: tunc admiſto cadmiæ pari pondere, medicamentum efficit, pſoricon dictum. Quod ſi duæ partes chalcitidis, tertia cadmiæ, temperentur, acrius hoc idem fiet: acrius etiamnum & vehementius, ſi aceto, quam vino, temperentur: toſta verò efficacior fit ad eadem omnia. Sory Ægyptium maxime laudatur, multum ſuperato Cyprio, Hiſpanienſi & Africo: quanquam oculorum quoque curationi quidam utilius Cyprium putant: ſed in quacunque natione optimum, cui maximum virus, in olfactu trituque pinguiter nigreſcens & ſpongioſum. Stomacho res contraria in tantum, ut quibuſdam olfactu modo

modo vomitiones moveat: & Ægyptium quidem tale: alterius nationis contritum ſplendeſcit. Et miſy eſt lapidoſius: prodeſt autem & dentium dolori, ſi contineatur atque colluat: & oris hulceribus gravibus, quæque ſerpunt. Vritur carbonibus, ut chalcitis. Miſy aliqui tradiderunt fieri exuſto lapide in ſcrobibus, flori ejus luteo miſcente ſe ligni pinei favilla: revera autem è ſupra dicto fit lapide, concretum natura diſcretumque, & optimum in Cypriorum officinis: cujus notæ ſunt friati aureæ ſcintillæ, & cum teratur, harenoſa natura, ſive terrea, chalcitidi ſimilis: hoc admiſcent, qui aurum purgant. Vtilitas ejus infuſi cum roſaceo auribus purulentis, & in lana impoſiti capitis hulceribus: extenuat etiam ſcabritias oculorum inveteratas: præcipuè utile tonſillis, contraque anginas & ſuppurata: ratio, ut XVI drachmæ in hemina aceti coquantur addito melle, donec lenteſcat: ſic ad ſupra dicta utile eſt: quoties opus ſit molliri vim ejus, mel aſpergitur. Erodit & callum fiſtularum ex aceto foventium: & collyriis additur: ſiſtit & ſanguinem, hulceraque quæ ſerpant, quæve putreſcant: abſumit & excreſcentes carnes: peculiariter virilitatis vitiis utile: & fœminarum profluvium ſiſtit. Græci cognationem æris nomine fecerunt & atramento ſutorio: appellant enim Chalcanthum: nec ullius æque mira natura eſt. Fit & in Hiſpania è puteis ſtagnisve, id genus aquæ habentibus: decoquitur ea, admiſta dulci pari menſura & in piſcinas ligneas funditur: immobilibus ſuper has tranſtris dependent reſtes lapillis extentæ, quibus adhæreſcens limus vitreis acinis imaginem quandam uvæ reddit: exemptum ita ſiccatur diebus XXX: color eſt cæruleus, perquam ſpectabili nitore, vitrumque eſſe creditur:

diluen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

diluendo fit atramentum tingendis coriis. Fit & pluribus modis, genere terræ eo in ſcrobes cavato: quarum è lateribus diſtillantes hyberno gelu ſtirias, ſtalagmian vocant: neque eſt purius aliud: ſed ex eo candidum colorem ſentientem violam, leucoion appellant. Fit & in ſaxorum catinis, pluvia aqua, corrivato limo, gelante: fit & ſalis modo, flagrantiſſimo Sole admiſſas dulces aquas cogente. Ideo duplici quidam differentiâ, foſſile aut factitium appellant: hoc pallidius, & quantum colore, tantum bonitate deterius. Probant maxime Cyprium in medicinæ uſu: ſumitur ad depellanda ventris animalia drachmæ pondere cum melle: purgat & caput dilutum, ac naribus inſtillatum: item ſtomachum, cum melle aut aqua mulſa ſumptum: medetur & oculorum ſcabritiei dolorique, necnon & caligini, & oris hulceribus: ſiſtit & ſanguinem narium: item hęmorrhoidum: extrahit oſſa fracta cum ſemine hyoſcyami: ſuſpendit epiphoras, penicillo fronti impoſitum; efficax & in emplaſtris ad purganda vulnera, & excreſcentia hulcerum: tollit & uvas, vel ſi decocto tangantur. Cum lini quoque ſemine ſuperponitur emplaſtris ad dolores tollendos: (quodque ex eo candicat, in eo uſu præfertur violaceis:) & gravitati aurium per fiſtulas inſpiratur. Vulnera etiam per ſe illitum ſanat, ſed ſtringit cicatrices. Nuperque inventum, urſorum in harena & leonum ora inſpargere illo: tantaque eſt vis in adſtringendo, ut non queant mordere.

CAP. XIII. *De pompholyge, & ſpodo, & antiſpodo, & diphryge, & triente Servilio.*

Etiamnum in ærariis reperiunt, quem vocant pompholygem & ſpodon. Differentia, quod pompholyx lotura paratur, ſpodos illota eſt. Aliqui id quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quod ſit candidum leviſſimumque, pompholygem dixere, & eſſe æris & cadmiæ favillam: Spodon nigriorem ponderoſioremque eſſe, deraſam parietibus fornacum, miſtis ſcintillis, aliquando & carbonibus. Hæc aceto accepto odorem æris præſtat, & ſi tangatur lingua, ſaporem horridum: convenitque oculorum medicamentis, quibuscunque vitiis occurrens, & ad omnia, quæ ſpodos: hoc ſolum diſtat, quod hujus elutior vis eſt. Additur & in emplaſtra, quibus lenis quæritur refrigeratio & ſiccatio: utilior ad omnia, quæ vino lota eſt. Spodos Cypria optima: fit autem liqueſcentibus cadmia & ærario lapide: leviſſime hæc efflatur & ocyus, evolatque è fornacibus & tectis adhæreſcit, à fuligine diſtans candore: quod minus candidum ex ea, immaturæ fornacis argumentum eſt: hoc quidam pompholygem vocant. Quod vero rubicundius ex iis invenitur, acriorem vim habet, exhulceratque adeo, ut cum lavatur, ſi oculos attingat, excæcet. Eſt & mellei coloris ſpodos, in qua plurimum æris intelligitur: ſed quodcunque genus lavando fit utilius: purgatur ante pinna, dein craſſiore lotura: digitis ſcabritiem exterunt. Media vis ejus eſt, quæ vino lavatur: eſt aliqua & in genere vini differentia: leni enim lota collyriis oculorum nimium vigiliis fatigatorum apta putatur: eadem efficacior hulceribus quæ manant, vel oris quæ madent, & omnibus medicamentis, quæ parantur contra gangrænas. Fit & in argenti fornacibus ſpodos, quam vocant lauriotin: utiliſſima autem oculis affirmatur, quæ fiat in aurariis: nec in alia parte magis eſt vitæ ingenia mirari: quippe ne inquirenda eſſent metalla, viliſſimis rebus utilitates eaſdem excogitavit: Antiſpodon vocant cinerem fici arboris vel capri-

caprifici, vel myrti foliorum cum tenerrimis ramorum partibus, vel oleaſtri vel cydoniæ mali vel lentiſci: item ex moris immaturis, id eſt candidis, in Sole arefactis: vel è buxi coma, vel pſeudocyperi, aut rubi, aut terebinthi, vel œnanthes. Taurini quoque glutinis, aut linteorum cinerem, ſimiliter pollere inventum eſt. Vruntur omnia ea crudo fictili in fornacibus, donec figlina percoquantur. In ærariis officinis & pſegma fit, jam liquato ære atque percocto, additis etiamnum carbonibus, flatuque accenſis: ac repentè vehementiori flatu expuitur æris palea quædam. Solum, quo excipiatur, ſtratum eſſe debet. Facile ab ea diſcernitur, quam in iiſdem officinis diphrygem vocant Græci, ab eo quod bis torreatur. Cujus origo triplex: fieri enim traditur ex lapide pyrite cremato in caminis, donec excoquatur in rubricam: fit & in Cypro ex luto cujuſdam ſpecus arefacto prius, mox paulatim circundatis ſarmentis: tertio fit modo in fornacibus æris fæce ſubſidente. Differentia eſt quidem, quod æs ipſum in catino defluit, ſcoria extra fornaces, flos ſupernatat, diphryges remanet. Quidam tradunt in fornacibus globos lapidis qui coquantur, ferruminari, circa hunc æs fervere, ipſum vero non percoqui, niſi tranſlatum in alias fornaces, & eſſe nodum quendam materiæ: id quod excocto ſuperſit, diphryges vocari. Ratio ejus in medicina ſimilis ſupra dictis, ſiccare, & excreſcentia conſumere, & perpurgare. Probatur lingua, ut eam ſiccet tactu ſtatim, ſaporemque æris reddat. Vnum etiamnum æris miraculum non omittemus: Servilia familia illuſtris in Faſtis, trientem æreum paſcit auro & argento, conſumentem utrunque: origo atque natura ejus incomperta eſt mihi: verba ipſa de ea re

Meſſalæ

Meſſalæ ſenis ponam: ſerviliorum familia habet trientem ſacrum, cui ſumma cum cura magnificentiaque ſacra quotannis faciunt: quem ferunt alias creviſſe, alias decreviſſe videri, & ex eo aut honorem aut diminutionem familiæ ſignificari.

CAP. XIV. *De ferro, & ferreis metallis, & differentiæ ferri.*

Proxime indicari debent metalla ferri, optimo peſſimoque vitæ inſtrumento: ſiquidem hoc tellurem ſcindimus, ſerimus arbuſta, ponimus pomaria, vites ſqualore deciſo annis omnibus cogimus juveneſcere: hoc extruimus tecta, cædimus ſaxa, omneſque ad alios uſus ferro utimur. Sed eodem ad bella, cædes, latrocinia non cominus ſolum, ſed etiam miſſili volucrique, nunc tormentis excuſſo, nunc lacertis, nunc vero pennato: quam ſceleratiſſimam humani ingenii fraudem arbitror: ſiquidem, ut ocyus mors perveniret ad hominem, alitem illam fecimus, pennaſque ferro dedimus. Quamobrem culpa ejus non naturæ fiat accepta: aliquot experimentis probatum eſt, poſſe innocens eſſe ferrum. In fœdere, quod expulſis regibus populo Romano dedit Porſena, nominatim comprehenſum invenimus, ne ferro niſi in agricultura uterentur: & ſtilo ſcribere [11] intutum eſt, ut vetuſtiſſimi autores prodiderunt. Magni Pompeii in tertio Conſulatu extat edictum, in tumultu necis Clodianæ, prohibentis ullum telum eſſe in urbe: & tamen vita ipſa non deſiit honorem mitiorem habere ferro quoque: Ariſtonidas artifex cum exprimere vellet Athamantis furorem Learcho filio præcipitato reſidentem, pœnitentiamque, ferrum & æs miſcuit, ut rubigine ejus per nitorem æris relucente, exprimeretur verecundiæ rubor: hoc ſignum extat Thebis hodie.

Eſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Eſt in eadem urbe & ferreus Hercules, quem fecit Alcon, laborum Dei patientia inductus. Videmus & Romæ ſcyphos è ferro dicatos in templo Martis Vltoris. Obſiſtit eadem naturæ benignitas, exigentis à ferro ipſo pœnas rubigine, eademque providentia nihil in rebus mortalibus faciente, quam quod infeſtiſſimum mortalitati. Ferri metalla ubique propemodum reperiuntur, quippe inſula etiam Italiæ Ilua gignente: minimaque difficultate cognoſcuntur ipſo colore terræ manifeſto. Sed ratio eadem excoquendis venis: In Cappadocia tantum quæſtio eſt, aquæ an terræ fiat acceptum, quoniam perfuſa, certo fluvio terra, neque aliter, ferrum è fornacibus reddit. Differentia ferri numeroſa: prima in genere terræ cælive: Aliæ molle tantum, plumboq; vicinius ſubminiſtrant: aliæ fragile & æroſum, rotarumque uſibus & clavis maxime fugiendum, cui prior ratio convenit. Aliud brevitate ſola placet, clavisque caligariis: aliud rubiginem celerius ſentit, ſtricturæque vocantur eæ omnes, quod non in aliis metallis, à
12 ſtringenda acie vocabulo impoſito. Et fornacum maxima differentia eſt: in iis equidem nucleus ferri excoquitur ad indurandam aciem, alioque modo ad denſandas incudes, malleorumve roſtra. Summa autem differentia in aqua eſt, cui ſubinde candens immergitur. Hæc alibi atque alibi utilior nobilitavit loca gloria ferri, ſicuti Bilbilin in Hiſpania & Turiaſſonem, Comum in Italia, cum ferraria metalla in his locis non ſint. Ex omnibus autem generibus palma Serico ferro eſt: Seres hoc cum veſtibus ſuis pellibusque mittunt: ſecunda Parthico: neque alia genera ferri ex mera acie temperantur: cæteris enim admiſcetur mollior complexus. In noſtro orbe, aliubi vena bonitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tatem hanc præſtant, ut in Noricis: aliubi factura, ut Sulmone aqua, uti diximus: quippe cum in exacuendo oleares cotes aquariæque differant, & oleo delicatior fiat acies. Mirumque, cum excoquatur vena, aquæ modo liquari ferrum, poſtea in ſpongias frangi: tenuiora ferramenta oleo reſtingui mos eſt, ne aqua in fragilitatem durentur. A ferro ſanguis humanus ſe ulciſcitur: contactum nanque eo, celerius ſubinde rubiginem trahit. De magnete lapide ſuo loco dicemus, concordiaque quam cum ferro habet: ſola hæc materia vires ab eo lapide accipit, retinetque longo tempore, aliud apprehendens ferrum, ut annulorum catena ſpectetur interdum: quod imperitum vulgus appellat ferrum vivum; vulneraque tali aſperiora fiunt. Lapis hic & in Cantabria naſcitur, non ille magnes verus caute continua, ſed ſparſa bubbatione, ita appellant: neſcio an vitro fundendo perinde utilis: nondum enim expertus eſt quisquam: ferri utique inficit aciem, ut magnes. Eodem lapidem [13] Dinocrates architectus Alexandriæ Arſinoes templum concamerare inchoaverat, ut in eo ſimulachrum ejus è ferro pendêre in aëre videretur: interceſſit mors & ipſius & Ptolemæi, qui id ſorori ſuæ juſſerat fieri. Metallorum omnium vena ferri largiſſima eſt. Cantabriæ maritimæ parte, quam Oceanus alluit, mons prærupte altus, incredibile dictu, totus ex ea materie eſt, ut in ambitu Oceani diximus.

CAP. XV. *De temperatura ferri, & medicinæ ex ferro, & ærugine, & rubigine, & ſquama ferri, & hygremplaſtro.*

Ferrum accenſum igni, niſi duretur ictibus, corrumpitur: rubens non eſt habile tundendo, neque antequam albeſcere incipiat. Aceto aut alumine

mine illitum fit æri ſimile: à rubigine vindicatur ceruſſa & gypſo, & liquida pice: hæc eſt temperatura à Græcis antipathia dicta. Ferunt quidam & religione quadam id fieri: & extare ferream catenam apud Euphratem amnem, in urbe quæ Zeugma appellatur, qua Alexander Magnus ibi vinxerat pontem; cujus annulos, qui refecti ſunt, rubigine infeſtari, carentibus ea prioribus. Medicina è ferro eſt & alia, quam ſecandi: nanque circunſcribi circulo, terve circunlato mucrone, & adultis & infantibus prodeſt contra noxia medicamenta: præfixiſſe in limine è ſepulchro evulſos clavos adverſus nocturnas lymphationes. Pungique leviter mucrone, quo percuſſus homo ſit, contra dolores laterum pectorumque ſubitos, qui punctionem afferant. Quædam uſtione ſanantur: privatim vero canis rabidi morſus: quippe etiam prævalente morbo, expaveſcentesque potum, uſta plaga illico liberantur. Calefit etiam ferro candente aqua, in multis vitiis, privatim vero dyſentericis. Eſt & rubigo ipſa in remediis: & ſic Telephum proditur ſanaſſe Achilles, ſive id ærea, ſive ferrea cuſpide fecit: ita certè pingitur eam decutiens gladio. Sed rubigo ferri, deraditur humido ferro clavis veteribus. Vis ejus ligare, ſiccare, reſtringere: emendat alopecias illita. Vtuntur & ad ſcabritias genarum puſtulasque totius corporis, cum cera & oleo myrteo: ad ignes vero ſacros ex aceto: item ad ſcabiem, paronychia digitorum & pterygia in linteolis: ſiſtit & fœminarum profluvia impoſita velleribus. Plagis quoque recentibus vino diluta, & cum myrrha ſubacta: & condylomatis ex aceto prodeſt: podagras quoque illita lenit. Squama quoque ferri in uſu eſt ex acie aut mucronibus, maxime ſimili, ſed acriore, quam rubigo:

bigo: quamobrem & contra epiphoras oculorum aſſumitur: ſanguinemq; ſiſtit, cum vulnera maxime ferro fiant: ſiſtit & fœminarum profluvia. Imponitur & contra lienum vitia: Hæmorrhoidas compeſcit, hulcerumque ſerpentia: & genis prodeſt, farinæ modo aſperſa pauliſper: præcipua tamen commendatio ejus in hygremplaſtro ad purganda vulnera fiſtulasque, & omnem callum erodendum, & raſis oſſibus carnes recreandas. Componitur hoc modo: obolis ex Cimolia creta duobus, drachmis ſex ex ære, totidem ex ſquama ferri, totidem ceræ, ex olei ſextario: his adjicitur, cum ſunt repurganda vulnera aut replenda, ceratum.

CAP. XVI. *De plumbi metallis, & albo plumbo, & nigro.*

Sequitur natura plumbi: cujus duo genera, nigrum, atque candidum. Pretioſiſſimum candidum, à Græcis appellatum caſſiteron, fabuloſeque narratum in inſulas Atlantici maris peti, vitilibusque navigiis circunſutis corio advehi. Nunc certum eſt in Luſitania gigni & in Gallæcia, ſumma tellure harenoſa, & coloris nigri: pondere tantum ea deprehenditur: interveniunt & minuti calculi, maxime torrentibus ſiccatis: lavant eas harenas metallici, & quod ſubſidit, coquunt in fornacibus. Invenitur & in aurariis metallis (quæ elutia vocant) aqua immiſſa eluente calculos nigros paulum candore variatos, quibus eadem gravitas quæ auro: & ideo in calathis, in quibus aurum colligitur, remanent cum eo, poſtea caminis ſeparantur, conflatique in album plumbum reſolvuntur. Non fit in Gallæcia nigrum, cum vicina Cantabria nigro tantum abundet: nec ex albo argento, cum fiat ex nigro. Iungi inter ſe plumbum nigrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nigrum ſine albo non poteſt, nec hoc ei ſine oleo: ac ne album quidem ſecum ſine nigro. Album habuit autoritatem & Iliacis temporibus, teſte Homero caſſiteron ab illo dictum. Plumbo nigro origo duplex eſt: aut enim ſua provenit vena, nec quicquam aliud ex ſe parit: aut cum argento naſcitur, miſtisque venis conflatur. Ejus qui primus fluit in fornacibus liquor, ſtannum appellatur: qui ſecundus, argentum: quod remanſit in fornacibus, galæna: quæ portio eſt tertia addita venæ, hæc rurſus conflata, dat nigrum plumbum, deductis partibus duabus.

CAP. XVII. *De ſtanno, plumbo argentario, & quibuſdam aliis.*

Stannum illitum æneis vaſis, ſaporem gratiorem facit, & compeſcit æruginis virus; mirumque, pondus non auget. Specula quoque ex eo laudatiſſima, ut diximus, Brundiſii temperabantur, donec argenteis uti cœpere & ancillæ: nunc adulteratur ſtannum addita æris tertia portione candidi, in plumbum album: fit & alio modo miſtis albi plumbi nigrique libris: hoc nunc aliqui argentarium appellant: iidem & tertiarium vocant, in quo duæ nigri portiones ſunt, & tertia albi. Pretium ejus in libras XXX hoc fiſtulæ ſolidantur. Improbiores ad tertiarium additis æquis partibus albi, argentarium vocant, & eo quæ volunt incoquunt: pretia hujus faciunt in pondo centum triginta: in libras, albo per ſe ſyncero pretia ſunt triginta, nigro ſexdecim. Albi natura plura aridi habet: contraque nigri tota humida eſt: ideo album nulli rei ſine miſtura utile eſt: neque argentum ex eo plumbatur, quoniam prius liqueſcit argentum [14]. Album incoquitur æreis operibus, Galliarum invento, ita ut vix diſcerni queat ab argento,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

eaque incoctilia vocant: deinde & argentum incoquere ſimili modo cœpere, equorum maxime ornamentis, jumentorumque jugis in Alexia oppido: reliqua gloria Biturigum fuit. Cœpere deinde & eſſeda, & vehicula, & petorita exornare: ſimilique modo ad aurea quoque, non modo, argentea, ſtaticula inanis luxuria pervênit: quæque in ſcyphis cerni prodigium erat, hæc in vehiculis atteri, cultus vocatur. Plumbi albi experimentum in charta eſt, ut liquefactum pondere videatur, non calore, rupiſſe. India neque æs neque plumbum habet, gemmisque ſuis ac margaritis hæc permutat. Nigro plumbo ad fiſtulas laminasque utimur, laborioſius in Hiſpania eruto, totasque per Gallias: ſed in Britannia ſummo terræ corio adeo large, ut lex ultro dicatur, ne plus certo modo fiat. Nigri generibus hæc ſunt nomina: Iovetanum, Caprarienſe, Oleaſtrenſe. Nec differentia ulla ſcoriæ, modo ſit excocta diligenter. Mirumque in his ſolis metallis, quod derelicta fertilius reviviſcunt: hoc videtur facere relaxatis ſpiramentis ad ſatietatem infuſus aër, æque ut fœminas quaſdam fœcundiores abortus fecere. Nuper id compertum in Bætica Santarenſi metallo, quod locari ſolitum x libris per c c ante annos, poſtquam obliteratum erat, L V locatum eſt. Simili modo Antonianum in eadem provincia pari locatione pervenit ad pondo c c c c vectigalis. Et mirum, aqua addita non liqueſcere vaſa è plumbo: conſtat eadem in aqua calculus æreuſve quadrans ſi addatur, vas peruri.

CAP. XVIII. *Medicinæ de plumbo, & ſcoria plumbi, de molybdæna ſive galena, de pſimmythio, & ſandaracha.*

In medicina, per ſe plumbi uſus eſt cicatrices

reprimere: adalligatisque lumborum & renum parti laminis frigidiore natura inhibere impetus Veneris: viſaque in quiete venerea ſponte naturæ erumpentia, uſque in morbi genus, his laminis Calvus Orator cohibuiſſe traditur, viresque corporis ſtudiorum labori cuſtodiſſe. Nero (quoniam ita diis placuit) princeps, lamina pectori impoſita, ſub ea cantica exclamans, alendis vocibus demonſtravit rationem. Coquitur ad medicinæ uſus patinis fictilibus ſubſtrato ſulphure minuto, laminis impoſitis tenuibus, opertisque ſulphure & ferro miſtis: cum coquitur, munienda in eo opere foramina ſpiritus convenit: alioquin plumbi è fornacibus halitus noxius ſentitur, & peſtilens, & canibus ocyſſime: omnium vero metallorum, muſcis & culicibus: quamobrem non ſunt ea tædia in metallis. Quidā in coquendo ſcobem plumbi lima quæſitam ſulphuri miſcent: alii ceruſſam potius, quam ſulphur. Fit & lotura plurimi uſus in medicina, cum ſe ipſo teritur in mortariis plumbeis addita aqua cæleſti, donec craſſeſcat: poſtea ſupernatans aqua tollitur ſpongiis: quod craſſiſſimum fuit, ſiccatum dividitur in paſtillos. Quidam limatum plumbum ſic terunt: quidam etiam plumbaginem admiſcent: alii vero acetum, alii vinum, alii adipem, alii roſam: quidam in mortario lapideo, & maxime Thebaico, plumbeo piſtillo terere malunt: candidiusque fit ita medicamentum. Id autem quod uſtum eſt plumbum, lavatur, ut ſtibi & cadmia. Poteſt adſtringere, ſiſtere, contrahere cicatrices. Vſus enim ex eodem & in oculorum medicamentis, & maxime contra procidentiam eorum & inanitatem, & hulcerum excreſcentia, rimasque ſedis aut hæmorrhoidas, aut condylomata: ad hæc maxime lotura plumbi

facit:

facit: cinis autem uſti ad hulcera ſerpentia, aut ſordida: eademque, quæ chartis, ratio profectus. Vritur autem in patinis per laminas minutas cum ſulphure, verſatum rudibus ferreis aut ferulaceis, donec liquor mutetur in cinerem: dein refrigeratum teritur in farinam. Alii elimatam ſcobem in fictili crudo coquunt in caminis, donec percoquatur figlinum: aliqui ceruſſam miſcent pari menſura, aut hordeum, teruntque, ut in crudo dictum eſt, & præferunt ſic tritum plumbum ſpodio Cyprio. Scoria quoque plumbi in uſu eſt; optimaque, quæ ad luteum maxime colorem accedit ſine plumbi reliquiis, aut ſulphuris ſpecie, & terra carens: lavatur hæc in mortariis minutim fracta, donec aqua luteum colorem trahat, & transfunditur in vas purum, idque ſæpius, uſque dum ſubſidat, quod utiliſſimum eſt: eosdemque effectus habet, quos plumbum, ſed acriores. Mirari ſuccurrit experientiam vitæ, ne fæce quidem rerum, excrementorumque fœditate intentata tot modis. Fit & ſpodium ex plumbo eodem modo, quo ex Cyprio ære diximus: lavatur in lineis raris in aqua cæleſti, ſeparaturque terrenum transfuſione, cribratumq; teritur. Quidam pulverem pennis detergere malunt, ac terere in vino adorato. Eſt & molybdæna, quam alibi galenam vocavimus, plumbi & argenti vena communis: melior hæc, quanto magis aurei coloris, quantoque minus plumboſa, friabilis, & modice gravis. Cocta cum oleo, jocinoris colorem trahit: adhæreſcit & auri & argenti fornacibus: & hanc metallicam vocant. Laudatiſſima, quæ in Zephyrio fiat: probantur minimè terrænæ, minimeque lapidoſæ: coquuntur lavanturque ſcoriæ modo. Vſus in liparas ad linienda refrigerendaque hulcera: emplaſtrisque, quæ non

alligantur, ſed illita ad cicatricem perducunt, in teneris corporibus molliſſimisque partibus. Compoſitio ejus eſt, libris tribus, & ceræ libra una, olei tribus heminis, quod in ſenili corpore cum fracibus additur. Temperatur & cum ſpuma argenti, & ſcoria plumbi, ad dyſenteriam & teneſmum, fovendo calida. Pſimmythium quoque, hoc eſt ceruſſam, plumbariæ dant officinæ: laudatiſſimum in Rhodo. Fit autem ramentis plumbi tenuiſſimis ſuper vas aceti aſperrimi impoſitis, atque ita diſtillantibus: quod ex eo cecidit in ipſum acetum, arefactum molitur & cribratur, iterumque aceto miſto in paſtillos dividitur, & in Sole ſiccatur æſtate. Fit & alio modo, addito in urceos aceti plumbo, obturatos per dies x deraſoque ceu ſitu, ac rurſus dejecto, donec deficiat materia: quod deraſum eſt, teritur & cribratur, & coquitur in patinis, miſceturque rudiculis, donec rufeſcat, & ſimile ſandarachæ fiat: dein lavatur dulci aqua, donec nubeculæ omnes eluantur: ſiccatur ſimiliter poſtea, & in paſtillos dividitur. Vis ejus eadem, quæ ſupra dictis, leviſſima tantum ex omnibus: præterque ad candorem fœminarum. Eſt autem letalis potu, ſicut ſpumæ argenti: poſtea ceruſſa ipſa ſi coquatur, rufeſcit. Sandarachæ quoque propemodum dicta natura eſt: invenitur autem & in aurariis & in argentariis metallis, melior quo magis rufa, quoque magis virus redolens, ac pura friabiliſque. Valet purgare, ſiſtere, excalfacere, perrodere: Summa ejus dos ſeptica. Explet alopecias ex aceto illita: additur oculorum medicamentis: fauces purgat cum melle ſumpta: vocem lympidam ac canoram facit: ſuſpirioſis tuſſientibuſque jucunde medetur, cum reſina terebinthina in

na in cibo ſumpta: ſuffita quoque cum cedro, ipſo nidore itidem medetur. Et [15] arſenicum ex eadem eſt materia, quod optimum; coloris etiam in auro, excellentius: quod vero pallidius aut ſandarachæ ſimilius eſt, deterius exiſtimatur. Eſt & tertium genus, quo miſcetur aureus color ſandarachæ. Vtraque hæc ſquamoſa: illud vero ſiccum purumque gracili venarum diſcurſu fiſſile. Vis eadem, quæ ſupra, ſed acrior. Itaque & cauſticis additur, & pſilothris: tollit & pterygia digitorum, carnesque narium, & condylomata, & quicquid excreſcit: torretur, ut validius proſit, in nova teſta, donec mutet colorem.

LIBER XXXV.

Prooemium.

METALLORVM, quibus opes conſtant, annaſcentium quoque eis natura indicata propemodum eſt, ita connexis rebus, ut immenſa medicinæ ſylva, officinarumque tenebræ, & moroſa cælandi pingendique ac tingendi ſubtilitas ſimul dicerentur. Reſtant terræ ipſius genera lapidumque, vel numeroſiore ſerie, plurimis ſingula à Græcis præcipue voluminibus tractata. Nos in iis brevitatem ſequemur utilem inſtituti modo, nihil neceſſarium aut naturale omittentes.

CAP. I. *Honos picturæ.*

Primumque dicemus quæ reſtant de pictura, arte quondam nobili, tunc cum expeteretur à Regibus populisque, & illos nobilitante, quos eſſet dignata poſteris tradere: nunc vero in totum mar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

moribus pulſa, jam quidem & auro, nec tantum ut parietes toti operiantur, verum & interraſo marmore, vermiculatis ad effigies rerum & animalium cruſtis. Non placent jam abaci, nec ſpatia montis in cubiculo [1] deliteſcentia: cœpimus & lapidem pingere. Hoc Claudii principatu inventum: Neronis verò, maculas, quæ non eſſent, in cruſtis inſerendo unitatem variare, ut ovatus eſſet Numidicus, ut purpura diſtingueretur Sinnadicus, qualiter illos naſci optarent deliciæ. Montium hæc ſubſidia deficientium: nec ceſſat luxuria id agere, ut quam plurimum incendiis perdat.

ÇAP. II. *Honos imaginum.*

Imaginum quidem pictura quam maxime ſimiles in ævum propagabantur figuræ: quod in totum exolevit. Ærei ponuntur clypei, argenteæ facies ſurdo figuratum diſcrimine, ſtatuarum capita permutantur, vulgatis jam pridem ſalibus etiam carminum. Adeo materiam malunt conſpici omnes, quam ſe noſci. Et inter hæc pinacothecas veteribus tabulis conſuunt, alienasque effigies colunt, ipſi honorem non niſi pretio ducentes, ut frangat hæres, furis detrahat laqueus. Itaque nullius effigie vivente, imagines pecuniæ, non ſuas, relinquunt. Iidem palæſtras athletarum imaginibus & ceromata ſua exornant, & vultus Epicuri per cubicula geſtant, ac circunferunt ſecum. Natali ejus viceſima Luna ſacrificant, feriasque omni menſe cuſtodiunt, quas icadas vocant, hi maxime, qui ſe ne viventes quidem noſci volunt. Ita eſt profecto, artes deſidia perdidit: & quoniam animorum imagines non ſunt, negliguntur etiam corporum. Aliter apud majores in atriis hæ erant, quæ ſperarentur, non ſigna externorum artificum, nec æra, aut marmora. Expreſſi cera vultus ſingu-

ſingulis diſponebantur armariis, ut eſſent imagines, quæ comitarentur gentilitia funera, ſemperque defuncto aliquo, totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus: ſtemmata vero lineis diſcurrebant ad imagines pictas. Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magiſtratu geſtarum. Aliæ foris & circa limina animorum ingentium imagines erant, affixis hoſtium ſpoliis, quæ nec emptori refringere liceret: triumphabantque etiam dominis mutatis ipſæ domus: & erat hæc ſtimulatio ingens, exprobrantibus tectis, quotidie imbellem dominum intrare in alienum triumphum. Extat Meſſalæ Oratoris indignatio, qua prohibuit inſeri genti ſuæ Levinorum alienam imaginem. Similis cauſa Meſſalæ ſeni expreſſit volumina illa, quæ de familiis condidit, cum Scipionis Africani tranſiſſet atrium vidiſſetq; adoptione teſtamentaria Salutionis (hoc enim ei fuerat cognomen) Africanorum dedecore notam irrepentem Scipionum nomini. Sed pacē Meſſalarum dixiſſe liceat, etiam mentiri clarorum imagines, erat aliquis virtutum amor: multoque honeſtius, quam mereri, ne quis ſuas expeteret. Non eſt prætereundum & novitium inventum: ſiquidem non ſolum ex auro argentove, aut certe ex ære in bibliothecis dicantur illi, quorum immortales animę in iiſdem locis ibi loquuntur: quinimo etiam quæ non ſunt, finguntur, pariuntque deſideria non traditi vultus, ſicut in Homero evenit. Quo majus (ut equidem arbitror) nullum eſt felicitatis ſpecimen, quam ſemper omnes ſcire cupere, qualis fuerit aliquis. Aſinii Pollionis hoc Romæ inventum, qui primus bibliothecam dicando, ingenia hominum rem publicam fecit. An priores cœperint Alexandriæ &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Pergami reges, qui bibliothecas magno certamine inſtituere, non facile dixerim. Imaginum amorem flagraſſe quondam, teſtes ſunt, & Atticus ille Ciceronis edito de his volumine, & M. Varro benigniſſimo invento inſertis voluminum ſuorum fœcunditati, non nominibus tantum ſeptingentorum illuſtrium, ſed & aliquo modo imaginibus, non paſſus intercidere figuras, aut vetuſtatem ævi contra homines valere, inventione muneris etiam Diis invidioſus, quando immortalitatem non ſolum dedit, verumetiam in omnes terras miſit, ut præſentes eſſe ubique & claudi poſſent.

CAP. III. *Quando primum clypei imaginem publice, quando in domibus poſiti, & de pictura initiis, & monochromato, & primis pictoribus, & antiquitate picturarum in Italia.*

Et hoc quidem alienis ille præſtitit. Suorum verò clypeos in ſacro vel publico privatim dicare primus inſtituit (ut reperio) Ap. Claudius, qui Conſul cum Servilio fuit anno urbis CCLIX. Poſuit enim in Bellonæ æde majores ſuos, placuitque in excelſo ſpectari, & titulos honorum legi. Decora res, utique ſi liberorum turba parvulis imaginibus ceu nidum aliquem ſobolis pariter oſtendat: quales clypeos nemo non gaudens favensque aſpicit. Poſt eum M. Æmilius, collega in Conſulatu Q. Luctatii, non in baſilica modo Æmilia, verum & domi ſuæ poſuit, id quoque Martio exemplo: ſcutis enim, qualibus apud Trojam pugnatum eſt, continebantur imagines: unde & nomen habuere clypeorum, non, ut perverſa Grammaticorum, ſubtilitas voluit, à cluendo. Origo plena virtutis, faciem reddi in ſcuto cujuſque, qui fuerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

fuerit uſus illo. Pœni ex auro factitavere & clypeos, & imagines, ſecumque in caſtris tulere: certe captis eis talem Aſdrubalis invenit Q. Marcius, Scipionum in Hiſpania ultor: iſque clypeus ſupra fores Capitolinæ ædis uſque ad incendium primum fuit. Majorum quidem noſtrorum tanta ſecuritas in ea re annotatur, ut L. Manlio, Q. Fulvio Coss. anno urbis quingenteſimo ſeptuageſimoquinto M. Aufidius tutelæ Capitolii redemptor, docuerit patres argenteos eſſe clypeos, qui pro æreis per aliquot jam luſtra aſſignabantur. De picturæ initiis incerta, nec inſtituti operis quæſtio eſt: Ægyptii ſex millibus annorum apud ipſos inventam, prius quam in Græciam tranſiret, affirmant, vana prædicatione, ut palam eſt: Græci autem alii Sicyone, alii apud Corinthios repertam: omnes umbra hominis lineis circunducta: itaque talem primam fuiſſe: ſecundam ſingulis coloribus, & monochromaton dictam, poſtquam operoſior inventa erat: duratque talis etiam nunc. Inventam linearem dicunt à Philocle Ægyptio, vel Cleanthe Corinthio. Primi exercuere Ardices Corinthius & Telephanes Sicyonius, ſine ullo etiamnum colore, jam tamen ſpargentes lineas intus: ideo & quos pingerent, adſcribere inſtitutum. Primus invenit eas colorare, teſta (ut ferunt) trita, Cleophantus Corinthius: hunc, aut eodem nomine alium fuiſſe, quem tradit Cornelius Nepos ſecutum in Italiam Demaratum, Tarquinii Priſci Romani regis patrem, fugientem à Corintho injurias Cypſelli tyranni, mox docebimus: jam enim abſoluta erat pictura etiam in Italia: extant certe hodieque antiquiores urbe picturæ Ardeæ in ædibus ſacris, quibus equidem nullas æque demiror tam longo ævo durantes in orbi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tate tecti, veluti recentes: ſimiliter Lanuvii, ubi Atalanta & Helena cominus pictæ ſunt nudæ ab eodem artifice, utraque excellentiſſima forma, ſed altera, ut virgo; ne ruinis quidem templi concuſſæ. Pontius legatus Caii principis eas tollere conatus eſt, libidine accenſus, ſi tectorii natura permiſiſſet: durant & Cære, antiquiores & ipſæ. Fatebiturque, quiſquis eas diligenter æſtimaverit, nullam artium celerius conſummatam, cum Iliacis temporibus non fuiſſe eam appareat.

CAP. IV. *De pictoribus Romanis, & quando primum dignitas picturæ, & qui victorias ſuas pictura propoſuerunt, & quando externis picturis dignitas Romæ.*

Apud Romanos quoq; honos mature huic arti contigit: ſiquidem cognomina ex ea Pictorum traxerunt Fabii clariſſimę gentis, princepsque ejus cognominis ipſe ædem Salutis pinxit anno urbis conditæ CCCCL, quæ pictura duravit ad noſtram memoriam, æde Claudii principatu exuſta. Proxime celebrata eſt in foro boario æde Herculis Pacuvii Poëtæ pictura: Ennii ſorore genitus hic fuit: clarioremq; eam artem Romæ fecit gloria ſcenæ. Poſtea non eſt [2] ſpectata honeſtis manibus niſi forte quis Turpilium equitem Romanum è Venetia noſtræ ætatis velit referre, hodieque pulchris ejus operibus Veronæ extantibus. Læva is manu pinxit, quod de nullo ante memoratur: parvis gloriabatur tabellis, extinctus nuper in longa ſenecta, Aterius Labeo Prætorius, etiam Proconſulatu provinciæ Narbonenſis functus. Sed ea res in riſu & jam contumelia erat. Fuit & principum virorum non omittendum de pictura celebre conſilium: Q. Pedius, nepos Q. Pedii Conſularis triumphaliſque, à Cæſare Dictatore cohæredis Augu-

Auguſto dati, cum natura mutus eſſet, eum Meſſala Orator, ex cujus familia pueri avia erat, picturam docendum cenſuit, idque etiam Divus Auguſtus comprobavit: puer magni profectus in ea arte obiit. Dignatio autem præcipua Romæ increvit (ut exiſtimo) à M. Valerio Max. Meſſala, qui princeps tabulam picturæ prælii, quo Carthaginenſes & Hieronem in Sicilia devicerat, propoſuit in latere Curiæ Hoſtiliæ, anno ab urbe condita quadringenteſimo nonageſimo. Fecit hoc quidem & L. Scipio, tabulamque victoriæ ſuæ Aſiaticæ in Capitolio poſuit: idque ægre tuliſſe fratrem Africanum tradunt, iratum haud immerito, quoniam filius ejus in illo prælio captus fuerat. Non diſſimilem offenſionem & Æmiliani ſubjit L. Hoſtilius Mancinus, qui primus Carthaginem irruperat, ſitum ejus expugnationesque depictas proponendo in foro, & ipſe aſſiſtens populo ſpectanti ſingula enarrando: qua comitate proximis comitiis Conſulatum adeptus eſt. Habuit & ſcena ludis Claudii Pulchri magnam admirationem picturæ, cum ad tegularum ſimilitudinem corvi decepti imagine advolarent. Tabulis autem externis autoritatem Romæ publice fecit primus omnium L. Mummius, cui cognomen Achaici victoria dedit. Nanque cum in prȩda vendenda rex Attalus VI millibus ſeſtertium emiſſet Ariſtidis tabulam, Liberum patrem continentem, pretium miratus, ſuſpicatusque aliquid in ea virtutis, quod ipſe neſciret, revocavit tabulam Attalo multum querente, & in Cereris delubro poſuit: quam primam arbitror picturam externam Romæ publicatam. Deinde video & in foro poſitas vulgo. Hinc enim ille Craſſi oratoris lepos agentis ſub Veteribus, cum teſtis compellatus inſtaret:

ſtaret: Dic ergo Craſſe, qualem me reris? Talem, inquit, oſtendens in tabula pictum inficetiſſime Gallum exerentem linguam. In foro fuit & illa paſtoris ſenis cum baculo, de qua Teutonorum legatus, interrogatus, quanti eum exiſtimaret, reſpondit, ſibi donari nolle talem vivum verumque. Sed præcipuam autoritatem fecit publice tabulis Cæſar Dictator, Ajace & Medea ante Veneris Genitricis ædem dicatis. Poſt eum M. Agrippa vir ruſticitati propior, quam deliciis: extat certe ejus oratio magnifica, & maximo civium digna de tabulis omnibus ſignisque publicandis: quod fieri ſatius fuiſſet, quam in villarum exilia pelli: verum eadem illa torvitas tabulas duas Ajacis & Veneris mercata eſt à Cyzicenis H S XII millia. In thermarum quoque calidiſſima parte marmoribus incluſerat parvas tabellas, paulo ante cum reficerentur, ſublatas. Super omnes Divus Auguſtus in foro ſuo, celeberrima in parte, poſuit tabulas duas, quæ belli pictam faciem habent & triumphum. Idem Caſtores ac Victoriam poſuit, & quas dicemus ſub artificum mentione in templo Cæſaris patris. Idem in Curia quoque, quam in Comitio conſecrabat, duas tabulas impreſſit parieti: Nemeam ſedentem ſupra leonem, palmigeram ipſam, adſtante cum baculo ſene, cujus ſupra caput tabula bigæ dependet. Nicias ſcripſit ſe inuſſiſſe: tali enim uſus eſt verbo. Alterius tabulæ admiratio eſt, puberem filium ſeni patri ſimilem eſſe, ſalva ætatis differentia, ſupervolante aquila draconem complexa. Philochares hoc ſuum opus eſſe teſtatus eſt. Immenſa, vel unam ſi quis tantum hanc tabulam æſtimet, potentia artis, cum propter Philocharem ignobiliſſimos alioquin Glaucionem filiumque ejus Ariſtippum, Senatus popu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

populusque Romanus tot ſeculis ſpectet. Poſuit & Tiberius Cæſar minime comis Imperator, in templo ipſius Auguſti, quas mox indicabimus.

CAP. V. *Ratio pingendi, de pigmentis.*

Hactenus dictum ſit de dignitate artis morientis. Quibus coloribus ſingulis primi pinxiſſent, diximus, cum de pigmentis traderemus in metallis. Qui monochromatea genera picturæ vocaverint, qui deinde, & quæ, & quibus temporibus invenerint, dicemus in mentione artificum, quoniam indicare naturas colorum, cauſa inſtituti operis prior eſt. Tandem ſe ars ipſa diſtinxit, & invenit lumen atque umbras, differentia colorum alterna vice ſeſe excitante. Deinde adjectus eſt ſplendor, alius hic quam lumen: quem quia inter hoc & umbram eſſet, appellarunt tonon: comiſſuras verò colorum & tranſitus, armogen.

CAP. VI. *De coloribus nativis & factitiis.*

Sunt autem colores auſteri aut floridi: utrumque natura, aut miſtura evenit. Floridi ſunt, quos dominus pingenti præſtat, minium, Armenium, cinnabaris, chryſocolla, Indicum, purpuriſſum: cæteri auſteri. Ex omnibus alii naſcuntur, alii fiunt: naſcuntur ſinopis, rubrica, paratonium, melinum, Eretria, auripigmentum: cæteri finguntur, primumque quos in metallis diximus: præterea è vilioribus ochra, ceruſſa uſta, ſandaracha, ſandix, Scyricum, atramentum. Sinopis inventa eſt primum in Ponto: inde nomen à Sinope urbe: naſcitur & in Ægypto, Balearibus, Africa: ſed optima in Lemno & in Cappadocia, effoſſa è ſpeluncis: quæ ſaxis adhæſit, excellit. Glebis ſuus colos, extra maculoſus: hacque uſi ſunt veteres ad ſplendorem. Species ſinopidis tres, rubra, & minus rubens, & inter has media. Pretium optimæ

in.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

in libras XIII denarii. Vſus ad penicillum, aut ſi lignum colorare libeat. Ejus, quæ ex Africa venit, octoni aſſes: cicerculum appellant. Quæ magis cæteris rubet, utilior abacis. Idem pretium ejus quæ preſſior vocatur, & eſt maxime fuſca: uſus ejus ad baſes abacorum: in medicina vero blandus, emplaſtrisque & malagmatis, ſive ſicca compoſitione ejus, ſive liquida, facilis; contra hulcera in humore ſita, veluti oris, ſedis. Alvum ſiſtit infuſa: fœminarum profluvia pota denarii pondere: eadem aduſta ſiccat ſcabritias oculorum, è vino maxime. Rubricæ genus in ea voluere intelligi quidam ſecundæ autoritatis: palmam enim Lemniæ dabant, [3] minio proximam. Hæc eſt multum antiquis celebrata, cum inſula, in qua naſcitur: nec niſi ſignata venundabatur: unde & ſphragidem appellavere: hac minium ſublinunt adulterantque. In medicina præclara res habetur: epiphoras enim oculorum mitigat & dolores circunlita: ægilopas manare prohibet: ſanguinem rējicientibus ex aceto datur bibenda: bibitur & contra liénum renumque vitia, & purgationes fœminarum: item & contra venena, & ſerpentium ictus terreſtrium marinorumque, omnibus ideo antidotis familiaris. Ex reliquis rubricæ generibus, fabris utiliſſima Ægyptia & Africana, quoniam maxime ſorbentur: picturis autem apta naſcitur & in ferrariis metallis. Ex ea fit ochra, exuſta rubrica in ollis novis luto circunlitis: quo magis arſit in caminis, hoc melior. Omnis autem rubrica ſiccat, ideoque & emplaſtris convenit, igni etiam ſacro. Sinopidis Ponticæ [4] ſelibra, ſilis lucidi libris X & melini Græcienſis duabus miſtis tritisque una per dies XII leucophorum fit, hoc eſt, glutinum auri, cum inducitur ligno. Paræto-

nion

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nion nomen loci habet ex Ægypto : ſpumam maris eſſe dicunt ſolidatam cum limo : & ideo conchæ minutæ inveniuntur in eo : fit & in Creta inſula atque Cyrenis : adulteratur Romæ creta Cimolia decocta conſpiſſataque. Pretium optimo in pondo ſex x. è candidis coloribus pinguiſſimum, & tectoriis tenaciſſimum propter lævorem. Melinum candidum & ipſum eſt, optimum in Melo inſula: in Samo quoque naſcitur: ſed eo non utuntur pictores propter nimiam pinguitudinem : accubantes effodiunt ibi inter ſaxa venas ſcrutantes. In medicina eundem uſum habet, quem Eretria creta : præterea linguam tactu ſiccat : pilos detrahit & mitigat. Pretium in libras ſeſtertii ſinguli. Eſt & colos tertius è candidis ceruſſæ, cujus rationem in plumbi metallis diximus. Fuit & terra per ſe in Theodoti fundo inventa Smyrnæ, qua veteres ad navium picturas utebantur: nunc omnis ex plumbo & aceto fit, ut diximus. Vſta caſu reperta incendio Piræei, ceruſſa in orcis cremata : hac primus uſus eſt Nicias ſupra dictus : optima nunc Aſiatica habetur, quæ & purpurea appellatur. Pretium ejus in libras ⁵ æris quinque. Fit & Romæ cremato ſile marmoroſo & reſtincto aceto : ſine uſta non fiunt umbræ. Eretria terræ ſuæ habet nomen : hac Nicomachus & Paraſius uſi. Refrigerat emollitque: explet vulnera, ſi coquatur, ad ſiccanda præcipuè utilis, & capitis doloribus, & ad depræhendenda pura: ſubeſſe enim ea intelligitur, ſi ex aqua illita non areſcat. Sandaracham & ochram Iuba tradit in inſula Rubri maris Topazo naſci : ſed inde non pervehuntur ad nos : ſandaracha quomodo fieret, diximus. Fit & adulterina ex ceruſſa in fornace cocta: colos eſſe debet flammeus : pretium in libras aſſes quini. Hæc ſi

torrea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

torreatur, æqua parte rubrica admiſta ſandycem facit: quanquam animadverto Virgilium exiſtimaſſe herbam id eſſe, illo verſu,

Sponte ſua ſandyx paſcentes veſtiet agnos.

Pretium in libras dimidium ejus, quod ſandarachæ: nec ſunt alii colores majoris ponderis. Inter factitios eſt & Scyricum, quo minium ſublini diximus: fit autem ſinopide & ſandyce miſtis. Atramentum quoque inter factitios erit, quanquam eſt & terra, geminæ originis: aut enim ſalſuginis modo emanat, aut terra ipſa ſulphurei coloris ad hoc probatur. Inventi ſunt pictores, qui è ſepulchris carbones infectos effoderent: ſed importuna hæc omnia ac novitia: fit enim ex fuligine pluribus modis, reſina vel pice exuſtis: propter quod officinas etiam ædificavere, fumum eum non emittentes: laudatiſſimum eodem mŏdo fit è tedis: adulteratur fornacum balinearumque fuligine, quo ad volumina ſcribenda utuntur. Sunt qui & vini fæcem ſiccatam excoquant: affirmantque, ſi ex bono vino fæx fuerit, Indici ſpeciem id atramentum præbere. Polygnotus & Mycon celeberrimi pictores Athenis, è vinaceis fecere, trigynon appellant. Apelles commentus eſt ex ebore combuſto facere, quod elephantinum vocant: apportatur & Indicum ex India, inexploratæ adhuc inventionis mihi. Fit etiam apud infectores ex flore nigro, qui adhæreſcit æreis cortinis: fit & è tedis ligno combuſto, tritiſque in mortario carbonibus. Mira in hoc ſepiarum natura: ſed ex his non fit. Omne autem atramentum Sole perficitur, librarium gummi, tectorium glutino admiſto: quod autem aceto liquefactum eſt, ægrè eluitur. E reliquis coloribus, quos à dominis dari diximus propter magnitudinem pretii, ante omnes eſt pur-

puriſſum

puriſſum è creta argentaria: cum purpuris pariter tingitur, bibitque eum colorem celerius lanis. Prę-cipuum eſt primum, fervente aheno rudibus medicamentis inebriatum: proximum egeſto eo addita creta in jus idem: & quoties id factum eſt, levatur bonitas pro numero dilutiore ſanie. Quare Puteolanum potius laudatur, quam Tyrium aut Gætulicum, vel Laconicum, unde pretioſiſſimæ purpuræ: cauſa eſt, quod hyſgino maximè inficitur, rubiamque cogitur ſorbere: viliſſimum à Canuſio. Pretium huic à ſingulis denariis in libras ad triginta. Pingentes ſandyce ſublita mox ovo inducentes purpuriſſum, fulgorem minii faciunt: ſi purpuram facere malunt, cæruleum ſublinunt, mox purpuriſſum ex ovo inducunt. Ab hoc maxima autoritas Indico: ex India venit, harundinum ſpumæ adhæreſcente limo, cum teritur, nigrum: at in diluendo miſturam purpuræ cæruleique mirabilem reddit. Alterum genus ejus eſt in purpurariis officinis innatans cortinis: & eſt purpuræ ſpuma [6]. Qui adulterant, vero Indico ſtercora columbina, aut cretam Selinuſiam, vel annulariam ultro inficiunt: probatur carbone: reddit enim, quod ſyncerum eſt, flammam excellentis purpuræ: & dum fumat, odorem maris olet: ob id quidam è ſcopulis id colligi putant. Pretium Indico denarii viginti in libras. In medicina Indicum rigores & impetus ſedat, ſiccatque hulcera. Armenia mittit, quod ejus nomine appellatur: lapis eſt hic quoque chryſocollæ modo infectus; optimumque eſt, quod maximè viret, communicato colore cum cæruleo: ſolebant libræ ejus trecenis nummis taxari. Inventa per Hiſpanias harena eſt, ſimilem curam recipiens: itaque ad denarios ſenos [7] utilitas rediit. Diſtat à cęruleo candore modico,

modico, qui teneriorem hunc efficit colorem. Vſum in medicina ad pilos tantum alendos habet, maximeque in palpebris. Sunt etiamnum novitii duo colores è viliſſimis, viride quod Appianum vocatur, & quod chryſocollam luteam mentitur, ceu parum multa ſint mendacia ejus. Fit & ex creta viridi æſtimatum ſeſtertiis in libras. Anulare quod vocant, candidum eſt, quo muliebres picturæ illuminantur: fit & ipſum ex creta admiſtis vitreis gemmis, ex vulgi annulis, unde & annulare dictum.

CAP. VII. *Qui colores non inducantur, & quibus coloribus antiqui pinxerunt, & quando primum gladiatorum pugnæ propoſitæ ſunt.*

Ex omnibus coloribus cretulam amare, udoque illini recuſant, purpuriſſum, Indicum cæruleum, melinum, auripigmentum, Appianum, ceruſſa. Ceræ tinguntur iiſdem his coloribus ad eas picturas, quæ inuruntur, alieno parietibus genere, ſed claſſibus familiari, jam vero & onerariis navibus: quoniam & pericula expingimus, ne quis miretur & rogos pingi: juvatq; pugnaturos ad mortẽ aut certe cędem, ſpecioſe vehi. Qua contemplatione tot colorum, tanta varietate, ſubit antiquitatem mirari: quatuor coloribus ſolis immortalia illa opera fecere, ex albis melino, ex ſilaceis Attico, ex rubris ſinopide Pontica, ex nigris atramento, Apelles, Echion, Melanthius, Nicomachus, clariſſimi pictores, cum tabulæ eorum ſingulæ oppidorum vænirent opibus. Nunc & purpuris in parietes migrantibus & India conferente fluminum ſuorum limum, & draconum & elephantorum ſaniem, nulla nobilis pictura eſt. Omnia ergo tunc fuere, cum minor copia: Ita eſt, quoniam, ut ſupra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

pra diximus, rerum non animi pretiis excubatur. Et noſtræ ætatis inſaniam ex pictura non omittam: Nero princeps juſſerat coloſſeum ſe pingi cxx pedum in linteo, incognitum ad hoc tempus: ea pictura cum peracta eſſet in Lamianis hortis accenſa fulmine cum optima hortorum parte conflagravit. Libertus ejus cum daret Antii munus gladiatorium, publicas porticus inveſtivit pictura, ut conſtat, gladiatorum miniſtrorumque omnium veris imaginibus redditis. Hic multis jam ſeculis ſummus animus in pictura. Pingi autem gladiatoria munera, atque in publico exponi cœpta à C. Terentio Lucano. Is avo ſuo, à quo adoptatus fuerat, triginta paria in foro per triduum dedit, tabulamque pictam in nemore Dianæ poſuit.

CAP. VIII. *De ætate picturæ, operum & artificum indicatura, nobilitates* CCC V.

Nunc celebres in ea arte quam maxima brevitate percurram: neque enim inſtituti operis eſt talis executio: itaque quoſdam vel in tranſcurſu, & in aliorum mentione obiter nominaſſe ſatis erit, exceptis operum claritatibus, quæ & ipſa conveniet attingi, ſive extant, ſive intercidêre. Non conſtat ſibi in hac parte Græcorum diligentia, multas poſt Olympiadas celebrando tam pictores, quam ſtatuarios autores: primumque Olympiade nonageſima, cum & Phidiam ipſum initio pictorem fuiſſe tradatur, clypeumque Athenis ab eo pictum: præterea in confeſſo ſit, octogeſima tertia fuiſſe Panæum fratrem ejus, qui clypeum intus pinxit, & in Ægide Minervæ, quam fecerat Colotes Phidiæ diſcipulus, & in faciendo Iove Olympio adiutor. Quid? quod in confeſſo perinde eſt, Bularchi pictoris tabulam, in qua erat Magnetum

prælium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

prælium, à Candaule rege Lydiæ Heraclidarum noviſſimo, qui & Myrſilus vocitatus eſt, repenſam auro: tanta jam dignatio picturæ erat: id circa ætatem Romuli acciderit neceſſe eſt: duo enim de viceſima Olympiade interiit. Candaules: aut (ut quidam tradunt) eodem anno, quo Romulus, niſi fallor: manifeſta jam tum claritate artis atque abſolutione. Quod ſi recipi neceſſe eſt, ſimul apparet multo vetuſtiora principia eſſe, eosque qui monochromata pinxerint, (quorum ætas non traditur) aliquanto ante fuiſſe, Hygiænontem, Diniam, Charmam, & qui primus in pictura marem fœminamque diſcreverit, Eumarum Athenienſem, figuras omnes imitari auſum, quique inventa ejus excoluerit, Cimonem Cleonæum. Hic catagrapha invênit, hoc eſt, obliquas imagines, & variè formare vultus, reſpicientes ſuſpicientesve & deſpicientes: articulis etiam membra diſtinxit: venas protulit, prçterque in veſte & rugas & ſinus invenit. Panæus quidem frater Phidiæ, etiam prælium Athenienſium adverſus Perſas apud Marathona factum pinxit: adeo jam colorum uſus percrebuerat, adeoque ars perfecta erat, ut in eo prælio iconicos duces pinxiſſe tradatur; Athenienſium Milciadem, Callimachum, Cynegyrum: Barbarorum Datim, Artaphernem.

CAP. IX. *Primum picturæ certamen, & qui primi penicillo pinxerunt.*

Quinimo certamen picturæ etiam florente eo inſtitutum eſt Corinthi ac Delphis: primusque omnium certavit cum Timagora Chalcidenſe, ſuperatus ab eo Pythiis, quod & ipſius Timagoræ carmine vetuſto apparet, chronicorũ errore non dubio. Alii quoque poſt hos clari fuere ante nonageſimam Olympiadem, ſicut Polygnotus Thaſius,

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

qui primus mulieres lucida veſte pinxit, capita earum mitris verſicoloribus operuit, plurimumque picturæ primus contulit: ſiquidem inſtituit os adaperire, dentes oſtendere, vultum ab antiquo rigore variare. Hujus eſt tabula in porticu Pompeii, quæ ante curiam ejus fuerat: in qua dubitatur, aſcendentem cum clypeo pinxerit, an deſcendentem. Hic Delphis ædem pinxit: hic & Athenis porticum, quæ Pœcile vocatur, gratuito, cum partem ejus Mycon mercede pingeret: unde major huic autoritas: ſiquidem Amphictyones, quod eſt publicum Græciæ concilium, hoſpitia ei gratuita decrevere. Fuit & alius Mycon, qui minoris cognomine diſtinguitur: cujus filia Timarete & ipſa pinxit. Nonageſima autẽ Olympiade fuere Aglaophon, Cephiſſodorus, Phrylus, Evenor pater Paraſii & præceptor maximi pictoris, de quo ſuis annis dicemus: omnes jam illuſtres, non tamen, in quibus hærere expoſitio debeat, feſtinans ad lumina artis, in quibus primus refulſit Apollodorus Athenienſis nonageſimatertia Olympiade: hic primus ſpecies exprimere inſtituit, primusque gloriam penicillo jure contulit. Ejus eſt ſacerdos adorans, & Ajax fulmine incenſus, qui Pergami ſpectatur hodie: neque ante eum tabula ullius oſtenditur, quæ teneat oculos. Ab hoc artis forés apertas Zeuxis Heracleotes intravit, Olympiadis nonageſimæ quintæ anno quartæ, audentemque jam aliquid penicillum (de hoc enim adhuc loquimur) ad magnam gloriam perduxit, à quibusdam falſo in octogeſimanona Olympiade poſitus, cum fuiſſe neceſſe eſt Demophilum Himeræum, & Neſeam Thaſium, quoniam utrius eorum diſcipulus fuerìt, ambigitur. In eum Apollòdorus ſupra dictus verſus fecit, artem ipſis ablatam Zeuxim ferre

ſecum:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſecum: opes quoque tantas acquiſivit, ut in oſtentatione earum, Olympiæ aureis literis in palliorum teſſeris intextum nomen ſuum oſtentarit. Poſtea donare opera ſua inſtituit, quod ea nullo ſatis digno pretio permutari poſſe diceret, ſicuti Alcmenam Agrigentinis, Pana Archelao: fecit & Penelopen, in qua pinxiſſe mores videtur: & athletam. Adeoque ſibi in illo placuit, ut verſum ſubſcriberet, celebrem ex eo, inviſurum aliquem facilius, quam imitaturum: magnificus eſt Iupiter ejus in throno, adſtantibus Diis: & Hercules infans dracones ſtrangulans, Alcmena matre coram pavente & Amphitryone. Deprehenditur tamen Zeuxis grandior in capitibus articulisque: alioquin tantus diligentia, ut Agrigentinis facturus tabulam, quam in templo Iunonis Laciniæ publice dicarent, inſpexerit virgines eorum nudas, & quinque elegerit, ut quod in quaque laudatiſſimum eſſet, pictura redderet. Pinxit & monochromata ex albo. Æquales ejus & æmuli fuere Timanthes, Androcydes, Eupompus, Paraſius.

CAP. X. *De avibus per picturam deceptis: & quid difficillimum in pictura.*

Deſcendiſſe hic in certamen cum Zeuxide traditur: & cum ille detuliſſet uvas pictas tanto ſucceſſu, ut in ſcenam aves advolarent, ipſe detuliſſe linteum pictũ, ita veritate repræſentata, ut Zeuxis, alitum judicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo oſtendi picturam, atque intellecto errore concederet palmam ingenuo pudore, quoniam ipſe volucres fefelliſſet, Paraſius autem ſe artificẽ. Fertur & poſtea Zeuxis pinxiſſe puerum uvas ferentem, ad quas cum advolaſſent aves, eadem ingenuitate proceſſit iratus operi, & dixit: uvas melius pinxi, quam puerum: nam ſi & hunc conſummaſſem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

naſſem; aves timere debuerant. Fecit & figlina
opera, quæ ſola in Ambracia relicta ſunt, cum in-
de Muſas Fulvius Nobilior Romam transferret.
Zeuxidis manu Romæ Helena eſt in Philippi por-
ticibus, & in Concordiæ delubro Marſyas religa-
tus. Paraſius Epheſi natus, & ipſe multa conſti-
tuit: primus ſymmetriam picturæ dedit, primus
argutias vultus, elegantiam capilli, venuſtatem
oris, confeſſione artificum in lineis extremis pal-
mam adeptus: hæc eſt in pictura ſumma ſubtili-
tas. Corpora enim pingere & media rerum, eſt
quidem magni operis, ſed in quo multi gloriam
tulerint: extrema corporum facere, & deſinentis
picturæ modum includere, rarum in ſucceſſu artis
invenitur: ambire enim debet ſe extremitas ipſa,
& ſic deſinere, ut promittat alia poſt ſe: oſtendat-
que etiam quæ occultat. Hanc ei gloriam conceſ-
ſere Antigonus & Xenocrates, qui de pictura ſcri-
pſere, prædicantes quoque, non ſolum confiten-
tes. Alia multa graphidis veſtigia extant in tabulis
& membranis ejus, ex quibus proficere dicuntur
artifices: minor tamen videtur ſibi comparatus
in mediis corporibus exprimendis: pinxit & De-
mon Athenienſium, argumento quoque ingenio-
ſo: volebat nanque varium, iracundum, injuſtum,
inconſtantem: eundem exorabilem, clementem,
miſericordem, excelſum, glorioſum, humilem,
ferocem, fugacemque, & omnia pariter oſtende-
re. Idem pinxit & Theſea, qui Romæ in Capito-
lio fuit: & Navarchum thoracatum: & in una ta-
bula, quæ eſt Rhodi, Meleagrum, Herculem, Per-
ſea: hæc ibi ter fulmine ambuſta, neque oblitera-
ta, hoc ipſo miraculum auget: pinxit & Archigal-
lum: quam picturam amavit Tiberius princeps:
atque ut autor eſt Decius Eculeo, LX ſeſtertiis
æſtima-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

æſtimatam, cubiculo ſuo incluſit: pinxit & Creſſam nutricem, infantemque in manibus ejus: & Philiſcum & Liberum patrem adſtante Virtute: & pueros duos, in quibus ſpectatur ſecuritas & ætatis ſimplicitas: item ſacerdotem adſtante puero cum acerra & corona. Sunt & duæ picturę ejus nobiliſſimæ, Hoplitides: alter in certamine ita decurrens, ut ſudare videatur: alter arma deponens, ut anhelare ſentiatur. Laudantur & Æneas Caſtorque ac Pollux in eadem tabula: item Telephus, Achilles, Agamemnon, Vlyxes. Fœcundus artifex, ſed quo nemo inſolentius & arrogantius ſit uſus gloria artis: nanque & cognomina uſurpavit, Abrodiætum ſe appellando, aliisque verbis principem artis, & eam ab ſe conſummatam: ſuper omnia Apollinis ſe radice ortum: & Herculem, qui eſt Lyndi, talem à ſe pictum, qualem ſæpe in quiete vidiſſet. Ergo magnis ſuffragiis ſuperatus à Timanthe Sami in Ajace armorumque judicio, herois nomine ſe moleſte ferre dicebat, quod iterum ab indigno victus eſſet. Pinxit & minoribus tabellis libidines, eo genere petulantis joci ſe reficiens. Nam Timanthi vel plurimum affuit ingenii: ejus enim eſt Iphigenia, oratorum laudibus celebrata, qua ſtante ad aras peritura, cum mœſtos pinxiſſet omnes, præcipuè patruum, cum triſtitiæ omnem imaginem conſumpſiſſet, patris ipſius vultum velavit, quem digne non poterat oſtendere. Sunt & alia ingenii ejus exemplaria, veluti Cyclops dormiens in parvula tabella: cujus & ſic magnitudinem exprimere cupiens, pinxit juxta Satyros, thyrſo pollicem ejus metientes: atque in omnibus ejus operibus intelligitur plus ſemper, quam pingitur: & cum ars ſumma ſit, ingenium tamen ultra artem eſt. Pinxit & Heroa abſolutiſſim
operis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

operis, artem ipſam complexus viros pingendi: quod opus nunc Romæ in templo pacis eſt. Euxenidas hac ætate docuit Ariſtidem præclarum artificem, Eupompus Pamphilum Apellis præceptorem. Eſt Eupompi victor certamine gymnico palmam tenens: ipſius autoritas tanta fuit, ut diviſerit picturam in genera tria, quæ ante eum duo fuere, Helladicum, & quod Aſiaticum appellabant: propter hunc qui erat Sycyonius, diviſo Helladico tria facta ſunt, Ionicum, Sicyonium, Atticum. Pamphili pictura eſt cognatio, & prælium ad Phliuntem, & victoria Athenienſium: item Vlixes in rate: ipſe Macedo natione, ſed primus in pictura omnibus literis eruditus, præcipuè Arithmetice & Geometrice, ſine quibus negabat artem perfici poſſe: docuit neminem minoris talento annis decem: quam mercedem & Apelles & Melanthius ei dedêre: & hujus autoritate effectum eſt Sicyone primum, deinde & in tota Græcia, ut pueri ingenui ante omnia diagraphicen, hoc eſt picturam in buxo docerentur, reciperetur que ars ea in primum gradum liberalium: ſemper quidem honos ei fuit, ut ingenui eam exercerent, mox ut honeſti, perpetuo interdicto ne ſervitia docerentur: ideo neque in hac, neque in toreutice, ullius qui ſervierit opera celebrantur. Clari etiam CVII Olympiade extitere Echion & Therimachus. Echionis ſunt nobiles picturæ, Liber pater, item Tragœdia & Comœdia; Semiramis ex ancilla adipiſcens regnum, anus lampadas præferens, & nova nupta verecundia notabilis. Verum omnes prius genitos futurosque poſtea ſuperavit Apelles, eouſque Olympiade CXII in pictura provectus, ut plura ſolus prope, quam cæteri omnes, contulerit, voluminibus etiam editis quæ doctrinam

eam continent. Præcipua ejus in arte venuſtas, fuit cum eadem ætate maximi pictores eſſent: quorum opera cum admiraretur, collaudatis omnibus, deeſſe iis unam illam Venerem dicebat, quam Græci Charita vocant: cætera omnia contigiſſe, ſed hac ſoli ſibi neminem parem. Et aliam gloriam uſurpavit, cum Protogenis opus immenſi laboris ac curæ ſupra modum anxiæ miraretur: dixit enim, omnia ſibi cum illo paria eſſe, aut illi meliora, ſed uno ſe præſtare, quod manum ille de tabula neſciret tollere: memorabili præcepto, nocere ſæpe nimiam diligentiam. Fuit autem non minoris ſimplicitatis, quam artis: nam cedebat Amphioni de diſpoſitione, Aſclepiodoro de menſuris, hoc eſt, quanto quid à quo diſtare deberet: ſcitum eſt, inter Protogenem & eum quod accidit: ille Rhodi vivebat: quo cum Apelles adnavigaſſet, avidus cognoſcendi opera ejus, fama tantum ſibi cogniti, continuo officinam petiit: aberat ipſe, ſed tabulam magnæ amplitudinis in machina aptatam picturæ, anus una cuſtodiebat: hæc Protogenem foris eſſe reſpondit, interrogavitque, à quo quæſitum diceret: ab hoc, inquit Apelles: arreptoq; penicillo lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulam. Reverſo Protogeni, quæ geſta erant, anus indicavit: ferunt artificem protinus contemplatum ſubtilitatem, dixiſſe Apellem veniſſe: non enim cadere in alium tam abſolutum opus: ipſumque alio colore tenuiorem lineam in illa ipſa duxiſſe, præcepiſſeque abeuntem, ſi rediſſet ille, oſtenderet, adjiceretque hunc eſſe quem quæreret: atque ita evenit: revertitur enim Apelles, ſed vinci erubeſcens, tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locum: at Protogenes victum ſe confeſſus, in portum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

um devolavit, hoſpitem quærens. Placuitque, ſic
am tabulam poſteris tradi, omnium quidem, ſed
rtificum præcipuo miraculo. Conſumptam eam
onſtat priore incendio domus Cæſaris in palatio,
vide ante à nobis ſpectatam, ſpatioſiore amplitu-
ine nihil aliud continentem, quam lineas viſum
ffugientes, inter egregia multorum opera inani
imilem, & eo ipſo allicientem omnique opere no-
iliorem. Apelli fuit alioquin perpetua conſuetu-
o; nunquam tam occupatam diem agendi, ut
on lineam ducendo exerceret artem: quod ab eo
r proverbium venit. Idem perfecta opera propo-
ebat in pergula tranſeuntibus, atque poſt ipſam
bulam latens, vitia quæ notarentur auſcultabat,
ulgum diligentiorem judicem, quam ſe præfe-
ens: feruntque à ſutore reprehenſum, quod in
epidis una intus pauciores feciſſet anſas, eodem
oſtero die, ſuperbo emendatione priſtinæ admo-
itionis, cavillante circa crus, indignatum pro-
exiſſe, denuntiantem, ne ſupra crepidam ſutor
dicaret, quod & ipſum in proverbium venit.
uit enim & comitas illi, propter quam gratior
lexandro Magno erat, frequenter in officinam
ntitanti: nam ut diximus, ab alio pingi ſe ve-
it edicto. Sed & in officina imperite multa diſ-
enti ſilentium comiter ſuadebat, rideri eum di-
ns à pueris qui colores tererent: tantum erat au-
ritati juris in regem, alioquin iracundum. Quan-
am Alexander ei honorem clariſſimo præbuit
emplo: nanque cum dilectam ſibi ex pallacis ſuis
æcipuè nomine Campaſpem nudam pingi ob
mirationem formæ ab Apelle juſſiſſet, eumque
um pari captum amore ſenſiſſet, dono eam de-
: Magnus animo, major imperio ſui, nec minor
c facto, quam victoria aliqua: quippe ſe vicit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nec torum tantum ſuum, ſed etiam affectum donavit artifici: ne dilectæ quidem reſpectu motus, ut quæ modo regis fuiſſet, modo pictoris eſſet: ſunt qui Venerē Anadyomenen illo pictam exemplari putant. Apelles & in æmulis benignus, Protogeni dignationem primus Rhodi conſtituit: ſordebat ille ſuis, ut plerunque domeſtica: percontantique quanti licitaretur opera effecta, parvum neſcio quid dixerat: at ille quinquagenis talentis popoſcit: famamque diſperſit, ſe emere, ut pro ſuis venderet: ea res concitavit Rhodios ad intelligendum artificem, nec niſi augentibus pretium, ceſſit imaginem. Adeo ſimilitudinis indiſcretæ pinxit, ut incredibile dictu Apion Grammaticus ſcriptum reliquerit, quendam ex facie hominum addivinantem (quos Metopoſcopos vocant) ex iis dixiſſe aut futuræ mortis annos, aut præteritæ? Non fuerat ei gratia in comitatu Alexandri cum Ptolemæo, quo regnante, Alexandriam vi tempeſtatis expulſus, ſubornato fraude æmulorum plano regio invitatus, ad regis cœnam venit: indignantique Ptolemæo, & vocatores ſuos oſtendenti, ut diceret à quo eorum invitatus eſſet, arrepto carbone extincto è foculo, imaginem in pariete delineavit, agnoſcente vultum plani rege ex inchoato protinus. Pinxit & Antigoni regis imaginem altero lumine orbam, primus excogitata ratione vitia condendi: obliquam nanque fecit, ut quod corpori deerat, picturæ potius deeſſe videretur: tantumque eam partem è facie oſtendit, quam totam poterat oſtendere. Sunt inter opera ejus & expirantium imagines: quæ autem nobiliſſima ſint, non eſt facile dictu. Venerem exeuntem è mari Divus Auguſtus dicavit in delubro patris Cæſaris, quæ Anadyomene vocatur, verſibus Græcis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Græcis tali opere, dum laudatur, victo, ſed illuſtrato. Hujus inferiorem partem corruptam qui reficeret, non potuit reperiri: verum ipſa injuria ceſſit in gloriam artificis: conſenuit hæc tabula carie: aliamque pro ea Nero principatu ſubſtituit ſuo, Dorothei manu. Apelles inchoaverat aliam Venerem Cois, ſuperaturus etiam ſuam illam priorem: invidit mors peracta parte: nec qui ſuccederet operi ad præſcripta lineamenta inventus eſt: pinxit & Alexandrum Magnum, fulmen tenentem in templo Epheſiæ Dianæ viginti talentis auri: digiti eminere videntur, & fulmen extra tabulam eſſe. Sed legentes meminerint, omnia ea quatuor coloribus facta: manipretium ejus tabulæ in nummo aureo menſura accepit, non numero. Pinxit & Megabyzi ſacerdotis Dianæ Epheſiæ pompam: Clytum equo ad bellum feſtinantem, & ei galeam poſcenti armigerum porrigentem: Alexandrum & Philippum quoties pinxerit, enumerare ſupervacuum eſt. Mirantur ejus Abronem Samii, & Menandrum regem Cariæ Rhodii: item Ancæum: Alexandriæ Gorgoſthenem tragœdum: Romæ Caſtorem & Pollucem, cum Victoria & Alexandro Magno: item belli imaginem, reſtrictis ad terga manibus, Alexandro in curru triumphante. Quas utraſque tabulas Divus Auguſtus in fori ſui partibus celeberrimis dicaverat ſimplicitate moderata: Divus Claudius pluris exiſtimavit, in utriſque exciſa facie Alexandri Divi Auguſti imaginem ſubdere. Ejuſdem arbitrantur manu eſſe & in Antoniæ templo Herculem averſum, ut (quod eſt difficillimum) faciem ejus oſtendat verius pictura, quam promittat. Pinxit & heroa nudum: eaque pictura naturam ipſam provocavit. Eſt & equus ejus, ſive fuit, pictus in certamine: quod

judicium ad mutas quadrupedes provocavit ab hominibus: nanque ambitu æmulos prævalere ſentiens, ſingulorum picturas inductis equis oſtendit: Apellis tantum equo adhinnivere: idque poſtea ſemper illius experimentum artis oſtentatur. Fecit & Neoptolemum ex equo adverſus Perſas; Archelaum cum uxore & filia; Antigonum thoracatum cum equo incedentem. Peritiores artis præferunt omnibus ejus operibus eundem regem ſedentem in equo: Dianam ſacrificantium virginum choro miſtam, quibus viciſſe Homeri verſus videtur idipſum deſcribentis. Pinxit & quæ pingi non poſſunt, tonitrua, fulgetra, fulguraque: Bronten, Aſtrapen, Ceraunubolon appellant. Inventa ejus & cæteris profuere in arte: unum imitari nemo potuit, quod abſoluta opera atramento illinebat ita tenui, ut idipſum repercuſſu claritates colorum excitaret, cuſtodiretq; à pulvere & ſordibus, ad manum intuenti demum appareret: ſed & tum ratione magna, ne colorum claritas oculorum aciem offenderet, veluti per lapidem ſpecularem intuentibus è longinquo: & eadem res nimis floridis coloribus auſteritatem occulte daret. Æqualis ejus fuit Ariſtides Thebanus: is omnium primus animum pinxit, & ſenſus omnes expreſſit, quos vocant Græci ethe: item perturbationes: durior paulo in coloribus. Hujus pictura eſt, oppido capto ad matris morientis è vulnere mammam adrepens infans: intelligiturque ſentire mater, & timere ne emortuo lacte ſanguinem infans lambat: quam tabulam Alexander Magnus tranſtulerat Pellam in patriam ſuam. Idem pinxit prælium cum Perſis, centum homines ea tabula complexus, pactusque in ſingulos minas denas à tyranno Elatenſium Mnaſone. Pinxit & currentes quadrigas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

drigas, & ſupplicantem pene cum voce: & venatores cum captura, & Leontionem pictorem, & Anapavomenem propter fratris amorem morientem: item Liberum patrem & Ariadnen, ſpectatos Romæ in æde Cereris: Tragœdum & puerum, in Apollinis: cujus tabulæ gratia interiit pictoris inſcitia, cui tergendam eam mandaverat M. Iunius Prætor ſub die ludorum Apollinarium. Spectata eſt & in æde Fidei in Capitolio imago ſenis cum lyra puerum docentis: pinxit & ægrum ſine fine laudatum: qua in arte tantum valuit, ut Attalus rex unam tabulam ejus centum talentis emiſſe tradatur. Simul, ut dictum eſt, & Protogenes floruit: patria ei Caunus, gentis Rhodiis ſubjectæ: ſumma ejus paupertas initio, artiſque ſumma intentio, & ideo minor fertilitas: quis eum docuerit, non putant conſtare: quidam & naves pinxiſſe uſque ad annum quinquageſimum argumentum eſſe, quod cum Athenis celeberrimo loco Minervæ delubri propylæon pingeret, ubi fecit nobilem Paralum & Hemionida, quam quidam Nauſicaam vocant, adjecerit parvulas naves longas in iis, quæ pictores parerga appellant, ut appareret, à quibus initiis ad arcem oſtentationis opera ſua perveniſſent. Palmam habet tabularum ejus Ialyſus, qui eſt Romæ, dicatus in templo Pacis: quem cum pingeret, traditur madidis lupinis vixiſſe, quoniam ſimul famem ſuſtinerent & ſitim, ne ſenſus nimia dulcedine obſtrueret: huic picturæ quater colorem induxit ſubſidio injuriæ & vetuſtatis, ut decedente ſuperiore inferior ſuccederet. Eſt in ea canis mire factus, ut quã pariter caſus & ars pinxerint: non judicabat ſe exprimere in eo ſpumam anhelantis poſſe, cum in reliqua omni parte (quod difficillimum erat) ſibi ipſe ſatisfeciſſet: diſplicebat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

autem ars ipſa, nec minui poterat, & videbatur nimia, ac longius à veritate diſcedere, ſpumaque illa pingi, non ex ore naſci, anxio animi cruciatu, cum in pictura verum eſſe, non veriſimile vellet: abſterſerat ſæpius mutaveratque penicillum, nullo modo ſibi approbans: poſtremo iratus arti, quod intelligeretur, ſpongiam eam impegit inviſo loco tabulæ, & illa repoſuit ablatos colores qualiter cura optabat: fecitque in pictura fortuna naturam. Hoc exemplo ſimilis & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi ſimiliter ſpongia impacta ſecutus dicitur, cum pingeret poppyzonta retinentem equum. Canem ita Protogenes monſtravit & fortuna. Propter hunc Ialyſum, ne cremaret tabulas, Demetrius rex, cum ab ea parte ſola poſſet Rhodum capere, non incendit: parcentemque picturæ fugit occaſio victoriæ: erat tunc Protogenes in ſuburbano hortulo ſuo, hoc eſt, Demetrii caſtris: neq; interpellatus prœliis inchoata opera intermiſit omnino, ſed accitus à rege interrogatusque, qua fiducia extra muros ageret, reſpondit, ſcire ſe illi cum Rhodiis bellum eſſe, non cum artibus. Diſpoſuit ergo rex in tutelam ejus ſtationes, gaudens quod poſſet manus ſervare, quibus jam pepercerat: & ne ſæpius avocaret, ultro ad eum venit hoſtis: relictisque victoriæ ſuæ votis, inter arma & murorum ictus ſpectavit artificem: ſequiturque tabulam ejus temporis hæc fama, quod eam Protogenes ſub gladio pinxerit: Satyrus hic eſt, quem Anapavomenon vocant, ne quid deſit temporis ejus ſecuritati, tibias tenens. Fecit & Cydippen, Tlepolemon, Philiſcum Tragœdiarum ſcriptorem meditantem, & athletam, & Antigonum regem, & imaginem matris Ariſtotelis Philoſophi: qui etiam ſuadebat ut Alexandri Magni opera pingeret,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ret, propter æternitatem rerum. Impetus animi & quædam artis libido in hæc potius eum tulere: noviſſime pinxit Alexandrum, ac Pana. Fecit & ſigna ex ære, ut diximus. Eadem ætate fuit Aſclepiodorus, quem in ſymmetria mirabatur Apelles: huic Mnaſon tyrannus pro duodecim Diis dedit in ſingulos minas trecenas: idemque Theomneſto in ſingulos heroas minas centenas. His annumerari debet Nicomachus, Ariſtodemi filius ac diſcipulus: pinxit hic raptum Proſerpinæ: quæ tabula in Capitolio in Minervæ delubro ſupra ædiculam Iuventutis: & in eodem Capitolio alia, quam Plancus Imperator poſuerat, Victoria quadrigam in ſublime rapiens. Hic primus Vlyxi addidit pileum: pinxit & Apollinem & Dianam, Deumque matrem in leone ſedentem: item nobiles Bacchas arreptantibus Satyris: Scyllamque, quæ nunc eſt Romæ in templo Pacis: nec fuit alius in ea arte velocior: tradunt nanque conduxiſſe pingendum ab Ariſtrato Sicyoniorum tyranno, quod is faciebat Teleſti poëtæ monumentum, præfinito die, intra quem perageretur, nec multo ante veniſſe, tyranno in pœnam accenſo: paucisque diebus abſolviſſe celeritate & arte mira. Diſcipulos habuit Ariſtidem fratrem, & Ariſtoclem filium, & Philoxenum Eretrium, cujus tabula nullis poſtferenda, Caſſandro regi picta, continuit Alexandri prælium cum Dario: idem pinxit & laſciviam, in qua tres Sileni comeſſantur. Hic celeritatem præceptoris ſecutus, breviores etiamnum quaſdam picturæ vias & compendiarias invenit. Annumeratur his & Nicophanes, elegans & concinnus, ita ut vetuſta opera pingeret propter æternitatem rerum, impetuoſi animi, & cui pauci comparentur: cothurnus ei & gravitas artis. Multum à Zeuxide &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Apelle abeſt Apellis diſcipulus Perſeus, ad quem de hac arte ſcripſit, qui hujus fuit ætatis Ariſtidis Thebani diſcipuli fuerunt & filii, Niceros, & Ariſtippus, cujus eſt Satyrus cum ſcypho coronatus: diſcipuli ejus fuerunt Antorides & Euphranor, de quibus mox dicemus. Namque ſubtexi par eſt minoris picturæ celebres in penicillo, è quibuis fuit Pyreicus arte paucis poſtferendus: propoſito neſcio an deſtruxerit ſe, quoniam humilia quidem ſecutus, humilitatis tamen ſummam adeptus eſt gloriam: tonſtrinas ſutrinasque pinxit, & aſellos & obſonia ac ſimilia, ob hoc cognominatus Rhyparographos, in iis conſummatæ voluptatis: quippe eæ pluris væniere, quam maximæ multorum. E diverſo meniana, inquit Varro, omnia operiebat Serapionis tabula ſub Veteribus: hic ſcenas optime pinxit, ſed hominem pingere non potuit: contra Dionyſius nihil aliud, quam homines pinxit, ob id Anthropographus cognominatus. Parva & Callicles fecit: item Calaces comicis tabellis: utraque Antiphilus; nam & Heſionam nobilem pinxit, & Alexandrum ac Philippum cum Minerva, qui ſunt in ſchola in Octaviæ porticibus; & in Philippi, Liberum patrem, Alexandrum puerum, Hippolytum tauro emiſſo expaveſcentē: in Pompeia verò Cadmum & Europen: idem jocoſo nomine Gryllum ridiculi habitus pinxit: unde hoc genus picturæ grylli vocãtur: ipſe in Ægypto natus didicit à Cteſidemo. Decet non ſileri & Ardeatis templi pictorem, præſertim civitate donatum ibi & carmine, quod eſt in ipſa pictura his verſibus:

Dignis digna loca picturis condecoravit,
Reginæ Iunonis ſupremæ conjugis templum,
Marcus Ludius Elotas Ætolia oriundus,
Quem nunc & poſt ſemper ob artem hanc Ardea laudat.

Ea

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Ea ſunt ſcripta antiquis literis Latinis. Non fraudando & Ludio Divi Auguſti ætate, qui primus inſtituit amœniſſimam parietum picturam, villas, & porticus, ac topiaria opera, lucos, nemora, colles, piſcinas, euripos, amnes, litora, qualia quis optarat, varias ibi obambulantium ſpecies, aut navigantium, terraque villas adeuntium aſellis aut vehiculis: jam piſcantes aucupantesque, aut venantes, aut etiam vindemiantes. Sunt in ejus exemplaribus nobiles paluſtria acceſſu villæ: ſuccollantium ſpecie mulieres labentes trepidæque feruntur: plurimæ præterea tales argutiæ, & faceтiſſimi ſales. Idemque ſubdialibus maritimas urbes pingere inſtituit, blandiſſimo aſpectu minimoque impendio: ſed nulla gloria artificum eſt, niſi eorum qui tabulas pinxere: eoque venerabilior apparet antiquitas: non enim parietes excolebant dominis tantum, nec domos uno in loco manſuras, quæ ex incendiis rapi non poſſent: caſula Protogenes contentus erat in hortulo ſuo: nulla in Apellis tectoriis pictura erat: nondum libebat parietes totos pingere: omnis eorum ars urbibus excubabat: pictorque res communis terrarum erat. Fuit & Arellius Romæ celeber, paulo ante Divum Auguſtum, niſi flagitio inſigni corrupiſſet artem, ſemper alicujus fœminæ amore flagrans, & ob id Deas pingens, ſed dilectarum imagine: itaque in pictura ejus ſcorta numerabantur. Fuit & nuper gravis ac ſeverus, idemque floridus, humilis rei pictor Amulius: hujus erat Minerva, ſpectantem aſpectans, quacunque aſpiceretur: paucis diei horis pingebat, id quoque cum gravitate, quod ſemper togatus, quanquam in machinis. Carcer ejus artis domus aurea fuit: & ideo non extant exempla alia magnopere. Poſt eum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

eum fuere in autoritate Cornelius Pinus & Actius Priſcus, qui Honoris & Virtutis ædes Imperatori Veſpaſiano Auguſto reſtituenti pinxerunt: ſed Priſcus antiquis ſimilior.

CAP. XI. *De avium cantu compeſcendo, & quis encauſto & penicillo primus lacunaria & cameras pinxerit, ſparſimque pretia mirabilia picturarum.*

Non eſt omittenda in picturæ mentione celebris circa Lepidum fabula: ſiquidem in Triumviratu quodam loco deductus à magiſtratibus in nemoroſum hoſpitium, minaciter cum iis poſtero die expoſtulavit, ſomnum ademptum ſibi volucrum concentu: at illi draconem in longiſſima membrana depictum circundedere loco: eoque terrore aves tum ſiluiſſe narratur, & poſtea cognitum eſt ita poſſe compeſci. Ceris pingere, ac picturam inurere quis primus excogitaverit, non conſtat: quidam Ariſtidis inventum putant, poſtea conſummatum à Praxitele: ſed aliquanto vetuſtiores encauſticæ picturæ extitere, ut Polygnoti & Nicanoris & Arceſilai Pariorum. Lyſippus quoque Æginæ picturæ ſuæ inſcripſit ἐνέκαυσεν, quod profecto non feciſſet, niſi encauſtica inventa: Pamphilus quoque Apellis præceptor non pinxiſſe tantum encauſtica, ſed etiam docuiſſe traditur Pauſiam Sicyonium primum in hoc genere nobilem: Brietis filius hic fuit, ejuſdemque primo diſcipulus. Pinxit & ipſe penicillo parietes Theſpiis, cum reficerentur, quondam à Polygnoto picti, multumque comparatione ſuperatus exiſtimabatur, quoniam non ſuo genere certaſſet. Idem & lacunaria primus pingere inſtituit: nec cameras ante eum taliter adornari mos fuit: parvas pingebat tabellas, maximeque pueros: hoc

æmuli

æmuli eum interpretabantur facere, quoniam tarda picturæ ratio eſſet illa: quamobrem arti daturus & celeritatis famam, abſolvit uno die tabellam, quæ vocata eſt hemereſios, puero picto. Amavit in juventa Glyceram municipem ſuam, inventricem coronarum, certandoque imitatione ejus, ad numeroſiſſimam florum varietatem perduxit artem illam: poſtremo pinxit illam ſedentem cum corona, quæ è nobiliſſimis ejus tabula appellata eſt ſtephanoplocos, ab aliis ſtephanopolis, quoniam Glycera venditando coronas ſuſtentaverat paupertatem. Hujus tabulę exemplar, quod apographon vocant, L. Lucullus duobus talentis emit à Dionyſio Athenis. Pauſias autem fecit & grandes tabulas, ſicut ſpectatam in Pompeii porticibus boum immolationem: eam enim picturam primus invenit, quam poſtea imitati ſunt multi, æquavit nemo. Ante omnia cum longitudinem bovis oſtendere vellet, adverſum eum pinxit, non tranſverſum: unde & abunde intelligitur amplitudo. Dein cum omnes, quæ volunt eminentia videri, candicantia faciant, coloremque condiant nigro: hic totum bovem atri coloris fecit, umbræque corpus ex ipſo dedit, magna prorſus arte in æquo extantia oſtendens, & in confracto ſolida omnia. Sicyone & hic vitam egit, diuque fuit illa patria picturæ: tabulas inde è publico omnes propter æs alienum civitatis addictas, Scauri Ædilitas Romam tranſtulit. Poſt eum eminuit longe ante omnes Euphranor Iſthmius, Olympiade centeſima quarta, idem qui inter fictores dictus eſt à nobis: fecit & coloſſos & marmora, ac ſcyphos ſcalpſit: docilis ac laborioſus ante omnes, & in quocunque genere excellens ac ſibi æqualis. Hic primus videtur expreſſiſſe dignitates heroum, & uſur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

uſurpaſſe ſymmetriam: ſed fuit univerſitate corporum exilior, capitibus articuliſque grandior. Volumina quoque compoſuit de ſymmetria & coloribus. Opera ejus ſunt, equeſtre prælium, duodecim Dii: Theſeus, in quo dixit, eundem apud Paraſium roſa paſtum eſſe, ſuum verò carne. Nobiles ejus tabulæ Epheſi, Vlixes ſimulata veſania bovem cum equo jungens, & [9] palliati cogitantes, dux gladium condens. Eodem tempore fuit & Cydias, cujus tabulam Argonautas H-S CXLIV. Hortenſius Orator mercatus eſt, eique ædem fecit in Tuſculano ſuo. Euphranoris autem diſcipulus fuit Antidotus: hujus eſt clypeo dimicans Athenis, & luctator, tibicenque inter pauca laudatus: ipſe diligentior, quam numeroſior, & in coloribus ſeverus, maxime inclaruit diſcipulo Nicia Athenienſi, qui diligentiſſime mulieres pinxit: lumen & umbras cuſtodivit, atque ut eminerent è tabulis picturæ, maxime curavit. Opera ejus, Nemea advecta ex Aſia Romam à Syllano, quam in Curia diximus poſitam: item Liber pater in æde Concordiæ: Hyacinthus, quem Cæſar Auguſtus delectatus eo ſecum deportavit Alexandria capta: & ob id Tiberius Cæſar in templo ejus dicavit hanc tabulam: & Diana. Epheſi verò eſt Megabyzi ſacerdotis Epheſiæ Dianæ ſepulchrum: Athenis Necromantia Homeri. Hanc vendere noluit Attalo regi talentis ſexaginta, potiuſque patriæ ſuæ donavit, abundans opibus. Fecit & grandes picturas, in quibus ſunt Calypſo, & Io, & Andromeda: Alexander quoque in Pompeii porticibus præcellens, & Calypſo ſedens: huic quidem adſcribuntur quadrupedes; proſperrime canes expreſſit. Hic eſt Nicias de quo dicebat Praxiteles interrogatus quæ maxime opera ſua probaret, in marmo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

marmoribus quibus Nicias manum admoviſſet: tantum [10] circunlitioni ejus tribuebat. Non ſatis diſcernitur, alium eodem nomine, an hunc eundem quidam faciant Olympiade centeſima duodecima. Niciæ comparatur, & aliquanto præfertur Athenion Maronites Glaucionis Corinthii diſcipulus, & auſterior colore, & in auſteritate jucundior, ut in ipſa pictura eruditio eluceat. Pinxit in templo Eleuſine Phylarchum, Athenis frequentiam, quam vocavere polygynæcon: item Achillem virginis habitu occultatum Vlixe deprehendente: & in una tabula, quaq; maxime inclaruit, agaſonem cum equo: quod niſi in juventa obiiſſet, nemo ei compararetur. Eſt nomen & Heraclidi Macedoni: initio naves pinxit: captoque rege Perſeo Athenas commigravit, ubi eodem tempore erat Metrodorus pictor, idemque philoſophus, magnæ in utraque ſcientia autoritatis: itaque cum L. Paulus devicto Perſeo petiſſet ab Athenienſibus, ut ſibi quam probatiſſimum philoſophum mitterent ad erudiendos liberos, itemque pictorem ad triumphum excolendum, Athenienſes Metrodorum elegerunt, profeſſi eundem in utroq; deſiderio præſtantiſſimum: quod ita quoque Paulus judicavit. Timomachus Byzantius Cæſaris Dictatoris ætate Ajacem ei pinxit & Medeam, ab eo in Veneris Genitricis æde poſitas octoginta talentis venundatas. Talentum Atticum [11] xvi taxat M. Varro. Timomachi æque laudantur Oreſtes, Iphigenia in Tauris, Lecythion agilitatis exercitator, cognatio nobilium: palliati, quos dicturos pinxit, alterum ſtantem, alterum ſedentem: præcipuè tamen ars ei faviſſe in Gorgone viſa eſt. Pauſiæ filius & diſcipulus Ariſtolaus è ſeveriſſimis pictoribus fuit: cujus ſunt Epaminondas,

nondas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nondas, Pericles, Medea, Virtus, Theſeus: imago Atticæ plebis, boum immolatio. Sunt quibus & Mechopanes ejuſdem Pauſiæ diſcipulus placeat diligentia, quam intelligant ſoli artifices, alias durus in coloribus, ſed & multus: nam Socrates jure omnibus placet: talesque ſunt ejus picturæ, cum Æſculapio filiæ Hygia, Ægle, Panacea, Iaſo, & piger qui appellatur Ocnos ſpartum torquens, quod aſellus arrodit. Hactenus indicatis in genere utroque proceribus, non ſilebuntur & primis proximi: Ariſtoclides, qui pinxit ædem Apollinis Delphis: Antiphilus puero ignem conflante laudatus, ac pulchra alias domo ſplendeſcente, ipſiusque pueri ore: item lanificio, in quo properant omnium mulierum penſa: Ptolemæo venante: ſed & nobiliſſimo Satyro cum pelle pantherina, quem Apoſcoponta appellant. Ariſtophon Ancæo vulnerato ab apro cum ſocia doloris Aſtypale: numeroſaque tabula, in qua ſunt Priamus, Helena, Credulitas, Vlixes, Deiphobus, Dolon. Androbius pinxit Scyllin ancoras Perſicæ claſſis præcidentem. Artemon Danaen, mirantibus eam prædonibus: reginam Stratonicen, Herculem & Deianiram: Nobiliſſimis autem, quæ ſunt in porticibus Octaviæ, operibus: Herculem ab Oeta monte Doridos exuta mortalitate conſenſu Deorum in cælum euntem: Laomedontis circa Herculem & Neptunum hiſtoriam. Alcimachus Dioxippum qui pancratio Olympiæ citra pulveris [12] jactum (quod vocant aconiti) vicit. Cœnus [13] ſtemmata: Cteſilochus Apellis diſcipulus petulanti pictura innotuit, Iove Liberum parturiente depicto mitrato, & muliebriter ingemiſcente inter obſtetricia Dearum: Cleon Admeto: Cteſidemus Oechaliæ expugnatione & Laodamia: Cleſides reginæ Stratonices

tonices injuria: nullo enim honore exceptus ab ea, pinxit volutantem cum piſcatore, quem reginam amare ſermo erat: eamque tabulam in portu Epheſi propoſuit: ipſe velis raptus eſt Regina: tolli vetuit, utriusque ſimilitudine mire expreſſa. Craterus comœdus Athenis in Pompeio pinxit: Eutychides bigam: regit Victoria. Eudorus ſcena ſpectatur: idem & ex ære ſigna fecit. Iphis Neptuno & Victoria. Abron Amicitiam & Concordiam pinxit, & Deorum ſimulacra. Leontiſcus Aratum victorem cum trophæo; pſaltriam. Leon Sappho. Nicearchus Venerem inter Gratias & Cupidines: Herculem triſtem inſaniæ pœnitentia. Ne alces Venerem, ingenioſus & ſolers in arte: ſiquidem cum prælium navale Ægyptiorum & Perſarum pinxiſſet, quod in Nilo, cujus aqua eſt mari ſimilis, factum volebat intelligi, argumento declaravit, quod arte non poterat: aſellum enim in litore bibentem pinxit, & crocodilum inſidiantem ei. Oenias Syngenicon. Philiſcus officinam pictoris, ignem conflante puero. Phalerion Scyllam. Simonides Agatharchum & Mnemoſynen. Simus juvenem requieſcentem in officina fullonis, Quinquartus celebrantem: idemque Nemeſin egregiam. Theodorus verò emungentem: idem ab Oreſte matrem & Ægiſthum interfici: bellumque Iliacum pluribus tabulis, quod eſt Romæ in Philippi porticibus: & Caſſandram, quæ eſt in Concordiæ delubro: Leontium Epicuri cogitantem: Demetrium regem. Theon Oreſtis inſaniam, Thamyram citharœdum. Tauriſcus Diſcobolum, Clytæmneſtram, Paniſcum, Polynicem regnum repetentem, & Capanea. Non omittetur inter hoc inſigne exemplum: nanque Erigonus tritor colorum Nealcæ pictoris in tantum ipſe

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

profecit, ut celebrem etiam diſcipulum reliquerit Paſiam, fratrem Æginetæ fictoris. Illud verò perquam rarum ac memoria dignum, etiam ſuprema opera artificum imperfectasque tabulas, ſicut Irin Ariſtidis, Tyndaridas Nicomachi, Medeam Timomachi, & quam diximus Venerem Apellis, in majori admiratione eſſe, quam perfecta: quippe in iis lineamenta reliqua, ipſæque cogitationes artificum ſpectantur: atque id lenocinio commendationis dolor eſt: manus, cum id agerent, extinctæ deſiderantur. Sunt etiamnum non ignobiles quidem, in tranſcurſu tamen dicendi, Ariſtonides, Anaxander, Ariſtobulus Syrus, Arceſilas Tiſicratis filius, Corybas Nicomachi diſcipulus, Carmanides Euphranoris, Dionyſodorus Colophonius, Diogenes qui cum Demetrio rege vixit, Euthymedes, Heraclides Macedo, Mydon Soleus Pyromachi ſtatuarii diſcipulus, Mnaſitheus Sicyonius, Mnaſitimus Ariſtonidis filius & diſcipulus, Neſſus Abronis filius, Polemon Alexandrinus, Theodorus Samius, & Stadius Nicoſthenis diſcipuli, Xenon Neoclis diſcipulus Sicyonius. Pinxere & mulieres, Timarete Niconis filia Dianam in tabula, quæ Epheſi eſt antiquiſſimæ picturæ: Irene Cratini pictoris filia & diſcipula puellam quæ eſt Eleuſine: Calypſo ſenem & præſtigiatorem Theodorum: Alciſthene ſaltatorem: Ariſtarete Nearchi filia, & diſcipula Æſculapium. Lala Cyzicena perpetua virgo Marci Varronis juventa Romæ & penicillo pinxit, & ceſtro in ebore, imagines mulierum maxime, & Neapolitanum in grandi tabula: ſuam quoque imaginem ad ſpeculum. Nec ullius velocior in pictura manus fuit: artis verò tantum, ut multum [14] manipretio antecederet, celeberrimos eadem ætate imaginum picto-

ictores Sopylon & Dionyſium, quorum tabulæ
inacothecas implent. Pinxit & quædam Olym-
ias: de qua hoc ſolum memoratur, diſcipulum
jus fuiſſe Autobulum. Encauſto pingendi duo
uiſſe antiquitus genera conſtat, cera, & in ebore
eſtro, id eſt, verunculo, donec claſſes pingi cœ-
ere: hoc tertium acceſſit, reſolutis igni ceris pe-
icillo utendi, quæ pictura in navibus nec ſole nec
ale ventisque corrumpitur. Pingunt & veſtes in
Egypto inter pauca mirabili genere, candida vela
oſtquam attrivere illinentes non coloribus, ſed
olorem ſorbentibus medicamentis: hoc cum fe-
ere, non apparet in velis: ſed in cortinam pig-
nenti ferventis merſa, poſt momentum extrahun-
ur picta. Mirumque, cum ſit unus in cortina co-
os, ex illo alius atque alius fit in veſte, accipientis
nedicamenti qualitate mutatus: nec poſtea ablui
oteſt: ita cortina non dubiè confuſura colores ſi
pictos acciperet, digerit eos ex [15] vino, pingitque
lum coquit: & aduſtæ veſtes firmiores fiunt,
quam ſi non urerentur.

CAP. XII. *Plaſtices primi inventores, de ſimu-
lacris, de vaſis fictilibus, & pretio eorum.*

De pictura ſatis ſuperque: contexuiſſe his &
laſticen conveniat, ejuſdem opera terræ. Fingere
ex argilla ſimilitudines, Dibutades Sicyonius fi-
gulus primus invenit Corinthi filiæ opera: quæ
capta amore juvenis, illo abeunte peregre, um-
bram ex facie ejus ad lucernam in pariete lineis
circumſcripſit: quibus pater ejus impreſſa argilla
typum fecit, & cum cæteris fictilibus induratum
igni propoſuit: eunque ſervatum in nymphæo,
donec Corinthum Mummius everteret, tradunt.
Sunt, qui in Samo primos omnium plaſticen in-
veniſſe Rhœcum & Theodorum tradant multo
ante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ante Battiadas Corintho pulſos. Demaratum vero ex eadem urbe profugum, qui in Hetruria Tarquinium Priſcum regem populi Romani genuit, comitatos fictores Euchira & Eugrammum: ab iis Italiæ traditam plaſticen. Dibutadis inventum eſt, rubricam addere, aut ex rubrica cretam [16] fingere: primusque perſonas tegularum extremis imbricibus impoſuit, quæ inter initia proſtypa vocavit: poſtea idem ectypa fecit. Hinc & faſtigia templorum orta, propter hunc plaſtæ appellati. Hominis autem imaginem gypſo è facie ipſa primus omnium expreſſit, ceraque in eam formam gypſi infuſa emendare inſtituit Lyſiſtratus. Sicyonius frater Lyſippi, de quo diximus: hic & ſimilitudinem reddere inſtituit: ante eum quam pulcherrimas facere ſtudebant. Idem & de ſignis effigiem exprimere invenit: crevitque res in tantum, ut nulla ſigna ſtatuæve ſine argilla fierent: quo apparet antiquiorem hanc fuiſſe ſcientiam, quam fundendi æris. Plaſtæ laudatiſſimi fuere Damophilus & Gorgaſus, iidemque pictores: qui Cereris ædem Romæ ad Circum maximum utroque genere artis ſuæ excoluerunt, verſibus inſcriptis Græcè, quibus ſignificarunt, à dextra opera Damophili eſſe, à parte læva Gorgaſi. Ante hanc ædem Tuſcanicâ omnia in ædibus fuiſſe, autor eſt. M. Varro: ex hac, cum reficeretur, cruſtas parietum exciſas tabulis marginatis incluſas eſſe: Item ſigna ex faſtigiis diſperſa. Fecit & Chalcoſthenes cruda opera Athenis, qui locus ab officina ejus Ceramicos appellatur. M. Varro tradit ſibi cognitum Romæ Poſim nomine, à quo factas Romæ uvas, item piſces, ita ut non ſit aſpectu diſcernere à veris. Idem magnificat Arceſilaum L. Luculli familiarem, cujus proplaſmata pluris

vænire

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vænire ſolita artificibus ipſis, quam aliorum opera. Ab hoc factam Venerem Genitricem in foro Cæſaris, & priusquam abſolveretur, feſtinatione dedicandi poſitam: deinde eidem à Lucullo H·S. LX ſignum Felicitatis locatum, cui mors utriusque inviderit. Octavio equiti Romano cratera facere volenti, exemplar è gypſo factum talento. Laudat & Paſitelem, qui plaſticem matrem ſtatuariæ ſcalpturæque & cælaturæ eſſe dixit, & cum eſſet in omnibus his ſummus, nihil unquam fecit, antequam finxit. Præterea elaboratam hanc artem Italiæ, & maxime Hetruriæ: Turianumque à Fregellis accitum, cui locaret Tarquinius Priſcus effigiem Iovis in Capitolio dicandam: fictilem eum fuiſſe, & ideo miniari ſolitum: fictiles in faſtigio templi ejus quadrigas, de quibus ſæpe diximus. Ab hoc eodem factum Herculem, qui hodieque materiæ nomen in urbe retinet: hæ enim tum effigies Deûm erant laudatiſſimæ: nec pœnitet nos illorum, qui tales coluere: aurum enim & argentum ne Diis quidem conficiebant. Durant etiam nunc pleriſq; in locis talia ſimulacra. Faſtigia quidem templorum etiam in urbe crebra & municipiis mira cælatura, & arte ævique firmitate certiora auro, certè innocentiora: in ſacris quidem etiam inter has opes hodie non murrhinis cryſtalliniſve, ſed fictilibus prolibatur [17] ſimpuuiis: inenarrabili terrę benignitate, ſi quis ſingula æſtimet, etiam ut omittantur in frugum, vini, pomorum, herbarum, fruticum, medicamentorum, metallorum generibus, beneficia ejus, quæque adhuc diximus, vel quæ aſſiduitate ſatiant figlinarum opera imbricibus, tubulis, tegulisque ad balineas hamatis, vel ad tecta coctilibus laterculis frontatisque, aut quæ rota fiunt, etiam fictilibus doliis

ad

ad vina excogitatis, & ad aquas. Propter quæ Numa rex ſeptimum collegium figulorum inſtituit. Quin & defunctos ſeſe multi fictilibus [18] doliis condi maluere, ſicut M. Varro, Pythagorico modo in myrti & oleæ atque populi nigræ foliis. Major quoque pars hominum terrenis utitur vaſis: Samia etiamnum in eſculentis laudantur. Retinet hanc nobilitatem & Aretium in Italia: at calicum tantum: Surrentum, Aſta, Pollentia: in Hiſpania Saguntum, in Aſia Pergamum: habent & Tralleis opera ſua, & Mutina in Italia: quoniam & ſic gentes nobilitantur. Hæc quoque per maria terraſque ultro citroque portantur, inſignibus rotæ officinis. Erythris hodieque in templo oſtenduntur amphoræ duæ propter tenuitatem conſecratæ, diſcipuli magiſtrique certamine, uter tenuiorem humum duceret. Cois laus maxima, Hadrianis firmitas, nonnullis circa hoc ſeveritatis quoque exemplis: Q. Coponium invenimus ambitus damnatum, quia vini amphoram dediſſet dono ei, cujus ſuffragii latio erat. Atque ut luxu quoque aliqua contingat autoritas figlinis, tripatinum, inquit Feneſtella, appellabatur ſumma cœnarum lautitia: una erat murænarum, altera luporum, tertia [19] myxonis piſcis, inclinatis jam ſcilicet moribus, ut tamen eos præferre Græciæ etiam Philoſophis poſſimus. Siquidem in Ariſtotelis hæredum auctione LX patinas veniſſe traditur. Nam nos cum unam Æſopi tragœdiarum hiſtrionis in natura avium diceremus ſeſtertiis C. ſtetiſſe, non dubito indignatos legentes. At Hercules, Vitellius in principatu ſuo CC ſeſtertiis condidit patinam, cui faciendæ fornax in campis exædificata erat: quoniam eo pervenit luxuria, ut etiam fictilia pluris conſtent, quam murrhina. Propter hanc Mutianus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ianus altero Conſulatu ſuo in 20 conquiſitione
xprobravit patinarum paludes Vitellii memoriæ,
ıon illa fœdiore, cujus veneno Aſprenati reo. Caſ-
ius Severus accuſator objiciebat, interiſſe CCXXX
onvivas. Nobilitantur iis oppida quoque, ut Rhe-
ium, & Cumæ. Samia teſta Matris Deûm ſacer-
otes, qui Galli vocantur, virilitatem amputant,
ıec aliter citra perniciem, ſi M. Cælio credamus,
ui linguam ſic amputandam objecit gravi pro-
ro, tanquam & ipſe jam tunc eidem Vitellio ma-
dicerer. Quid non excogitavit ars? fractis etiam
eſtis utendo ſic, ut firmius durent tuſis calce ad-
ita, quæ vocant Signina: quo genere etiam pavi-
nenta excogitavit.

CAP. XIII. *Terræ varietates, & de pulvere Puteolano, & aliis terræ generibus, quæ in lapidem vertuntur.*

Verum & ipſius terræ ſunt alia ſegmenta: quis
nim ſatis miretur, peſſimam ejus partem, ideo-
ue pulverem appellatum in Puteolanis collibus,
pponi maris fluctibus, merſumq; protinus fieri
ıpidem unum inexpugnabilem undis, & fortio-
em quotidie, utique ſi Cumano miſceatur cæ-
ıento. Eadem eſt terræ natura & in Cyzicena re-
ione: ſed ibi non pulvis, verum ipſa terra quali-
et magnitudine exciſa & demerſa in mare lapi-
ea extrahitur. Hoc idem circa Caſſandriam pro-
unt fieri: & in fonte Gnidio dulci intra octo
ıenſes terram lapideſcere. Ab Oropo quidem Au-
dem uſque quicquid terræ attingitur mari, mu-
ıtur in ſaxa. Non multum à pulvere Puteolano
iſtat à Nilo harena tenuiſſima ſui parte, non ad
ıſtinenda maria fluctusque frangendos, ſed ad
ebellanda corpora palæſtræ ſtudiis: inde certè
'atrobio, Neronis principis liberto, advehebatur.
Quin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Quin & Leonato & Cratero acMeleagro Alexandri Magni ducibus ſabulum hoc portari cum reliquis militaribus [21] commerciis reperio. Plura de hac parte non ſum dicturus, non Hercules magis, quam de terræ uſu in ceromatis, quibus exercendo juventus noſtra corpora, vires animorum perdidit.

CAP. XVI. *De parietibus formaceis, & lateritiis, & eorum ratione.*

Quid? non in Africa Hiſpaniaque ex terra parietes, quos appellant, [22] formaceos, quoniam in forma circundatis utrinque duabus tabulis inferciuntur verius, quam inſtruuntur; ævis durant, incorrupti imbribus, ventis, ignibus, omnique cæmento firmiores? Spectat etiam nunc ſpeculas Annibalis Hiſpania, terrenasq; turres jugis montium impoſitas. Hinc & cæſpitum natura, caſtrorum vallis accommodata; contra fluminum impetus aggeribus. Illini quidem crates parietum luto, & lateribus crudis extrui, quis ignorat? Lateres non ſunt è ſabuloſo, neque harenoſo, multoque minus calculoſo ducendi ſolo, ſed è cretoſo & albicante, aut ex rubrica, vel ſi jam ex ſabuloſo, è maſculo certè. Finguntur optimè vêre: nam ſolſtitio rimoſi fiunt: ædificiis non niſi bimos probant: quin & intritam ipſam eorum, prius quam fingantur, macerari oportet. Genera eorum tria: didoron, quo utimur, longum ſeſquipede, latum pede: alterum tetradoron: tertium pentadoron: Græci enim antiqui doron palmum vocabant, & ideo dora munera, quia manu darentur: ergo à quatuor & quinque palmis, prout ſunt, nominantur: eadem eſt latitudo. Minore in privatis operibus, majore in publicis utuntur in Græcia. Pitanæ in Aſia, & in ulterioris Hiſpaniæ civitatibus

Maſſia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Maſſia & Calento fiunt lateres, qui ſiccati non merguntur in aqua; ſunt enim è terra pumicoſa, cum ſubigi poteſt, utiliſſima. Græci, præterquam ubi è ſilice fieri poterat ſtructura, parietes lateritios prætulere: ſunt enim æterni, ſi ad perpendiculum fiant: ideo & in publica opera & regias domos adduntur. Sic ſtruxere murum Athenis, qui ad montem Hymettum ſpectat: ſic Patris ædes Iovis & Herculis quamvis lapideas columnas & epiſtylia circundarent: domum Trallibus regiam Attali: item Sardibus Crœſi, quam geruſian fecere: Halicarnaſſi Mauſoli: quæ etiam nunc durant. Lacedæmone quidem exciſum lateritiis parietibus opus tectorium propter excellentiam picturæ ligneis formis incluſum, Romam deportavere in Ædilitate ad comitium exornandum Muræna & Varro: quod opus cum per ſe mirum eſſet, tranſlatum tamen magis mirabantur. In Italia quoque lateritius murus Aretii & Mevaniæ eſt: Romæ non fiunt talia ædificia, quia ſeſquipedalis paries non plus quam unam contignationem tolerat: cautumque eſt, ne communis craſſior fiat, nec intergerinorum ratio patitur.

CAP. XV. *De ſulphure, alumine, & generibus eorum, & medicinæ.*

Hæc ſint dicta de lateribus. In terræ autem reliquis generibus vel maximè mira natura eſt ſulphuris, quo plurima domantur: naſcitur in inſulis Æoliis inter Siciliam & Italiam, quas ardere diximus: ſed nobiliſſimum in Melo inſula. In Italia quoque invenitur, in Neapolitano Campanoque agro, collibus qui vocantur Leucogæi. Quod eſt cuniculis effoſſum, perficitur igni. Genera quatuor: vivum, quod Græci apyron vocant, naſcitur ſolidum, hoc eſt gleboſum: eo ſolo ex omnibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

generibus Medici utuntur: cætera enim liquore conſtant, & conficiuntur oleo incocta: vivum autem effoditur, tranſlucetque, & viret. Alterum genus appellant glebam, fullonum tantum officinis familiare. Tertio quoque generi unus tantum eſt uſus ad ſuffiendas lanas, quoniam candorem tantum mollitiemque confert: egula vocatur hoc genus. Quarto autem ad ellychnia maxime conficienda. Cætero tanta vis eſt, ut morbos comitiales deprehendat nidore, impoſitum igni. Luſit & Anaxilaus eo, candens in calice novo, prunaque ſubdita circumferens, exardeſcentis repercuſſu pallorem dirum, velut defunctorum, offundente conviviis. Natura ejus calfacit, concoquit: ſed & diſcutit collectiones corporum: ob hoc talibus emplaſtris malagmatiſque miſcetur: renibus quoque & lumbis in dolore cum adipe, mirè prodeſt impoſitum: aufert & lichenas à facie cum terebinthi reſina, & lepras: Harpacticon vocatur à celeritate avellendi: avelli enim ſubinde debet. Prodeſt & ſuſpirioſis linctum: purulenta quoque extuſſientibus: & contra ſcorpionum ictus. Vitiligines vivum nitro miſtum, atque ex aceto tritum & illitum tollit: item lendes in palpebris, aceto ſandarachato admiſto. Habet & in religionibus locum ad expiandas ſuffitu domos. Sentitur vis ejus & in aquis ferventibus: neque alia res facilius accenditur: quo apparet ignium vim magnam etiam ei ineſſe. Fulmina & fulgura quoque ſulphuris odorem habent: ac lux ipſa eorum ſulphurea eſt. Et bituminis vicina eſt natura, alibi limus, alibi terra: limus è Iudææ lacu, ut diximus, emergens: terra in Syria circa Sidonem oppidum maritimum: ſpiſſantur hæc utraque, & in denſitatem coëunt. Eſt vero liquidum bitumen, ſicut Zacynthium, &

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quod à Babylone invehitur: ibi quidem & candidum gignitur: liquidum eſt & Apolloniaticum, quæ omnia Græci piſſaſphalton appellant ex argumento picis & bituminis. Gignitur & pingue liquorisque oleacei in Sicilia Agragantino fonte inficiens rivum: incolæ id harundinum paniculis colligunt, citiſſime ſic adhæreſcens: utuntur eo ad lucernarum lumina olei vice: item ad ſcabiem jumentorum. Sunt qui & naphtham, de qua in ſecundo diximus volumine, bituminis generi aſſcribant: verum ardens ejus vis ignium naturæ cognata, procul ab omni uſu abeſt. Bituminis probatio, ut quam maximè ſplendeat, ſitque ponderoſum ac grave: leve autem modice, quoniam adulteratur pice. Vis, quæ ſulphuris, ſiſtit, diſcutit, contrahit, glutinat: ſerpentes nidore ſugat accenſum: ad ſuffuſiones oculorum & albugines Babylonium efficax traditur: item ad lepras, lichenas, pruritusque corporum: illinitur & podagris. Omnia autem ejus genera incommodos oculorum pilos replicant: dentium doloribus medentur ſimul cum nitro illita: tuſſim veterem & anhelitus cum vino potum emendat: dyſentericis etiam datur eodem modo, ſiſtitque alvum. Cum aceto vero potum diſcutit concretum ſanguinem; & detrahit: mitigat lumborum dolores, item articulorum; cum farina hordeacea impoſitum, emplaſtrum peculiare facit ſui nominis: ſanguinem ſiſtit: vulnera colligat: glutinat nervos. Vtuntur etiam ad quartanas bituminis drachma, & [23] nedyoſmi pari pondere cum myrrhæ obolo ſubacti. Comitiales morbos uſtum deprehendit: vulvarũ ſtrangulationes olfactum diſcutit cum vino & caſtoreo: procidentia ſedis ſuffitu reprimit: purgationes fœminarum in vino potum elicit: in reliquo uſu æra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

mentis illinitur, firmatque ea contra ignes. Diximus & tingi ſolitas ex eo ſtatuas & illini: calcis quoque uſum præbuit, ita ferruminatis Babylonis muris. Placet & ferrariis ſabrorum officinis tingendo ferro, clavorumq; capitibus, & multis aliis uſibus. Nec minor aut ab eo diſſimilis eſt aluminis opera, quod intelligitur ſalſugo terræ. Plura & ejus genera: in Cypro candidum & nigrum, exigua coloris differentia, cum ſit uſus magna: quoniam inficiendis claro colore lanis candidum liquidumque utiliſſimum eſt, contraque fuſcis aut obſcuris nigrum: & aurum nigro purgatur. Fit autem omne ex aqua limoque, hoc eſt, terræ exudantis natura: corrivatum hyeme æſtivis ſolibus maturatur: quod fuerit ex eo præcox, candidius fit. Gignitur autem in Hiſpania, Ægypto, Armenia, Macedonia, Ponto, Africa: inſulis Sardinia, Melo, Lipara, Strongyle: laudatiſſimum in Ægypto, proximum in Melo. Hujus quoque duæ ſpecies, liquidum ſpiſſumque: liquidi probatio, ut ſit lympidum lacteumque, ſine offenſis fricantium, cum quodam igniculo caloris: hoc phorimon vocant: an ſit adulteratum, deprehenditur ſucco Punici mali: ſyncerum enim miſtura ea nigreſcit. Alterum genus eſt pallidæ & ſcabræ naturæ, & quod inficitur galla: ideoque hoc vocant paraphoron. Vis liquidi aluminis adſtringere, indurare, rodere: melle admiſto ſanat oris hulcera, papulas, prurituſque: hæc curatio fit in balineis duabus mellis partibus, tertia aluminis. Virus alarum ſudoresque ſedat. Sumitur pilulis contra lienis vitia, pellendumq; pruritum ac per urinam ſanguinem: emendat & ſcabiem nitro ac melanthio admiſtis. Concreti aluminis unum genus ſchiſton appellant Græci, in capillamenta quædam caneſcentia dehiſcens:

unde

unde quidam trichitin potius appellavere. Hoc ſit è lapide, [24] ex quo & chalcitin vocant: ut ſit ſudor quidam ejus lapidis in ſpumam coagulatus. Hoc genus aluminis ſiccat, minusque ſiſtit humorem inutilem corporibus: ſed auribus magnopere prodeſt infuſum, vel illitum, vel oris hulceribus dentibusque, ſi ſaliva cum eo contineatur: & oculorum medicamentis inſeritur aptè, verendisque utriusque ſexus: coquitur in patinis, donec liquari deſinat. [25] Interioris eſt alterum generis, quod ſtrongylen vocant: duæ ejus ſpecies; fungoſum atque omni humore dilui facile: quod in totum damnatur: melius pumicoſum, & foraminum fiſtulis ſpongiæ ſimile, rotundumque natura, candido propius, cum quadam pinguitudine ſine harenis friabile, nec inficiens nigritia: hoc coquitur per ſe carbonibus puris, donec cinis fiat. Optimum ex omnibus quod melinum vocant ab inſula Melo, ut diximus: nulli vis major neque adſtringendi, neque denigrandi, neque indurandi: nullum ſpiſſius: oculorum ſcabritias extenuat: combuſtum utilius epiphoris inhibendis: ſic & ad pruritus corporis: ſanguinem quoque ſiſtit in totum foris illitum: vulſis pilis ex aceto illitum, renaſcentem mollit lanuginem ſummam. Omnium generum vis in adſtringendo: unde nomen Græcis: ob id oculorum vitiis aptiſſima ſunt: ſanguinis fluxiones inhibet cum adipe: ſic & infantium hulcera: putreſcentia hulcerum compeſcit cum adipe, & hydropicorum eruptiones ſiccat: & aurium vitia cum ſucco Punici mali: & unguium ſcabritias, cicatricumq; duritias & pterygia, ac perniones: phagedænas hulcerum ex aceto, aut cum galla pari pondere cremata: lepras cum ſucco olerum: cum ſalis verò duabus partibus, vitia quæ

ſerpunt: lendes & alia capillorum animalia, permiſtum aquæ: ſic & ambuſtis prodeſt, & furfuribus corporum cum ſero & pice. Infunditur & dyſentericis: uvam quoque in ore comprimit, ac tonſillas. Ad omnia quæ in cæteris generibus diximus, efficacius intelligitur ex Melo advectum: nam ad reliquos uſus vitæ in coriis laniſque perficiendis, quanti ſit momenti, ſignificatum eſt: ab his per ſe omnia ad medicinas pertinentia terræ genera tractabimus.

CAP. XVI. *De terra Samia, & Eretria, & Chia, & Selinuſia, & pigniti, & ampeliti medicinæ.*

Samiæ duæ ſunt, quæ ſyropicon, & quæ aſter appellantur: prioris laus, ut recens ſit & levis, linguæque glutinoſa: altera gleboſior, candida: utraque uritur, ac lavatur: ſunt qui præferant priorem. Proſunt ſanguinem expuentibus: emplaſtriſque quæ ſiccandi cauſa componuntur, oculorum quoque medicamentis miſcentur. Eretria totidem differentias habet: nanque & alba eſt, & cinerea, quę præfertur in medicina: probatur mollitie, & quod ſi æra præducantur, violaceum reddit colorem: vis & ratio ejus in medendo dicta eſt inter pigmenta. Lavatur omnis terra (in hoc enim loco dicemus) perfuſa aqua ſiccataque ſolibus, iterum ex aqua trita ac repoſita, donec conſidat, & digeri poſſit in paſtillos: coquitur in calicibus crebro concuſſu. Eſt in medicaminibus & Chia terra candicans, effectus ejus, qui Samiæ: uſus ad mulierum maxime cutem: idem & Selinuſiæ: lactei coloris eſt hæc, & aqua dilui celerrima: eademque lacte diluta, & tectoriorum albaria interpolantur. [26] Pignitis Eretriæ ſimillima eſt, grandioribus tantum glebis & glutinoſa, cui

effectus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ffectus idem qui Cimoliæ, infirmior tamen. Bi-
umini ſimillima eſt ampelitis : experimentum
jus, ſi ceræ modo accepto oleo liqueſcat, & ſi
igricans colos maneat toſtæ : uſus ad mollien-
um diſcutiendumque : ad hæc medicamentis ad-
litur, præcipueque in calliblepharis & inficien-
lis capillis.

CAP. XVII. *Cretæ genera ad veſtium uſus, Cimolia, Sarda, Vmbrica, ſaxum, argentaria.*

Cretæ plura genera: ex iis Cimoliæ duo ad Me-
licos pertinentia, candidum, & ad purpuriſſum
nclinans : vis utrique ad diſcutiendos tumores,
x ſiſtendas fluxiones aceto aſſumpto: Panos quo-
que & parotidas cohibet : & lichenas illita, puſtu-
asque : ſi verò aphronitrum [27] & nitrum adjicia-
ur & acetum, & pedum tumores ſanat, ita ut in
ole curatio hæc fiat, ut poſt ſex horas aqua ſalſa
bluatur : teſtium tumoribus Cypria cera addita
rodeſt. Et refrigerandi quoque natura cretæ eſt :
ſudoresque immodicos ſiſtit illita : atque ita pa-
pulas cohibet ex vino ſumpta in balineis. Lauda-
ur maxime Theſſalica : naſcitur & in Lycia circa
Bubonem. Eſt & alius Cimoliæ uſus in veſtibus:
nam Sarda, quæ affertur è Sardinia, candidis tan-
um aſſumitur, inutilis verſicoloribus : & eſt vi-
iſſima omnium Cimoliæ generum : pretioſior
Vmbrica, & quam vocant ſaxum : proprietasque
ſaxi, quod creſcit in macerando : atque pondere
emitur, illa menſura. Vmbrica non niſi poliendis
veſtibus aſſumitur: neque enim pigebit hanc quo-
que partem attingere, cum lex Metella extet ful-
lonibus dicta, quam C. Flaminius, L. Æmilius
Cenſores dedere ad populum ferendam : adeo
omnia majoribus curæ fuere. Ergo ordo hic eſt :

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

primum abluitur veſtis Sarda: dein ſulphure ſuffitur: mox deſquamatur Cimolia, quæ eſt coloris veri: fucatus enim deprehenditur, nigreſcitque, & [28] effunditur ſulphure. Veros autem & pretioſos colores emollit Cimolia, & quodam nitore exhilarat contriſtatos ſulphure. Candidis veſtibus ſaxum utilius à ſulphure, inimicum coloribus. Græcia pro Cimolia Tymphaico utitur gypſo. Alia creta argentaria appellatur nitorem argento reddens. Eſt & viliſſima, qua Circum præducere ad victoriæ notam, pedesq; vænalium trans mare advectorum denotare inſtituerunt majores. Talemque Publium mimicæ ſcenæ conditorem, & Aſtrologiæ conſobrinum ejus [29] Manlium Antiochum, item Grammaticæ Taberium Erotem, eadem nave advectos videre proavi.

CAP. XVIII. *Qui & quorum liberti præpotentes.*

Sed quid hos refero aliquo literarum honore commendatos? Talem in cataſta videre Chryſogonum Syllæ, Amphionem Q. Catuli, Heronem L. Luculli, Demetrium Pompeii, Augenque Demetrii, quanquam & ipſa Pompeii credita eſt: Hipparchum M. Antonii, Menam & Menecratem Sex. Pompeii, aliosque deinceps, quos enumerare jam non eſt, è ſanguine Quiritium & proſcriptionum licentia ditatos. Hoc eſt inſigne vænalitiis gregibus, opprobriumque inſolentis fortunæ: quod & nos adeo potiri rerum vidimus, ut Prætoria quoque ornamenta decerni à Senatu jubente Agrippina Cl. Cæſaris viderimus libertis: tantumq; non cum laureatis faſcibus remitti illo, unde cretatis pedibus adveniſſent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. XIX. *De terra ex Galata, terra Clupea, terra Balearica, terra Ebuſitana.*

Præterea ſunt genera terræ proprietatis ſuæ, de quibus jam diximus: ſed & hoc loco reddenda natura: ex Galata inſula, & circa Clupeam Africæ, ſcorpiones necat: Balearis & Ebuſitana ſerpentes.

LIBER XXXVI.

Procœmium.

CAP. I. *Natura lapidum, ac marmorum luxuria.*

LAPIDUM natura reſtat, hoc eſt, præcipua morum inſania, etiam ut gemmæ cum ſuccinis, atque cryſtalli cum murrhinis ſileantur. Omnia nanque, quæ uſque ad hoc volumen tractavimus, hominum cauſa genita videri poſſunt. Montes natura ſibi fecerat ad quaſdam compages telluris viſceribus denſandas, ſimul ad impetus fluminum domandos, fluctusque frangendos, ac minime quietas partes coercendas duriſſima ſui materia. Cædimus hos, trahimusque nulla alia, quam deliciarum, cauſſa, quos tranſcendiſſe quoq; mirum fuit. In portento prope majores habuere Alpeis ab Annibale exuperatas, & poſtea à Cimbris: nunc ipſæ cæduntur in mille genera marmorum: promontoria aperiuntur mari, & rerum natura agitur in planum. Evehimus ea, quæ ſeparandis gentibus pro terminis conſtituta erant: navesque marmorum cauſa fiunt, ac per fluctus, ſæviſſimam rerum naturæ partem, huc illucque portantur juga montium, majore etiamnum veſania, quam cum ad frigidos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

potus vas petitur in nubila, cæloque proximæ rupes cavantur, ut bibatur glacie. Secum quisque cogitet, quæ pretia horum audiat, quas vehi trahique moles videat: ſed & quam ſine his multorum fuerit beatior vita, ad quamque multorum neces ſit neceſſe iſta facere, imo verius pati mortaleis; quos ad uſus, quasve ad voluptates alias, niſi ut inter maculas lapidum jaceant: ceu verò non tenebris noctium dimidiæ parti vitæ cujusq; gaudia hæc auferentibus. Ingens iſta reputantem ſubit etiam antiquitatis rubor: extant Cenſoriæ leges, glandia in cœnis, gliresque, & alia dictu minora apponi vetantes: marmora invehi, & maria hujus rei cauſa tranſiri, quæ vetaret, lex nulla lata eſt.

CAP. II. *Quis primus marmor in publicis operibus oſtenderit.*

Dicat fortaſſis aliquis: non enim invehebantur; id quidem falſo. Trecentas LX columnas M. Scauri Ædilitate ad ſcenam theatri temporarii, & vix uno menſe futuri in uſu, viderunt portari ſilentio legum. Sed publicis nimirum indulgentes voluptatibus; idipſum cur? aut qua magis via irrepunt vitia, quam publica? Enimvero non alio modo in privatos uſus illa venere, ebora, aurum, gemmæ: aut quid omnino Diis relinquimus? Verum eſto, indulſerint publicis voluptatibus, etiamne tacuerunt maximas earum, atque adeo duodequadragenum pedum, Lucullei marmoris in atrio Scauri collocari? Nec clam illud occulteque factum eſt: ſatiſdari ſibi damni infecti egit redemptor cloacarum, cum in Palatium extraherentur. Non ergo in tam malo exemplo moribus cavere utilius fuerat, quam tacere tantas moles in privatam domum trahi præter fictilia Deorum faſtigia?

CAP. III.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. III. *Quis primus peregrino marmore columnas habuerit Romæ.*

Nec poteſt videri Scaurus rudi & hujus mali improvidæ civitati obrepſiſſe quodam vitæ rudimento: jam enim L. Craſſum Oratorem illum, qui primus peregrini marmoris columnas habuit in eodem Palatio, Hymettias tamen nec plures ſex aut longiores duodenum pedum; M. Brutus in jurgiis ob id Venerem Palatinam appellaverat. Nimirum iſta omiſere, moribus victis, fruſtraque interdicta quæ vetuerant cernentes, nullas potius, quam irritas, eſſe leges maluerunt. Qui nos ſequentur, meliores non eſſe probabunt: quis enim tantarum hodie columnarum atrium habet? Sed prius, quam de marmoribus dicamus, hominum in iis præferenda dicemus pretia: ante igitur artifices percenſebimus.

CAP. IV. *Qui primum laudati in marmore ſcalpendo, & quibus temporibus.*

Marmore ſcalpendo primi omnium inclaruerunt [I] Dipœnus & Scyllis geniti in Creta inſula, etiamnum Medis imperantibus, priusque quam Cyrus in Perſis regnare inciperet, hoc eſt, Olympiade circiter L. Ii Sicyonem ſe contulere, quæ diu fuit officinarum omnium metallorum patria. Deorum quorundam ſimulacra publice locaverant Sicyonii, quæ prius quam abſolverentur, artifices injuriam queſti abierunt in Ætolos: protinus Sicyonios fames invaſit ac ſterilitas, mœrorque dirus: remedium petentibus Apollo Pythius affuturum reſpondit, ſi Dipœnus & Scyllis Deorum ſimulacra perfeciſſent: quod magnis mercedibus obſequiisque impetratum eſt. Fuere autem ſimulacra ea Apollinis, Dianæ, Herculis, Minervæ, quod è cælo poſtea tactum eſt.

CAP. V. *Nobilitates operum & artificum in marmore* CXXVI *de marmore Pario, & Mauſoleo.*

Cum ii eſſent, jam fuerant in Chio inſula Malas ſculptor, dein filius ejus Micciades, ac deinde nepos Anthermus Chius, cujus filii Bupalus & Anthermus clariſſimi in ea ſcientia fuere, Hipponactis Poëtæ ætate, quem certum eſt LX Olympiade fuiſſe. Quod ſi quis horum familiam ad proavum uſque retro agat, inveniet artis originem cum Olympiadum origine cœpiſſe. Hipponacti notabilis fœditas vultus erat: quamobrem imaginem ejus laſcivia jocorum ii propoſuere ridentium circulis: quod Hipponax indignatus, amaritudinem carminum diſtrinxit in tantum, ut credatur aliquibus ad laqueum eos compuliſſe: quod falſum eſt: complura enim in finitimis inſulis ſimulacra poſtea fecere, ſicut in Delo, quibus ſubjecerunt carmen, non vitibus tantum cenſeri Chium, ſed operibus Anthermi filiorum. Oſtendunt & Iaſii Dianam manibus eorum factam: & in ipſa Chio narrata eſt operis eorum Dianæ facies in ſublimi poſita, cujus vultum intrantes triſtem, exeuntes exhilaratum putant. Romæ ſigna eorum ſunt in Palatina æde Apollinis in faſtigio, & in omnibus fere quæ Divus Auguſtus fecit. Patris quoque eorum & Deli fuere opera, & in Leſbo inſula. Diphœni quidem Ambracia, Argos, Cleone, operibus refertæ fuere. Omnes autem tantum candido marmore uſi ſunt è Paro inſula, quem lapidem cœpere lychniten appellare, quoniam ad lucernas in cuniculis cæderetur, ut autor eſt Varro, multis poſtea candidioribus repertis, nuper etiam in Lunenſium lapidicinis. Sed in Pariorum mirabile proditur, gleba lapidis unius

cuneis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

cuneis dividentium ſoluta, imaginem Sileni intus extitiſſe. Non omittendum, hanc artem tanto vetuſtiorem fuiſſe, quam picturam aut ſtatuariam, quarum utraq; cum Phidia cœpit LXXXIII Olympiade, poſt annos circiter CCCXXXII. Et ipſum Phidiam tradunt ſcalpſiſſe marmora. Veneremque ejus eſſe Romæ in Octaviæ operibus, eximiæ pulchritudinis: Alcamenem Athenienſem (quod certum eſt) docuit in primis nobilem, cujus ſunt opera Athenis complura in ædibus ſacris, præclaraque Venus extra muros, quæ appellatur Aphrodite ἐν κήποις: Huic ſummam manum ipſe Phidias impoſuiſſe dicitur. [2] Ejuſdem diſcipulus fuit Agoracritus Parius, ei ætate gratus: itaque è ſuis operibus pleraque nomini ejus donaſſe fertur: certavere autem inter ſe ambo diſcipuli in Venere facienda: vicitque Alcamenes non opere, ſed civitatis ſuffragiis, contra peregrinum ſuo faventis: quare Agoracritus ea lege ſignum ſuum vendidiſſe traditur, ne Athenis eſſet, & appellaſſe Nemeſim: id poſitum eſt Rhamnunte pago Atticæ, quod M. Varro omnibus ſignis prætulit: eſt & in Matris magnæ delubro in eadem civitate Agoracriti opus. Phidiam clariſſimum eſſe per omnes gentes, quæ Iovis Olympii famam intelligunt, nemo dubitat: ſed ut merito laudari ſciant etiam qui opera ejus non viderunt, proferemus argumenta parva & ingenii tantum: neque ad hoc Iovis Olympii pulchritudine utemur, non Minervæ Athenis factæ amplitudine, cum ſit ea cubitorum XXVI ebore hæc & auro conſtat: ſed ſcuto ejus, in quo Amazonum prælium cælavit intumeſcente ambitu parmæ, ejuſdem concava parte Deorum & gigantum dimicationem, in ſoleis verò Lapitharum & Centaurorum: adeo momenta omnia compacta

pacta artis illius fuere. In baſe autem quod cælatum eſt, Pandoras geneſin appellavit: ibi Dii ſunt xxx numero naſcentes, Victoria præcipuè mirabili: periti mirantur & ſerpentem, & ſub ipſa cuſpide æream ſphingem. Hæc ſunt obiter dicta de artifice nunquam ſatis laudato, ſimul ut noſcatur illam magnificentiam æqualem fuiſſe & in parvis. Praxitelis ætatem inter ſtatuarios diximus, qui marmoris gloria ſuperavit etiam ſemet: opera ejus ſunt Athenis in Ceramico, ſed ante omnia, & non ſolum Praxitelis, verum & in toto terrarum Venus, quam ut viderent multi, navigaverunt Gnidum. Duas fecerat, ſimulque vendebat, alteram velata ſpecie, quam ob id quidem prætulerunt optione, quorum conditio erat, Coi, cum alteram etiam eodem pretio detuliſſet, ſeverum id ac pudicum arbitrantes: rejectam Gnidii emerunt, immenſa differentia famæ. Voluit eam poſtea à Gnidiis mercari rex Nicomedes, totum æs civitatis alienum, quod erat ingens, diſſoluturum ſe promittens: omnia perpeti maluere, nec immerito: illo enim ſigno Praxiteles nobilitavit Gnidum. Ædicula ejus tota aperitur, ut conſpici poſſit undique effigies Deæ, favente ipſa, ut creditur, facto: nec minor ex quacunque parte admiratio eſt: ferunt amore captum quendam, cum delituiſſet noctu, ſimulachro cohæſiſſe, ejusque cupiditatis eſſe indicem maculam. Sunt in Gnido & alia ſigna marmorea illuſtrium artificum, Liber pater Bryaxidis, & alter Scopæ, & Minerva: nec majus aliud Veneris Praxitelicæ ſpecimen, quam quod inter hæc ſola memoratur. Ejuſdem eſt & Cupido objectus à Cicerone Verri; ille propter quem Theſpiæ viſebantur, tunc in Octaviæ ſcholis poſitus. Ejuſdem & alter nudus in Pario colo-

nia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nia Propontidis, par Veneri Gnidiæ nobilitate & injuria: adamavit enim eum Alchidas Rhodius, atque in eo quoque ſimile amoris veſtigium reliquit. Romæ Praxitelis opera ſunt, Flora, Triptolemus, Ceres in hortis Servilianis, boni Eventus & bonæ Fortunæ ſimulachra in Capitolio: item & Mænades, & quas Thyadas vocant, & Caryatides, & Sileni in Aſini Pollionis monumentis, & Apollo & Neptunus. Praxitelis filius Cephiſſodorus rei & artis hæres fuit: cujus laudatum eſt Pergami ſymplegma, ſignum nobile, digitis corpori verius, quam marmori, impreſſis. Romæ ejus opera ſunt Latona in Palatii delubro: Venus in Aſinii Pollionis monumentis: & intra Octaviæ porticus in Iunonis æde Æſculapius ac Diana. Scopæ laus cum his certat: is fecit Venerem & Pothon & Phaethontem, qui Samothraciæ ſanctiſſimis ceremoniis coluntur: item Apollinem Palatinum, Veſtam ſedentem laudatam in Servilianis hortis, duasque chametæras circa eam, quarum pares in Aſinii monumentis ſunt, ubi & Canephorus ejuſdem. Sed in maxima dignatione Cn. Domitii delubro in Circo Flaminio Neptunus ipſe, & Thetis, atque Achilles, Nereides ſupra Delphinos & cete & hippocampos ſedentes: item tritones, chorusque Phorci & priſtes, ac multa alia marina, omnia ejuſdem manus, præclarum opus etiam ſi totius vitæ fuiſſet. Nunc verò præter ſupradicta, quæque neſcimus, Mars eſt etiamnum ſedens coloſſeus ejuſdem in templo Bruti Callaici apud Circum eundem ad Labiacanam portam eunti. Præterea Venus in eodem loco nuda Praxitelicam illam Gnidiam antecedens, & quencunq; alium locum nobilitatura. Romæ quidem magnitudo operum eam obliterat, ac magni officio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

officiorum negotiorumque acervi omnes à contemplatione talium abducunt, quoniam otioſorum & in magno loci ſilentio apta admiratio talis eſt. Qua de cauſa ignoratur artifex ejus quoque Veneris, quam Veſpaſianus Imperator in operibus Pacis ſuæ dicavit, antiquorum dignam fama. Par hæſitatio eſt in templo Apollinis Soſiani, Nioben cum liberis morientem Scopas an Praxiteles fecerit: item Ianus pater in ſuo templo dicatus ab Auguſto ex Ægypto advectus, utrius manus ſit, jam quidem & auro occultatus. Similiter in Curia Octaviæ quæritur de Cupidine fulmen tenente: id demum affirmatur, Alcibiadem eſſe principem forma in ea ætate. Multa in eadem ſchola ſine autoribus placent: Satyri quatuor, ex quibus unus Liberum patrem palla velatus humeris præfert: alter Liberum ſimiliter: tertius ploratum infantis cohibet: quartus cratere alterius ſitim ſedat: duæque Auræ velificantes ſua veſte. Nec minor quæſtio eſt in Septis, Olympum & Pana Chironemq; cum Achille qui fecerint, præſertim cum capitali ſatiſdatione fama judicet dignos. Scopas habuit æmulos eadem ætate Bryaxin & Timotheum: & Leocharem, de quibus ſimul dicendum eſt, quoniam pariter cælavere Mauſoleum: ſepulchrum hoc eſt ab uxore Artemiſia factum Mauſolo Cariæ regulo, qui obiit Olympiadis centeſimæ anno ſecundo: opus id ut eſſet inter ſeptem miracula ii maxime artifices fecere: patet ab Auſtro & Septentrione ſexagenos ternos pedes, brevius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos XI attollitur in altitudinem XXV cubitis: cingitur columnis XXXVI: ab oriente cælavit Scopas, à ſeptentrione Bryaxis, à meridie Timotheus, ab occaſu Leochares: priusque quam peragerent, regina Arte-

Artemiſia, quæ mariti memoriæ id opus extrui juſſerat, obiit: non tamen receſſerunt, niſi abſoluto jam, id gloriæ ipſorum artisque monumentum judicantes hodieque certant manus. Acceſſit & quintus artifex: namque ſupra pteron pyramis altitudine inferiorem æquavit, XXIV gradibus in metæ cacumen ſe contrahens: in ſummo eſt quadriga marmorea, quam fecit Pythis: hæc adjecta CXL pedum altitudine totum opus includit. Timothei manu Diana Romæ eſt in Palatio, Apollinis delubro, cui ſigno caput repoſuit Aulanius Evander. In magna admiratione eſt & Hercules Meneſtrati: & Hecate Epheſi in templo Dianæ poſt ædem, in cujus contemplatione admonent æditui parcere oculis, tanta marmoris radiatio eſt. Non poſtferuntur & Charites in propylæo Athenienſium, quas Socrates fecit, alius ille quam pictor; idem ut aliqui putant: nam Myronis illius, qui in ære laudatur, anus ebria eſt Smyrnæ in primis inclyta. Pollio Aſinius, ut fuit acris vehementiæ, ſic quoque ſpectari monumenta ſua voluit: in iis ſunt Centauri nymphas gerentes Archeſitæ, Theſpiades Cleomenis, Oceanus & Iupiter Entochi, Hippiades Stephani, Hermerotes Tauriſci, non cælatoris illius, ſed Tralliani: Iupiter hoſpitalis Pamphili Praxitelis diſcipuli. Zetus & Amphion ac Dirce & taurus, vinculumque ex eodem lapide, Rhodo advecta opera Apollonii & Tauriſci. Parentum ii certamen de ſe fecere: Menecratem videri profeſſi, ſed eſſe naturalem Artemidorum. Eodem loco Liber pater Eutychidis laudatur: ad Octaviæ verò porticum Appollo Philiſci Rhodii in delubro ſuo. Item Latona & Diana, & Muſæ novem, & alter Appollo nudus: eum, qui citharam in eodem templo tenet, Ti-
marchi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

marchides fecit. Intra Octaviæ verò porticus in æde Iunonis ipſam Deam Dionyſius & Polycles: aliam Venerem eodem loco Philiſcus: cætera ſigna Praxiteles. Item Polycles & Dionyſius Timarchidis filii Iovem, qui eſt in proxima æde, fecerunt. Pana & Olympum luctantes, eodem loco Heliodorus, quod eſt alterum in terris ſymplegma nobile: Venerem lavantem ſeſe: Dædalum ſtantem Polycharmus. Ex honore apparet in magna autoritate habitum Lyſiæ opus, quod in Palatio ſuper arcum Divus Auguſtus honori Octavii patris ſui dicavit in ædicula columnis adornata: id eſt quadriga currusque, & Apollo ac Diana ex uno lapide. In hortis Servilianis reperio laudatos, Calamidis Apollinem illius cælatoris, Dactylidis Pythias, Amphiſtrati Calliſthenem hiſtoriarum ſcriptorem. Deinde multorum obſcurior fama eſt, quorundam claritati in operibus eximiis obſtante numero artificum, quoniam nec unus occupat gloriam, nec plures pariter nuncupari poſſunt, ſicut in Laocoonte, qui eſt in Titi Imperatoris domo, opus omnibus & picturæ & ſtatuariæ artis præferendum: ex uno lapide eum & liberos draconumque mirabiles nexus, de conſilii ſententia fecere ſummi artifices Ageſander & Polydorus & Athenodorus Rhodii. Similiter Palatinas domos Cæſarum replevere probatiſſimis ſignis Craterus cum Pythodoro, Polydectes cum Hermolao, Pythodorus alius cũ Artemone, & ſingularis Aphrodiſius Trallianus. Agrippæ Pantheum decoravit Diogenes Athenienſis: & Caryatides in columnis templi ejus probantur inter pauca operum: ſicut in faſtigio poſita ſigna, ſed propter altitudinem loci minus celebrata. Inhonorus eſt, nec in templo ullo Hercules, ad quem Pœni omnibus annis humana

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

humana ſacrificaverunt victima, humi ſtans, ante aditum porticus ad nationes: ſitæ fuere & Theſpiades ad ædem Felicitatis, quarum unam adamavit eques Romanus Iunius Piſciculus, ut tradit Varro: admiratur & Paſiteles, qui & quinque volumina ſcripſit nobilium operum in toto orbe. Natus hic in Græciæ Italiæ ora, & civitate Romana donatus cum iis oppidis, Iovem fecit eburneum in Metelli æde, qua campus petitur. Accidit ei, cum in navalibus, ubi feræ Africanæ erant, per caveam intuens leonem cælaret, ut ex alia cavea panthera erumperet, non levi periculo diligentiſſimi artificis: feciſſe opera complura dicitur: ſed quæ fecerit, nominatim non refertur. Arceſilaum quoque magnificat Varro, cujus ſe marmoream habuiſſe leænam tradit, aligerosque ludentes cum ea Cupidines, quorum alii religatam tenerent, alii è cornu cogerent bibere, alii calcearent ſoccis, omnes ex uno lapide. Idem & à Coponio XIV nationes, quæ ſunt circa Pompeii, factas autor eſt. Invenio & Canachum laudatum inter ſtatuarios, feciſſe marmorea: nec Sauron atque Batrachum obliterari convenit, qui fecere templa Octaviæ porticibus incluſa, natione ipſi Lacones: quidam & opibus præpotentes fuiſſe eos putant, ac ſua impenſa conſtruxiſſe, inſcriptionem ſperantes: qua negata, hoc tamen alio loco & modo uſurpaſſe: ſunt certe etiamnum in columnarum ſpiris inſcalpta, nominum eorum argumento, rana atque lacerta. In Iovis æde extitiſſe picturam, cultusque reliquos omnes fœmineis argumentis conſtat: etenim facta Iunonis æde cum inferrentur ſigna, permutaſſe geruli traduntur: & id religione cuſtoditum, velut ipſis Diis ſedem ita partitis: ergo & in Iunonis æde cultus eſt, qui Iovis eſſe

debuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

debuit. Sunt & in parvis marmoreis famam conſecuti, Myrmecides, cujus quadrigam cum agitatore cooperuit alis muſca: & Callicrates, cujus formicarum pedes atque alia membra pervidere non eſt.

CAP. VI. *Quando primum marmorum in ædificiis uſus, & quis primus Romæ cruſtaverit parietes, & quibus ætatibus quæque marmora in uſum venerint, & quis primus marmora ſecuerit, & ratio ſecandi: de harena.*

Hæc ſint dicta de marmorum ſcalptoribus, ſummaq; claritate artificum: quo in tractatu ſubit mentem non fuiſſe tum autoritatem maculoſo marmori: fecere è Thaſio, Cycladum inſularum, æque è Lesbio: lividius hoc paulo: verſicolores quidem maculas, & in totum marmorum apparatum Menander etiam diligentiſſimus luxurię interpres, primus & raro attigit. Columnis demum utebantur in templis, nec lautitiæ cauſa (nondum enim iſta intelligebantur) ſed quia firmiores aliter ſtatui non poterant. Sic eſt inchoatum Athenis templum Iovis Olympii, ex quo Sylla Capitolinis ædibus advexerat columnas. Fuit tamen inter lapidem atque marmor differentia jam & apud Homerum: dicit enim Paridis os marmoreo ſaxo percuſſum: ſed hactenus, regias quoque domos cum laudatiſſime præter æs, aurum, electrum, argentum, ebore tantum adornans. Primum (ut arbitror) verſicolores iſtas maculas Chiorum lapidicinæ oſtenderunt, cum extruerent muros, faceto in id M. Ciceronis ſale: omnibus enim oſtentabant, ut magnificum: multo, inquit, magis mirarer, ſi Tiburtino lapide feciſſetis. Et Hercules

cules

cules non fuiſſet picturæ honos ullus, non modo tantus, in aliqua marmorum autoritate. Secandi marmor in cruſtas neſcio an Cariæ fuerit inventum: antiquiſſima, quod equidem inveniam, Halicarnaſſi Mauſoli domus Proconneſio marmore exculta eſt, lateritiis parietibus: is obiit Olympiadis C. anno II, urbis Romæ anno CCCII. Primum Romæ parietes cruſta marmoris operuiſſe totius domus ſuæ in Cælio monte Cornelius Nepos tradidit Mamurram Formiis natum, equitem Romanum, præfectum fabrorum C. Cæſaris in Gallia. Neque indignatio fit tali autore inventa re: hic namque eſt Mamurra Catulli Veronenſis carminibus proſciſſus, quem, ut res eſt, domus ipſius clarius, quam Catullus, dixit habere, quicquid habuiſſet Comata Gallia: nanque adjecit idem Nepos, eum primum totis ædibus nullam niſi è marmore columnam habuiſſe, omnes ſolidas è Caryſtio aut Lunenſi. Denique M. Lepidus Catuli in Conſulatu collega, primus omnium limina ex Numidico marmore in domo poſuit magna reprehenſione: is fuit Conſul anno urbis DCLXVI. Hoc primum invecti Numidici marmoris veſtigium invenio, non in columnis tantum cruſtiſve, ut Mamurra Caryſtium poſuit, ſed in maſſa ac viliſſimo liminum uſu. Poſt hunc Lepidum fermè quadriennio L. Lucullus Conſul fuit, qui nomen (ut apparet ex re) Luculleo marmori dedit, admodum delectatus illo, primusque Romam invexit, atrum alioqui, cum cætera maculis aut coloribus commendentur: naſcitur autem in Nili inſula, ſolumque penè horum marmorum ab amatore nomen accepit. Inter hos primum (ut arbitror) marmoreos parietes habuit ſcena M. Scauri, non facile dixerim ſectos, an ſolidis glebis poſitos, ſicuti eſt hodie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

hodie Iovis Tonantis ædes in Capitolio: nondum enim ſecti marmoris veſtigia invenerat Italia. Sed quisquis primum invenit ſecare, luxuriamq; dividere, importuni ingenii fuit. Harena hoc fit, & ferro videtur fieri, ſerra in prætenui linea prementе harenas, verſandoq; tractu ipſo ſecante. Æthiopica hæc maxime probatur: nam id quoque acceſſit, ut ad Æthiopas uſque peteretur, quod faceret marmora: imo vero etiam in Indos, unde margaritas quoque peti ſeveris moribus indignum erat: hæc proxime laudatur: mollior tamen, quæ Æthiopica: illa nulla ſcabritie ſecat: Indica non æque lævigat: ſed ea combuſta polientes marmora fricare jubentur. Simile & Naxiæ vitium eſt, & Coptidi, quæ vocatur Ægyptia. Hæc fuere antiquis genera marmoribus ſecandis: poſtea reperta eſt harena nō minus probanda, ex quodam Adriatici maris vado, æſtu nudante, obſervatione non facili. Iam quidem quacunque harena ſecare è fluviis omnibus fraus artificū auſa eſt: quod diſpendium admodum pauci intelligunt: craſſior enim harena laxioribus ſegmentis terit, & plus erodit marmoris, majusque opus ſcabritia polituræ relinquit: ita ſectæ attenuantur cruſtæ. Rurſusque Thebaica polituris accommodatur, & quæ ſit è poro lapide aut è pumice.

CAP. VII. *De Naxio, & Armenio, & de generibus marmorum.*

Signis è marmore poliendis, gemmisque etiam ſcalpendis atq; limandis. Naxium diu placuit ante alia: ita vocantur cotes in Cypro inſula genitæ: vicere poſtea ex Armenia vectæ. Marmorum genera & colores non attinet dicere in tanta notitia: nec facile eſt enumerare in tanta multitudine: quoto quoque enim loco non ſuum marmor invenitur:

tur: & tamen celeberrimi generis dicta ſunt in ambitu terrarum cum gentibus ſuis. Non omnia tamen in lapidicinis gignuntur, ſed multa & ſub terra ſparſa. Pretioſiſſimi quidem generis Lacedæmonium viride, cunctiſque hilarius: ſic & Auguſtum, ac deinde Tiberium, in Ægypto Auguſti ac Tiberii primum principatu reperta. Differentiaque eorum eſt ab ophite, cum ſit illud ſerpentium maculis ſimile, unde & nomen accepit, quod hæc maculas diverſo modo colligunt, Auguſtum undatim criſpum in vertices, Tiberium ſparſim convoluta canitie. Neque ex ophite columnæ, niſi parvæ admodum, inveniuntur: duo ejus genera, molle candidum, nigricans durum. Dicuntur ambo capitis dolores ſedare adalligati, & ſerpentium ictus: quidam phreneticis ac lethargicis adalligari jubent candicantem: contra ſerpentes autem à quibuſdam laudatur præcipuè ex his, quem tephriam appellant, à colore cineris. Vocatur & Memphites à loco, gemmantis naturæ: hujus uſus conteri, & iis, qui urenda ſint aut ſecanda, ex aceto illini: obſtupeſcit ita corpus, nec ſentit cruciatum. Rubet porphyrites in eadem Ægypto: ex eo, candidis intervenientibus punctis, leucoſtictos vocatur: quantislibet molibus cædendis ſufficiunt lapidicinæ: ſtatuas ex eo Cl. Cæſari procurator ejus in urbem ex Ægypto advexit Triarius Pollio, non admodũ probata novitate: nemo certe poſtea imitatus eſt. Invenit eadem Ægyptus in Æthiopia, quem vocant baſalten, ferrei coloris atque duritiæ: unde & nomen ei dedit. Nunquam hic major repertus eſt, quam in templo Pacis ab Imperatore Veſpaſiano Auguſto dicatus: argumento Nili XVI liberis circa ludentibus, per quos totidem cubiti ſummi incrementi augentis ſe amnis intelliguntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

guntur. Non abſimilis illi narratur in Thebis delubro Serapis, ut putant, Memnonis ſtatua dicatus: quem quotidiano Solis ortu contactum radiis, crepare dicunt. Onychen etiamnum in Arabiæ montibus, nec uſquam aliubi, naſci putavere noſtri veteres: Sudines in [3] Germania: potoriis primum vaſis inde factis, dein pedibus lectorum ſelliſque; Cornelius Nepos tradit fuiſſe magno miraculo, cum P. Lentulus Spinter amphoras ex eo Chiorum magnitudine cadorum oſtendiſſet: poſt quinquennium deinde triginta duorum pedum longitudine columnas vidiſſe ſe. Variatum in hoc lapide poſtea eſt: nanq; pro miraculo inſigni, quatuor modicas in theatro ſuo Cornelius Balbus poſuit: nos ampliores triginta vidimus in cœnatione, quam Calliſtus Cæſaris Claudii libertorum potentia notus ſibi exædificaverat.

CAP. VIII. *De alabaſtrite, & Lydino, & Alabandico.*

Hunc aliqui lapidem alabaſtriten vocant, quem cavant ad vaſa unguentaria, quoniam optime ſervare incorrupta dicitur: idem & uſtus emplaſtris convenit. Naſcitur circa Thebas Ægyptias, & Damaſcum Syriæ: hic cæteris candidior: probatiſſimus vero in Carmania, mox in India: jam quidem & in Syria Aſiaque: viliſſimus autem & ſine ullo nitore in Cappadocia. Probantur quam maxime mellei coloris, in vertice maculoſi atque non transludici: vitia in iis corneus color aut candidus, & quicquid ſimile vitro eſt. Paulum diſtare ab eo in unguentorum fide multi exiſtimant Lygdinos in [4] Tauro repertos, amplitudine, qua lances crateraſque non excedant, antea ex Arabia tantum advehi ſolitos candoris eximii. Magnus & duobus contrariæ inter ſe naturæ honos, Coralitico

alitico in Aſia reperto, menſuræ non ultra bina
ubita, candore proximo ebori & quadam ſimili-
udine: è diverſo niger eſt Alabandicus terræ ſuæ
omine, quanquam & Mileti naſcens, ad purpu-
am tamen magis aſpectu declinante: idemque li-
uatur igni, ac funditur ad uſum vitri. Thebaicus
ntertinctus aureis guttis, invenitur in Africæ par-
e Ægypto adſcriptæ [5] coticulis ad terenda colly-
ia quadam utilitate naturali conveniens. Circa
yenen vero Thebaidis Syenites, quem ante pyr-
hopœcilon vocabant: trabes ex eo fecere reges
uodam certamine obeliſcos vocantes, Solis nu-
nini ſacratos: radiorum ejus argumentum in ef-
igie eſt, & ita ſignificatur nomine Ægyptio. Pri-
nus omnium id inſtituit Mitres, qui in Solis urbe
egnabat, ſomnio juſſus: & hoc ipſum inſcriptum
ſt in eo: etenim ſcalpturæ illæ effigiesque, quas
idemus, Ægyptiæ ſunt literæ. Poſtea & alii re-
um in ſupra dicta urbe; Sochis quatuor numero
uadragenûm octonûm cubitorum longitudine:
Ramiſes autem is, quo regnante Ilium captum eſt,
uadraginta cubitorum: idem digreſſus inde, ubi
uit Mneuidis regia, poſuit alium, longitudine un-
lecenis pedibus, per latera cubitis quatuor.

CAP. IX. *De obeliſco Thebaico, & Alexandrino, & de illo qui eſt in Circo magno.*

Opus id feciſſe dicuntur XX M hominum. Ipſe
ex, cum ſubrecturus eſſet, verereturque ne ma-
hinæ ponderi non ſufficerent, quo majus peri-
ulum curæ artificum denuntiaret, filium ſuum
dalligavit cacumini, ut ſalus ejus apud molientes
rodeſſet lapidi. Hac admiratione operis effectum
ſt, ut cum oppidum id expugnaret Cambyſes rex,
ventumque eſſet incendio ad crepidines obeliſci,
xtingui ignem juberet molis reverentia, qui urbis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

nullam habuerat. Sunt & alii duo, unus à Smarre poſitus, alter ab Eraphio ſine notis, quadragenûm octonûm cubitorum. Alexandriæ ſtatuit unum octoginta cubitorum Ptolemæus Philadelphus, quem exciderat Nectabis rex purum: majusque opus fuit in devehendo ſtatuendove multo, quam in excidendo. A Satyro architecto aliqui devectum tradunt rate: Calixenus à Phœnice, foſſa perducta uſque ad jacentem obeliſcum è Nilo: navesq; duas in latitudinem patulas, pedalibus ex eodem lapide ad rationem geminati per duplicem menſuram ponderis oneratas, ita ut ſubirent obeliſcum pendentem extremitatibus ſuis in ripis utrinque: poſtea egeſtis laterculis allevatas naves excepiſſe onus ſtatutum: exciſos autem ſex tales in monte eodem, & artificem donatum talentis quinquaginta. Hic autem obeliſcus fuit in Arſinoe poſitus à rege ſuprà dicto, munus amoris in conjugem, eandemque ſororem Arſinoem. Inde eum navalibus incommodum Maximus quidam præfectus Ægypti tranſtulit in forum, reciſo cacumine, dum vult faſtigium addere auratum, quod poſtea omiſit. Et alii duo ſunt Alexandriæ in portu ad Cæſaris templum, quos excîdit Meſphees rex quadragenûm binûm cubitorum: ſuper omnia acceſſit difficultas mari Romam devehendi, ſpectatis admodum navibus: Divus Auguſtus priorem quæ advexerat, miraculi gratia Puteolis navalibus perpetuis dicaverat: ſed incendio conſumpta eſt: Divus Claudius aliquot per annos aſſervatam, qua Cajus Cæſar importaverat, omnibus quæ unquam in mari viſæ ſunt, mirabiliorem, turribus Puteolano ex pulvere exædificatis, perductam Oſtiam, portus gratia merſit: alia ex hoc cura, navium quæ Tiberi ſubvehant: quo experimento patuit, non

minus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

minus aquarum huic amni eſſe, quam Nilo. Is autem obeliſcus, quem Divus Auguſtus in Circo magno ſtatuit, exciſus eſt à rege Senneſerteo, quo regnante Pythagoras in Ægypto fuit, centum viginti quinque pedum, & dodrantis, præter baſim ejuſdem lapidis: is vero, qui eſt in campo Martio, novem pedibus minor, à Seſoſtride. Inſcripti ambo rerum naturæ interpretationem Ægyptiorum opera philoſophiæ continent.

CAP. X. *De illo, qui eſt in campo Martio pro gnomone.*

Ei, qui eſt in campo, Divus Auguſtus addidit mirabilem uſum ad deprehendendas ſolis umbras, dierumque ac noctium magnitudines, ſtrato lapide ad obeliſci magnitudinem, cui par fieret umbra [6] Romę confecto die ſexta hora, paulatimque per regulas (quæ ſunt ex ære incluſæ) ſingulis diebus decreſceret, ac rurſus augeſceret, digna cognitu res & ingenio fœcundo. Manlius Mathematicus apici auratam pilam addidit, cujus vertice umbra colligeretur [7] in ſemetipſam, alia incrementa jaculantem apice, ratione (ut ferunt) à capite hominis intellecta. Hæc obſervatio triginta jam ferè annis non congruit, ſive Solis ipſius diſſono curſu, & cæli aliqua ratione mutato, ſive univerſa tellure aliquid à centro ſuo dimota, ut deprehendi & in aliis locis accipio, ſive urbis tremoribus, ibi tantum gnomone intorto, ſive inundationibus Tiberis ſedimento molis facto: quanquam ad altitudinem impoſitæ rei, in terram quoque dicantur jacta fundamenta.

CAP. XI. *De tertio obeliſco Romæ in Vaticano.*

Tertius Romæ in Vaticano, Caii & Neronis principum Circo, ex omnibus unus omnino fractus eſt in molitione, quem fecerat Seſoſtridis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

filius Nuncoreus. Ejuſdem remanet & alius c cubitorum, quem poſt cæcitatem viſu reddito, ex oraculo Soli ſacravit.

CAP. XII. *De pyramidibus Ægyptiis, & ſphinge.*

Dicantur obiter & pyramides in eadem Ægypto, regum pecuniæ otioſa ac ſtulta oſtentatio: quippe cum faciendi eas cauſa à plerisque tradatur, ne pecuniam ſucceſſoribus aut æmulis inſidiantibus præberent, aut ne plebs eſſet otioſa. Multa circa hoc vanitas illorum hominum fuit, veſtigiaque complurium inchoatarum extant: una eſt in Arſinoite nomo, duæ in Memphite, non procul labyrintho, de quo & ipſo dicemus: totidem ubi fuit Mœridis lacus, hoc eſt, foſſa grandis. Sed Ægyptus inter mira ac memoranda narrat harum cacumina extrema, quæ eminere dicuntur. Reliquæ tres, quæ orbem terrarum implevere fama, ſanè conſpicuæ undique annavigantibus, ſitæ ſunt in parte Africæ monte ſaxeo ſterilique inter Memphim oppidum, & quod appellari diximus Delta, à [8] Nilo minus quatuor millia paſſuum, à Memphi ſex, vico appoſito, quem vocant Buſirin, in quo ſunt aſſueti ſcandere illas. Ante has eſt ſphinx, vel magis miranda, quaſi ſylveſtre numen accolentium: Amaſin regem putant in ea conditum, & volunt invectam videri: eſt autem ſaxo naturali elaborata, & lubrica. Capitis monſtri ambitus per frontem centum duos pedes colligit, longitudo pedum c xliv eſt, altitudo à ventre ad ſummum apicem in capite lxii. Sed pyramis ampliſſima ex Arabicis lapidicinis conſtat: trecenta lxvi hominum millia annis xx. eam conſtruxiſſe produntur: tres verò factæ annis lxviii & menſibus iv. Qui de iis ſcripſerint, ſunt

Hero-

Herodotus, Euhemerus, Duris Samius, Ariſtagoras, Dionyſius, Artemidorus, Alexander Polyhiſtor, Butorides, Antiſthenes, Demetrius, Demoteles, Apion: inter omnes eos non conſtat à quibus factæ ſint, juſtiſſimo caſu obliteratis tantæ vanitatis autoribus. Aliqui ex his prodiderunt, in rhaphanos, & allium ac cæpas mille octinginta talenta erogata. Ampliſſima octo jugera obtinet ſoli, quatuor angulorum paribus intervallis, per octingentos octogintatres pedes ſingulorum laterum, latitudo à cacumine pedes XXV. Alterius intervalla ſingula per quatuor angulos pares DCCXXXVII comprehendunt. Tertia minor prædictis, ſed multo ſpectatior, Æthiopicis lapidibus aſſurgit CCCLXIII pedibus inter angulos: veſtigia ædificationum nulla extant. Harena latè pura circum, lentis ſimilitudine, qualis in majori parte Africæ. Quæſtionum ſumma eſt, quanam ratione in tantam altitudinem ſubvecta ſint cæmenta: alii enim nitro ac ſale adaggeratis cum creſcente opere, ac peracto fluminis irrigatione dilutis: alii lateribus è luto factis extructos pontes, peracto opere in privatas domos diſtributos: Nilum enim non putant rigare potuiſſe multo humiliorem. In pyramide maxima eſt intus puteus octoginta ſex cubitorum, flumen illo admiſſum arbitrantur. Menſuram altitudinis earum omniumq; ſimilium deprehendere, invenit Thales Mileſius umbram metiendo, qua hora par eſſe corpori ſolet. Hæc ſunt pyramidum miracula: ſupremumque illud, ne quis regum opus miretur, minimam ex his, ſed laudatiſſimam, à Rhodope meretricula factam: Æſopi fabularum Philoſophi conſerva quondam & contubernalis hæc fuit, majore miraculo tantas opes meretricio eſſe conquiſitas quæſtu. Magnificatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& alta turris à rege facta in inſula Pharo, portum obtinente Alexandriæ, quam conſtitiſſe octogintis talentis tradunt: magno animo, ne quid omittamus, Ptolemæi regis, quod in ea permiſerit Soſtrati Gnidii architecti ſtructuræ ipſius nomen inſcribi. Vſus ejus, nocturno navium curſui ignes oſtendere, ad prænuntianda vada, portusque introitum: ſicut jam tales compluribus locis flagrant ut Puteolis ac Ravennæ.[9] Periculum in corrivatione ignium ne ſidus exiſtimetur, quoniam è longinquo ſimilis flammarum aſpectus eſt. Hic idem architectus primus omnium penſilem ambulationem Gnidi feciſſe traditur.

CAP. XIII. *De labyrinthis, Ægyptio, Lemnio, Italico.*

Dicamus & labyrinthos, vel portentoſiſſimum humani ingenii opus, ſed non (ut exiſtimari poteſt) falſum: durat etiam nunc in Ægypto in Heracleopolite nomo qui primus factus eſt ante annos, ut tradunt, III M D C. à Peteſuco rege, ſive Tithoe. Quanquam Herodotus totum opus regum eſſe dicit, noviſſimaque Pſammetichi. Cauſam faciendi variè interpretantur: Demoteles regiam Motherudis fuiſſe, Lycias ſepulchrum Mœridis, plures Soli ſacrum id extructum, quod maxime creditur. Hinc utique ſumpſiſſe Dædalum exemplar ejus labyrinthi, quem fecit in Creta, non eſt dubium, ſed centeſimam tantum portionem ejus imitatum, quæ itinerum ambages occurſusque ac recurſus inexplicabiles continet: non (ut in pavimentis puerûmve ludicris campeſtribus videmus) brevi lacinia, millia paſſ. plura ambulationis continentem, ſed crebris foribus inditis ad fallendos occurſus, redeundumque in errores eoſdem: ſecundus hic fuit ab Ægyptio labyrinthus: tertius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

tertius in Lemno: quartus in Italia. Omnes lapide polito fornicibus tecti: Ægyptius (quod miror equidem) introitu columnisque reliquis è molibus compoſitis, quas diſſolvere ne ſecula quidem poſſint, adjuvantibus Heracleopolitis, qui id opus inviſum mirè iuſeſtavêre. Poſitionem operis ejus ſingulasque partes enarrare non eſt, cum ſit in regiones diviſum, atque in præfecturas (quas vocant nomos) ſedecim, nominibus earum totidem vaſtis domibus attributis: præterea templa omnium Ægypti Deorum contineat, ſuperque Nemeſes quindecim ædiculis incluſerit, pyramides complures quadragenarum ulnarum, ſenos radice muros obtinentes. Feſſi jam eundo perveniunt ad viarum illum inexplicabilem errorem: quin & cœnacula prius excelſa, porticusque aſcenduntur nonagenis gradibus omnes: intus columnæ de porphyrite lapide, Deorum ſimulachra, regum ſtatuæ, monſtrificæ effigies. Quarundam autem domorum talis eſt ſitus, ut adaperientibus fores, tonitruum intus terribile exiſtat. Majore autem in parte tranſitus eſt per tenebras: aliæque rurſus extra murum labyrinthi ædificiorum moles, pteron appellant: inde aliæ perfoſſis cuniculis ſubterraneæ domus. Refecit unus omnino pauca ibi Circammon ſpado Nectabis regis, ante Alexandrum Magnum annis quingentis: id quoque traditur, fulſiſſe trabibus ſpinæ oleo incoctæ, dum fornices quadrati lapidis aſſurgerent. De Ægyptio & Cretico labyrinthis, ſatis dictum eſt. Lemnius ſimilis illis, columnis tantum centum quadraginta mirabilior fuit: quarum in officina turbines ita librati pependerunt, ut puero circumagente tornarentur: Architecti illum fecere Zmilus & Rholus, & Theodorus indigena: extantque adhuc reliquiæ ejus, cum Cretici Itali-

 cique

cique nulla veſtigia extent. Namque & Italicum dici convenit, quem fecit ſibi Porſena rex Hetruriæ ſepulcri cauſa, ſimul ut externorum regum vanitas quoque ab Italis ſuperaretur: ſed cum excedat omnia fabuloſitas, utemur ipſius M. Varronis in expoſitione ejus verbis: Sepultus eſt, inquit, ſub urbe Cluſio, in quo loco monumentum reliquit lapide quadrato: ſingula latera pedum lata tricenum, alta quinquagenum: inque baſi quadrata intus labyrinthum inextricabilem: quo ſi quis improperet ſine glomere lini, exitum invenire nequeat: ſupra id quadratum pyramides ſtant quinque, quatuor in angulis, in medio una, in imo latæ pedum ſeptuagenum quinum, altæ centum quinquagenum: ita faſtigiatæ, ut in ſummo orbis æneus & petaſus unus omnibus ſit impoſitus, ex quo pendeant excepta catenis tintinnabula, quæ vento agitata, longe ſonitus referant, ut Dodonæ olim factum. Supra quem orbem quatuor pyramides inſuper ſingulæ extant altæ pedum centenum: ſupra quas uno ſolo quinque pyramides, quarum altitudinem Varronem puduit adjicere. Fabulæ Hetruſcæ tradunt eandem fuiſſe, quam totius operis: adeo veſana dementia quæſiſſe gloriam, impendio nulli profuturo; præterea fatigaſſe regni vires, ut tamen laus major artificis eſſet.

CAP. XIV. *De penſili horto & oppido, & templo Dianæ Epheſiæ.*

Legitur & penſilis hortus, imo vero totum oppidum Ægyptiæ Thebæ, exercitus armatos ſubter educere ſolitis regibus, nullo oppidanorum ſentiente. Etiamnum hoc minus mirum, quam quod flumine medium interfluente: quæ ſi fuiſſent, non dubium eſt Homerum dicturum fuiſſe, cum centum portas ibi prædicaret. [10] Magnificentiæ

vera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

vera admiratio extat templum Epheſiæ Dianę ducentis viginti annis factum à tota Aſia: in ſolo id paluſtri fecere, ne terræ motus ſentiret, aut hiatus timeret: rurſus ne in lubrico atque inſtabili fundamenta tantæ molis locarentur, calcatis ea ſubſtravere carbonibus, dein velleribus lanæ. Vniverſo templo longitudo eſt CCCCXXV pedum, latitudo ducentorum viginti, columnæ centum viginti ſeptem à ſingulis regibus factæ, LX pedum altitudine: ex iis XXXVI cælatæ, [11] una à Scopa: operi præfuit Cherſiphron architectus. Summa miracula, epiſtylia tantæ molis attolli potuiſſe: id conſecutus eſt ille [12] peronibus harena plenis, molli pulvino ſuper capita columnarum exaggerato, paulatim exinaniens imos, ut ſenſim totum inſideret. Difficillime hoc contigit in limine ipſo, quod foribus imponebat: etenim ea maxima moles fuit: nec ſedit in cubili, anxio artifice, mortis deſtinatione ſuprema: traduntque in ea cogitatione feſſum nocturno tempore in quiete vidiſſe pręſentem Deam, cui templum fiebat, hortantem ut viveret: ſe compoſuiſſe lapidem atque ita poſtero die apparuit, pondereque ipſo correctus videbatur. Cætera ejus operis ornamenta plurium librorum inſtar obtinent, nihil ad ſpeciem naturæ pertinentia.

CAP. XV. *De delubro Cyzici, & lapide fugitivo, & de Echo ſepties reſonante, & de ædificio ſine clavo, & mirabilia ædificiorum Romæ.*

Durat & Cyzici delubrum, in quo filum aureum commiſſuris omnibus politi lapidis ſubjecit artifex, eburneum Iovem dicaturus intus, coronante eum marmoreo Apolline: tralucent ergo juncturæ tenuiſſimis capillamentis, lenique affla-

tu ſimulacra refovente, præter ingenium artificis, ipſa materia, quamvis occulta, in precio operis intelligitur. Eodem in oppido eſt lapis, fugitivus appellatus: Argonautæ eo pro anchora uſi, ibi reliquerant: hunc è Prytaneo (ita vocatur locus) ſæpe profugum fixere plumbo. Eadem in urbe juxta portam quæ Thracia vocatur, turres VII acceptas voces numeroſiore repercuſſu multiplicant: nomenque huic miraculo Echo eſt à Græcis datum: & hoc quidem natura locorum evenit, & plerunque convallium: ibi caſu accidit: Olympiæ autem arte, mirabili modo, in porticu quam ob id heptaphonon appellant, quoniam ſepties eadem vox redditur. Cyzici & buleuterion vocant ædificium amplum, ſine ferreo clavo, ita diſpoſita contignatione, ut eximantur trabes ſine fulturis, ac reponantur: quod item Romæ in ponte Sublicio religioſum eſt, poſteaquam Coclite Horatio defendente ægre revulſus eſt. Verum & ad urbis noſtræ miracula tranſire conveniat nongentorumque annorum dociles ſcrutari vires, & ſic quoque terrarum orbem victum oſtendere: quod accidiſſe toties pene, quot referentur miracula, apparebit: univerſitate verò acervata, & in quendam unum cumulum conjecta, non alia magnitudo exurget, quam ſi mundus alius quidam in uno loco narretur. Nam ut Circum maximum à Cæſare Dictatore extructum longitudine ſtadiorum trium, latitudine unius, ſed cum ædificiis jugerum quaternum, ad ſedem CCLX millium, inter magna opera dicamus, nonne inter magnifica baſilicam Pauli columnis è Phrygibus mirabilem, forumque Divi Auguſti, & templum Pacis Veſpaſiani Imperatoris Auguſti, pulcherrima operum, quæ unquam: Pantheon Jovi Vltori ab

Agrip-

Agrippa factum, cum theatrum ante texerit Romæ Valerius Oſtienſis architectus ludis Libonis? Pyramides regum miramur opera, cum ſolum tantum foro extruendo H-S millies Cæſar Dictator emerit: & ſi quidem impenſæ movent captos avaritia animos, P. Clodius, quem Milo occidit ſeſtertium centies & quadragies octies domo empta habitaverit: quod equidem non ſecus, ac regum inſaniam, miror: itaque & ipſum Milonem ſeſtertium ſeptingenties æris alieni debuiſſe, inter prodigia animi humani duco. Sed tunc ſenes aggeris vaſtum ſpatium, & ſubſtructiones inſanas Capitolii mirabantur: præterea cloacas, operum omnium dictu maximum, ſuffoſſis montibus, atque (ut paulo ante retulimus) urbe penſili, ſubterque navigata. A. M. Agrippa in Ædilitate poſt Conſulatum, per meatus corrivati VII amnes, curſuq; præcipiti torrentium modo rapere atque auferre omnia coacti, inſuper mole imbrium concitati, vada ac latera quatiunt: aliquando Tiberis retro infuſi recipiunt fluctus: pugnantque diverſi aquarum impetus intus: & tamen obnixa firmitas reſiſtit: trahuntur moles internæ tantæ, non ſuccumbentibus cauſis operis: pulſant ruinæ ſponte præcipites, aut impactæ incendiis: quatitur ſolum terræmotibus: durant tamen à Tarquinio Priſco annis I Ↄ CCC prope inexpugnabiles: non omittendo memorabili exemplo, vel eo magis, quoniam celeberrimis rerum conditoribus omiſſum eſt: cum id opus Tarquinius Priſcus plebis manibus faceret, eſſetque labor incertum longior an periculoſior, paſſim conſcita nece, Quiritibus tædium fugientibus, novum & inexcogitatum antea poſteaque remedium invenit ille rex, ut omnium ita defunctorum figeret crucibus corpora ſpe-

ra ſpectanda civibus, ſimul & feris volucribusque laceranda: quamobrem pudor Ro. nominis proprius, qui ſæpe res perditas ſervavit in prœliis, tunc quoque ſubvenit: ſed illo tempore impoſuit, tum erubeſcens cum puderet vivos, tanquam puditurum eſſet extinctos. Amplitudinem cavis eam feciſſe proditur, ut vehem fœni large onuſtam tranſmitteret. Parva ſunt cuncta, quæ diximus, & omnia uni comparanda miraculo. Antequam nova attingam, M. Lepido, Q. Catulo Conſulibus, ut conſtat inter diligentiſſimos autores, domus pulchrior non fuit Romę, quam Lepidi ipſius: at hercule intra annos XXXV eadem centeſimum locum non obtinuit. Computet in hac æſtimatione; qui volet, marmorum molem, opera pictorum, impendia regalia, & cum pulcherrima laudatiſſimaque certantes centum domos, poſteaque eas ab innumerabilibus aliis in hunc diem victas. Profecto incendia puniunt luxum: nec tamen effici poteſt, ut mores aliquid ipſo homine mortalius intelligant. Sed eas omnes duæ domus vicerunt: bis vidimus urbem totam cingi domibus principum, Caii & Neronis, & hujus quidem (ne quid deeſſet) aurea. Nimirum ſic habitarunt illi, qui hoc imperium fecere, tantas ad vincendas gentes triumphosque referendos ab aratro aut foco exeuntes, quorum agri quoque minorem modum obtinuere, quam cellaria iſtorum. Subit vero cogitatio, quota portio harum fuerint areæ illæ, quas invictis Imperatoribus decernebant publice ad exædificandas domos: ſummusque illarum honos erat, ſicut in L. Valerio Publicola, qui primus Conſul fuit cum L. Bruto, poſt tot merita, & fratre ejus, qui bis in eodem magiſtratu Sabinos devicerat, adjici decreto, ut domus

eorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

eorum fores extra aperirentur, & janua in publicum rejiceretur: hoc erat clariſſimum inſigne inter triumphales quoque domos. Non patiemur duos Cajos, vel duos Nerones ne hac quidem gloria famæ frui: docebimusque etiam inſaniam eorum victam privatis operibus M. Scauri, cujus neſcio an Ædilitas maxime proſtraverit mores civiles, majusque ſit Syllæ malum, tanta privigni potentia, quam proſcriptio tot millium. Hic fecit in Ædilitate ſua opus maximum omnium, quæ unquam fuere humana manu facta, non temporaria mora, verum etiam æternitatis deſtinatione: Theatrum hoc fuit: ſcena ei triplex in altitudinem CCCLX columnarum, in ea civitate quæ ſex Hymettias non tulerat ſine probro civis ampliſſimi: ima pars ſcenæ è marmore fuit, media è vitro, inaudito etiam poſtea genere luxuriæ: ſummæ tabulis inauratis columnæ, ut diximus: imæ duodequadragenum pedum: ſigna ærea inter columnas, ut indicavimus, fuerunt tria millia numero: cavea ipſa cepit hominum LXXX millia, cum Pompeii amphiteatri, toties multiplicata urbe, tantoque majore populo, ſufficiat large XL millium. Sed & reliquus apparatus tantus Attalica veſte, tabulis pictis, cæteroque choragio fuit, ut in Tuſculanam villam reportatis quę ſuperfuerant quotidiani uſus deliciis, incenſa villa ab iratis ſervis, concremaretur ad H-S millies. Aufert animum, & à deſtinato itinere digredi cogit contemplatio tam prodigæ mentis, aliamque connecti majorem inſaniam è ligno: C. Curio, qui bello civili in Cæſarianis partibus obiit, funebri patris munere, cum opibus apparatuque non poſſet ſuperare Scaurum, (unde enim illi vitricus Sylla, & Metella mater proſcriptionum ſectrix? unde M. Scaurus pater, toties

prin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

princeps civitatis, & Marianis ſodalitiis rapinarum provincialium ſinus?) cum jam ne ipſe quidem Scaurus comparari ſibi poſſet, quando hoc certe incendii illius præmium habuit, convectis ex orbe terrarum rebus, ut nemo poſtea par eſſet inſaniæ illi. Ingenio ergo utendum fuit: operæ pretium eſt ſcire quid invenerit, & gaudere moribus noſtris, ac noſtro modo nos vocare majores. Theatra duo juxta fecit ampliſſima è ligno, cardinum ſingulorum verſatili ſuſpenſa libramento: in quibus utriſque antemeridiano ludorum ſpectaculo edito inter ſeſe averſis, ne invicem obſtreperent ſcenæ, & repente circumactis ut contra ſtarent, poſtremo jam die, deſcendentibus tabulis, & cornibus inter ſe coeuntibus, faciebat amphitheatrum, & gladiatorum ſpectacula edebat, 13 ipſum magis autoratum populum Romanum circumferens. Quid enim miretur quisque in hoc primum? inventorem, an inventum? artificem, an autorem? auſum aliquem hoc excogitare, an ſuſcipere? parere, an jubere? Super omnia erit populi furor, ſedere auſi tam infida inſtabilique ſede: en hic eſt ille terrarum victor, & totius domitor orbis, qui gentes & regna diribet, jura externis mittit, Deorum quædam immortalium generi humano portio, in machina pendens, & ad periculum ſuum plaudens. Quæ vilitas animarum iſta! aut quæ querela de Cannis! quantum mali potuit accidere! Hauriri urbes terræ hiatibus, publicus mortalium dolor eſt: ecce populus Romanus univerſus, velut duobus navigiis impoſitus, binis cardinibus ſuſtinetur, & ſeipſum depugnantem ſpectat, periturus momento aliquo luxatis machinis: & per hoc quæritur Tribunitiis concionibus gratia, ut penſiles tribus faceret: qualis

hic

hic in roſtris? quid non auſurus apud eos, quibus hoc perſuaſerit? Vera nanque confitentibus populus Romanus funebri munere ad tumulum patris ejus depugnavit univerſus. Variavit hanc ſuam magnificentiam feſſis turbatisque cardinibus, & amphitheatri forma cuſtodita, noviſſimo die duabus per medium ſcenis athletas edidit, raptisque è contrario repente pulpitis eodem die victores è gladiatoribus ſuis produxit: nec fuit rex Curio aut gentium Imperator, non opibus inſignis, ut qui nihil in cenſu habuerit præter diſcordiam principum. Sed dicantur vera æſtimatione invicta miracula, quæ Q. Marcius Rex fecit: is juſſus à Senatu aquarum, Appiæ, Anienis, Tepulæ, ductus reficere, novam à nomine ſuo appellatam cuniculis per montes actis intra Præturæ ſuæ tempus adduxit. Agrippa verò in Ædilitate ſua, adjecta Virgine aqua, cæteris corrivatis atque emendatis, lacus ſeptingentos fecit: præterea ſalientes centumquinque: caſtella centum triginta, complura etiam cultu magnifica: operibus iis ſigna trecenta ærea aut marmorea impoſuit, columnas ex marmore quadringentas, eaque omnia annuo ſpatio. Adjicit ipſe in Ædilitatis ſuæ commemoratione, & ludos undeſexaginta diebus factos, & gratuita præbita balinea centumſeptuaginta, quæ nunc Romæ ad infinitum auxere numerum. Vicit antecedentes aquarum ductus noviſſimum impendium operis inchoati à C. Cæſare, & peracti à Claudio: quippe à lapide quadrageſimo ad eam excelſitatem, ut in omnes urbis montes levarentur, influxere Curtius atque Cæruleus fontes: erogatum in id opus [14] ſeſtertium ter millies. Quod ſi quis diligentius æſtimaverit aquarum abundantiam in publico, balneis, piſcinis, domibus, euripis, hortis, ſuburbanis,

banis, villis, ſpatioque advenientis extructos arcus, montes perfoſſos, convalles æquatas, fatebitur nihil magis mirandum fuiſſe in toto orbe terrarum. Ejuſdem Claudii inter maxime memoranda equidem duxerim, quamvis deſtitutum ſucceſſoris odio, montem perfoſſum ad lacum Fucinum emittendum, inenarrabili profecto impendio, & operarum multitudine per tot annos: cum aut corrivatio aquarum, qua terrenus mons erat, egereretur in vertice machinis, aut ſilex cæderetur, omniaque intus in tenebris fierent, quæ neque concipi animo, niſi ab iis qui videre, neque humano ſermone enarrari poſſunt. Nam portus Oſtienſis opus prætereo: item vias inter montes exciſas: mare Tyrrhenum à Lucrino molibus ſecluſum: tot pontes tantis impendiis factos. Et inter plurima alia Italiæ miracula, ipſa marmora in lapicidinis creſcere autor eſt Papyrius Fabianus, naturæ rerum peritiſſimus: exemptores quoque affirmant compleri ſponte illa montium hulcera: quæ ſi vera ſunt, ſpes eſt nunquam defuturam luxuriam.

CAP. XVI. *De magnetis generibus, & medicinis.*

A marmoribus digredienti ad reliquorum lapidum inſignes naturas, quis dubitet in primis magnetem occurrere? quid enim mirabilius? aut qua in parte naturæ major [15] improbitas? Dederat vocem ſaxis, ut diximus, reſpondentem homini, imo vero & obloquentem: quid lapidis rigore pigrius? ecce ſenſus manusque tribuit illi: quid ferri duritia pugnacius? ſed cedit & patitur mores: trahitur nanque à magnete lapide, domitrixque illa rerum omnium materia ad inane neſcio quid currit: atque ut propius venit, aſſiſtit,

tene-

teneturque, & complexu hæret. Sideritin ob hoc alio nomine appellant, quidam Heracleon: Magnes appellatus eſt ab inventore (ut autor eſt Nicander) in Ida repertus: nanque & paſſim invenitur, ut in Hiſpania quoque. Inveniſſe autem fertur, clavis crepidarum & baculi cuſpide hærentibus, cum armenta paſceret. Quinque genera magnetis Sotacus demonſtrat: Æthiopicum; è Magneſia Macedoniæ contermina Bœbeida lacum petentibus dextra: tertium in Echio Bœotiæ: quartum circa Alexandriam Troadem: quintum in Magneſia Aſiæ. Differentia prima, mas ſit an fœmina: proxima in colore: nam qui in Macedonia & Magneſia reperiuntur, rufi nigrique ſunt: Bœotius verò rufi coloris plus habet, quam nigri: is qui in Troade invenitur, niger eſt & fœminei ſexus, ideoque ſine viribus: deterrimus autem in Magneſia Aſiæ, candidus, neque attrahens ferrum, ſimilisque pumici. Compertum tanto meliores eſſe, quanto ſunt magis cærulei: Æthiopico laus ſumma datur, pondusque argento rependitur. Invenitur hic in Æthiopiæ Zimiri: ita vocatur regio harenoſa: ibi & hæmatites magnes ſanguinei coloris, ſanguinemq; reddens ſi teratur, ſed & crocum: in attrahendo ferro non eadem quæ magneti, hæmatitæ natura. Æthiopici argumentum eſt, quod magnetem quoque alium ad ſe trahit. Omnes autem ii oculorum medicamentis proſunt ad ſuam quisque portionem: maximeque epiphoras ſiſtunt: ſanant & aduſta cremati tritique. Alius rurſus in eadem Æthiopia non procul mons gignit lapidem theameden, qui ferrum omne abigit, reſpuitque: de utraque natura ſæpius diximus.

CAP. XVII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. XVII. *De lapidibus qui cito abſumunt corpora in ſe condita, & de his qui diu ſervant, & de Aſio lapide, & medicinis ejus.*

Lapidem è Scyro inſula integrum fluctuare tradunt, eundem comminutum mergi. In Aſſo Troadis ſarcophagus lapis fiſſili vena ſcinditur: corpora defunctorum condita in eo, abſumi conſtat intra XL diem, exceptis dentibus: Mutianus ſpecula quoque & ſtrigiles & veſtes & calciamenta illata omnia lapidea fieri, autor eſt. Ejus generis & in Lycia ſaxa ſunt, & in Oriente, quæ viventibus quoque adalligata, erodunt corpora. Mitior eſt autem ſervandis corporibus, nec abſumendis chernites, ebori ſimillimus, in quo Darium conditum ferunt: Parioque ſimilis candore & duritia, minus tamen ponderoſus, qui porus vocatur. Theophraſtus autor eſt & tranſlucidos lapides in Ægypto inveniri, quos ophitæ ſimiles ait: quod fortaſſis tunc fuerit, quoniam & ii deſinunt, & novi reperiuntur. Aſſius guſtu ſalſus podagras lenit, pedibus, in vaſe ex eo cavato inditis: præterea omnia crurum vitia in iis lapicidinis ſanantur, cum in metallis omnibus crura vitientur: ejuſdem lapidis flos appellatur, in farinam mollis, ad quædam perinde efficax: eſt autem ſimilis pumici ruſo: admiſtus æri Cyprio mammarum vitia emendat: pici autem reſinæve, ſtrumas & panos diſcutit. Prodeſt & phthiſicis linctu, cum melle; vetera hulcera ad cicatricem perducit: excreſcentia erodit: & ad beſtiarum morſus utilis: repugnantia curationi, ac ſuppurata ſiccat: fit & cataplaſma ex eo podagris, miſto fabæ lomento.

CAP. XVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

CAP. XVIII. *De ebore foſsili, & lapidibus oſſeis, & palmatis, & aliorum generibus.*

Idem Theophraſtus & Mutianus, eſſe aliquos lapides qui pariant, credunt. Theophraſtus autor eſt & ebur foſſile candido & nigro colore inveniri, & oſſa è terra naſci, invenirique lapides oſſeos. Palmati circa Mundam in Hiſpania, ubi Cæſar Dictator Pompeium vicit, reperiuntur, idque quoties fregeris. Sunt & nigri, quorum autoritas venit in marmora, ſicut Tænarius. Varro nigros ex Africa firmiores eſſe tradit, quam in Italia: è diverſo albos tornis duriores, quam Parios. Idem Lunenſem ſilicem ſerra ſecari, at Tuſculanum diſſilire igni: Sabinum fuſcum addito oleo etiam lucere: item molas verſatiles Volſiniis inventas, aliquas & ſponte motas invenimus in prodigiis: nuſquam hic utilior, quam in Italia, gignitur, lapisque, non ſaxum, eſt: in quibuſdam verò provinciis omnino non invenitur. Sunt quidam in eo genere molliores, qui & cote lævigantur, ut procul intuentibus ophitæ videri poſſint: neque eſt alius firmior: quando & lapidis natura, ut lignum, ſimiliter imbres ſolesque aut hyemes non patitur, in aliis atque aliis generibus. Sunt qui & Lunam non tolerent, & qui vetuſtate rubiginem trahant, coloremve candidum oleo mutent.

CAP. XIX. *De* [16] *curalio vel pyrite, & medicinis ejus, & oſtracite, de amianto lapide & medicinis ejus, & melitite lapide & viribus ejus, de gagate lapide & medicinis ejus, de ſpongiis, de Phrygio lapide & natura ejus.*

Molarem quidam pyriten vocant, quoniam ſit plurimus ignis illi: ſed eſt alius etiamnum pyrites ſimilitudine æris: in Cypro eum reperiri volunt,

& in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

& in metallis, quæ ſunt circa Acarnaniam, unum argenteo colore, alterum aureo. Coquuntur variè: ab aliis iterum tertioque in melle, donec conſumatur liquor: ab aliis pruna prius, dein melle, & poſtea lavantur, ut æs: uſusque eorum in medicina excalfacere, ſiccare, diſcutere, humorem extenuare, & duritias nimias mollire: utuntur & crudis tuſisque ad ſtrumas atque furunculos. Pyritarum etiamnum aliqui genus unum faciunt, plurimum habens ignis, quos vivos appellamus, & ii ponderoſiſſimi ſunt: hi exploratoribus caſtrorum maxime neceſſarii, qui clavo vel altero lapide percuſſi, ſcintillas edunt: quæ exceptæ ſulphuratis aut fungis aridis vel foliis, dicto celerius ignem præbent. Oſtracitæ ſimilitudinem teſtæ habent: uſus eorum pro pumice ad lævigandam cutem: poti ſanguinem ſiſtunt, & illiti cum melle hulcera doloresque mammarum ſanant. Amiantus alumini ſimilis, nihil igni deperdit: hic veneficiis reſiſtit omnibus, privatim Magorum. Gæoden ex argumento appellant, quoniam amplexus eſt terram, oculorum medicamentis utiliſſimum: item mammarum ac teſtium vitiis. Melitites lapis ſuccum remittit dulcem mellitumque tuſus: & ceræ miſtus eruptionibus pituitæ maculisq; corporis medetur, & faucium exhulcerationi: epinyctidas tollit, & vulvarum dolores impoſitus velleri. Gagates lapis nomen habet loci & amnis Gagis Lyciæ: ajunt & in Leucola expelli mari, atq; infra XII ſtadia colligi: niger eſt, planus, pumicoſus, non multum à ligno differens, levis, fragilis: odore, ſi teratur, gravis: fictilia ex eo inſcripta non delentur: cum uritur, odorem ſulphureum reddit: mirumque, accenditur aqua, oleo reſtinguitur: fugat ſerpentes ita, recreatque vulvæ ſtrangulationes: deprehendit

rehendit ſonticum morbum & virginitatem ſuf-
tus: idem ex vino decoctus, dentibus medetur,
rumisq; ceræ permiſtus. Hoc dicuntur uti Magi
n ea, quam vocant axinomantiam, & peruri ne-
ant, ſi eventurum ſit, quod aliquis optet. Spongiæ
pides inveniuntur in ſpongiis, & ſunt nativi:
uidam eos tecolithos vocant, quoniam veſicæ
nedentur, calculos rumpunt in vino poti. Phry-
ius lapis gentis nomen habet: eſt autem gleba pu-
nicoſa: uritur antè vino perfuſus, flaturque fol-
bus, donec rufeſcat, ac rurſus dulci vino extin-
uitur, & hoc trinis vicibus, tingendis veſtibus
antum utilis.

CAP. XX. *De hæmatite, & quinque generibus eius, & ſchiſto.*

Schiſtos & hæmatites cognationem habent.
Iæmatites invenitur in metallis: uſtus minii co-
orem imitatur: uritur, ut Phrygius, ſed non re-
inguitur vino: [17] adulteratur ſchiſto. Hæmati-
en diſcernunt venæ rubentes: & friabilis eſt na-
ura: oculis cruore ſuffuſis mirè convenit: ſiſtit
rofluvium mulierum potus: bibunt eum & qui
nguinem rejecerunt, cum ſucco Punici mali: &
n veſicæ vitiis efficax: bibitur & vino contra ſer-
entium ictus. Infirmior ad omnia hæc eadem
ſt, quem ſchiſton appellant: ſed in iis commo-
ior croco ſimilis, peculiarius ſplendet: proficit
culorum lacrymis in lacte muliebri: prociden-
eſque oculos præclare cohibet: hæc eſt ſententia
orum, qui nuperrime ſcripſere: ſed Sotacus è ve-
uſtiſſimis autoribus quinq; genera hæmatitarum
radit, præter magnetem: principatum dat ex iis
Ethiopico, oculorum medicamentis utiliſſimo,
c iis quæ pancreſta appellant: item ambuſtis: al-
erum androdamanta dicit vocari, colore nigro,
pondere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

pondere ac duritia inſignẽ, & inde nomen traxiſſe, præcipueque in Africa repertum: trahere autem in ſe argentum, æs, ferrum: experimentum ejus eſſe in cote ex lapide baſanite: reddere enim ſuccum ſanguineum, & eſſe ad jocinoris vitia pręcipui remedii. Tertium genus Arabici facit, ſimili duritie, vix reddentis ſuccum ad cotem aquariam, aliquando croco ſimilem. Quarti generis elatiten vocari, quandiu crudus ſit: coctum vero miltiten, utilem ambuſtis, ad omnia utiliorem rubrica. Quinti generis ſchiſton, hęmorrhoidas reprimentem: in totum autem hæmatitas omnes tritos in oleo trium drachmarum pondere à jejunis ſumendos, ad vitia ſanguinis. Idem autor, ſchiſton alterius generis, quam hæmatiten, tradit, quem vocat anthraciten: naſci in Africa nigrum, attritum aquariis cotibus reddere ab ea parte, quæ fuerit ab radice, nigrum colorem, ab altera croci: ipſum utilem eſſe oculorum medicamentis.

CAP. XXI. *De quatuor generibus aëtitis, & calamo, & Samio, & Arabo, & pumicibus.*

Aëtites lapides ex argumento nominis magnam famam habent: reperiuntur in nidis aquilarum, ſicuti in decimo volumine diximus: ajunt binos inveniri, marem & fœminam: nec ſine iis parere, quas diximus, aquilas, & ideo binos tantum. Genera eorum quatuor: in Africa naſcentem puſillum ac mollem, intra ſe & velut in alvo habentem argillam ſuavem, candidam, ipſum friabilem, quem fœminei ſexus putant: marem autem, qui in Arabia naſcitur, durum, gallæ ſimilem, aut ſubrutilum, in alvo habentem durum lapidem. Tertius in Cypro invenitur, colore illis in Africa naſcentibus ſimilis, amplior tamen atque dilatatus: cæteris enim globoſa facies: habet in alvo harenam

renam jucundam & lapillos, ipſe tam mollis, ut
etiam digitis frietur. Quarti generis Taphiuſius ap-
pellatur, naſcens juxta [18] Leucadem in Taphiuſa,
qui locus eſt dextra navigantibus ex hac ad Leu-
cadem: invenitur in fluminibus candidus & ro-
tundus: huic eſt in alvo lapis, qui vocatur [19] calli-
mus, nec quicquam tenerius. Ætite omnes gravi-
dis adalligati mulieribus vel quadrupedibus in pel-
liculis ſacrificatorum animalium continent par-
tus, non niſi parturiant removendi: alioqui vulvæ
excidunt: ſed niſi parturientibus auferantur, om-
nino non pariunt. Eſt & lapis Samius in eadem
inſula, ubi terram laudavimus, poliendo auro uti-
lis: utilis & in medicina oculorum hulceribus cum
lacte, quo ſupra dictum eſt modo, contra veteres
lacrymationes: prodeſt & contra vitia ſtomachi
potus: vertigines ſedat: mentes commotas reſti-
tuit: quidam & morbis comitialibus utiliter dari
putant, & ad urinæ difficultates: acopis etiam mi-
ſcetur. Probatur gravitate & candore: vulvas &
partus contineri adalligato eo tradunt. Arabicus
lapis ebori ſimilis, dentrificiis accommodatur cre-
matus: privatim hæmorrhoidas ſanat cum lanu-
gine linteorum, linteolis inſuper impoſitis. Non
prætermittenda eſt & pumicum natura: appellan-
tur quidem ita & eroſa ſaxa, in ædificiis quæ mu-
ſæa vocant, dependentia, ad imaginem ſpecus arte
reddendam: ſed & ii pumices, qui ſunt in uſu cor-
porum lævigandorum fœminis, jam quidem &
viris, atque (ut ait Catullus) libris laudatiſſimi ſunt
in Melo, Scyro, & Æoliis inſulis. Probatio in can-
dore minimoque pondere, & ut quam maxime
ſpongioſi aridique ſint, ac teri faciles, nec hare-
noſi in fricando. Vis eorum in medicina, exte-
nuare, ſiccare, trina uſtione, ita ut torreantur car-
bone

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

bone puro, ac toties vino reſtinguantur albo: lavantur deinde, ut cadmia, & ſiccati conduntur, quam minime uliginoſo loco: uſus farinæ ejus oculorum maxime medicamentis: hulcera purgat eorum leniter, expletque cicatrices & emendat. Quidam tertia uſtione refrigeratos potius, quam reſtinctos, terere malunt ex vino: adduntur etiam ad malagmata, capitum verendorumque hulceribus: utiliſſima fiunt ex his dentifricia. Theophraſtus autor eſt, potores in certamine bibendi præſumere farinam ejus, ſed niſi immenſo potu impleantur periclitari: tantamque refrigerandi naturam eſſe, ut muſta fervere deſinant pumice addito.

CAP. XXII. *De lapidibus mortariorum medicinalium, & mollibus lapidibus, & ſpeculari lapide & ſilicibus, & phengite, & cotibus, & reliquis ad ſtructuram lapidibus, igni & tempeſtatibus reſiſtentibus.*

Autoribus curæ fuere lapides mortariorum quoque, nec medicinalium tantum, aut ad pigmenta pertinentium: 20 Epheſiumq; lapidem in iis prætulere cæteris, mox & Thebaicum, quem pyrrhopœcilon appellavimus: aliqui pſaronium vocant: tertium ex chalazio chryſiten: Medici autem & baſaniten. Hic enim lapis nihil ex ſeſe remittit: ii autem lapides, qui ſuccum reddunt, oculorum medicamentis utiles exiſtimantur: ideoque Æthiopici maxime ad ea probantur. Tænarium vero lapidem & Pœnicum, & hæmatiten iis medicamentis prodeſſe tradunt, quæ ex croco componantur: ex alio Tænario, qui niger eſt, & ex Pario lapide, non æque medicis utilem: potiorem ex alabaſtrite Ægyptio, vel ex ophite albo: eſt enim hoc genus ophitis, ex quo vaſa & etiam cados faciunt.

ciunt. In Siphno lapis eſt, qui cavatur, tornaturque in vaſa coquendis cibis utilia, vel ad eſculentorum uſus, quod in Comenſi Italiæ lapide viridi accidere ſcimus: ſed in Siphnio ſingulare, quod excalfactus oleo nigreſcit dureſcitque, natura molliſſimus: tanta qualitatum differentia eſt: nam mollitiæ & trans Alpes præcipua ſunt exempla: in Belgica provincia candidum lapidem ſerra, qua lignum, faciliusque etiam, ſecant ad tegularum & imbricum vicem: vel ſi libeat, ad quæ vocant pavonacea tegendi genera: & hi quidem ſectiles ſunt. Specularis vero (quoniam & hic lapis nomen obtinet) faciliore multo natura finditur in quaslibet tenues cruſtas: Hiſpania hunc olim citerior tantum dabat, nec tota, ſed intra centum millia paſſuum circa Segobricam urbem: jam & Cypros, & Cappadocia, & Sicilia, & nuper inventum Africa: poſtferendos omnes tamen Hiſpaniæ, & Cappadociæ molliſſimis & ampliſſimę magnitudinis, ſed obſcuris. Sunt & in Bononienſi Italiæ parte breves, maculoſi, complexu ſilicis alligati, quorum tamen appareat natura ſimilis eis, qui in Hiſpania puteis effodiuntur profunda altitudine. Nec non & ſaxo incluſus ſub terra invenitur, extrahiturque, aut exciditur: ſed majori parte foſſili natura, abſolutus ſegmenti modo, nunquam adhuc quinque pedum longitudine amplior: humorem hunc terræ quidam autumant cryſtalli modo glaciari: & in lapidem concreſcere manifeſto apparet, quod cum feræ decidêre in puteos tales, & medullæ ex oſſibus earum in eandem lapidis naturam poſt unam hyemem figurantur. Invenitur & niger aliquando: ſed candido natura mira, cum ſit mollitia nota, perpetiendi Solis rigoriſque: nec ſeneſcit, ſi modo injuria abſit, cum hoc etiam in

cæmentis multorum generum accidat. Invenêre & alium uſum in ramentis quoque, Circum maximum ludis Circenſibus ſternendi, ut ſit in commendatione candor. Nerone principe in Cappadocia repertus eſt lapis duritia marmoris, candidus atque tranſlucens, etiam qua parte fulvæ inciderant venæ, ex argumento phengites appellatus. Hoc conſtruxerat ædem Fortunæ, quam Seiam appellant, à Servio rege ſacratam, aurea domo complexus. Quare etiam foribus [21] opertis interdiu claritas ibi diurna erat, haud alio quam ſpecularium modo, tanquam incluſa luce, non tranſmiſſa. In Arabia quoque eſſe lapidem vitri modo tranſlucidum, quo utuntur pro ſpecularibus, Iuba autor eſt. Nunc ad operarios lapides tranſiſſe conveniat, primumq; cotes ferro acuendo: multa earum genera: Creticæ diu maximam laudem habuere: ſecundam Laconicæ ex Taygeto monte, utræque oleo indigentes: inter aquarias Naxiæ laus maxima fuit, mox Armeniacæ, de quibus diximus: ex oleo & aqua Ciliciæ pollent, ex aqua Arſinoeticæ. Repertæ ſunt & in Italia aqua trahentes aciem acerrimo affectu: necnon & trans Alpes, quas paſſernices vocant. Quarta ratio eſt ſaliva hominis proficientium, in tonſtrinarum officinis, inutilis fragili mollitia: Flamminitanæ ex Hiſpania citeriore in eo genere præcipuæ. Reliqua multitudo lapidum in totum ædificiis inutilis eſt mortalitate mollitiæ: quædam tamen loca non alium habent, ſicut Carthago in Africa: exercetur halitu maris, fricatur vento, & verberatur imbri: ſed cura tuentur picando parietes, quoniam & tectorii calce roditur: ſciteque dictum eſt, ad tecta eos pice, ad vinum calce uti, quoniam ſic muſta condiunt. Alia

mollitia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

mollitia circa Romam Fidenati & Albano: in Liguria quoque, Vmbria, & Venetia, albus lapis dentata ſerra ſecatur: hi tractabiles in opere, laborem quoque tolerant, ſub tecto duntaxat: aſpergine & gelu pruinis que rumpuntur in teſtas: nec contra humores & auram maris robuſti. Tiburtini ad reliqua fortes, vapore diſſiliunt. Nigri ſilices optimi: quibuſdam in locis & rubentes: nonnuſquam vero & albi, ſicut in Tarquinienſi Anicianis lapicidinis circa lacum Volſinienſem: & in Statonienſi ſunt, quibus ne ignis quidem nocet: iidem & in monumenta ſcalpti, contra vetuſtatem quoq; incorrupti permanent: ex iis formæ fiunt, in quibus æra funduntur. Eſt & viridis lapis, vehementer igni reſiſtens, ſed nuſquam copioſus: & ubi invenitur, lapis, non ſaxum eſt. E reliquis pallidus, in cæmento raro utilis: globoſus, contra injurias fortis, ſed ad ſtructuram infidelis, niſi multa [22] ſuffrenatione devinctus: nec certior fluviatilis, ſemper veluti madens. Remedium eſt in lapide dubio, æſtate eum eximere, nec ante biennium eum inſerere tecto, domitum tempeſtatibus: quæ ex eo læſa fuerint, in ſubterranea ſtructura aptantur utilius: quæ reſtiterint, tutum eſt vel cælo committere. Græci è lapide duro ac ſilice æquato conſtruunt veluti lateritios parietes: cum ita fecerint, iſodomon vocant genus ſtructuræ: at cum inęquali craſſitudine ſtructa ſunt, pſeudiſodomon: tertium eſt emplecton, tantummodo frontibus politis: reliqua fortuito collocant. Alternas coagmentationes fieri, ut commiſſuras antecedentium medii lapides obtineant, neceſſarium eſt in medio quoque pariete, ſi res patitur: ſi minus, utique à lateribus, & medios parietes farcire fractis cæmentis. Dictyotheton vocant reticulatam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſtructuram, quam frequentiſſime Romæ ſtruunt, rimis opportunam. Structuram ad normam & libellam fieri, & ad perpendiculum reſpondere oportet.

CAP. XXIII. *De ciſternis & calce, & harena generibus, & miſtura calcis & harenæ, & vitiis ſtinctura, & tectoriis, & columnis.*

Et ciſternas harenæ puræ & aſperæ quinq; partibus, calcis quam vehementiſſimæ duabus conſtrui convenit, fragmentis ſilicis non excedentibus libras: ita ferratis vectibus calcari ſolum, parietesq; ſimiliter: utilius geminas eſſe, ut in priore vitia conſidant aquæ, atque per colum in proximam tranſeat maxime pura aqua. Calcem è vario lapide Cato Cenſorius improbat: ex albo melior, quam ex duro, & ſtructuræ utilior: quæ ex fiſtuloſo, tectoriis: ad utrunque damnatur ex ſilice. Vtilior eadem ex effoſſo lapide quam ex ripis fluminum collecto: utilior è molari, quia eſt quædam pinguior natura ejus: mirum, aliquid, poſtquam arſerit accendi aquis. Harenæ tria genera: foſſitia, cui quarta pars calcis addi debet: fluvitiali aut marinæ tertia: ſi & teſtæ tuſæ tertia pars addatur, melior materia erit. Ab Apennino ad Padum non invenitur foſſitia, nec trans maria. Ruinarum urbis ea maxime cauſa, quod furto calcis ſine ferrumine ſuo cęmenta componuntur. Intrita quoq; quo vetuſtior, eo melior. In antiquis ędium legibus invenitur, ne recentiore trima uteretur redemptor: ideo nulla tectoria eorum rimæ fœdavere: tectoriumque niſi ter harenato, & bis marmorato inductum eſt, non ſatis ſplendoris habet. Vliginoſa, & ubi ſalſugo vitiat, teſtaceo ſublini utilius. In Græcia tectoriis etiam harenarum quod inducturi ſunt, prius in mortario ligneis

vectibus

vectibus ſubigunt. Experimentum marmorati eſt in ſubigendo, donec rutro non cohæreat: contra in albario opere, ut macerata calx ceu glutinum hæreat: ſed macerari non niſi à gleba oportet. In Elide ædes eſt Minervæ, in qua frater Phidię Panneus tectorium induxit lacte & croco ſubactum, ut ferunt: ideoque ſi teratur in ea hodieque ſaliva pollice, odorem croci ſaporemque reddere traditur. Columellæ in æde denſius poſitæ, craſſiores videntur. Genera earum quatuor: quę ſextam partem altitudinis in craſſitudine ima habent, Doricæ vocantur: quæ nonam, Ionicæ: quæ ſeptimam, Thuſcanicæ: Corinthiis eadem ratio, quæ Ionicis: differentia, quoniam capitulis Corinthiarum eadem eſt altitudo, quæ colligitur craſſitudine ima: ideoque graciliores videntur: Ionici enim capituli altitudo tertia pars eſt craſſitudinis. Antiqua ratio erat columnarum altitudinis, tertia pars latitudinum delubri. In Epheſiæ Dianæ æde, de qua prius fuit ſermo, primum columnis ſpiræ ſubditæ, & capitella addita: placuitque altitudinis octava pars in craſſitudine, & ut ſpiræ haberent craſſitudinis dimidium, ſeptimæque partes detraherentur ſummarum craſſitudini. Præter has ſunt, quæ vocantur Atticæ columnæ, quaternis angulis, pari aterum intervallo.

CAP. XXIV. *De medicinis calcis, & maltha, & gypſo.*

Calcis & in medicina magnus uſus: eligitur recens, nec aſperſa aquis: urit, diſcutit, extrahit, incipientesque ſerpere hulcerum impetus coërcet: aceto & roſaceo temperata perducit ad cicatricem: luxatis quoque cum adipe ſuillo aut liquida reſina ex melle medetur: eadem compoſitione & ſtrumis. Maltha è calce fit recenti: gleba vino re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſtinguitur: mox tunditur cum adipe ſuillo & ficu, duplici linimento: quæ res omnium tenaciſſima, & duritiam lapidis antecedens, quod malthatur, oleo perfricatur ante. Cognata calci res gypſum eſt: plura ejus genera: nam & è lapide coquitur, ut in Syria ac Thuriis: & è terra foditur, ut in Cypro ac Perrhæbis: è ſumma tellure & Tymphaicum eſt: qui coquitur lapis, non diſſimilis alabaſtritæ eſſe debet, aut marmoroſo: in Syria duriſſimos ad id eligunt, coquuntque fimo bubulo, ut celerius urantur: omnium autem optimum fieri compertum eſt è lapide ſpeculari, ſquamamve talem habente. Gypſo madido ſtatim utendum eſt, quoniam celerrime coit, ac ſiccatur: tamen rurſus tundi & in farinam reſolvi patitur. Vſus gypſi in albariis, ſigillis ædificiorum & coronis gratiſſimus. Exemplum illuſtre C. Proculeium Auguſti Cęſaris familiaritate ſubnixum in maximo ſtomachi dolore gypſo poto, conſciviſſe ſibi mortem.

CAP. XXV. *De pavimentis & quando primum Romæ, & ſubdialibus pavimentis, & Græcanicis, & quando primum cameræ.*

Pavimenta originem apud Græcos habent elaborata arte, picturæ ratione, donec lithoſtrota expulere eam. Celeberrimus fuit in hoc genere Soſus, qui Pergami [23] ſtatuit quem vocant aſaroton œcon, quoniam purgamenta cœnæ in pavimento, quæque everri ſolent, veluti relicta fecerat parvis [24] teſtulis tinctisque in varios colores: mirabilis ibi columba bibens, & aquam umbra capitis infuſcans: apricantur aliæ ſcabentes ſeſe in canthari labro. Pavimenta credo primum facta, quæ nunc revocamus, barbarica, atque ſubtegulanea, in Italia fiſtucis pavita: hoc certe ex nomine ipſo intelligi poteſt. Romæ ſcalpturatum in Iovis Capitolini

tolini æde primum factum eſt poſt tertium Punicum bellum initum: frequentata vero pavimenta ante Cimbricum magna gratia animorum, indicio eſt Lucillianus ille verſus:

Arte pavimenta, atq; emblemata vermiculata.

Subdialia Græci invenere, talibus domos contegentes; facilem tractu tepente, ſed fallax, ubicunque imbres gelant: neceſſarium binas per diverſum coaſſationes ſubſterni, capita earum præfigi ne torqueantur, & ruderi novo tertiam partem teſto tuſæ addi: deinde rudus, in quo duæ quintæ calcis miſceantur, pedali craſſitudine fiſtucari: tunc nucleo craſſo ſex digitos induci & ex teſſera grandi non minus alta duos digitos ſtrui: faſtigium vero ſervari in pedes denos ſeſquuncem, ac diligenter cote deſpumare, quernisq; axibus contabulare: quæ torquentur, inutilia putant: imo & ſilice aut palea ſubſterni melius eſſe, quo minor vis calcis perveniat: neceſſarium & globoſum lapidem ſubjici. Similiter fiunt ſpicata teſtacea. Non negligendum eſt etiamnum unum genus Græcanicum: ſolo feſtucato injicitur rudus aut teſtaceum pavimentum: dein ſpiſſe calcatis carbonibus inducitur, ſabulo calce ac favilla miſtis: materia craſſitudine ſemipedali ad regulam & libellam exigitur, & eſt forma terrena: ſi vero cote depolitum eſt, nigri pavimenti viſum obtinet. Lithoſtrota cœptavere jam ſub Sylla parvulis certè cruſtis, extat hodieque, quod in Fortunæ delubro Præneſte fecit: pulſa deinde ex humo pavimenta; in cameras tranſiere, è vitro: novitium & hoc inventum. Agrippa certè in thermis, quas Romæ fecit, [25] figlinum opus encauſto pinxit: in reliquis, albaria adornavit: non dubie vitreas facturus cameras, ſi prius inventum id fuiſſet, aut à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

parietibus ſcenæ, ut diximus, Scauri perveniſſet in cameras. Quamobrẽ & vitri natura indicanda eſt.

CAP. XXVI. *De origine vitri, & ratione faciendi, & de Obſidiano vitro, & generibus multiformibus vitri.*

Pars eſt Syriæ, quæ Phœnice vocatur, finitima Iudææ, intra montis Carmeli radices paludem habens, quæ vocatur Cendevia: ex ea creditur naſci Belus amnis quinq; mill. paſſ. ſpatio in mare perfluens juxta Ptolemaidem coloniam: lentus hic currit, inſalubri potu, ſed ceremoniis ſacer, limoſus vado, profundus non niſi refuſo mari harenas fatetur: fluctibus enim volutatæ niteſcunt, detritis ſordibus: nunc & à marino creduntur aſtringi morſu, non prius utiles. Quingentorum eſt paſſuum non amplius litoris ſpatium, idque tantum multa per ſecula gignendo fuit vitro: fama eſt, appulſa nave mercatorum nitri, cum ſparſi per litus epulas pararent, nec eſſet cortinis attollendis lapidum occaſio, glebas nitri, è nave ſubdidiſſe: quibus accenſis permiſta harena litoris, tranſlucentes nobilis liquoris fluxiſſe rivos, & hanc fuiſſe originem vitri. Mox, ut eſt aſtuta & ingenioſa ſolertia, non fuit contenta nitrum miſcuiſſe: cœptus addi & magnes lapis: quoniam in ſe liquorem vitri quoque, ut ferrum, trahere creditur: ſimili modo & calculi ſplendentes multifariam cœpti uri: deinde conchæ, & foſſiles harenæ: Autores ſunt, in India è cryſtallo fracta fieri, & ob id nullum comparari Indico. Lenibus autem aridisque lignis coquitur, addito Cyprio ac nitro, maxime Ophirio: continuis fornacibus, ut æs liquatur, maſſæque fiunt colore pingui nigricantes: acies tanta eſt quacunque, ut citra ullum ſenſum ad oſſa conſecet, quicquid [26] afflaverit corporis: ex maſſis rurſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

rurſus funditur in officinis, tingiturque: & aliud flatu figuratur, aliud torno teritur, aliud argenti modo cælatur; Sidone quondam iis officinis nobili: ſiquidem etiam ſpecula excogitaverat. Hæc fuit antiqua ratio vitri: jam verò & in Vulturno mari Italiæ arena alba naſcens, ſex M. paſſ. litore inter Cumas atque Lucrinum, quæ molliſſima eſt, pila molaque teritur: dein miſcetur tribus partibus nitri pondere vel menſura, ac liquata in alias fornaces transfunditur: ibi fit maſſa, quæ vocatur hammonitrum: atque hæc recoquitur, & fit vitrum purum, ac maſſa vitri candidi: jam vero & per Gallias Hiſpaniasque ſimili modo harenæ temperantur. Ferunt Tiberio principe excogitatum vitri temperamentum, ut flexibile eſſet: & totam officinam artificis ejus abolitam, ne æris, argenti, auri, metallis, pretia detraherentur: eaque fama crebrior diu, quam certior, fuit. Sed quid refert, Neronis principatu reperta vitri arte quę modicos calices duos, quos appellabant pterotos, H-S. ſex millibus venderet. In genere vitri & Obſidiana numerantur, ad ſimilitudinem lapidis, quem in Æthiopia invenit Obſidius, nigerrimi coloris, aliquando & tranſlucidi, craſſiore viſu, atque in ſpeculis parietum pro imagine umbras reddente: gemmas multi ex eo faciunt: vidimusque & ſolidas imagines Divi Auguſti, capti materia hujus craſſitudinis: dicavitque ipſe pro miraculo in templo Concordiæ Obſidianos quatuor elephantos. Remiſit & Tiberius Cęſar Helipolitarum ceremoniis repertam ibi in hæreditate ejus qui præfuerat Ægypto, Obſidianam imaginem Menelai: ex quo apparet antiquior materiæ origo, nunc vitri ſimilitudine interpolata. Xenocrates Obſidianum lapidem in India, & in Samnio Italiæ, & ad Oceanum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

num in Hiſpania naſci tradit: fit & [27] tinctūræ genere Obſidianum, ad eſcaria vaſa, & totum rubens vitrum atque non tranſlucens, hæmatinon appellatum: fit & album & murrhinum, aut hyacinthos ſapphirosque imitatum, & omnibus aliis coloribus: nec eſt alia nunc materia ſequacior, aut etiam picturæ accommodatior. Maximus tamen honos in candido, tranſlucenti quam proxima cryſtalli ſimilitudine: uſus verò ad potandum argenti metalli & auri pepulit. Eſt autem caloris impatiens, ni præcedat frigidus liquor; cum addita aqua, vitreæ pilæ, Sole adverſo, in tantum excandeſcant, ut veſtes exurant. Fragmenta teporata agglutinantur tantum, rurſus affundi non queunt, præterquam abrupta ſibimet: veluti cum calculi fiunt, quos quidam abaculos appellant, aliquos etiam pluribus modis verſicolores. Vitrum ſulphuri concoctum ferruminatur in lapidem. At peractis omnibus, quæ conſtant ingenio, artem natura faciente, ſuccurrit mirari, nihil penè non igni perfici:

CAP. XXVII. *Ignium miracula, & medicinæ, & prodigia.*

Ignis accipit harenas, ex quibus alibi vitrum, alibi argentum, alibi minium, alibi plumbi genera, alibi pigmenta, alibi medicamenta fundit: igne lapides in æs ſolvuntur, igne ferrum gignitur, ac domatur, igne cremato lapide cæmenta in tectis ligantur. Alia ſæpius uri prodeſt: eademque materia aliud gignit primis ignibus, aliud ſecundis, aliud tertiis: quando ipſe carbo vires habere incipit reſtinctus, atque interiiſſe creditus, majoris fit virtutis. Immenſa & improba rerum naturæ portio: & in qua dubium ſit plura abſumat, an pariat. Eſt & ipſis ignibus medica vis: peſtilentiæ,

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

quæ Solis obſcuratione contrahitur, ignis ſuffitum multiformiter auxiliari certum eſt: Empedocles & Hippocrates id monſtravere diverſis locis. Ad convulſa viſcera, aut contuſa, ut M. Varro autor eſt: ipſis enim verbis ejus utar: Lix cinis eſt, inquit, foci: inde enim cinis lixivus potus medetur: ut licet videre gladiatores cum deluſerint, hac juvari potione. Quin & carbunculum genus morbi, quo duos Conſulares nuper abſumptos indicavimus, querneus carbo tritus cum melle ſanat: adeo in rebus damnatis quoq; ac jam nullis, ſunt aliqua remedia, ut in carbone [28] ecce & cinere. Non præteribo & unum foci exemplum, Romanis literis clarum: Tarquinio Priſco regnante tradunt repente in foco ejus apparuiſſe genitale è cinere maſculini ſexus, eamque quæ inſederat ibi, Tanaquilis reginæ ancillam Ocriſiam captivam, conſurrexiſſe gravidam: ita Servium Tullum natum, qui regno ſucceſſit: inde & in regia cubanti puero caput arſiſſe viſum, creditumque Laris familiaris filium: ob id compitalia & ludos Laribus primum inſtituiſſe.

LIBER XXXVII.

Procemium.

Ut nihil inſtituto operi deſit, gemmæ ſuperſunt, & in arctum coacta rerum naturæ majeſtas, multis nulla ſui parte mirabilior: tantum tribuunt varietati, coloribus, materiæ, decori, violari etiam ſignis gemmas nefas ducentes. Aliquas vero extra pretia ulla, taxationemque humanarum opum arbitrantes, ut plerisque ad ſummam abſolutamq; rerum naturæ contemplationem ſatis ſit una aliqua gemma.

Quæ

Quæ fuerit origo gemmarum, & quibus initiis in tantum admiratio hæc exarſerit, diximus quadantenus in mentione auri anulorumque. Fabulæ primordium à rupe Caucaſea tradunt: Promethei vinculorum interpretatione fatali: primumq; ſaxi hujus fragmentum incluſum ferro ac digito circundatum, [1] anulum, & hoc gemmam.

CAP. I. *De gemma Polycratis tyranni, & Pyrrhi regis, & qui ſculptores optimi, & nobilitates artificum, & quis primus dactyliothecam Romæ habuit.*

His initiis cœpit autoritas, in tantum amorem elata, ut Polycrati Samio ſevero inſularum ac litorum tyranno, felicitatis ſuæ, quam nimiam fatebatur etiam ipſe, ſatis piamenti in unius gemmæ voluntario damno videretur, ſi cum fortunæ volubilitate paria faceret: planeque ab invidia ejus abunde ſe redimi putaret, ſi hoc unum doluiſſet: aſſiduo ergo gaudio laſſus, provectus navigio in altum, anulum merſit: at illum piſcis eximia magnitudine Regi natus, eſcæ vice raptum, ut faceret oſtentum, in culinam domini rurſus Fortunæ inſidiantis manu reddidit. Sardonychem eam gemmam fuiſſe conſtat: oſtenduntque Romæ, ſi credimus, in Concordiæ delubro, cornu aureo Auguſtæ dono incluſam, & noviſſimum prope locum tot prælatis obtinentem. Poſt hunc anulum regia fama eſt gemmæ Pyrrhi illius, qui adverſus Romanos bellum geſſit: nanque habuiſſe traditur Achaten, in qua novem Muſæ & Apollo citharam tenens ſpectarentur, non arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrentibus maculis, ut Muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia. Nec deinde alia, quæ tradatur, magnopere gemmarum claritas extat apud autores; præterquam Iſmeniam chorau-

lem,

lem, multis fulgentibusque uti ſolitum, comitante fabula vanitatem ejus, indicato in Cypro ſex aureis denariis ſmaragdo, in quo fuerat ſculpta Amymone, juſſiſſe numerari: & cum duo relati eſſent, imminuto pretio, malè me Hercules curatum, dixiſſe: multum enim detractum gemmæ dignitati. Hic videtur inſtituiſſe, ut omnes muſicæ artis hac quoque oſtentatione cenſerentur, veluti Dionyſodorus æqualis ejus & ęmulus, ut ſic quoque par videretur. Tertius, qui eodem tempore fuit inter muſicos, Nicomachus, multas gemmas habuiſſe traditur, ſed nulla peritia electas: forte quadam his exemplis initio voluminis oblatis adverſus iſtos, qui ſibi hanc oſtentationem arrogant, ut palam ſit eos tibicinum gloria tumere. Polycratis gemma, quæ demonſtratur, illibata intactaque eſt: Iſmeniæ ætate multos poſt annos, apparet ſcalpi, etiam ſmaragdos ſolitos: confirmat hanc eandem opinionem edictum Alaxandri Magni, quo vetuit in gemma ſe ab alio ſcalpi, quam à Pyrgotele, non dubiè clariſſimo artis ejus. Poſt eum Apollonides & Cronius in gloria fuere, quiqueDivi Auguſti imaginem ſimilem expreſſit, qua poſtea principes ſignabant, Dioſcorides. Sylla Dictator traditione Iugurthæ ſemper ſignavit. Eſt apud autores, & Intercatienſem illum, cujus patrem Scipio Æmilianus ex provocatione interfecerat, pugnæ ejus effigie ſignaſſe: vulgato Stilonis Præconini ſale; quidnam fuiſſe facturum eum, ſi Scipio à patre ejus interemptus eſſet. Divus Auguſtus inter initia ſphinge ſignavit: duas in matris anulis jam indiſcretæ ſimilitudinis invenerat: altera per bella civilia, abſente eo, amici ſignavere epiſtolas & edicta, quæ ratio temporum nomine ejus reddi poſtulabat, non infaceto lepore accipientium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

pientium, ænigmata afferre eam ſphingem. Quinetiam Mecœnatis rana, per collationem pecuniarum, in magno terrore erat: Auguſtus poſtea ad evitanda convicia ſphingis, Alexandri Magni imagine ſignavit. Gemmas plures, quod peregrino appellant nomine dactyliothecam, primus omnium habuit Romæ privignus Syllæ Scaurus: diuque nulla alia fuit, donec Pompejus Magnus eam quæ Mithridatis regis fuerat, inter dona in Capitolio dicaret, ut M. Varro aliique ejuſdem ætatis autores confirmant, multum prælatam Scauri. Hoc exemplo Cæſar Dictator ſex dactyliothecas in æde Veneris Genetricis conſecravit: Marcellus Octavia genitus in Palatina Apollinis æde unam. Victoria tamen illa Pompeii primum ad margaritas gemmasque mores inclinavit: ſicut L. Scipionis & Cn. Manlii ad cælatum argentum, & veſtes Attalicas & triclinia ærata: ſicut L. Mummii, ad Corinthia & tabulas pictas:

CAP. II. *De gemmis tranſlatis in triumpho Pompeii, & natura cryſtalli, & medicinis, & luxuria circa ea, & quando primum inventa murrhina, & luxuria circa ea, & natura murrhinorum, & quæ mentiti ſunt autores de ſuccino.*

Id uti planius noſcatur, verba ex ipſis Pompeii triumphorum actis ſubjiciam: ergo tertio triumpho, quem de piratis, Aſia, Ponto, gentibusque & regibus in ſeptimo operis hujus volumine indicatis, M. Piſone, M. Meſſala conſulibus, pridie Calend. Octob. die natalis ſui egit, tranſtulit alveum cum teſſeris luſorium è gemmis duabus latum pedes tres, longum pedes quatuor: (& ne quis de ea re dubitet, nulla gemmarum magnitudine hodie prope ad hanc amplitudinẽ accedente,

in

n eo fuit Luna aurea pondo xxx.) lectos tricliniares tres: vaſa ex auro & gemmis abacorum novem: ſigna aurea tria, Minervæ, Martis, & Apollinis: coronas ex margaritis triginta tres: montem aureum quadratum cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis, circundata vite aurea: muſeum e margaritis, in cujus faſtigio horologium erat; imago Cn. Pompeii è margaritis: illa regio honore grata, illius probi oris venerandiq; per cunctas gentes, illa, inquam, ex margaritis, ſeveritate victa, & veriore luxuriæ triumpho? Quam procto inter illos viros duraſſet cognomen Magni, prima victoria ſic triumphaſſes? & margaritis, Magne, tam prodiga re, & fœminis reperta, quam gerere te fas non ſit, hinc fieri tuos vultus? ſic te pretioſum videri? Nonne illa ſimilior tui eſt imago, quam Pyrenęi jugis impoſuiſti? Grave profecto fœdumque probrum erat, ni verius iræ Deorum oſtentum credi oporteret: clareq; intelligi poſſet, jam tum illud caput Orientis opibus ſine reliquo corpore oſtentatum. Cætera triumphi ejuſdem quam virilia. Reipubl. datum mille talentum, legatis & quæſtoribus, qui oras maris defendiſſent, H-s. bina millia, commilitibus ſingulis quinquaginta. Tolerabiliorē tamen fecit cauſam Caii principis, qui ſuper omnia muliebria ſocculos induerat è margaritis: & Neronis principis, qui ſceptra, & perſonas, & cubicula viatoria unionibus construebat: quinimo etiam jus videmur perdidiſſe corripiendi gemmata potoria, & varia ſupellectilis genera, anulos tranſeuntes: quæ enim non luxuria innocentior exiſtimari poſſit? eadem victoria primum in urbem murrhina induxit: primusq; Pompejus ſex pocula ex eo triumpho Capitolino Iovi dicavit: quæ protinus ad hominū uſum tranſiere,

abacis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

abacis etiam eſcariisq; vaſis inde expetitis: excreſcitque indies ejus rei luxus, murrhino octoginta ſeſtertiis empto, capaci plane ad ſextarios tres calice: potavit ex eo ante hos annos Conſularis ob amorem obroſo ejus margine, ut tamen injuria illa pretium augeret: neque eſt hodie murrhini alterius præſtantior indicatura. Idem in reliquis generis ejus quantum voraverit, licet exiſtimare ex multitudine, quæ tanta fuit, ut auferente libris ejus Nerone Domitio, theatrum peculiare trans Tiberim, hortis expoſita occuparent: quod à populo impleri canéte ſe, dum Pompejano præludit, etiam Neroni ſatis erat: qui vidit tunc annumerari unius ſcyphi fracta membra, quę in dolorem credo ſeculi invidiamque fortunæ, tanquam Alexandri Magni corpus in cōditorio ſervari, ut oſtentarentur, placebat. T. Petronius Conſularis moriturus, invidia Neronis principis, ut menſam ejus exhæredaret, trullā murrhinam trecentis ſeſtertiis emptam fregit: ſed Nero, ut par erat principem, vicit omnes, trecentis ſeſtertiis capidem unam parando: memoranda res, tanti Imperatorem patremq; patriæ bibiſſe. Oriens murrhina mittit: inveniuntur enim ibi in pluribus locis, nec inſignibus, maxime Parthici regni: præcipue tamen in Carmania: humorem putant ſub terra calore denſari: amplitudine nuſquam parvos excedunt abacos craſſitudine rarò, quanta dictum eſt vaſi potorio. Splendor his ſine viribus, nitorq; verius, quam ſplendor: ſed in pretio varietas colorum, ſubinde circumagentibus ſe maculis in purpuram candoremque, & tertium ex utroq; igneſcentem, velut per tranſitum coloris purpura rubeſcente, aut lacte candeſcente. Sunt qui maxime in iis laudent extremitates, & quoſdam colorum repercuſſus, quales in cœleſti arcu ſpectan-

ſpectantur: his maculæ pingues placent: tranſlucere quicquam aut pallere vitium eſt: item ſales verrucæq; non eminentes, ſed ut in corpore etiam plerunque ſeſſiles: aliqua & in odore commendatio eſt. Contraria huic cauſa cryſtallum facit, gelu vehementiore concreto: non aliubi certè reperitur, quam ubi maxime hybernæ nives rigent: glaciemq; eſſe certum eſt: unde & nomen Græci dedêre. Oriens & hanc mittit, ſed Indicæ nulla præfertur: naſcitur & in Aſia, viliſſima circa Alabanda & Ortoſiam, finitimisque montibus, item in Cypro: ſed laudata in Europæ Alpium jugis: Iuba autor eſt, & in quadam inſula Rubri maris ante Arabiam ſita naſci, quæ Neron vocetur: & in ea, quæ juxta gemmam topazion ferat, cubitalemque effoſſam à Pythagora Ptolemæi regis præfecto. Gornelius Bocchus & in Luſitania naſci perquam mirandi ponderis, [2] immenſis jugis depreſſis ad libramentum aquæ puteis. Mirum & quod Xenocrates tradit Epheſius, aratro in Aſia & Cypro excitari: non enim inveniri in terreno, nec niſi inter cautes creditũ fuerat. Similius vero eſt, quod idem Xenocrates tradit, torrentibus ſæpe deportari: Sudines vero negat niſi ad Meridiem ſpectantibus locis naſci: quod certum eſt: non enim reperitur in aquoſis, quanquam in regione prægelida, vel ſi ad vada uſque glacientur amnes. Cæleſti humore parvaque nive id fieri neceſſe eſt: ideo caloris impatiens, niſi in frigido potu, abdicatur. Quare ſexangulis naſcatur lateribus, non facile ratio inveniri poteſt, eo magis quod neque mucronibus eadem ſpecies eſt, & ita abſolutus eſt laterum lævor, ut nulla id arte poſſit æquari. Magnitudo ampliſſima adhuc viſa nobis erat, quam in Capitolio Livia Auguſta dicaverat, librarum [3] circiter quinquaginta:

idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

idem Xenocrates autor eſt, vas amphorale viſum, &aliqui ex India cryſtallum ſextariorum quatuor. Nos liquido affirmare poſſumus, in cautibus Alpium naſci, atq; adeo inviis, ut plerunq; fune pendentes eam extrahant: peritis ſigna & indicia nota ſunt. Infeſtantur plurimis vitiis, ſcabro ferrugine maculoſa nube, occulta aliquando vomica, præduro fragilique centro & ſale appellato. Eſt & rufa aliquibus rubigo: aliis capillamentum rimæ ſimile: hoc artifices cælatura occultant: quæ vero ſine vitio ſunt, puras eſſe malunt, acenteta appellantes, nec ſpumei coloris ſed lympidæ aquæ: poſtremo autoritas in pondere eſt. Invenio Medicos, quæ ſunt urenda corporum, non aliter utilius id fieri putare, quam cryſtallina pila adverſis poſita Solis radiis. Alius hic furor, H S CL M trullam unam nō ante multos annos mercatam à matrefamilias, nec divite. Idem Nero amiſſarum rerum nuntio accepto, duos calices cryſtallinos in ſuprema ira fregit illiſos: hæc fuit ratio ſeculum ſuum punientis, ne quis alius ex his biberet: fragmenta ſarciri nullo modo queunt. Mirè ad ſimilitudinem acceſſere vitrea, ſed prodigii modo, ut ſuum pretium auxerint cryſtalli, non diminuerint. Proximum locum in deliciis, fæminarum tamen adhuc tantum, ſuccina obtinent, eandemq; omnia hęc, quam gemmę, autoritatem, ſanè majorem aliquibus de cauſis cryſtallina & murrhina, frigidi potus utraque. In ſuccinis cauſam ne delicię quidem adhuc excogitaverunt: occaſio eſt vanitas Græcorum diligentiæ: legentes modo æque perpetiantur me de ortu eorum, (cum hoc quoq; interſit vitæ, ſcire poſteros) quicquid illi prodidere mirandum. Phaëthontis fulmine icti ſorores fletu mutatas in arbores populos, lachrymis electrum omnibus annis fundere

juxta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

juxta Eridanum amnem quem Padum vocamus: & electrum appellatum, quoniam Sol vocitatus ſit Elector, plurimi Poëtæ dixêre primique, ut arbitror, Æſchylus Philoxenus, Nicander, Euripides, Satyrus: quod eſſe falſum, Italiæ teſtimonio patet. Diligentiores eorum, Electridas inſulas in mari Adriatico eſſe dixerunt, ad quas dilaberetur Padus: qua appellatione nullas unquam ibi fuiſſe, certum eſt: nec vero ullas ibi appoſitas eſſe, in quas quicquam curſu Padi devehi poſſit. Nam quod Æſchylus in Iberia, hoc eſt in Hiſpania, Eridanum eſſe dixit, eundemq; appellari Rhodanum; Euripides rurſus & Apollonius in Adriatico litore confluere Rhodanum & Padum, faciliorem veniam facit ignorati ſuccini, in tanta orbis ignorantia. Modeſtiores ſed æque falſum prodidere, in extremis Adriatici ſinus rupibus inviis arbores ſtare, quæ Canis ortu hoc effunderent gummi: Theophraſtus in Liguria effodi dixit: 4 Phaëthontem in Æthiopia Hammonis obiiſſe: ob id delubrum ibi eſſe atque oraculum, electrumque gigni. Philemon foſſile eſſe, & in Scythia erui duobus locis: candidum atq; cerei coloris quod vocaretur electrum: in alio loco fulvum, quod appellaretur ſualternicũ. Demoſtratus lyncurion id vocat, & fieri ex urina lyncum beſtiarum, è maribus fulvum & igneum, è fœminis languidius atque candidum: alii dixere langurium, & eſſe in Italia beſtias langurias: Zenothemis langas vocat eaſdem, & circa Padum iis vitam affirmat. Sudines arborem quæ gignat in Liguria: in eadem ſententia & Metrodorus fuit: Sotacus credidit in Britannia arboribus effluere, quas electridas vocavit. Pytheas Guttonibus Germaniæ genti accoli æſtuarium Oceani Mentonomon nomine, ſpatio ſtadiorum ſex millium; ab hoc diei

navi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

navigatione inſulam abeſſe Abalum: illo vere fluctibus advehi, & eſſe concreti maris purgamentũ: incolas pro ligno ad ignem uti eo, proximisque Teutonis vendere: huic & Timæus credidit, ſed inſulam Baltiam vocavit. Philemon negavit flammam ab electro reddi: Niceas Solis radiorum ſuccum intelligi voluit: hos circa occaſum credit vehementiores in terram actos, pinguem ſudorẽ in ea parte Oceani relinquere, deinde æſtibus in Germanorum litora ejici: & in Ægypto naſci ſimili modo, & vocari Sacal: item in India, gratiusque thure eſſe Indis: in Syria quoque fœminas verticillos inde facere & vocare harpaga, quia folia & paleas veſtiumque fimbrias rapiat. Theophraſtus Oceano id exæſtuante ad Pyrenæi promontorium ejici: quod & Xenocrates credidit, qui de iis nuperrime ſcripſit. Vivit adhuc Aſarubas qui tradidit juxta Atlanticum mare eſſe lacum Cephiſida, quem Mauri vocant electrum: hunc Sole excalfactum è limo dare electrum fluitans: Meneſias Africæ locum Sicyonẽ appellat, & Crathin amnem in Oceanum effluentem è lacu, in quo aves, quas meleagridas & penelopas vocat, vivere: ibi naſci ratione eadem qua ſupra dictũ eſt de electride lacu. Theomenes dicit, juxta Syrtim magnam hortum Heſperidum eſſe, ex quo in ſtagnum cadat, colligi vero à virginibus Heſperidum. Cteſias Indis flumen eſſe Hypobarũ, quo vocabulo ſignificetur omnia vaſa ferre bona: fluere à Septentrione in exortivum Oceanum juxta montẽ ſylveſtrem arboribus electrum ferentibus: arbores eas aphytacoras vocari, qua appellatione ſignificetur prædulcis ſuavitas. Mithridates in Germaniæ litoribus eſſe inſulam, vocarique eam Oſerictam, cedri genere ſylvoſam: inde defluere in petras. Xenocrates non ſuccinum

tantum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

antum in Italia, verum etiam thieum vocari, à Scythis verò ſactium, quoniam & ibi naſcatur: alios putare in Numidia gigni. Super omnes eſt Sophocles Tragicus Poëta, quod equidem miror tanta gravitate cothurni, & præterea vitæ fama, alias principe loco genitus Athenis, rebus geſtis, exercitu ducto: hic ultra Indiam fieri dixit è lacrymis Meleagridum avium Meleagrum deflentium. Quod & credidiſſe eum, vel ſperaſſe aliis perſuaderi poſſe, quis non miretur? quamve pueritiam tam imperitam poſſe reperiri, quæ avium ploratus annuos credat, lacrymasve tam grandes, avesque è Græcia, ubi Meleager periit, ploratum eſſe in Indos? Quid ergo? non multa æque fabuloſa produnt Poëtæ? Sed hoc ea in re, quæ quotidie invehatur atque abundet, & hoc mendacium coarguat, ſerio quenquam dixiſſe, ſumma hominum contemptio eſt, & intoleranda mendaciorum impunitas.

CAP. III. *De ortu & medicinis & generibus & luxuria ſuccinorum, & lyncutio, & medicinæ.*

Certum eſt gigni in inſulis Septentrionalis Oceani, & à Germanis appellari gleſſum: itaque & à noſtris unam inſularum ob id Gleſſariam appellatam, Germanico Cæſare ibi claſſibus rem gerente, Auſtraviam à barbaris dictam. [5] Naſcitur autem defluente medulla pinei generis arboribus, ut gummi in ceraſis, reſina pineis: erumpit humoris abundantia: denſatur rigore vel tepore [6]autumnali. Cum intumeſcens æſtus rapuit ex inſulis, certè in litora expellitur, ita volubile, ut pendere videatur atque conſidere in vado: quod arboris ſuccum eſſe priſci noſtri credidere, ob id ſuccinum appellantes. Pineæ autem arboris eſſe indicio eſt pineus in attritu odor, & quod accenſum tedæ modo ac nidore

nidore flagret. Affertur à Germanis in Pannoniam maximè provinciam: inde Veneti primum, quos Græci Henetos vocant, rei famam fecere, proximi Pannoniæ, id accipientes circa mare Adriaticum. Pado verò annexæ fabulæ videtur cauſa, hodieque tranſpadanarum agreſtibus fœminis, monilium vice ſuccina geſtantibus, maximè decoris gratia, ſed & medicinæ: quando tonſillis creditur reſiſtere, & faucium vitiis, vario genere aquarum juxta illas infeſtante guttura ac vicinas [7] carnes. DC ferè M paſſ. à Carnuto Panoniæ abeſt litus id Germaniæ, ex quo invehitur, percognitum nuper: vidit enim eques Romanus, miſſus ad id comparandum à Iuliano curante gladiatorum munus Neronis principis, qui hæc commercia & litora peragravit, tanta copia invecta, ut retia arcendis feris podium protegentia ſuccinis notarentur, arma verò & libitina totusq; unius diei apparatus eſſet è ſuccino. Maximum pondus is glebæ attulit XIII librarum: naſci & in India certum eſt: Archelaus, qui regnavit in Cappadocia, illinc cortice inhęrente tradit advehi rude, polirique adipe ſuis lactentis incoctum: liquidum primum deſtillare, argumento ſunt quædam intus translucentia, ut formicæ aut culices, lacertęque, quas adhæſiſſe muſteo non eſt dubium, & incluſas indureſcenti. Genera ejus plura: candida odoris præſtantiſſimi: ſed nec his, nec cereis pretium: fulvis major autoritas: ex iis etiamnum amplior translucentibus, præterquam ſi nimio ardore flagrent: imaginemq; igneam ineſſe non ignem, placet: ſumma laus Falernis, vini colore dictis, molli fulgore perſpicuis: ſunt & in quibus decocti mellis lenitas placeat. Verum hoc quoque notum fieri oportet, quocunque libeat, tingi, hœdorum ſævo & anchuſæ radice: quippe etiam

etiam conchylio inficiuntur. Cæterum attritu digitorum accepta caloris anima trahunt in ſe paleas ac folia arida, ac philyras, ut magnes lapis ferrum. Ramenta quoque ejus in oleo addita flagrant dilucidius diutiusque, quam [8] lini medulla. Taxatio in deliciis tanta, ut hominis quamvis parva effigies, vivorum hominum vigentiumque pretia ſuperet, prorſus ut caſtigatio una non ſit ſatis. In Corinthiis æs placet auro argentoq; miſto, in cælatis ars & ingenia: Murrhinorum & cryſtallinorum diximus gratiam: uniones, quod capite circunferuntur, gemmæ digitis: in omnibus denique aliis vitiis oſtentatio aut uſus placet: in ſuccinis deliciarum tantum conſcientia. Domitius Nero in cæteris vitæ ſuæ portentis, capillos quoq; conjugis ſuæ Poppeæ in hoc nomen adoptaverat, quodam etiam carmine ſuccina appellando. Et quoniam nullis vitiis deſunt pretioſa nomina, ex eo tertius quidam hic colos cœpit expeti à matronis. Vſus tamen ſuccinorum invenitur aliquis in medicina: ſed non ob hoc fœminis placent: infantibus adalligari amuleti ratione prodeſt. Calliſtratus & cuicunq; ætati contra lymphationes prodeſſe tradit, & urinæ difficultatibus potum, adalligatumque: hic & differentiam novam attulit appellando chryſelectrum, quaſi coloris aurei, & matutino gratiſſimo aſpectu, rapaciſſimum ignium, &, ſi juxta fuerint, celerrime ardeſcens. Hoc collo adalligatum, mederi febribus & morbis: tritum cum melle ac roſaceo aurium vitiis: & ſi cum melle Attico conteratur, oculorum quoq; obſcuritatibus: ſtomachi etiam vitiis vel per ſe farina ejus ſumpta, vel cum maſtiche ex aqua pota. Succina etiam gemmis, quæ ſunt tranſlucidæ, adulterandis magnũ habent locũ, maximè amethyſtis, cum omni, ut diximus,

colore

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

colore tingantur. De lyncurio proxime dici cogit autorum pertinacia: quippe etiamſi non electrum id eſſet, lyncurium tamen gemmam eſſe contendunt: fieri autem ex urina quidem lyncis, ſed egeſtam terra protinus beſtia operiente eam, quoniam invideat hominum uſui. Eſſe autem, qualem in igneis ſuccinis, colorem, ſcalpique: nec folia tantum aut ſtramenta ad ſe rapere, ſed æris etiam ac ferri laminas, quod [9] Diocles quidem & Theophraſtus credidit. Ego falſum id totum arbitror, nec viſam in ævo noſtro gemmam ullam ea appellatione, & quod de medicina ſimul proditur, calculos veſicæ eo poto elidi, & morbo regio occurri, ſi ex vino bibatur, aut ſi portetur etiam. Nunc gemmarum confeſſa genera dicemus, à laudatiſſimis orſi: nec vero id ſolum agemus, ſed ad majorem utilitatem vitæ obiter coarguetur Magorum infanda vanitas, quando illi vel plurima prodidere de gemmis, medicinæ ex his ſpecies blando prodigio tranſgreſſi.

CAP. IV. *De adamantis generibus & medicinis, & margaritis.*

Maximum in rebus humanis, non ſolum inter gemmas, pretium habet Adamas, diu non niſi regibus & iis admodum paucis cognitus, [10] unus modo in metallis repertus, perquam raro comes auri nec niſi in auro naſci videbatur. Veteres eum in Æthiopum tantum metallis inveniri exiſtimavere, inter delubrum Mercurii atque inſulam Meroen, dixeruntque non ampliorem cucumis ſemine, aut colore diſſimilem inveniri. Nunc genera ejus ſex noſcuntur: Indici, non in auro naſcentis, ſed quadam cryſtalli cognatione: ſiquidem & colore tranſlucido non differt, & laterum ſexangulo lævore turbinatus in mucronem, aut duabus contrariis

trariis partibus, quo magis miremur, ut ſi duo turbines latiſſimis ſuis partibus jungantur: magnitudine vero etiam avellanæ nuclei. Similis eſt huic quidem Arabicus, minor tantum, ſimiliter & naſcens: cæteris pallor [11] gentis, & in auro non niſi excellentiſſimo natalis. Incudibus hi deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, ut ferrum utrinque diſſultet incudesque etiam ipſæ diſſiliant: quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulque ignium victrix natura, & nunquam incaleſcens: unde & nomen indomita vis Græca interpretatione accepit: unum ex iis vocant [12] cenchron, quod eſt milii magnitudine: alterum Macedonicum in Philippico auro repertum: & hic eſt cucumis ſemini par. Poſt hos Cyprius vocatur in Cypro repertus, vergens in æreum colorem, ſed in medicina, ut dicemus, efficaciſſimus. Poſt hunc eſt ſiderites ferrei ſplendoris, pondere ante cæteros, ſed natura diſſimilis: nam & ictibus frangitur, & alio adamante perforari poteſt: quod & Cyprio evenit: breviterque, ut degeneres, nominis tantum autoritatem habent. Idque, quod totis voluminibus his docere & mandare conati ſumus, de diſcordia rerum concordiaque, quam antipathiam ac ſympathiam appellavere Græci, non aliter clarius intelligi poteſt: ſiquidem illa invicta vis duarum violentiſſimæ naturæ rerum ferri ignisque contemptrix, hircino rumpitur ſanguine, nec aliter quam recenti calidoque macerata, & ſic quoque multis ictibus, tunc etiam, præterquam eximias, incudes, malleosq; ferreos frangens. Cujus hoc ingenio inventum? quove caſu repertum? aut quæ fuit conjectura experiendi rem immenſi ſecreti, & in fœdiſſimo animalium? Numinum profecto muneris talis inventio omnis eſt: nec quærenda in ulla parte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

naturæ ratio, ſed voluntas. Et cum feliciter rumpere contingit, in tam parvas frangitur cruſtas, ut cerni vix poſſint: expetuntur à ſcalptoribus, ferroque includuntur, nullam non duritiam ex facili cavantes. Adamas diſſidet cum magnete lapide in tantum, ut juxta poſitus ferrum non patiatur abſtrahi: aut ſi admotus magnes apprehenderit, rapiat, atque auferat. Adamas & venena irrita facit, & lymphationes abigit, metusque vanos expellit à mente: & ob id quidam eum [13] anachiten vocavere. Metrodorus Scepſius, in eadem Germania & Baltia inſula naſci, in qua & ſuccinum, quod equidem legerim, ſolus dicit: & præfert Arabicis: quod falſum eſſe quis dubitet? Proximum apud nos Indicis Arabicisque margaritis pretium eſt, de quibus in nono diximus volumine inter res marinas.

CAP. V. *De ſmaragdi generibus, & gemmis viridibus & tranſlucidis.*

Tertia autoritas Smaragdis perhibetur pluribus de cauſis: nullius coloris aſpectus jucundior eſt: nam herbas quoque virentes frondesque avide ſpectamus; Smaragdos vero tanto libentius, quoniam nihil omnino viridius comparatum illis viret; præterea ſoli gemmarum contuitu oculos implent nec ſatiant: quin & ab intentione alia obſcurata, aſpectu ſmaragdi recreatur acies: ſcalpentibusq; gemmas non alia gratior oculorum refectio eſt: ita viridi lenitate laſſitudinem mulcent. Præterea longinquo amplificantur viſu, inficientes circa ſe repercuſſum aera, non Sole mutati, non umbra, non lucernis, ſemperque ſenſim radiantes, & viſum admittentes, ad craſſitudinem ſui facilitate tranſlucida: quod etiam in aquis [14] non fit. Iidem plerunque & concavi, ut viſum colligant: quapropter

pter decreto hominum iis parcitur ſcalpi vetitis: quanquam Scythicorum Ægyptiorumque duritia tanta eſt, ut nequeant vulnerari. Quorum verò corpus extenſum eſt, eadem, qua ſpecula ratione, ſupini imagines rerum reddunt: Nero princeps gladiatorum pugnas ſpectabat ſmaragdo. Genera eorum reddunt: nobiliſſimi Scythici, ab ea gente in qua reperiuntur appellati: nullis major auſteritas, nec minus vitii: & quantum ſmaragdi à gemmis diſtant, tantum Scythici à cæteris ſmaragdis. Proximam laudem habent, ſicut & ſedem, Bactriani, quos in commiſſuris ſaxorum colligere dicuntur Eteſiis flantibus: tunc enim tellurem inter nitent, quia iis ventis maxime harenæ moventur: ſed hos minores multo Scythicis eſſe tradunt. Tertium locum Ægyptii habent, qui eruuntur circa Copton oppidum Thebaidis in collibus & cautibus: reliqua genera in metallis ærariis inveniuntur: quapropter principatum ex iis Cyprii obtinent: dosque eorum eſt in colore nec liquido nec diluto, verum ex humido pingui, quaque perſpiciatur, imitante tranſlucidum mare: pariterque tranſlucet & nitet, hoc eſt, colorem expellit, & aciem recipit. Ferunt in ea inſula tumulo reguli Hermiæ juxta cetarias marmoreo leoni fuiſſe inditos oculos ex ſmaragdis, ita radiantibus etiam in gurgitẽ, ut territi inſtrumenta refugerent thynni, diu mirantibus novitatem piſcatoribus, donec mutavere oculis gemmas. Sed & vitia demonſtrari oportet in tam proclivi erratu: ſunt quidem omnium eadem, quædam tamen nationum peculiaria, ſicut in homine. Ergo Cyprii variè glauci, magisque ac minus in eodem ſmaragdo aliis partibus tenorem illum Scythicæ auſteritatis non ſemper cuſtodiunt: ad hoc quibuſdam intercurrit umbra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſurdusque fit colos: qui improbatur, etiam dilutior. Hinc genera diſtinguuntur: ſunt aliqui obſcuri, quos vocant cæcos: alii denſi, nec è liquido tranſlucidi: quidam varia nubecula improbati: aliud eſt hoc quam umbra, de qua diximus: nubecula enim albicantis eſt vitium, cum viridis non pertranſit aſpectus, ſed aut intus occurrit, aut excipit in fine viſum candor: hæc coloris vitia: illa corporis; capillamentum, ſal, plumbago. Ab iis Æthiopici laudantur à Copto dierum trium itinere, ut autor eſt Iuba, acriter virides ſed non facile puri aut concolores. Democritus in hoc genere ponit Hermineos & Perſicos: illos extumeſcentes pinguiter: Perſicos verò non tranſlucidos, ſed jucundi tenoris, viſum implere, quem non admittant, felium pantherarumque oculis ſimiles: nanque & illos radiare nec perſpici: eoſdem in ſole hebetari, umbris, refulgere, & longius, quam cæteros, nitere. Omnium horum etiamnum vitium, quod fellis colorem [15] aut aëris habet: in Sole dilucidi; quidem ac liquidi, ſed non virides. Hæc vitia & Atticis maxime ſentiuntur, in argentariis metallis repertis, in loco qui Thoricos vocatur ſemper [16] minus pingues, & è longinquo ſpecioſiores: frequens & iis plumbago, hoc eſt, ut in Sole plumbei videantur: illud peculiare, quod quidam ex iis ſeneſcunt, paulatim viriditate evanida, & Sole læduntur. Poſt hos Medici plurimum viriditatis habent, interdum & è ſapphiro: ii ſunt fluctuoſi, ac rerum imagines complexi, ut verbi gratia papaverum aut avium, pinnarumque vel catulorum aut ſimilium: qui non omnino & virides naſcuntur, vino & oleo meliores fiunt: neque eſt aliorum magnitudo amplior. [17] Carchedonii neſcio an in totum exoluerint, poſtquam metalla

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

æris ibi defecerunt: & ſemper tamen viliſſimi fuere minimique: iidem fragiles, ſed colore incerti, & virentium in caudis pavonum columbarumq; collo plumis ſimiles, ad inclinationem magis aut minus lucidi, venoſi quidem ſquamoſique. Peculiare erat in his vitium ſarcion appellatum: hoc eſt quædam gemmæ caro. Mons juxta [18] Carchedonem, in quo legebantur, ſmaragdites vocatus eſt. Iuba eſt autor, ſmaragdum quem cholon vocant, in Arabia ædificiorum ornamentis includi & lapidem, quem alabaſtriten Ægyptii vocant: complures vero è proximis Laconicos in Taygeto monte erui Medicis ſimiles, & alios in Sicilia. Inſeritur ſmaragdis & quæ vocatur Tanos, è Perſis veniens gemma, ingrate viridis, atque intus ſordida: item chalcoſmaragdos è Cypro, turbida æreis venis. Theophraſtus tradit in Ægyptiorum commentariis reperiri, regi eorum à rege Babylonio miſſum ſmaragdum munere IV cubitorum longitudine, & trium latitudine: & fuiſſe apud eos in Iovis delubro obeliſcum è IV ſmaragdis XL cubitorũ longitudine, latitudine verò in parte quatuor, in parte duorum: ſe autem ſcribente, eſſe in Tyro Herculis templo ſtantem pilam è ſmaragdo, niſi potius pſeudoſmaragdus ſit: nam & hoc genus reperiri, & in Cypro inventum ex dimidia parte ſmaragdum, ex dimidia jaſpidem, nondum humore in totum transfigurato. Apion cognominatus Pliſtonices, paulo ante ſcriptum reliquit, eſſe etiam nunc in labyrintho Ægypti coloſſeum Serapin è ſmaragdo novem cubitorum. Eandem mutis naturam aut certe ſimilem habere Berylli videntur, in India originem habentes, raro alibi reperti: poliuntur omnes ſexangula figura artificum ingeniis, quoniam hebeſcunt, ni color ſurdus repercuſſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

angulorũ excitetur: aliter enim politi non habent fulgorem eundem. Probatiſſimi ſunt ex iis, qui viriditatem puri maris imitantur: proximi, qui vocantur chryſoberylli, & ſunt paulo pallidiores, ſed in aureum colorem exeunte fulgore: vicinum genus huic eſt pallidius, & à quibuſdam proprii generis exiſtimatur, vocaturque chryſopraſus: quarto loco numerantur hyacinthizontes: quinto quos aëroides vocant: poſt eos autem cerini: ac deinde oleagini, hoc eſt, colore olei: poſtremi cryſtallis fere ſimiles: hi capillamenta habent, ſordesque, alioquin evanidi, quæ ſunt omnium vitia. Indi mire gaudent longitudine eorum, ſolosque gemmarum eſſe prædicant, qui carere auro malint: ob id perforatos elephantorum ſetis religant: & alios convenit non oportere perforari, quorum ſit abſoluta bonitas, [19] umbilicis ſtatim ex auro capita comprehendentibus: ideo cylindros ex iis facere malunt, quam gemmas, quoniam eſt ſumma commendatio in longitudine. Quidam & anguloſos putant ſtatim naſci, & perforatos gratiores fieri medulla candoris exempta, additoque auro, repercuſſa aut omnino caſtigata, cauſa perſpicuitatis, craſſitudine. Vitia præter jam dicta eadem fere, quæ in ſmaragdis, & pterygia. In noſtro orbe aliquando circa Pontum inveniri putantur. Indi & alias quidem gemmas [20] cryſtallo invento adulterare repererunt, ſed præcipuè beryllos.

CAP. VI. *De opali generibus, & vitiis, & experimentis, & variis gemmis.*

Minimum, iidemque plurimum ab iis differunt opali, ſmaragdis tantum cedentes. India ſola & horum eſt mater. Atque ideo eis pretioſiſſimam gloriam compoſitores gemmarum & maxime inenarrabilem difficultatem dederunt: eſt enim in

iis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

iis carbunculi tenuior ignis, eſt amethyſti fulgens purpura, eſt ſmaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili miſtura lucentia: alii ſummo fulgoris argumento colores pigmentorum æquavere: alii ſulphuris ardentem flammam, aut etiam ignis oleo accenſi: magnitudo nucem avellanam æquat, inſigni apud nos hiſtoria: ſiquidem extat hodieq; hujus generis gemma, propter quam ab Antonio proſcriptus Nonius Senator eſt, filius Strumę Nonii ejus, quem Catullus poëta in ſella curuli viſum indigne tulit avusq; Servilii Noniani, quem Conſulem vidimus: illeque proſcriptus fugiens, hunc è fortunis ſuis omnibus annulum abſtulit ſecum, quem certum eſt ſeſtertiis viginti millibus æſtimatum. Sed mira Antonii feritas atque luxuria, propter gemmam proſcribentis: nec minor Nonii contumacia, proſcriptionem ſuam amantis, cum etiam ferę abroſas partes corporis relinquant, propter quas ſe periclitari ſciant. Vitia opali, ſi color in florem herbę, quę vocatur heliotropium, exeat, aut cryſtallum, aut grandinem: ſi ſal interveniat aut ſcabritia, aut puncta oculis occurſantia; nullosque magis India ſimilitudine indiſcreta vitro adulterat: experimentum in Sole tantum: falſis enim contra radios libratis digito ac pollice, unus atque idem tranſlucet colos in ſe conſumptus: veri fulgor ſubinde variat, & plus huc illucque ſpargit, & fulgor lucis in digitos funditur. Hanc gemmam propter eximiam gratiam plerique appellavere pæderota: ſunt & qui privatum genus ejus faciunt, ſangenonque ab Indis vocari dicunt: traduntur naſci & in Ægypto & in Arabia, & viliſſimi in Ponto: item in Galatia ac Thaſo & Cypro: quippe opali gratiam habet: ſed mollius nitet, raro non ſcaber: ſumma coloris ex [21] aëre & purpura conſtat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſtat: viriditas ſmaragdi deeſt: conſtatque melior ille color, cujus fulgor vini colore fuſcatur, quam qui diluitur aqua. Hactenus de principatu convenit, mulierum maxime ſenatusconſulto: minus certa ſunt, de quibus & viri judicant: ſingulorum enim libido ſingulis pretia facit, & præcipuè regum. Claudius Cæſar ſmaragdos induebat & ſardonychas. Primus autem Romanorum ſardonyche uſus eſt prior Africanus, ut tradit Demoſtratus, & inde Romanis hanc gemmam fuiſſe celeberrimam: quamobrem proximum ei dabimus locum. Sardonyches olim, ut ex nomine ipſo apparet, intelligebantur candore in Sarda, hoc eſt, velut carnibus ungue hominis impoſito, & utroque tranſlucido: talesque eſſe Indicas tradunt, Iſmenias, Demoſtratus, Zenothemis, Sotacus: hi quidẽ duo reliquas omnes, quæ non tranſluceant, cæcas appellantes, quę nunc nomen abſtulere. Nullo Sardarum veſtigio Arabicæ ſunt, cœperuntque pluribus hæ gemmæ coloribus intelligi, radice nigra, aut cæruleum imitante, & [22] unguem: creditum enim candido pingi, nec ſine quadam ſpe purpuræ candore in minium tranſeunte: has Indis non habitas in honore Zenothemis ſcribit: tantæ alias magnitudinis, ut inde capulos factitarent: etenim conſtat ibi torrentibus detegi: & placuiſſe in noſtro orbe initio, quoniam ſolæ prope gemmarum ſcalptæ, ceram non auferrent. Perſuaſimus deinde & Indis, ut ipſi quoque iis gauderent: utiturque perforatis, utique vulgus, tantum in collo: & hoc eſt núnc Indicarum argumentum. Arabicę excellunt candore circuli prælucido atque non gracili, neque in receſſu gemmæ aut in dejectu renitente, ſed in ipſis umbonibus nitente, præterea ſubſtrato nigerrimi coloris: & hoc in Indicis

cereum

cereum aut corneum invenitur, etiam circuli albi: quædam in iis cæleſtis arquus, [23] anhelatio eſt: ſuperficies verò locuſtarum maris cruſtis rubentior. Iam melleæ aut fæculentæ (hoc enim nomen eſt vitio) improbantur, & ſi zona alba fundat ſe, non colligat: ſimili modo, ſi ex alio colore in ſe admittat aliquid enormiter: nihil enim in ſua ſede alieno interpellari placet. Sunt & Armeniacæ, cætera probandæ, ſed pallida zona. Exponenda eſt & onychis ipſius natura, propter nominis ſocietatem: hoc in gemmam tranſilit ex lapide Carmaniæ. Sudines dicit in gemma eſſe candorem unguis humani ſimilitudine: item chryſolithi colorem & ſardæ & jaſpidis. Zenothemis Indicam onychem plures habere varietates, igneam, nigram, corneam, cingentibus candidis [24] venis oculi modo, intervenientibus quarundam oculis obliquis venis. Sotacus & Arabicam onychem tradit: ſed eam à cæteris diſtare, quod Indica igniculos habeat, albis cingentibus zonis ſingulis pluribusve, aliter quam in ſardonyche Indica: illic enim momentum eſſe, hic circulum: Arabicas onychas nigras inveniri candidis zonis. Satyrus carnoſas eſſe Indicas, parte carbunculi, parte chryſolithi & amethyſti, totumque id genus abdicat: veram autem onychem plurimas variasq; cum lacteis zonis habere venas omnium in tranſitu colore inenarrabili, & in unum redeunte concentum ſuavitate grata. Nec Sardæ natura differenda eſt, dividuæ ex eodem nomine: obiterque ardentium gemmarum indicanda.

CAP. VII. *De generibus carbunculorum, & vitiis, & experimentis, & gemmis ardentibus.*

Principatum habent carbunculi, à ſimilitudine ignium appellati, cum ipſi non ſentiant ignes, ob

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

id à quibuſdam apyroti vocati. Horum genera, Indici & Garamantici, quos & Carchedonios vocavere, propter opulentiam Carthaginis magnæ: adjiciunt Æthiopicos & Alabandicos, in Orthoſia caute naſcentes, ſed qui perficiantur Alabandis. Prçterea in omni genere maſculi appellantur acriores, at fœminæ, languidius refulgentes. In maſculis quoque obſervant liquidioris alios flammæ, nigrioris alios, & quoſdam lucidius, ac magis cæteris in Sole flagrantes: optimos verò amethyſtizontas, hoc eſt, quorum extremus igniculus in amethyſti violam exeat: proximos illis, quos vocant [25] ſyrtitas pinnato fulgore radiantes: inveniri autem ubicunque, maxime Solis repercuſſu. Satyrus Indicos non eſſe claros dicit, at plerunque ſordidos ac ſemper fulgoris retorridi: Æthiopicos pingues, lucemque non emittentes, ſed convoluto igne flagrare. Calliſtratus fulgorem carbunculi debere candidum eſſe poſiti, extremo viſu nubilantem: ſi attollatur, exardeſcentem: ob id à plerisq; hunc carbunculum candidum vocari: qui languidius ac lividius ex Indicis lucent, lithizontas appellari: Carchedonios multo minores eſſe: Indicos etiam in ſextarii unius menſuram cavari. Archelaus Carchedonios nigrioris aſpectus eſſe, ſed igne, vel Sole, & inclinatione acrius, quam cæteros excitari: eoſdem umbrante tecto purpureos videri, ſub cælo flammeos, contra radios Solis & ſcintillare, ceras ſignantibus his liqueſcere, quamvis in opaco. Multi Indicos Carchedoniis candidiores eſſe, & è diverſo inclinatione hebetari ſcripſere: etiamnum in Carchedoniis maribus ſtellas intus ardere, fœminas fulgorem univerſum fundere extra ſe: Alabandicos cæteris nigriores eſſe ſcabrosque. Naſcuntur & in Thracia coloris ejuſdem,

dem, ignem minime ſentientes. Theophraſtus autor eſt, & in Orchomeno Arcadiæ inveniri, & in Chio: illos nigriores, è quibus & ſpecula fieri: eſſe & Trœzenios varios intervenientibus maculis albis: item Corinthios [26] ex pallidiore candidos: Maſſilia quoque importari Bocchus & Olyſſipone ſcripſit magno labore ob argillam Sole aduſtis ſaltibus. Nec eſt aliud difficilius, quam diſcernere hęc genera: tanta eſt in eis occaſio artis: ſubditis per quæ tranſlucere cogantur. Ajunt ab Æthiopibus hebetiores in aceto maceratos quatuordecim diebus niteſcere, totidem menſibus durante fulgore. Adulterantur vitro ſimillime, ſed cote deprehenduntur, ſicut aliæ gemmæ factitiæ: mollior enim materia & fragilis: & centroſa ſcobe deprehenduntur & pondere, quod minus eſt vitreis: aliquando & puſtulis argenti modo relucentibus. Eſt & anthracitis appellata, in Theſprotia foſſilis, carbonibus ſimilis: falſum arbitror, quod & in Liguria naſci tradiderunt, niſi forte tunc naſcebatur. Eſſe in iis & præcinctæ candida vena traduntur: harum igneus color, ut ſuperiorum eſt: peculiare quidem, quod jactatæ in ignem velut intermortuæ extinguuntur: contra aquis perfuſæ exardeſcunt. Cognata eſt huic Sandaſtros, quam aliqui Garamantiten vocant: naſcitur in India loco ejuſdem nominis: gignitur & in Arabia ad meridiem verſa. Commendatio ſumma, quod velut in tranſlucido ſtellantes intus fulgent aureæ guttę, ſemper in corpore, nunquam in cute: accedit religio narrata à ſiderum cognatione ab inſpectoribus, quoniam fere ſtellarum Hyadum & numero & diſpoſitione ſtellantur, ob id Chaldæis in ceremoniis habitæ: & hic mares auſteritas diſtinguit, quodam vigore appoſita tingens: indicæ quidem etiam hebetare

viſus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

viſus dicuntur: blandior fœminis flamma, alliciens magis, quam accendens. Sunt qui præferant Arabicas Indicis, fumidæque chryſolitho illas ſimiles dicunt. Iſmenias verò negat poliri ſandaſtros propter teneritatem, & ob id in magno errore ſunt, qui ſandareſon vocant: inter omnes conſtat, quantum numero ſtellarum accedat, tantum & pretio accedere. Affert errorem aliquando ſimilitudo nominis, ſandaſer, quod Nicanor ſandaſerion vocavit, alii ſandaſeron: quidam verò hanc ſandaſtron, illam ſandareſon, in India naſcentem illam quoque, & loci nomen cuſtodientem: mali colore, aut olei viridis, omnibus improbatam. Ex eodem genere ardentium lychnitis appellata à [27] lucernarum accenſarum præcipua gratia. Naſcitur circa Orthoſiam, totaque Caria ac vicinis locis, ſed probatiſſima in Indis, quam quidam remiſſiorem carbunculum eſſe dixerunt: ſecunda bonitate ſimilis eſt Ionis appellata à prælatis floribus. Et alias invenio differentias: unam quæ purpura radiet, alteram quæ cocco, à Sole excalfactas, aut digitorum attritu, paleas & chartarum fila ad ſe rapere: hoc idem & Carchedonius facere dicitur, quanquam multo vilior prædictis. Naſcitur apud Naſamonas in montibus, ut incolæ putant, imbre divino: invenitur ad repercuſſum Lunæ, maxime plenæ: Carthaginem quondam deportabatur. Archelaus & in Ægypto circa Thebas naſci tradidit, fragiles, venoſas, morienti carboni ſimiles: potoria vaſa & ex hoc lapide & ex lychnite factitata invenio. Omnia autem hæc genera ſcalpturæ contumaciter reſiſtunt, partemque ceræ in ſigno tenent: è diverſo ad hæc ſarda utiliſſima, quæ nomen cum ſardonyche communicavit: ipſa gemma vulgaris, & primum [28] Sardibus reperta, ſed laudatiſſima

circa

circa Babyloniam, cum lapidicinæ quædam aperirentur, hærens in ſaxi corde. Hocque modo metallum apud Perſas defeciſſe traditur: ſed inveniuntur compluribus aliis locis, ſicut in Paro & Aſſo: in India trium generũ: rubrum, & quod demium vocant à pinguedine, tertium quod argenteis bracteis ſublinitur: Indicæ perlucent: craſſiores ſunt Arabicæ: inveniuntur & circa Ægyptum, quæ bractea aurea ſublinuntur: & in his autem mares excitatius fulgent, fœminæ pinguiores ſunt, & craſſius nitent. Nec fuit alia gemma apud antiquos uſu frequentior: hac certe apud Menandrum & Philemonem fabulæ ſuperbiunt: nec ullæ tranſlucentium tardius ſuffuſo humore hebetantur, oleoque magis, quam alio liquore: damnantur ex iis melleæ, & validius teſtaceæ.

CAP. VIII. *De generibus topazii, & callaide, & de gemmis viridibus non tranſlucentibus.*

Egregia etiamnum Topazio gloria eſt, ſuo [29] virenti genere, & cum reperta eſt, prælatæ omnibus. Id accidit in Arabiæ inſula, quæ Chitis vocatur: in qua Troglodytæ prædones, cum diutius fame & tempeſtate preſſi, herbas radicesque effoderent, eruerunt topazion: hæc Archelai ſententia eſt. Iuba topazion inſulam in Rubro mari à continente ſtadiis ccc abeſſe tradit, nebuloſam & ideo quæſitam ſæpe navigantibus, ex ea cauſa nomen accepiſſe: Topazin enim Troglodytarum lingua ſignificationem habere quærendi. Ex hac primum importatam Berenicę reginæ, quæ fuit mater ſequentis Ptolemæi, à Philemone præfecto regis, ac mire placuiſſe, & inde factam ſtatuam Arſinoæ Ptolemæi Philadelphi uxori quatuor cubitorum, ſacratam in delubro, quod aureum cognominabatur. Recentiſſimi autores & circa Thebaidis Alaba-

ſtrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſtrum oppidum naſci dicunt: duo ejus genera faciunt, praſoidem atq; chryſopteron ſimilem chryſopraſio: ejus enim tota ſimilitudo ad porri ſuccum dirigitur: eſt autem ampliſſima gemmarum: eadem ſola nobilium limam ſentit: cæteræ Naxiis cotibus poliuntur: hæc & uſu atteritur. Comitatur eam ſimilitudine propior, quam autoritate, callais, è viridi pallens: naſcitur poſt averſa Indiæ apud incolas Caucaſi montis [30] Phicaros ac Aſdatas amplitudine conſpicua, ſed fiſtuloſa ac ſordium plena: ſyncerior multo præſtantiorque in Carmania: utrobiq; autem rupibus inviis & gelidis, oculi figura extuberans, leviterque adhærens, nec ut agnata petris, ſed ut appoſita: quapropter ſcandere ad eam pigritia pedum equeſtres populos tædet, ſimul & periculum terret: ergo fundis è longinquo inceſſunt, & cum toto muſco excutiunt. Hoc vectigal, hocque geſtamen divites in cervice gratiſſimum norunt: hic cenſus, hæc gloria à pueritia dejectorum numerum prædicantium: in quo varia fortuna; quidam ictu primo cœpere præclaras, multi inſectando nullas. Et venatus quidem callaidis talis: ſectura formantur, alias fragiles: optimus color ſmaragdi: ut tamen apparet, ex alieno eſt quod placeant: incluſæ decorantur auro, aurumque nullæ magis decent: quæ ſunt earum pulchriores, oleo unguento, & mero colorem deperdunt: viliores conſtantius repræſentant: neque eſt imitabilior alia mendacio vitri. Sunt qui in Arabia inveniri eas dicant in nidis avium, quas melancoryphos vocant. Viridantium & alia plura ſunt genera: vilioris eſt turbæ Praſius: cujus alterum genus ſanguineis punctis obhorret: tertium virgulis tribus diſtinctum eſt candidis: præfertur his chryſopraſius, porri ſuccum & ipſa referens,

ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſed hæc paulum declinans à topazio in aurũ: huic & amplitudo ea eſt, ut cymbia etiam ex ea fiant: cylindri quidem celerrime: India & has generat, & Nilion, fulgore hebeti ac brevi, & cum intueare, fallaci: Sudines dicit & in Syvero Atticæ flumine naſci: eſt autem color fumidæ topazii, aut aliquando melleæ: Iuba in Æthiopia gigni tradit, in litoribus amnis, quem Nilum vocamus, & inde nomen trahere. Non tranſlucet molochites ſpiſſius virens, à colore malvæ nomine accepto, reddendis laudata ſignis, & infantium cuſtodia quadam innato contra pericula ipſorum medicamine. Viret, & ſæpe tranſlucet Iaſpis, etiam ſi victa à multis, antiquitatis tamen gloriam retinens: plurimæ ferunt eam gentes; ſmaragdo ſimilem Indi: Cypros duram glaucoque pingui: Perſæ aëri ſimilem: ob id vocatur aërizuſa: talis & Caſpia eſt: cæruſea, circa Thermodoontem amnem: in Phrygia purpurea: in Cappadocia ex purpura cærulea, atque non refulgens: Amiſos Indicæ ſimilem mittit, Chalcedon turbidam. Sed minus refert nationes, quam bonitates, diſtinguere. Optima ergo, quæ purpuræ quicquam habet: ſecunda, quæ roſæ: tertia, quæ ſmaragdi: ſingulis autem Græci nomina ex argumento dedêre. Quarta apud eos vocatur Borea, cælo autumnali matutino ſimilis: & hæc erit illa, quæ vocatur aërizuſa: ſimilis eſt & Sardæ; imitata & violas. Non minus multæ ſpecies reliquæ, ſed omnes in vitio cæruleæ aut cryſtallo ſimiles, aut [31] myxis: item terebinthizuſa, improprio (ut arbitror) cognomine, velut è multis ejuſdem generis compoſita gemmis. Quamobrem præſtantiores funda clauduntur, id eſt patentes, nec præterquam margines auro amplectente. Vitium eſt & brevis in iis nitor, & longe ſplendens,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

dens, & ſal, & omnia, quæ in cæteris. Et vitro adulterantur, quod manifeſtum fit, cum extra fulgorem ſpargunt, atque non in ſe continent: nec diverſæ, quas ſphragidas vocant, publico harum gemmarum dominio iis tantum dato, quoniam optime ſignent.

CAP. IX. *De jaſpidum generibus.*

Totus verò Oriens pro amuletis traditur geſtare eam, quæ ex iis ſmaragdo ſimilis eſt: & tranſverſa linea alba media præcingitur, & grammatias vocatur: quæ pluribus, polygrammos. Libet obiter vanitatem Magicam hic quoque coarguere, quoniam hanc concionantibus utilem eſſe prodiderunt. Eſt & onychipuncta, quæ jaſponyx vocatur, & nubem complexa, & nives imitata: hæc ſtellata rutilis punctis eſt, & ſali Megarico ſimilis: & veluti fumo infecta, quæ capnias vocatur. Magnitudinem jaſpidis undecim unciarum vidimus, formatamq; inde effigiem Neronis thoracatam. Reddetur & per ſe Cyanos, [32] accommodato paulo ante jaſpidis nomine, colore cæruleo: optima Scythica, dein Cypria, poſtremo Ægyptia. Adulteratur maxime tinctura, idque in gloria regis Ægyptii aſcribitur, qui primus eam tinxit. Dividitur autem & hæc in mares fœminasque: ineſt ei aliquando & aureus pulvis, non qualis in ſapphiris. Sapphirus enim & aureis punctis collucet: cæruleæ & ſapphiri, raroque cum purpura: optimæ apud Medos, nuſquam tamen perlucidæ: præterea inutiles ſcalpturæ intervenientibus cryſtallinis centris: quæ ſunt ex iis cyanei coloris, mares exiſtimantur. Alius ex hoc ordo purpureis dabitur, & ab illis deſcendentibus. Principatum amethyſti Indicæ tenent: ſed in Arabiæ quoque parte, quæ finitima Syriæ Petræa vocatur, & in Armenia minore, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

n Ægygto, & in Gallia reperiuntur: ſordidiſſimæ utem viliſſimæque in Thaſo & Cypro. Cauſam ominis afferunt, quod uſque ad vini colorem acedens, prius quam eum deguſtet, in violam deinat: fulgorque quidam in illa purpuræ non ex oto igneus, ſed in vini colorem deficiens. Perluent autem omnes violaceo colore, ſcalpturis failes: Indicæ abſolutum felicis purpuræ colorem abent: ad hancque tingentium officinæ dirigunt ota: fundit autem eum aſpectu leniter blandum, eque in oculos, ut carbunculi, vibrat: alterum arum genus deſcendit ad hyacinthos: hunc colorem Indi ſacon vocant, talemque gemmam ſacolion: dilutior ex eodem ſapinos vocatur: eadem aranites in contermino Arabiæ, gentis nomine: uartum genus colorem vini habet: quintum ad iciniam cryſtalli deſcendit, albicante pupuræ deectu: hoc & minime probatur, quando præcelens debet eſſe in ſuſpectu velut ex carbunculo reulgens quidam in purpura leviter roſeus nitor. Tales aliqui malunt pæderotas vocari, alii anteroas, multi Veneris gemmam, quod maxime videur decere & ſpecie & colore extremo gemmæ. Magorum vanitas reſiſtere ebrietati eas promittit, & inde appellatas: præterea ſi Lunæ nomen ac Sois ſcribatur in iis, atque ita ſuſpendantur è collo capillis cynocephali vel plumis hirundinis, reſiſtere veneficiis: jam verò quoquo modo adeſſe reges adituris: grandinem quoque avertere, ac ſimilia; & locuſtas, precatione addita, quam demonſtrant: nam è ſmaragdis quoq; ſimilia promiſere, ſi aquilæ ſcalperentur, aut ſcarabæi: quæ quidem ſcripſiſſe eos non ſine contemptu & irriſu generis humani arbitror. Multum ab ea diſtat Hyacinthos, tamen è vicino deſcendens: differentia hæc quod

ille

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ille emicans in amethyſto fulgor violaceus, diluitur in Hyacintho, primoque aſpectu gratus, evaneſcit antequam ſatiet, adeoque non implet oculos, ut pene non attingat, marceſcens celerius nominis ſui flore. Hyacinthos Æthiopia mittit & Chryſolithos, aureo colore tranſlucentes: præferuntur iis Indicæ, & ſi variæ non ſint, 33 Bactrianæ: deterrimæ autem Arabicæ, quoniam turbidæ ſunt & variæ, & fulgoris interpellati nubilo macularum, etiam quæ lympidæ contigere, veluti ſcobe ſua refertæ: optimæ verò ſunt, quæ in collatione aurum albicare quadam argenti facie cogunt. Funda includuntur perſpicuæ: cæteris ſubjicitur orichalcum. Tametſi jam expertes gemmarum uſu, appellantur aliqui & chryſelectri, in colorem electri declinantes, matutino aſpectu jucundiore: Ponticas deprehendit levitas: quædam in iis duræ ſunt rufæque, quædam molles & ſordidæ. Bocchus autor eſt, & in Hiſpania repertas, quo in loco cryſtallum dicit ad libramentum aquæ puteis defoſſis inde erutam: & chryſolithon XII pondo à ſe viſam: fiunt & leucochryſi, interveniente candida vena: ſunt in hoc genere capniæ: ſunt & vitreis ſimiles, veluti croco refulgentes. Vitreæ 34 verò, ut viſu diſcerni non poſſint: tactus autem deprehendit, tepidior in vitreis. In eodem genere ſunt melichryſi, veluti per aurum ſyncero melle tranſlucente, quas India mittit, quanquam ad injuriam fragiles: eadem & 35 xyſtion parit, plebeiam ibi gemmam. Candidarum dux eſt pęderos: quanquam poteſt quæri, an in colore uno numerari debeat, toties jactati per alienas pulchritudines nominis, adeo decoris prærogativa in vocabulo facta eſt: eſt & ſuum genus expectatione tanta dignum. Coëunt in tranſlucidam cryſtallum,

lum, viridis ſuo modo aër, ſimulque purpura, & quidam vini aureus nitor, ſemper extremus in viſu, ſed purpura coronatus madere ſingulis videtur his, & pariter omnibus. Nec gemmarum ulla eſt liquidior, [36] capiti jucunda, ſuavis & oculis: laudatiſſima eſt in Indis, apud quos argenon vocatur: proxima apud Ægyptios, ubi ſenites: tertia in Arabia, verum ſcabra: mollius radiat Pontica & Aſiatica: ipſa verò molliores ſunt, Galatica & Thracia & Cypria. Vitium earum languor, aut alienis turbari coloribus, & quæ cæterarum. Proxima candicantium eſt Aſteria, principatum habens proprietate naturæ, quod incluſam lucem pupillæ modo quandam continet, ac transfundit cum inclinatione, velut intus ambulantem ex alio atque alio loco reddens, eademque contraria Soli regerens candicantes radios, unde nomen invenit, difficilis ad cælandum: Indicæ præfertur in Carmania nata. Similiter candida eſt, quæ vocatur Aſtrios, cryſtallo propinquans, in India naſcens, & in Pallenes litoribus: intus à centro ceu ſtella lucet fulgore Lunæ plenæ: quidam cauſam nominis reddunt, quod Aſtris oppoſita fulgorem rapiat ac regerat: optimam in Carmania gigni, nullamque minus obnoxiam vitio: Cerauniam enim vocari, quæ ſit deterior: peſſimam lucernarum lumini ſimilem. Celebrant & Aſtroiten, mirasque laudes ejus in Magicis artibus Zoroaſtrem ceciniſſe, quidam diligentius de ea produnt. Aſtrebolon Sudines dicit oculis piſcium ſimilem eſſe, & radiare candido, ut Solem. Eſt inter candidas & quæ Ceraunia vocatur, fulgorem ſiderum rapiens, ipſa cryſtallina, ſplendoris cærulei, in Carmania naſcens: albam eſſe Zenothemis fatetur, ſed habere intus ſtellam concurſantem: fieri & hebetes

Cerau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Ceraunias, quas nitro & aceto per aliquot dies maceratas concipere ſtellam eam, quæ poſt totidem menſes relangueſcat. Sotacus & alia duo genera fecit Cerauniæ, nigras rubenteſque, ac ſimiles eas eſſe ſecuribus: per illas, quæ nigræ ſunt & rotundæ, urbes expugnari & claſſes, easque betulos vocari: quæ verò longæ ſunt, Ceraunias. Faciunt & aliam raram admodum, & Parthorum Magis quæſitam, quoniam non aliubi inveniatur, quam in loco fulmine icto. Proximum Cerauniæ nomen apud eos habet, quæ appellatur Iris: effoditur in quadam inſula Rubri maris, quæ diſtat à Berenice urbe ſexaginta millia paſſuum cætera ſui parte cryſtallus: itaque quidam radicem cryſtalli eſſe dixerunt: vocatur ex argumento Iris: nam ſub tecto percuſſa Sole, ſpecies & colores arquus cæleſtis in proximos parietes ejaculatur, ſubinde mutans, magnaque varietate admirationem ſui augens: ſexangulam eſſe, ut cryſtallum, conſtat: ſed eſſe aliquas ſcabris lateribus & angulis inæqualibus dicunt, in Sole aperto projectas, radios in ſe cadentes diſcutere: aliquas verò ante ſe projecto nitore adjacentia illuſtrare. Colores verò non niſi ex opaco reddunt, nec ut ipſæ habeant, ſed ut repercuſſu parietum elidant: optimaque, quæ maximos arquus facit ſimillimosque cæleſtibus. Eſt & alia Iris ceræ ſimilis, prædura: quam Horus crematam tuſamque ad ichneumonum morſus remedio eſſe naſci autem in Perſide tradit. Similis eſt aſpectu, ſed non ejuſdem effectus, quæ vocatur Zeros, alba nigraq; macula in tranſverſum diſtinguente cryſtallum. Expoſitis per genera colorum principalium gemmis, reliquas literarum ordine explicabimus.

CAP. X.

CAP. X. *De quibuſdam gemmis per alphabeti ordinem.*

Achates in magna fuit autoritate, nunc in nulla ſt: reperta primum in Sicilia juxta flumen ejuſlem nominis, poſtea plurimis locis, excedens amlitudine, numeroſa varietatibus diverſis mutanibus cognomina ejus. Vocatur enim [37] phaſſahates, ſardachates, hæmachates, leucachates, lendrachates, velut arbuſcula inſignis: [38] antahates, cum uritur, myrrham redolens, coralloahates, guttis aureis ſapphiri modo diſtincta, quas copioſiſſima in Creta, ſacra appellata: putant am contra araneorum & ſcorpionum ictus proleſſe: quod in Siculis utique crediderim, quoniam rimum ejus provinciæ afflatu ſcorpionum peſtis xtinguitur: & in India inventæ contra eadem ollent & aliis magnis miraculis: reddunt enim pecies fluminum, nemorum & jumentorum, tiam eſſeda & ſtaticula & equorum ornamenta. Medici coticulas inde faciunt: ſpectaſſe etiam proeſt oculis: ſitim quoque ſedant in os additæ: hrygiæ viridia non habent: Thebis Ægyptiis reertæ carent rubentibus venis & albis: & hæ quoue contra ſcorpiones validæ: eadem autoritas & Cypriis eſt: ſunt qui maxime probent vitream erſpicuitatem in his. Reperiuntur & in Thracia & irca Oetam, & in Parnaſſo, & in Leſbo ac Meſene, ſimiles [39] limitum floribus, & in Rhodo. Aliæ apud Magos differentiæ: leoninæ pelli ſimies, potentiam habere contra ſcorpiones dicuntur: n Perſis verò ſuffitu earum tempeſtates averti, & ræterea flumina ſiſti: argumentum eſſe, ſi in ferentes cortinas additæ refrigerent: ſed ut proſint, eoninis jubis alligandas: nam hyænæ pelli ſimilem bominantur, diſcordialem domibus: eam verò, quæ

quæ unius coloris ſit, invictam athletis eſſe: argumentum ejus, quod in olla plena olei cocta cum pigmentis, & intra duas horas ſubfervefacta, unum colorem ex omnibus facit minii. Acopis nitro ſimilis eſt, pumicoſa, aureis guttis ſtellata: cum hac oleum ſubfervefactum perunctis laſſitudinem (ſi credimus) ſolvit. Alabaſtrites naſcitur in Alabaſtro Ægypti, & in Syriæ Damaſco, candore interſtincto variis coloribus: hæc cremata cum foſſili ſale ac trita, gravitates oris & dentium extenuare dicitur. Alectorias vocant in ventriculis gallinaceorum inventas, cryſtallina ſpecie, magnitudine fabæ: quibus Milonem Crotonienſem uſum in certaminibus, invictum fuiſſe videri volunt. Androdamas argenti nitorem habet, ut adamas, quadrata, ſemperque teſſellis ſimilis: Magi putant nomen impoſitum ab eo, quod impetus hominum, & iracundias domet: eadem ſit, an alia, argyrodamas, autores non explicant. Antipathes nigra non tranſlucet: experimentum ejus ſi coquatur in lacte: facit enim hoc myrrhæ ſimile immiſſa: eamque contra effaſcinationes auxiliari Magi volunt. Arabica ebori ſimillima eſt, & hoc videretur, niſi abnueret duritia: putant contra dolores nervorum prodeſſe habentibus. Aromatites & ipſa in Arabia traditur gigni, ſed & in Ægypto circa [40] Pyras, ubique lapidoſa, & myrrhæ coloris & odoris, ob hoc reginis frequentata. Aſbeſtos in Arcadiæ montibus naſcitur, coloris ferrei. Aſpilatem Democritus in Arabia gigni tradit, ignei coloris: eam oportere cameli pilo ſpleneticis alligari, invenirique in nido Arabicarum alitum: & aliam eodem nomine ibi in Leucopetra naſci argentei coloris, radiantem, contra lymphatum habendam. Atizoem in India & in Perſide ac Ida

monte

onte naſci tradit, argenteo nitore fulgentem,
agnitudine trium digitorum, ad lenticulæ figu-
m, odoris jucundi, neceſſariam Magis regem
nſtituentibus. Augites non multis alia videtur
ſe, quam quæ callais. Amphitane alio nomine
pellatur chryſocolla, in Indiæ parte, ubi formi-
: eruunt aurum, in qua invenitur auro ſimilis
ıadrata figura: affirmaturque natura ejus, quæ
agnetis, niſi quod trahere quoque aurum tradi-
r. Aphrodiſiace ex candida rufa eſt. Aſyctos ſe-
enis diebus calorem tenet excalfacta igni, nigra
ponderoſa, diſtinguentibus eam venis rubenti-
ıs: putant prodeſſe contra frigora. Ægyptillam
cchus intelligit, per album ſarda nigraque vena
anſeunte: vulgus autem in nigra radice cæruleam
cit. Balanitæ genera duo habent, ſubvirides, &
orinthii æris ſimilitudine: illa Copto, hæc ex
roglodytica veniens, medias ſecante flammea
na. Coptos & Batrachitas mittit: unam ranæ ſi-
ilem colore: alteram ebori: tertiam rubentem è
gro. Baptes, mollis alioquin, odore excellit. Beli
ulus albicans pupillam pingit nigram, è medio
ıreo fulgore lucentem: hęc propter ſuam ſpeciem
cratiſſimo AſſyriorumDeo dicatur: aliam autem
ıam Belum vocant, in Arbelis naſci Democritus
adit, nucis juglandis magnitudine vitrea ſpecie.
ıroptenus ſive baroptis nigra, ſanguineis & albis
odis alligata dicitur, velut portentoſa. Botrytes
a nigra eſt, alia pampinea, incipiente uvæ ſimi-
: Zoroaſtres crinibus mulierum ſimiliorem Bo-
hrychiten vocat. Bucardia bubulo cordi ſimilis
abylone tantum naſcitur. Brontia capitibus te-
udinum ſimilis, & cum tonitruis cadens, (ut pu-
nt,) fulmine icta reſtinguit, ſi credimus: Bolœ
imbo inveniuntur, glebæ ſimilitudine. Cadmitis
eadem

eadem eſſet, quam Oſtracitin vocant niſi quod hanc cæruleæ interdum cingunt bullæ. Callais ſapphirum imitatur, candidior, & littoroſo mari ſimilis. Capnites quibuſdam videtur ſuum genus habere, plurimis ſpiris fumida, ut ſuo loco diximus: in Cappadocia & in Phrygia naſcitur, ebori ſimilis. Callainas ferunt plures conjunctos ſemper inveniri. Catochites Corſicæ lapis eſt, cæteris major, mirabilis ſi vera traduntur, impoſitam manum veluti gummi retinens. Catopyrites in Cappadocia provenit. Cepites, ſive cepocapites, candida eſt, venarum nodis coëuntibus, candore imaginem regerens. Ceramites, teſtæ colorem habet. Cinædiæ inveniuntur in cerebro piſcis ejuſdem nominis, candidæ & oblongæ, eventuque mirandæ, ſi modo eſt fides præſagire eas habitum maris nubilo colore aut tranquillitate. Cerites ceræ ſimilis eſt: Circos pyris: Corſoides canitici hominis: Coralloachates corallo aureis guttis diſtinctæ: Corallis minio: gignitur in India & Syene. Craterites inter chryſolithum & electrum colorem habet, prædura naturæ. Crocallis ceraſum repræſentat. 41 Ciſſites circa Copton naſcitur candida, & videtur intus habere partum, qui ſentiatur etiam ſtrepitu. Chalcophonos nigra eſt, ſed illiſa æris tinnitum reddit, tragœdis, ut ſuadent, geſtanda. Chelidoniæ duorum ſunt generum, hirundinum colore, & altera parte purpureæ nigris interpellantibus maculis. Chelonia oculus eſt Indicæ teſtudinis, vel portentoſiſſima Magorum mendaciis: melle enim colluto ore impoſitam linguæ, futurorum divinationem præſtare promittunt: quintadecima Luna & ſilente, tota die: decreſcente verò ante Solis ortum, cæteris diebus à prima in ſextam horam. Sunt & chelonitides

teſtu-

teſtudinum ſimiles, ex quibus ad tempeſtates ſedandas multa vaticinantur: ea verò, quæ ſit aureis guttis, cum ſcarabæo dejecta in aquam ferventem, tempeſtates averti. Chlorites herbacei coloris eſt, quam dicunt Magi inveniri in motacillæ avis ventre, congenitam ei: ferroque includi jubent, ad quædam prodigioſa moris ſui. Choaſpites à flumine dicta eſt, viridis, fulgoris aurei. Chryſolampis in Æthiopia naſcitur, pallidi coloris die, noctu ignei. Chryſophis aurum videtur eſſe. Cepionides in Æolidis Atarne, nunc pago, quondam oppido, naſcuntur, multis coloribus tranſlucentes, alias vitreæ, alias cryſtallinæ, alias jaſpideæ: ſed & ſordidis tantus eſt nitor, ut imagines reddant, ceu ſpecula. Daphniam Zoroaſtres morbis comitialibus demonſtrat. Diadochus beryllo ſimilis eſt. Diphris duplex, candida ac nigra, mas ac fœmina, genitale utriusque ſexus diſtinguente linea. Dionyſias nigra ac dura miſtis rubentibus maculis: ex aqua trita ſaporem vini facit, & ebrietati reſiſtere putatur. Dracontites ſive dracontia è cerebro fit draconum, ſed niſi viventibus abſciſſo nunquam gemmeſcit, invidia animalis mori ſe ſentientis: igitur dormientibus amputant. Sotacus qui viſam eam gemmam ſibi apud regem ſcripſit, bigis vehi quærentes tradit, & viſo dracone ſpargere ſomnifica medicamenta, atque ita præcidere: eſſe autem candore tranſlucido, nec poſtea poliri, aut artem admittere. Encardia cognominatur & cardiſce: una, in qua nigra effigies cordis eminet: altera, eodem nomine viridi colore, cordis ſpeciem repræſentat: tertia nigrum cor oſtendit, reliqua ſui parte candida. Enorchis candida eſt, diviſaque fragmentis teſtium effigiem repræſentat. Exhe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

benum Zoroaſtres ſpecioſam & candidam tradit, qua aurifices aurum poliunt. Eriſtalis cum ſit candida, ad inclinationes rubeſcere videtur. Erotylos eadem amphicome & hieromnemon, à Democrito laudatur in argumentis divinationum. Eumeces in Bactris naſcitur, ſilici ſimilis, & capiti ſuppoſita viſa nocturna oraculi modo reddit. Eumetren Beli gemmam, ſanctiſſimi Deorum ſibi, Aſſyrii appellant, porracei coloris, ſuperſtitionibus gratam. Eupetalos quatuor colores habet, cæruleum, igneum, minii, mali. [42] Eureos nucleo olivæ ſimilis eſt, ſtriata concharum modo, non adeo candida. Eurotias ſitu videtur operire nigritiam. Euſebes ex eo lapide eſt, ex quo traditur Tyri in Herculis templo facta ſedes, ex qua [43] Dii facile ſurgebant. Epimelas fit, cum in candida gemma ſuperne nigricat colos. Galaxiam aliqui galactiten vocant, ſimilem proxime dictis, ſed intercurrentibus ſanguineis aut candidis venis. Galactites ex vino colore lactis eſt. eandem dicunt leucam, & leucographiam appellant, & ſynnephiten, tritam lactis ſucco ac ſapore notabilem: in educatione nutricibus lactis fœcunditatem, infantium quoque alligata collo ſalivam facere dicitur, in ore autem liqueſcere: eandem memoriam adimere dicunt: mittit eam & Achelous amnis: ſunt qui ſmaragdum albis venis circunligatum galactiten vocent. Galaicos argyrodamanti ſimilis eſt, paulo ſordidior: inveniuntur autem binæ vel ternæ. Gaſidanem Medi mittunt, coloris orobini, veluti floribus ſparſam: naſcitur & in Arbelis: hæc quoque gemma concipere dicitur, & intra ſe partum fateri concuſſa, concipere autem trimeſtri ſpatio. Gloſſopetra linguæ ſimilis humanæ in terra non naſcitur, ſed deficiente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ciente Luna cælo decidere, & lenocinanti neceſſaria creditur: quod ne credamus, promiſſi quoque vanitas facit: ventos enim ea comprimi narrant. Gorgonia nihil aliud eſt, quam corallium: nominis cauſa, quod in duritiam lapidis mutatur,
44 emollit maria; fulminibus & typhoni reſiſtere affirmant. Genianen eadem vanitate inimicorum pœnas efficere promittunt. Heliotropium naſcitur in Æthiopia, Africa, Cypro, porracei coloris, ſanguineis venis diſtincta: cauſa nominis, quoniam dejecta in vas aquæ, fulgorem Solis accedentem, percuſſu ſanguineo mutat, maxime Æthiopica: eadem extra aquam ſpeculi modo Solem accipit, deprehenditque defectus, ſubeuntem Lunam oſtendens. Magorum impudentiæ vel manifeſtiſſimum in hac quoque exemplum eſt, quoniam admiſta herba heliotropio, quibuſdam quoque additis precationibus, gerentem conſpici negent. Hephæſtites quoque ſpeculi naturam habet in reddendis imaginibus, quanquam rutila: experimentum eſt, ſi ferventem aquam addita ſtatim refrigeret, aut ſi in Sole addita aridam materiam accendat: naſcitur in Coryco. Horminodes, ex argumento viriditatis in candida gemma vel nigra, & aliquando pallida, ambiente circulo aurei coloris, appellatur. Hexecontalithos in parva magnitudine multicolor, hoc ſibi nomen adoptavit: reperitur in Troglodytica regione. Hieracites alternat tota, milvinis nigricans veluti plumis. Hammites ovis piſcium ſimilis eſt, & alia velut nitro compoſita, prædura alioquin. Hammonis cornu inter ſacratiſſimas Æthiopiæ gemmas, aureo colore, arietini cornus effigiem reddens promittitur prædivina ſomnia repræſentare. Hormeſion inter gratiſſimas aſpicitur, ex igneo co-

lore radians auro, portante ſecum in extremitatibus candidam lucem. Hyæniæ ex oculis hyænæ, & ob id in vaſe inveniri dicuntur: & ſi credimus, linguæ hominis ſubditæ futura prædicere. Hæmatites in Æthiopia quidem principalis, ſed & in Arabia & Africa invenitur ſanguineo colore, non omittenda promiſſis ad coarguendas barbarorum inſidias: Zachalias Babylonius in his libris quos ſcripſit ad regem Mithridatem, humana gemmis 45 attribuit fata: has non contentus oculorum & jocinorum medicina decoraſſe, à rege etiam aliquid petituris dedit, & litibus judiciisque interpoſuit: in præliis etiam eas ſalutares pronuntiavit. Eſt & alia ejuſdem generis, quæ vocatur henui ab Indis, xanthos appellata Græcis, è fulvo candicans. Idæi dactyli in Creta, ferreo colore pollicem humanum exprimunt. Icterias aliti lurido ſimilis, ideo exiſtimatur ſalubris contra regios morbos: eſt & alia eodem nomine lividior: tertia folio viridi ſimilis, latior prioribus, pene ſine pondere, venis luridis: quartum genus in eodem colore nigris venis deſcendentibus. Iovis gemma candida eſt, non ponderoſa, tenera. Indica gentium ſuarum habet nomen, ſubrufo colore, in attritu ſudorem purpureum emanat: alia eodem nomine candida, pulvereo aſpectu. Ion apud Indos violacea eſt, ſed raro ſaturo colore lucet. Lepidotes ſquamas piſcium variis coloribus imitatur. Leſbias Leſbi patriæ nomen habens, invenitur & in India. Leucophthalmos rutila alias, oculi ſpeciem candidam nigramque continet. Leucopetalos candorem nivis ex aureo diſtinguit. Libanochros thuris ſimilitudinem oſtendit, ſed ſuccum mellis. Limoniates eadem videtur, quæ ſmaragdus. De lipare hoc tantum

tum traditur, ſuffita ea omnes beſtias evocari. Lyſimachus Rhodio marmori ſimilis eſt aureis venis: politur ex marmore, amplitudine in anguſtias coëunte, ut inutilia exterantur. Leucochryſos fit chryſolitho interalbicante. Mennonia qualis ſit, non traditur. Medea nigra eſt, à Medea illa fabuloſa inventa: habet venas aurei coloris: ſudorem reddit croci, ſaporem autem vini. Meconites papavera exprimit. Mitrax à Perſis accepta eſt & Rubri maris montibus multicolor, contra Solem variè refulgens. Meroctes porracea lacte ſudat. Morion Indica, quæ nigerrimo colore tranſlucet, vocatur pramnion: in qua miſcetur & carbunculi colos, Alexandrinum: ubi ſardæ, Cyprium: naſcitur & in Tyro & in Galatia: Xenocrates & ſub Alpibus naſci tradit: hæ ſunt gemmæ, quæ ad ectypas ſcalpturas aptantur. Myrrhites myrrhæ colorem habet, faciemque minimæ gemmæ, unguenti odorem, attrita etiam nardi. Myrmecias nigra habet eminentias ſimiles verrucis. Myrſinites melleum colorem habet, myrti odorem. Meſoleucos eſt, mediam gemmam candida diſtinguente linea: Meſomelas, nigra vena quemlibet colorem ſecante per medium. Naſamonites eſt ſanguinea, nigris venis. Nebrites Libero patri ſacra, nomen traxit à nebridum ejus ſimilitudine: ſunt & aliæ nigræ generis ejuſdem. Nympharena urbis & gentis Perſicæ nomen habet, ſimilis hippopotami dentibus. Orca barbari nominis, è nigro fulvoque ac viridi & candido placet. Ombria, quam aliqui notiam vocant, ſicut ceraunia & brontia cadere cum imbribus & fulminibus dicitur, eundemque effectum habere, quem brontia, narratur: præterea in aras addita ea, traditur libamenta

non amburi. Orites globoſa ſpecie, à quibuſdam & ſiderites vocatur, ignem non ſentiens. Oſtracias ſive oſtracites eſt teſtacea durior: altera achatæ ſimilis, niſi quod achates politura pingueſcit: duriori tanta ineſt vis, ut aliæ gemmæ ſcalpantur fragmentis ejus. Oſtraciti oſtrea nomen & ſimilitudinem dedêre. Ophicardelon Barbari vocant, nigrum colorem binis lineis albis includentibus. De Obſidiano lapide diximus ſuperiore libro: inveniuntur & gemmæ eodem nomine ac colore, non ſolum in Æthiopia Indiaque, ſed etiam in Samnio, ut aliqui putant, & in litoribus Hiſpanienſis Oceani. Panchrus fere ex omnibus coloribus conſtat. Pangonius non longior digito, ne cryſtallus videatur, numero plurium angulorum cavetur. Paneros qualis ſit, à Metrodoro non dicitur: ſed carmen Timaridis reginæ in eadem dicatum Veneri non inelegans ponit, ex quo intelligitur additam ei fœcunditatem: quidam hanc panſebaſton vocant. Ponticarum plura ſunt genera: eſt ſtellata nunc ſanguineis, nunc [46] atris guttis, quæ inter ſacras habetur: alia pro ſtellis ejuſdem coloris lineas habet, alia montium convalliumque effigies. Phloginos, quem & chryſiten vocant, oſtreæ Atticæ aſſimilata invenitur in Ægypto. Phœnicites ex balani ſimilitudine appellatur: Phycites algæ. Perileucos, filo ab ora gemmæ ad radicem uſque candido deſcendente. Pæantides, quas quidam gemonidas vocant, prægnantes fieri & parere dicuntur, mederique parturientibus: nam tales in Macedonia juxta monumentum Tireſiæ inveniuntur, ſpecie aquæ glaciatæ. Solis gemma candida eſt, & ad ſpeciem ſideris in orbem fulgentes ſpargit radios. Sagdam Chaldæi adhæreſcentem navibus inveniunt, praſini

ſini

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

ſini coloris. Samothracia inſula ejuſdem nominis gemmam dat nigram, ac ſine pondere, ligno ſimilem. Sauriten in ventre viridis lacerti harundine diſſecti tradunt inveniri. Sarcites bubulas carnes præſentat. Selenites ex candido tranſlucet melleo fulgore, imaginem Lunæ continens, redditque eam in dies ſingulos creſcentis minuentisque numero: naſcique putatur in Arabia. Siderites ferro ſimilis, litigio illata diſcordias facit: quæque naſcitur in Æthiopia Sideropœcilos ex ea fit variantibus guttis. Spongites ſpongiæ nomen repræſentat. Synodontites è cerebro piſcium eſt, qui ſynodontes vocantur. Syrtitæ in litore Syrtium, jam quidem & in Lucania inveniuntur è melleo colore croco refulgentes: intus autem ſtellas continent languidas. Syringites ſtipulæ internodio ſimilis, perpetua fiſtula cavatur. Trichrus ex Africa nigra eſt, ſed tres ſuccos reddit, à radice nigrum, medio ſanguineum, ſummo candidum. Telirrhizos cinerei coloris aut rufi, candidis radicibus ſpectatur. Telicardios colore cordis, Perſas, apud quos gignitur, magnopere delectat, maculamq; appellant. Thracia trium generum eſt, viridis, aut pallidior, tertia ſanguineis guttis. Thephritis novæ Lunæ ſpeciem habet curvatæ in cornua, quamvis cinerei coloris. Tecolithos oleæ nucleo ſimilis videtur: neque eſt ei gemmæ honos, ſed lingentium calculos frangit pellitque. Veneris crines, nigerrimi nitoris, continent in ſe ſpeciem rufi crinis. Veientana Italica gemma eſt, Veiis reperta, nigram materiam diſtinguente limite albo. Zanthenem in Media naſci Democritus tradit, electri colore, & ſi quis terat in vino palmeo & croco, ceræ modo lenteſcere, odore magnæ ſuavitatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

47 Zmilaces in Euphrate naſcitur, Proconneſio marmori ſimilis, medio colore glauco. Zoroniſios in Indo flumine naſcitur: Magorum gemma eſſe narratur: neque aliud amplius de ea.

CAP. XI. *De gemmis, quæ à membris hominum cognominantur, & quæ ab animalibus, & de iis, quæ à cæteris rebus.*

Eſt etiamnum alia diſtinctio, quam equidem fecerim, ſubinde variata expoſitione. Siquidem à membris corporis habent nomina, Hepatites à jocinore, Steatites ſingulorum animalium adipe numeroſa. Adadunephros, ejuſdem oculus, dicitur Deus, & hic colitur Syris. Triophthalmos cum onyche naſcitur, tres hominis oculos ſimul exprimens. Ab animalibus cognominantur, carcinias marini cancri colore, echites viperæ, ſcorpites ſcorpionis aut colore aut effigie, ſcarites ſcari piſcis, triglites mulli, ægophthalmos caprino oculo: 48 item alia ſuillo. & à gruis colore geranites, hieracites accipitris. Ætites à colore aquilæ candicante cauda. Myrmecites innatam repentis formicæ effigiem habet, ſcarabæorum cantharias. Lycophthalmos quatuor eſt colorum ex rutilo, ſanguineo: in medio nigrum candido cingitur, ut luporum oculi, illis per omnia ſimilis. Taos pavoni eſt ſimilis; item aſpidi, quam vocari chelidoniam invenio. Arenarum ſimilitudo eſt in hammochryſo, velut auro harenis miſto. Cenchrites milii granis velut ſparſis. Dryites è truncis arborum: hæc & ligni modo ardet. Ciſſites in candido collucet ederæ foliis, quæ totam tenent. Narciſſites venis etiam ederæ diſtincta. Cyamea nigra eſt, ſed fracta ex ſe fabæ ſimilitudinem parit. Pyren ab olivæ nucleo dicta eſt: huic aliquando ineſſe piſcium ſpinę videntur. Chalazias grandinum & colorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

lorem & figuram habet, adamantinæ duritiæ: narrant etiam in ignem additæ manere ſuum frigus. Pyrites nigra quidem, ſed attritu digitos adurit. Polyzonos nigra multis zonis candicat. Aſtrapiæ in candido aut cyaneo diſcurrunt è medio fulminis radii. In [49] Phlegontide intus ardere quædam videtur flamma quæ non exeat. In Anthraciti ſcintillæ diſcurrere aliquando videntur. Enhydros ſemper rotunditatis abſolutæ, in candore eſt levis, ſed ad motum fluctuat intus in ea veluti in ovis liquor. Polytrix in viridi capillatur, ſed defluvia comarum facere dicitur. Sunt & à leonis pelle & pantheræ nominatæ, leontios, pardalios. Colos appellavit chryſolithum aureus, chryſopraſum herbaceus, melleus melichrota: quamvis plura ejus genera ſint. Melichloros eſt geminus, parte flavus, parte melleus: Crocian croci: Polia canitiem quandam [50] ſprati indicat: eandem duriorem, nigra Spartopolios. Rhodites à roſa eſt. Melites mali coloris, Chalcites æris, Sicites fici. Ratio nominum non eſt in Borſycite, in nigro ramoſa, candidis aut ſanguineis frondibus: nec Gemite, velut in petra candidis manibus inter ſe complexis. [51] Ananchitide in hydromantia dicunt evocari imagines deorum: Synochitide umbras inferorum evocatas teneri: Dendritide alba defoſſa ſub arbore, quæ cædatur, ſecuris aciem non hebetari. Et ſunt multo plures, magisq; monſtrificæ, quibus Barbari dedêre nomina, confeſſi lapides eſſe. Nobis ſatis erit in his coarguiſſe dira mendacia.

CAP. XII. *De gemmis naſcentibus & factitiis, & figuris gemmarum.*

Gemmæ naſcuntur & repente novæ ac ſine nominibus: ut Lampſaci in metallis aurariis una in-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

venta, quæ propter pulchritudinem Alexandro regi miſſa fuit, ut autor eſt Theophraſtus. Cochlides quoque nunc vulgatiſſimæ, fiunt verius, quam naſcuntur: in Arabia repertis ingentibus glebis, melle excoqui tradunt ſeptenis diebus noctibusque ſine intermiſſione: ita omni terreno vitioſoque decuſſo purgatam puramq; glebam artificum ingenio variè diſtribui in venas, ductusque macularum quam maxime vendibili ratione ſectantium: quondamque tantæ magnitudinis fecere, ut equis regum in Oriente frontalia atque pro phaleris penſilia facerent. Et alias omnes gemmæ mellis decoctu niteſcunt, præcipue Corſici, in omni alio uſu acriora abhorrentes. Quæ variæ ſunt, & ad novitatem accedere calliditate ingeniorum contigit, ut nomen uſitatum non habeant, phyſes appellant, velut ipſius naturæ admirationem in iis venditantes, cum finis nominum non ſit, quæ perſequi non equidem cogito, innumera ex Græca vanitate conficta. Indicatis nobilibus gemmis, etiam plebeiis ratorum generum, dicto dignas diſtinxiſſe ſatis erat: illud vero meminiſſe conveniet, increſcentibus variè maculis ac verrucis, linearumque interveniente multiplici ductu & colore, mutari ſæpius nomina in eadem plerunque materia. Nunc communiter ad omnium gemmarum obſervationes pertinentia dicemus, opiniones ſecuti autorum: cavæ aut extuberantes viliores videntur æqualibus: figura oblonga maximè probatur, deinde quæ vocatur lenticula, poſtea clypeidos & rotunda: anguloſis minima gratia. Veras à falſis diſcernendi magna difficultas: quippe cum inventum ſit, ex veris gemmis in alterius generis falſas traducere. Sardonyches è cerauniis glutinantur gemmis, ita ut deprehendi ars non

poſſit,

poſſit, aliunde nigro, aliunde candido, aliunde minio ſumptis, omnibus in ſuo genere probatiſſimis. Quinimo etiam extant commentarii autorum, quos non equidem demonſtrarim, quibus modis ex cryſtallo tingantur ſmaragdi, aliæque tranſlucentes, ſardonyx è ſarda, item cæteræ ex aliis: neque eſt ulla fraus vitæ lucroſior.

CAP. XIII. *De ratione probandarum gemmarum.*

Nos contra rationem deprehendendi falſas demonſtrabimus, (quando etiam luxuriam adverſus fraudes muniri decet) præter illa, quæ in principalibus quibusque generibus privatim diximus. Tranſlucentes matutino probari cenſent: aut ſi neceſſe eſt, in quartam horam, poſtea vetant. Experimenta pluribus modis conſtant: primum pondere, ſi graviores ſentiuntur: poſt hæc corpore; factitiis puſtulæ in profundo apparent, ſcabritia in cute, in capillamento fulgoris inconſtantia, & prius quam ad oculos perveniat deſinens nitor. Decuſſi fragmenti paulum, quod in lamina ferrea teratur, efficaciſſimum experimento, excuſant mangones gemmarum: recuſant ſimiliter & limæ probationem. Obſidianæ fragmenta veras gemmas non ſcarificant: factitiæ ſcarificationis candicantiam fugiunt. Tantaque differentia eſt, ut aliæ ferro ſcalpi non poſſint, aliæ non niſi retuſo, verum omnes adamante. Plurimum vero in his terebrarum proficit fervor. Gemmiferi amnes ſunt Aceſines & Ganges: terrarum autem omnium maximè India. Et jam peractis omnibus naturæ operibus, diſcrimen quoddam rerum ipſarum atque terrarum facere conveniat: ergo in toto orbe & quacunque cæli convexitas vergit, pulcherrima eſt omnium, rebusque merito principatum naturæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

turæ obtinens, Italia, rectrix parensque mundi altera, viris, fœminis, ducibus, militibus, ſervitiis, artium præſtantia, ingeniorum claritatibus, jam ſitu ac ſalubritate cæli atque temperie, acceſſu cunctarum gentium facili, litoribus portuoſis, benigno ventorum afflatu, (etenim contingit [52] recurrentis poſitio in partem utiliſſimam, & inter ortus occaſusque mediam) aquarum copia, nemorum ſalubritate, montium articulis, ferorum animalium innocentia, ſoli fertilitate, pabuli ubertate. Quicquid eſt, quo carere vita non debeat, nuſquam eſt præſtantius: fruges, vinum, olea, vellera, lina, veſtes, juvenci: ne equos quidem in trigariis præferri ullos vernaculis animadverto. Metallis auri, argenti, æris, ferri, quamdiu libuit exercere, nullis ceſſit: & iis nunc in ſe gravida pro omni dote varios ſuccos, & frugum pomorumque ſapores fundit. Ab ea, exceptis Indiæ fabuloſis, proxime quidem duxerim Hiſpaniam, quacunque ambitur mari.

C. Plinii Naturalis Hiſtoriæ Libri XXXVII, *& ultimi Finis.*

VARIAE

VARIÆ LECTIONES, OBSERVATIONESQVE Doctiſs. Virorum IN PLINII Tomum tertium,

LIB. XXV.

1 M. S. *unam.*
2 Cujac. *uſi.*
3 M. S. *conſcita.*
4 Vet. *ex eo cogitur ut & ferula.*
5 M. S. *alios.*
6 al. *Hermiam* vel *Hermion.* Cl. Sal. *Teucriam & Hermionem.* é. v. c.
7 Dioſcor. *Aſplenon.*
8 Fortè. *convoluta radice, fibrata.*
9 Dioſcor. *Ecſtomon.*
10 Vet. *ſomnum diſcutiunt.*
11 M. S. *Stomaticis.*
12 Dioſc. *Limnæum.*
13 Vet. *aureum.*
14 M. S. *ſpectetur ſi foliis.* Cl. Sal. *ſpecie thyrſi, fol.* ſecundum quem & ſequentia correxi, quum ante legeretur: *inciſæ conto ſubditur excipulus* ventriculo hædino.
15 M. S. *calchan.*
16 Cl. Sal. *prædulcem alias,* utiliſſimamque *ad ea quæ aſthmata vocant,* e M. S.

17 M. S. *Carinata.*
18 M. S. *Echion*, infra Arcion vocat perſolatam.
19 Cl. Sal. *Polytrix diſtat à Callitriche.*
20 M. S. Chiffl. *Çalcalla.*
21 Chiffl. *Sparganion.*
22 Chiffl. *Acorum.*
23 Vet. *æqualibus.* Dioſc. *ſine caulibus.*
24 Vet. *efficaciusque eſt quam Elleborum.*
25 Vet. *ut coxendicis acetabulum.*
26 Cl. Sal. *quæ majoris Aizoi*; M. *iridis.*
27 Vet. *pappoden.*

LIB. XXVI.

1 Vet. *verum.* Celſ. præfat. lib. 5.
2 Vet. *commeatuum.*
3 M. S. *arcion.*
4 Vet. *polemonium.*
5 ita Cl. Sal. pro, *roſcida lanugine.*
6 Vet. *ciet* ſed melius, *ſiſtit.*
7 Cl. Sal. *heluaceus.*
8 M. S. *cum melle & exiguo.*
9 Vet. *nec floret nec ſemen fert.*
10 M. S. *penele.* Dalc. *pene oleæ.* Dioſc. *oleæ.*
11 Vet. *carnem* forte *medullam.*
12 Chiff. *coriſſon.* Sal. *coriſion.*
13 Chiff. *caros.* Sal. *caron.*
14 Chiff. *callitrix.*
15 Vet. *everſam.*
16 Chiffl. *Cremnon.*
17 Vet. *magis adeo ſi bibatur.*
18 Dal. *Cratæogonon.* Cl. Sal. *Cratagon.*
19 M. S. *cubitorum in pedibus.* Vet. *digitorum in pedibus.* Chiffl. *digitorum in depedibus rimis.*

20 Cl.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

20 Cl. Sal. *myrin* aut *myrida.*
21 Chiffl. *Betonica.*
22 Chiff. *Caros.*
23 M. *uberum tumoribus.*
24 Vet. *& tela omnia infixa.*
25 Dalemc. delendum putat, *Cyclaminos verò:* Chiff. *Clymenus vero.*
26 ita M. S. non autem, *efferentia.*
27 Vet. *ſiſtit.*
28 Dalecamp. *revocat.*
29 Vet. *mados.*
30 Dal. alii commodius legunt *Siculo oleri*; nempe betæ naſcenti.

LIB. XXVII.

1 Cl. Sal. *en digitum! ortum fabulæ*, &c.
2 M. S. *Hiſtriæ* vel *Iſtriæ.*
3 Vet. *Criſta galli.*
4 M. S. *volæ.* Vet. *Varos & cutis vitia.* Dioſc. *uvæ vitia cutis*, &c.
5 *abſinthii*, quod erat in editis, delevimus uti ſenſum pervertens, & repoſuimus poſt *decocti.*
6 ita M. S. & Vet. non *opio* ut editum fuit: quanquam & M. S. habent *adipe.*
7 M. S. *Calſa.* Dal. *Calix.*
8 Vet. *Ciet.* quod probat Dalemc.
9 Vet. *magus* & ita Dioſcor.
10 Vet. *panno.*
11 Cl. Sal. *ineæ.*
12 M. S. *rapadion* vel *raphodion.*
13 Dioſc. *Seridis.*
14 al. *Faunos.*

15 Vet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

15 Vet. *circa caulem ſtolones.*
16 Vet. *Sinapi* uti & Dioſcor.

LIB. XXVIII.

1 Cl. Sal. *impetriti, alia depulſorii, alia commendationis.*
2 Turn. *annulum ponere.*
3 M. S. *dicis cauſa:* quod viri docti probant.
4 al. *tumido.* Cl. Sal. *humido.*
5 Turn. & alii viri docti *Paro.*
6 ita reſtituimus è Vet. pro *ſimplicibus.*
7 addidi, *ajunt* è Vet.
8 al. *particulis.*
9 Vet. *Solium.*
10 Vet. addit. *capitis* ut in Indice. Sternutamenta capitis gravedinem levant.
11 Vet. *manu.* Dalemc. forte, *mutæ nares.* item Vet. & *oculos* pro *oſculo.* Sed nihil mutandum videtur, ſiquidem Plin. lib. 30. c. 4. idem repetit, inquiens: gravedinem invenio finiri ſi quis nares murinas oſculetur. Vbi tamen alii legunt *mulinas*; atque hic etiam legi poſſet, *mulæ* pro *muris.*
12 Vet. *opio* quod Chiffl. probat.
13 Cl. Sal. *cudantur* vel *tundantur.*
14 Vet. *maculæ,*
15 Vet. *melle.*
16 Dioſcor. *inutiliores.*
17 Dioſcor. *vetus.*
18 M. S. *mala.* Chiff.
19 Vet. *detectam.*
20 ita mutavimus è Vet. cum editum eſſet *butyrum.*
21 Vet. *carpineo.* Sed poteſt tolerari lectio, ſi *fagino*

gino ad cinerem, *caprino* ad ſevum refe-ratur.

22 Vet. *capto.*

23 Chiff. *cartetrarrhenico.* Vet. *charta armeniaca.*

24 Vet. *ſine lumine.* Ch. *ex aqua ſublime.*

25 Lipſ. *quoque ſe trigarium.* Cl. Sal. *Strigario ap-probari vellet.* in M. eſt, *quoque Strigaria.*

26 Vet. *cum pila.*

27 leg. *aut cum hyoſcyami ſemine.*

28 Ch. *luporum.*

LIB. XXIX.

1 Vet. *novarum principium.* al. *initium*; Ch. *& talium utique, tam ſterilis gratiæ, tantæque difficultatis in promendo.*

2 Vet. *à Creonte.*

3 Vet. *parentes*, al. *partes.*

4 Ch. *per fidem iſta monſtrante?*

5 Lipſ. *ea cingi.* Cujac. *accingi.*

6 Vet. *pulvere.* Ch. *cinere.*

7 Gelen. *cum allii ſpicis quatuor.*

8 M. S. *præcanere*; unde corrigunt, *futura præ-cinere.*

9 Dal. *mica:* al. *mamma.* M. S. *mina.*

10 Vet. *æſypo.* quod rectum puto.

LIB. XXX.

1 al. *ſucceſſit.*

2 Chiff. *mulinas:* verum ſupra lib. 28. cap. 6. plane idem dixit Plin. *ſi quis muris nares oſculo attingat.* quanquam & ibi lectio variet.

3 Chiff. *proſciſſoque vivo.*

4 Vet.

4 Vet. *ventre.*

5 ita M. S. in editis erat *viticis.*

6 Ch. *loricis.* Vet. *laxis.*

7 Vet. *exemplis.* Chiff. *è pluribus.*

8 Vet. *quo cibum capiat.*

9 al. *ſimplici.* Dalemc. *hybleo.*

10 al. *leporis.*

11 Vet. *exeat.*

12 Ch. *fecerit, inhibet.*

13 Ch. *ſubjugum.*

LIB. XXXI.

1 Vet. *in pyrrha flumen quod Ambryſus vocatur.* al. *ad pyraſum flumen quod amprhyſus voc.*

2 Dal. *Chropas* vel *Chropſos.* M. S. *Chicros.*

3 Cl. Sal. *dio* vel *dieo.*

4 Chiff. *Sorbentem:* Cl. Sal. *ſorpta.*

5 M. S. *Salmacidas.*

6 Vet. *qua manu pendeant depoſitis in humum.* Cujac. *& hauſtam, vaſis ne manu pendeant depoſitis.*

7 M. *detorquentibus.*

8 Dalemc. cerebro icto: è Galen. ſub finem 6 Meth.

9 Plin. lib. 32. cap. 5. *aut elape, dipſadeve percuſsis.*

10 Vet. addit. *marina.*

11 M. S. *res* quod magis probaverim.

12 Vet. *Canities in vaſis ſummo eſt:* locus obſcurus, aliquid videtur deeſſe poſt *media vero pars:* nam ſequentia ita puto legenda: *Humidior, ut diximus, Floris natura, aſpera, &c.* dixit enim id paulo antè; & immerito à Dalem-

Dalemc. reprehenditur Plinius tanquam obliviofus.

13 Dal. *abdicatum.*

14 Vet. *œſypo* & ſic paſſim in ſeqq.

15 Vet. *Chytis.*

16 Vet. *operimentorum id pro fermento.* Ch. *acervorum fermento.*

17 Vet. *helicas.* al. *cochlacas.*

18 al. *aphronitri.*

19 Vet. *hauſta.*

LIB. XXXII.

1 Dalemc. *minitari.*

2 Vet. *Scyllæ dulces ac Leptin.*

3 *Parſimonia* Scal. in Feſtum: verbo pollucere. *ni pollucerent, parſimonia commentus, uti, &c.*

4 Vet. *aolias.*

5 Vet. *viliſſimum.* quod magis probo.

6 Ch. *ter annis.* Vet. *per annum.*

7 Ch. *helope.*

8 Dalemc. *Adulitis.*

9 Vet. *Soranus.*

10 Vet. *ab oculis quos in ſuperiori capite.*

11 Chif. *tetanis.*

12 M. & Dal. *Bacchi.*

13 Vet. *exuſta,* & ita Galen.

14 Vet. *corycia* al. *cochlidia:* Plinius infra cap. XI, *colycia ſive corophia concharum genera, &c.*

15 Ch. *mænarum.*

16 Ch. *albo.*

17 Vet. *capite:* ſic emendat & Rondelet.

18 Vet. *odoris.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

19 ita Vet. cum antea legeretur *ſugentia ora*, malè, ut patet ex iis quæ ſequuntur.
20 Ch. *oleo*.
21 Vet. *Oeſypo*, quod non convenit huic loco.
22 Chiff. *quadraginta quatuor*.
23 Vet. *boca, batia*.
24 Chiff. *Rhomborum*.
25 Vet. *Sexitanus*.
26 Plin. ſupra cap. VII. *quæ vocant Græci colycia alii corythia*, muricum generis ſunt.
27 al. *tritoni ſimilis, neque redit in mare neque vetuſtate ſit melior*.
28 al. *ſepiæ*.
29 M. *veneriæ*. Turn. lib. 17. c. 22.
30 Dal. *Box piger*.

LIB. XXXIII.

1 Vet. *quis dein futurus ſit finis*. M. *futura, ſi finis non eſt ſeculis, &c.*
2 Cujac. *auri ſacra fames*.
3 Vet. *quas*.
4 Ch. CCC *quatuor*.
5 Cujac. *uti ferreo conſueverint*.
6 Vet. *bullaque dives puerorum formæ convenit:* al. *beneque alias divitum puer. id fortunæ convenit*.
7 Chiff. *Timæus*.
8 Budæus. *minutiſſimè Nero ad* LV *nummos*.
9 Vet. *haſtis*.
10 al. *pondo* DCCMXXVI.
11 Vet. *ligni*.
12 Cl. Sal. *micans amplexu*.
13 Vet. *latera ſequuntur, foſſam in ambitu ducentes*.

14 M. Tur-

14 M. *Turbaſim*. Vet. *Ladron*.
15 Agric. *Stereotida & pneomenen*. Cl. Sal. *Cerchirida & pegnymenen*.
16 al. *avellanarum*.
17 al. *myrteo*.
18 Vet. *exſculptis*.
19 Vet. *regeſta*.
20 Al. *miſcentur æra*. M. *miſcent æra*.
21 Vet. *opimi*. M. *optimum*.

LIB. XXXIV.

1 M. *Achaia*.
2 Vet. *Trullas*.
3 M. *gentes*.
4 Vet. *proflatum* ; fortè *flatu metus erat opus frangi*.
5 Vet. *Zenodotus*.
6 M. *artis* ; ſi ſerves *æris* ſubintellige *fundendi* ut paulo ante.
7 Vet. *humanum*.
8 Cujac. *hujuſce diei* Plutarch. in Marco τὴν τύχην τῆς ἡμέρας ἐκείνης, idem, *diei ſunt ſeminuda unde & laudata ſunt*.
9 Vet. *propinquis*.
10 Cl. Salm. è veſtigiis. M. S. *ſic ex eo quod dependet ut lanceola, Lonchoton appellant*.
11 Vet. *vetitum*.
12 Vet. *ſtringenda oculorum acie*. Cl. Sal. *à ſtringendo apte vocabulo* ex Iſidoro.
13 Vet. *Timocrates*. Cl. Sal. *Dinochares*.
14 Cujac. addit. *confirmantque, ſi minus albo nigri quam ſatis ſit miſceatur, arrodi ab eo argentum*.

15 Cujac.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

15 Cujac. *Et Arrevicum.* in Indice eſt, *Arrenicum.*

LIB. XXXV.

1 Vet. *nec opes montium in cubiculis deliteſcentes.*
2 Vet. *tractata.*
3 Cl. Salm. *minio proxima eſt hac*; & ita legi poſtulant ſequentia; *hac minium ſublinunt*, *&c.*
4 M. *ſex libris.*
5 M. S. XVI *denarii.*
6 Cujac. *Spuma qua adulteratur. Indicum tingunt ſtercore columbino, aut Cretam ſelinuſiam vel aluminariam nitro inficiunt.* Cl. Salm. *tingunt ſtercora.* &, *vitro* pro ultro.
7 al. *vilitate* aut *vilitas.*
8 M. *dum paret.*
9 M. & Dalemc. *Palamedes dux faſce gladium condens.*
10 Dalemc. *circumductioni.*
11 Budæus legit x *ſex millibus.*
12 Eraſ. *tactum* quod & alii viri docti probant.
13 Cl. Salm. *Scammata.*
14 Cujac. *immanitate precii.*
15 Vet. *uno.*
16 Vet. *tingere.*
17 Baiſ. *Sympullis.*
18 M. S. *ſoliis.*
19 M. *mixti.*
20 Cujac. & alii, *concione.*
21 Vet. *commeatibus.*
22 hodie vocant *Tapiado* & tabulas ejusmodi *Tapias.*

23 Cujac.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

23 Cujac. *& oleo pondere impari cum myrtino oleo.*
24 Cl. Sal. *gleboſo, bolitin vocant.*
25 Vet. *Inertioris.*
26 al. *Pnigitis* & ita Dioſcorid.
27 Vet. *& æs Cyprium.* Dalemcamp. *alumen Cyprium.*
28 Vet. *offunditur* fortè *offenditur.*
29 M. *manilium.*

LIB. XXXVI.

1 Cujac. *Dipœlus & Scyllus.*
2 Cujac. *diſcipuli fuerant Agoracr.*
3 Cl. Sal. *Carmania.*
4 Cl. Sal. *Paro.*
5 Cl. Sal. *tudiculis.*
6 Cl. Sal. *Brumæ.*
7 Cl. Sal. *ipſa, alias enormiter jaculante apice.*
8 Cujac. *Nilo tenus.*
9 Cujac. *ad vitandum periculum ne continuatione ignium ſidus.*
10 M. *græcæ magnificentiæ.*
11 Cl. Sal. *uno à Scopa.*
12 Dalemc. *Eronibus* ſive *Heronibus.* Cl. Sal. *aronibus.*
13 M. *ipſum magiſtratum & populum.* Vet. *ipſum negis autoratum.*
14 Bud. è Vet. *ſeſtertiûm quingenties quinquagies quinquies.*
15 Vet. *poteſtas.*
16 Cujac. *Coralio :* & initio cap. *Coralium lapidem pyriten.*
17 Cl. Sal. *adulteratum Schiſto Hamatiten.*
18 Cl. Sal. *Leucadiam, ubi mons eſt Taphiuſa,*

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

qui locatus eſt dextra navigantibus Leucadem.

19 Cl. Sal. *Callainus à colore.*

20 M. S. *Ethesium.*

21 ita Cl. Sal. pro *apertis*: exigente ſenſu; idem delet *haud.*

22 Vet. *ſuffarcinatione.*

23 al. *ſtravit.*

24 Cl. Salm. *teſſerulis.*

25 Cl. Salm. *Signinum.*

26 Vet. *attigerit.*

27 Cl. Salm. *tinctura ex genere obſidiani.*

28 Vet. *fece.*

LIB. XXXVII.

1 M. *hoc fuiſſe annulum & hoc gemmam.* fortè; *& illud gemmam.*

2 Cl. Salm. *in Lunenſibus.*

3 Cl. Sal. *centum.*

4 Chiff. *Chares vero Phaëtontem.*

5 Cl. Salm. *naſcitur autem defluens è medulla in pinei generis arboribus, ut gummi in ceraſis & prunis. Erupti, &c.*

6 Cl. Salm. *aut mari cum, &c.*

7 Cl. Sal. *Carnas.*

8 Cl. Salm. *pini medulla.*

9 Cl. Salm. *Diocli quidem & Theoph.*

10 Chiff. *ita appellabatur auri nodus in metallis.*

11 al. *ingens.*

12 Cl. Sal. *centron.*

13 M. S. *eunaciten.* Cl. Salm. *Ananciten.*

14 M. *nos juvat.*

15 Cl. Salm. *aut acris olei.* puto legendum *aut æris.*

16 Cl.

36 Cl. Salm. *cominus.*
37 Cl. Salm. *Chalcedonii* : & poſtea, *Chalcedonem.*
38 M. *Chalcedonem.*
39 Cl. Salm. *umbones tantum ex auro comprehendentibus.*
20 Cl. Salm. *cryſtallum tingendo.*
21 ita M. S. non *ære.*
22 Cl. Salm. *& ungue increto, candido pingui.*
23 Vet. *æmulatio.*
24 Cl. Salm. *zonis.*
25 M. *Sycitas.* Fux. *Citites.* Cl. Salm. *autitas innato fulg.*
26 M. *& pallidiores & candid.* Cl. Salm. *ſed pallidiores & candidiores* : & paulo poſt: *erui magno labore ob argillam ſoli aduſti ſolibus.*
27 Vet. *lucern. accenſu tum.*
28 Cl. Salm. *Sardis* tum hic tum poſtea. & ibidem: *hærens in ſaxo, cordis modo; hoc,* &c.
29 al. *nitenti.*
30 Cl. Salm. *ſacas & daas.* fortè *Tocharos.*
31 Claud. Sal. *muccis.*
32 Cl. Salm. *accommodata gratia è paulo ante nominato colore cæruleo* : malim: *damnato:* nam cæruleum colorem in Iaſpide paulo ante damnavit.
33 Cl. Salm. *Tibaranæ.*
34 Vet. *à veris viſu diſcerni non poſſunt.*
35 Cl. Salm. *Xanthion.*
36 Salm. *captis jucunda ſuavitate oculis.*
37 Cl. Salm. *Iaſpachates.*
38 Cl. Salm. *Stactachates.*
39 Vet. *palmitum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

40 Cl. Salm. *Philas.*
41 Cl. Salm. *Cyites.*
42 Vet. *Epicoros.* al. *ephicoros.* al. *epichloros.*
43 Vet. *difficilè.*
44 Cl. Sal. *è molli marina.*
45 M. S. *attribuens facta.*
46 Fur. *auratis.*
47 Fur. *Smilampis.* Cl. Salm. *Smilanthis.*
48 Dalemc. *Hyopthalmos ſuillo.*
49 Cl. Salm. *Phlogiſide.*
50 M. *Sardæ inducit.*
51 Cl. Sal. *Anagogitide in necuomanteia.*
52 Vet. *excurrentis.* al. *procurrentis.*

EPILO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

EPILOGVS.

NOTIS adhunc modum breviter abſolutis, duo hic tantum attingemus, de quibus viri docti inter ſe diſſentiunt: primò quæ fuerit Plinii patria: de qua Nobiliſſ. vir Ioſephus Scaliger in Animadverſionibus in Euſebium ita judicavit.

Plinius Cæcilianus cujus extant Epiſtolæ & divinus panegyricus, fuit Novocomenſis. Quod ſequitur, *& Hiſtoricus inſignis*, manifeſta hallucinatio eſt Hieronymi, duos Plinios unum facientis; quod & fecit author vitæ Plinii, quæ Suetonio perperam attribuitur, quum ſit ſequioris ævi, pluſquam quatuor ſeculis poſt Suetonii obitum ſcripta. Is infimi ſubſellii ſcriptor ex duobus Pliniis unum conflavit & illi patriam attribuit novum Comum. Onufrius Panuinus Plinium majorem aſſerit Veronæ noſtræ, rectè: ſed quod ex veteri inſcriptione, parum prudenter. Nam multorum multæ inſcriptiones extant in aliis urbibus, quæ ipſorum patriæ non erant. Præterea C. Plinii multi fuerunt quorum inſcriptiones extant in aliis urbibus, præterquam Veronæ. Sed qui Plinium ignorat Veronenſem fuiſſe; is caſtrenſe verbum *conterraneus* quid ſit, ignorat. Conterranei dicuntur qui eidem matrici urbi attribuuntur, ut Sirmio priſcorum Scaligerorum ſeceſſus, unde domo Catullus erat, accenſebatur Veronæ. Propterea Plinius Veronenſis & Catullus Sirmionenſis conterranei ſunt.

Scripſere de hac controverſia multi alii, & nuper copioſe Paulus Cigalinus Novocomenſis; maneat ſane hæc lis ſub judice, non enim eſt tanti: altera vero paulo majoris momenti videtur, quia

manifeſtam Plinii accuſationem aut excuſationem continet: quæritur enim, utrum Plinius ex Dioſcoride plurima in ſuum opus tranſtulerit, nulla illius (ut palam eſt) facta vel minima uſquam mentione? Fuere multi viri docti qui ſentirent rem ita ſe habere; aliis vero hoc abſurdum atque inhumanum videtur de Plinio ſuſpicari. Qui utrumq; authorem diligenter legerit & utriusque deſcriptiones (in re Herbaria) accurate inter ſe contulerit, id quidem deprehendet, quamplurimas ita inter ſe convenire ut ovum ovo ſimilius eſſe non poſſit; veruntamen & alias offendet quæ toto cœlo differunt, multas item in quibus alteruter plura aut pauciora dixerit: unde neceſſario conſequi opinantur, aut Plinium à Dioſcoride, aut hunc contra ab illo plurima fuiſſe mutuatum: quare qui Plinio patrocinantur in hac cauſa, multis argumentis conantur probare Dioſcoridem Plinio poſteriorem fuiſſe ætate; aut ſaltem æqualem, ita ut Plinius ſcripta illius videre non potuerit: Quibus utique lubens aſſentior, licet non exiſtimem tanto molimine etiam hic opus eſſe: ſed potius credendum, quod æquiſſimum exiſtimo, tam Plinium quam Dioſcoridem ab aliis authoribus accepiſſe maximam partem, quæ utrique in publicum ediderunt: idque interdum ab uno eodemque ſcriptore quum conſentiunt in re ipſa & pene ſingulis verbis; (nam & hoc aliquando obſervare eſt) à diverſis verò quum diſſentiunt. Plinius autem multa quoque addidit de ſuo, præſertim obſervata in Italia. Atque hoc judicium confidimus moderatis ingeniis probatum iri, præſertim ubi ad animum revocaverint, quam religioſus fuerit Plinius in ſuum cuiq; tribuendo, & quanta cura non modo inter tractandum authorũ

nomina

nomina ſæpe expreſſerit, ſed quoq; poſt ſingulos libros prolixe authorum ſuorum nomina deſcripſerit: & quod eſt rei caput, quam penitus improbaverit & acerrime invehatur in Plagiorum illam impudentem audaciam, quos nihil pudet aliorum laboribus non modo uti, nulla ipſorum facta mentione; ſed & abuti cum authorum inſectatione; ita nimirum ſe furta ſua tegere commodè poſſe ſperantes. Plurima nihilominus argumenta à viris doctis fuerunt prodita, prolixè autem à Cigalino digeſta, quibus probari videtur Dioſcoridem ætate Plinio poſteriorem fuiſſe, quæ hic aſcribere minime neceſſarium exiſtimavi, conſulant authores ipſos, quibus aut curioſius iſta cognoſcere libet, aut quibus tantum otii eſt: nobis ſatis eſt, ſi hoc modo obtineamus, non ſemper in Herbarum deſcriptionibus Plinium è Dioſcoride corrigendum eſſe aut caſtigandum, ut multi viri docti antehac fecerunt; ſed nonnumquam & Dioſcoridem è Plinio; interdum & neutrum poſſe defendi: plurimaque etiam apud Plinium reperiri, quæ fruſtra apud Dioſcoridem requiras. Similis quoque ratio eſt & aliorum authorum ex quibus Plinium multa tranſtuliſſe palam eſt, neque ipſe diſſimulat. Nam & hic inter viros doctos controvertitur, utrius authoris codex depravatus ſit cenſendus; exempli cauſa Theophraſti an Plinii. Iudicium ſuum unicuique relinquo, mihi ſic videtur: male operam ſuam locare qui potius de authoritate dicentium litigant, quam de rei veritate; aut nimis anxiè in authores inquirunt, cum de re ipſa jam ſatis conſtat: peſſime autem qui ætatem omnem conſumunt in locis antiquorum ſcriptorum reſtituendis, conciliandisque. Plurimum temporis talibus quæſtionibus ultro citroq; agitandis à multis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

miſere perditur; & cum animi incaluere etiam in jurgia deſcenditur, quibus omnis lepos & jucunditas literarum corrumpitur, atque literatorum nomen apud alios male audit, à plurimis quoque ob hanc cauſam contemnitur. Quanto autem utilius facturi eſſent ſi aut unam aliquam naturæ partem penitiſſime excolerent, & antiquorum recte inventis adderent quæ fœcundiſſima ingenia poſterioribus hiſce ſeculis nobis pepererunt & quæ ipſi ſuapte induſtria obſervarunt: aut (ſi cuiquam tantum otii atque induſtriæ eſt,) totius naturæ hiſtoriam nobis denuo adornarent: plurimum ſane literatorum univerſitas eſt debitura illi viro, qui hoc ritè & compendio aliquando perfecturus eſt.

INDEX

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

INDEX
IN TOMVM TERTIVM

A.

ABſinthii ſpecies variæ. 95. uſus. 96. Seriphium. 97, 315
Achates gemm. 549
Achates pyrrhi Regis. 516
Achilleos herba. 14
Acipenſer piſcis. 326
Aconiton herba. 86, 87
Acopis gemma. 550
Acoros herba. 41, 84
Acron Agrigentinus medicus. 187
Actæa herba. 95
Adamantis natura & genera. 528, 529
Adipis uſus. 152
Ægilops herba. 38
Aeizoi gen. & vires. 41, 57
Æs ſignatũ. 340. Quomodo inauretur. 344. Æris metalla & cætera hiſtoria. 369. & ſeq. Differentiæ & miſtura. 392, 393. Scoria æris. 395. Squama. ibid.
Æthiopis herba. 88
Aëtites lapis. 253, 502.
Ærugo varia. 397
Agaricon Ariſtolochia. vires. 52, 63
Agaricus. 29
Ageraton herba. 88
Agogæ in metallis. 347
Alabandicus lapis. 481
Alabaſtrites. 480, 550
Albicrarenſe metallum in Gallia. 348
Alcea herba. 90
Alectorias gemma. 550
Alectorolophos herba. 34
Alex quid. 281
Aliſma herba. 33
Alypon cauliculus. 90
Aloë. 88. uſus. 89
Alopeciarum remedia. 35
Alſine herba. 90

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Altercum herba. 12
Ali herbæ deſcr. 94
Alvi vitiorum medicinæ. 56, 169
Alvum purgantia. 59
Aluminis ſpecies & natura. 460
Alutatio quid ſit. 345
Ambroſia herba. 91
Ambuſta quomodo ſanentur. 76
Amethyſtus gemma. 544
Amiantus lapis. 500
Ampelos agria herb. 95
Amphitane gemma. 551
Anagallis herba. 37, 38
Anagyros herba. 92
Anates ponticæ. 5
Anaxilaus. 40
Andrachne agria. 42
Androdamas gemma. 550
Androſace herba. 90
Androſæmon herba. 91
Anguillæ. 295
Anguinum ovum. 199
Animalium mira vis. 185
Annulorum conſideratio. 330, 331. *ferrei.* 336
Anonis herb. 92
Anonymos herba. ibid.
Anthemum herb. 66
Anthyllion herb. 65
Antipathes gemma. 550
Antirrhinon herb. 34
Antonius Caſtor. 5.
Antonius Muſa medicus. 187, 250
Anulare pigmentum. 426
Apilaſcudis. 345
Aparine herb. 92
Apelles pictor. 433
Aper quæ medic. conferat. 156
Aphace herb. 94
Aphronitrum. 286. *uſus varius.* 287
Apios iſchas ſeu rhaphanos agria. 63
Apion grammaticus. 226
Apollinaris herba. 12
Apollodorus pictor. 429
Apua piſciculus. 281.
Aquarũ differentia. 259. *& effectus.* 260, 261. *ſalubritas vel inſalubritas.* 265. *judicium de his.* 267. *notæ.* 269. *ſubito naſcentium & deficientium exempla.* 270. *mutatio.* 271. *ratio aquæ ducendæ.* 272. *medicatæ.* 273. *aquæ quomodo è ſalſis dulces fiant.* 275. *marinæ uſus.* 273

Aqua-

Aquarum ductus Romæ. 495
Arabica gemma. 550
Arabicus lapis. 503
Archagathus medicus. 189
Arcios herba. 29
Arction herba. 93
Argemone ſeu inguinaria. 67
Argemonia herba. 28. *vires.* 64
Argenti cælatura nobiles. 366, 367
Argentum quando Romæ ſignatum. 340. *varius uſus.* 342. *eius natura.* 352. *Ægyptium.* 360. *vaſa ex argento varia.* 362
Argentum vivum. 353
Ariſtides Thebanus pictor. 438
Ariſtogiton medicus. 92
Ariſtolochia herba. 27, 80, 82
Ariſtonidas artifex. 403
Aromatites gemma. 550
Arſenici ſpecies. 413
Artemiſia herba. 21, 65
Aſbeſtos gemma. 550
Aſcyron herba. 94
Aſclepias herba. 93
Aſclepiades medicus. 48
Aſclepion. 11
Aſcyron & aſcyroides. 94
Aſininum lac. 151, 158. *aliæ ex eo animali medecinæ.* ibid.
Aſyctos gemma. 551
Aſplenon herb. 93
Aſſius lapis. 498
Aſter ſamiæ ſpecies. 462
Aſter herba. 93
Aſteria gemma. 547
Aſtragulus herb. 57
Aſtrios gemma. 547
Aſtroites gemma. ibid.
Atramenti ſpecies. 424
Aurata piſcis. 301
Aurium tinnitus. 124. *vitiis quæ medeantur.* 161
Auri conſideratio. 332. *natura.* 343. *quomodo inveniatur.* 345, 346, 347, 348. *uſus in medicina.* 349
Auripigmentum. 348
Axungiæ uſus. 152

B.

Balanites gemma. 551
Ballote herba. 98
Banchus vel bacchus piſcis. 315
Baſaltes. 479

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Baſanites lapis. 504
Baſiliſcus. 202
Batis hortenſis. 65
Batrachites gemma. 551
Bechion herba. 52
Beli oculus gemma. 551
Bellis, ejus uſus. 52
Beryllus gemma. 533
Bialcon. 184
Bituminis natura. 458. *uſus.* 459
Bythus Dyrrhachinus. 139
Blattaria herba. 30
Blattæ uſus. 220. *varia genera.* ibid.
Blechnon filicis ſpec. 103
Botrys herba. 21, 98
Botryon medicamentum. 130.
Botrytes gemma. 551
Brabila herba. 98
Bryon marina herba. ib. 317
Britannicæ herbæ vires. 9
Bryon herba. 98
Brontia gemma. 551
Bubonium herba. 93
Bucardia gemma. 551
Bugloſſos herba. 23
Bupleuron herba. 98
Bupreſtis animal. 229
Bupthalmos herba. 23
Butyri qualitates & uſus 152. *item* 169, 170

C.

CAcalia ſeu Leontice, 35
Cachla. 23
Cadmites gemma. 552
Cadmiæ natura & uſus. 393
Cæruleum pigmentum. 368
Calculorum remedia. 64, 172
Calculor. veſicæ remed. 171, 237
Calcis conſideratio. 508
Calidi fontes. 273
Calla herba. 39
Callais gemma. 542
Callimachus ſtatuarius. 392
Callionymus piſcis. 307
Callitrix herba. 35
Camelus quæ conferat medicinæ. 141
Canaria herba. 25
Cancri fluviatiles. 304, 322. *marini.* 305
Candelabrorum hiſtoria. 371
Cantabrica herba. 24
Cantharides. 209, 205
Canum in medicina uſus 200
Capilli defluvium quomodo curetur. 159

Capi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Capitis hulcerum remedia. 159
Caprinum lac. 151. *caprarum ſimus & alia.* 156, 157
Capnites gemma. 552
Capuos, pes gallinac. 40, 52
Carbunculi gemmæ. 538. *ſeq.*
Carbunculus morbus. 46. *remed.* 247
Carchedonius gemma. 540
Caſeorum uſus. 151
Caſtores & Caſtoreum. 297, 322
Catagraphaobliquæ imagines. 428
Catanance herba. 98
Caucos herba. 52
Centaurea herba quæ & Chironion. 19
Centaurion. II. *lepton.* 20
Centauris triorchis. ibid.
Ceraunia gemma. 547
Ceruſſæ uſus. 412
Cervus quæ conferat medicinæ. 155, 156
Cetus ingens. 293
Chalaſtricum nitrum. 284
Chalcantum. 399
Chalcitis lapis. 369, 398
Chamepelorides. 326
Chamerops herba. 56
Charmis medicus. 188
Chelidonia herba. 25
Chelidonia gemma. 552
Chelonia gemma. ibid.
Chelonitis gemma. 553
Chetis inſula. 541
Chernites lapis. 498
Chia terra. 462
Chiorum lapicidina. 476
Chironion. 11, 19
Chlorites gemma. 553
Chryſelectri gemma. 546
Chryſippus medicus. 187
Chryſolitus gemma. 546
Chryſoberillus. 534
Chryſocolla. 350
Chryſolachanon herb. 100
Chryſopraſus. 534, 542
Chryſopteros gemma. 541
Cyanos gemma. 544
Cyclamini vires. 31. *ſpecies.* ibid.
Cicuta herba. 39
Cimolia terra. 463
Cinnabaris uſus. 357
Cynogloſſos herba. 23
Cynorrhodi facultas. 8
Cynoſorchis herba 100
Circæa herba. 99
Circæum mãdragora. 38
Cirſion cauliculus. 99
Cyzici delubrum. 489. *alia opera mirabilia.* 490, 540

Clavi

Clavi ped. quomodo tollantur. 174
Cleophantus medicus. 48
Clymenos herba. 20
Clinice medicina. 187
Cocanicus Sal. 277
Coccum gnidium. 101
Cochlearum uſus. 232, 253, 255.
Cochlides gemmæ. 562
Coloſtra & coloſtrati pueri. 149
Colorum differentiæ. 421
Coloßi varii. 379
Colycia vel corythia. 311
Coluber in aqua vivens. 303
Comagene herba. 200
Comitialis morbi remedia. 73. *item* 175, 243.
Conferva herba. 101
Conſiligo herba. 24, 55
Coracinus piſcis. 304
Corrugi in metallis. 347
Cotyledon parvula herba. 41
Corchoron anagallis. 37
Corinthium æs. 371
Coris hyperici ſemen. 74
Cotyledon herba. 41
Cotum natura. 506
Cratæogonon herba. 99
Cretæ ſpecies. 463
Crethmos agrios. 40, 68
Crinas Maßilienſis med. 188
Crithinos. 65
Cryſtalli natura. 521
Crithmi uſus. 65, 83
Crocodilion herba. 100
Crocodili uſus in medic. 145
Cucubalus herba. 100
Curalii hiſtoria. 296
Curionis Theatra. 494
Cutis vitia quibus ſanentur. 164

D.

D*Actyliothecæ.* 518
Damaſonium aliſma. 33
Damaſonium althea. 51
Damocrates medicus. 24
Dauci genera. 30
Decuriæ Romanorum. 336
Democriti ſcripta. 223
Denarius ex auro. 339
Dentium remedia. 42, 163
Dictamnus herba. 26
Digitellus herba. 41
Dinocrates architectus. 405
Diocles caryſtius medicus. 48
Diotimus Thebanus. 139

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Diphryges æriſ. 402
Dipoenus marmorũ ſculptor. 467
Dipſacos herba. 101
Dyſenteriæ remedia. 56, 169, 235
Divites homines. 361
Dodecatheos herba. 11
Doryceium. 305
Dorycnium. 158
Draconites gemma. 553
Dryopteris herb. 101
Dryophonos herb. 102

E.

EBuli vires. 32. *uſus* 65
Ebur foßile. 499
Echineis piſcis. 291
Echias herba. 29
Elatine herb. 102
Electri conſideratio. 348
Elephanti locuſtæ. 326
Elephantiaſis morb. 47
Elephantus quæ medic. præſtet. 140
Ellebori ſpecies. 15
Elleborine herba. 102
Empetros herb. 102
Empirice medicina. 187
Encardia gemma. 553
Encauſtica pictura. 444
Enhydris coluber. 311
Enneaphyllon herb. 102
Enorchis gemma. 553
Ephemeron herb. 44
Epimenidion herb. 102
Epipactis herba. ibid.
Epithymon herb. 59
Equeſter ordo Romæ. 337
Equiſetum herba. 77
Eraſiſtratus medic. 187
Erethria terra. 423, 462
Erigeron Senecio herba. 43, 65
Eumeter gemma. 554
Eupetalos gemma. ibid.
Euphorbium herba. 22

F.

FEbrium remedia. 73, 176
Fellis animalium uſus. 155
Feneſtellæ obitus. 364
Ferri natura & uſus. 403. *temperatura.* 405. *medicinæ.* 406
Filicis genera. 102
Fiſtulæ denariæ, quinariæ, octonariæ. 272
Flos ſalis. 279. *nitri* 288
Fontium varietates & miracula. 9, 260, 261, 262
Formacei parietes. 456
Fucus marinus. 70
Fulviana herba. 66

Gaodes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

G.

GÆodes lapis. 500
Gagates lapis. ibid.
Galactites gemma. 554
Galedragon herb. 105
Galæna quid. 352, 408
Galeopſis herba. 103
Garon è ſcombro. 281. uſus in medicina. 282
Gemma Polycratis. 516. Pyrrhi. ibid. Pompeii triumpho invectæ. 518
Gemmarum origo. 516. ſculptores nobiles. 517, 518
Gentiana herba. 21. uſus. 79
Geranion herba. 71
Geum herba. 52
Glaucion herb. 104
Glaux herba. ibid.
Glycyſide herb. ibid.
Gliris pellis detracta. 219
Gloſſopetra. 555
Glutinum præſtans. 178
Gnaphalion herb. 105
Gryllus. 220
Gromphena avis. 257.

H.

HÆmatites lapis. 501 556
Halcyonium. 312
Halus herb. gallis. 55
Hammites lapis. 555
Hammonis cornu. ibid.
Harenæ variæ. 478. littorum. 276
Helcyſma ſcoria argenti. 354
Hellebori genera. 15. uſus. 17, 18.
Hemionion herba. 15
Heraclion. 11
Herinacei. 213. caro. 237
Hermupoa herba. 13
Herophylus medicus. 48, 187
Herpes animal. 250
Hyacinthus gemma. 546
Hydrargyrum. 359
Hydromeli. 275
Hydropis remedia. 177
Hiberis herba. 25
Hiceſius medic. 92
Hyena quæ medicina cōferat. 141. & ſeqq.
Hieracites gemma. 555
Hierobotane verbenaca. 29
Hyoſiris herb. 106
Hypericon herb. 66
Hypecoon herb. 106
Hippice herba. 24
Hippocampus. 307
Hippogloſſa herb. 106
Hipponax poëta. 468

Hippo-

Hippophæſton herb. 106
Hypociſthis herb. 58
Hypocratis laus. 48
Hippopotamus. 148
Hippuris herba. 78
Hirudinũ ſanguiſugar. uſus. 320
Hyſſopi vires. 35. *alii.* 52, 55, 59
Holcus herba. 105
Holoſteon herb. 106
Horminos agrios. 68
Hulcerum remedia. 79, 179.

I.

IAſpidis genera. 543, 544
Iaſponyx. ibid.
Iatraleptice. 187
Ichtyocolla piſcis & gluten. 308. *uſus.* 311
Icterus avis. 244, 245
Idea herba. 106
Idei dactyli. 556
Ignis uſus & miracula. 514, 515
Incantationes vanæ. 121, 122, 123
Indici ſpecies & adulteria. 425
Inguinaria herba. 67
Inteſtinorum vitiis medentia. 171
Iris gemma. 548
Iſchæmon herba. 24
Iſchiadicorum remedia. 67
Iſopyros herba. 106.

L.

LAbyrinthi Ægypti. 486. *Cretæ, Lemni,* 487. *Italiæ.* 488
Labrum venereum herb. 44
Lacerta ſepa. 211. *viridis & alia.* 218. *viridis.* 246
Lactis muliebris uſus. 136. *alia lactis differentiæ.* 149
Lacus varii mirabiles. 263
Lada herba. Ladanum. 57
Lagopus herba. 58
Laminæ. 272
Lanæ uſus in medic. 193. *ſuccida.* 194
Lapides varii. 498. *oſſei.* 499. *in gallinaceis.* 238
Lappago herb. 70
Lateres varii. 456
Lathyru herb. 107
Leimonium herba. 30
Lemnia terra. 422

Leone

Leones piſces. 327
Leontopetalos herb. 107
Leontopodion herb. 58
Lepus marinus. 293
Leuci & meſoleucon herba. 108
Leucographos herb. ibid.
Lycophtalmos gem. 560
Libadion. 20
Liberti potentes. 464
Libramentum. 272
Lychnites marmor parium. 468
Lichen herba. 51
Lichenes novus morb. 45. *remedia.* 165,228
Lychnites gemma. 540
Lycopſis herb. 107
Lydius lapis. 359
Lienis medelæ. 64,168
Lygdinus lapis. 480
Limeum gall. herb. 108
Lynces. 149
Lyncurium. 528
Lingulaca herb. 35
Linozoſtis herba. 13
Lyſimachia herba. 21
Lyſippus ſtatuarius. 384
Lithoſpermon herb. 107
Lytra vermiculus in lingua canis. 210
Lix & lixivium. 515
Lonchitis herba. 36
Lumborum doloribꝰ quæ medeantur. 167

M.

Magicæ artis conſideratio. 221. *ſpecies variæ.* 225
Magnetis natura & genera. 496
Mandragora, circeium. 38
Marcia aqua Romæ. 268
Marcion Smyrneus. 128
Marinæ aquæ uſus. 273, 274
Marmoris ſpecies : parium. 468. *atrum.* 477. *viride Lacedemonum.* 479. *memphites.* ibid. *porphyrites. baſaltos.* ibid.
Marſi domitores ſerpentum. 6
Medicinæ conſideratio. 186
Medion herba. 109
Meges auctor. 309
Melanpodion Hellebori ſpec. 15
Melanpraſion herb. 98
Melinum. 423
Melitæi canes. 232
Melitites lapis. 500
Menſtrua fœminar. 138. *moventia.* 180

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Mentagra morb. 46
Mercurialis herba. 13
Myaces. 314
Myagros herb. 109
Millefolia. 14
Millepeda vermis. 219
Milvago piſcis. 294
Minium. 356
Myacum hiſtoria. 314
Myiodes Deus. 212
Myoſotis herb. 109
Myſcæ. 314
Miſii. 399
Mithridates Rex. 4
Mithridation herba. 19
Mituli grandes. 293. *natura.* 314
Moly herba. 11
Molybdena herba. 40
Molybdena foſſil. 411
Molochites gemm. 543
Molon herba. 53
Morion gemma. 557
Moſes. 224
Mularum ungula. 258
Muranarum natura. 294
Muria. 281
Murices. 311
Murrhina vaſa. 519, 520
Muſcerda. 212
Muſtelarum duo genera. 201.

N.

Natrix herba. 109
Naxium quid ſit. 478
Nigina herb. 109
Nilion gemma. 543
Nymphæa herba. 22. *heracleæ vires.* 68
Nitrariæ inſignes. 285
Nitri genera & confectura. 284. *uſus.* 285. *ſpuma.* ibid.
Nitroſus lacus. 284
Novacula piſcis. 294.

O.

Obeliſcus Thebaicus. 48. *alii in Ægypto.* 482. *qui Romæ.* 483
Obſidianus lapis. 514
Ochra. 423
Ochus & Oxus fluvii. 277
Oculus herba, 41
Oculorum vitiis quæ medeantur. 37
Oculorum remedia. 160
Odinolyon piſcis. 292
Odontitis herb. 109. 110
Oeſypi qualitates & uſus. 194, 195, 243. 247
Olympia Thebana. 180, 182

Olus marinum. 313

Ombria. 557

*Onyx marmor.*480.*gemma.* 537

Onopadon herb. 110

Onoſma herb. ibid.

Opalus gemma. 534

Ophilius. 128

Ophiogenes in Cypro. 126

*Ophion animal.*156,257

Ophites lapis. 479, 505

*Opiſthotoni remedia.*166

Opocarpathũ venen. 158

Orchis herba. 68

Oris hulcerum remedia. 45

Oromenus Indiæ mons. 277

Orpheus de herbis ſcripſit. 6

Ortragoriſcus piſcis. 295

Oſyris herb. 110

Oßifragi unum inteſtinum. 237

Oſthanes magus. 223.

Oſthanes ſecundus. 224

Oſtracitæ lapides. 500, 558

Oſtrearum conſideratio. 305. *uſus in victu & medicina.* 306

Otis avis. 254

Othonne herba. 110

Ovidii Halieuticôn lib. 294, 327

Ovorum qualitates & uſus. 196,197,217

Oxis herb. 110.

P.

P*Æderos gemma.* 535. *alia.* 546

*Pæoniæ ſeminis vires.*82. *pæonia glycyſide.* 104

Palacra & palacrana. 347

Panace herba. 11

Pancration herb. 112

Panorum remedia. 173

Paratonium. 351

Paſiteles. 475

Paſtinaca piſcis. 297

Pectines varii. 316

Pelamides. 326

Pelecinum herb. 113

Penicilli ſpongiar. ſpecies. 288

Peplos herb. 112

Pericarpum bulbi genus. 34

Periclymenos herb. 112

Periſtereos herba. 34

Pernæ conchæ. 328

Pernionũ remedia. 174, 241

Perſolata herb. 31

Perſonata herba. 29

Peucedanum. 32

Petronius Diodotus. 30

Phalangites herba. 113
Phalangiorum ſpecies. 205, 206, 207
Phalaris herba. 113
Pharicon. 158
Phaſgamon. 36
Phellandrion herb. 114
Phycos thalaſsion. 70
Phidias ſculptor. 469
Phyllon herb. 114
Phlomon verbaſcum. 32
Phrygius lapis. 501
Phrynus rana. 303
Phrynion herb. 33
Phtyriaſis remed. 36, 79
Pycnocomon herb. 59
Pictores antiqui celebres. 423. & ſeq.
Picturæ honos. 413. variæ ſpecies. 417. encauſtica. 444
Pignitis terra. 462
Pyramides Ægypti. 484
Pyritæ varii. 499
Piſces amari, ſalſi. 295
Piſcium mira ingenia. 294
Piſtolochia herba. 27
Pytagoras ſcripſit de herbarum effectu. 6
Plantago herba. 23, 34, 63, 73
Plaſtices hiſtoria. 451
Plumbi natura & hiſtoria. 407. nigri origo 408. plumbum album. 409. medicinæ. ibid. & 410
Podagræ morbi medela. 69, 173, 240
Polea fimus aſini. 168
Polemonia herba. 19, 63
Polyanthemum herba. 110
Polycnemon herba. 81
Polygonon herb. 110
Polygala herb. 113
Polygnotus pictor. 428
Polypodion herba. 59
Polyrhiſon herb. 114
Polythricis vires. 33
Pompholyx. 400
Porcus piſcis. 295
Porriginis remedia. 35
Potemogeton herb. 58
Poterion herb. 113
Præcordia exta. 232
Præcordiorum doloris remed. 232
Praſius gemma. 542
Praxiteles ſtatuarius. 386, 470
Prodicus medicus. 187
Proſerpinaca herba. 114
Protogenes pictor. 439, 440
Pſegma aris. 402
Pſeudoſphece veſpa. 245
Pſimmythium ceruſſa. 412

Pſyllion

Pſyllion herb. 36
Pterygia vitia gemmarum. 534
Pulegium herba. 67
Pulmonum vitiis medentia. 232
Pumicum natura. 503
Purpuriſſum. 425
Puteolanus pulvis. 455.

Q.

QVinquefolium herba. 30, 52, 59.

R.

RAdicula qua lanæ lavantur. 16
Rana calamites. 320
Ranarum in medicin. uſus. 309, 310
Ranunculus batrachion. 44
Regii morbi medelæ. 175, 176, 244
Remora piſcis. 292
Reſeda herba. 115
Rhacoma radix. 114
Romæ opera mirabilia. 490. cloacæ. 491. privatorum domus. 492. Theatra Curionis. 494
Rubeta rana. 303
Rubricæ ſpecies. 422.

S.

SAcodios gemma. 545
Salamandra. 204
Saliaria unde dicta. 280
Salis genera, confectura & medicina. 276. Hammoniac. 277. foſſil. ibid. marinus. 278. natura & medicina. 282
Salivæ humanæ uſus. 137
Salpe obſtetrix. 323
Salluſtius Dionyſius. 310
Salſugo ſeu Salſilago. 280
Salvia bechion. 53
Samia terra. 462
Samius lapis. 503
Sandaracha. 423
Sandaſtros gemma. 539
Sandyx. 424
Sangenos gemma. 535
Sanguinem ſiſtentia. 179 249
Sanguis quomodo ſiſtatur. 78
Sanguiſugæ. 320
Sapphyrus gemma. 544
Sarcion vitium gemmæ. 533
Sarda gemma. 537, 538, 541

Sardo-

Sardonyx gemma. 536
Satyrii vires. 68, 69
Scabiei remedia. 180
Scalptores marmorum illuſtres. 467
Scammonium. 60
Scarabæos colunt Ægyptii. 246
Scarus piſcis. 294
Sceletyrbe morbus. 9
Schiſtos lapis. 502
Scyllis marmorum ſculptor. 467
Scinci in medicina uſus. 148
Scyricũ Silis genus. 367
Scythiæ herba. 24
Scolecia genus æruginis. 397
Scopæ regiæ. 14
Scordotis ſeu ſcordotion herba. 19, 56
Scordion uſus. 66
Scoria argenti. 354. *æris.* 395. *plumbi.* 411
Scorpionum qualitates. 208
Sedum magnum. 41
Senecio herba. 43
Serpentium ſenectus. 219
Sidentis herba. 14
Sideritis herbæ vis. 78
Syenites lapis. 481
Silis conſideratio. 367
Symphutum petræum. 94
Synopis color. 421
Syropicon ſamiæ genus. 462
Smaragdi natura. 530
Smyrnion herb. 115
Solanum græcum Strychnos. 115
Solpugæ aut Salpugæ. 209
Sory optimum. 398
Sornatius. 307
Sortilegia varia. 127. 134
Specularis lapis. 505
Speculorũ varietas. 360
Spendoſmaragdus. 533
Spendoſphece veſpa. 245
Spodon. 401
Spongiarum natura & uſus. 288, 289
Spuma argenti. 354. *ſalis.* 280. *nitri.* 285
Squama æris. 395
Squatina piſcis. 317
Stannum quid. 408
Statuarii celebres. 378
Statuæ antiquorũ. 374. 382, 383
Stellio colotes. 208. *uſus in medicina.* 243
Sternutamentis ſalutari. 124. *eorum remedia.* 133
Q. Stertinius medicus. 188

Sti-

Stibium. 353
Stimmi quid. ibid.
Stomacace morbus. 8
Stomachi affectibus quæ medeantur. 167
Strumarum remedia, 51, 230
Struthiocamelin. ſevum. 210
Succini natura & alia. 523, 524, 525, 526
Sulphuris natura. 457
Superſtitiones variæ antiquæ. 124, 125, 127, 128

T.

TAphoſyris Ægypti. 97
Talentum varium. 342
Talpas maxime mirantur magi. 226
Tauri ſcarabei. 231
Telephion herb. 116
Telyphonon herba. 53
Templum Dianæ Epheſiæ. 489. *Cyzici delubrum.* ibid.
Teneſmos. 171. *remedia.* 57
Tentyri populi. 126
Terræ varietates. 455
Teſtium vitiis medentia. 172
Teſtudines terreſtres & marinæ. 299. *genus paluſtre.* 300
Teucrion herba. 15, 63
Thaloſſomeli. 275
Thalietrum herb. 117
Thebaicus lapis. 481
Thelyphonon herb. 33
Themiſon medicus. 23, 187
Therionarca herba. 31
Theſſalus medicus. 188
Thlaſpi herba. 117
Tiſicrates ſtatuarius. 386
Tithymalus herba. 61, 62, 63
Topazium gemma. 541
Torpedo. 292
Tragonis ſive Tragion herba. 117
Tragopogon herba. 118
Trichomanes herba. 116
Tripolium herba. 55
Tryxalis animal. 233
Troſſulus eques. 338

V.

VAricum remed. 174
C. Valgius. 4
Vectius Valens med. 188
Veneri contraria. 68
Veneri propitia. ibid.
Verbaſci vires. 32. *uſus* 52

Verbe-

Verbenaca herba. 29, 52, 66, 73
Verrucarum remedia. 175
Vettonica herba. 24, 33, 54, 56, 59, 72
Vibones. 9
Viperæ uſus. 203, 215
Vitri origo & natura. 512. *vaſa.* 522
Vlex frutex. 347
Vmbrica Creta. 463
Vranoſcopus piſcis. 307
Vrinæ uſus in medicina. 135.
Auguria. ibid.
Vvæ morbi remedia. 229
Vulvæ affectibus medentia. 82, 83, 181
Vulvæ collutæ. 182

X.

XAnthus hiſtoriarum author. 7
Xenocrates ſcripſit de pictura. 431
Xiphias piſcis. 295
Xiphion. 36
Xyſtion gemma. 546

Z.

ZEros gemma. 548
Zeuxis & Paraſii certamen. 430

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
235 F 6 vol. 3